Arthur Conan Doyle

Arthur Conan Doyle

Sherlock Holmes, Bijuterii Poliţiste

Woody Allen...37
Russell Banks... 53
Donald Barthelme...8*
PE TREPTELE CONSERVATORULUI... 86
Charles Baxter...107
În româneşte de OCTAVIAN ROSKE Ann Beattie...135
Dianne Benedict...153
Raymond Carver...173
NU CUMVA EŞTI MEDIC? 178 În româneşte de RUXANDRA TODIRAŞ.
UN LEAC BUN ŞI UŞOR. 187 În româneşte de OCTAVIAN ROSKE
CATEDRALA...212
Guy Davenport...231 În româneşte de OCTAVIAN ROSKE.
JOHN CHARLES TAPNER... 246
Richard Cortez Day...26^
UN ALT CAPITOL MARGOT...268
Stephen Dixon...285
Robert Greenwood...307
John L'Heureux. 327
Jack Matthews...345
Peter Meinke...365 în româneşte de RUXANDRA TODIRAŞ.
Joyce Carol Oates... 383
David Quammen.435
LA VÂNĂTOARE. 439

Barry Targan...469
John Updike...527
UN MIC GEST...547

Kugelmass, profesor de literatură la City College, se simţea nefericit şi în a doua căsătorie. Daphne Kugelmass era cam toantă. Kugelmass mai avea doi copii handicapaţi de la Fio, prima lui soţie, şi era vârât până peste cap în plata taxelor de întreţinere şi a pensiei alimentare.

— De unde să ştiu c-o să iasă rău? se plânse într-o bună zi Kugelmass psihiatrului. Cine ar fi bănuit c-o să se umfle ca un balon? în plus, avea bani. Sigur, nu-i un criteriu după care să-ţi alegi nevasta, dar nici nu-ţi prinde rău când ai atâtea belele pe cap. Mă înţelegi, nu?

Aşa chel cum era, Kugelmass avea pieptul plin de păr, şi un suflet să-1 pui pe rană.

— Trebuie să găsesc o femeie, continuă el. Să am şi eu o aventură. N-ai zice că sunt un bărbat care are nevoie de dragoste. De tandreţe. Dar asta sunt. Vreau un flirt. Vreau o iubire la Veneţia, vreau să mă îndrăgostesc, să-i fac declaraţii şi să fim numai noi doi. Acum, până nu-i prea târziu. Mă înţelegi, nu?

Doctorul Mandel se foi în fotoliu şi spuse:

— O aventură n-ar rezolva nimic. Cum poţi să fii atât de nerealist? Problema e mult mai complicată.

— Şi vreau să fie ceva discret, reluă Kugelmass. Nu-mi permit să divorţez a doua oară. Daphne ar fi în stare să mă căsăpească.

— Domnule Kugelmass...

— Nu mă pot încurca cu cineva de la City College. Daphne lucrează acolo. Şi sunt câteva puştoaice...

— Domnule Kugelmass...

— Ajută-mă! Azi-noapte am visat că zburam pe o pajişte cu un coşuleţ în mână, şi pe coşuleţ ştii ce era.

Episodul Kugelmass scris? VARIANTE. Când m-am uitat mai bine, am văzut că era spart.

— Domnule Kugelmass, nu trebuie să faci absolut nimic. Pur şi simplu trebuie să spui ce simţi, şi apoi să analizăm situaţia împreună. Doar te tratezi de atâta vreme, ştii că nu există un leac miraculos. La urma urmei, sunt psihiatru, nu vrăjitor.

— Atunci probabil că am nevoie de un vrăjitor, spuse Kugelmass şi se ridică de pe scaun. Şi cu asta consultaţia luă sfârşit.

Câteva săptămâni mai târziu,. Într-o seară, în timp ce Kugelmass şi Daphne lâncezeau în casă, fiecare în colţul lui, sună telefonul.

— Răspund eu, se repezi Kugelmass. Alo?

— Kugelmass? se auzi o voce. Persky la telefon.

— Cine?

— Persky. Sau mai bine zis Marele Persky.

— Poftim?

— Am auzit că umbli după un vrăjitor care să te scoată din amorţeală. E adevărat?

— SsW făcu Kugelmass. Stai, nu închide. De unde suni, Persky?

A doua zi după-amiază, Kugelmass urca scările unui imobil vechi din Brooklyn. Bâjbâi prin întuneric până găsi uşa. Sună. O să-mi pară rău, îşi apuse el în gând.

— Dumneata eşti Persky cel Mare? întrebă Kugelmass.

— Marele Persky. Vrei un ceai?

— Nu. Vreau o aventură. Vreau muzică. Vreau dragoste.

— Cum, şi chiar nu vrei un ceai? Da, foarte interesant. Bine. Şezi.

Persky ieşi din cameră. Kugelmass auzi un hârşâit de mobilă. Persky reapăru împingând pe rotile un obiect care scârţâia din toate încheieturile, cu câteva batiste vechi de mătase pe el şi un strat de praf cât degetul. Era o comodă chinezească într-o stare jalnică.

— Persky, spuse Kugelmass, ce te-a apucat?

— Fii atent, îi explică Persky, e o chestie grozavă. O am pregătită de anul trecut pentru un spectacol, dar afacerea a căzut baltă. Bagă-te înăuntru!

— De ce? Ca s-o împungi cu săbii?

— Vezi vreo sabie pe aici?

Kugelmass strâmbă din nas şi bombănind se vârî în ladă. Observă chiar în faţa ochilor nişte ornamente oribile, lipite direct pe lemn.

— Ce glumă proastă!

— Şi ce glumă, completă Persky. Şi acum fii atent. Am să arunc un roman înăuntru, o să închid uşile şi o să ciocănesc de trei ori în ladă. Atunci o să fii proiectat chiar în romanul respectiv.

Kugelmass se strâmbă neîncrezător.

— Chiar aşa e, spuse Persky. Pe cuvântul meu. Şi pot să te proiectez nu numai într-un roman. În orice povestire, piesă de teatru sau poezie. Ai ocazia să te întâlneşti cu personajul visat de tine, o femeie celebră, o eroină celebră, şi să ai parte de toate plăcerile. Când ai terminat, dai un chiot şi te aduc înapoi. „

— Persky, nu eşti zdravăn Ia minte.

— Te asigur că o să meargă. Kugelmass era sceptic.

— Vrei să spui că lada asta nenorocită mă poate trimite unde poftesc?

— Pentru douăzeci de dolari, da. Kugelmass scoase portofelul. '

— Nu cred până nu văd, mormăi el.

Persky vârî bancnotele în buzunarul de la pantaloni.

— Deci pe cine vrei? Sister Carrie? Hester Prynne? Ofelia? Sau poate un personaj de-al lui Saul Bellow? Ce-ai zice de Temple Drake? Deşi pentru vârsta ta n-ar fi cea mai recomandată.

— O franţuzoaică. Vreau o franţuzoaică.

— Nana?

— Nu pe bani.

— Nataşa din Război şi Pace?

— Am zis o franţuzoaică. Am găsit! Emma Bovary. Este exact ce-mi trebuie.

— S-a făcut. Când eşti gata, dă-mi de ştire.

Persky îi aruncă în ladă un exemplar ieftin din romanul lui Flaubert.

Episodul Kugelmass

— Eşti sigur că nu-i nici un risc? întrebă Kugelmass, în timp ce Persky închidea uşile.

— E oare ceva lipsit de riscuri în lumea asta nebună? Persky ciocăni de trei ori în ladă, apoi deschise uşile. Kugelmass dispăruse. In aceeaşi clipă se pomeni în dormitorul lui Charles şi al Emmei Bovary, din Yonville. Văzu în faţa lui o femeie întoarsă cu spatele, care împăturea rufele. Nu-mi vine să cred, îşi spuse Kugelmass holbându-se la fermecătoarea soţie a doctorului. E chiar adevărat! Sunt aici. Ea e.

Emma se întoarse surprinsă.

— Dumnezeule, m-ai speriat. Cine eşti dumneata? Vorbea în engleza elegantă a traducerii. E de-a dreptul fantastic, gândi el. Apoi, văzând că Emma i se adresează, răspunse:

— Scuzaţi-mă. Sunt Sidney Kugelmass de la City College. Profesor de literatură la C. C. N. Y. Eu… Oh, Doamne!

Emma Bovary zâmbi provocator.

— Bei ceva? Un pahar de vin?

E frumoasă, gândi Kugelmass. Nici nu se compara cu troglodita aia cu care împărţea aşternutul. Simţi brusc nevoia* să îmbrăţişeze această plăsmuire, să-i spună că era femeia visurilor lui.

— Da, nişte vin, îndrugă el cu o voce răguşită. Alb. Nu^roşu. Nu, alb. Lasă, alb. '

— Charles lipseşte astăzi, spuse Emma cu subînţeles. După ce-au băut vinul, au ieşit la o plimbare prin încântătorul peisaj de Franţă patriarhală.

— Totdeauna mi-am dorit să se ivească un străin misterios, să mă scoată din monotonia vieţii de provincie. Aici e o plictiseală înfiorătoare, spuse Emma şi-1 strânse de mână.

Trecură pe lângă o bisericuţă.

— Îmi plac hainele tale, murmură ea. N-am văzut niciodată aşa ceva pe aici. Sunt atât de… moderne.

— E un costum de vară, răspunse el visător. L-am luat de la solduri. -

Brusc o sărută. Timp de o oră, întinşi la umbra unui copac, schimbară şoapte dulci şi priviri drăgăstoase. Apoi Kugelmass se ridică. Îşi amintise că avea întâlnire cu Daphne la supermagazinul Bloomingdale.

— Trebuie să plec. Dar, nu-ţi fă griji, am să mă întorc.

— Sper, spuse Emma.

O îmbrăţişă cu patimă, apoi se întoarseră acasă. Aici o mai sărută o dată, după care strigă:

— Gata, Persky. Trebuie să fiu la Bloomingdale până-n trei jumate. '

Se auzi un pocnet asurzitor şi Kugelmass se trezi din nou în Brooklyrfc

— Vezi că nu te-am minţit? îi spuse Persky triumfător.

— Persky, acum mă grăbesc. Trebuie să ajung pe Lexington Avenue. Spune-mi când mai pot veni? Se poate mâine?

— Oricând. Doar sa ai la tine douăzeci de dolari. Şi să nu sufli o vorbă nimănui.

— Doar nu crezi că mă duc să dau anunţ la ziar.

Kugelmass luă un taxi spre centru. Îi tresălta inima de fericire. Sunt îndrăgostit, îşi spuse el, deţin o taină minunată. Nu-şi dădea seama că exact în acelaşi moment, în diferite săli de clasă din toată ţara, elevii îşi întrebau profesorii: Cine este acest personaj de la pagina 100? Acest evreu chelios care o sărută pe Madame Bovary. Un profesor din Sioux Falls se lamenta: Doamne, cât sarcasm la puştii ăştia! Ce le mai trece prin minte!

Daphne Kugelmass îl aştepta la raionul de articole sanitare de la Bloomingdale, când Kugelmass apăru gî-fâind.

— Unde-ai fost? îl repezi ea. E patru jumate.

— S-a blocat circulaţia.

Kugelmass îl vizită pe Persky a doua zi şi în câteva minute ajunse din nou, ca prin minune, la Yonville. Emma nu îşi putu ascunde emoţia când îl văzu. Petrecură împreună ore întregi, râzând, sporovăind, făcând dragoste. Doamne, Dumnezeule! Chiar cu Madame Bovary! se en-tuziasmă Kugelmass. Eu, care în liceu am rămas corigent la engleză.

Episodul Kugelmass în lunile următoare, Kugelmass îl vizită pe Persky de nenumărate ori, iubirea lui pentru Emma Bovary devenind tot mai pătimaşă.

— Ai grijă, să mă bagi în carte înainte de pagina 120, spuse Kugelmass. Trebuie să mă întâlnesc cu ea până nu se cuplează cu individul ăla, Rodolphe.

— De ce? Nu eşti în stare să-i vii de hac?

— Ha! Să-i vin de hac? Un boiernaş oarecare. Ce ştie altceva decât să ameţească femeile şi să bată coclaurile călare? Crezi că-i mai breaz decât figurile alea care apar în revistele pentru gospodine? însă pentru ea e o prospătură.

— Bărbatu-său nu bănuieşte nimic?

— Şi ce să facă? Un biet spiţer de ţară. Se duce la culcare o dată cu găinile, când pe nevastă-sa atunci o arde… Eh, în fine… Hai că m-am dus.

Kugelmass intră din nou în ladă, şi într-o clipă se trezi pe domeniul familiei Bovary, la Yonville.

— Ce mai faci, iubito?

— Vai, Kugelmass, suspină ea. Prin ce-am trecut! Aseară la masă „domnul şi stăpânul meu” a aţipit la desert. Şi eu care îi povesteam cu sufletul la gură cât de bine e la Maxim, şi ce minunat e baletul. Şi dintr-o dată l-am auzit sforăind.

— Linişteşte-te, dragostea mea. Acum sunt cu tine, îi spuse Kugelmass şi o îmbrăţişă. '

Cât mi-am dorit să ajung aici, îşi spuse el în gând, adulmecând parfumul franţuzesc al Emmei. Am suferit destul. Am plătit destui psihiatri. Am căutat până mi s-a urât. Ce tânără şi fragilă e, iar eu mă găsesc aici, la câteva pagini după Leon, şi puţin înainte de Rodolphe. Bine că am nimerit în capitolul ăsta. Altfel nu ştiu cum m-aş fi descurcat.

Emma era fără îndoială la fel de fericită ca şi Kugelmass. La rândul ei, jinduise după o aventură, iar poveştile lui despre viaţa de noapte de pe Broadway, despre ma^ şinile de curse, despre stelele de la Hollywood o ferme-caseră pe frumoasa franţuzoaică.

— Mai povesteşte-mi despre O. J. Simpson, îl rugă ea în seara aceea, pe când treceau agale prin faţa bisericii abatelui Bournisien.

— Ce să-ţi mai spun? Tipul e mare. Bate toate recordurile. Aleargă formidabil. Nimeni nu-1 poate ajunge.

— Şi Oscarurile? îl întreabă Emma cu o privire plină de nostalgie. Aş da orice să câştig şi eu unul.

— În primul rând, trebuie să fii propusă.

— Ştiu. Mi-aî spus. Dar sunt convinsă că pot să joc. Sigur, nu mi-ar strica nişte ore de actorie. Poate cu Strassberg. Şi dacă aş avea şi un impresar bun…

— Bine, bine, vedem noi. O să-i spun lui Persky. În aceeaşi seară, întors în apartamentul lui Persky, Kugelmass a lansat ideea aducerii Emmei la New York.

— Lasă-mă să mă gândesc, spuse Persky. Poate aranjez ceva. S-au văzut şi lucruri mai ciudate decât asta.

Însă niciunul din ei nu avea ceva clar în cap în momentul acela.

— Unde naiba te tot duci? strigă Daphne Kugelmass la soţul ei, care se întorsese târziu în seara aceea. Ţi-ai găsit pe cineva?

— Eu? Ce să spun, ai nimerit-o! replică Kugelmass cu un aer plictisit. Am fost cu Leonard Popkin. Mi-a povestit despre agricultura socialistă din Polonia. Doar îl ştii pe Popkin. Când abordează chestiunea asta, nu mai scapi de el.

— De la o vreme te porţi foarte ciudat. Eşti distant. Se apropie ziua de naştere a lui taică-meu, să nu uiţi. Vezi că-i sâmbătă.

— Bine, bine, răspunse Kugelmass, grăbindu-se să intre în baie.

— O să vină toată familia. Şi gemenii, şi vărul Hemish. Ar trebui să fii mai drăguţ cu vărul Hemish, ştii că ţine la tine.

— Sigur că da, şi gemenii, zise Kugelmass şi închise uşa de la baie ca să n-o mai audă pe nevastă-sa. Răsuflă uşurat. În câteva ceasuri, se gândi el, va fi din nou în Yonville, la iubita lui. De data asta, dacă totul merge bine, o s-o ia pe Emma cu el.

A doua zi la ora trei-şi un sfert Persky îşi puse din nou jucăria în acţiune. Kugelmass apăru în faţa Emmei avân

Episodul. Kugelmass tat şi surâzător. Cei doi petrecură câteva ore la Yonville împreună cu Binet, după care se suiră în trăsura familiei Bovary. Urmând instrucţiunile lui Persky, se îmbrăţişară strâns, închiseră ochii şi numărară până la zece. Când îi deschiseră, trăsura tocmai trăgea în faţa intrării laterale de la Piaza Hotel, unde Kugelmass rezervase, încă de dimineaţă, un apartament.

— Splendid! E tot ce mi-am visat! exclamă Emma zburdând prin dormitor şi privind încântată panorama oraşului. Uite F. A. O. Schwartz! Şi Central Park! Şi Sherry? Unde e? A, acolo, da, da… Fantastic.

Pe pat o aşteptau cutii de la firmele Halston şi Saint Laurent. Emma desfăcu un pachet şi probă o pereche de pantaloni negri de catifea.

— Pantalonii sunt de la Ralph Lauren, preciză Kugelmass. O să arăţi grozav în ei. Hai, iubito, sărută-mă.

— Vai, ce fericită sunt! zise Emma în timp ce se uita în oglindă. Nu ieşim în oraş? Vreau să văd Chorus Line, muzeul Guggenheim, şi pe Jack Nicholson, de care mi-ai tot vorbit. Rulează vreun film cu el?

Nu mai înţeleg nimic, exclamă un profesor de la Universitatea Stanford. Mai întâi a apărut un personaj ciudat pe nume Kugelmass, iar acum a dispărut ea din carte. Dar probabil că asta e caracteristica oricărei opere clasice – poţi s-o citeşti de o mie de ori că tot găseşti ceva nou în ea. *

Îndrăgostiţii petrecură un week-end sublim. Kugelmass îi spusese lui Daphne că se duce la un simpozion la Boston şi că urmează să se întoarcă abia luni. Cei doi au savurat fiecare clipă. S-au dus la film, au luat masa în cartierul chinezesc, au mers la discotecă, iar seara au adormit în faţa televizorului deschis. S-au trezit duminică, după prânz, au ieşit apoi prin Soho, au admirat celebrităţile de la Elaine. Seara s-au delectat în apartamentul lor cu icre negre şi şampanie. N-au dormit deloc toată noaptea. Obositor, dar a meritat, gândi Kugelmass. Nu-mi permit s-o aduc aici prea des, dar din când în când îi pot oferi un contrast încântător faţă de Yonville.

Acasă la Persky, Emma intră în ladă, îşi aranjă frumos pachetele lângă ea şi-1 mai sărută o dată pe Kugelmass.

— Data viitoare ne vedem la mine, îi spuse ea f ăcându-i cu ochiul.

Persky bătu de trei ori în uşă. Nu se întâmplă nimic.

— Hm, mormăi Persky, scărpinându-se în cap şi bă-tând încă o dată. Degeaba.

— Ceva nu-i în regulă, bombăni el.

— Persky, îţi arde de glumă? strigă Kugelmass. Cum adică nu merge?

— Păstrează-ţi calmul. Emma, eşti tot aici?

— Da.

Persky bătu din nou, de data asta mai tare.

— Persky, sunt tot aici.

— Ştiu, dragă, ţine-te bine.

— Persky, trebuie s-o trimitem înapoi, şopti Kugelmass. Sunt însurat, peste trei ore am curs. Nu-mi permit nici un fel de complicaţii. *

— Nu înţeleg, bâigui Persky, doar a mers perfect până acum.

Dar jucăria nu mai vroia să funcţioneze.

— O să-mi ia ceva timp, îi spuse el lui Kugelmass. Trebuie s-o demontez. Te chem eu mai târziu.

Kugelmass o urcă pe Emma într-un taxi şi o expedie înapoi la Piaza Hotel. Era cât pe ce să întârzie la curs. Toată ziua îl bombardă pe Persky cu telefoanele. Şi pe Emma. Persky îi spuse că s-ar putea să mai dureze câteva zile. „

— Cum a fost la simpozion? îl întrebă Daphne în seara aceea.

— Bine, destul de bine, răspunse el aprinzându-şi o ţigară la capătul cu filtru.

— Ce-i cu tine? Eşti un pachet de nervi.

— Eu? Asta-i bună. Nu vezi ce liniştit sunt? O să ies puţin să iau aer.

Deschise uşa şi fugi la hotel cu primul taxi ieşit în cale.

— Nu-i bine, spuse Emma. Charles o să-mi simtă lipsa.

Episodul Kugelmass

— Acum înţelege-mă şi tu, iubito, se rugă de ea Kugelmass.

Era palid şi transpirat. O sărută în grabă, apoi se aruncă în lift, şi din holul hotelului îi mai dădu un telefon lui Persky. Ajunse acasă cu puţin înainte de miezul nopţii.

— Dacă mă iau după ce spune Popkin, din 1971 n-au mai fost preţurile atât de stabile la Cracovia. La orz, desigur, îi explică el lui Daphne, zâmbind chinuit în timp ce se băga în pat.

Astfel trecu o săptămână.

Vineri seara, Kugelmass îi spuse lui Daphne că trebuie sa. Plece la alt simpozion, de data asta la Syracuse. Alergă la hotel, dar al doilea week-end alături de Emma n-a mai fost la fel de strălucit.

— Trimite-mă înapoi în roman sau ia-mă de nevastă, îi ceru Emma lui Kugelmass. ^ Până atunci vreau să-mi găsesc un serviciu sau să urmez vreo şcoală. E îngrozitor să te uiţi toată ziua la televizor.

— Perfect. Putem să folosim banii şi altfel, îi răspunse Kugelmass. Consumi de două ori mai mult decât cântăreştL

— Ieri am cunoscut în Central Park un fost producător de pe Broadway care mi-a dat de înţeles că aş fi potrivită pentru un rol.

— Şi cine-i măscăriciul ăsta?

— Nu-i măscărici. E un om sensibil, generos, şi arată bine. Îl cheamă Jeff şi nu mai ştiu cum. Are toate şansele să obţină un premiu Tony.

Mai târziu, în aceeaşi după-amiază, Kugelmass îi făcu o vizită lui Persky. Era beat.

— Potoleşte-te, îl temperă Persky. O să te îmbolnăveşti de inimă dacă o mai ţii aşa.

— Auzi la el! Să mă potolesc? Păi uiţi că ţin ascuns un personaj de roman într-o cameră de hotel şi că nevas-tă-mea o fi pus deja un detectiv particular pe urmele mele?

— Bine, bine, scăpăm noi şi de beleaua asta.

Persky se vârî sub ladă şi începu să meşterească la ea cu o cheie franceză.

— Nli mai am linişte, zise Kugelmass. Bântui tot timpul prin oraş. Ne-am săturat unul de altul. Ca să nu-ţi spun că nota de plată de la hotel arată ca bugetul apărării.

— Ce pot să fac? Asta-i lumea magiei, spuse Persky. O lume plină de nuanţe.

— Nuanţe pe dracu'. Torn în neştire şampanie Dom Perignon şi icre negre în şoricelul ăsta, plus ţoalele, plus taxele la Neighborhood Playhouse, iar acum s-a trezit că vrea şi fotografii de probă. Şi colac peste pupăză, Fivish Kopkind, profesorul de literatură comparată, m-a recunoscut în personajul care apare sporadic în romanul lui Flaubert. Kopkind ăsta mi-a purtat întotdeauna pică, şi acum sunt sigur c-o să mă toarne lui Daphne. Ştii ce urmează? îţi spun eu. Falimentul, pensia alimentară, închisoarea. O să ajung un cerşetor. Aşa-mi trebuie dacă mi-am înşelat nevasta cu Madame Bovary. -

— Ce pot să-ţi spun? Mă chinui s-o repar. Dar n-am cum să-ţi calmez nervii. Nu sunt psihiatru.

Sâmbătă după-amiază Emma s-a încuiat în baie şi n-a mai vrut să deschidă în ciuda apelurilor disperate lansate de Kugelmass. Uitându-se pe fereastra de la Woolman Pink, lui Kugelmass îi trecu prin minte să se sinucidă. Ce păcat că e

prea jos, îşi zise el, altfel aş face-o chiar acum. Şi dacă aş fugi în Europa să iau viaţa de la început? Sau dacă m-aş apuca să vând International Herald Tribune, că doar n-aş fi eu primul?

Telefonul sună. Kugelmass ridică receptorul ca un automat.

— Adu-o pe Emma. Cred c-am făcut-o. Lui Kugelmass nu-i veni să creadă.

— Vorbeşti serios? Gata, merge?

— Era ceva stricat la transmisie. Hai, adu-o!

— Persky, eşti genial. Sosim într-o clipă, îndrăgostiţii năvăliră din nou în apartamentul lui Persky, şi din rţou Emma Bovary se vârî în ladă cu toate pachetele după ea. De data asta nu s-au mai sărutat. Persky închise uşile, trase aer în piept şi bătu de trei ori în ladă. Urmă obişnuitul pocnet. Când se uită înăuntru nu mai era nimeni. Madame Bovary ajunsese în romanul ei. Kugelmass răsuflă uşurat şi strânse mâna scamatorului.

Episodul Kugelmass

— Bine că s-a terminat. M-am învăţat minte. N-am să-mi mai înşel nevasta niciodată.

Îi strânse din nou mâna, gândindu-se că n-ar fi rău să-i cumpere o cravată.

Peste trei săptămâni, spre sf îrşitul unei minunate după-amieze de primăvară, cineva sună la uşa lui Persky. Era Kugelmass, nevinovat ca un mieluşel.

— Ei, Kugelmass, acum unde mai vrei să ajungi?

— Mai vreau o dată. E o vreme splendidă şi eu îm-bătrânesc. Ascultă, ai citit Portnoy's Complaint? Ţii minte Maimuţa?

— Viaţa s-a scumpit, preţurile au crescut. Douăzeci şi cinci de dolari. Pentru început nu-ţi iau nici un ban. N-am uitat în ce încurcătură te-am băgat atunci.

— Eşti un tip de treabă, spuse Kugelmass, pieptănân-du-şi cele câteva fire de păr în timp ce intra din nou în ladă. Funcţionează?

— Sper. N-am mai folosit-o de atunci.

— Idilă şi amor, strigă Kugelmass din ladă. Ce nu face omul pentru o fată drăgălaşă!

Persky îi aruncă un exemplar din Portnoy's Complaint şi bătu de trei ori în ladă. De data asta nu se mai auzi pocnetul binecunoscut, ci o explozie surdă, urmată de pârâituri şi de o ploaie de scântei. Persky se prăbuşi, făcu o criză de inimă şi muri pe loc. Comoda se aprinse şi totul se transformă în scrum.

Kugelmass, care n-avea de unde să ştie de acest dezastru, intrase în altă încurcătură. Nu ajunsese în Port-noy's Cognplaint, şi nici în alt roman. Fusese proiectat într-un vechi manual de limba spaniolă şi acum fugea să-şi salveze viaţa. În spatele lui, printre bolovani şi stânci, verbul tener („a avea”) – un imens şi stufos verb neregulat – îl urmărea, gonind pe picioarele-i crăcănate.

Născut la 28 martie 1940 în Newton, Massachusetts. Studii la Colgate University, New York (licenţa în 1958) şi la University of North Carolina (licenţa în 1967). În 1966 întemeiază revista literară Lillabulero, transformată mai târziu în editura Lillabulero Press, Inc. Invitat la Emerson College din Boston în 1971 şi 1976 ca scriitor rezident. Asistent universitar la University of New Hamp-shire din 1972. Visiting professor la New England College, în 1975. Conduce Seminarii de creaţie literară la Sarah Lawrence College din Bronxville, New York şi la Princeton. În prezent, locuieşte în Brooklyn, New York.

Autor de povestiri şi romane.

Volume de povestiri: Searching for Survivors (în căutare de supravieţuitori), Fiction Collective, 1975; The New World (Noua lume), University of Illinois Press, 1978; Trailerpark (Parcul de rulote), Houghton Mifflin, 1981; Success Stories (Povestiri de succes), Harper & Row, 1986.

Romane: Hamilton Stark, Houghton Mifflin, 1978; The Book of Jamaica (Cartea insulei Jamaica), Houghton Mifflin,

1980; The Relation of My Imprisonment (Povestea încarcerării mele), Sun and Moon Press, 1984; Continental Drift (Derivă continentală), Harper & Row, 1985; Family Life (Viaţă de familie), Sun and Moon Press, 1988.

Activitate încununată cu ndmeroase premii literare: Bursă Woodrow Wilson, în 1968. Bursă Guggenheim, în 1976; Premiul literar acordat de St. Lawrence University şi de revista Fiction International, în 1976; Premiul Proză americană contemporană 1975-1985

Academiei Americane şi al Institutului de Artă şi Literatură, în 1986; Premiul special O. Henry pentru activitate îndelungată pe tărâmul prozei scurte; Premiul John Dos Passos pentru Literatură, în 1986.

Hamilton Stark, 1978. Romanul poartă numele personajului principal, un instalator din New Hampshire, violent, alcoolic, un individ dificil, inadaptabil. Susţinut de două voci narative, captivate în egală măsură de personalitatea lui Hamilton Stark, romanul îmbină observaţia realistă cu introspecţia insistentă şi lucidă. „Banks a folosit cu iscusinţă o gamă foarte largă de tehnici contemporane pentru a scrie până la urmă un roman care este prin excelenţă clasic, o poveste romantică, cu izbucniri sumbre, dar şi vesele, amintind de Poe şi Melville.” (Terence Winch, în Washington Post Book World).

The Book of Jamaica (Cartea Insulei Jamaica), 1980. Cartea descrie călătoria unui profesor de treizeci şi cinci de ani originar din New Hampshire (ca şi Hamilton Stark din romanul anterior) în Insula Jamaica. Atras de exotismul peisajelor şi de obiceiurile localnicilor, protagonistul se stabileşte aici. „Trăsătura principală a acestui roman este folosirea a diferite perspective narative. Rezultatul este un melanj de voci. Schimbările de perspectivă dau forţă romanului. Maturizarea personajului, trecând prin mai multe faze, este prezentată convingător. O carte care merită elogii pentru felul în care a eliberat resursele observaţiei.” (James W. Marks, în Washington Post)

Trailer Park (Parcul de rulote), 1981, este un volum de povestiri în care autorul descrie viaţa mizeră, mohorâtă, a unor oameni constrânşi să-şi ducă zilele într-un parc de rulote. „O carte ciudată, compusă din bucăţi scurte, amestecând în egală măsură speranţele şi dezamăgirile eroilor. Găsim aici povestiri despre infidelitate şi violenţă împinsă până la crimă, despre instabilitatea prieteniei şi sentimentul de alienare. Sunt povestiri cu un orizont întunecat, deşi Russell Banks în spatele lor se simte râsul maliţios şi pătrunzător al autorului. Banks dispune de un ochi sarcastic. Atunci când vrea, el ştie să fie îngăduitor, înfăţişând cu o discretă toleranţă iluziile americanului de azi, care nu sunt altceva decât un amestec de improvizaţie ieftină şi patetism zgomotos.” (Jonathan Yardley, în Washington Post Book World)

Continental Drift (Derivă continentală), 1985, este considerat de critica americană cel mai reuşit roman al lui Banks. Cartea descrie viaţa a două personaje care, deşi situate pe coordonate culturale şi geografice diferite, nutresc aceeaşi iluzie: realizarea unui cămin idela., Banks pune în antiteză lumea fizică în toată frumuseţea ei cu abandonarea valorilor morale de care se face vinovat omul modern^ atras mai degrabă de succesul material. Epoca „electronicii a eliberat creierul uman. Ce s-a întâmplat însă cu sufletul nostru? La această întrebare ne răspunde Russell Banks în romanul său.” (Ralph B. Sipper, în Los Angeles Times Book Review) „Forţa de evocare a vieţii americane, cu toate meandrele ei, este competitivă cu cea a lui Updike. Romanul acesta este cel mai convingător portret al Ame-ricii contemporane: cupiditate, dezrădăcinare, indiferenţă faţă de trecut. Un roman despre viaţa pe care o trăim acum.” (James Atlas, în Atlantic)

Success Stories (Povestiri de succes), 1986, reuneşte douăsprezece povestiri localizate în Florida şi New England. Tema: instabilitatea relaţiilor dintre bărbat şi femeie. Căsătoriile se. Ofilesc, se macină chiar sub ochii

noştri, bărbaţii acaparează, agresivi şi fermecători, păstrându-şi tot timpul o detaşare nu departe de cinism, cum se întâmplă Me exemplu în povestirea Sarah Cole: A Type of Love Story (Sarah Cole: Un fel de Love Story), în care un avocat seduce o muncitoare, pentru a o alunga apoi cu brutalitate.

Criticii americani au observat poziţia originală a naratorului în proza lui Banks. Deşi structurile sunt adesea tradiţionale, limbajul şi unghiul de abordare se orientează spre procedeele contemporane. Russell Banks îşi explică metoda într-un interviu acordat lui Marcelle Thiebaux: „Mă interesează într-adevăr funcţia naratorului, reinventa Proză americană contemporană 1975-1985 rea acestei luncţii de fapt. Convenţia perspectivei narative unice a căzut în desuetudine. În secolul nostru, ca să fiu mai precis. Încerc să creez o altă iluzie, ca şi cum l-aş lua pe cititor de braţ şi i-aş explica, i-aş povesti, i-aş nara o poveste minunată, o poveste pe care i-aş spune-o numai lui, oaspetele meu, venit ca acel invitat de la nunta din Balada bătrânului marinar de Coleridge. Eu sunt asemenea bătrânului marinar, îl opresc pe oaspete, îl trag deoparte, şi-i spun numai lui o poveste.” (Publishers Weekly, 15 martie 1985)

Povestirea Sarah Cole: A Type of Love Story a apărut iniţial în revista Ţhe Missouri Review. Inclusă de Shannon Ravenel şi Gail Godwin în The Best American Short Stories J98§. Traducerea noastră foloseşte textul din acest volum.

Pentru început, iată un cadru în care eu sunt bărbatul, iar prietena mea Sarah Cole este femeia. Nu-1 descriu, căci acum sunt cu zece ani mai bătrân şi nu mai arăt ca atunci, iar Sarah a murit. Cu alte cuvinte, citind povestirea aceasta s-ar putea să mă consideraţi un încrezut dacă aş pretinde că acum arăt întocmai ca atunci, fiindcă pe vremea aceea, trebuie să vă spun, arătam foarte bine. Iar pentru că Sarah a murit, aţi putea crede că m-am purtat neomenos cu ea, căci Sarah, ca să fiu sincer, era îngrozitor de urâtă. De, fapt, era cea mai urâtă femeie pe care am cunoscut-o

vreodată. Am văzut femei chiar mai urâte, dar ele erau aşa fiindcă natura nu le ajutase deloc sau pentru că vreo boală sau vreun accident le mutilase pentru totdeauna. Sarah însă n-avea nimic anormal, o ştiu foarte bine, fiindcă am trăit cu ea trei luni şi jumătate.

Iată cadrul. Aş putea să-1 plasez în prezent, deşi totul s-a petrecut acum zece ani – cât de puţin contează într-o povestire momentul acţiunii – aş putea să-1 plasez chiar la Concord, în New Hampshire, fiindcă într-adevăr acolo s-a întâmplat, o localitate pe care, întâmplător, cu-noscând-o foarte bine, nu-mi va fi greu s-o descriu în aşa fel încât povestirea să fie credibilă. Era într-o miercuri seară, pe la ora şase, într-un sfârşit de mai, când bărbatul a intrat în local. La parter era o braserie, restaurantul la etaj, pe pereţii acoperiţi de lambriuri se vedeau nişte plante agăţătoare, înăuntru mai multe mese din trunchiuri de copac, iar pe o latură a încăperii şase separeuri capitonate. Câţiva bărbaţi între douăzeci şi treizeci şi şase de ani stau la bar; sunt îmbrăcaţi întocmai ca băr batul care a intrat, în costume cu vestă, cu cravate desfăcute la gât. Sunt probabil avocaţi, avocaţi tineri, necăsătoriţi, care stau la taifas cu confraţii lor la un pahar de Martini, tot amânâild momentul întoarcerii în apartamentele lor din oraş, unde vor lua cina şi, după aceea, întinşi pe canapea, vor mai lucra ceva pentru a doua zi, în faţa televizorului cu sonorul dat încet. Majoritatea sunt tineri de familie bună, educaţi, sârguincioşi, şi un pic nefericiţi. Personajul nostru, să-i spunem Ronald, sau Ron, se aseamănă în multe privinţe cu ei, doar că el arată foarte bine, ceea ce-1 face să fie întrucâtva mai puţin nefericit decât ei. Ron e un bărbat atrăgător: înalt, zvelt, cu trăsături regulate. Defectele sale – o aluniţă în partea stângă a bărbiei pătrate, dar nu exagerat de proeminente, părul blond ce-i acoperă mâinile bronzate şi şoldurile înguste – în măsura în care nu-i împrumută trăsăturile unui manechin, îi sporesc frumuseţea, fiindcă este frumos aşa cum spunem despre o

femeie că este frumoasă. Şi poate tocmai fiindcă nu-şi dă seama cât de atrăgător este, el place şi bărbaţilor, şi femeilor, şi tinerilor, şi copiilor, şi bătrânilor, şi celor care arată destul de bine, însă nu îndeajuns de bine pentru a rivaliza cu el, după cum place şi celor care nu arată chiar atât de bine, şi care, văzându-1, înţeleg că au toate motivele să-i invidieze pe cei mai înzestraţi decât ei, Ron se aşază la bar, deschide ziarul, dar până să se apuce de citit, barmanul îl întreabă dacă vrea ceva de băut, şi i se adresează cu, Sir„, deşi Ron e un client obişnuit al localului, mai ales de când a divorţat de nevastă-sa, toamna trecută. Ron a divorţat fiindcă, după ce-au trăit trei ani împreună, soţia sa a vrut să-şi reia meseria de creator de modele la care renunţase din cauza lui. Asta însemna că ea urma să locuiască la New York, în timp ce el trebuia să rămână în New Hampshire, unde îşi avea clientela. S-au hotărât să locuiască separat până când el ar fi reuşit să găsească ceva de lucru lângă New York, însă, după câteva luni, între vizitele conjugale, Ron „a început să se culce cu alte femei, iar ea cu alţi bărbaţi, şi asta a fost tot. „Nu-i nici o nenorocire”, explica el prietenilor care ţineau şi la Ron, şi la soţia lui, deşi el arăta Sarah Cole: Un fel de Love Story ceva mai bine decât ea. „Eram foarte tineri când ne-am căsătorit. Ne iubeam din liceu. Am rămas însă şi după divorţ în relaţii bune cu ea”, le spunea Ron prietenilor. Şi ei îl înţelegeau, cei mai mulţi fiind, ca şi el, divorţaţi.

Ron comandă un scotch cu sifon şi începe să citească ziarul. I se aduce băutura, dar nu soarbe prima înghiţitură până nu termină de citit un articol despre reapariţia coioţilor în nordul statului New Hampshire şi Vermont. Îşi aprinde o ţigară. Şi citeşte mai departe. Mai ia o înghiţitură. Cei din încăpere, bărbaţii de la bar, câţi sunt, şi barmanul înalt, şi cei din separeuri, nu prea mulţi, îi urmăresc gesturile.

Tocmai citeşte anunţurile de la mica publicitate – probabil caută pe cineva să-i cureţe apartamentul – când femeia

care se va dovedi a fi Sarah Cole se ridică de la masa din separeu, se apropie de bar şi se aşază lângă el. Poartă cizme grele, de cowboy, argăsite, o pălărie tot de cowboy, din piele de căprioară, nişte blugi scorţoşi şi un tricou galben, care atârnă pe ea ca pieliţa unui cârnat. Mai târziu, Ron va afla că ea nu are decât treizeci şi opt de ani, deşi arată cu zece ani mai bătrână, iar faţă de el, chiar cu douăzeci. (Este imposibil să i se ghicească vârsta lui Ron; are înfăţişarea unui tânăr maturizat, de douăzeci şi cinci de ani, sau a unui bărbat de patruzeci de ani, cu un aer tineresc, însă vârsta lui reală pare să nu aibă nici o importanţă.)

— Nu-i rău aici la bar, spune ea, uitându-se împrejur. Oricum e mai multă ldmină. Ce citeşti? întreabă ea cu seninătate, punându-şi coatele pe tejghea.

Ron îşi ridică ochii de pe ziar şi surâde puţin; în faţa sa observă o femeie urâtă, mai urâtă decât ce-a văzut sau şi-a închipuit că există. Şi totuşi continuă să zâmbească. Are impresia că se cufundă în ochii ei căprui, mici, puţin saşii, însă nu trece mult timp şi îşi revine, începe să-i studieze faţa ciupită de vărsat, nasul mare, gura lăsată, dinţii strâmbi şi rari, bărbia lată şi teşită. Îi zăreşte apoi părul cânepiu şi gâtul invadat de acnee. Apoi privirile lor se încrucişează şi, din nou, are impresia că se cufundă în ochii ei.

— Ce-ai spus? întreabă el.

Ea scoate o ţigară mentolată din pachet. Ron i-o aprinde. O vede cum împinge fumul prin nările ei enorme, umflate. Ea îi vorbeşte din nou. Are o voce groasă, nazală, mată:

— Te-am întrebat ce citeşti, da' acum văd ce. Râde scurt şi tare:

— Ziarul! Ron râde şi el.

— Da, ziarul. The Concord Monitor!

Nu are halucinaţii, vede limpede cine este în faţa lui şi admite, nu, mai bine zis susţine că vorbeşte cu cea mai urâtă femeie pe care a văzut-o vreodată, un fapt care îl

fascinează ca şi când ar vorbi nu cu ea, ci cu cea mai frumoasă fiinţă pe care a văzut-o sau ar putea s-o vadă vreodată, de aceea păstrează cu sfinţenie clipa aceasta, o reţine de parcă ar fi o minge de aur, un obiect extrem de greu pe care, dacă nu-1 va ţine cu grijă în mână, hotărât să-1 păstreze, îl va pierde, iar acesta, scă-pându-i dintre degete, se va rostogoli în iarbă până la marginea fântânii, şi de acolo în adâncuri, dispărând pentru totdeauna. Nu va rămâne decât în memorie, ceva de care să pomeneşti cu regret şi nedumerire, fiindcă după atâţia ani imaginea n-o vei mai putea regăsi decât povestind-o. Mintea şi trupul i se trezesc din amorţeală; se concentrează asupra femeii din faţa lui, Sarah Cole, cu mutra ei oribilă de rinocer, cu vocea ei groasă şi precipitată, cu trupul ei îndesat şi diform, iar pentru a prelungi acest moment începe să-i pună tot felul de întrebări, apoi îi cumpără ceva de băut, apoi îi zâmbeşte, şi are impresia, chiar atunci, că într-adevăr a început s-o ia în serios, pe ea cu toate necazurile ei.

Îi află bineînţeles numele; ea recunoaşte că a venit să stea de vorbă cu el fiindcă a fost provocată de una din femeile cu care era în separeu. Se roteşte pe scaun şi zâmbeşte victorioasă, cu cinism, spre cele două prietene, urâte şi ele (deşi nu atât de urâte ca ea), îmbrăcate tot în blugi, cizme de cowboy şi pălării. Una dintre ele, o blondă cu o bărbie proeminentă, cu un machiaj strident, îi face discret cu mâna, ca şi cum s-ar fi jenat să

Sarah Cole: Un fel de Love Story fie văzută, apoi se întoarce împreună cu cealaltă femeie din separeu spre paharele lor, din care trag cu nesaţ.

Sarah se întoarce spre Ron şi-i spune tot ce vroia să afle, despre ce face ea la Rumford Press, despre fostul ei soţ care nu era decât un ticălos, un tâmpit, „bolnav”, zice ea, cuprinsă parcă de milă. Îi povesteşte apoi despre cei trei copii ai ei; cea mică e la şcoală, şi e moartă după băieţi, iar ceilalţi doi sunt la liceu, nu prea mai stau pe acasă. Vorbeşte de ei cu duioşie. Ron este impresionat. O vede cu câtă

plăcere, cu câtă înfrigurare vorbeşte despre copii; ochii parcă îi strălucesc atunci când o întreabă cum îi cheamă.

— Eşti o femeie drăguţă, îi spune el. Sarah zâmbeşte şi se uită în paharul gol.

— Nu, nu sunt. Tu eşti drăguţ că mi-o spui.

Ron face semn barmanului să umple paharul. Sarah bea votcă. Probabil. Că tot bea de vreo două ore, fiindcă acum pare destul de relaxată, oricum mai relaxată decât sunt în general femeile atunci când încep să-i vorbească.

Acum e rândul ei să-1 întrebe cu ce se ocupă, de ce a divorţat, cât a locuit în Concord, însă el n-are chef să vorbească despre viaţa lui. Vrea doar s-o cunoască pe ea, chiar dacă ceea ce-i povesteşte Sarah este previzibil şi obişnuit, iar modul în care o face este cât se poate de banal. Ron se gândeşte apoi la soţul ei. Cum o fi arătând bărbatul care se poate îndrăgosti de Sarah Cole?

Ii

Scena care a avut loc în braseria Osgood se încheie 6 dată cu plecarea lui Ron, după ce mai comandase un rând de votcă pentru Sarah, şi cu întoarcerea ei în separeu, la prietenele care o aşteptau. Nu ştiu ce le-a zis, dar nu-i greu de presupus. Nu-i erau prietene apropiate, doar colege de serviciu la Rumford Press, unde împachetau programe T. V. În cutii de carton. Îşi detestau meseria, şi deseori, după schimbul de zi, îşi luau pălăriile şi cizmele de cowboy din vestiar şi se opreau la un pahar, în drum spre casă. Acum intraseră pentru prima oară la Osgood, un loc pe care îl evitaseră până atunci, convinse că aici nu intrau decât avocaţii şi agenţii de la asigurări. Sarah a fost cea care le-a zis că n-au de ce să se teamă, şi cum ele n-au avut ce să-i mai răspundă, au intrat toate trei în braseria Osgood. Ron nu se înşela, erau acolo de mai bine de o oră când a intrat el, şi Sarah era deja puţin ameţită.

— O să mai venim pe aici, le-a spus ea prietenelor ei, ridicând puţin vocea.

Ceea ce au şi făcut în vinerea aceea când Ron a apărut din nou cu ziarul în mână. Îşi lăsă servieta jos lângă scaun, comandă ceva de băut şi începu să citească prima pagină, încet, ostentativ, ca un bărbat singur, plictisit, fără nici o grabă. Nu le observase pe cele trei femei cu pălării de cowboy şi cizme, care se aflau în spatele lui, într-un separeu. Îl zăriseră însă ele, şi, după câteva clipe, Sarah se afla iarăşi lângă el.

— Bună.

Se întoarse, o văzu, şi brusc regăsi momentul pe care-1 pierduse cu o noapte înainte, după ce ieşise din local şi uitase de întâlnirea cu cea mai urâtă femeie pe care o văzuse vreodată. Părea şi mai diformă acum, ceea ce-1 făcu să simtă că momentul este chiar mai important pentru el, şi că încă o dată îl poate ţine strâns în mână, ca pe un obiect preţios; începu să-i vorbească, să-i pună întrebări, să-i mărturisească părerile lui şi să le afle pe ale ei.

Am spus la început că eu sunt bărbatul din această povestire, iar prietena mea, Sarah Cole, decedată acum, este femeia. Îmi amintesc de noaptea aceea; era a doua oară când o vedeam pe Sarah Cole, şi mă cutremur acum, nu de frică, ci de ruşine. Când am întâlnit-o prima oară pe Sarah, singura mea grijă a fost să mă agăţ de acest moment, să-1 păstrez ca şi când începutul său nu avea nici o legătură cu vreun moment anterior din existenţa ei sau a mea, luate separat, iar ceea ce urma n-ar mai fi amintit de el. Vorbea mai încet decât cu o seară înainte, iar eu am ascultat-o la fel de nerăbdător şi atent, fiindcă motivele pentru care acceptasem să vorbesc cu ea acum

Sarah Cole: Un fel de Love Story mă făceau s-o ascult, şi* ca şi cum ar fi fost un obiect, îmi închipuiam că e posibil s-o scot din datele existenţei ei ca s-o primesc în propria mea existenţă. Nu mi-am dat seama atunci cât de neomenos mă purtam cu ea. Când n-ai făcut niciodată ceva asemănător, şi acel ceva nu este în mod evident bun sau rău, de obicei e cu neputinţă să ştii dacă ceea ce urmează să faci este nedrept

sau nu, şi abia mai târziu s-ar putea să-ţi dai seama că ai greşit.

În timp ce beam, Sarah mi-a spus că îl ura pe fostul ei soţ pentru că nu ştia să se poarte cu copiii.

— Nu din cauza banilor, spuse ea nervoasă, bălăngănindu-şi picioarele pe scaunul de la bar. Deşi nu dă un ban, şi eu trebuie să-i hrănesc, să-i îmbrac, şi el nu-i în stare să le scrie măcar un rând sau să le dea un telefon. Mă sună doar să-mi facă scandal că încerc să-1 dau în judecată să plătească pensia alimentară. Nici nu întreabă de ei.

— Ce ticălos!

— Aşa-i, aşa-i, nici nu ştiu de ce m-am măritat cu el. De ce nu l-am lăsat. Paişpe ani, Dumnezeule! Nu ştiu, parcă mi-a făcut farmece, continuă ea absentă. Nici măcar nu arăta grozav.

După ce bău al doilea pahar se pregăti să plece. Copiii o aşteptau acasă, şi vinerea lua de obicei masa împreună cu ei. Era ziua în care îi putpa controla mai uşor.

— Nu-i las să iasă cu oricine, trebuie să existe o regulă, nu?

Am încuviinţat din cap şi apoi am ieşit amândoi. Ne urmăreau toţi din priviri. Ştiam ce gândesc, dar nu-mi păsa, fiindcă nu făceam altceva decât s-o conduc până la maşină.

Era o seară răcoroasă, amurgul se lăsa ca o pătură cenuşie. Automobilul ei, un Buick uriaş, vopsit în verde închis, vechi de cel puţin zece ani, era o rablă aproape de ilefolosit. Apăsă minerul portierei. Nimic. Încercă din nou. Am încercat şi eu. Tot nimic.

Am observat o îndoitură mare, în formă de V, pe aripa stingă din faţă, care bloca portiera.

— Cred că ţi-a lovit-o cineva în timp ce erai în restaurant, i-am spus.

Se uită câteva clipe la urma de pe maşină, apoi, când se întoarse spre mine, am văzut-o că plânge.

— Isuse Hristoase! se văita ea, şi din gura ei de broască, plină de salivă, se revărsa, peste dinţii rari, o limbă roşie. Se

aprinsese la faţă şi, deşi lumina era destul de slabă, i-am văzut chipul buhăit de plâns, ochii cufundaţi undeva în obrajii umeziţi de lacrimi; umerii îi căzuseră, mâinile îi atârnau fără vlagă.

— N-am cu ce să plătesc. N-am cu ce.

Mi-am lăsat servieta pe trotuar, m-am apropiat de ea şi am strâns-o în braţe în timp ce plângea în hohote, cu capul vârât în umărul meu. După câteva clipe începu să-şi revină, suspina doar. Pălăria de cowboy îi stătea pe cap într-o poziţte precară, caraghioasă. Se trase un pas înapoi şi spuse:

— O să intru pe partea cealaltă.

— Bine, i-am zis eu în şoaptă.

Încet,; ocoli botul maşinii urâte şi greoaie, deschise uşa dinspre bordură şi se strecură cu greutate în faţa volanului. Porni motorul. Un zgomot violent, ca un muget; maşina n-avea tobă de eşapament. Fără să mai spună vreun cuvânt, fără să-şi ia rămas bun, dădu înapoi, ieşi din parcare şi intră pe şosea.

M-am întors şi mi-am pornit maşina. Am aruncat întâmplător o privire spre uşa localului. Barmanul, cele două femei care veniseră cu Sarah şi doi bărbaţi care stăteau la bar se uitau la mine. Pe cei doi îi cunoşteam, erau avocaţi. Rânjeau la mine. Le-am răspuns cu acelaşi rânjet, apoi m-am urcat în maşină, şi, fără să mă uit înapoi, am plecat acasă.

Iii

Câteva săptămâni mai târziu, într-o seară, Ron se în-întâlneşte din nou cu Sarah la Osgood şi, după ce îi dă să bea trei pahare de votcă, şi bea şi el trei de whisky, o duce la el acasă cu maşina lui – un Datsun break – având în minte un singur lucru: să facă dragoste cu ea.

Sarah Cole: Un fel de Love Story

Aşadar eu sunt bărbatul din această povestire şi Sarah este femeia, şi dacă relatez întâmplările în felul acesta este pentru că ceea ce vreau să spun mă tulbură, mă întristează,

şi inevitabil mă îndepărtez de la fapte? aşa cum au fost. Sunt tentat acum să ascund adevărul, s-o prezint pe Sarah mai bună decât era în realitate, iar pe mine mai rău decât am fost; dar poate că sunt tentat în aceeaşi măsură s-o prezint pe Sarah într-o lumină defavorabilă, şi pe mine într-una mai bună. Adevărul este că eu eram un bărbat bine, iar ea o femeie urâtă, şi amândoi ştiam asta. Şi când a ieşit de la Osgood, ea era hotărâtă să facă dragoste cu un bărbat mult mai bine decât oricare altul cu care avusese ocazia să se întâlnească până atunci, iar eu eram hotărât să fac dragoste cu o femeie mult mai urâtă decât oricare alta cu care făcusem dragoste până atunci. Într-un fel eram chit.

Nu, nu-i chiar aşa. (Vedeţi? Iată de ce trebuie să vă spun povestirea în felul acesta.) Nici măcar nu sunt sigur că simt amândoi acelaşi lucru. Poate că într-adevăr îi place acest bărbat, cel mai atrăgător bărbat pe care 1-a întâlnit vreodată. Şi poate că pentru ea este mai evidentă urâţenia ei decât frumuseţea lui, după cum şi pentru el este mai evidentă urâţenia ei decât frumuseţea lui. Doar că Ron nu se crede un bărbat extraordinar de frumos. Pur şi simplu înţelege că oamenii îl privesc astfel. Iar el, parcă am mai spus-o, este doar un bărbat bine.

Ron descuie uşa apartamentului, intră şi aprinde veioza. Este un apartament cochet, cu un dormitor cu un singur pat, unul din cele treizeci de apartamente identice dintr-o clădire mare, de cărămidă, din cartierul de răsărit al oraşului. Sarah, nervoasă, rămâne în pragul uşii, trăgând cu ochiul înăuntru.

— Poţi să intri, spuse el.

Păşeşte timidă închizând uşa după ea. Îşi scoate pălăria de cowboy, apoi şi-o pune din nou pe cap, cu un gest repezit, traversează sufrageria şi se lasă pe un fotoliu vrând parcă să se afunde în el, să dispară. Ron e în spatele ei; îi pune mina pe umăr. Sarah se crispează şi îi dă mâna la o parte.

— Vrei ceva de băut?

— Nu… cred că nu, spuse ea, uitându-se la peretele din faţă, unde un biciclist într-o fotografie mare, înrămată face reclamă turului Franţei. Mai încolo, într-o nişă din sufragerie, o bicicletă argintie cu zece viteze, zveltă ca un cal de curse, stă sprijinită de perete.

— Nu ştiu, spuse ea.

Ron a intrat în bucătărie şi îşi pregăteşte ceva de băut.

— Nu ştiu… Nu ştiu.

— Ce? Te-ai răzgândit? Vrei o tărie? Votcă cu gheaţă. Ce zici?

Sarah încearcă să stea picior peste picior, dar trupul i s-a cufundat prea mult în fotoliu, iar pulpele ei sunt prea groase, şi până la urmă rămâne cu un picior suspendat în aer, şi cu celălalt sucit într-o parte. Parcă s-ar fi prăbuşit de la o mare înălţime.

Ron iese din bucătărie, se uită la fotoliu, o vede pe Sarah în această poziţie incomodă, apoi se întoarce din nou în bucătărie. După câteva secunde revine în cameră.

— Serios, chiar nu vrei o tărie?

— Nu.

Ron se aşază în spatele ei şi îi pune mâna pe umăr. De data asta femeia nu se mai crispează, deşi nici relaxată nu pare. Stă în fotoliu ca o stană de piatră.

— Ţi-e frică? o întreabă el cu blândeţe. Apoi adaugă: Mie da.

— Nu… nu mi-e frică. Rămâne o clipă tăcută. Ţie să-ţi fie frică? De ce?

Se întoarce spre el, fără să-1 privească în ochi.

— Păi… nu fac asta în fiecare seară. Să aduc acasă o femeie, eu…

— Agăţată într-un bar.

— Nu… nu-i adevărat. Îmi placi, Sarah, crede-mă. Doar ştii că nu te-am agăţat. Ne-am împrietenit.

— Vrei să te culci cu mine, aşa-i? întreabă ea, evi-tându-i privirea insistentă.

— Da.

Pare să fie un răspuns serios. Ron nici nu s-a atins de paharul lui. Spune „Da”, direct şi răspicat, nu prea repede, şi foarte hotărât. Un lucru simplu, spus într-un

Sarah Cole: Un fel de Love Story mod simplu. Un bărbat vrea să facă dragoste cu o femeie. Ea îl întreabă şi el îi răspunde. Ce poate fi mai simplu?

— Vrei să te culci cu mine? întreabă el.

Ea se suceşte în fotoliu, apoi se întoarce din nou spre perete şi spune încet:

— Da, sigur, dar… mi-e greu să-ţi explic.

— Ce să-mi explici? Ce?

Ron lasă paharul pe măsuţa dintre fotoliu şi canapea. O mângâie uşor pe umeri. Lucrurile pot merge până la capăt, dar la fel de uşor s-ar putea opri şi aici. N-a în-tâmpinat nici un obstacol (poate doar pe acelea pe care şi le-a creat singur), şi totuşi nu e sigur că va ajunge la ţintă. Şi de aceea ezită, nu ştie cât de insistent să fie. Ii mângâie doar umerii căzuţi.

— Tu şi eu… suntem atât de diferiţi. Se uită la bicicleta sprijinită de perete.

— Un bărbat… şi o femeie, spuse el.

— Nu, nu-i vorba de asta. Vreau să spun, diferiţi. Adică foarte diferiţi. Tu nu poţi să înţelegi. Dar suntem diferiţi. Ascultă, spuse ea, trebuie să plec. Trebuie să plec acum.

Ron se trage înapoi, apucă din nou paharul, soarbe o înghiţitură şi o urmăreşte prin oglindă cum, cu destulă greutate, ea se ridică din fotoliu şi se îndreaptă repede spre uşă. Doar o clipă se opreşte, să-şi aranjeze pălăria pe cap, să-1 mai privească o dată.

— Rămânem prieteni, da?

— Da, prieteni.

— Ne vedem la Osgood, da?

— Da, sigur că da. -

— Bine. La revedere, spuse ea şi deschise uşa.

Uşa se închide. Bărbatul ocoleşte canapeaua, deschide televizorul şi se aşază în faţa ecranului. Ia de pe măsuţă un

program T. V., îl răsfoieşte, parcurge cu degetul coloanele, se opreşte, îl pune deoparte. Nici un moment nu-i trece prin cap să facă vreo asociaţie între program şi femeia care tocmai ieşise din cameră, chiar dacă ştie foarte bine că ea asta făcea în fiecare zi, împacheta programe T. V. În cutii de carton ca să fie trimise în diferite oraşe din New England. Va face această asociaţie altă dată, într-o altă seară, însă atunci va avea o altă rezonanţă, una sentimentală. Şi va fi prea târziu ca să mai înţeleagă de ce pronunţase ea cuvântul „diferiţi”.

IV

Dar nu acesta e lucrul cel mai important în povestirea mea. Desigur, e un aspect, aspectul înşelător, să zicem, însă nu el m-a făcut să vă spun această poveste. Şi, rela-tând-o acum, caut să înţeleg ce a fost între mine şi Sarah, în vara aceea, şi în acel început de toamnă, cu zece ani în urmă. Trăiam cu ea, dar nici acest aspect nu este foarte important în povestirea mea, iar că eram prieteni are chiar şi mai puţină importanţă. Ca să înţeleg ce-a fost între noi, trebuie să povestesc totul, fiindcă, până la urmă, nu mă interesează decât atât, dacă ce s-a petrecut între noi a fost bine sau rău. Caracterul este însuşi destinul, iar dacă reuşeşti să-ţi cunoşti caracterul şi, într-o anumită măsură, să-1 controlezi e ca şi cum ţi-ai cunoaşte şi, într-o anumită măsură, ţi-ai controla soarta.

Să-mi continui aşadar povestirea. Când ne-am întâlnit, mai târziu, eram în apartamentul ei, într-un bloc, la etajul întâi, pe Perley Street, în zona de sud a oraşului. Câteva săptămâni n-am mai fost la Osgood, nu vroiam să mă întâlnesc cu Sarah acolo. Mi-am găsit scuze, am inventat motive, şi mergeam în alt bar după serviciu. Şi totuşi Sarah mă obseda; mă obseda ideea de a face dragoste cu ea, o idee care nu venea dintr-o dorinţă reală, şi poate tocmai de aceea se transformase într-o obsesie atât de complicată. Pasiunea, când nu e însoţită de dorinţă, devine violentă;

simţisem probabil primejdia care se ascundea în spatele acestei obsesii; aşa că am căutat s-o ocolesc pe Sarah.

Şi totuşi am întâlnit-o. A fost o întâmplare, desigur.

Îmi scosesem cămăşile de la curăţătorie, o luasem apoi pe jos, spre poştă, pe Perley Street. Era într-o sâmbătă dimineaţă şi, ca de obicei, îmi făceam plimbarea cu bicicleta. Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că Sarah locu

Sarah Cole: Un fel de Love Story ieşte pe Perley Street, deşi chiar ea mi-o spusese, de câteva ori, se plângea că stă într-un cartier mizer, cu blocuri vechi, curţi mici şi murdare, cu alei veşnic pline 4e caroserii ruginite, abandonate, de triciclete din plastic, aruncate pe caldarâmul crăpat. Şi mi-am amintit abia când am văzut-o. Era prea târziu ca s-o mai evit. Mergeam pe bicicletă, în pantaloni scurţi şi tricou, cărând în portbagajul de la spate cămăşile scrobite, împăturite într-un pachet. Ea venea spre mine pe trotuar, cu două plase mari în mână. Când mi-am dat seama că mă văzuse, m-am oprit. Am stat de vorbă. M-am oferit s-o ajut. I-am luat plasele, iar ea a apucat bicicleta, ţinând-o atent de ghidon, parcă i-ar fi fost frică să n-o strice.

La intrarea în bloc ne-am oprit. Pe scările de lemn se înghesuiau saci de gunoi desfăcuţi, din care se revărsau coji de ouă, pungi de hârtie mototolite, zaţ de cafea.

— Şi le-am zis de atâtea ori să-şi ducă gunoiu', parcă aş vorbi cu pereţii, mă lămuri ea. Sprijini apoi bicicleta de balustradă şi îmi ceru plasele.

— Ţi le duc eu, i-am zis.

I-am arătat cum să fixeze lanţul de balustradă. Apoi am rugat-o să ia cămăşile sus.

— Nu vrei să bei o bere? mă întrebă ea în timp ce deschidea uşa spre holul întunecos. O scară îngustă dispărea în întunericul greu şi umed. Mirosea a ziare vechi.

— Sigur, am zis eu, urmând-o pe scări.

— Îmi pare rău, nu-i lumină. Nu vrea nimeni s-o repare.

— Nu-i nimic. Mă iau după tine.

Deşi în hol lumina era slabă, îi puteam vedea venele mari, vineţii, care îi brăzdau pulpele. Purta pantaloni scurţi, strânşi pe corp, sandale cu talpă groasă, de cauciuc, şi un jerseu roz, fără mâneci. Mi-am imaginat-o m într-un supermagazin, stând la cbadă la casierie. Dacă aş fi fost în spatele ei, fără s-o cunosc, cred că aş fi întors capul, preferind să mă uit la coperta unei reviste, pe un T. V. Guide, People, The National Enquirer, sau pe altceva, căci, la lumina palidă a zilei, înfăţişarea ei nu-ţi putea provoca decât jenă uitându-te la ea. Şi totuşi mă aflam aici, în locuinţa ei, privindu-i uluit gambele diforme, îmbrăcămintea mohorâtă, lipsită de gust, mizeria în care trăia. Şi nu o făceam cu detaşare, nu mă uitam la ea dintr-o curiozitate, ci din pasiune, nu simţeam, sau cel puţin nu consideram gestul meu o perversitate. Mă stimula prezenţa ei, aveam chef de vorbă, devenisem îndrăzneţ, poate chiar prea îndrăzneţ.

Închipuiţi-vă această scenă. Bărbatul bronzat, suplu, în pantaloni scurţi de jogging şi sandale italieneşti de piele, cu un tricou strimt, intră în apartament, iar în faţa lui femeia, cu o piele de culoarea aluatului, cu un trup gros, îndesat, de o urâţenie izbitoare. Îi face semn să meargă în bucătărie, să pună sacoşele pe masă. El se uită prin cameră şi o întreabă surâzător:

— Şi berea cu care m-ai ademenit?

E un apartament întunecos, ticsit de mobile mari, uzate, cumpărate de ocazie, construite probabil pentru o casă de ţară sau pentru un apartament spaţios de acum patruzeci, cincizeci de ani, iar până să ajungă la Sarah Cole, trecuseră prin multe mâini, până să fie transportate în Perley Street, săltate pe scările înguste, ea şi copiii gâfâind în urma lor, transpiraţi leoarcă; o canapea cu tapiseria umflată, fotolii, masa de toaletă, câteva scaune balansoar, iar la bucătărie, în loc de masă, un birou vechi de arţar, cu şase scaune de stejar, o comodă înaltă, cu vitrină, toate scorojite, pătate, cu crăpături, strivind linoleumul verde sub apăsarea lor.

Totuşi apartamentul este curat, lucrurile sunt la locul lor. Bărbatul se simte bine aici. Se duce în sufragerie şi aruncă o privire spre cele trei dormitoare.

— Frumos apartament, îi strigă el.

Se uită la fotografiile înrămate, la cei trei copii, la chipurile lor aranjate pe bufet ca într-un altar.

— Arată bine puştii.

Într-adevăr sunt frumoşi. Blonzi, grăsuţi, îngrijiţi, cu o înfăţişare plăcută.

Se întoarce în bucătărie. Femeia tocmai deşartă plasele.

— Şi unde-i berea de care vorbeai? o întreabă el din nou.

Sarah Cole: Un fel de Love Story

S-a postat în uşă, lăsându-se pe un picior, ca un dansator care se odihneşte.

— Ce-i cu tine, Sarah? S-a întâmplat ceva?

Fără să scoată un cuvânt, ea lasă plasele jos, se apropie de el şi, luându-i capul în mâini, îl sărută pe gură, îi încolăceşte apoi trupul cu braţele, îi cuprinde şoldurile, îl îmbrăţişează strâns, sărutându-1 în continuare, cu ochii deschişi. Bărbatul o apucă de umeri, îi îndepărtează uşor faţa, şi amândoi se privesc o clipă, fascinaţi. Apoi bărbatul se desprinde de ea, se întoarce şi, în tăcere, se îndreaptă spre uşă şi pleacă. Ultimul lucru pe care îl vede înainte de a ieşi este femeia, aşezată în pragul bucătăriei, cu faţa puţin aplecată într-o parte, cu aceeaşi expresie radioasă pe care o au şi copiii din fotografie.

V în dimineaţa următoare, era o duminică rece şi ploioasă, Sarah a apărut la uşa apartamentului meu. Îmi adusese pachetul pe care îl uitasem la ea în bucătărie, şi când i-am deschis uşa, mi 1-a întins pur şi simplu, cu o privire vinovată. Avea pe ea o manta galbenă de ploaie, cu gluga trasă pe cap, şi părea mai degrabă o şcolăriţă speriată în faţa profesorului decât o femeie matură, care lasă un pachet acasă la un prieten. La urma urmei, nu avea de ce să-i fie ruşine.

% Am invitat-o înăuntru. Tocmai citeam ediţia de duminică din New York Times, întins pe canapea, cu ceaşca de cafea în faţă, îmbrăcat într-un halat de baie. Am rugat-o să-şi scoată mantaua de ploaie şi gluga, să le pună în dulapul de lângă uşă. Pornisem spre bucătărie să-i aduc o cafea, când m-am întors şi am privit-o. Închisese uşa dulapului. S-a întors şi s-a uitat spre mine.

Ce mai urmează acum? Să descriu scena. Îmi amintesc acest moment de parcă n-ar fi trecut zece ani. Cămăşile împachetate erau pe masă în spatele ei, ziarele zăceau împrăştiate pe canapea şi podea, auzeam ropotele de ploaie măturând faţada clădirii, camera se umpluse de tăcere, şi noi stăteam unul în faţa celuilalt, privin du ne. Ne-am dezbrăcat amândoi, în lumina cenuşie, tulbure, doi membri ai aceleiaşi specii, un bărbat şi o femeie, bărbatul ceva mai tânăr şi mai puţin speriat decât femeia, iar femeia cu trăsături mai grosolane decât ale bărbatului, destinşi, şi unul, şi celălalt, de parcă ar fi scăpat, după mult timp, de o teribilă apăsare.

Vi

Am făcut dragoste în dimineaţa aceea în patul meu, ore în şir, până după-amiază. Şi am discutat, aşa cum discută de obicei un bărbat şi o femeie care petrec împreună în pat o jumătate de zi, sau o noapte. I-am povestit despre trecutul meu, despre oamenii care au ţinut la mine, şi la care am ţinut şi eu, despre fosta mea soţie din New York, despre fratele meu din Aviaţia Militară, despre părinţii mei din Florida, i-am povestit despre ambiţiile, despre visurile şi îndoielile mele. M-a urmărit cu atenţie. Şi a vorbit mult mai puţin decât mine. Poate fiindcă îmi povestise deja multe lucruri despre ea, sau poate fiindcă vroia să mi le spună altă dată, dacă erau cumva de spus.

În următoarele săptămâni ne-am întâlnit de mai multe ori, şi de fiecare dată făceam dragoste în apartamentul meu. Îi telefonam când se întorcea acasă de la birou, sau, dacă nu telefonam eu, suna ea, şi după ce rosteam câteva cuvinte

banale, sugeram, eu sau ea, să ne vedem, să ne petrecem seara împreună. După o jumătate de oră era la uşa mea. Ne iubeam cu pasiune, tandru, ca nişte oameni maturi, şi amândoi eram foarte mulţumiţi.

Apoi, într-o noapte călduroasă, o sâmbătă din august, pe când stăteam în pat peste cearceafurile încâlcite, fumând şi sporovăind alene, Sarah mi-a spus că vrea să ieşim în oraş să bem ceva.

— Acum?

— Da, e devreme. Cât e ceasul?

M-am uitat la ceasul electronic de lângă pat.

— Nouă patruzeci şi nouă.

— Ei, vezi?

Sarah Cole: Un fel de Love Story

— Nu-i chiar aşa devreme. De obicei pleci acasă înainte de unsprezece. Şi acum e aproape zece.

— Nu, e abia trecut de nouă. Depinde cum priveşti lucrurile. Şi doar e sâmbătă, Ron, nu-i aşa? Nu vrei să ieşim în oraş să dansăm? Sau asta e tot ce ştii să faci, glumi ea şi mă împunse cu degetul în coaste. Ştii să dansezi? îţi place să dansezi?

— Sigur, da… sigur, dar nu în seara asta. E prea cald. Sunt şi obosit…

Sarah insistă însă, îmi explică încântată că un bar cu aer condiţionat ar fi mult mai răcoros decât apartamentul meu şi că nu era nevoie să intrăm într-un bar unde se dansa, puteam să mergem la fel de bine şi la Osgood. „Ca un compromis”, spuse ea.

Atunci i-am propus să mergem la El Rancho, un restaurant cu o braserie intimă, cu bar şi ring de dans, la câteva mile în afara oraşului, pe vechea şosea spre Portsmouth. Pe la nouă, după ce se închidea restaurantul, barul se umplea de clienţi veniţi din câteva localităţi din apropiere. Fusesem o dată la restaurant, dar nu la bar, şi nici nu cunoşteam pe cineva care să fi fost.

Sarah tăcu o clipă. Îşi aprinse apoi o ţigară şi se acoperi cu cearceaful. %

— Nu vrei să se ştie despre relaţia noastră, aşa-i? Recunoaşte!

— Nu-i adevărat… Nu-mi place să se bârfească pe seama mea. Ştii că lucrez cu multă lume, şi unii vin la Osgood. Mai ales sâmbătă seara.

— Nu, spuse ea cu hotărâre. Ţi-e ruşine să te afişezi cu mine. Asta e. Te culci cu mine, dar nu vrei să apari în lume cu mine.

— Nu-i adevărat, Sarah.

Tăcu din nou. M-am întins să-mi iau ţigările şi bricheta de pe noptieră. -

— Îmi eşti dator, Ron, spuse ea deodată. Îmi eşti dator.

— Ce? Mă aşezasem pe spate, cu ţigara aprinsă în gură, acoperit de cearceaf.

— Am spus că-mi eşti dator.

— Nu înţeleg la ce te referi. Pur şi simplu nu vreau să se bârfească pe seama mea, pricepi? Asta-i tot. Viaţa mea particulară, înţelegi, nu vreau să mă expun în văzul lumii. Şi nu-ţi sunt dator cu nimic.

— Îmi eşti dator. Cu prietenie. Şi cu respect. Nimeni nu poate să facă tot ce-ai făcut tu fără să-mi arate prietenie şi respect.

— Sarah, zău dacă pricep ceva. Doar sunt prietenul tău, ce vrei mai mult? Şi te respect. Te respect CU adfcvărat.

— Sigur?

— Da, sigur.

Tăcu iarăşi. Apoi oftă şi încet, aproape imperceptibil, îmi spuse:

— Atunci va trebui să te afişezi cu mine. Nu-mi pasă de Osgood, şi de tipii cu care lucrezi. Dar dacă ţii cu tot dinadinsul să nu mergem acolo, n-o să mergem, dar undeva va trebui să ne ducem, la El Rancho, de pildă, sau în altă parte, într-un local pe care să-1 ştiu şi eu, unde merg şi colegii mei de muncă, oameni pe care să-i cunosc eu, şi o să

mergem şi la câteva petreceri, fiindcă şi eu sunt invitată la petreceri. Am prietenii mei, am familia mea, şi trebuie să-mi cunoşti familia. Copiii mei cred că umblu să agăţ bărbaţi, că umblu prin baruri, când eu de fapt vin la tine> şi asta nu-mi convine deloc, aşa că trebuie să-ţi fac cunoştinţă cu ei, ca să le pot spune unde sunt când nu dorm noaptea acasă. Şi o să vii la mine, şi o stăm împreună seara…

Pe măsură ce-şi ordona pretenţiile, după ea atât de îndreptăţite, vocea i se ascuţise, şi acum aproape că ţipa la mine.

— Îmi datorezi asta. Sau, dacă nu, eşti un om de nimic. E simplu.

Aşa era.

VII

Bărbatul este îmbrăcat elegant. Poartă un sacou bleumarin, cămaşă bej, deschisă la gât, pantaloni albi, pantofi sport. Ceilalţi, inclusiv femeia care-1 însoţeşte, sunt îmbrăcaţi la fel: blugi şi cizme de cowboy, bluze sau cămăşi de cowboy, tricouri imprimate strident. Femeile, multe din

Sarah Cole: Un fel de Love Story ele, poartă pălării de cowboy date pe spate şi agăţate cu un şnur de bărbie. Bărbatul nu cunoaşte pe nimeni şi nici nu-şi dă seama dacă ceea ce vede este o petrecere sau nu, femeia însă îi cunoaşte aproape pe toţi, şi, foarte încântată, le face cunoştinţă cu el. Bărbaţii rânjesc şi îi dau mâna, apoi îl” bat pe umăr, îl întreabă în ce domeniu lucrează, după care se lasă tăcere. Femeile îi aruncă la început priviri provocatoare, însă se potolesc foarte repede. Femeia care îl însoţeşte pe bărbatul în sacou vorbeşte cât toţi la un loc. Nici nu mai apucă să deschidă gura altcineva, bărbatul care a venit cu ea, ceilalţi bărbaţi de la mese, şi femeile. Nu se mai opreşte, vorbeşte tot timpul, se agită în stânga şi în dreapta, vorbeşte cu voce tare, râde în hohote şi râde chiar şi la glumele cele mai stupide, şi bea fără oprire, se ameţeşte, abia dacă mai poate lega un cuvânt, se clatină, şi abia atunci bărbatul, nemaiavând încotro, o apucă de mână

şi, împreună, se strecoară afară, şi pleacă acasă, în Perley Street.

Istoria se repetă de două ori în aceeaşi săptămână, apoi de trei ori în săptămână următoare – la El Rancho, la Ox Bow din Northwood, în apartamentul Ritei şi al lui Jimmy din Thorndike Street, şi la Betsy Beeler acasă, şi încă o dată, ultima oară, pe malul lacului Sunapee, într-o vilă. Run a renunţat s-o mai sune pe Sarah, iar când ştie că e ea la telefon nici nu mai răspunde. Sau îl lasă să sune de cinci, şase ori înainte de a ridica receptorul. Ron şi-a scos haina şi vesta, şi-a desfăcut cravata, şi îşi pregăteşte ceva de mâncare.

— Alo!

— Bună…

— Ce mai faci?

— Bine* Sunt puţin obosită.

— Nu te-ai trezit încă?

— Nu. Nu tocmai. Ah, lunea e o zi odioasă.

— Te-ai distrat bine noaptea trecută?

— Ştiu şi eu? Într-un fel, da. E frumos acolo, pe marginea lacului. Ascultă, spune ea, înveselită. Nu vrei să vii diseară pe la noi 1 Copiii m mai târziu, şi dacă vii până în opt^ te vezi şi cu ei. Vor să te cunoască.

— Le-ai povestit despre mine?

— Bineînţeles. De mult. Puteam să mă ascund de ei?

Ron tace.

— Nu vrei să vii la noi diseară? Nu vrei să te vezi cu copiii mei? Nu, nu vrei, ăsta-i adevărul.

— Nu, nu-i vorba de asta, dar… am mult de lucru.

— Trebuie să vorbim, anunţă ea cu o voce joasă.

— Da, răspunse el, trebuie să vorbim.

Au stabilit să se întâlnească la el, apoi şi-au spus la revedere şi au închis.

Acum Ron îşi încălzeşte mâncarea pe care o va mânca singur în bucătărie, în timp ce Sarah îi cheamă pe copii la masă, şi poate că acesta ar fi cel mai potrivit moment, când

sunt atât de aproape de sfârşitul povestirii, să recunosc că nu sunt atât de sigur dacă Sarah Cole a murit sau nu. Cu câţiva ani în urmă m-am întâlnit întâmplător cu una din prietenele ei, o blondă cu bărbia proeminentă. Numele ei, mi-a amintit chiar ea, era Glenda; mă văzuse la Osgood de câteva ori, ne întâlnisem şi la El Rancho o dată când am fost cu Sarah acolo. Am rămas surprins că m-a recunoscut, ba am fost chiar puţin stânjenit că n-am recunoscut-o eu primul. Pe ea însă n-o deranjase. Dimpotrivă, mi-a spus râzând:

— Nu prea te-ai schimbat, domnule.

M-am făcut c-o recunosc, dar cred că şi-a dat seama că pentru mine era o figură străină. Stăteam de vorbă în faţa magazinului Sears, pe South Main Street, de unde voiam să cumpăr nişte vopsea. Mă recăsătorisem de cu-rând şi urma să ne zugrăvim apartamentul.

— Ce s-a întâmplat cu Sarah? am întrebat-o pe Glenda. Mai lucrează la expediţie?

— Nu, nici vorbă. A plecat demult. Am auzit că s-a întors din nou la fostul ei soţ. Nu ştiu cum îl cheamă. Cole parcă.

Am întrebat-o dacă era sigură, şi mi-a spus că nu era, că auzise doar vorbindu-se prin baruri şi pe la serviciul de expediţie a presei, dar că totuşi nu. Avea motivesă se îndoiască. Lumea zicea că Sarah se întorsese la fostul ei soţ, că locuiau într-o rulotă, undeva într-un parc, lângă Hooksett şi că în iarna aceea se mutaseră cu toţii în* Florida, după ce bărbatu-său rămăsese fără slujbă. Era tâmplar, a precizat ea.

Sarah Cole: Un fel de Love Story

— Cred că era o brută. O bătea. Avea toate motivele să-1 urască, am spus.

— A, da, sigur, era un nemernic. L-am văzut şi eu de câteva ori şi nu mi-a plăcut. Era un tip mic şi urât, iar când se îmbăta se purta mizerabil. Dar ştii ce spune lumea? *

— Ce?

— Sacul şi cu petecul.

— Sarah nu se purta mizerabil când se îmbăta. Femeia râse.

— Da, doar că era mică şi urâtă. N-am mai spus nimic.

— Ascultă, nu vreau să mă înţelegi greşit. N-am nimic cu Sarah. Insă tu şi cu ea… ce să spun, făceaţi o pereche de toată frumuseţea. Era penibil, zău. Cu bărba-tu-său probabil că nu era atât de complexată, spuse ea grav. Adică nu mergea… tu, înalt şi blond, şi sărmana Sarah, care arăta… Şi glumele pe care le făceau puştanii de la expediţie pe seama ei, ajunsese, cum să-ţi spun, de râsul lumii.

— Şi totuşi… am iubit-o, i-am spus eu. Sprâncenele ei pensate se arcuiră neîncrezător. Zâmbi.

— Sigur că da, dragă, spuse ea mângâindu-mă pe braţ. Sigur că da.

Apoi zâmbetul îi pieri de pe faţă, se întoarse şi plecă.

Când femeia pe care ai iubit-o moare, accepţi moartea ei ca pe o realitate, dar ea continuă să trăiască în memoria, în visurile şi reveriile tale. Porţi conversaţii imaginare cu ea, şi dacă vezi ceva interesant te gândeşti că i-ai putea povesti şi ei despre ce-ai văzut, însă abia atunci îţi dai seama că ea nu mai e printre cei vii. Iar noaptea te urmăreşte în vis. Cu Sarah nu s-a întâmplat aşa ceva. Când a plecat din viaţa mea, a dispărut definitiv, de parcă nici n-ar fi existat vreodată. Doar mai târziu, când am început să mă gândesc la ea ca la un om care nu mai există, şi când puteam spune – prietena mea e moartă, doar atunci am fost în stare să spun această poveste, fiindcă abia atunci Sarah s-a ivit în memoria, în visurile şi reveriile mele. Şi doar în felul acesta am aflat că o iubisem cu adevărat, am simţit moartea ei ca pe o pierdere, şi am simţit că o vreau din nou vie, ca să-i pot spune lucruri pe care nu le ştiam sau nu le puteam spune pe vremea când trăia, şi când nu ştiam, nu puteam să ştiu, că o iubesc.

VIII

Femeia ajunge la Ron pe la opt. Îi aude maşina intrând cu zgomot în parcarea din faţa blocului. Ron iese din bucătărie

şi se uită pe fereastra din sufragerie. O vede, ca printr-un telescop, cum se chinuie să treacă pe scaunul din dreapta şoferului ca să iasă din maşină, cum se apropie apoi, prin lumina subţire a amurgului, de intrare. E o seară călduroasă, şi ea e îmbrăcată în bermude, într-o bluză roz fără mâneci, cu nişte sandale de plajă în picioare. Ron urăşte hainele astea. Pantalonii strânşi pe coapse, adânciturile mari, întunecate de la subsuori, scoase la iveală de bluză, şi lipăitul sandalelor. Nu le poate suferi.

Un ciocănit scurt la uşă. După ce îi deschide, Ron se întoarce în bucătărie, apoi, după câteva clipe, revine în cameră şi aprinde o ţigară. Îi oferă ceva de băut, însă ea refuză, şi atunci, cu un aer oarecum oficial, Ron o invită să ia loc. Ea se aşază încet pe canapea, chiar la mijloc, cu picioarele alipite, parcă ar fi cerut o audienţă să capete o slujbă. Ron se aşază în fotoliu, e foarte relaxat, stă picior peste picior, ca şi cum el ar fi cel de care depinde angajarea ei.

— Parcă ziceai că vrei să vorbim.

— Da, aşa ziceam, dar văd că eşti supărat pe mine. Dar n-am făcut nimic, Ron.

— Nu, nu sunt supărat pe tine.

Urmează o clipă de tăcere. Ron continuă să-şi fumeze ţigara.

Apoi o aude suspinând.

— Nu vrei să ne mai întâlnim, aşa-i?

Ron nu-i răspunde imediat. Aşteaptă câteva secunde, apoi spune:

— Da, e adevărat. Aşa e.

Sarah Cole: Un fel de Love Story

Ron se scoală de pe fotoliu, se îndreaptă spre bicicleta argintie şi începe să-şi plimbe degetul de-a lungul ei.

— Eşti un ticălos, spune ea încet. Eşti mai rău decât fostul meu soţ.

Sarah îi zâmbeşte apoi cu răutate, aproape batjocoritor, şi pentru Ron acum este foarte limpede că ea n-are de gând

să mai plece. Este legat de ea, îi comunică Sarah pe un ton cât se poate de rece.

— Ce, crezi că sunt o bucată de carne? Suni măcelăria şi faci comandă, şi când nu mai ai chef, le zici să nu mai vină. Să ştii că nu merge chiar aşa. Nu sunt o bucată de carne, una din fetişcanele alea care vin în goană când le chemi şi pleacă speriate când te răţoieşti la ele. Eu sunt altceva. Nu mai am nimic de pierdut, Ron. Absolut nimic. Şi tu eşti legat de mine.

El continuă să mângâie uşor bicicleta.

— Nu, nu sunt.

Ea se lasă din nou pe canapea şi-şi încrucişează picioarele.

— Ascultă, Sarah, ar fi mai bine dacă ai „pleca.

— Nu, spuse ea tăios. Parcă ziceai că-mi dai ceva de băut. Să ştii că nu s-a schimbat nimic. Pentru niciunul din noi. Aş bea ceva, spuse ea cu îndrăzneală.

Ron lasă bicicleta şi se apropie de ea. Faţa i-a încremenit într-o mască. -

— Destul! spune el printre dinţii încleştaţi. Ţi-am dat destul.

Ron îi porunceşte să plece.

Sarah rămâne acolo unde e, pe canapea.

Ron o apucă de braţ şi o obligă să îngenuncheze în faţa lui.

Sarah a început să plângă. Stă în genunchi, se uită la el şi plânge. Însă nu vrea să se mişte, nici măcar un pas. Aproape că o împinge acum, însă ea nu s-a clintit. Se aude numai plânsul ei.

Ron se dă înapoi, îşi pune mâinile în şolduri şi se uită fix la ea.

— Hai, cară-te, căţea! îi spune el şi, în timp ce rosteşte aceste cuvinte, pe măsură ce îi ies din gură, unul câte unul, Sarah se transformă în cea mai frumoasă femeie pe care a văzut-o vreodată. Şi aceleaşi cuvinte le rosteşte încă o dată, aproape cu tandreţe:

— Hai, cară-te, căţea!

Părul ei a devenit auriu, ochii căprui sunt adânci şi trişti, gura, rotundă şi drăgăstoasă, lacrimile ei, lacrimile dragostei şi pierzaniei, braţele întinse, rugătoare, trupul ei, trupul unei femei devotate, care iubeşte şi este alungată cu cruzime. Şi pentru a treia oară, cuvintele îi ies din gură:

— Hai, cară-te, căţea scârboasă!

Sarah e învăluită toată într-o aureolă de lumină caldă, ca o ceaţă deasă şi blândă, în care a păşit aşa cum te urci, uşor, într-o trăsură. Sarah dispare apoi, iar el rămâne singur.

Ron se uită în cameră, căutând-o cu privirea. Se aşază iarăşi în fotoliu şi îşi cuprinde faţa cu mâinile. Nu fiindcă Sarah ar fi murit, ci fiindcă cel care o omorâse era chiar el.

Născut în Philadelphia la 7 aprilie 1931. Studiază la Houston, unde tatăl său era profesor de design. Experienţa texană (aici a lucrat ca reporter, redactor, director de muzeu) îi va sluji ca mediu lingvistic pentru povestirile de mai târziu. În 1962 se mută la New York, unde editează împreună cu Harold Rosenberg şi Thomas Hess revista de artă şi literatură Location, din care apar numai două numere. Din 1963 începe să publice în The New Yorkery revista care va găzdui în deceniile următoare majoritatea prozelor sale. „Priveam cu mare admiraţie revista The New Yorker şi pe scriitorii care publicau aici", declară Barthelme într-un interviu acordat lui John F. Baker, publicat în Publishers Weekly. „îi admiram mai ales pe Wolcott Gibbs şi E. B. White. Nu doream decât atât: să semnez şi eu alături de ei în aceeaşi revistă." Barthelme este invitat frecvent de City University of New York să predea cursuri de creaţie literară.

Scrie povestiri, roman, eseu, critică.

Volume de povestiri: Come Back, Dr. Caligari (întoarce-te, dr. Caligari), Little, Brown, 1964; Unspeakable Practices, Unnatural Acts (Metode reprobabile, fapte nefireşti), Farrar, Straus and Giroux, 1968; City Life (Viaţa de oraş), Farrar, Straus and Giroux, 1970; Sadness (Tristeţe), Farrar, Straus and Giroux, 1972; Amateurs (Amatori), Farrar,

Straus and Giroux, 1976; Great Days (Zile măreţe), Farrar, Straus and Giroux, 1979; Sixty Stories (Şaizeci de povestiri), Putnam, 1981; Overnight to Many Distant

Cities (Spre oraşe îndepărtate, noaptea), Putnam, 1983; Forty Stories (Patruzeci dţ povestiri), Putnam, 1987.

Romane: Snow White (Albă ca zăpada), Atheneum, 1967; The Dead Father (Tatăl mort), Farrar, Straus and Giroux, 1975; Paradise (Paradis), Putnam, 1986.

Volum de eseuri: Guilty Pleasures (Plăceri vinovate), Farrar, Straus and Giroux, 1974.

Bursă G-uggenheim, 1966. Premiul Institutului Naţional de Artă şi Literatură, 1972. Membru al Asociaţiei Scriitorilor şi al PEN clubului.

Come Back, Dr. Caligari (întoarce-te, dr. Caligari), 1964., Primul volum de povestiri al lui Barthelme inaugurează o tematică pe care o vom reîntâlni, cu mici variaţii, în toate volumele publicate mai târziu. Viziunea lui Barthelme este, de la început, pesimistă, sceptică, de o ironie amară în tratarea subiectelor, fiind dublată însă de un talent uriaş pentru jocul verbal, pentru imitaţia burlescă şi umorul absurd." (Larry McCaffery, The Metafictional Muse: The Works of Robert Coover, Donald Barthelme and William H. Gass, University of Pittsburg Press, 1982)

Unspeakable Practices, Unnatural Acts (Metode reprobabile, fapte nefireşti), 1968. „Stilul lui Barthelme mizează pe convingerea noastră că resursele limbii au fost epuizate de fabricanţii de reclame şi sloganuri politice. Barthelme inventează personaje folosindu-se de detalii oferite de realitate. Rezultatul însă este un nonsens, de cele mai multe ori cu implicaţii groteşti." (Dictionary of Literary Biography) William H. Gass observă că în acest volum Barthelme „urmăreşte mai ales apatia în faţa violenţelor din lumea contemporană. Autorul se situează astfel în conştiinţa modernităţii. Nimic suprarealist. Dislocările sunt

bazate pe realitate, iar subiectele sunt furnizate de lumea zilelor noastre.” (New York Review of Books)

City Life (Viaţa de oraş), 1970, propune o mare varietate de experimente verbale. „Procedând asemenea lui Coover, din povestirile cubiste, Barthelme foloseşte aici toate elementele cunoscute ale tehnicii literare, manipu-lând aşteptările cititorului spre ţelul dorit de el. Savoarea

Donald Barthelme acestor bucăţi constă în abilitatea lui Barthelme de a mima convenţii epuizate, dinamitând, trivializând orice pretenţie de seriozitate.„ (Larry McCaffery, op. Cit.) „Un catolic renegat, Barthelme a devenit un poet al dezordinii. Povestirile sale sunt ca o răzvrătire metafizică împotriva haosului, a nebuniei care aşteaptă în umbră. Dacă facem abstracţie de tehnicile folosite, Barthelme este, sau măcar aspiră să fie, „un tradiţionalist.” (Meivin Maddocks, în Christian Science Monitor)

Great Days (Zile măreţe), 1979, cuprinde povestiri scrise sub formă de dialoguri. „Barthelme compune piese într-un act, influenţa lui Beckett fiind aici abia disimulată. Spre deosebire de Beckett, Barthelme este atras mai mult de nobleţea consumată a personajelor decât de rizibilul situaţiilor absurde. Amestec de volubilitate frivolă, satiră vehementă şi exultaţii triumfaliste.” (James C. Robison, în The American Short Story 1945-1980)

Sixty Stories (Şaizeci de povestiri), 1981, reuneşte povestiri publicate în volumele anterioare. O primă impresie: stilul lui Barthelme nu s-a schimbat prea mult de la Come Back, Dr. Caligari (întoarce-te, dr. Caligari), debutul în proză scurtă din 1964. „Nu se putea găsi un moment mai potrivit pentru acest volum care acoperă o perioadă delimitată de Kennedy şi Carter, o perioadă zugrăyită de Barthelme în toate aspectele ei sociale, morale, emoţionale. Reîntâlnim aici excursurile filosofice, descrierile cinematice, legăturile şic, angoasele. Reîntâlnim şi limbajul, acelaşi care convertea banalul în suprarealitate

şi invers, care producea silogisme răsturnând logica internă a ficţiunii deopotrivă cu aceea a vieţii noastre.” (Carey Horwitz, în Saturday Review) „Donald Barthelme este scriitorul american cel mai imitat la ora actuală, tot aşa cum era J. D. Salinger în urmă cu douăzeci de ani, fapt care dă, cu fiecare operă a maestrului, un sentiment de maximă inutilitate imitatorilor. Citite ca un întreg, povestirile ne transmit zbuciumul individului care încearcă să comunice într-o cultură scăpată de sub control, trivializată de jargoane pretenţioase, şi în care o tăcere provocatoare este

 de preferat oricărei verbalizări a trăirii.„ (Charles New-man, în The Nation) „Barthelme declara cândva: „Nu cred decât în fragmentaritate.” Cu Sixty Stories afirmaţia aceasta este întărită. Povestirile apar ca nişte ciorne risipite, mâzgăleli jucăuşe, bucăţi disparate, fărâme de conversaţie, aluzii la succesiuni ritualistice şi situaţii de apocalips. Teritoriul pe care ne aflăm este chiar vidul.„ (Sa-muel Coaie, în America) „Dacă dilema fiinţei umane este existenţa unor valori intrinseci, şi dacă singura soluţie este să îmbrăţişăm un roZ căruia să-i rămânem fideli, şi dacă rolul acesta nu este altul decât cel prescris de ecranul televizorului şi al cinematografului, sau de textele respectabile, autorizate, ale filosofiei, de pildă, atunci omul este sortit să devină o nonfiinţă, o abstracţiune, pe care Barthelme o parodiază în cărţile sale. Barthelme observă că asumarea oricărui rol în spatele căruia se ascunde un scenariu gata scris ne transformă în mecanisme oarbe. Identitatea, aşa-zisa identitate, nu este decât o deghizare, un joc, un rol, un „fragment”.” (Lois Gordon, Donald Barthelme, Twayne Publishers, Inc., 1981)

În 1974, Joe David Bellamy a publicat o carte de interviuri cu o seamă de scriitori americani contemporani. Printre invitaţi s-a aflat şi Donald Barthelme. (Autorul interviului – criticul Jerome Klinkowitz)

Artişti? Prea mulţi ca să-i mai enumăr. (The New Fiction: Interviews with Innovative American Writers, edited by Joe David Bellamy, University of Illinois Press, 1974)

Povestirea On the Steps of the Conservatory (Pe treptele (Conservatorului) a fost publicată iniţial în volumul Donald Barthelme, Great Days (Zile măreţe), Farrar, Donald Barthelme

Straus and Giroux, 1979. Inclusă în volumul Donald Barthelme, Sixty Stories, Putman, 1981. S-a folosit textul din acest volum.

Povestirea The Death of Edward Lear (Moartea lui Edward Lear) a apărut iniţial în revista The New Yorker. S-a folosit textul din volumul Sixty Stories, Putnam, 1981. Povestirea Cortes and Montezuma (Cortes şi Montezuma) a fost publicată iniţial în revista The New Yorker. S-a folosit textul din volumul Sixty Stories, Putnam, 1981.

— Lasă, Hilda, nu te necăji.

— Să ştii, Maggie, că e o lovitură.

— Curaj, nu te lăsa doborâtă. '

— Şi eu care credeam că mă vor primi la Conservator. N-or să mă primească niciodată.

— Aşa este, nu primesc pe oricine la Conservator. Pe tine nu te vor primi niciodată.

— Sigur că nu mă vor primi niciodată.

— N-ai stofă pentru Conservator. Ăsta-i adevărul.

— Eşti o persoană neînsemnată – aşa mi-au spus – ţine minte asta. De fapt, nu-i nimic de capul meu.

— Lasă, Hilda, nu te necăji.

— Să ştii, Maggie, că e o lovitură.

— Când va fi să te transformi, transformă-te într-o franzelă sau într-un peşte.

— La Conservator se predă imagistica creştină, dar şi imagistica islamică, şi imagistica asigurărilor publice.

— Cercuri roşii, galbene şi verzi.

— După ce mi-au dat vestea, m-am înhămat la ricşa mea şi am luat-o la goană.

— Pentru tine porţile Conservatorului vor rămâne întotdeauna închise.
— Am luat-o la goană spre casă. Micuţa, sărmana mea casă.
— Lasă Hilda, nu te necăji.
— Am să intru totuşi la Conservator, deşi şansele mele sunt mai mici ca oricând.
— Nu acceptă femei gravide la Conservator.
— Nu le-am spus că sunt gravidă. I-am minţit.
— Nu te-au întrebat?
Pe treptele Conservatorului
— Nu. Au uitat, şi eu nu le-am spus.
— Atunci e greu de crezut că din cauza asta…
— Mi s-a părut că ştiau deja.
— Conservatorul se împotriveşte noului spirit, nici nu vor să audă de el.
— Să ştii, Maggie, că totuşi e o lovitură. Trebuie să mă întorc acasă.
— Şi acasă, deşi vei discuta cu cei mai de seamă artişti şi intelectuali ai zilelor noastre, vei fi tot mai abătută şi descur-ajată.
— Aşa este. Era un avocat de temut.
— Un amant?
— De temut. A spus că nu mă poate băga la Conservator fiindcă sunt o persoană neînsemnată.
— Se plăteşte o taxă?
— Întotdeauna. Bani şi iar bani.
— Stăteam pe terasa din spatele Conservatorului şi mă uitam la dalele înroşite de sângele generaţiilor de studenţi. Stăteam şi mă gândeam: Hilda nu va fi niciodată admisă la Conservator.
— Am citit Circulara emisă la Conservator. Numele meu nu era pe listă.
— Aderarea la noul spirit a fost un argument împotriva ta.
— N-am să renunţ niciodată la noul spirit.

— Mai eşti şi veterană. Credeam că asta va fi în favoarea ta.
— Ei bine, Maggie, trebuie să recunosc. Sunt dezamăgită.
— Potoleşte-te, Hilda, nu mai plânge, nu-ţi mai smulge părul din cap. Ar putea să te vadă.
— Se uită pe fereastră? #
— Tot ce-i posibil.
— Se spune că de sărbători aduc un bucătar din străinătate.
— Au şi manechine dezbrăcate.
— Chiar aşa? De fapt, nu mă surprinde.
— Studenţii cei mai buni iau masa pe tăvi.
— Chiar aşa? Nu mă miră deloc.
— Cu salată şi porţii mari de friptură.
— Oh, nu mai spune!
— Miez de pâine muiat în suc de friptură. Şi de sărbători, prăjituri.
— Nu sunt cu nimic mai prejos decât ei.
— Hotărârile sunt luate de un comitet de strigoi. Ei amestecă fasolea albă şi neagră în aceeaşi oală.
— Şi eu care credeam că mă vor primi la Conservator. Mi-au trimis şi scrisori de încurajare.
— Mă tem să n-ai stofă de Conservator. Numai cei foarte buni ajung acolo.
— Nu sunt cu nimic mai prejos decât ei, decât unii care se odihnesc acum în paturile moi ale Conservatorului.
— Meritele sunt analizate întotdeauna cu atenţie.
— Aş putea să le răspund cu acelaşi surâs profesorilor care zâmbesc cu perfidie.
— Da, avem manechine dezbrăcate. Insă manechinele dezbrăcate nu reprezintă nimic pentru noi din punct de vedere sentimental.
— Pot să lucrez cu lut sau cu lipici.
— Da, uneori lipim tot felul de lucruri pe manechinele dezbrăcate – haine mai ales. Da, uneori cântăm la vioară, la violoncel şi trompetă pentru manechinele goale, le

fredonăm cântece, le corectăm pronunţia, în timp ce degetele noastre îndemânatice…

— Aş putea să mai fac o cerere, sau chiar mai multe.

— Ţi-a crescut burta. Îmi amintesc că odinioară era netedă ca o carte.

— Am să crăp dacă nu intru la Conservator. O să vezi tu. Am s-o mierlesc.

— Nici vorbă, zici şi tu aşa…

— Am să mă curăţ dacă nu intru la Conservator, îţi garantez.

— Nu-i dracul chiar aşa de negru. Întotdeauna există o soluţie. Fii şi tu mai înţelegătoare, Hilda.

— Viaţa mea depinde de asta.

— Doamne, ţin minte cât de netedă era. N-ai impresia că despicăm firul în patru? îmi aduc aminte cum fugeam prin oraşul acela şi cum ne ascundeam prin unghere întunecoase; era un oraş mare, îmi pare rău că l-am părăsit.

Pe treptele Conservatorului

— Am crescut, acum suntem oameni în toată firea şi ştim să ne purtăm.

— Ei bine, te-am indus în eroare. Manechinele goale sunt importante pentru noi din punct de vedere sentimental.

— Chiar aşa?

— Le iubim, facem dragoste cu ele tot timpul: înainte de micul dejun, după micul dejun şi în timpul micului dejun.

— Perfect!

— Minunat!

— Îmi place.

— Nu-i rău deloc.

— Aş fi vrut să nu-mi spui asta.

— Lasă, Hilda, nu fi atât de mărginită! Mai sunt o mulţime de alte lucruri pe care le poţi face, doar să vrei.

— Cred că ei acţionează pe baza unui principiu exclusivist. Pe unii îi resping, pe alţii îi admit. ^

— Avem un indian coushatta, un adevărat indian coushatta.

— La Conservator?
— Da. Face pereţi din nuiele şi din pânză, pereţi foarte frumoşi, desenează pe nisip, cântă la diferite fluiere, sau îngână câte o melodie bătând în tobă, prelucrează argintul, ţese, traduce din coushatta în engleză, şi din engleză în coushatta, e un ţintaş grozav, poate să doboare şi un taur, prinde somn cu undiţa, călăreşte fără şa, face leacuri din ingrediente obişnuite, din aspirină mai ales, cântă, e şi actor. Talent cu carul.
— Viaţa mea depinde de asta.
— Auzi, Hilda, poate reuşeşti să devii membru asociat. Avem o convenţie prin care poţi să plăteşti doisprezece dolari ca să devii membru asociat. Primeşti Circulara şi te bucuri de toate privilegiile unui membru asociat.
— Şi ei cine sunt?
— Primeşti Circulara.
— Asta-i tot?
— Cred că ai dreptate.
— Nu mă mişc de aici. N-am de gând să plec.
— Mă doare să te văd suferind.
— Am să nasc chiar aici pe trepte.
— Poate o să primim veşti bune zilele astea.
— Parcă sunt un mort stând pe scaun.
— Eşti drăguţă şi atrăgătoare.
— Mă bucur că mi-o spui.
— Şi tandră, eşti tandră, foarte tandră.
— Aşa e, sunt o fire tandră, foarte tandră.
— Nu cumva ai făcut parte din Peace Corps cu ani în urmă?
— Da, am fost şofer pe ambulanţă, în Nicaragua.
— Viaţa la Conservator este înfloritoare, este întocmai cum ţi-o închipui.
— Trebuie să mă întorc acasă, să fac curăţenie, să; strâng hârtiile, să duc gunoiul.
— Şi nu mai e mult şi o să naşti, aşa-i?
— O să-mi continui studiile, orice-ar spune ei.

— Mi se pare admirabil.
— Totul e să nu te laşi doborâtă.
— Şi în câteva zile o să naşti, aşa-i?
— Probabil. Nenorociţii ăia chiar sunt hotărâţi să nu mă primească?
— Sunt de neînduplecat.
— Probabil fiindcă sunt o biată gravidă.
— Parcă ziceai că nu le-ai zis.
— Dar poate că sunt nişte psihologi foarte subtili^ s-au uitat la mine şi au ghicit.
— Încă nu se vede. În ce lună eşti?
— Două luni şi jumătate. Când mă dezbrac se observă mai bine.
— Doar nu te-ai dezbrăcat.
— Nu, eram îmbrăcată cu, ştii tu ce poartă studenţii, blugi şi poncho. Aveam şi o servietă verde.
— Burduşită cu studii.
— Da. M-au întrebat ce şcoli am mai urmat şi le-am spus.
— Oh, Doamne, ţin minte cât de netedă era. Ca puntea unui vapor sau fundul unei bărci.
— Eşti o persoană neînsemnată, aşa mi-au spus.
— Draga mea, îmi pare rău pentru tine.
Pe treptele Conservatorului
— Şi după ce ne-am despărţit, în Conservator era o lumină splendidă, am trecut prin foaier şi am ieşit pe porţile mari de fier.
— Iar eu eram de cealaltă parte a geamului.
— Când am plecat, arătam ca o persoană demnă şi senină.
— Timpul vindecă toate rănile.
— Nu-i adevărat.
— Buză umflată, tăiată, îngroşată, despicată.
— Vai, vai, vai, vai!
— Dar, Hilda, nu e sfârşitul lumii.
— Da, Maggie, poate pentru alţii, dar pentru mine e.
— Există oameni care trăiesc şi în afara Conservatorului. Noi, cei dinăuntru, nu prea avem de-a face cu ei, dar am

auzit că trăiesc destul de bine.
— Aş vrea să scriu o cerere, numai să am unde s-o înregistrez. Numai să am.
— E o idee. Avem maldăre de cereri. Maldăre.
— Am să aştept aici toată noaptea. Pe scări.
— Stau cu tine. Te ajut s-o formulezi.
— Se uită pe fereastră?
— Cred că da. Şi ce vrei să scrii?
— Aş vrea să le spun că viaţa mea depinde de asta. Ceva în genul ăsta.
— Ştii, din punct de vedere legal, cei de la Conservator nu au voie să-i ajute pe cei din afară.
— La naiba, credeam c-o să mă ajuţi.
— Bine. Am să te ajut. Ce vrei să scrii?
— Aş vrea să le spun că viaţa mea depinde de asta. Ceva în genul ăsta.
— Avem manechine-bărbaţi şi manechine-femei, dezbrăcate, avem şi harpe, plante* gigant, draperii. Avem ierarhii, unii sus, alţii jos. Şi asta într-o lumină superbă. Avem distracţii câte vrei. Mobilă multă, vopsită în verde. Vopsea verde cu patina vremii. Şi dungi aurite la o jumătate de centimetru de margine. Dungi aurite, tocite.
— Aveţi probabil şi torţe în nişe, pe pereţi, aşa-i?
— Da, avem şi torţe. Şi tatăl cine e?
— Un tip, îl cheamă Robert.
— V-aţi simţit bine împreună?
— Legătura şi-a urmat cursul firesc. Te îndrăgosteşti la nebunie, pe urmă plictiseala, dar nu mai ai încotro.
— Fierbinte, cald, rece.
— Maggie, nu-i aşa că-i minunat acolo?
— Da. E minunat. Trebuie să recunosc.
— Te simţi bine acolo?
— Da, foarte bine. Pe tavă se pune adesea un trandafir.
— N-am să intru niciodată la Conservator.
— N-o să fii niciodată admisă la Conservator.
— Cum arăt?

— Binişor. N-arăţi rău. Arăţi chiar bine.
— N-am să intru niciodată. Cum arăt?
— Bine. Grozav. Hilda, timpul vindecă toate rănile.
— Nu-i adevărat.
— Timpul vindecă toate rănile.
— Nu-i adevărat. Cum arăt?
— Ce mai contează acum?

Moartea lui Edward Lear a survenit într-o duminică dimineaţă de mai, în anul 1888. Invitaţiile fuseseră trimise cu mult timp înainte. Ele sunau astfel:

Domnul Edward LEAR Scriitor absurd şi pictor peisagist Ar fi onorat să participaţi La DECESUL său

San Remo 2.20 a.m.

29 mai R. S. V. P.

Vă puteţi închipui ce-au simţit destinatarii în acel moment. Scumpul nostru prieten! Se pregăteşte să ne părăsească! Şi aşa mai departe. Domnul Lear, care ne-a delectat de atâtea ori! Şi aşa mai departe. Pe de altă parte, s-a luat în considerare vârsta sa. Domnul Lear trebuie să aibă, ia să mă gândesc… Şi nu era tocmai tânăr, ţin minte că prima dată când (m-am cufundat în), (am fost cuprins de)… In general, cunoştinţele domnului Lear au abordat situaţia cu un amestec de solemnitate şi simţ practic, aducându-şi probabil aminte de cuvintele lui Tennyson, marele său prieten:

Old men must die, or the toorld would grow mouldyi

Bătrânii trebuie să moară

Ca lumea să nu mucezească. (engl.).

Sau

For men may come and men may go But I go on for ever 1

Invitaţii s-au pregătit să asiste la moartea lui Edward Lear, ca şi când ar fi plecat într-un week-end la ţară. Au fost aduse coşuri cu mâncare (ar fi fost o greşeală să te bizui pe ospitalitatea domnului Lear în asemenea împrejurări), şi sticle de vin învelite în şervete albe. Pentru copii au fost pregătite jucării. În privinţa câinilor, au avut loc câteva

discuţii aprinse, neştiindu-se dacă e mai bine să fie lăsaţi acasă sau nu. (Câţiva dintre câinii care au asistat la moartea lui Edward Lear şi-au dat totuşi în petec; au alergat prin camera muribundului, au tras de cuvertura de pe pat şi au devenit atât de supărători, încât până la urmă au fost daţi afară.)

Cei mai mulţi dintre prietenii domnului Lear s-au gândit că cel mai potrivit moment pentru a sosi la vilă ar fi miezul nopţii, întrucât până atunci bătrânul domn ar fi avut timp suficient pentru a-şi rosti replicile pe care le mai avea de spus sau ca să pună la punct ceea ce mai avea de rânduit. Lumea a înţeles ce însemna de fapt ora menţionată în invitaţie.

Şi astfel, vizitatorii s-au pomenit coborând din trăsurile lor (ajutaţi de servitorul lui Lear, Giuseppe Orsini) într-o beznă aproape totală. După ce s-au oprit să-şi salute cunoştinţele şi să-şi strângă cârdul de copii, vizitatorii au fost poftiţi, în fine, la primul etaj, într-un salon vast, unde artistul îşi expunea de obicei acuarelele, iar de acolo, pe o scară lată, într-o încăpere la etajul al doilea, unde îi aştepta, întins în pat, însuşi domnul Lear, într-o vestă ponosită, din catifea, purtând ochelarii săi binecunoscuţi, cu rame de argint şi lentile mici, ovale. În jurul patului fuseseră pregătite, în semicerc, o mulţime de scaune, care au fost imediat ocupate. Cei care au venit mai târziu au rămas în picioare, lângă perete.

Primele cuvinte ale domnului Lear au fost: „N-am bani!” Pe măsură ce alţi invitaţi intrau în cameră, el

Căci oamenii se nasc şi mor Dar eu rămân nepieritor, (engl.).

Moartea lui Edward Lear repeta: „N-am bani! N-am nici un sfanţ!” Arăta extrem de obosit, însă calm. Barba sa lungă şi încărunţită, presărată cu câteva fire de păr negru nu fusese pieptănată de câteva zile. Începu imediat să vorbească, de parcă i-ar fi fost frică să nu i-o ia altcineva înainte.

Mai întâi, mulţumi celor prezenţi exprimându-şi speranţa că nu i-a deranjat prea mult şi recunoscând că era o oră „neobişnuită pentru vizite”. Mai spuse că nu găseşte destule cuvinte pentru a arăta plăcerea pe care o încearcă văzând atâţia prieteni adunaţi în jurul său. Timp ^e vreo douăsprezece minute ţinu o mică prelegere asupra câtorva din scrierile sale, prelegere despre care nimeni nu-şi mai aminteşte acum mare lucru, deşi toţi sunt de acord că a fost încântătoare, superbă şi plină de înţelepciune.

Apoi, domnul Lear şi-a luat oaspeţii prin surprindere cu întrebarea: „Să mă însor? Eu să mă însor? Să mă însor totuşi?”

Urină o scurtă predică despre Prietenie. Prietenia, a afirmat el, este cel mai minunat sentiment. Deseori, ea este cea mai puternică legătură umană, supravieţuind tensiunilor şi dezlănţuirilor fatale celorlalte relaţii umane. A remarcat că numeroasele sale prietenii constituie cele mai frumoase amintiri ale unei vieţi îndelungate.

A urmat o disertaţie despre Pisici.

Când domnul Lear a atins subiectul Copii, s-a observat o anumită nelinişte printre invitaţi. (Din când în când, mai striga: „Să mă însor?” sau „N-am bani!”). Le-a arătat apoi oaspeţilor câteva exemplare din cărţile sale. Cum însă toată lumea le citise, ele n-au stârnit decât un slab interes. Apoi, le-a înfăţişat câteva din acuarelele sale, scene antice şi peisaje pitoreşti. Dar şi acestea erau cunoscute; aceleaşi tablouri pe care bătrânul domn le pusese în vânzare la preţul de cinci sau zece lire bucata în ultimii patruzeci de ani.

Apoi, domnul Lear a cântat o melodie pe un text de

Tennyson, în aranjament propriu, acompaniindu-se la mandolină. Cu toate că vocea nu-1 ajuta deloc, stârni aplauze furtunoase.

La sfârşit ceru servitorilor să aducă un tablou imens în ulei, înfăţişând Muntele Athos. Se auzi un murmur de apreciere, ceea ce nu-1 mulţumi pe pictor decât într-o prea

mică măsură, dacă ar fi să ne luăm după privirea sa înnegurată.

La ora 2.15, domnul Lear s-a manifestat într-un mod care a rămas de neînţeles pentru întreaga asistenţă.

La ora 2.20, domnul Lear a întins mâna spre noptieră, a luat un stilou vechi de când lumea şi, pe urmă, a murit. I s-a făcut imediat o mască mortuară. Cu lacrimi în ochi, dar fără să-şi piardă cumpătul, oaspeţii s-au încolonat spre trăsurile care-i aşteptau afară.

Cei care au asistat la moartea lui Edward Lear au constatat că, una, peste alta, fusese un spectacol destul de anost. De ce mai fusese nevoie să le recite aceleaşi versuri, să le cânte iar vechile cântece, să le arate binecunoscutele tablori, să-şi joace rolul pe care îl jucase întotdeauna? De ce mai trimisese invitaţiile? Apoi, lucrurile au început să se limpezească. Domnul Lear făcuse şi acum ceea ce făcuse mereu, adică nimic extraordinar. Domnul Lear transformase extraordinarul în opusul său. De fapt, stârnise o stare de confuzie confortabilă, chiar plăcută.

Astfel, o dată cu trecerea timpului, invitaţii au început să privească evenimentul într-o lumină istorică. L-au povestit prietenilor, iar unele scene din acest spectacol au fost jucate în faţa copiilor şi nepoţilor. Îl imitau pe bătrân cu veşnicul său refren: „N-am bani”, de care făceau haz, sau repetau comentariile sale caraghioase despre căsătorie. Cu timpul, moartea lui Edward Lear deveni atât de populară, încât spectacolul avu succes în cele mai diferite regiuni ale ţării. Şi astăzi, în unele orăşele, Moartea lui Edward Lear poate fi văzută în versiuni îmbunătăţite, datorită interpretărilor erudite, în conformitate cu modificările de text şi graţie curentelor la modă. Una din aceste variante atrage însă atenţia. Nimeni nu ştie cum a apărut. Actorii îşi joacă rolurile într-o manieră tradiţională, dar Lear, atunci când apare pe scenă, zbiară şi tremură de furie.

Deoarece Cortes debarcă într-o zi pomenită de vechile scrieri, deoarece veşmintele sale sunt negre, iar armura

argintie, deoarece străinii au o anumită hidoşenie, pentru toate aceste motive Montezuma recunoaşte în Cortes pe marele zeu Quetzalcoatl, acelaşi care, cu mulţi ani în urmă, plecase din Mexic urcat pe o plută de şerpi, promi-ţând că se va întoarce. *

Montezuma îi dăruie lui Cortes un pocal din jad.

Cortes agaţă de gâtul lui Montezuma un şirag de mărgele din sticlă, cu parfum de mosc. M

Montezuma îi oferă lui Cortes un taler plin cu bucăţele de carne rumenite. Cortes le refuză politicos; ştie că bucăţelele de carne sunt degete de om.

Cortes îi trimite lui Montezuma un coş uriaş cu pâine.

— După prima lor întâlnire cu spaniolii, solii lui Montezuma au făcut următoarea remarcă:

— Cât despre hrana lor, ea este întocmai ca a. Noastră: albă, uşoară, puţin dulceagă…

Cortes şi Montezuma se plimbă pe ^chei. Musculiţe verzi mişună prin aer. Cortes şi Montezuma se ţin de mână. Din când în când unul dintre ei îşi trage mâna ca să alunge câte o musculiţă.

De pe dealuri, lui Montezuma îi sosesc mesaje scrise cu ideograme. Le arde, ca mi cumva Cortes să afle de ele. Cortes îşi aranjează barba.

Dona Marina, translatoarea indiană, doarme cu Cortes în palatul oferit de Montezuma spaniolului. Cortes se trezeşte; mănâncă amândoi o cupă de ciocolată. Pare obosită, gândeşte Cortes.

Pe chei, Cortes şi Montezuma merg ţinându-se de mână.

— Îl cunoşti pe părintele Sanchez? îl întreabă Montezuma,
'

— Sanchez? Da, fireşte. Ce-i cu el? se interesează Cortes.

— E împotriva idolilor, îi spune Montezuma.

— Mda, mormăie Cortes. Aşa face peste tot.

La un concert, în aceeaşi seară, mai târziu, Cortes e înţepat de o insectă verde. Gângania i se strecoară în

papucul de catifea. Cortes îşi scoate papucul, îl pipăie pe dinăuntru, găseşte gângania şi o dă la o parte.

— E veninoasă? o întreabă pe Dona Marina.

— Foarte, îi răspunde ea.

Însuşi Montezuma se ocupă de glezna umflată a lui Cortes. Deschide umflătura cu un cuţit ascuţit, apoi suge otrava din rană şi o scuipă. Nu mult după aceea, cei doi se plimbă din nou pe chei.

Montezuma îi scrie mamei sale: „Atitudinea îndrăzneaţă a nobilimii este o adevărată uşurare. Dacă odinioară membrii nobilimii se străduiau să se ascundă în marea masă a populaţiei, să se prefacă a fi oameni de rând, acum ei îşi etalează poziţia socială într-un mod cât se poate de dezgustător. Poartă în văzul lumii eşarfe roşii, se fălesc cu perucile lor mari şi pudrate, îşi pun lacheii să stea în spatele limuzinelor. Larma pe care o fac ţine de la amiază până în zori.

Această comportare scandaloasă este, după cum am Spus, bine venită. Căci ne-am săturat să le urmărim dezamăgirile, să le descoperim ascunzătorile, să le pândim fiecare^ mişcare; pe scurt, să-i avem tot timpul în mintea noastră. Conştiinţa lor de sine, oricât ne-ar aminti de excesele de odinioară, este mult mai uşor de suportat. Se ridică totuşi o întrebare interesantă: Ce a determinat

Cortes şi Montezuma nobilimea să iasă la lumină în vremurile astea? De ce acum?

Multă lume de aici consideră că această atitudine este o consecinţă directă a nenorocirilor produse de demoni în ultima vreme. Este evident că, pe fundalul unor circumstanţe malefice, reapariţia nobilimii poate fi considerată un eveniment mai mult sau mai puţin tolerabil – şi nobilii înşişi trebuie să-şi fi dat seama de asta. Numai în ultimii ani de domnie al celui din urmă Bundle, am mai înregistrat un număr atât de ridicat de demoni ofticoşi, chelboşi şi ramoliţi, duşi peste graniţă. In afară de demoni,

am mai remarcat şi prezenţa unor gândaci cum nu s-au mai văzut. Şi apoi i-am mai avut şi pe spanioli…”

Un grup de nobili, ostili lui' Montezuma, ţin o întrunire secretă la Vera Cruz, sub protecţia specială a zeului Oglindă Fumurie. Dezbaterea este furtunoasă. Afară plouă torenţial. Încăperea e ticsită.

Dona Marina, deşi trăieşte cu Cortes, are şi un iubit indian de rang înalt. I-o mărturiseşte părintelui Sanchez la spovedanie.

— Spui că-1 cheamă Cuitlahuac? Acest fapt poate fi exploatat politic. Nu pot să te absolv, dar am să te pomenesc în rugăciunile mele.

În grădinile din Tenochtitlân se şoptesc cuvinte noi şi ciudate: ghilotină, piper alb, sinceritate, temperament.

Oamenii lui Cortes străpung alte şi alte ziduri, şi în spatele lor nu găsesc decât mumii de câini, pisici şi păsări sacre.

Pe chei, Cortes şi Montezuma se plimbă ţinându-se de mână. Cortes a angajat un detectiv să-1 urmărească pe Montezuma. Montezuma a angajat un detectiv să-1 urmărească pe părintele Sanchez.

— În Tenochtitlân nu există decât cinci detectivi de încredere, spuse Montezuma. Mai sunt şi alţii, dar nu ape lez niciodată la ei. Intuiţia face mai mult decât orice detectiv.

În vârful piramidei Cue, Cortes sfărâmă masca de aur a zeului Colibri Albastru. În locul său aşază chipul. Fecioarei.

— Căpăţânile spaniolilor, spune Dona Marina, a lui Juan de Escalante şi a altor cinci, stau înfipte în suliţe. Capetele cailor stau înşirate alături, înfipte în alte suliţe.

Cortes scoate un urlet.

Străjile vin în goană, primul, Cristobal de Olid, urmat de Pedro de Alvarado şi apoi de Ordâs şi de Tapia.

Cortes aiurează. Fuge în piaţă, unde îl întâmpină Montezuma. Doi nobili îl însoţesc pe Montezuma, ţinându-i braţele larg deschise, în semn de bun venit. Cortes este

îmbrăţişat. Cuprins de emoţie, şopteşte ceva la urechea lui Montezuma.

Montezuma îşi scoate din piept un spin lung de cactus şi-şi înţeapă cu el urechea de mai multe ori, până îi dă sângele.

Dona Marina se plimbă pe chei cu iubitul ei Cuitla-huac, stăpânul Tărâmului Apei Stătute.

— In tinereţe, povesteşte Cuitlahuac, am fost coleg de şcoală cu Montezuma. Spre deosebire de noi, el era excesiv de cast. Foarte credincios, şi un elev eminent. Pun pariu că despre asta vorbeşte acum cu Cortes, despre teologie.

Dona Marina îşi strecoară mâna sub cureaua lui, la spate.

Bernal Diaz del Castillo, care va scrie într-o bună zi Adevărata istorie a cuceririi Noii Spânii, stă într-o piaţetă şi ciopleşte o bucată de lemn. Este citată Proclamaţia de la Vera Cruz, în care prietenia dintre Cortes şi Montezuma este denunţată ca un pericol pentru interesele supreme ale mexicanilor, născuţi sau nenăscuţi încă.

Cortes şi Montezuma

Cortes şi Montezuma merg împreună pe chei.

— Mă atrage îndeosebi Duhul Sfânt, mărturiseşte Montezuma. Celălalt zeu, Tatăl, este de asemeni…

— Un dumnezeu, trei Persoane, îl corectează Cortes cu bunăvoinţă.

— Nu mi se pare drept ca Fiul să fie sacrificat Tatălui, continuă Montezuma. Ar trebui ca Tatăl să fie sacrificat Fiului. „

Montezuma se opreşte, şi împungându-1 cu degetul în piept, îl întreabă cu subînţeles:

— Iar Mama unde este?

Ca o mare favoare, Bernal îi cere lui Montezuma o femeie tânără şi frumoasă; Montezuma îi trimite o fată dintr-o familie de nobili, o mantie din pene, câţiva greieri într-o colivie şi un calup de săpun proaspăt. Refe-rindu-se la Bernal, Montezuma face următoarea observaţie:

— Pare a fi un adevărat gentleman.

— Conducătorul pregăteşte poporului mari încercări, spune Montezuma.

Din fotoliu, Cortes încuviinţează dând din cap.

— Deoarece cultivarea pământului necesită în medie doar cincisprezece zile-muncă pe an, energiile pot fi investite în aceste mari încercări – de exemplu, în veşnica străduanie de a câştiga, de a obţine bunăvoinţa zeilor Oglindă Fumurie, Colibri Albastru şi Quetzalcoatl.

Cortes zâmbeşte şi se înclină.

— Micşorând presiunea psihologică exercitată asupra conducătorului, care altfel-ar fi constrâns să înfrunte singur perspectiva sfârşitului lumii, perspectiva unei lumi care se prăbuşeşte prin ea însăşi…

Cortes clipeşte.

— Dacă marea încercare nu porneşte de la mine, dacă eu nu pot controla evenimentele…

Cortes nu are replică.

— Prin urmare, îţi revine ţie, dragă frate, să-mi dezvălui sfârşitul, sau, cel puţin, să-mi spui ce ştii despre cursul probabil al marii încerpări, ca eu să încerc s-o îndrept într-o direcţie favorabilă, recurgând la miracolele care mi-au mai rămas.

Cortes nu are replică.

Străpungând încă un zid, oamenii lui Cortes descoperă într-o magazie, pe podea, o grămăjoară de aur. Se difuzează o proclamaţie în tot oraşul; şi în alte oraşe.

Bernal face un coteţ de păsări pentru Dona Marina. Cerul se întunecă peste Tenochtitlân; fulgeră; ploaia bi-ciuie oglinda lacului.

Cortes şi Montezuma se adăpostesc de ploaie sub un portal.

— Traducerea a făcut-o Dona Marina. Copia e la mine, zice Cortes.

— Şi după ce-'ai dat cu ranga în Colibri Albastru…

— M-am pripit, recunosc.

— Poţi să iei tot aurul cu tine. Pe tot. Ţi-1 dăruiesc.

— Mă copleşiţi, înălţimea voastră.

— Corăbiile te aşteaptă. Solii mei spun că pânzele lor sunt la fel de numeroase ca norii de pe cer.

— Nu pot să plec până când nu voi stivui în cală tot aurul din Mexic, din trecut, prezent şi viitor.

— RImposibil.

— De acord. Să schimbăm subiectul.

Montezuma observă mai multe scame pe pieptarul de catifea al prietenului său. Nu prea are grijă de el Dona Marina, îşi spune în gând.

În patul lor din palat, Dona Marina îşi dezvăluie trupul superb. Cortes o mângâie cu veneraţie. O musculiţă verde le tulbură liniştea. Cortes o alungă cu un plici din plasă de aur. Dona Marina îi spune că a avut o viziune. Se făcea că lui Montezuma îi cade un bolovan în cap şi se prăbuşeşte mort la pământ. Înfuriaţi, supuşii săi aruncă în el cu pietre.

— N-ai nici o grijă, o linişteşte Cortes. Bizuie-te pe mine.

Cortes şi Montezuma

Părintele Sanchez îi arată lui Cortes raportul detectivului angajat s-o urmărească pe Dona Marina. Urmează alte documente, fotografii şi rapoarte. Cortes dă ordin ca toţi detectivii din oraş să fie arestaţi, iar profesia de detectiv să fie interzisă pentru totdeauna în Tenochtitlân. Părintele Sanchez e pus în lanţuri şi trimis înapoi în Cuba. -

În pieţele şi sălile de teatru din oraş circulă noi cuvinte: linişte, oţet, investire, schnell.

Într-o altă zi, Montezuma, Cortes, Dona Marina, garda lui Cortes şi câţiva mari seniori din Tenochtitlân sunt purtaţi în palanchine spre Cotaxtla.

Aici se opresc în faţa unei clădiri masive.

— Ce-i asta? întreabă Cortes, care o vedea acum pentru prima oară.

Montezuma îi explică că aici se întruneşte Consiliul aztec sau organul legislativ care formulează legile după care se conduce poporul.

„ Cortes rămâne surprins; după câte înţelesese el, Montezuma era un conducător absolut, care nu dădea socoteală nimănui – această frază Dona Marina evită s-o traducă, menaj înd astfel susceptibilitatea lui Montezuma.

Cortes, însoţit de garda personală şi cu Montezuma în dreapta sa, intră în clădire.

La capătul unui culoar lung zăreşte un grup de supuşi. Au înfipte în urechi pene de gâscă suflate cu aur. Cortes şi oamanii lui sunt primiţi cu un nor de tămâie. Nu şi Montezuma. Slujitorii lasă privirile în pământ, cu adâncă reverenţă. Se intonează: „Stăpâne, stăpânul nostru, marele nostru stăpân”.

Grupul intră pe nişte porţi înalte, din lemn de cedru, într-o încăpere vastă, împodobită cu stindarde roşii şi galbene. Membrii consiliului sunt aşezaţi pe bănci joase. Nu sunt mai mult de trei sute. Fiecare, după rangul său, ţine agăţată la spate o oglindă. La tribună se află trei personalităţi impunătoare, bărbatul din mijloc puţin deasupra celorlalţi. În spatele lor, pe perete, atârnă o roată mare, din pene de aur, în mijlocul căreia se distinge chipul zeiţei Chalchihuitlicue. Membrii consiliului stau într-o po ziţie rigidă, foarte concentraţi, cu braţele lipite de trup, cu bărbiile ridicate, şi cu ochii aţintiţi spre tribună. Cortes pune mina pe umărul unuia dintre ei. Ciocăneşte uşor în el. Se înfioară. Sună a gol.

— Sunt din lut, îi spune lui Montezuma.

Montezuma clipeşte. Cortes începe să râdă. Montezuma râde şi el. Cortes hohoteşte isteric. Cortes şi Montezuma o iau la goană prin imensa încăpere, printre şirurile lungi de bănci, năpustindu-se asupra statuilor de lut, care se rostogolesc, cad, se răstoarnă.

— Statul sunt eu! urlă Montezuma, iar Cortes în spatele lui urlă şi el:

— Sfântă Fecioară! Iartă-1 pe nebunul acesta care nu ştie ce spune.

Într-o manieră cât se poate de politicoasă, Cortes îl pune pe Montezuma sub stare de arest la domiciliu.

— Ar fi mai bine să stai cu mine un timp.

— Mulţumesc, dar prefer să fiu singur.

— Ne vom distra în fiecare seară: jocuri de noroc, filme.

— Poporul n-o să mă înţeleagă.

— Îl vom pune în lanţuri pe Pitalpitoque.

— Credeam că pe Quintalbor.

— Pe Pitalpitoque, pe Quintalbor, pe Tendile.

— O să le trimit ciocolată acolo.

— Hai, vino, vino, vino cu mine!

— Lumea se va înspăimânta de noi.

— Şi zodiile nu-ţi spun nimic?

— Nu ştiu, nu le mai înţeleg.

— Dar să tai inimile oamenilor, să le despici, patruzeci, cincizeci, şaizeci, dintr-o singură lovitură.

— Aşa e obiceiul aici.

— Triburile din sud se plâng că le iei un tribut prea mare.

— Nu pot conduce imperiul fără tribut.

— Domnul nostru Isus Hristos te iubeşte însă.

— O să-I trimit şi Lui ciocolată.

— Hai, vino, vino, vino cu mine!

Cortes şi Montezuma

Pe chei, Cortes şi Montezuma se plimbă împreună cu Carol al V-lea, regele Spanivei. Dona Marina îi urmează la o distanţă cuviincioasă, ducând două coşuri cu delicatese: caviar, vin alb, sturz umplut, bame.

Carol al V-lea se apleacă să audă ce spune Montezuma. Cortes alungă musculiţele verzi de pe hainele împăratului cu un plici din plasă de aur.

— N-ai avut altă soluţie? întreabă regele.

— Am făcut cum am crezut că-i mai bine, mărturiseşte Cortes destins, cu inima uşoară.

— M-au ucis! spune Montezuma.

Cerul se întunecă peste Tenochtitlân; fulgeră; ploaia biciuie oglinda lacului.

O pereche se plimbă pe chei ţinându-se de mână. Fantoma lui Montezuma îi reproşează fantomei lui Cortes:

— Şi chiar n-ai putut opri bolovanul cu mâna?

Născut la Minneapolis, Minnesota, la 13 mai 1947. Studii la Macalester College, Minnesota (licenţa în 1969) şi State University of New York din Buffalo, de unde îşi ia doctoratul în 1974. Profesor de liceu în Pinconning, Michigan,.1969-1970. Asistent universitar la Wayne State University, Detroit, Michigan, din 1974. În prezent locuieşte în Ann Arbor, Michigan.

Scrie poezie, critică, povestire, roman. Colaborează la reviste precum Minnesota Review, Kayak, Prairie Schoo-ner, Journal of Modern Literature, Michigan Quarterly Review şi altele.

Volume de povestiri: Harmony of the World (Armonia lumii), University of Missouri Press, 1984; Through the Safety Net (Prin plasa de siguranţă), Viking, 1985.

Romane: First Light (Prima lumină), Viking, 1987.

Cărţi cu caracter turistic: The South Dakota Guidebook (Ghidul Statului South Dakota), New Rivers Press, 1974.

Volume de poezii: Chameleon (Cameleonul), New Rivers Press, 1970.

A editat revista Audit/Poetry, 1973-1974.

Prezent în antologii: The Fifth Annual Best Science Fiction, edited by Harry Harrison and Brian Aldiss, Putnam, 1972; The Best American Short Stories, cu povestirile Gryphon (Grifonul), 1986, şi How I Found My Brother (Cum mi-am descoperit fratele), 1987; The

Pushcart Prize VII, 1982-1983, cu povestirea Harmony of the World (Armonia lumii).

Harmony of the World (Armonia lumii), 1984. „Primul volum de povestiri al lui Charles Baxter ne înfăţişează un autor capabil să adopte o mare varietate de subiecte. Spre deosebire de alţi contemporani, Frederick Barthelme sau

Ann Beattie, de exemplu, Baxter nu foloseşte acelaşi model de personaj, definit prin aceleaşi relaţii şi obsesii care merg până la pevrozã. Dimpotrivă, Baxter investighează prin povestirile sale experienţe foarte diferite ale vieţii americane, preferind să adapteze tehnica subiectului, şi nu invers. Lectura lui Baxter, spre deosebire de cea a lui Barthelme sau Beattie, ne ascunde întotdeauna un teritoriu încă neexplorat. Este o calitate care îl impune." (Greg Johnson, în Michigan Quarterly Review)

Through the Safety Net (Prin plasa de siguranţă), 1985. În acest al doilea volum de povestiri, personajele lui Baxter înfruntă experienţe dramatice. Ele par traumatizate, pândite de insecuritate şi dezechilibru. Investigaţia acestor momente de suferinţă intensă devine aproape obsesivă. Cele mai izbutite povestiri sunt acelea care dezvăluie stările marcate de sentimentul fragilităţii. „Volumele publicate până acum l-au impus pe Charles Baxter în domeniul povestirii. Într-o epocă în care mulţi scriitori sunt tentaţi să facă proză scurtă doar pentru că e scurtă, motiv pentru care e şi mai uşor de publicat, Baxter şi-a asumat genul ca pe o mizã dificilă, plină de implicaţii. Povestirile sale sunt scrise inteligent, cu virtuozitate, păstrând în acelaşi timp un ton al bunăvoinţei celeste." (Liza Zeidner, în The Philadelphia Inquirer)

First Light (Prima ^lumină), 1987. „Romanul este alcătuit dintr-o serie de episoade care trimit spre experienţe din trecut, fiecare incursiune oferind cititorului prilejul de-a cunoaşte mai îndeaproape complexitatea personajelor. Este expusă în felul acesta istoria unei familii, legăturile care pregătesc şi explică evenimentele narate. Un roman scris într-un stil vioi, cu un clarobscur discret, în care regăsim sentimente nealterate de timp." (Michiko Kakukani, în The New York Times)

Charles Baxter

La întrebarea „Care vi se par tendinţele cele mai interesante în proza americană contemporană?", Charles

Baxter răspunde: „Povestirea, este din nou în centrul atenţiei. O parte din proza scurtă contemporană, poreclită drept „mini-malistă„, a fost atacată în ultimii doi ani în reviste ca Newsweek şi The New Republic, iu îndârjire şi vehemenţă. Probabil că ne aflăm în faţa unui fenomen literar, de vreme ce aceste reviste – de obicei indiferente la schimbările modelor literare – găsesc de cuviinţă să consacre atâtea pagini demolării unui curent perceput de unii critici pe cât de nou, pe atât de pernicios. Acuzaţiile aduse vizează lumea şi modalităţile în care este reprezentată ea în povestire. Ni se oferă, spun criticii, personaje inerte, fără istorie, fără opţiuni, care nu fac altceva decât să-şi debiteze incertitudinile, atunci când nu se lamentează de-a dreptul, şi să acţioneze după nişte impulsuri care par programate dinainte. Această lume, sau cel mult o variantă a ei, este descrisă într-o proză plată, străbătută uneori de izbucniri senzual-narcisistice, în scene care se derulează fără nici o tranziţie, folosindu-se peste tot prezentul, o lume ruptă de context, de cel social, evident. Povestirile lansate de acest curent sunt scurte, superficiale, reci. Ne aflăm, de fapt, în faţa unui reviriment al modernismului, pe care l-am putea numi şi neomodernism, dominat de Gertrude Stein, cea din Melanchta, şi de Hemingway, cel din In Our Time (In vremea noastră). Noile povestiri aparţin deci modernismului: ele contestă în mod evident ideile tradiţionale despre personaj şi psihologism. Formal, acest tip de povestire elimină sondările de adâncime, umbrele, trecutul ca sursă de explicaţii. Tematic, se aleg personaje care sunt dominate, în cea mai mare parte, de o indiferenţă vizibilă. Este nihilismul american: insensibil şi senin totodată. Ca modele să amintim tot pe Hemingway: A Very Short Story (O „poveste foarte scurtă) şi The Revolutionist (Revoluţionarul), cu descrierile sale dense, indiferente.

Trăim o epocă dominată de anistorism, cel puţin în America, deşi istoria Americii a inclus întotdeauna o

oarecare doză de anistorism. Americanii, şi Tocqueville ne-o spune nu o singură dată, nu cred. În explicaţiile care îşi

Proză americană contemporană 1975-1985 au izvorul în istorie, pentru că de fapt ei nu cred că trecutul îi poate modela în vreun fel. Ca urmare, ei nu cultivă tragedia – o excepţie este totuşi Sudul, unde istoria şi tragedia au reprezentat dintotdeauna obsesii colective. Povestirea încearcă şi ea, poate din formele literare cel mai insistent, să pună în paranteze istoria, cea a individului, dar şi cea a culturii. Povestirile care caută să asimileze istoria se transformă în rezumate şi formule explicative de o mare discursivitate. Este de înţeles de ce povestirea americană abordează cu atâta insistenţă naraţiunea la timpul prezent: tot ce s-a întâmplat este, de fapt, în prezent, adică se întâmplă chiar în momentul acesta. Prezentul este singurul trecut accesibil. Criticii care deplâng monotonia prezentului şi a personajelor care nu au memorie ar trebui să-şi amintească acest fapt: că ne aflăm nu în faţa unei modalităţi literare, ci a unui complex cultural.” (Michigan Quarterly Review, 4/1987) '

Povestirea Gryphon (Grifonul) a apărut iniţial în revista Epoch. Inclusă de Shannon Ravenel şi Raymond Carver în The Best American Short Stories, 1986, de unde am preluat-o pentru antologia noastră. Charles Baxter o publică în volumul său Through the Safety Net (Prin plasa de siguranţă), 1985. La sfârşitul lunii mai 1988, televiziunea americană a difuzat o ecranizare a povestirii Gryphon.

Era într-o miercuri după-amiază, tocmai făcusem lecţia de geografie, fusese ceva despre irigaţiile în Egiptul antic, şi ne pregăteam pentru desen, unde aveam şi o temă, cum vedem noi un oraş aşezat la poalele muntelui, când, dintr-o dată, pe învăţătorul nostru, domnul Hibler, 1-a apucat tuşea. O tuse care a debutat cu nişte hârâituri, parcă erau de motor ambalat, unul de care tragi fără milă, dar hârâiturile se opreau undeva, în gura bine zăvorită a domnului Hibler.

— I-auzi, îmi şopteşte Carol Peterson. Dinamită, nu glumă.

Horcăielile domnului Hibler nu se deosebeau prea mult de râsul său – e drept, un râs zgâlţâit şi rar – şi, cum stăteam cu nasurile vârâte în planşele noastre, ne-am gândit că n-ar strica să vedem ce anume stârnise, aşa pe neaşteptate, hazul învăţătorului, însă mare ne-a fost mirarea când, uitându-ne la el, am văzut doar o mutră roşie şi buhăită. Deci nu râdea. De două ori se aplecase uşor, lăsându-şi cravata să atârne ţeapăn, ca un fir de plumb, şi îşi băgase faţa într-un şerveţel de hârtie, şi atunci îl auzirăm cum explodează. Îşi cerea scuze, şi apoi o lua de la capăt cu hârâiala.

— Pariez pe o îngheţată că mâine ne vine un suplinitor, îmi şopteşte din nou Carol Peterson.

Carol stătea în faţa mea; era o tipă scârboasă – când era sigură că n-o vede nimeni, îşi sufla mucii într-o foaie, pe care o făcea apoi ghemotoc şi o azvârlea la coşul de gunoi, însă tipa avea nas fin, simţea scandalurile de la o poştă.

— Nu mă bag, i-am zis.

Domnul Hibler ne adunase pe toţi la rând, în faţa uşii, chiar înainte de sfârşitul orei, ca să ne spună cu glasul lui pierdut:

— Îmi pare rău, copii. Cred că ceva nu e în regulă cu mine.

— Vă doresc însănătoşire grabnică, domnule Hibler, se auzi vocea lui Bobby Kryzanowicz, periuţa clasei, veşnic în acţiune, iar apoi, din spate, Carol Peterson, chicotind veninos, ca o vrăjitoare. În sfârşit, domnul Hibler a deschis uşa, lăsându-ne să mergem la autobuzele care ne aşteptau în faţa şcolii, şi atunci câţiva băieţi, siguri că nu mai pot fi auziţi de învăţător, au pornit un recital formidabil de hârâituri şi horcăieli.

Five Oaks e o localitate de ţară în Michigan. Suplinitorii, atunci când veneau, nu puteau veni decât din oraş, erau de obicei absolvenţi de colegiu şi şomeri, un buchet de vreo patru mămici. Aterizau în clasă din senin şi după un început lejer se apucau să mănânce cu noi toată materia din urmă. A

fost deci o adevărată bombă când, a doua zi, şi-a făcut apariţia în clasă la noi, înarmată cu o geantă în carouri, cu un portofel de culoarea vişinei în mână şi cu nişte cărţi la subţioară, o femeie pe care n-o mai văzusem niciodată. Şi-a aşezat cărţile pe catedră, într-o parte, şi geanta în carouri în cealaltă parte, lângă fonograf. Când a intrat pe uşă, noi eram încă în spatele clasei, mai mulţi băieţi, ne jucam cu Heever, cameleonul pe care-1 ţineam într-o cuşcă, pe o muşama de plastic.

Am auzit-o cum răpăie din palme.

— Copilaşi, a zis ea, ce căutaţi acolo? Nici măcar nu ne-a lăsat să-i răspundem.

— De ce chinuiţi animalul? Lăsaţi-1 în pace. Treceţi în bănci. Din această clipă încetează orice mişcare.

Ne uitam la ea şi nu ne venea să credem.

— Copilaşi, repetă ea. Nu se aude? Am zis să staţi jos.

Am pus cameleonul la loc în cuşcă şi ne-am strecurat unul câte unul în băncile noastre. Continuam să se uităm la ea. În partea stingă a tablei, începuse să deseneze, cu cretă albă şi verde, un copac. Nu arăta ca celelalte suplinitoare. Iar ce desena ea pe tablă era uriaş şi n-avea nici o noimă.

Grifonul

— E nevoie de un copac în clasa aceasta, a zis ea, continuând o linie care ar fi trebuit să arate a frunză. Un stejar… uriaş, plin de frunze şi cu o umbră… deci, un foios.

Părul ei blond, subţire era strâns la spate într-o anumită formă pe care, aveam să aflu mai târziu, femeile o numesc conci; purta nişte ochelari cu ramă aurită, cu lentile care băteau într-o nuanţă vag albăstruie. Harold Knardahl, care stătea într-o bancă, pe rândul celălalt, îmi şopti: -

— Bă, au venit marţienii.

La care am dat din cap încet, fiindcă, într-adevăr, în aer plutea ceva neobişnuit. Suplinitoarea desenă încă o crenguţă, tot atât de mirobolantă ca şi cea de dinainte. Apoi, piruetă spre noi, zicând:

— Bună dimineaţa. Am impresia că nici nu v-am spus bună dimineaţa. Aşa-i? *.

Acum, c-o vedeam din faţă, era parcă şi mai greu să-mi dau seama câţi ani are – adulţii arată toţi la fel – doar că pe chipul ei se puteau zări două riduri adânci care coborau vertiginos de la colţurile gurii spre bărbie. Parcă mai văzusem undeva ridurile astea: la Pinocchio. Erau ca nişte îmbucături de pe faţa unei marionete.

— Vă mai las să vă holbaţi la mine încă un pic, câteva clipe> adică până sună de intrare, a zis ea, adresându-se probabil celor câţiva întârziaţi, care, după ce că intraseră mai târziu în clasă, acum se mai şi zgâiau la ea, cu ochii cât cepele. Şi pe urmă, gata cu holbatul. Vă dau voie să mă priviţi, dar nu să vă holbaţi la mine. E nepoliticos, şi pe deasupra şi semn de proastă creştere. Nu duce nicăieri, vă asigur. Nu vă alegeţi cu nimic.

L-am auzit şoptind din nou pe Harold Knardahl, de data aceasta spre plutonul de întârziaţi care aşteptau spăşiţi la uşă.

— Bă, au venit marţienii.

Ne-am aşezat cu toţii în bănci. Suplinitoarea şi-a terminat de desenat pomul, şi-a aşezat meticulos creta pe fonograf, şi-a şters cu grijă mâinile, şi apoi s-a întors iarăşi spre bănci:

— Bună dimineaţa. Sunt domnişoara Ferenczi şi voi preda astăzi la clasa voastră. Am venit de curând în această localitate şi presupun că figura mea nu vă este prea cunoscută. Am să încep aşadar cu ceva despre mine.

Nici n-am apucat să ne lăsăm pe spetezele băncilor, că a şi demarat. Ne-a spus că bunicul ei fusese prinţ maghiar, că mama ei se născuse într-o regiune numită Flandra, că fusese pianistă şi că dăduse nenumărate concerte, la unele din ele asistând şi câteva, capete încoronate”, şi când pronunţă aceste cuvinte ne aruncă o privire plină de tâlc.

— Grieg, a continuat ea, maestrul norvegian, a compus un concert pentru pian, şi aici a urmat o scurtă pauză, un

concert cu care mama a repurtat un adevărat triumf la Londra.

Ochii ei măsurau tavanul. Noi, după ea. Nimic deosebit. Plafoniera, şi atât.

— Pentru motive pe care nu le voi expune aici, familia mea a ajuns la Detroit, de acolo ne-am mutat în nord, în mohorâtul Saginaw, şi apoi aici, la Five Oaks, ca suplinitoare la clasa voastră, începând de astăzi, joi 11 octombrie. Sunt sigură că va fi o zi frumoasă: toate prognozele coincid. O să începem deci cu citirea lecţiei. Scoateţi-vă cărţile. Dacă nu mă înşel, titlul este Orizonturi largi sau ceva pe aproape.

Jeannie Vermeesch a ridicat mâna. Domnişoara Feren-czi i-a făcut semn.

— Domnul Hibler începe întotdeauna ora cu Jurământ-ul de credinţă, se miorlăi ea.

— Nu mai spune, chiar aşa? Atunci înseamnă că îl ştiţi fooaarte bine şi că nu mai are nici un rost să ne pierdem vremea cu el. Nu, astăzi nu vom începe cu Jurământul de credinţă. Nu e cazul. Nu s-ar potrivi cu cascada de lumină, cu soarele care ne invadează clasa. Nu merge.

Se uită la ceas.

— Timpul zboară. La lucru. Deci… Orizonturi largi. '

Lecţia a fost o dezamăgire. Nimic neobişnuit, aceleaşi exerciţii lexicale plictisitoare, aceleaşi întrebări despre conţinutul lecţiei, şi la urmă lectura cu voce tare. Nici ea nu părea foarte entuziasmată de subiectul lecţiei. Din când în când scotea câte un oftat sau începea să-şi lustru

Grifonul iască lentilele, folosindu-se de o batistuţă parfumată pe care o scotea, ca un scamator, din mâneca stingă.

După citire, am trecut la aritmetică. Afară era o vreme minunată: lumina de toamnă se strecura alene printre fâşiile de nori aterizând, prin ferestrele dinspre răsărit, pe podeaua clasei acoperită cu linoleum. Pe terenul de sport puştimea de la grădiniţă se zbenguia prin iarbă, în jurul toboganelor. Între timp, ajunsesem la tabla înmulţirii.

Domnişoara Ferenczi îl asculta pe John Wazny, din banca întâi. Trebuia să spună înmulţirea cu şase. De unde stăteam, îi puteam simţi parfumul, se dăduse cu Vitalis peste chica lui ciufulită. Wazny s-a descurcat onorabil până la şase ori unsprezece şi şase ori doisprezece.

— Şase ori unsprezece fac… şaizeci şi opt. Şase ori doisprezece fac…

Wazny îşi proţăpi degetele la tâmplă, adulmecându-le pe furiş, nu cumva să-1 vadă careva din clasă, şi apoi zise repezit:

— Şaptezeci şi doi.

În sfârşit, se aşează în bancă.

— Da, bine, a zis domnişoara Ferenczi. Da, da, n-a fost rău deloc.

— Domnişoară Fşrenczi! Una din surorile gemene Eddy fâlfâia disperată mâna pe sus. Domnişoară Ferenczi, Domnişoară Ferenczi!

— Da?

— John a zis că şase ori unsprezece fac şaizeci şi opt, şi dumneavoastră aţi zis că e bine.

— Daaa? a făcut ea cu o expresie amuzată, care îi invadase figura de marionetă. Am zis eu asta? Şi cât fac şase ori unsprezece.

— Şaizeci şi şase.

Ea aprobă:

— Da, aşa este. Însă trebuie să vă spun, chiar dacă unii dintre voi nu vor fi de acord cu mine, că uneori rezultatul poate fi şi şaizeci şi opt.

— Când? Când fac şaizeci şi opt? Aşteptam toţi răspunsul cu sufletul la gură.

— Mai există şi o altă matematică, superioară, pe care voi, copiii, încă n-o puteţi înţelege, şi acolo şase ori unsprezece fac uneori şaizeci şi opt.

Am auzit-o cum râde pe nas.

— În matematica superioară numerele sunt, cum să vă spun, ceva mai fluide. Singurul rol pe care îl poate avea un

număr este acela de a conţine ceva. Gândiţi-vă, de pildă, la apă. Credeţi că apa poate fi măsurată numai cu ceşcuţa?

Ne-am uitat la ea nedumeriţi şi am clătinat din cap.

— Nu. O putem măsura şi cu cratiţa, şi cu degetarul. Şi într-un caz şi în altul apa va fi tot apă. Poate ar fi totuşi mai bine dacă v-aţi gândi că şase ori unsprezece fac şaizeci şi opt doar atunci când sunteţi cu mine în clasă, s-a grăbit ea să adauge.

— Şi de ce să facă şaizeci şi opt numai când sunteţi dumneavoastră în clasă? întrebă Mark Poole.

— Fiindcă e mai interesant aşa, a răspuns ea, abia schiţând un zâmbet, prin lentilele ei vag albăstrui. Ce sunt eu de fapt? Un înlocuitor, nu-i aşa?

Da, cu acest lucru eram toţi de acord.

— Deci, gândiţi-vă la acest rezultat ca la un fel de înlocuitor.

— Înlocuitor?

— Da.

S-a uitat cu atenţie la noi şi ne-a întrebat:

— Credeţi că existenţa unui înlocuitor afectează pe cineva?

Ne-am uitat la ea miraţi.

— Oare florile de pe pervazul ferestrelor vor avea de suferit din pricina unui înlocuitor?

Ne-am mutat atunci privirile la florile de pe pervazul ferestrelor. Erau câteva mimoze pe un suport prăpădit din plastic, şi nişte ferigi pleoştite pe buza unor ghivece de pământ, cât pumnul.

— Sau căţeluşii şi pisicile voastre? Sau tăticii şi mămicile voastre? Credeţi că vor avea ceva de suferit?

Aşteptă răspunsul nostru. Însă doar câteva clipe.

— Şi atunci, a tras ea concluzia, care-i buba?

— Dar, nu-i corect, a zis Janice Weber, puţin înţepată.

— Cum te cheamă, domnişoară?

— Janice Weber.

— Şi tu zici, Janice, că nu-i corect. Aşa-i?

— Păi… am spus şi eu aşa…

Grifonul

— Da, e clar. Deci ai spus şi tu aşa, într-o doară. N-aveţi impresia că am pierdut cam mult timp cu vorbăria? La urma urmei, sunteţi liberi să credeţi ce vreţi. Şi când se va întoarce învăţătorul vostru, domnul Hibler, fiţi fără grijă, şase ori unsprezece vor face din nou şaizeci şi şase. Şi şaizeci şi şase va rămâne tot restul vieţii voastre aici, în Five Oaks. Ce păcat, nu-i aşa?

Ridică sprâncenele şi trecu peste noi cu o privire rapidă.

— Şi cu asta, punct. Să vedem ce teme aţi avut de făcut. Văd că domnul Hibler le-a însemnat aici, în planul de lecţie. Scoateţi o foaie de hârtie. Scrieţi-vă numele în colţul de sus din stânga.

A urmat o jumătate de oră de aritmetică. Am predat lucrările şi apoi am trecut la ortografie, materia unde o dădeam mereu în bară. Iar dictările, nu ştiu cum se întâmpla, dar picau întotdeauna înainte de gustarea de prânz. Eram cu un ochi pe foaie, şi cu celălalt pe ceas.

— Perfecţionat, auzirăm glasul domnişoarei Ferenczi. Frontieră, se auzi din nou glasul ei.

Se plimba printre bănci cu cartea de ortografie în mână, uitându-se din în când pe lucrările noastre.

— Mansardă, dictă ea. Am apucat hotărât creionul. Cuvintele, aşa cum ieşeau din gura ei, aveau un accent străin, încât nici vocalele, nici consoanele nu sunau aşa cum ar fi trebuit. Mansartă. M-am uitat la cuvântul scris. Am întors creionul cu vârful în sus şi am şters greşeala. Mansandă. Parcă arăta ceva mai bine acum, deşi simţeam că încă nu era corect. Am început să blagoslovesc în gând toate regulile de ortografie, ştiute şi neştiute, ştergând în continuare literale până când am văzut că hârtia pe care scriam se făcuse străvezie. Am încercat din nou. Malsandă. Deodată, am simţit o mână pe umăr.

— Nu-mi place, mi-a şoptit ea la ureche, după ce se aplecase uşor peste umărul meu. Arată oribil. Ştii ce cred

eu? Când nu-ţi place un cuvânt, mai bine nu-1 foloseşti.
S-a îndreptat, ridicându-se şi lăsând în urmă o adiere îmbătătoare de Clorets.
La prânz, am ieşit după tăvile cu sandvişuri, obişnuitele feliuţe de carne, împachetate în brânză şi maionează, cu prune însiropate, cu fursecuri cu nucă de cocos, la care se adăuga nelipsita ceaşcă de lapte, şi după ce le-am luat ne-am întors în clasă, unde, spre mirarea noastră, am găsit-o pe domnişoara Ferenczi ronţăind dintr-un pacheţel învelit în hârtie cerată, de culoare cafenie.
— Domnişoară Ferenczi, i-am zis eu. Nu-i nevoie să mâncaţi la noi în clasă. Puteţi mânca împreună cu ceilalţi învăţători. Cancelaria, am ţinut eu s-adaug, se află lângă cabinetul directorului.
— Mulţumesc pentru informaţie, a zis ea, dar prefer să mănânc aici.
— Şi nici nu-i nevoie să stea cineva cu noi în pauză. Avem supraveghetori de clasă, am zis eu. Pe doamna Eddy, am precizat, arătând spre locul unde doamna Eddy, care nu era altcineva decât mama lui Joyce şi Judy, tricota în linişte, cuibărită în spatele clasei.
— Foarte bine, a zis domnişoara Ferenczi. Am să mănânc totuşi aici. Prefer aici, a repetat ea.
— Da' de ce? s-a mirat Wayne Razmer fără să mai ridice mâna.
— Am avut plăcerea să-i cunosc pe ceilalţi învăţători azi dimineaţă, înainte de-a intra la ore, ne-a explicat domnişoara Ferenczi muşcând din pachetul ei cafeniu. Palavragii. Glume pe bandă rulantă. Pisălogi. Nu înghit aşa ceva.
— Cum? a exclamat Wayne cu oroare.
— Ce mâncaţi, domnişoară Ferenczi? s-a băgat în discuţie Maxine Sylvester, trăgmdu-se de nas. E hrănitor?
— Este deosebit de hrănitor. Curmale umplute. A trebuit să fac un drum până aproape de Detroit ca să le cumpăr. Cu ocazia asta am luat şi nişte morun. Iar asta, a zis ea scoţând

nişte foi verzi din geanta în picăţele, e spanac crud, spălat chiar azi-dimineaţă înainte de a porni spre voi, şcoala Garfield Murry.

— Şi de ce-1 mâncaţi crud? a întrebat Maxine.

— Face bine, a zis domnişoara Ferenczi. Are un puternic efect stimulator, este chiar mai eficient decât sifonul sau sărurile mirositoare.

Îmi devoram tacticos sandvişul cu carne, brânză şi maioneză, uitându-mă pe fereastră. Un glob licărind cu

Grifonul zgârcenie pe cerul palid de toamnă, era tot ce puteam sa vad.

— În ce priveşte mâncarea, a continuat domnişoara Ferenczi, n-ar fi rău dacă le-aţi mai amesteca un pic. Adică să le combinaţi. Prea multă lume se complace să consume numai... ehh, în fine, n-are nici o importanţă.

— Domnişoară Ferenczi, a sărit dintr-o parte Carol Peterson. Ce facem la orele de după-amiază?

— Mda, a zis ea, scormonind cu ochii planul de lecţie al domnului Hibler. După câte văd, învăţătorul vostru, domnul Hibler, a planificat o lecţie despre egipteni.

Urmă un geamăt, care nu putea fi decât al lui Carol.

— Daa, a zis domnişoara Ferenczi, în continuare, deci asta vom face: o lecţie despre egipteni. Un popor remarcabil. Ar putea să rivalizeze cu cel american. Zic, ar putea.

Apoi, a lăsat capul în jos, schiţând un zâmbet fugar, § şi ronţăind mai departe din foile de spanac.

Când ne-am întors în clasă, după pauza de prânz, am văzut că domnişoara Ferenczi desenase pe tablă o piramidă, lângă stejarul făcut tot de ea la începutul orelor. Trăsesem un bâse-ball în recreaţie, şi acum urma să ţie aşezăm bastoanele şi mănuşile în dulapul cu echipament sportiv, ceea ce niciunul din noi nu se grăbea să facă, era un fel de tragere de timp, mi se pare că tot atunci am încasat şi un ghiont zdravăn de la Roy Schontzeler, când, deodată, am auzit vocea domnişoarei Ferenczi, foarte ascuţită şi înţepată.

— Băieţaşi, a zis ea, n-aveţi de gând să vă potoliţi? Staţi jos. N-am chef să pierd vremea cu fleacuri. Scoateţi cărţile de geografie.

Ne-am furişat în bănci, fiecare cum a putut, cu cămăşile murate de transpiraţie, grăbindu-ne să scoatem manualul pe care stătea scris cu litere mari Ţinuturi îndepărtate şi oamenii lor.

— Deschideţi la pagina patruzeci şi doi, a zis ea. Urmă o pauză de treizeci de secunde. Îl luase în vizor pe Kelly Munger.

— Băiete, a ţipat ea, te mai fâţâi mult? Kelly a făcut o mutră de om călcat pe bătătură.

— Să mă ce?

— Ce tot scormoneşti acolo?

— Domnişoară Ferenczi, caut cartea.

Bobby Kryzanowicz, periuţa clasei, care era veşnic în acţiune, şi care se aşezase din proprie iniţiativă în prima bancă, a ţinut s-o informeze pe domnişoara Ferenczi:

— Ăsta-i Kelly Munger. Niciodată nu-şi găseşte lucrurile. Aşa face de fiecare dată.

— Nu mă interesează cum îl cheamă, mai ales la ora asta, i-a retezat-o domnişoara Ferenczi. Tinde ţi-e cartea, băiatule?

— Ufff, am găsit-o.

Kelly îşi vârâse căpăţâna sub bancă şi trăgea cu îndâr-jire de o carte care nu voia să iasă cu nici un preţ. In schimb, i se rostogoliră în poală nişte creioane colorate, care, unul câte unul, aterizară, tacticos, pe duşumeaua clasei.

— Nu pot să suport dezordinea, a zis domnişoara Ferenczi. Indiferent că e vorba de băncile voastre, sau de modul în care gândiţi. Dezordinea este… neigienică. Acasă la voi tot aşa faceţi?

Domnişoara Ferenczi nici măcar nu ne-a lăsat să-i răspundem.

— Vă spun eu. Nu. Acasă vă place să fie ordine, sigur că vă place să fie ordine. Despre ce vorbeam? Da, deci pagina

patruzeci şi doi. După câte văd, planul de lecţie al domnului Hibler arată că ora trecută aţi învăţat despre sistemele de irigaţie egiptene. Interesant, fără îndoială, dar nu atât de interesant ca lecţia pe care o vom face astăzi împreună. Piramidele şi munca cu sclavi în Egipt. Un plus pentru prima, un minus pentru a doua.

Deschisesem cărţile la pagina patruzeci şi doi, unde se afla imaginea unei piramide. Domnişoara Ferenczi însă nici nu se uita în manual. În schimb, se uita pe fereastră, cine ştie unde.

— Da, piramidele, a zis ea, cu privirea pierdută pe fereastră. Aş vrea să vă gândiţi un pic la piramide, la ce însemnau piramidele. La ce se afla în interiorul lor. Acolo se găseau, fireşte, trupurile faraonilor, şi alături de ele, comori nenumărate. Papirusuri. Cine ştie, poate că pe aceste papirusuri, a continuaţ domnişoara Ferenczi cu o veselie din care se evaporase orice urmă de zâmbet, erau

Grifonul scrise anume pentru faraoni nişte romane, ca să le ţină de urât în lunga lor călătorie, prin veacuri.

În timp ce vorbea, mă uitam la ridurile adânci de pe chipul ei.

— Piramidele, a continuat ea, depozitau în ele uriaşe energii cosmice. O piramidă era astfel construită încât să dirijeze undele de energie cosmică într-un singur punct. Egiptenii cunoşteau acest secret, noi însă l-am uitat. Să nu vă miraţi dacă am să vă spun că George Washington a avut sânge egiptean, din partea bunicii, a zis domnişoara Ferenczi, apropiindu-se de uşa vestiarului. Mai mult chiar, există unele aspecte în Constituţia Statelor Unite care se aseamănă cu principiile egiptene.

Nu se uitase nici măcar o dată pe manual. Începu apoi să ne povestească despre transmigraţia sufletelor la egipteni. Ne-a explicat că, după moarte, sufletele revin pe pământ, sub formă de furnici sau copaci, fiecare după cum s-a purtat în timpul vieţii, „mai bine sau mai rău”. Ne-a spus apoi că egiptenii credeau că faptele oamenilor sunt influenţate de

magnetismul produs de forţele de atracţie din sistemul nostru solar, forţe generate de soare şi de „aliatul său planetar”, Jupiter. Jupiter, ne^a zis ea mai departe, deşi e o planetă, aşa cum ştim cu toţii, are şi „câteva din caracteristicile unui astru”. Vorbea cu mare repeziciune. Apoi ne-a spus că egiptenii au fost mari exploratori şi cuceritori. Şi ne-a mai spus că la moartea celui mai mare cuceritor din toate timpurile, care se numea Genghis-Han, au fost aduse ca jertfă patruzeci de tinere şi patruzeci de cai. O ascultam cu toţii. Nimeni n-a încercat s-o întrerupă.

— Şi eu am fost în Egipt, a zis ea. Acolo mi-a fost dat să văd multă barbarie, şi să înghit inult praf.

Ne-a spus apoi că în Egipt avusese prilejul să vadă, îi arătase de fapt un bătrân care lucra la un circ, un animal care era închis într-o cuşcă, şi care era jumătate pasăre, jumătate leu. Ne-a spus că acest monstru se numeşte grifon şi că auzise de existenţa lui înainte de-a merge în Egipt, dar că îl văzuse pentru prima oară abia acolo, într-o mahala din Cairo. Ne-a spus apoi că astronomii egipteni sunt cei care au descoperit pentru prima oară planeta Saturn, şi că ceea ce n-au reuşit ei să vadă erau tocmai inelele acestei planete. Ne-a spus apoi că egiptenii au aflat, cei dintâi, că un câine bolnav nu bea niciodată din râu, ci aşteaptă, cu fălcile căscate, căderea primei ploi.

— Tromboane!

Eram în autobuzul care ne ducea spre casă. Stăteam lângă Cari Whiteside. Îi puţe'a gura îngrozitor. Era însă tipul ccea mai grozavă colecţie de bile din clasa noastră. Ne ciorovăiam. Cari zicea că suplinitoarea e o trombonistă. Eu ziceam că, după toate aparenţele, nu e trombonistă.

— Poanta aia cu pasărea n-a prins, zice Cari. Şi nici aia cu piramidele. N-a prins, bă, niciuna. Cucoana a luat-o” razna de tot.

— Chiar aşa?

Mie îmi plăcuse suplinitoarea. Era o fiinţă ieşită din comun. Tare aş fi avut poftă să-i fac o fentă lui Cari.

— Zici că era trombonistă? Cu ce-ai prins-o?

— Păi, cum, bă, ce, şase ori unsprezece fac şaizeci şi opt? De unde până unde şaizeci şi opt? Nici gyid! Gogoşi. Fac şaizeci şi şase, o ştie toată lumea.

— Da, aşa a zis şi ea. A recunoscut că fac şaizeci şi şase. Şi cu ce zici că ai mai prins-o?

— Ce contează! Baliverne!

— Ce baliverne?

— Aăăă, făcu el şi începu să-şi bălăngăne picioarele. Unde-ai văzut tu animal care să fie jumate leu, jumate pasăre?

Cari încrucişă braţele şi mi-o trânti:

— Vax! Tromboane!

— Orice e posibil, i-am zis.

Trebuia să născocesc ceva, să-1 pun cu botul pe labe.

— Am citit în ziarul de dimineaţă, ăla pe care îl cumpără maică-mea, că un savant, un ţicnit care trăieşte în Alpii elveţieni, s-a apucat să amestece gene, cromozomi, ştii, tot felul de chestii din astea, le-a pus pe toate la un loc în eprubete şi ce crezi că a obţinut nebunu'? O dihanie, ceva între om şi hamster.

M-am uifat la Carf atent. Voam să văd ce mutră o să facă.

— Şi ştii ce nume i-a dat? Omster!

— Fugi, bă, d'acilea!

Grifonul

Cari căscase o gură imensă din care se revărsau nişte duhori incredibile.

— Şi unde-ai citit asta?

— In National Enquirer, am zis eu. Ştii, e ziaru' ăla care se dă la ieşirea din magazin.

M-am uitat încă o dată la Cari. Era făcut praf.

— Iar ţicnitu' ăla, am zis eu mai departe, se numeşte, dacă ţin eu bine minte, doctor Frankenbush.

Mă pripisem folosind acest nume, însă acum nu mai puteam face nimic, decât poate cel mult să aştept să-i cadă fisa lui Cari, prea era mare asemănarea cu celălalt inventator celebru, nu mai puţin sonat, ca amărâtul de Cari

să nu se prindă că totul era o născocire de-a mea. Şi totuşi Cari nu s-a prins. Rămăsese stană de piatră.

— Un om şi un hamster?

Se blocase. Mă privea îngrozit, cu gura căscată.

— Doamne fereşte! Ce pocitanie o mai fi şi asta?!

După ce autobuzul m-a lăsat la mine în staţie, am luat-o pe drumul prăfuit spre curtea din spate, nu înainte de a trage un şut voinicesc în jalnicul cauciuc, pasămite ca să-mi poarte noroc. Apoi, am abandonat cărţile pe treptele din spatele casei, şi mi-am îmbrăţişat drăgăstos clinele, pe numele său, Domnul Selby. Mi-am făcut după aceea o intrare furtunoasă în bucătărie, unde m-a izbit un miros de varză de Bruxelles, cea mai nesuferită mân-care. Maică-mea se lupta cu nişte verdeţuri, aplecată deasupra chiuvetei, în timp ce frate-meu, ăla micu', zbiera cât îl ţineau plămânii priponit în ţarcul lui de culoarea lamm.

— RBună, mami, am zis eu, ţopăind în jurul ţarcului şi pregătindu-mă să-i dau un pupic. Ghici ce-am făcut astăzi?

— Habar n-am.

— Am făcut ore cu o suplinitoare, domnişoara Ferenczi. Azi am văzut-o pentru prima oară. Ne-a povestit o mulţime de lucruri. '

— Ce spui? Serios? Bine, bine.

De fapt, maică-mea trăgea cu coada ochiului pe fereastra din spatele chiuvetei la pădurea deasă de pini. Cunoştinţele maică-mii susţineau că ea seamănă, după cum se coafa, după cum se aranja, cu Betty Crocker, şi poate ca de aceea în bucătăria noastră fusese instalată o fotografie a acesteia, înrămată într-o lingură uriaşă, pe o cutie de Bisquick. Mie, dimpotrivă, maică-mea mi se părea cam palidă la faţă.

— Ascultă, Tommy, mi-a zis ea. Uite ce-ai de făcut: te duci sus, îţi laşi hainele de şcoală la baie, iar pe urmă dai o fugă până la magazie şi aranjezi uneltele; vezi că tata a lăsat lopata, mi se pare că şi toporul, undeva prin curte, că a lucrat azi-dimineaţă.

— Suplinitoarea ne-a spus că şase ori unsprezece fac şaizeci şi opt, dar asta nu întotdeauna. Numai uneori. Şi ne-a mai spus că a văzut ea cu ochii ei un monstru care era pe jumătate leu, pe jumătate pasăre.

M-am oprit o clipă. Apoi, am continuat:

— Zicea că în Egipt 1-a văzut.

— Tommy, parcă am vorbit ceva cu tine. Maică-mea îşi şterse transpiraţia de pe frunte.

— Ai nişte treabă de făcut.

— Am înţeles, mami. Voiam doar să-ţi povestesc ce-am făcut noi la şcoală cu suplinitoarea care-a venit azi.

— Da, e foarte interesant, mi-a zis ea, lăsându-şi q clipă privirea peste mine. O să ne povesteşti mai târziu. Până atunci o să vină şi tata. Deocamdată treci la treabă. Se aude?

— O. K., mami.

Tocmai apucasem un biscuit de pe masă, şi mă pregăteam să ies, când mi-a venit o idee. M-am repezit în living, am luat dicţionarul de lângă măsuţa televizorului, şi l-am deschis imediat la litera G, la Grifon: „animal fabulos cu cap şi aripi de vultur şi trup de leu”. Aşa deci, fabulos. Am dat un chiot de bucurie. Apoi, m-am strecurat afară, unde mă aşteptau uneltele lăsate de tata, de dimineaţă.

A doua zi, domnişoara Ferenczi, îmbrăcată de data aceasta cu totul altfel, a păşit din nou în clasă la noi. Avea părul strâns în codiţe, care-i atârnau la distanţe egale, legate cu nişte bentiţe roşii, de elastic. Purta o bluză verde, iar la gât îşi pusese o eşarfă roz, combinaţie care te năucea după ce, vrând-nevrând, te uitai la ea o oră în

Grifonul treagă. Domnişoara ne-a scutit de ora de citire, iar de cea de aritmetică n-a şoptit nici un cuvânt. Nici nu s-a sunat bine de intrare, că a început să ne vorbească.

Şi ne-a vorbit patruzeci de minute, şnur. Ideile nu păreau să aibă vreo legătură între ele, însă dacă le luai se-J parat, pe fiecare în parte, deveneau, vorba dicţionarului, fabuloase. Ne-a spus că auzise de la cineva că la antipozi s-

ar afla o piatră preţioasă, de dimensiuni uriaşe, pe care dacă o priveşti dintr-un anumit unghi, nu mai apuci s-o priveşti şi a doua oară fiindcă rămâi orb. Ne-a spus apoi că cel mai mare diamant din lume este un diamant blestemat şi că toţi care au reuşit să intre în posesia lui n-au murit de moarte bună şL că acest diamant se numeşte, ironie a soartei, Speranţa. Diamantele sunt vrăjite, ne-a zis ea, de aceea femeile le poartă pe degete, ca semn al fascinaţiei exercitate de ele. Bărbaţii au forţă, însă nu pot fascina. Bărbaţii se îndrăgostesc de femei, şi nu femeile de bărbaţi: ele iubesc fiindcă sunt iubite. George Washington n-a fost primul preşedinte al Statelor Unite, şi tot ea ne-a zis apoi cine a fost acela. Mai există locuri în lume, ne-a spus ea, unde femeile şi bărbaţii trăiesc în copaci şi se ospătează cu maimuţe la micul dejun. În loc de doctori, au vrăjitori. Pe fundul mării trăiesc nişte animale subţiri ca nişte clătite, animale care nu au fost cercetate până acum de nici un om de ştiinţă, pentru că, de îndată ce sunt scoase la lumină, se pulverizează într-o clipită.

Amuţiserăm. În clasă nu se mai auzea nici un zgomot. Numai vocea domnişoarei Ferenczi şi, din când în când, hîrâitul înăbuşit care venea din gâtlejul lui Donna DeShanno. Nici măcar la toaletă n-am mai ieşit.

Beethoven, ne-a spus ea, n-a fost surd; se folosise doar de acest truc ca să poată ajunge celebru, şi a ajuns. În timp ce vorbea, domnişoara Ferenczi îşi legăna codiţele într-o parte şi alta. Există anumiţi copaci, ne-a spus ea, care se hrănesc cu carne: au frunze lipicioase, cu care prind insectele, ca într-o palmă. Şi spunând asta, ridică mâinile împreunându-şi palmele. Venus, socotită de toată lumea a doua planetă ca depărtare faţă de soare, nu numai că nu rămâne la aceeaşi distanţă, dar mai este învăluită şi într-un mare mister, din pricina norilor care o acoperă, ca o perdea groasă.

— Însă eu ştiu ce se află sub această perdea de noriy ne-a zis domnişoara Ferenczi.

S-a oprit puţin, şi apoi a continuat:

— Îngeri. Sub această perdea de nori trăiesc îngeri. Ne-a spus apoi că îngerii nu sunt întotdeauna invizibili, şi că uneori arată chiar mai bine decât oamenii. Nu poartă straie albe, aşa cum ne-am obişnuit noi să credem, ci costume de seară elegante, ca şi cum s-ar pregăti să meargă la concert. Şi de multe ori chiar se duc la concert, unde se aşază pe interVal, acolo unde nimănui nu i-ar trece prin cap să se uite după un înger. Ne-a spus apoi că îngerul cu înfăţişarea cea mai înspăimântătoare era Sfinxul.

— E un înger de care nu mai poţi să scapi, ne-a zis ea. Ne-a spus apoi că în statul Ohio, sub scoarţa pământului, ard nişte vâlvătăi care nu pot fi stinse. Ne-a spus apoi că Mozart, când a auzit pentru prima oară în copilărie ţiuitul unei trompete, a leşinat de spaimă în pătuţul său. Ne-a spus apoi că un anume Narzim al Harrardim ar fi cel mai mare scriitor din câţi au existat vreodată. Ne-a spus. Apoi că plantele influenţează comportamentul – oamenilor şi că un copil conceput în timpul unei eclipse de soare se va naşte cu degetele lipite.

— Ştiu că vouă, copiilor, vă plac asemenea istorioare, ne-a zis ea, „asemenea taine”, de aceea vi le-am şi spus.

Am dat toţi din cap că aşa e. Sigur că preferam s-o ascultăm cum ne povesteşte tot felul de lucruri decât să ne chinuim creierul cu lecţiile din Orizonturi largi.

— O poveste vă mai spun şi gata, ne-a zis ea. Pe urmă trecem la aritmetică.

S-a aplecat uşor înainte, şi cu o voce care se muiase un pic a zis: -

— Nu există moarte. Să nu vă fie teamă de moarte. Niciodată. Ceea ce există nu poate pieri. Se preschimbă doar în alte elemente pământeşti sau nepământeşti. Sunt tot atât de sigură că se va întâmpla aşa, după cum sunt de sigură că acum mă aflu aici, în faţa voastră, vorbindu-vă. Mă puteţi crede pe cuvânt. Să nu vă fie teamă de moarte. E un adevăr de care m-am convins singură. Fiindcă Dumnezeu mi-a apărut în vis şi m-a' sărutat. Aici, a zis ear punând

arătătorul drept pe locul de unde porneau vertiginos, spre bărbie, ridurile acelea.

Grijonul

Eram la ora de aritmetică şi rezolvam probleme, însă gândurile ne hoinăreau aiurea. În pauză am ieşit pe terenul de sport, doar că de data asta nu s-a mai legat nimic, n-am mai jucat nici o partidă, aşa cum făceam de obicei. Stăteam în curte, risipiţi în grupuri mici, şi discutam despre ce ne povestise domnişoara Ferenczi. Nu ştiam ce să credem, suplinitoarea noastră îşi pierduse minţile, sau ce era cu ea? M-am uitat atunci dincolo de gardul terenului de sport, la maşinile ruginite care stăteau una peste alta, într-o grămadă nu prea înaltă, în spatele unui pâlc de oţe-tari, şi nu ştiu de ce, am avut impresia că ar trebui să apară ceva de acolo, nişte fiinţe care să vină încet, încet spre mine.

Mergeam spre casă. Cari se aşezase iarăşi lângă mine. N-avea chef de vorbă. Eu, nici atât, în fine, îşi roti moaca spre mine.

— Ţii minte ce-a spus despre frunzele alea care înghit insecte?

— Aăăă…

— Frunzele, bă, a zis Cari. Plantele carnivore. Ştii că există într-adevăr. Le-am văzut la televizor. Frunzele au pe ele un fel de lipici şi, dacă insecta apucă să se prindă de el, aleluia, s-a terminat cu ea. Pe cuvânt, am văzut cu ochii mei.

Cari părea dezumflat. Totuşi nu s-a oprit.

— Bă, să ştii că tipa nu ne-a trombonit.

— Zău?

— Tu ce zici? Chiar o fi văzut îngerii ăia de care povestea?

Am dat din umeri.

— Eu zic că nu i-a văzut, făcu el. Eu zic că toată chestia aia e vrăjeală.

— De unde, o fi apărut copacul ăsta? am întrebat dintr-o dată.

Privirile îmi alunecau pe fereastra autobuzului, pe fermele înşirate de-a lungul şoselei. Ştiam pe dinafară fiecare

şopron, fiecare îngrăditură, fiecare moară dărăpănată, fiecare rezervor de amoniac anhidru.

— Copacul ăsta… parcă… nu era aici când…

— Ce, bă, te ţii de goange? Sau te-oi fi sonat şi tu.

Am sărutat-o pe mama când am intrat în casă. Stătea în faţa cuptorului.

— Cum a fost? a întrebat ea.

— Bine.

— Tot cu domnişoara Ferenczi aţi făcut?

— Dââaaa…

— Şi.?

— A fost bine. Mami, pot să mă duc la mine în cameră?

— Nu încă, mai întâi te duci în grădină şi-mi culegi câteva roşii, a zis ea uitându-se pe cer. Stă să plouă. Hai, du-te. Când termini, vii înăuntru. Vreau să stai puţin cu ăla micu'. Eu o să am nişte treabă pe sus, vreau să strâng puţin prin casă, a zis ea uitându-se la mine. Eşti cam palid astăzi. – îşi lipi dosul palmei de fruntea mea. I-am simţit inelul cu diamant, ştergându-mi pielea.

— Ce-i cu tine? Nu te simţi bine?

— Nu, nu. Mă simt bine, n-am nimic, am zis eu şi am ieşit apoi, în grabă, să adun roşiile din grădina.

A doua zi, s-a întors domnul Hibler. Tuşea încă, pe înfundate, iar în pauză, când ieşeam în curte, îşi îndesa în gură un pumn de drajeuri pentru calmarea tusei. Ne-a descusut puţin la început, voia să afle dacă domnişoara Ferenczi respectase întocmai planul de lecţie lăsat de el. Edith Atwater i-a răspuns în numele clasei. I-a zis că suplinitoarea nu respectase întocmai planul de lecţie şi că nu făcuse tot ce ar fi trebuit să facă, şi că la ore vorbise mai mult ea, dar cu toate acestea, a adăugat Edith, clasa noastră a participat cu însufleţire la lecţii. Şi despre ce v-a vorbit? a vrut domnul Hibler să afle. Despre tot felul de lucruri, a răspuns Edith. Nu mai ţin minte. Din fericire, nici domnul Hibler nu s-a arătat foarte interesat să afle. Şi-a închipuit probabil că suplinitoarea arsese gazul şi că, în loc

să predea lecţiile care erau prevăzute în plan, se ţinuse de pălăvrăgeli. Domnul Hibler păru mulţumit cu cât aflase, şi, oricum, nici n-ar fi avut timp să afle mai mult, pentru că pe catedră îl aşteptau câteva mormane de lucrări la aritmetică, necorectate.

Grifonul

Veni şi luna următoare, şi oţetarii umplură câmpul de un roşu care îţi lua ochii, soarele coborî spre sălaşurile lui din sud, razele sale poposind acum pe calendarul din spatele clasei, deschis încă la ajunul zilei tuturor sfinţilor, iar dovleacul roşcat din vârful sperietorii se acoperi cu o pată cafenie. La fiecare trei zile măsurăm cu o carioca, pe peretele dinspre nord, deplasarea soarelui spre sud, şi o făceam cu nişte semne minuscule, cât o furnică.

Mai târziu, la începutul lui decembrie, la patru zile după ninsoare, suplinitoarea a apărut din nou la noi în clasă. In clipa când am văzut-o băgând capul pe uşă, am simţit că mi se opreşte inima. Acum era altfel îmbrăcată. Părul îi atârna drept, ca şi cum pieptenele n-ar fi trecut prin el. În mână nu mai avea geanta aceea în carouri, ci o cutiuţă. După ce ne-a spus bună dimineaţa, a pomenit parcă ceva de vreme. Abia după ce i-a adus aminte Donna DeShanno că e îmbrăcată, şi-a scos paltonul de pe ea.

Când a sunat de intrare, domnişoara Ferenczi s-a uitat la noi şi ne-a spus:

— Copii, m-am simţit foarte bine cu voi. Acum aş vrea să vă răsplătesc.

Ne-a arătat cutiuţa cu care venise.

— Ştiţi ce am aici? ne-a întrebat ea aşteptând o clipă răspunsul nostru. N-aveţi de unde să ştiţi. E un pachet de taroc.

Edith Atwater a ridicat mâna.

— Ce-i un pachet de taroc, domnişoară Ferenczi?

— Cu acest pachet de cărţi se poate ghici norocul, a răspuns ea. Este ceea ce voi face eu în dimineaţa aceasta. Am să vă ghicesc norocul, atât cât mă pricep.

— Cum adică să ghiciţi norocul? s-a mirat Bobby Kryzanowicz.

— Adică viitorul, băiete. Am să vă spun ce viitor veţi avea. Nu tot, fireşte, nu vă pot spune chiar tot ce se va întâmpla cu voi. Am să mă folosesc doar de semnele acestea: bastoane, cupe, săbii, dinari şi arcanele principale. Cine vrea să înceapă 1

A urmat o tăcere lungă. În sfârşit, Carol Peterson a ridicat mâna.

— Foarte bine, a zis domnişoara Ferenczi, tăind pachetul de cărţi în alte cinci, mai mici, pe care le-a aşezat apoi pe banca lui Carol. Alege o carte din fiecare pachet, i-a spus ea.

Am văzut-o pe Carol cum alege un patru de cupă, un şase de sabie, dar pe celelalte nu le-am mai putut vedea. Domnişoara Ferenczi s-a uitat cu atenţie la ele. A trecut un minut.

— Nu-i rău, a zis ea. Nu văd drumul la facultate. Se întrevede o căsătorie, probabil de timpuriu. Şi mulţi copii. Văd aici ceva cenuşiu, plictisitor. Nu-mi dau seama ce-ar putea să fie. Poate corvezile unei gospodării. Insă, după câte văd eu, o s-o scoţi la capăt până la urmă. In general, vorbesc.

Şi, spunând asta, îi oferi lui Carol un surâs indiferent.

— Altcineva?

Cari Whiteside a ridicat mâna timid.

— Da, sigur, să vedem şi un băiat, a zis domnişoara Ferenczi apropiindu-se de banca lui Cari. L-a aşteptat întâi să scoată cele cinci cărţi din pachet, apoi s-a uitat la ele cu atenţie.

— Călătorii, a zis ea. In ţări îndepărtate, călătorii în ţări îndepărtate. O să ajungi probabil în armată. Aici nu văd nimic romantic. O căsătorie mai spre bătrâneţe, dacă va fi vreodată. Pe urmă, certuri. Insă văd aici, în arcana centrală, soarele, da, da, asta e o carte excelentă, a zis ea chicotind vesel. Poate că va fi totuşi o viaţă fericită, cine ştie.

După aceea am ridicat şi eu mâna şi mi-a ghicit norocul. A făcut la fel cu Bobby Kryzanowicz, cu Kelly Munger, cu Edith Atwater şi Kim Foor. Pe urmă i-a venit rândul lui Wayne Razmer. In timp ce scotea cele cinci cărţi din pachetele aşezate pe bancă, am putut zări cele cinci cărţi din imaginea Morţii.

— Cum te cheamă? l-a întrebat domnişoara Ferenczi.

— Wayne.

— Wayne, dragul meu, a zis ea atunci, tu vei suferi o metamorfoză, o metamorfoză importantă, poate cea mai importantă din viaţa noastră, şi acest lucru se va întâmpla înainte ca să te faci mare. Elementele pământeşti din care

Grifonul eşti alcătuit se vor risipi în aer. Vezi tu, această carte, acest nouă de sabie, prevesteşte suferinţă şi distrugere, iar acest zece de baston reprezintă, cum să-ţi spun eu, o mare povară.

— Dar asta? a întrebat Wayne înfigând degetul în figura Morţii.

— Aceasta? Această carte vrea să spună că tu vei muri, dragul meu băieţaş, vei muri, şi încă foarte curând.

Ea începu să adune cărţile de pe bancă. Ne uitam toţi la mutra lui Wayne.

— Dar, să nu-ţi fie frică, i-a zis ea. Nu va fi atât o moarte, cât o schimbare.

Aşează apoi cărţile pe catedră şi se adresă clasei:

— Şi acum să facem nişte exerciţii de aritmetică.

În pauza de prânz, Wayne s-a dus glonţ la domnul Faegre, directorul şcolii, ca s-o pârască pe domnişoara Ferenczi. Mai târziu, în pauza de după-amiază, am văzut-o pe domnişoara Ferenczi urcându-se în Rambler-ul ei ver-zuliu şi plecând din parcarea şcolii. Stăteam sub scăriţa unui tobogan. Deasupra mea puştimea îşi făcea vânt, cu mare zarvă, spre groapa de nisip de la capătul toboganului. Mă pregăteam să ard un şut la o piatră, când pe terenul de sport a apărut Wayne. Zâmbea, cretinul, fâlfâindu-şi degetele spre puradeii din jurul lui, arătându-le, nespus de

mândru, cum o pârâse el pe domnişoara Ferenczi la director.

M-am apropiat de el, făcându-mi loc printre două fetiţe de la o clasă paralelă. Wayne mă privea cu ochii lui de guzgan.

— Ai turnat-o, am ţipat eu. Ce, nu mai ştii de glumă?

— Ce glumă? s-a îmbăţoşat el. Trebuia să facă aritmetică, nu să se ţină de prostii.

— A intrat frica-n tine? Bă, căcăciosule, ai făcut pe tine de frică? Al naibii să fiu, bă, Wayne, dacă nu eşti tu un mare căcăcios. Pentru o carte pricăjită, bă? De aia te-ai speriat tu?

Wayne s-a năpustit la mine cu pumnii. Apucă să-mi tragă una în nas. Atunci i-am ars şi eu una scurt în burtă, să mă ţină minte. Înainte de a-i pocni scăfârlia, am văzut că-1 apucase bâzâitul.

— Ţine, bă, şi l-am trosnit. Avea dreptate, bă, boule, întotdeauna a avut dreptate. Tot ce ne-a zis era adevărat. Aşa să ştii.

Puştimea chiăia în jurul nostru ca la meci.

— Iar tu, Wayne, nu eşti decât un căcăcios, ţine minte, bă, asta eşti, un căcăcios.

În aceeaşi după-amiază s-au întâmplat toate, domnişoara Ferenczi s-a urcat în maşina ei şi a plecat, eu m-am dus la cabinetul medical cu nasul şiroind de sânge şi cu buza spartă, clasa noastră s-a unit cu clasa domnişoarei Mantei, ca să facem, claie peste grămadă, o lecţie despre insecte. Pe domnişoara Mantei o cunoşteam. Locuia într-o rulotă nou-nouţă, ceva mai jos de casa noastră, undeva pe lângă parcul Clearwater. O cunoşteam bine pe domnişoara Mantei. Până la urmă domnişoara Mantei şi cu domnul Bo-dine, celălalt învăţător de la clasa a patra, au reuşit să ne bage pe toţi într-o clasă, eram cu toţii vreo patruzeci şi cinci. Kelly Munger a vrut să ştie dacă domnişoara Ferenczi fusese cumva arestată, la care domnişoara Mantei i-a răspuns că nu fusese arestată, bineînţeles că nu fusese arestată. Până au venit autobuzele să ne ia seara acasă, a trebuit să stăm

în clasa aceea, unde nu mai era loc nici să arunci un ac, şi acolo am luat notiţe, am învăţat despre ce sunt greierii de câmp, lăcustele, buhaii de baltă, cica-dele, ţânţarii, muştele, fluturii de noapte, am învăţat despre scheletul exterior al insectelor, am văzut cum este alcătuit capul, că există labrum, mandibulă, maxilă şi labium, am văzut ce sunt aceia ochi compuşi, am văzut ce reprezintă metamorfoza în patru faze, că aceste faze sunt ou, larvă, nimfă şi adult. Domnişoara Mantei ne-a explicat ceva şi despre împerechere, dar nu prea mult. Domnişoara Mantei ne-a desenat pe tablă o schemă ca să ne arate cum este alcătuită o lăcustă. Am văzut apoi ce înseamnă roirea, când are loc, şi cum face albina meliferă. Să le conducă pe celelalte albine din stup după polen. Am văzut apoi care sunt insectele dăunătoare şi care nu sunt. Am făcut pe caiet un tabel, pe care a trebuit să-1 completăm cu liste de in

Grifonul secte, insecte pe care le putem vedea cu ochiul liber şi insecte pe care nu le putem vedea cu ochiul liber, pentru că sunt prea mici, cum sunt puricii, de pildă. Ca temă pentru acasă, domnişoara Mantei ne-a pus să învăţăm aceste liste pe dinafară, că a doua zi urma să ne asculte, ne-a zis ea atunci, chiar domnul Hibler, în persoană.

S-a născut la 8 septembrie 1947 în Washington, D. C. Studiază la American University, Washington, D. C. In 1968 este cooptată în redacţia revistei Mademoiselle. Termină facultatea în 1969. Continuă studiile la University of Connecticut, unde se specializează în literatura engleză din secolul al XVIII-lea. Începe să scrie la îndemnul prietenului ei J. D. O'Hara, profesor de literatura. După ce The New Yorker îi respinge douăzeci de povestiri, Beattie reuşeşte totuşi să publice în 1974 pentru prima oară în paginile acestui prestigios magazin literar. Renunţă la pregătirea pentru doctorat şi se consacră scrisului. „Pentru a putea scrie am fost nevoită să renunţ la alte activităţi. Mi-ar fi fost imposibil să obţin aceleaşi performanţe în mai multe

domenii deodată. Ca să mă consacru scrisului a trebuit aşadar să abandonez alte proiecte”, mărturiseşte Ann Beattie într-un interviu acordat lui Maggie Lewis în Christian Science Monitor. Invitată să predea la University of Virginia din Charlottesville în 1975-1977 şi 1982. Predă un an la Harvard, 1977. Obţine o bursă Guggenheim, care îi aduce un venit de 10000 dolari. Publică într-un interval de timp foarte scurt câteva cărţi care o impun în proza americană contemporană. În prezent, locuieşte în Charlottesville, Virginia.

Ann Beattie este cunoscută mai ales prin povestirile publicate în revista The New Yorker.

Volume de povestiri: Distortions (Distorsiuni), Doubleday, 1976; Secrets and Surprises (Secrete şi surprize), Random House. 1978; The Burning House (Casa în flăcări), Random House, 1982; Where You'll Find Me and OtHer Sto

 ries (Acolo unde mă vei găsi şi alte povestiri), Simon and Schuster, 1986.

Romane: Chilly Scenes of Winter (Privelişti înfrigurate de iarnă), Doubleday, 1976 (ecranizat de Joan Micklin Silver în 1979, sub titlul Head Over Heels (De-a berbeleacul); Falling în Place (Abia conturate), Random House, 1980; Love Always (Întotdeauna iubirea), Random House, 1985. Premii obţinute: Bursă Guggenheim, 1977; Premiul de Literatură acordat de Academia Americană şi Institutul de Artă şi Literatură în 1980. Membră a Asociaţiei Scriitorilor şi a PEN clubului.

Distortions (Distorsiuni), 1976, include nouăsprezece povestiri apărute iniţial în The New Yorker. Lumea descrisă de Beattie este „populată de oameni goliţi de pasiuni şi fără imaginaţie, indivizi devitalizaţi, bântuind ca nişte somnambuli. Stilul foarte dens, detaşat, extrem de precis dă fiecărui personaj conturul unui medalion în care viaţa a împietrit într-un moment anume, definitiv”. (Publisher s Weekly). „Avem senzaţia, citind acest volum, că unele

personaje, anumite scene ne urmăresc, aproape obsesiv, când de fapt, după ce terminăm cartea, nu ne mai amintim nimic. Fiindcă povestirile, dacă le putem acorda acest statut, rămân într-o stare de expectativă. U (Library Journal)

Chilly Scenes of Winter (Privelişti înfrigurate de iarnă), 1976. Romanul, scris în numai trei săptămâni, descrie neliniştea unui bărbat care încearcă să refacă legătura cu fosta sa iubită. Personajul principal, Charles, este însă atât de marcat de posibilitatea unui eşec, încât se cufundă într-o aşteptare pasivă. Beattie descrie această stază într-un stil extrem de simplu, cu puţine variaţii. „Autoarea are o adevărată aversiune pentru frazele ample, complexe. Paragrafele se reduc, de cele mai multe ori, la succesiuni de propoziţii simple, strict enunţiative. Impresia generală este de stagnare.” (Library Journal)

Secrets and Surprises (Secrete şi surprize), 1978, reia o parte din povestirile publicate în The New Yorker. Personajele care domină acest volum sunt „câteva femei prinse în plasa propriilor ambiguităţi, imobilizate de indecizie.

Ann Beattie

Secretele şi surprizele sunt descoperite în acele colţuri ascunse ale existenţei unde nu se află nici un răspuns, uneori nici măcar un semn de întrebare. O existenţă de-vitalizată, în care reflecţia sau speranţele nu-şi găsesc locul.” (Publishers Weekly)

Falling în Place (Abia conturate), 1980. Acţiunea romanului se desfăşoară în 1979. „Personajele, oameni obişnuiţi din Connecticut şi New York, trăiesc o viaţă lipsită de sens, marcaţi de o disperare surdă. Motivul acestei stări nu este condiţia lor de deposedaţi. Dimpotrivă, ei posedă, şi poate tocmai pentru că posedă prea mult, au încetat să mai dorească ceva.” (Publishers Weekly) „Atâta pasivitate, lipsă de orizont” şi narcisism tind să obosească cititorul. Ceea ce putea fi administrat în doze mici, mă refer fireşte la

povestirile lui Ann Beattie, nu poate fi folosit pe parcursul unui roman întreg.” (Robert Towers, în The New York Review of Books)

The Burning House (Casa în flăcări), 1982, este considerat cel mai reuşit volum de povestiri scris de Ann Beattie; „Cu această carte proza lui Beattie capătă contur. Personajele pot fi identificate după dorinţele lor, după reacţii, după mişcări. Şi uneori după lacrimi. Beattie, care până acum manifesta o mare reticenţă în ce priveşte limbajul, probabil o traumă a generaţiei din care face parte, foloseşte tot mai des o propoziţie cu o anumită vibraţie. Ea nu se mai refugiază în stilul inexpresiv şi plat.” (Anatole Broyard, în The New York Times). „Beattie este neîntrecută în folosirea detaliului potrivit. Ea ştie să evoce o atmosferă tristă, dematerializată, aproape ireală. O admirăm pentru această calitate, deşi pe undeva ne nelinişteşte totala pasivitate care dublează această sensibilitate ieşită din comun. Când va fi folosită pentru a trata un subiect major, această tehnică desăvârşită va produce într-adevăr o operă importantă.” (Margaret Atwood, în The New York Times Book Review) „Beattie se foloseşte de un truc narativ de mare rafinament pentru a surprinde imprecizia, instabilitatea relaţiilor personale din America zilelor noastre: fără nici o introducere sau explicaţie, cititorul este introdus într-un haos de prenume. Prea

Proză americană contemporană 1975-1985 puţin interesată de convenţiile vieţii publice, Beattie menţionează foarte rar numele întregi ale personajelor. De aceea e aproape imposibil să ne dăm seama, mai ales la începutul povestirii, care sunt relaţiile dintre personaje, dacă băiatul care ne este prezentat este copilul sau iubitul, dacă bărbatul descris este partenerul sau fratele.” (Pico Iyer, în London Magazine)

Love Always (întotdeauna, iubirea), 1985, este primul roman în care autoarea încearcă să reia câteva teme preferate, parodiindu-le. Scris într-un interval record: cinci

săptămâni. „Am pornit de la ideea că nimeni nu rămâne la fel”, explică Ann Beattie într-un interviu publicat în The Cleveland Plain Dealer. „La prânz te porţi într-un fel, pentru ca, numai după câteva ore, să fii cu totul altul.” In acest roman, „Beattie se află într-o dispoziţie satirică deosebită. Ţintele urmărite se dizolvă însă înainte de-a fi atinse. Irealitatea, imaterialitatea, caracterul schimbător şi substituibil al indivizilor, acestea sunt coordonatele romanului. Multe din personaje par de prisos, dacă nu chiar toate, dacă nu chiar noi toţi la un loc suntem de prisos. Unele apar ca o promisiune care dispare pe parcurs, uitate parcă de cea care le-a creat. Altele, deşi au o prezenţă continuă, sunt lipsite de concreteţe.” (John Updike, în The New Yorker)

Ann Beattie îşi defineşte astfel concepţia sa despre proză: „în scrisul meu apar lucruri văzute, nu auzite. Îmi adun materialul privind lumea. Pun accentul pe detalii, deşi nu scriu despre aceste detalii. Mă fascinează oamenii reflexivi prinşi într-o situaţie ambiguă, confuză. Mă atrag situaţiile care pot fi speculate ironic. Urmăresc subtextul, detaliile, gesturile semnificative. Cred că prin scris se poate comunica foarte mult. Însă nu se pot da soluţii la probleme explicite. Scriitorul nu poate cunoaşte decât lumea în care trăieşte. Atitudinile sale sunt multiple. Scrisul exprimă fluctuaţiile acestor atitudini. Consolarea noastră stă tocmai în complexitatea acestor fluctuaţii: să înfăţişezi viaţa ca pe un lucru foarte complicat, recunoscând

Ann Beattie implicit că ea nu poate fi altfel decât aşa cum o vezi.” (Din interviul acordat lui William Goldstein pentru revista Publishers Weekly, 19 septembrie 1986)

Pentru traducere s-a folosit textul publicat în volumul Ann Beattie, The Burning House (Casa în flăcări), Random House, 1982.

— Mă gândesc la broaşte – îi spuse Tom secretarei, la telefon. Spune-le că o să vin după ce abordez serios problema broaştelor.

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— N-are importanţă! Eu cu ideile, tu cu mesajele. Avantaj tu.

— Avantaj tu! – spuse secretara. Trebuie să-mi scot două măsele de minte în după-amiaza asta.

— Groaznic – spuse el, îmi pare foarte răii.

— Atât de rău, încât să fii dispus să mă însoţeşti?

— Trebuie să mă gândesc la broaşte – spuse el. Dacă întreabă Metcalf, spune-i că-mi iau o zi liberă ca să mă gândesc mai bine la ele.

— Planul nostru medical nu prevede şi lucrări dentare – spuse ea.

Tom lucra la o agenţie publicitară pe Madison Avenue. Săptămână aceasta încerca să găsească o modalitate de a vinde săpun în formă de broaşte – săpun importat din Franţa. Avea alte lucruri în minte acum. Puse receptorul în furcă şi se întoarse spre omul din spatele său, care îşi aştepta rândul la telefon.

RAi auzit? – spuse Tom.

— Ce? – spuse omul.

— Doamne – spuse Tom. Săpun în formă de broască.

Ieşi şi se duse vizavi de restaurantul unde mânca pizza sa preferată. Îşi citi horoscopul în ziar (nimic deosebit), privi apoi prin vitrina cafenelei, aşteptând să se deschidă restaurantul. La 11.45 traversă şi comandă o pizza siciliană care să aibă de toate. Probabil că arăta caraghios când i

Greenwich Time.

Se adresă omului din spatele tejghelei, deoarece acesta râse şi îi spuse:

— Sunteţi sigur? Doriţi de toate? Chiar şi dumneavoastră păreţi mirat.

— Am plecat la lucru de dimineaţă şi n-am reuşit să fac nimic – spuse Tom. După ce înfulec o pizza, mă duc s-o rog pe fosta mea soţie să-1 lase pe fiul meu să vină înapoi la mine.

Omul îşi întoarse privirea şi trase o tavă de sub tejghea. Dându-şi seama că îl enervează, Tom se aşează. Când pizza a fost gata, se duse la tejghea, o luă, şi mai comandă un pahar mare cu lapte. Surprinse încă o dată privirea omului din spatele tejghelei – din nefericire, tocmai când bea prea repede şi laptele i se scurgea pe bărbie. Se şterse cu un şerveţel, dar chiar şi în tot acest răstimp era preocupat, gândindu-se la restul zilei. Urma să se ducă la Amanda, în Greenwich, şi, ca întotdeauna, simţea o uşurare (ea era căsătorită cu altul şi îi dăduse lui cheia de la uşa din dos). În acelaşi timp simţea o nelinişte (Shelby, soţul ei, era foarte politicos faţă de el, dar, evident, nu dorea să-1 vadă prea des).

Când a ieşit din restaurant, ' era hotărât să-şi scoată maşina din garaj şi s-o pornească imediat într-acolo, să-i spună că îl voia pe Ben – că, de fapt, îl pierduse-dintr-o neînţelegere şi că, acum, îl dorea înapoi. Se trezi însă rătăcind prin New York, încercând să se calmeze, ca să fie în stare să-şi formuleze cererea cu argumente raţionale. După vreo oră realiză că începuse să îl intereseze oraşul, ca şi cum ar fi fost un turist – clădirile înalte; manechinele din vitrine, cu bazinul ieşit în afară, atin-gând aproape geamul; piramidele de cărţi din librării. Trecu pe lângă un magazin de animale. Partea din faţă a vitrinei era plină de ziare tăiate şi rumeguş. Privi înăuntru şi văzu o fată aplecându-se peste paravanul din spatele vitrinei, ţinând în fiecare mână câte un căţel cafeniu pe care îi aşează apoi în rumeguş. Întâlni pentru o clipă privirea fetei şi ea, zâmbind, s-a făcut că aruncă spre el unul din căţei. Întâlni privirea căţelului. Dar acesta nu-1 băgă în seamă; scormoni şi se vârî între hârtii, iar fata se întoarse la lucru. Momentul în care el şi fata s-au privit, cu câteva secunde înainte, i-a amintit de un alt incident petrecut în cursul săptămânii când, trecând pe lângă Sheraton Centre, fusese acostat de o prostituată foarte atrăgătoare. Avusese o ezitare când ea i-a vorbit, şi asta numai din cauza ochilor ei foarte strălucitori – ochi

mari, cu sprâncenele ascunse de părul blond, des şi ondulat. Când el a spus nu, ea a clipit şi strălucirea s-a dus. Nu reuşea să-şi explice cum; chiar şi ochiul unui peşte mort nu putea să se tulbure atât de repede. Dar ochii prostituatei se stinseseră în clipa în care el spusese nu.

Se abătu din drum şi se duse la cinema: Cântând în ploaie. Plecă însă după ce Debbie Reynolds, Gene Kelly şi Donald O'Connor dansând, ajunseră la o canapea şi trecură peste ea în paşi de dans. Gândindu-se la scenă, zâmbi şi se îndreptă spre un bar. Când barul începu să se aglomereze, se uită la ceas şi fu surprins să constate că era ora când oamenii ieşeau de la lucru. Destul de beat ca să dorească să plouă, căci ar fi fost foarte amuzant să plouă, se duse acasă şi făcu un duş, apoi se îndreptă spre garaj. Lângă garaj era un cinematograf şi, înainte să realizeze ce are de gând să facă, se trezi urmărind un film: Invazia hoţilor de cadavre. A fost şocat de câinele cu cap de om, nu pentru motivul pentru care ar fi trebuit să fie, ci pentru faptul că îi reamintea de căţelul cafeniu din vitrină. Părea o prevestire de rău – o viziune de coşmar a ceea ce poate deveni un câine, când prezenţa lui nu e dorită.

Ora şase dimineaţa: oraşul Greenwich, statul Con-necticut. Casa aparţine acum Amandei, de la moartea mamei ei. Cenuşa fostei soacre a lui Tom se găseşte într-o cutie de metal, pe căminul din sufragerie. Este sigilată cu ceară. Mama Amandei a murit acum un an, când soţia lui s-a mutat din apartamentul lor din New York, a obţinut un divorţ rapid, s-a recăsătorit şi s-a mutat în casa din Greenwich. Acum duce o viaţă diferită, iar Tom simte că trebuie să fie cu băgare de seamă. Introduce cheia dată de ea în broască şi deschide uşa, încet, ca şi cum ar dezamorsa o bombă. Apare Rocky, pisica, şi îl măsoară din ochi. Câteodată, Rocky se stre

Greenwich Time coară după el, în casă. Dar acum, sare pe bancheta de sub fereastră, uşoară şi discretă ca o pană dusă de vânt.

Tom priveşte în jur. Amanda şi-a vopsit pereţii din living în alb, iar baia de jos în stacojiu. Grinzile tavanului din camera de zi nu sunt date cu vopsea şi ies în evidenţă. Tom l-a întâlnit o dată pe tâmplar – un italian mic de statură şi nervos, care trebuie că se va fi întrebat nedumerit de ce oamenii preferă să îşi mutileze casele, lăsându-le scheletul expus la vedere. In holul de la intrare, Amanda atârnase, pe pereţi, fotografii cu aripi de păsări.

În drum spre Amanda, Tom şi-a lovit maşina. Putea însă să plece mai departe, deoarece găsise un levier în portbagaj, reuşise să îndrepte aripa şi să o desprindă de cauciuc, eliberând roata care putea din nou să se învârtească. În clipa în care părăsise şoseaua (probabil aţipise la volan), îi trecu prin minte că Amanda se va folosi de acest accident, pretextând că nu mai avea încredere să i-1 lase pe Ben. In timp ce se chinuia cu levierul, un tip beat îşi opri maşina, se dădu jos şi îl sfătui:

— Să nu-ţi cumperi niciodată motocicletă. Nu poţi s-o stăpâneşti. Te duci cu „ea cu tot – nu-ţi lasă nici o şansă.

Tom dădu din cap.

— Îl ştii pe fiul lui Doug? – întrebă omul.

Tom nu răspunse. Omul dădu din cap cu tristeţe, apoi se duse spre portbagajul din spatele maşinii şi-1 deschise. Tom văzu cum scoate nişte felinare, le aprinde şi le aşază în drum. Se îndreptă apoi spre el, ţinând în mână restul felinarelor. Privea la ele şi nu-şi explica de ce erau aşa de multe. Le aprinse şi pe acestea, unul câte unul, şi le aşează în semicerc, în faţa maşinii la care meşterea Tom. Tom se simţi ca un sf înt într-un altar.

După ce degajă roata, o porni spre Amanda, bleste-mând clipa când a derapat şi a lovit cutia aceea de scrisori. Intră în casă, aprinse reflectorul care lumina curtea din spate; şi, înainte de a ieşi ca să se uite la maşină, se duse la bucătărie şi-şi făcu o cafea.

Înainte să-şi scoată maşina din garaj, făcuse un ultim popas în oraş şi mâncase ouă şi ruladă cu nucă la un birt

care ţinea deschis toată noaptea. Mestecase multă cocă şi-1 mai dureau încă dinţii de la atâta rumegat. Cafeaua caldă îi făcea bine. La masa unde se aşezase, lumina palidă a soarelui abia ajungea şi îi mângâia uşor umărul, dându-i o senzaţie plăcută. Când îl lăsă durerea de dinţi, realiză că nu simte nici un gust. Acolo unde îl atingea soarele, simţea cum pulovărul de lână îi ţine cald, aşa cum ar fi trebuit chiar şi în lipsa razelor de soare. Îl primise cadou de Crăciun, de la fiul său. Desigur, ea îl alesese şi îl împachetase: o cutie învelită în hârtie albă, lucioasă, pe care era scrisul lui Ben. BEN, cu litere mari. Literele arătau ca nişte aripi.

Amanda, Shelby şi Ben sunt sus. În camera de alături, prin uşa întredeschisă se vede un ceas electronic pe poliţa de deasupra căminului, dincolo de scrumieră. La şapte, ceasul o să sune şi Shelby o să coboare, în lumina strălucitoare a dimineţii, cu părul său grizonat, ca una din cochiliile de melci care se vând pe malul mării la un preţ de nimic. O să meargă împleticindu-se, o să privească în jos, ca să se asigure că e încheiat la şliţ; şi o să bea cafea ţinând în palmă ceaşca de os, chinezească, ce aparţinuse mamei Amandei. Are mâinile atât de mari, încât trebuie^să priveşti atent ca să vezi că ţine o ceaşcă şi să-ţi dai seama că nu soarbe cafeaua din căuşul palmei, aşa cum bei apă de izvor.

O dată, când Shelby a plecat în oraş, la opt, Amanda, stând la masa unde luaseră toţi trei micul dejun – simţin-du-se bine şi, aşa cum considera Tom, într-o atmosferă prietenească – ridicase ochii şi îi spusese lui Shelby:

— Te rog, nu mă lăsa singură cu el.

Shelby se uitase mirat şi jenat când ea s-a ridicat şi a venit după el în bucătărie.

— Cine i-a dat cheia, draga mea? – şoptise Shelby.

Tom a privit prin uşa întredeschisă. Shelby îşi pusese mâna pe şoldul ei – un gest făcut în glumă, cu implicaţii sexuale, dar, în acelaşi timp, posesiv.

— Să nu-mi spui că ţi-e frică – spusese Shelby.

Greenwich Time

Ben doarme mult. Câteodată doarme până la zece sau unsprezece. Sus, în patul lui, scăldat în razele de soare.

Tom priveşte din nou la scrumiera plină de pe poliţă. Dacă există o viaţă viitoare, ce-ar fi ca dintr-o greşeală să se reîncarneze într-o cămilă, iar Ben într-un nor, şi astfel să nu existe nici o cale ca ei să fie vreodată împreună? îl voia pe Ben. Îl voia acum.

Ceasul deşteptător sună atât de tare. – de parcă un milion de nebuni ar fi lovit toţi, în acelaşi timp, nişte cutii de tinichea. Picioarele lui Shelby pe podea. Razele de soare desenând un dreptunghi de lumină în mijlocul camerei. Shelby o să calce pe acel petic de lumină ca pe covorul dintr-o biserică. Acum şase sau şapte luni, Tom fusese la nunta Amandei şi a lui Shelby.

Shelby^ este în pielea goală şi tresare când îl vede. Se împiedică, îşi dă repede jos de pe umăr halatul maro şi îl pune pe el, întrebându-1 pe Tom ce caută acolo şi dându-i, în acelaşi timp, bună dimineaţa.

— Toate ceasurile din casa asta merg sau cu două minute în urmă sau cu două minute înainte – spuse Shelby.

Ţopăie pe dalele reci din bucătărie, punând apă la fiert şi legându-şi halatul mai strâns.

— Credeam că gresia asta o să fie mai caldă vara – spuse Shelby suspinând.

Îşi lasă greutatea de pe un picior pe altul, ca un boxer care îşi face încălzirea, frecându-şi mâinile lui mari una de alta.

Coboară şi Amanda. Poartă o pereche de blue-jeans suflecaţi, sandale negre cu toc şi o bluză neagră de mătase. Şi ea are mersul împiedicat ca şi Shelby. Nu pare prea încântată să-1 vadă pe Tom. Se uită şi nu zice nimic.

— Vreau să-ţi vorbesc – spuse Tom.

Glasul îi sună fără vlagă. Un animal prins în cursă, încercând să afişeze o privire calmă.

— Plec în oraş – spuse ea. Claudia îşi operează chistul. S-a făcut o încurcătură. Trebuie să mă întâlnesc cu ea acolo, la

nouă. N-am chef să stau de vorbă acum. Vorbim diseară. Vino diseară. Sau rămâi, astăzi, aici.

Îşi trece mâinile prin părul castaniu. Stă pe scaun şi primeşte cafeaua pe care i-o aduce Shelby.

— Mai vrei? – îl întrebă Shelby pe Tom. Mai vrei cafea?

Amanda îl priveşte pe Tom prin aburul care se ridică din ceaşca de cafea.

— Cred că ne descurcăm cu toţii destul de bine, în situaţia asta – spuse ea. Nu-mi pare rău că ţi-am dat cheia. Am discutat cu Shelby şi am fost amândoi de părere că trebuie să ai acces în această casă. Dar am presupus că vei folosi cheia – am avut de fapt în minte… situaţii limită.

— N-am dormit bine noaptea trecută – spuse Shelby – şi tare aş dori ca în dimineaţa asta să nu aibă loc nici o scenă care să precipite lucrurile.

Amanda suspină. Shelby pare că o deranjează la fel de mult ca şi Tom.

— Sper, totuşi, că pot să spun şi eu ceva fără să mă repezi – se adresă ea lui Shelby – deoarece tu mi-ai zis să nu cumpăr un Peugeot, şi acum, porcăria asta nu merge. De vreme ce tot eşti aici, Tom, ar fi frumos din partea ta să o duci pe Inez până la piaţă.

— Ieri am văzut vreo şapte căprioare alergând prin pădure – spuse Shelby.

— Termină, Shelby – spuse Amanda.

— Încerc să-ţi rezolv problemele, Amanda – spuse Shelby. Ai putea să ai limba mai puţin ascuţită, nu crezi?

Inez şi-a prins părul cu un ac de os şi păşeşte de parcă s-ar crede o femeie frumoasă. Când Tom a văzut-o pentru prima oară, Inez muncea în grădina surorii ei – stătea în picioarele goale şi fusta ei de bumbac mătura pământul. Ţinea în mână un coş plin cu irişi şi margarete. Avea nouăsprezece ani şi tocmai venise în Statele Unite. Anul acela locuise cu sora ei şi cu soţul acesteia, Met-calf prietenul lui, Metcalf, cel mai nebun om din agenţia publicitară. Metcalf a început să studieze fotografia, numai ca să o pozeze pe Inez. In cele

din urmă, soţia sa a devenit geloasă şi i-a spus lui Inez să plece. I-a fost greu să-şi găsească o slujbă, dar Amanda a plăcut-o foarte mult, i-a fost milă de ea şi, după ce l-a născut pe Ben, l-a convins pe Tom să accepte ca ea să stea la

Greenwich Time ei. Inez a adus cu ea câteva cutii cu fotografiile ei, o valiză şi un cobai care a murit chiar în prima noapte. În ziua următoare, Inez a plâns tot timpul, iar Amanda a consolat-o. Au considerat-o, de la început, un membru al familiei.

Pe marginea heleşteului, unde se plimbă Tom şi Inez, un câine negru gâfâie, cu ochii ţintă la un disc de plastic. Stăpânul său ridică discul şi câinele se uită fix, fulgerat parcă de o rază de lumină din rai. Discul zboară, se roteşte în aer şi câinele îl înhaţă, în timp ce se lasă la pământ.

— O s-o întreb pe Amanda dacă Ben poate să stea cu mine – îi spuse Tom lui Inez.

— N-o să accepte.

— Ce crezi c-ar zice Amanda dacă l-aş răpi pe Ben?

— Ben s-a adaptat, nu-i o idee prea bună.

— Crezi cumva că te las aici? Te răpesc şi pe tine.

— Să ştii că ea nu-i un om rău. De ce vrei s-o faci să sufere? Are şi ea problemele ei.

— De când ai ajuns să-ţi aperi patronul?

Băiatul ia în mână un băţ. Câinele, ceva mai încolo, stă şi priveşte. Stăpânul câinelui îl strigă:

— Sam!

Câinele întoarce brusc capul şi priveşte împrejur. O ia la fugă prin iarbă, cu capul ridicat, privind la discul de plastic.

— Trebuia să merg la facultate – spuse Inez.

— La facultate? – întrebă Tom. Câinele aleargă de zor.

— Ce-ai fi urmat?

Inez se repede la Ben, îl ridică şi-1 strânge în braţe. El se zbate, ca şi când ar vrea să fie lăsat jos, dar, când Inez se aplecă, se agăţă de ea. Se duseră la locul unde parcase Tom maşina şi Inez îl lăsă pe Ben jos.

— Nu uita să opreşti la piaţă – spuse Inez. Trebuie să cumpăr ceva pentru prânz.

— O să fie sătulă de atâta sushi şi Perrier. Nu cred că mai vrea să mănânce la prânz.

— Dar tu o să vrei – spuse ea. Trebuie să iau ceva de mâncare.

O conduse spre piaţă. După ce opri în parcare, Ben intră în magazin cu Inez, în loc să meargă cu el, alături, la magazinul de băuturi. Tom cumpără o sticlă de coniac şi bagă restul în buzunar. Vânzătorul ridică de câteva ori din sprâncene, ca Groucho Marx, când îl vede vârându-şi în sacoşă o reclamă cu o, băutură verde-albăstruie într-un pahar de şampanie.

— Eu şi Inez avem secrete – spuse Ben, în drum spre casă. Se ridică apoi de pe bancheta din spate şi o îmbrăţişă cu amândouă mâinile pe după gât.

Ben e istovit. Când oboseşte, devine agasant. Amanda nu consideră că trebuie să-i caute prea mult în coarne. In loc de poveşti îi citeşte din R. D. Laing, îi dă la masă mâncare franţuzească şi singurul hatâr pe care i-1 face e că îi pune sosul alături.

Amanda n-a vrut să-1 dea la grădiniţă. Dacă ar fi fă-cut-o, dacă ar fi fost înconjurat de copii de vârsta lui, ar fi putut să se mai debaraseze de acest manierism supărător.

— De fapt, s-ar putea să mă căsătoresc – spune Inez.

— Cu cine? – întreabă el, atât de surprins, încât mâinile îi îngheaţă pe volan.

— Cu un bărbat care locuieşte în oraş. Nu-1 ştii.

— Şi ieşi cu el?

Porni maşina, vrând s-o scoată din aleea înnoroiată şi alunecoasă. Conduce cu grijă, încercând să simtă când e momentul cel mai potrivit să acţioneze. Maşina derapează puţin, apoi merge drept; ajung sus. Trage pe gazon, lângă uşa din spate, lăsând drumul liber, ca Shelby şi Amanda să-şi poată băga maşina în garaj.

— Bineînţeles că, dacă am de gând să mă căsătoresc cu un bărbat, asta presupune că ies cu el – spune Inez.

Inez stătea la ei de când se născuse Ben, cu cinci ani în urmă, şi copiase gesturile şi expresiile Amandei – zâmbetul răbdător, prin care îi dădea a înţelege că este pe jumătate fermecată, pe jumătate dezarmată de lipsa lui de rafinament. După ce Amanda a divorţat, el s-a dus s-o aştepte pe Inez la aeroport, iar ea a coborât cu braţele încărcate de ananas. Când a văzut-o, i-a zâmbit şi el, cu zâmbetul acela răbdător.

Greenwich Time

E ora opt, nu s-au întors încă şi Inez este îngrijorată. E ora nouă şi tot n-au venit.

— A spus ea ceva, ieri, de-o piesă de teatru – îi şopti Inez lui Tom.

Ben se joacă cu un puzzle în camera de alături. E ora lui de culcare – chiar mai târziu -', dar el se concentrează de parcă ar fi Einstein. Inez intră din nou în cameră, iar el trage cu urechea, în timp ce ea discută cu Ben. E mult mai tăcută decât Amanda; o să obţină ce vrea. Tom citeşte ziarul. Apare o dată pe săptămână. Conţine articole despre căprioarele care traversează şoseaua, despre o expoziţie de pânzeturi vopsite şi imprimate de doamnele cu veleităţi artistice, care va avea loc la bibliotecă, îl aude pe Ben alergând pe scări, urmărit de Inez.

Curge apa. Îl aude pe Ben râzând. E mulţumit că Ben este aşa: el, când avea cinci ani, nu lăsa nici o femeie să intre în baie cu el. Acum, că avea aproape patruzeci, i-ar fi plăcut tare mult să fie el în cadă, în locul lui Ben – Inez să-1 săpunească pe spate, să-i simtă degetele alunecând uşor pe piele.

De mult timp se gândea la apă, se gândea să plece undeva unde să se plimbe pe plajă şi să vadă oceanul. Fiecare an petrecut în New York îl făcea din ce în ce mai neliniştit. Adesea, se scula în miezul nopţii, în apartamentul său, auzea zgomotul făcut de aerul condiţionat şi de femeia care

locuia în apartamentul de sus, care îşi plimba insomnia târşâindu-şi papucii de satin (i-a arătat o dată papucii ca să-1 convingă că nu mersul ei e motivul pentru care el nu poate să doarmă). În nopţile când nu putea dormi, mijea ochii şi se uita printre gene, închi-puindu-şi, aşa cum făcea când era copil, că mobilele din cameră sunt altceva. Se uita la bufetul înalt din mahon, imaginându-şi că e un trunchi de palmier; clipind des, lumina nopţii părea că pulsează ca o geamandură plutind pe apă; încerca atunci să îşi închipuie că patul e o ţarcă şi că întindea pânzele aşa cum făcea cu ani în urmă, când era cu Amanda, în Mâine, unde golful Perkins se deschidea în oceanul albastru ca cerneala, frământat de valuri.

Sus, cineva a oprit apa. Nu se mai aude. De câtva timp e linişte. Inez râde. Rocky sare pe scări şi o scândură scârţâie sub paşii uşori ai pisicii.

Amanda n-o să i-1 dea pe Ben. E sigur de asta. După câteva minute, o aude pe Inez râzând şi spunând că ninge, în timp ce ţine în sus cutia cu talc pe care îl cerne în baie peste Ben.

Hotărând că doreşte măcar o noapte liniştită, Tom îşi scoate pantofii şi urcă scările; nu vrea să tulbure liniştea casei. Uşa de la dormitorul lui Shelby şi al Amandei e deschisă. Ben şi Inez stau încolăciţi în pat şi ea îi citeşte la lumina slabă. Stă întinsă lângă el pe cuvertura albastră, cu spatele spre uşă, gesticulând uşor cu braţul:

— Los soldados hicieron alto a la entrada del pueblo*

Ben îl zăreşte, dar se face că nu îl vede. Ben o iubeşte pe Inez mai mult decât pe ceilalţi. Tom pleacă, pentru ca nu cumva ea să îl vadă şi să se oprească din citit.

Se duce în camera unde lucrează Shelby. Aprinde lumina. Acţionează reostatul de la comutator şi reduce mult din lumină. O lasă aşa.

Priveşte atent fotografia unui cioc de pasăre. Alături, cea a unei aripi. Se apropie de tablou şi-şi lipeşte obrazul de sticlă. E îngrijorat. Amanda nu avea obiceiul să în-târzie,

mai ales când ştia că el o aşteaptă. Răceala sticlei i se răspândeşte în tot trupul. Nu are nici un motiv să creadă că Amanda a murit. Când e Shelby la volan, maşina abia se târâie, ca un om bolnav.

Se duce în baie, îşi dă cu apă pe faţă şi se şterge cu un prosop care pare să fie al Amandei. Se întoarce în camera de lucru şi se întinde pe un pat, sub fereastra deschisă, aşteptând maşina. Stă întins într-un pat străin, într-o casă pe care o vizita de două, trei ori pe an, pe vremea când era căsătorit cu Amanda – o casă împodobită întotdeauna cu flori de ziua Amandei sau mirosind a brad proaspăt tăiat, de Crăciun, când pe masă erau globuri mici, strălucitoare ca nişte ouă minunat colorate, ' aşezate în cuiburi de beteală. Mama Amandei e moartă. El şi Amanda sunt divorţaţi. Amanda este căsătorită cu

Shelby. Toate evenimentele sunt ireale. Real e doar tre

* Soldaţii făcură popas la intrarea în sat. (sp.)

Greenwich Time cutul şi Amanda de acum câţiva ani tAmanda aceea a cărei imagine nu poate să îi iasă din minte, o scenă anume pe care şi-o aminteşte mereu.

S-a întâmplat într-o zi când nu se aştepta la nimic; viaţa mergea înainte, cu o uşurinţă neobişnuită şi, într-un fel, ceea ce s-a întâmplat a fost atât de dureros, încât până şi durerea pricinuită de plecarea şi căsătoria ei cu Shelby i se părea, acum, prin comparaţie, mai puţin intensă.

Amanda – cu slipul ei cochet, în dormitorul apartamentului lor din oraş, stând în picioare, lângă fereastră – îşi încrucişase mâinile pe piept, acoperindu-şi sânii, şi îi spusese lui Ben:

— Gata, nu mai e lapte.

Ben, în tricou şi în scutece, stând în pat şi privind-o. Cana cu lapte aşteptându-1 pe noptieră – urma să o bea, aşa cum Hamlet a băut cupa cu otravă. Mânuţa lui Ben apucând ceaşca, sânii ei descoperiţi, mâna ei peste mâna lui, cana înclinată şi prima înghiţitură.

În noaptea aceea, Tom şi-a mutat capul pe perna ei şi s-a lăsat apoi în jos, ajungând cu obrazul pe sânul ei. Ştia că nu o să poată dormi; atât era de uimit de simplitatea şi uşurinţa cu care ea realizase un lucru atât de dificil.

— Draga mea – spuse el, la început. Iar ea îi răspunse:

— Nu sunt draga ta.

Smulgându-se de lângă el, de lângă Ben. Cine ar fi crezut că ceea ce-şi dorea era un alt bărbat, un om cu care să se culce în vastul ocean al cuverturii de satin albastru, într-un pat tot atât de larg ca un ocean. Prima dată când a venit la Greenwich şi a văzut patul acela, în timp ce ea se uita la el, îşi dusese mâna la ochi şi scrutase orizontul dincolo de pereţii încăperii, de parcă s-ar fi aşteptat să vadă China.

În ziua când s-a dus în vizită la Greenwich, pentru prima dată după divorţ, Ben şi Shelby nu erau acasă. Dar era Inez şi, la insistenţele Amandei, i-a însoţit într-un tur prin apartamentul nou aranjat. Tom ştia că Inez nu dorea să îi însoţească. Făcuse asta numai pentru că o rugase Amanda şi pentru că se gândea că aşa e mai puţin neplăcut pentru el. Pentru acest lucru, o va iubi întotdeauna pe Inez, nu aşa cum o iubea pe Amanda, dar, totuşi, cu un sentiment foarte puternic.

Acum Inez vine în camera de lucru, ezitând puţin, până ce privirea i se acomodează cu întunericul.

— Ce faci, nu dormi? – şopti ea. Nu te simţi bine? Se îndreaptă încet spre pat şi se aşază. El ţine ochii închişi şi e sigur că poate să doarmă aşa, la infinit. Ea îşi pune mâna pe mâna lui. El zâmbeşte, în timp ce este purtat în zbor în lumea viselor. O pasăre îşi întinde aripa cu graţia unui evantai deschis; los soldados stau în poziţie de drepţi pe creasta dealului. Întotdeauna o să şi-o amintească pe Inez când a venit la lucru, luni, după ce Amanda i-a spus despre Shelby şi l-a anunţat că divorţează. Inez i-a şoptit, atunci, în bucătărie:

— Rămân, în continuare, prietena ta.

Se apropiase de el ca să îi şoptească aceste cuvinte, aşa cum face un îndrăgostit timid când vrea să spună „te iubesc”.

Îi spusese că este prietena lui, iar el îi răspunsese că nu se îndoise nici o clipă de acest lucru. Apoi, rămăseseră acolo, liniştiţi şi tăcuţi, de parcă pereţii ar fi fost munţii, iar vorbele ar fi putut să se prăbuşească din zborul lor, izbindu-se de stânci.

Născută la 17 septembrie 1941, în Houston, Texas. A copilărit la ţară, după cum mărturiseşte chiar autoarea într-o scurtă schiţă biografică: „Mama avea numai şaisprezece ani când m-a născut, era prea tânără ca să aibă grijă de mine, de aceea m-a lăsat unor rude care m-au crescut. Acolo am învăţat cum să am grijă de oi, cum să aduc la fermă, în fiecare seară, vacile de la păscut, acolo am învăţat cum se strânge bumbacul de pe câmp, cum se culeg pepenii galbeni, am învăţat tot ce putea să înveţe un copil care trăieşte la ţară. Nu erau nişte oameni foarte înstăriţi, însă se mândreau cu pământul lor şi cu tot ce puteau scoate din el.” Studiază la University of Texas (1965-1966) şi Goddard College, din Plainfield, Vermont. Predă cursuri de creaţie literară la Goddard College, 1979-1981, şi la Vermont College, din Montpelier, Vermont. Invitată să predea lş Ohio University, în 1983, şi la Syracuse University. În prezent, predă cursuri de creaţie literară la University of Southern Mâine, din Portland, Mâine. Locuieşte în Scarborough,. Mâine, „într-o casă pe malul oceanului”, mărturiseşte Dianne Benedict. „Când mă aşez la masa de scris în fiecare dimineaţă, văd stâncile negre de granit şi fluxul ridicându-se. Două din fiicele mele au plecat să înveţe la universitate. A mai rămas una cu mine. Singurătatea, o simt, şi din ea îmi adun forţele. Aceasta este viaţa mea, totul e atât de simplu, când fiecare zi este o bucurie.”

Debutează târziu în proză, până în 1974 ocupându-se de pictură şi muzică. Publică povestiri în reviste precum

Fiction International, INTRO, MSS, Atlantic Monthly. În 1983 scoate primul volum de povestiri Shiny Objects (Obiecte strălucitoare), University of Iowa Press (distins-CU Premiul Şcolii de Literatură de la University of Iowa, 1983). În 1986 primeşte o importantă bursă de creaţie din partea Fundaţiei Naţionale pentru Artă.

Shiny Objects (Obiecte strălucitoare), 1983. Volumul de debut adună opt povestiri situate într-un cadru rural, în regiunile de sud-vest ale Statelor Unite. La hotarul dintre realism şi oniric, textele lui Dianne Benedict trasează un teritoriu al imaginarului guvernat de o simbolistică mobilă. „Extrăgându-şi forţa din misterul şi bucuriile existenţei, povestirile lui Dianne Benedict sunt acaparatoare, unice în felul lor, dezvăluind interdependenţe tainice, ciudate, care ne izbesc precum vibraţia unei iluminări.” (Raymond Carver) „Personajele lui Dianne Benedict sunt de cele mai multe ori fiinţe izolate, rupte de viaţa marilor aglomerări urbane. Ele se confruntă cu experienţe extreme, singulare. Impresia lăsată de proza sa este de neuitat.” (Publishers Weekly) „Lumea povestirilor lui Benedict este populată cu copii, fiinţe de care toţi vor să se dispenseze, pitici, surdo-muţi, fete însărcinate care au fugit de acasă, muribunzi. O lume ce ne dă impresia că diformitatea a luat locul normalităţii, în care singurătatea este singura constantă, iar visurile se proiectează pe oglinzile deformate ale imaginaţiei. „Viaţa noastră se deapănă ca o poveste„, spune unul din personajele lui Benedict, şi, într-adevăr, citind acest volum rămânem cu senzaţia că sub liniştitoarele şi binecunoscutele evenimente ale existenţei se ascund semnificaţii de o nebănuită forţă. Din toate obiectele strălucitoare ale acestei cărţi, probabil că cel mai scăpărător este însuşi glasul autoarei care, după ce ne însoţeşte ca un murmur, pagină de pagină, ne răsună mai târziu în memorie, ca un ecou.” (Nina Metzner, în Iowa Woman)

Despre începutul carierei sale de scriitoare, Dianne Benedict povesteşte următoarele: „Cariera mea de scriitoare a început în vara lui 1974. Până atunci nu scrisesem nimic. Mulţi ani m-am ocupat

Dianne Benedict de pictură, un domeniu în care limitele imaginaţiei sunt resimţite cel mai dureros. Poate tocmai de aceea am ales scrisul, care a reuşit să-mi ofere împlinirea. Am descoperit că în scris imaginaţia nu mai are limite. Înainte de-a face pictură, m-am ocupat de muzică, însă din pricina tracului care mă cuprindea de fiecare dată când urcam pe scenă, am abandonat vioara. Asta s-a întâmplat în primul an de colegiu. Acum scriu şi predau literatura. Sunt convinsă că arta scrisului poate fi însufleţită, aşa cum ai însufleţi un foc, însă în nici un caz ea nu poate fi predată, aşa cum ai preda o materie oarecare. Dacă focul acela nu există, atunci ce să însufleţeşti? Un începător poate fi dirijat, îndrumat un an, maximum doi. Dacă şi după acest stagiu el va căuta în continuare o călăuză, atunci sursele originalităţii şi forţa creatoare cu siguranţă că nu-i stau la îndemână. Scriitorul trebuie să fie un om integru şi robust din punct de vedere psihic. Dacă eşti puternic şi crezi în viaţă, atunci opera ţi se va umple de o lumină misterioasă, izbucnită pe creasta unui val, care nu poate fi decât o mare tristeţe. Dacă eşti slab şi priveşti descurajat limitele condiţiei umane, atunci scrisul tău nu va aduce lumină, ci întuneric.” (Contemporary Authors, voi. 110)

Povestirea Unknown Feathers (Pene ciudate) a fost publicată iniţial în revista MSS. Pentru traducere s-a folosit textul publicat în The Best American Short Stories 1984, edited by John Updike with Shannon Ravenel, Houghton Mifflin, 1984.

Se trezi în toiul nopţii, în camera în care ea îl mutase când au aflat că nu se mai face bine. Într-un colţ, văzu razele lunii adunate ca într-o oază şi perdelele lungi, din voal, fluturând prin fereastra deschisă, asemenea unor stafii fâlfâind. După culoarea umbrelor, îşi dădu seama că se apropiau zorii. Privi în jos, dincolo de pat, şi văzu uşa deschisă pe hol şi capătul de sus al scării, prins într-un pătrat de strălucire lunară, cu striaţii subţiri şi negre. Soţia lui se ivi în lumina lunii, urcând scările în picioarele goale şi în combinezonul ei de stambă. Stri-aţiile negre îi alunecau pe faţă şi pe piept; apoi, apăru în cameră, în picioare, în faţa şifonierului cu uşa deschisă şi cu toate sertarele trase. O urmări cu privirea în timp ce îi scotea cămăşile, toţi pantalonii şi suportul din bronz, cu cravate. Scoase şi cele două costume de haine, unul gri, de vară, şi pe cel maro, de lână, care stăteau atârnate în dulap, nepurtate de douăzeci de ani. Le ţinea ridicate la piept, ca să nu atingă podeaua, şi se duse până în capul scărilor. Acolo se opri, apoi coborî pe o parte, cu băgare de seamă la fiecare pas.

El se ridică într-un cot şi îşi roti privirea prin cameră. Locul părea gol şi straniu. Lipsea vioara de pe bancheta de stejar de lângă pat. La fel, dispăruseră toate cataloagele şi clopoţelul pe care i-1 dăduse ea ca să o cheme, întinse mâna şi pipăi pervazul ferestrei, în căutarea pipei şi a futacului, dar şi ele se făcuseră nevăzute. Se întinse pe spate şi îşi aţinti ochii în tavan, studiind o pată de apă care avea formă de rac şi care îi devenise foarte familiară în ultimele două luni.

Pene ciudate

După câteva minute, soţia sa reveni. De data aceasta, aduse un coş vechi, de lemn, în care strânse toate hainele lui murdare, pe care le trântise morman pe scaun, şi obiectele care stăteau pe un raft deasupra lavoarului, inclusiv numeroasele lui sticluţe cu doctorii.

— Ce-ai făcut cu vioara? Şi cu cataloagele?

Se întoarse şi îl fixă cu privirea, apoi se apropie de el, rămânând în picioare.

— Am ajuns la capătul puterilor – spuse ea. Trebuie să chemi oamenii să te ia. Nu mai pot să te ţin aici.

Trase pătura şi dezveli căţeluşul care se ghemuise la picioarele lui. Căţelul îşi ridică bdtul, somnoros, şi privi în jur. Ea îl apucă de ceafă şi îl puse în coş, sub rufe. Apoi coborî pe scări. El se ridică din pat şi se duse după ea.

De două ori a trebuit să se oprească pe scări ca să se odihnească, rezemat de perete, până să îi treacă ameţeala. Când ajunse jos, îşi surprinse imaginea în vechea oglindă cu pete argintii, care atârna acolo, de pe vremea când era tânăr şi proaspăt căsătorit. Şi-a recunoscut chipul cu greu. Arăta foarte bătrân pentru cei cincizeci de ani ai săi, iar ochii lui, închişi la culoare, se măriseră şi se adânciseră în orbite. Speriat, se dădu înapoi din faţa spectrului, ca şi cum s-ar fi aflat în prezenţa unei fiare. Apoi s-a silit să se uite din nou, fără să şovăie, şi, de data aceasta, a fost mulţumit că se bărbierise şi se spălase. Îi părea bine că avusese grijă de mustaţa lui groasă şi viguroasă, cu firul lucios şi roşcat.

Nu mai fusese jos de multe săptămâni şi totul îi părea acum mai mic, înghesuit şi nu atât de curat ca înainte. Când intră în bucătărie, o găsi pe soţia lui aşteptându-1 lângă uşa din spate, cu căţeluşul în braţe. Trase zăvorul şi ieşi, apoi se opri pe trepte, ţinându-i poarta deschisă. Veni lângă ea şi îi luă căţelul din braţe.

— Cheile sunt în camion – spuse ea. Totul ţine de prea mult timp şi nu mai pot.

Se duse înapoi în casă şi închise uşa de lemn în urma ei.

El se întoarse pe trepte şi scrută orizontul cuprins într-o ceaţă difuză, argintie. În mijloc se vedea marginea albă a soarehii. În apropiere, în curtea întunecată, zări patul în care dormiseră întotdeauna când nopţile erau calde, sub cerul liber. Părul cel mare îşi întindea crengile deasupra patului, exact aşa cum îl avea în minte. Copacul se scălda în

primele raze ale dimineţii, iar ramurile erau acoperite cu muguri, până la vârfuri.

Două săptămâni mai târziu, cam la acelaşi ceas al zilei, stătea întins şi dormea sub pomul în floare, în vechiul pat de fier. Zăcea în lenjeria de corp pătată de sudoare, cu picioarele lui lungi înfăşurate într-o pătură cenuşie, li crescuse o barbă aspră, iar părul lui, cu fire tari şi dezordonate, semăna cu o perie de cal. Chipul palid şi suferind îi era tulburat de un vis care nu îi dădea pace.

Noaptea îşi contenise murmurul adânc şi se preschimba, treptat, în dimineaţă. O dată cu venirea zorilor, luna plină, plutind înspre nord, se subţiase ca o bucată veche de tifon şi abia se mai zărea.

Animalele din sălbăticie încă mai dormeau. Coioţii zăceau pe grămezi de foi uscate, sub cactuşi. Bătrânii mistreţi, pietroaie căzute în mijlocul drumului, scrâşneau din colţi. Micii armodiali dormeau ghemuiţi în jurul rădăcinilor subterane.

În coteţ, găinile tremurau şi se legănau în somnul lor adânc, în spatele unor panouri de lemn pline de praf; viţelul aţipise în grajd lângă vaca adormită, priponită de zid; iar două iepe, născute din acelaşi pântec, dormeau cu capetele apropiate. Chiar şi găleţile de lapte, de un albastru metalic, dormeau înşiruite, visând în umbră, lângă hambarul cu ovăz.

Bărbatul dormea pe o parte, cu mâinile strânse între coapse. Toată noaptea îşi chemase soţia să îi aducă apă, dar fusese în zadar. Apatia setei şi a extenuării îl cufundase, acum, într-un somn greu. Lipit de pieptu-i, dormea căţeluşul fără păr, de mărimea unui ceainic.

Dintr-o dată, uşa din spatele casei se deschise, iar nevasta năvăli în picioarele goale, pe scări, cu o cană de tablă plină cu apă. Era o femeie mică de statură, între două vârste, cu braţe vânjoase şi părul scurt, de culoarea prafului de puşcă. Purta o cămaşă lungă, kaki, ce flutura pe ea ca o pasăre cenuşie gata să îşi ia zborul.

Pene ciudate

O luă la goană prin curte, ţinând strâns cana şi, când ajunse la pat, turnă apa peste bărbatul întins, udându-1 până la piele.

Omul se ridică în capul oaselor, icnind, cu braţele în sus, iar căţeluşul sări jos şi începu să alerge în jurul cozii, jalnic, ca şi cum ar fi fost lovit de trăsnet.

Femeia întoarse cana şi scurse ultimele picături. Apoi traversă curtea şi se întoarse în casă.

Bărbatul se dădu jos din pat, luă căţelul şi scutură apa de pe el, ţinându-1 de subsuori. Nu contenea din schelălăit, un plâns de animal sigur că i se luase viaţa. Îl scutură, apoi il strânse la piept şi îi acoperi faţa cu mâna, dar nimic nu îl linişti. În cele din urmă, îl lăsă jos, lângă pat, tre-murând din toate mădularele.

— Doamnă Hart! – strigă el spre casă. Hei, doamnă Hart! Nu m-auzi?

Nu primi nici un răspuns.

— Azi plec, doamnă Hart. O să chem oamenii să mă ia. M-auzi acum?

Capul alb şi mare, cu ochi întunecaţi, al unui cal apăru la geamul de la grajd.

— Dar, mai întâi, va trebui să te aştepţi la un vizitator. Pentru că am intenţia să-ţi fac o vizită, doamnă Hart. Am de gând să intru, azi, în casă. Iar oamenii care vin să mă ia pot să intre şi ei, ca martori.

Bărbatul se sprijini cu mâna de tăblia patului, ca să se liniştească.

— Ce-ai făcut cu vioara mea? – strigă el. Şi cu cataloagele mele?! *

Din nou nu primi nici un răspuns, numai ecoul propriei lui voci se întoarse la el.

— Nu voi fi răspunzător de ceea ce se întâmplă acum! Nu după ce mi-ai luat toate lucrurile care-mi aparţineau! N-auzi ce-ţi spun?

„Ce-ţi spun? Ce-ţi spun?” – veni ecoul dinspre ţinutul sălbatic. '

— De data asta ai mers prea departe! „Prea departe. Prea departe.”

Se aşează pe marginea patului şi, tremurând, se cuprinse cu braţele. Zise:

— În tot acest răstimp nu mi-a dat de mâncare, iar acum nu-mi mai aduce nici apă.

Se uită la căţeluşul care zăcea pe o parte, scheunând, cu ochii sticloşi, ca şi cum ar fi pierdut orice contact sensibil cu lumea înconjurătoare.

— Cum îl aude pe bărbat că tuşeşte puţin, nu ştie cum să-i facă mai repede de petrecanie.

Îşi trecu mâinile prin păr, cu un gest repezit, împroş-când în jur stropi de apă.

— Acum, însă, a sărit peste cal.

Se întoarse pe spate la loc în pat, strângându-şi picioarele. Stătea culcat, cu spatele spre casă, fixând cu privirea ţinutul sălbatic. Accese violente de tremur, la intervale de câteva secunde, îi secătuiau puterile. Lângă pat, pe pământul tare, căţeluşul se liniştise şi intrase într-o stare de apatie.

La geamul de la grajd, iapa se dăduse la o parte, fă-cându-i loc şi celeilalte. Amândouă îşi ridicaseră boturile deasupra pervazului şi se uitau la bărbat absorbite, ca şi cum urma să se întâmple cu el ceva nou şi neobişnuit.

, Woody Hart se trezi la zgomotul loviturilor de topor din piciorul patului. Stătu ţeapăn, simţind câte o bufnitură în pat, la interval de câteva secunde, conştient că acest lucru ţinea de câtva timp. Se rostogoli în pat, cu braţul ridicat, aşteptându-se să vadă toporul ţinut în sus, dar nu era nimeni acolo. Se aplecă peste marginea patului şi se uită în jos, dar nu văzu decât căţeluşul care zăcea în praf, nemişcat. Un moment după aceea, căţelul se trezi la viaţă şi se ridică, măsurând cu ochi pătrunzători distanţa până sus în pat. Apoi se săltă pe labele din spate şi zvâcni în aer ca

piatra din praştie. Se Jovi rău de marginea patului şi căzu în colb.

— Câinele ăsta prost îşi zdruncină creierii aşa, de când îl ştiu – spuse Woody. Nu se-nvaţă minte niciodată.

Întinse mâna spre căţel. Acesta se ridică scuturându-se şi începu să sară şi să ţopăie, dar fără vlagă. Veni la Woody şi îi adulmecă fiecare deget în parte, cât era de lung, apoi i se urcă în palmă, ridicându-şi picioarele, cu băgare de seamă, unul câte unul.

Pene ciudate

Woody îl vârî în cămaşă, în dreptul coastelor, şi se întinse pe spate. Privi printre crengile părului şi se simţi purtat în zbor, printre ciorchinii de flori, spre cerul care se aruncase deasupra pământului, ca o fâşie de pânză albastră. Auzi, din depărtare, strigăte de gâşte sălbatice.

— În ce lună suntem? – spuse el, atent la gâştele care se apropiau în zbor.

Acum erau chiar deasupra capului, coborau cu iuţeală, şi se apucă să le numere, în timp ce îi treceau prin faţa ochilor, cinci gâşte cu pene ciudate, pestriţe şi cenuşii, ca nişte corbi. -

— Probabil că se-ndreaptă spre canal – spuse Woody.

Le privi planând spre păduricea de la cotitura drumului. Şi le imagină coborând pe apa verde şi stătută, acoperită cu spumă, din mocirla pestilenţială.

— Să fie vremea gâştelor sălbatice? Ce gâşte mai sunt şi astea?

Auzi uşş casei deschizându-se şi închizându-se la loc şi se întoarse strigând printre gratiile patului:

— Doamnă Hart, ştii tu oare că vara a trecut şi a venit vremea păsărilor călătoare?

O văzu pe nevastă-sa intrând în şopron şi ieşind cu nişte hamuri. Îi strigă:

— E prea târziu, acum, ca să răstorni brazda.

Dar ea. Nu îi dădu nici o atenţie. Se duse la grajd. După câteva minute ieşi, trăgând catârul după ea. Animalul se

mişca anevoie în hamuri şi îşi târa chingile dezlegate, prin colb, în urma lui.

— Dacă scoţi dobitocul ăsta în arşiţa zilei şi te întorci pe seară, ai să ajungi să-1 tragi de picioarele de dinapoi până acasă.

Nevasta duse catârul până în faţa şopronului şi îl în-hămă la plug, apoi trecu cu el printre troacă şi moară.

— E sau nu e toamnă? strigă Woody Hart.

Dar ea nu mai era acolo. Ştia că dădea ocol şopronului şi că mâna catârul spre parcela aceea întipsă, mărginită pe trei laturi de cactuşi atât de deşi, încât păreau o mare de broaşte ţestoase. Avu în minte imaginea catî-rului aruncându-se cu toată greutatea în gâtar şi pe cea a femeii cu braţe vânjoase şi brune ca pielea de şa, potrivind lama de la plug.

Atunci prinse viaţă o amintire, cu trei sau patru ani în urmă, când soţia sa îi adusese vioara la câmp, trecând peste un ogor de brazdă răsturnată. El repara gardul. Îşi ridicase privirea şi o văzuse venind spre el printre brazdele aride. Îi reveni în minte imaginea ei în rochia de stambă şi picioarele goale, ţinând vioara sus, într-o mână, şi arcuşul în cealaltă. Spuse:

— Îmi amintesc acum de ce mi-a adus atunci vioara la câmp.

Râse pe înfundate, iar căţeluşul, aţâţat, i se frecă de piept.

— Ăsteia nu i-a trecut vreodată ceva bun prin minte, îşi aminti, ca şi cum s-ar fi întâmplat doar cu o zi în urmă, lumina intensă din seara aceea şi umbra gardului întinzându-se tot mai departe peste câmp. Se văzu ducân-du-şi vioara la piept şi făcând-o să şoptească uşor, în timp ce femeia se desfăcea la nasturi şi îşi scotea veşmintele, unul câte unul.

După aceea, se întorsese singură, pe acelaşi drum, goală şi cu pielea lucind, ca un copil care se scăldase în râu.

— Ce n-aş da să am, acum, vioara la mine. Poate aşa, mi-ar da de mâncare.

Îşi vârî o mână în sân şi mângâie căţeluşul. Îl simţea cald ca o broască uscată, cu pântecul lui globular şi picioarele subţiri. Urmări, cu degetele, conturul vârtejului de mărimea unui bob de mazăre, de pe pieptul căţeluşului.

— Ce n-aş da să am, acum, vioara la mine.

Aţipi, se trezi, apoi aţipi din nou.

Visă că era noapte, iar el stătea în picioare, în mijlocul curţii, scăldat în lumina de lună; îşi ridică privirea şi văzu vioara, cu arcuşul lângă ea, pe acoperişul casei. Atunci, îşi zări nevasta la fereastră, înfăşurată în perdelele lungi, din voal. Ridică pumnii la ea şi îi strigă că va pătrunde în casă, că era inutil să pună zăvorul, dar, după câţiva paşi, casa a fost cuprinsă de flăcări din toate încheieturile, de parcă ar fi fost din hârtie, şi se prăbuşi încet, la pământ.

Pene ciudate

Se trezi tremurând şi slăbit, orbit de soarele care îşi revărsa, spre el, vâlvătăile, printre crengi. Se întoarse pe o parte şi măsură din ochi casa. Acoperişul, dat cu catran şi acoperit cu ţiglă spartă, era atacat de vrăbii care cădeau pe el ca o ploaie de frunze.

Apoi zări ceva care îi trezi interesul.

Era un fir de pescuit, înfăşurat pe o cracă, deasupra capului său. Atârna, lung de aproape un metru, cu o plută la capăt.

Scoase căţelul din cămaşă şi îl aşeză într-un fald de pătură. Apoi se ridică, apucă sârma şi o trase până îşi dădu drumul. Atunci creanga zvâcni înapoi şi o ploaie de petale se abătu asupra lui, dându-i o senzaţie de ameţeală şi slăbiciune. Un minut mai târziu, se târî până la capul patului şi legă firul, strâns, de două bare ale tăbliei. Zdrăngăni puţin şi scoase un sunet mulţumitor, oarecum asemănător cu o ghindă scăpată într-un vechi pian. Ciupi sârma ritmic, presând-o cu degetul mare în sus, de grilaj, în puncte diferite, şi scoase un sunet de apă picurând într-un butoi.

— Să fiu al naibii, dacă ăsta nu e un sunet curat.

Continuă să cânte, căutând notele, până când, în scurt timp, reuşi să dea glas unor melodii pe care le ştia de multă vreme. Pierdu noţiunea timpului, aşa cum stătea sprijinit de capul patului, cu muzica lui, cântând cu mare foc. Căţelul se strecură încetişor până la el, se rostogoli pe burtă, cu agilitate, şi adormi.

După un timp, Woody simţi o prezenţă, undeva, pe drum, lângă canal. Îşi ridică privirea şi zări apropiindu-se un grup de femei. Erau cinci. La început, a crezut că sunt ţigănci, dar, când le văzu mai de aproape, ajunse la concluzia că trebuie să fi fost călugăriţele de la azilul de bătrâni din Twin Rivers, care îşi făceau cheta anuală de sticle şi haine vechi. Erau înveşmântate în rase cenuşii, cu glugile lăsate pe spate, şi păreau foarte degajate şi vesele în mijlocul acestei întinse sălbăticii de cactuşi şi arbori ţepoşi, privind în jur pline de încântare.

Când intrară pe poartă, văzu că una dintre ele ţinea de mână un copil blond, un băiat mărunţel, care nu era încă de dat la şcoală.

Se înşirară în curte, zâmbindu-i şi făcându-i semne cu braţele, iar conducătoarea lor îi vorbi:

— Aţi cântat foarte frumos, domnule Hart. Celelalte dădură din cap, ţinându-i isonul:

— Într-adevăr, aşa este.

— Chiar aşa.

Se îndreptară cu toate spre el, părând obosite şi fericite în acelaşi timp, ca şi cum ar fi ajuns la capătul unei lungi călătorii. Mergeau în picioarele goale prin colb, iar când se apropiară, el observă că, sub hainele aspre, purtau veşminte de pânză fină, albă, care se vedeau strălucind la încheieturile mâinilor şi la glezne, atunci când păşeau.

În timp ce se apropiau, îl cuprinse ruşinea de halul în care se găsea.

— Doamna Hart e în câmpul de sorg din spatele şopronului – spuse el, încercând să le ţină la distanţă, dar

ele îşi continuară înaintarea.

— O! dar ce loc bun de odihnă aveţi aici – spuse conducătoarea grupului. Putem să ne tragem puţin sufletul, aici, cu dumneavoastră?

Se afla deja în dreptul patului când isprăvi ce avea de spus. Întoarse hârdăul – care, spre marea lui uşurare, era gol – cu gura în jos şi se aşează pe el. Între timp, ajunseră acolo şi celelalte călugăriţe.

Tot forfotind în jurul lui, îi provocară o stare de ameţeală şi slăbiciune. Ieşeau şi intrau din nou în câmpul lui vizual, vorbind în şoaptă. Se simţi cât de cât uşurat, când simţi că erau preocupate de starea lui, dând o uşoară impresie că îl luau sub oblăduirea lor. Se simţea ca o broască ţestoasă suferindă, luată în grijă de un banc de peşti energici.

Două călugăriţe se duseră în spatele lui, la capul patului. Alta veni lângă pom şi „se săltă pe una din crăcile joase.

— Eu nu m-aş încumeta să pun nici o greutate pe ramurile astea – spuse Woody; dar călugăriţa îşi suflecă mânecile până la tot şi se căţără din creangă în creangă, până îşi găsi un loc, sus de tot.

Cum stătea acolo sus, o scălda lumina soarelui, iar Woody, care privea atent, cu mâna streaşină la ochi, observă că şi copilul blond se urcase în copac, sus de tot, şi şedea pe o creangă lângă călugăriţă. Băiatul privea în jos, printre ramuri, şi îşi bălăbănea picioarele. Când îl

Pene ciudate văzu şezând acolo, legănându-se mulţumit, Woody îşi aminti că, în urmă cu doi ani, chiar pe locul acela, fusese o platformă din scânduri, cu un acoperiş. De mult timp nu se mai gândise la adăpostul acela. Îşi aminti că îl făcuse din scândurile şi tabla de la o covată veche, care curgea prea tare ca să mai poată fi reparată.

Gândindu-se la vremea adăpostului din copac, îl cuprinseră fiorii care îl năpădiseră şi dimineaţa. Îşi trase pătura pe el şi se întoarse pe o parte.

Lângă pat, conducătoarea grupului îi vorbea uneia dintre ele, în şoaptă, şi toate zgomotele – vocile femeilor, vântul în

frunziş, bocănitul greu din copite al celor două iepe din grajd – începură să îi bâzâie în urechi ca şi cum totul se petrecea într-o încăpere mare, aflată în bătaia vânturilor.

Woody îşi înfăşură pătura mai strâns în jurul trupului şi privi în depărtare spre ţinutul sălbatic. Zări acolo o lumină palidă, portocalie, apropiindu-se într-un nor de praf, care se ridicase întunecând soarele.

Îşi aduse aminte cât de ciudat arătase adăpostul din scânduri, ca un obiect picat în pom de pe o altă planetă.

— Drace! Am tăiat craca cu ferăstrăul şi l-am dat jos.

Îşi scoase o mână de sub pătură şi o întinse către cele două călugăriţe de lângă pat.

— Nu cu multă vreme în urmă, trebuia să avem un copil – spuse el. Şi am ridicat un adăpost în copac, pentru el. L-am făcut ca să se joace în el.

— Dar s-a născut mort.

Se lăsă înapoi pe pernă, având în faţa ochilor imaginea crengii pârâind din ultima încheietură, după ce o tăiase, şi a adăpostului prăbuşindu-se cu iuţeală, întreg, la pământ, într-o explozie de frunze şi crengi.

Îşi fixă privirea asupra luminii adânci, portocalii, care înainta cu rapiditate, venind spre el prin pădurea de cedri. Luneca greoi deasupra lui şi cuprinse curtea, apoi braţele leneşe ale morii, acoperişul casei – precum o aripă într-o lungă călătorie. Praful, care se ridicase într-o ceaţă grea, se filtra ca fumul, peste soare, iar singurul lucru pe care îl mai avea în minte era imaginea acelei crengi care cădea şi iar cădea, şi a soţiei sale plân-gând – un sunet acut şi vlăguit, stors de orice urmă de suflet omenesc. Obosi tot auzindu-1 neîncetat.

În ziua aceea, cu doi ani în urmă, praful îl înfrânsese. Toată dimineaţa tunsese oile, iar la amiază era deja plin de ghimpi şi de grăsime de la lână. Muncise cot la cot cu prietenul său, John, care îşi ţinea şi el oile acolo, şi cu cele trei ajutoare pe care le angajase cu ziua. Nu tunseseră nici jumătate din oi, când praful începu să se ridice, în seceta aceea fierbinte şi

albă, care face şi un bărbat să leşine. Peste ei, veneau, din depărtare, cascade întregi de lumină cerească. Aşa că băgară în ţarc oile care mai erau de tuns şi amânară treaba pentru a doua zi dimineaţa, pe răcoare.

Când ajunse acasă, praful era ca un zid în jurul lui, din care arborii ţepoşi şi acareturile se desprindeau brusc şi îi veneau în întâmpinare, ca umbrele într-un vis. În grajd, calul lui se smulsese din hamuri şi se agita în boxă, nechezând speriat şi înnebunit de praful care pătrunsese prin toate crăpăturile şi de care nu putea scăpa nicicum.

Îşi înfăşură capul cu haina şi bâjbâi drumul, pipăind, de-a lungul gardului de la padoc, prin vârtejul de praf. Când urcă treptele şi deschise uşa din spate, în contra-vânt, punând apoi zăvorul, casa i se păru cufundată într-o linişte stranie. Îşi aminti că, în dimineaţa aceea, nevasta lui plecase pe jos, în căutarea mielului ei cu blana întunecată, pe care îl creştea singură şi care scăpase din staul. Îl cuprinse teama că ea însăşi s-ar fi putut rătăci. O strigă şi se uită prin bucătărie după vreun semn de-al ei, dar nu îşi putu nici măcar da seama ce se găsea pe masă, căci încăperea se tot umplea de praf şi devenise foarte întunecoasă în ultima oră. Se duse la pompă şi, mult timp, încercă să scoată apă, cu toate că sacaua era aproape goală. În sfârşit, se descheie la cămaşă şi se duse sus, la rezervorul din dormitor^ Era prea puţină apă, şi aceea acoperită cu un strat gros de praf, dar o strânse în căuşul palmelor şi o duse spre faţă. Auzi atunci, de jos, un ţipăt înăbuşit, şi ştiu, fără

Pene ciudate umbră de Îndoială, că pe nevastă-sa o apucaseră durerile facerii.

Coborî scările în goană, din două în două trepte, şi o găsi zăcând pe o parte, pe salteaua neînfăţată din camera pe care nu o foloseau de obicei. Se ţinea de gratiile de la tăblia patului, iar faţa îi şiroia de lacrimi şi praf. Zvârlise cuvertura pe jos. În apropiere era leagănul acoperit cu o

bucată lungă de tifon. Atmosfera din cameră era încărcată de praf.

Îşi strecură mâinile sub trupul ei, vrând să o ducă direct la camion, dar ea se rostogoli înapoi şi începu să gâfâie, scoţând un ţipăt scurt, cu fiecare gură de aer. Apoi trase adânc aer în piept, cutremurându-se, îşi ţinu respiraţia şi, în liniştea adâncă, el văzu o pată de sânge care se întindea cu repeziciune pe saltea, sub ea.

— Acum! Acum! – spuse ea, trăgând repede aer în piept; apoi urmară inspiraţiile adânci şi, din nou, liniştea.

De această dată, se agăţă cu o mână de mâneca lui, ţintuindu-1 cu ochi pierduţi şi ridicându-se încet, cu trupul încordat.

Îi desfăcu pantalonii, zvârlindu-i de pe ea, o întoarse, iar ea dădu drumul aerului din piept, într-un urlet ascuţit, prelungit.

Picioarele îi erau foarte mici şi albe; acum putea să i le desfacă, să se strecoare în sus, între ele, şi să stea pe genunchi. În aceste clipe, când ea nu mai scotea nici un sunet şi năştea, el se uită şi văzu capul ţuguiat al pruncului, un oval strâns care se întindea lărgindu-se, acoperit de o piele albăstruie cu păr.

— Împinge, împinge! – spuse el. Aşa! împinge! Dar ea dădu drumul aerului şi se lăsă pe spate, gâfâind, iar capul pruncului se trase înapoi, în trupul ei.

Se aplecă peste picioarele ei şi o apucă de mâini.

— Iese acum, chiar acum, oh! – spuse ea, trăgând adânc aer în piept.

— Da, acum o să iasă – spuse el. O să iasă. Împinge, împinge!

El năştea alături de ea şi, în tăcerea prelungită, era ca şi cum se legănau într-o bărcuţă, pe apă, iar el vâslea cu braţele ei. Apoi, ovalul capului înflori din nou şi îi veni în minte imaginea oilor ieşind din învelişul de lână tunsă de la gât în jos, spre umeri, apoi în sus, dinspre coaste. Văzu apoi

oaia, albă şi curată, imaculată, nou-născută într-o viaţă nouă. Nevasta începu să tremure violent şi strigă:

— Mă prăbuşesc! Oh, Woody, nu mă lăsa!

Iar în tot acest răstimp, pruncul aluneca încet, uşor, cu demnitate.

Era albastru ca o zambilă, cu pielea cutată, strălucitoare. Era lucios ca marmura. Zăcea pe pat, tremurând, în praful care îl cuprindea deja într-o peliculă fină.

— Nu mă lăsa!

— Trebuie să respire.

— Woody, mă prăbuşesc, nu mă lăsa!

— Trebuie să plângă – spuse el, apucând copilul de picioare şi scuturându-1.

Dar nu plângea.

— Copilul? – scânci ea.

— Isuse! Dumnezeule! N-ai cum să-mi vii în ajutor! Aşează pruncul cu faţa în jos, îngenunche deasupra lui şi îi apăsă trupul cu putere, ca să îl facă să tragă aer. Dar, cu toată truda – uitând chiar şi de nevastă, de tot praful, de casa scuturată de vântul fierbinte şi de vastul ţinut unde, de-acum, cele mai multe dintre oile sale zăceau muribunde în zăpuşeală – cu tot masajul şi frământatul la care supunea micuţul trup, copilul rămase nemişcat, în cele din urmă, renunţă. Femeia se ridicase sprijinită în cot şi se întinse ca să îşi mângâie copilul, dar el îi dădu mâna la o parte, îşi scoase briceagul şi tăie cordonul ombilical.

— Copilul e mort – spuse el.

— Nu, ascultă, vreau să-1 am – spuse ea, agăţându-se de braţul lui. „

— Copilul e mort.

Trase pânza lungă de pe leagăn şi înfăşură pruncul, strâns, în tifon alb. Scoase legătura din cameră şi o aşează pe planşeta de pâine din bucătărie. Apoi se dădu înapoi şi stătu în prag, privind. Ţesătura albă se acoperi repede cu o pudră de praf fin ca făina.

Pene ciudate

A fost trezit din reverie de zgomotul plugului tras de nevasta sa.

O văzu printre gratiile de la pat, întorcându-se de la câmp. Opri catârul în faţa şopronului şi se sprijini pe grumazul animalului. Îşi legase o batistă la frunte, ca să nu transpire, şi era acoperită de praf din cap până în tălpi. Catârul stătea cu capul în jos, înhămat la plug.

— Nenorociţii de ei! Dacă face unul vreo mişcare, celălalt e pe jos – spuse Woody.

Nevasta dezlegă chingile de la plug şi duse catârul în grajd.

Apoi, lumina scăzu treptat şi se lăsă înserarea. Woody se întrebă, mirat, ce se întâmplase cu lumina zilei. Deasupra capului, pomul începu să licărească şi, ridicându-şi ochii, văzu că, împreună, călugăriţa şi copilul îi împodobiseră crengile, până la cele mai mici rămurele, cu bucăţele de cristal. Se lăsase o linişte adâncă, iar vântul, domolit acum, tulbura frunzişul şi ciocnea ornamentele de sticlă unele de altele, în clinchet de clopoţei. Treptat, soarele cobora, în straturi de culoare din ce în ce mai întunecată, deasupra cedrilor din depărtare. Woody stătea liniştit, culcat pe pernă, ascultând zvonul de clopoţei şi urmărind cu privirea umbra patului, care se lungea în curte precum un rac uriaş.

Când vorbi, cuvintele îi ieşiră din gură ca un râu curgând alene:

— De ce nu mi-a adus apă?

— Ai chemat-o să-ţi aducă apă? – întrebă atunci cineva.

Se întfoarse şi o văzu pe conducătoarea călugăriţelor în picioare, lângă el. Glasul se auzea ca din adâncul unei

PA i A „ fmtim.

— Da. Am cerut apă. Am tot strigat după apă.

— Bine, bine, dar ţi-a adus apă, în cele din urmă, nu-i aşa?

Atunci auzi şi alte voci. Văzu licăriri de lumină, razele de amiază străbătând prin frunziş şi, imediat după aceea, călugăriţele aplecate deasupra lui. Se simţi apoi luat de o

pală de vânt puternic, ca şi ciim îi împinseseră patul într-un tunel, apoi adormi.

Când s-a trezit, era noapte. Luna plină, acoperită de petice mici de nori, îşi răspândea lumina peste ţinutul sălbatic transformându-1 într-o mare albă, cu valuri împietrite.

Ceva mişca în apropiere şi, privind cu atenţie în umbra pomului, o zări pe nevasta lui în picioare, înfăşurată într-o pătură. Se uita la el cu ochi plini de foc întunecat. Se dădu la o parte, făcându-i loc în pat, iar pătura se deschise ca o pănuşă şi ea ieşi goală şi fragilă în lumina lunii. Sânii ei mici şi albi, dezgoliţi, păreau ai unei copile, iar picioarele ei îi aminteau, ca întotdeauna, de cele ale unui băiat în creştere. Veni lângă el, strecurându-şi un picior sub trupul lui, iar celălalt peste el, şi se cuibări la subsuoara bărbatului.

Rămaseră tăcuţi, unul lângă altul, sorbind sunetele nopţii. Auzi broaştele tânguindu-se lângă canal, ţârâitul greierilor şi, scăldând totul cu o ploaie în cascadă, explozia surdă a stelelor.

Bărbatul privi copacul navigând grăbit, deasupra capetelor lor, pe cerul nopţii, neabătut din drumul către ţintă. Purta cu el, prinsă în plasa ramurilor sale, luna ca un potir, sau ca un fluture de noapte uriaş.

Deşteptându-se, în dimineaţa următoare, o găsi pe soţia sa ghemuită lângă el, rece ca marmura. O luă de umeri şi o scutură, dar nu se mişcă. Se depărtă puţin şi o privi. Părul îi era aspru de la atâta praf şi pleavă; pielea nasului i se jupuia de la soare, iar buzele îi erau acoperite de băşici. Apucă pătura strânsă la spatele ei şi îi vârî marginile sub ea, învelind-o strâns, la adăpost. Apoi observă, în pom, la bifurcaţia crengilor, dreaptă, sticla cu somnifere pe care i-o dăduseră la spital şi care era, acum, pe jumătate goală.

— Te gândeşti să scapi de mine aşa? – o întrebă el mânios.

Mult timp, stătu cu privirea aţintită la faţa ei suptă şi amărâtă, cu lacrimile şiroindu-i din ochii închişi, în păr.

Apoi se întinse lângă ea şi stătu nemişcat, în timp ce orele treceau, iar arşiţa zilei se înteţea. Copacul nu făcea

Pene ciudate umbră destul pentru a-i adăposti de valurile albe de zăpuşeală agresivă. Stătea culcat lângă nevasta lui, sub soarele de la amiază, imaginându-şi o furtună iscându-se deasupra capetelor lor şi udându-i până la piele, iar, în unele momente, avea senzaţia că, pe undeva, foarte aproape, există apă: dar, imediat, auzea scheunatul căţelului şi îl simţea lingându-i sudoarea sărată din palmă. Atunci îşi amintea că se aflau într-o perioadă foarte uscată de vară şi că mai urmau încă multe zile fără ploaie.

Luă căţelul şi îl aşeză jos, lângă pat, sperând că o să îşi revină şi că o să plece după apă, dar animalul rămase acolo, vlăguit, privind la propria umbră care i se întindea între cele patru labe, ca o băltoacă.

— Du-te şi stai acolo, pe treapta aia, puişor – spuse Woody, uitând că nevasta era culcată lângă el, învelită în pătură, la adăpost. Poate că, aşa, o să te bage în seamă.

Atunci i se păru că aude zgomot dirâspre pompă, îşi îndreptă ochii spre casă şi îl cuprinse mirarea văzându-le, din nou, pe călugăriţe. Se apropiau în grup.

— Să nu mai faceţi un pas spre mine, dacă nu aduceţi apă! – strigă Woody.

Conducătoarea grupului îşi ridică o mână şi răspunse:

— Este exact ceea ce aveam de gând să facem, domnule Hart. Ne gândeam că poate aţi vrea să-mergeţi cu noi, la râu.

Il bufni râsul, gândindu-se la pământul presărat, ici şi colo, cu câteva canale de scurgere.

— Care râu?

— Cel pe care l-am trecut venind aici.

Apoi îl înconjurară din toate părţile, îl ridicară şi îl puseră în picioare, lângă pat, fără nici un efort.

— Ei, staţi aşa. Cred că trebuie să vorbiţi, întâi, cu doamna Hart.

Dar, până să termine, îl şi apucaseră, strecurându-şi braţele în jurul trupului său, iar conducătoarea călugăriţelor arătă spre drum, în jos, şi îi spuse:

— Nu e mult până acolo, la colină, domnule Hart. Ce, credeai că este aşa de departe, poate într-o ţară străina?

O porniră încet, cu bărbatul între ele, iar el se întreba la ce colină s-ar fi putut ea referi, pentru că ţinutul lor era neted ca în palmă. Privi înainte şi zări copilul blond aşteptând în picioare, la poartă, şi uitându-se înapoi.

— Trebuie să-i spunem şi ei, dacă mergem spre păşune – spuse Woody.

Dar ele îl purtară prin curte, fără să se oprească, trecură pe poartă şi, când ieşiră în ţinutul sălbatic, privind înainte, el văzu copilul stând în picioare, în colb, şi fă-cându-le semn să se grăbească.

— Nu l-aş lăsa să se îndepărteze prea mult – spuse Woody şi simţi cum drumul urca, încet şi lung, în pantă.

Când ajunseră în vârf, privi în jos, spre râul mare care şerpuia alene, cu o strălucire orbitoare în unde, iar acum şi-1 aminti bine, cu micul crâng de sălcii şi ierburile lui foşnitoare. Văzu lumina săgetând apa în sclipiri care se întindeau cu repeziciune în undele răscolite de vânt.

— Pare un loc bun de popas, chiar aici, sub sălcii – spuse el.

Merseră încet, prin iarba înaltă, iar copilul alerga în faţă, lăsând, în urmă, o brazdă de argint în verdeaţă.

— Ar trebui să ştie şi ea unde ne găseşte – spuse Woody. Poate vreuna dintre voi să meargă înapoi şi să-i spună? Probabil că este încă la câmp, în spatele şopronului.

Atunci, se strânseră în jurul lui, la umbră, sub sălcii. Simţi cum este tras uşor spre pământ şi avu impresia că îl zărea pe copil, gol, intrând în apă.

— E timpul să-1 îmbăiem – spuse conducătoarea. La început, crezu că vorbeau despre băiat. Dar, apiecându-se mai mult peste el, văzu că îşi scoseseră hainele cenuşii şi aspre. În timp ce apa se ridica în jurul lor, razele care îi cuprindeau în vâlvătaia soarelui străluceau din ce în ce mai orbitor, până când nu mai văzu decât feţele lor în râul, întins şi leneş, de lumină.

S-a născut la 25 mai 1938 în Clatskanie, Oregon. Copilăreşte în Yakima, un orăşel din statul Washington. Tatăl era muncitor la o fabrică de cherestea. Mama, vânzătoare într-un magazin. După terminarea liceului, Carver lucrează la un gater în Chester, California, unde era angajat şi tatăl său. Strânge bani şi după şase luni fuge de aici. În 1957 se căsătoreşte cu Maryann Burk, o fată de şaisprezece ani, cu care va avea doi copii. Urmează o perioadă dificilă, cu schimbări frecvente de slujbă. „Nu pot să spun că am avut o tinereţe", mărturiseşte Raymond Carver într-un interviu acordat Monei Simpson în Paris Review. „Ne-am trezit amândoi într-o situaţie în care nu ştiam ce^să facem. Am făcut însă tot ce am putut. Adică tot ce s-ar fi putut face." Lucrează ca muncitor, portar, vânzător de benzină, mai ales noaptea, fiindcă în timpul zilei trebuie să urmeze cursurile la colegiu, în; 958 se înscrie la Chico State College, din California. Aici face un curs introductiv de literatură cu John Gard-ner, scriitor care va exercita o mare influenţă asupra sa. Gardner îl recomandă unor reviste literare, şi tot el îl ajută să-şi contureze o voce narativă. „Nu înceta să-mi repete cât de important este să foloseşti în proză limbajul obişnuit, cum altfel i-aş putea spune, limbajul acesta pe care îl folosim zi de zi, limbajul unei discuţii fireşti", povesteşte Raymond Carver. Este îndemnat de Richard Day şi John Gardner să ijrmeze seminarul de creaţie literară de la University of Iowa. Carver, lipsit de sprijin financiar, e silit să renunţe totuşi la studii, după ce obţinuse în 1963 licenţa la Humboldt State University. Se întoarce la Sacramento, unde se

 angajează portar la spitalul din oraş. Anul lansării este 1967, când îi apare povestirea Will You Please Be Quiet, Please? în antologia editată de Martha Foley The Best American Short Stories. Lucrează o perioadă la Science Research Associates, Inc., ca redactor, 1967-1970. În 1970 rămâne

fără serviciu. Se consacră scrisului, trăind numai din ajutorul de şomaj. După 1976, anul apariţiei volumului Will You Please Be Quiet, Please? numele său dobândeşte o rezonanţă naţională. Invitat să predea literatura la University of California, 1971-1972; University of Iowa, 1972-1973; Goddard College, din Vermont, 1977-1978; University of Texas, 1978-1979 şi Syracuse University, 1980-1983. În 1983 intră în posesia Premiului Mildred. Şi Harold Strauss, care îi asigură un venit anual neimpozabil de 35000 de dolari. Se stabileşte la Port Angeles, Washington. Raymond Carver moare la 2 august 1988, răpus de un cancer la plămân. Anunţând dispariţia sa, revista Time face scriitorului american următorul portret: „Poet şi autor de proză scurtă, scriitor cu o vastă experienţă de viaţă, cel mai de seamă reprezentant al stilului american cunoscut sub numele de minimalism”. (Time, 15 august 1988)

Scrie poezie, povestiri şi eseu.

Volume de poezie: Winter Insomnia (Insomnii de iarnă), Kayak Press, 1970; At Night the Salmon Move (Somonul nopţii scapă), Capra Press, 1976; Ultramarine (Ultramarină), Random House, 1986.

Volume de povestiri: Put Yourself în My Shoes (Pune-te în locul meu), Capra Press, 1976; Will You Please Be Quiet, Please,? (Puţină linişte, vă rog!), McGraw-Hill, 1976; What We Talk About When We Talk About Love (Şi dacă vorbim despre dragoste, despre ce vorbim totuşi?), Knopf, 1981; Cathedral (Catedrala), Knopf, 1983; Where Vm Calling From (De unde te chem), Atlantic Monthly Press, 1988.

Volum de eseuri, poeme şi povestiri: Fires (Focuri), Capra Press, 1984.

Prezent în antologia Prize Stories: The O. Henry Awards în 1974, 1975, 1980, 1982, 1988 şi în The Best

American Short Stories în 1967, 1982, 1983. Primeşte de două ori bursa acordată de Fundaţia Naţională pentru Artă.

Bursă Guggenheim, 1979. Premiul Mildred şi Harold Strauss, 1983. Membru al Academiei Americane şi al Institutului de Artă şi Literatură din 1988. Opera lui Raymond Carver a fost tradusă în douăzeci de limbi.

Will You Please Be Quiet, Please? (Puţină linişte, vă rog!), 1976, include douăzeci şi două de povestiri localizate, în cea mai mare parte, pe coasta de nord-vest a Pacificului şi având ca personaje oameni obişnuiţi în situaţii obişnuite. „Povestirile abundă în detalii precise, în imagini şi conversaţii aranjate în aşa fel, încât să poată dezvălui suferinţa, nefericirea şi uneori spaima care se ascund sub învelişul banal al vieţii.” (Margo Johnson, în Newsweek) „Povestirile explorează deprimanta goliciune şi inutilitate care domină viaţa americană, banalităţile care ocupă timpul, neliniştea care urmăreşte îndeaproape trecerea orelor, zilelor, anilor.” (Publishers Weekly)

What We Talk About When We Talk About Love (Şi dacă vorbim despre dragoste, despre ce vorbim totuşi?), 1981. Folosindu-se de acelaşi stil laconic, direct, Carver continuă să redea neliniştile ascunse sub prozaicul existenţei cotidiene. Criticul Michael Koepf consideră volumul ca pe un semn al „noului val” în proza scurtă americană (San Francisco Review of Books). „Povestirile acestea ne arată adevărata noastră înfăţişare: singuri, fără speranţe, supravieţuind într-un peisaj mohorât. Suntem săraci în mijlocul abundenţei: o sărăcie sufletească, surprinsă atât de firesc în povestirile lui Carver. Deşi scurte, ele ne transmit mai mult decât un raft întreg de volume. Carver nu risipeşte cuvintele. Povestirile sale sunt imagini condensate ale melancoliei.” (Publishers Weekly)

Cathedral (Catedrala), 1983, e considerată cea mai bună carte de povestiri a lui Carver. Propusă pentru premiul Pulitzer în 1984. „Carver şi-a descoperit cu acest volum o voce mai tonică, care ştie să ierte, cu totul altceva decât folosise în volumele anterioare. Epifaniile devin acum

posibile, o concesie niciodată oferită în trecut.” (Current Biography Yearbook, 1984) „Carver ne apare ca un scrii
 tor de o copleşitoare compasiune şi integritate, neîmpovărat de nici un fel de preţiozitate sau aere, urmărind, dezvăluind doar lumea pe care o vede. Iar privirea lui este atât de limpede, încât rămânem impresionaţi de priveliştea care ni se oferă.” (Jonathan Yardley, în Washington Post Book World)

Where I'm Calling From (De unde te chem), 1988, volum de povestiri primit elogios de critică. „Putem afirma că Raymond Carver se numără deja printre maeştrii genului scurt.” (The New York Review of Books) „Povestirile lui Carver sunt adevărate capodopere ale prozei scurte americane.” (The New York Times Book Review) „Scrise într-un stil extrem de simplu, oglindind limbajul obişnuit, povestirile lui Carver exercită asupra cititorului o adevărată fascinaţie.” (Newsday)

La întrebarea „Care vi se par cele mai interesante tendinţe în proza americană de azi?”, Raymond Carver răspunde: „Oare a mai existat vreo epocă atât de favorabilă autorilor de povestiri? Nu cred. În orice caz, din câte ştiu eu, nu. Cu ani în urmă, mai precis acum zece ani, un autor de povestiri bătea la uşa multor edituri până reuşea să publice. Nu vreau să spun că acum ar* fi uşor de pătruns. Vreau doar să spun că acum zece ani era mult mai greu. Editorii, experţi în evaluarea pieţei, ştiau că nu există o cerere prea mare de povestiri, că nu există un public care să citească aşa ceva, şi de aceea se lăsau greu convinşi să scoată un volum de povestiri. Era o întreprindere nerentabilă, ziceau ei, care ar fi trebuit lăsată, ca şi poezia, de altfel, pe seama editurilor mici, independente, sau a acelor, tot mai puţine, edituri universitare. Astăzi, după cum se ştie, situaţia este cu totul diferită. Nu numai editurile mici sau cele universitare publică volume de povestiri, ci şi marile edituri, care şi-au făcut chiar un obicei din a scoate prima carte a unui autor (apoi a doua, sau a treia), în tiraje

respectabile. Revistele, televiziunea recenzează pe larg şi cu destulă regularitate ultimele apariţii în acest domeniu. Este epoca povestirii. Şi, după părerea mea, cel mai important fenomen literar al zilelor noastre.” (Michigan Quarterly Review, 4/1987)

Raymond Carver

Povestirea Are You a Doctor (Nu cumva eşti medic? J a fost preluată după volumul WiZZ You Please Be Quiet, Please? McGraw-Hill, 1976.

Povestirea A Small, Good Thing (Un leac bun şi uşor) a apărut iniţial în revista Ploughshares. Inclusă în Prize Stories The O. Henry Awards 1983 (Premiul I). Pentru traducere s-a folosit textul din volumul Raymond Carver, Cathedral, Knopf, 1983.

Povestirea Cathedral (Catedrala) a fost inclusă de John Gardner şi Shannon Ravenel în The Best American Short Stories 1982. Pentru traducere s-a folosit volumul Raymond Carver, Cathedral, Knopf, 1983.

A Pentru Gordon Lish

Când a sunat telefonul, era în papuci, pijama şi halat. Ieşi în grabă din birou. Cum era trecut de ora zece, îşi închipui că era soţia lui. Obişnuia să sune, aşa târziu, după câteva pahare, de fiecare dată când nu era acasă. Făcea achiziţii de mărfuri şi toată săptămână fusese plecată cu treburi.

— Alo, tu eşti, draga mea? Alo – repetă el.

— Cine e? – întrebă o voce de femeie.

— Ei bine, cine e? Ce număr aţi format?

— Staţi puţin. – spuse femeia – 273-8063.

— Acesta e numărul meu – spuse el. De unde-1 aveţi?

— Nu ştiu. Era scris pe o hârtie, când am venit acasă de la serviciu.

— Cine l-a scris?

— Nu ştiu exact cine. Cred că cea care a stat cu copilul cât am fost plecată. Probabil că ea l-a lăsat.

— N-aţi întrebat-o?

— Nu. Nici măcar nu are telefon. Altfel aş fi sunat-o.

— Ei bine, nu ştiu de unde-1 are, dar e numărul meu de telefon şi nici măcar nu figurează în cartea de telefon. V-aş fi recunoscător dacă l-aţi arunca. Alo, alo! M-au-ziţi?

— Da, v-aud.

— Mai aveţi şi altceva să-mi spuneţi? Pentru că e târziu şi am treabă.

Nu a avut intenţia să fie nepoliticos, dar nu-şi putea permite să fie imprudent. Se aşează pe scaunul de lângă telefon şi spuse: *

— N-am vrut să vă jignesc. Am vrut să spun numai că e târziu şi recunosc că sunt îngrijorat de cum aţi aflat numărul meu de telefon.

Îşi scoase un papuc şi începu să-şi maseze piciorul, aşteptând un răspuns.

— Nici eu nu ştiu cum. V-am spus că l-am găsit scris aşa, fără nici un nume sau vreo altă însemnare. O s-o întreb pe Annette. – ea are grijă de copil – când o văd mâirâe. N-am vrut să vă deranjez. Abia acum am găsit hârtia. De când am ajuns acasă, am stat numai la bucătărie.

— Nu-i nimic. Lăsaţi-o baltă. Aruncaţi-o numai şi nu vă mai gândiţi. Nu e nici o problemă, aşa că nu vă faceţi griji. Îşi mută receptorul la cealaltă ureche.

— Păreţi a fi un om bun – spuse femeia.

— Da? E drăguţ din partea dumneavoastră să-mi spuneţi asta. Ştia că trebuie să închidă, dar era plăcut să audă un glas, chiar şi pe al său, în liniştea din încăpere.

— Oh, da – spuse ea. Mă pricep la oameni. Se opri din masaj.

— Cum vă numiţi, dacă nu vă deranjează întrebarea?

— Numele meu este Arnold – răspunse el.

— Şi care e numele mic? _ El ezită să răspundă.

— Arnold este numele mic.

— O, scuzaţi-mă. Arnold e numele de botez? Şi care e numele tău de familie, Arnold?

— De data asta trebuie să închid – spuse el.

— Arnold, pentru numele lui Dumnezeu, eu sunt Clara Hoit. Acum, spune-mi, tu eşti domnul Arnold şi mai cum?

— Arnold Breit – spuse el şi adăugă repede, Clara Hoit. E un nume frumos. Dar acum, chiar trebuie să închid, domnişoară Hoit. Aştept un telefon.

— Îmi pare rău, Arnold, n-am vrut să pierzi timpul cu mine.

— Nu face nimic – spuse el. Mi-a făcut plăcere să stau de vorbă cu tine.

— Eşti drăguţ că mi-o spui.

— Poţi să rămâi puţin la telefon? – întrebă el. Trebuie să verific ceva.

Se duse în camera de lucru ca să-şi ia un trabuc, îl aprinse într-un minut cu bricheta de birou, apoi îşi scoase ochelarii şi se uită în oglinda de deasupra căminului. Când se întoarse la telefon, îi era aproape teamă că ea închisese.

— Alo!

— Alo, Arnold – spuse ea.

— Am crezut că ai închis.

— Oh, nu. *

— Cât priveşte numărul meu de telefon, nu cred că trebuie să ne facem griji. Bănuiesc că poţi să-1 arunci.

— O să-1 arunc, Arnold.

— Ei bine, în acest caz, va trebui să-ţi spun la revedere.

— Bineînţeles. Şi-acum o să-ţi spun noapte bună. O auzi trăgând aer în piept.

— Ştiu că sunt insistentă, Arnold, dar nu crezi că am putea să ne întâlnim undeva ca să stăm de vorbă? Numai pentru câteva minute?

— Îmi pare rău, dar este imposibil.

— Numai pentru un minut, Arnold. Felul cum ţi-am aflat numărul de telefon şi totul după aceea. Sunt foarte, foarte implicată, Arnold.

— Dar sunt un bărbat în vârstă. ~

— Nu-i adevărat. Nu răspunse nimic.

— N-am putea să ne întâlnim undeva, Arnold? Apoi continuă:

— Ştii, nu ţi-am spus chiar totul. Mai e ceva.

— Ce vrei să spui? Ce înseamnă asta? Alo! închisese deja.

În timp ce se pregătea să meargă la culcare, telefona soţia lui, uşor ameţită, îşi putu el da seama, şi stătură puţin de vorbă, dar nu îi spuse nimic despre celălalt telefon. Mai târziu, pe când strângea cuvertura, telefonul sună din nou.

Ridică receptorul.

— Alo, Arnold Breit la telefon.

— Arnold, îmi pare rău că ni s-a întrerupt cohvor-birea. După cum spuneam, cred că trebuie neapărat să ne întâlnim.

A dotfa zi după-amiază, în timp ce descuia uşa, auzi telefonul. Îşi lăsă servieta şi, aşa cum era îmbrăcat, cu pălăria, mănuşile şi paltonul pe el, se grăbi la telefon.

— Arnold, iartă-mă că te deranjez din nou. Dar trebuie să vii la mine, în seara asta.pe la nouă, nouă şi jumătate. Poţi să faci asta pentru mine, Arnold?

Îşi simţi inima bătându-i mai tare când o auzi pronunţându-i numele.

— Nu pot să fac asta – spuse el.

— Te rog, Arnold. E foarte important, altfel nu ţi-aş cere-o. Nu pot să plec de-acasă, în seara asta, pentru că fetiţa mea e răcită. Cheryl e bolnavă şi mi-e teamă pentru băiat, să nu ia şi el guturaiul.

— Dar soţul tău? Aşteptă.

— Nu sunt măritată. O să vii, da?

— Nu promit – spuse el.

— Te implor, vino!

Apoi îi dădu adresa şi închise.

— Te implor, vino – repetă el, cu receptorul în mână.

Încet, îşi scoase mănuşile, apoi paltonul. Avea sentimentul că trebuie să fie prudent. Se duse să se spele. Când se uită în oglinda de la baie, îşi descoperi pălăria pe cap. Atunci hotărî să se ducă la ea, îşi scoase pălăria şi ochelarii şi

începu să-şi săpunească faţa. După aceea îşi exa-mină unghiile.

— Eşti sigur că asta e strada? – îl întrebă pe şofer.

— Asta e strada şi acolo e casa – spuse şoferul.

— Mergi mai departe – spuse el. Mă dau jos la capătul străzii.

Plăti taxiul. Becurile î& la ferestrele etajelor superioare luminau balcoanele şi vedea jardinierele de pe margine, iar ici-colo câte un scaun sau o masă de grădină. Aplecat peste balcon, sprijinindu-şi braţele de balustradă, ' un bărbat masiv îl urmărea cu privirea, în timp ce se îndrepta spre uşa de la intrare.

Apăsă butonul de sub numele C. Hoit. Se auzi soneria şi intră cu paşi grăbiţi. Urcă treptele încet, oprin-du-se să îşi tragă sufletul la fiecare palier. Îşi aminti ho telul din Luxemburg, cu cele cinci etaje pe care le urcaseră el şi soţia lui, cu mulţi ani în urmă. Brusc, simţi o durere într-o parte, îşi închipui că era inima şi-şi imagină picioarele cedându-i, urmând o cădere zgomotoasă, până la capătul scărilor. Îşi scoase batista şi-şi şterse fruntea, apoi îşi scoase ochelarii şi începu să cureţe lentilele, aşteptând să-i scadă pulsul.

Privi spre capătul coridorului. Era o linişte neobişnuită pentru un bloc de asemenea dimensiuni. Se opri în faţa uşii ei, îşi scoase pălăria şi bătu uşor. Uşa se crăpă puţin, atât cât să iasă la iveală o fetiţă durdulie în pijama.

— Tu eşti Arnold Breit? – întrebă ea.

— Da, eu sunt. Mama ta e acasă?

— Mama a spus să intri. A spus că se duce la farmacie să cumpere sirop de tuse şi aspirină.

Închise uşa după el.

— Cum te cheamă? Mama ta mi-a spus, dar am uitat. Cum fetiţa nu îi răspunse, mai încercă o dată.

— Cheryl – spuse ea. C-h-e-r-y-1.

— Da, acum mi-am adus aminte. Recunoaşte că eram foarte aproape.

Fetiţa se aşează pe o pernă în celălalt capăt al încăperii şi îl fixă cu privirea.

— Deci eşti bolnavă, nu? – întrebă el. Fetiţa clătină din cap.

— Nu eşti bolnavă?

— Nu.

Îşi roti privirea. Camera era luminată de un lampadar de bronz, prevăzut cu o scrumieră şi un stativ de reviste. La peretele opus se găsea un televizor. Era deschis, cu volumul scăzut. Un hol îngust, în care dădea bucătăria, ducea spre încăperile din spate. Cuptorul era aprins, iar în aer se simţea un miros de medicament. Pe măsuţa de ceai se găseau câteva agrafe şi bigudiuri. Un halat roz de baie atârna pe speteaza unei canapele.

Se uită din nou la copil, apoi îşi ridică ochii spre bucătărie şi spre uşile cu geam care dădeau în balcon. Erau întredeschise şi simţi un mic fior amintindu-şi de bărbatul masiv în pulover.

— Mama a ieşit pentru un minut – spuse copilul, ca şi când s-ar fi trezit, brusc, din somn.

Se aplecă înainte, pe vârfuri, cu pălăria în mână şi se uită ţintă la ea.

— Cred că e mai bine să plec – spuse el.

O cheie se răsuci în broască, uşa se deschise brusc şi apăru o femeie mică de statură, pistruiată, la vreo treizeci de ani, cu o pungă de hârtie în braţe.

— Arnold? îmi pare bine că te văd.

Stânjenită, îl măsură rapid din ochi şi dădu uşor din cap, în timp ce se îndrepta cu punga spre bucătărie. Auzi uşa de la un dulap închizându-se. Copilul şedea pe pernă şi-1 privea. Îşi lăsă greutatea trupului pe un picior, apoi pe celălalt şi, dintr-o singură mişcare, îşi puse pălăria pe cap, apoi o scoase când femeia îşi făcu din nou apariţia.

— Nu cumva eşti medic? – îl întrebă ea dintr-o dată.

— Nu – spuse el surprins. Nu, nu sunt medic.

— Ştii, Cheryl e bolnavă. M-am gândit să te întreb. De ce nu i-ai luat domnului paltonul? – spuse ea, în-torcându-se

spre copil. Scuz-o, te rog, nu suntem obişnuiţi cu musafirii.
Se simţea stânjenit.
— Nu mai pot să stau. De fapt, nici n-ar fi trebuit să vin.
— Ia loc, te rog. Nu putem sta de vorbă aşa. Lasă-mă să-i dau întâi doctoria. Apoi putem discuta.
— Chiar trebuie să plec. Din glasul tău, am crezut că e cevş. Urgent. Dar trebuie neapărat să plec.
Se uită în jos, la mâinile sale, şi îşi dădu seama că gesticulase uşor cu ele.
— Pun de ceai – o auzi el spunând, ca şi cum nu-1 ascultase. Apoi îi dau medicamentele şi putem sta de vorbă, după aceea.
O luă pe fetiţă de umeri şi o ghidă spre bucătărie. O văzujpe mamă luând o lingură, deschizând o sticlă, după ce se uitase, întâi, la etichetă, şi turnând două doze.
— Acum îi spui noapte bună domnului Breit, scumpo, şi te duci în camera ta.
Arnold dădu din cap spre copil, apoi o urmă pe femeie în bucătărie. Nu se aşează pe scaunul indicat de ea, ci pe un altul, de unde vedea balconul, holul dormitorului şi camera de zi, care era destul de mică.
— Te deranjează dacă îmi aprind un trabuc? – întrebă el.
— Nu. Nu mă deranjează, Arnold. Te rog.
Se hotărî să nu fumeze. Îşi puse mâinile pe genunchi, se aplecă înainte şi-şi luă un aer serios.
— Totul este un mister pentru mine – spuse el. Te asigur că e complet în afara normalului.
— Înţeleg, Arnold. Probabil că vrei să afli cum am intrat în posesia numărului tău de telefon.
— Aşa este.
Stăteau faţă-n faţă, aşteptând să fiarbă apa. Se auzea televizorul. Îşi plimbă privirea prin bucătărie, apoi îşi îndreptă ochii din nou spre balcon. Apa începu să clocotească.
— Erai pe cale să-mi spui povestea numărului de telefon.
— Poftim, Arnold? A da, scuză-mă. El îşi drese glasul.

— Spune-mi cum mi-ai aflat numărul de telefon.

— Am întrebat-o pe Annette, persoana care are grijă de fetiţă, dar desigur că ştii asta. Oricum, mi-a spus că a sunat telefonul şi că cineva a vrut să vorbească cu mine. A lăsat un număr la care trebuia să sun şi era numărul tău de telefon. Asta e tot ce ştiu.

Îşi făcu de lucru cu o ceaşcă din faţa ei.

— Îţi fierbe apa – spuse el.

Ea scoase linguriţe, lapte şi zahăr şi turnă apa abu-rindă peste pliculeţele de ceai.

El îşi puse zahăr şi mestecă.

— Ai spus că e absolut necesar să vin.

— A, asta era, Arnold – spuse ea întorcându-şi faţa de la el. Nu ştiu ce mi-a venit. Nu-mi dau seama ce mi-a trecut atunci prin cap.

— Deci nu e nimic? – întrebă el.

— Nu. Adică, da.

Clătină din cap. '

— Adică ce-ai zis. Nu e nimic.

— Aşa, deci. – spuse el.

Continuă să-şi amestece ceaiul. De pe coridor se auzea televizorul.

— E ciudat – spuse el după un minut, vorbind parcă pentru sine. Foarte ciudat. Zâmbi uşor, apoi îşi dădu ceaşca la o parte şi-şi atinse buzele cu şerveţelul.

— Doar nu vrei să pleci, acum?

— Trebuie. Aştept un telefon.

— Nu încă, Arnold.

Ea îşi împinse scaunul în spate, hârşâindu-1 pe podea, şi se ridică. Ochii îi erau de un verde deschisj adânciţi în orbite şi încercănaţi – la început, el crezuse că era machiaj – iar faţa îi era palidă. Scârbit de el însuşi, ştiind că urma să se dispreţuiască pentru ceea ce făcea, se ridică în picioare şi, cu stângăcie, o cuprinse de mijloc. Ea se lăsă sărutată, bătând din pleoape şi închizându-le cu o mişcare rapidă. „

— E târziu – spuse el dându-i drumul şi întorcându-se cu o oarecare nesiguranţă. Ai fost foarte amabilă, dar trebuie să plec, doamnă Hoit. Iţi mulţumesc. Mulţumesc pentru ceai. *

— O să mai vii, nu-i aşa, Arnold? – spuse ea. El clătină din cap.

Îl urmă până la uşă, unde el îi întinse mâna. Încă mai auzea televizorul de pe coridor. Îl auzea mai tare, ca şi cum cineva ar fi mărit volumul. Îşi aminti atunci de celălalt copil, băiatul. Unde era? Ea îi luă mâna şi o duse repede la buze.

— Nu trebuie să mă uiţi, Arnold.

— N-o să te uit, Clara. Clara Hoit.

— Îmi pare bine că ai venit în seara asta. Am avut o discuţie plăcută. X îi culese un fir de păr sau de aţă de pe gulerul hainei.

— Sunt foarte bucuroasă că ai venit şi sunt sigură că o să mai vii.

O privi cu atenţie, dar, deja, ochii ei treceau prin el, pierduţi, ca şi cum încerca să îşi amintească ceva.

— Şi acum, noapte bună, Arnold – spuse ea şi închise uşa, aproape prinzându-i paltonul.

— Ciudat – spuse el, coborând primele trepte.

Când ajunse pe trotuar, trase adânc aer în piept şi se opri un minut ca să se uite înapoi la clădire. Dar nu fu în stare să îşi dea seama care era balconul ei. Bărbatul masiv se mişcă uşor, aşa cum stătea sprijinit de balustradă, şi continuă să îl privească de la balcon. O porni cu mâinile adâncite în buzunarele de la palton.

Când ajunse acasă, telefonul suna. Stătu în picioare, fără să scoată nici un zgomot, în mijlocul camerei, ţinând cheia între degete, până când telefonul se opri. Apoi, atent şi tandru, îşi duse mâna la piept şi palpă, prin straturile de haine, zona inimii, care-i bătea mai tare. După un timp se duse în dormitor.

Imediat după aceea, telefonul începu să sune şi, de data asta, Arnold răspunse.

— Arnold. Arnold Breit la telefon – spuse el.

— Arnold? Măi, măi, dar ce protocolari suntem astă-seară – spuse soţia lui cu un glas apăsat, tachinându-1. De la ora 9 sun întruna. Ai fost în oraş la distracţii?

El rămase tăcut, atent numai la vocea ei.

— Arnold, eşti pe fir? Arnold, tu eşti?

Era sâmbătă după-amiaza. Se urcă în maşină şi porni spre brutăria din centru. După ce răsfoi catalogul cu reclame de prăjituri, comandă un tort de ciocolată. Era prăjitura preferată a fiului ei. TWtul era decorat cu o navetă spaţială, cu o rampă de lansare, cu câteva stele albe, iar într-o parte avea o planetă din glazură vişinie, sub care urma să fie scris, cu litere verzi, numele băiatului, SCOTTY. Băieţelul împlinea luni opt ani. Brutarul, un bătrân cu grumaz butucănos, o asculta impasibil. Purta un halat alb, care arăta mai mult a salopetă. Două curele trase pe sub braţe îi încingeau mijlocul lăbărţat. Îşi şterse palmele de halat în timp ce o asculta. Se uită atent la reclamele din catalog, lăsând-o pe femeia din faţa lui să vorbească pe îndelete. Nu venise demult la lucru. Îl aşteptau cuptoarele, şi o noapte întreagă. Nu era grăbit.

Ea îşi lăsă numele, Ann Weiss, şi numărul de telefon. Tortul trebuia să fie gata luni dimineaţă. Seara, urma să-1 pună pe masă pentru invitaţii băieţelului. Avea timp suficient. Brutarul era plictisit. N-avea chef de amabilităţi. Se limită la câteva cuvinte, la strictul necesar. Ann se simţea stânjenită. Când brutarul se aplecă deasupra tejghelei cu creionul în mână, îl privi mai atent. Îi văzu trăsăturile grosolane. Probabil că toată viaţa lui nu făcuse decât un singur lucru, gândi ea. Să frământe aluatul. Ann avea treizeci şi trei de ani şi era mama unui copil. Îşi închipuia că un om de vârsta brutarului – era destul de bătrân pentru a-i fi tată – avea copii care, la vremea lor, îşi sărbătoriseră şi ei ziua de naştere în faţa prăjiturilor preferate. De aceea ar fi trebuit să fie mai înţelegător cu ea, gândi Ann. Brutarul îi vorbea însă plictisit, cu o oarecare politeţe, dar plictisit. Îşi dădu seama că nu mai %re rost să încerce. Privi pe lângă el: în

fundul brutăriei se afla o masă lungă, masivă, de lemn, pe care stăteau stivuite, la un capăt, nişte” tăvi de aluminiu; lângă masă era un dulap metalic, cu etajere goale. Mai încolo, se vedea un cuptor uriaş. Radioul era deschis. Din spate se auzea o melodie country.

Brutarul terminase de scris. Îi dădu bonul de comandă, închise catalogul, se uită la ea şi spuse: „Luni dimineaţă”. Ea îi mulţumi, se întoarse la maşină şi plecă spre casă.

Luni dimineaţă, sărbătoritul se îndrepta spre şcoală împreună cu un coleg. Ronţăiau amândoi cartofi prăjiţi dintr-o pungă pe care o plimbau dintr-o mână în alta. Vorbeau despre întâlnirea lor din seara aceea. Cu ochii la prietenul său, sărbătoritul coborî de pe trotuar, chiar în intersecţie. În aceeaşi clipă, o maşină îl lovi. Băieţelul se prăbuşi. Capul îi alunecă în rigolă, iar picioarele în stradă. Închisese ochii. Picioarele continuau să se agite încereând parcă să se caţere pe un zid. Rămas pe trotuar, celălalt băiat scăpă punga din mână şi izbucni în plâns. Şoferul oprise în mijlocul drumului, nu departe de ei, şi îi privea, peste umăr, de pe locul său. Îl văzu pe băiat ridieându-se cu greu de pe jos. Se clătina. Părea ameţit din cauza loviturii, dar întreg. Şoferul porni motorul şi dispăru.

Sărbătoritul nu plângea. Parcă amuţise. Nu dădu nici un răspuns când celălalt îl întrebă cum se simte. Se despărţiră. El o luă spre casă, iar colegul lui spre şcoală. După ce ajunse acasă, sărbătoritul îi povesti mamei despre accident. Ea stătea lângă el, pe canapea, ţinându-i mâinile în poală şi întrebându-1 întruna: „Scotty, Scotty dragă, te simţi bine, copilaşul meu?” Ar fi trebuit să cheme salvarea, gândi ea. Băieţelul se întinse pe canapea şi închise ochii. Trupul îi zăcea inert. Ea încercă să-1 trezească. Se repezi apoi la telefon şi îl sună pe soţul său la serviciu. Howard o sfătui să-şi păstreze calmul, să-şi păstreze firea. După ce termină convorbirea, chemă o ambulanţă pentru copil, iar el se urcă în maşină şi plecă la spital.

Aniversarea a fost desigur contramandată. Copilul fusese internat în spital. Diagnostic: comoţie uşoară, stare

Un leac bun şi uşor de şoc. Ca să împiedice asfixierea – băieţelul vomitase pe drum – medicii au intervenit, aspirându-i lichidul din plămâni. Copilul dumneavoastră se află acum într-un somn profund, nici vorbă de comă, accentuă doctorul Francis, pentru a-i linişti pe părinţii cuprinşi de panică, nici vorbă de comă. La ora unsprezece noaptea, când băiatul părea că se odihneşte după numeroasele radiografii şi analize, şi când era de aşteptat ca el să se trezească în scurt timp, restabilit, Howard plecă acasă. Stătuse cu Ann la spital toată seara. Acum voia să se repeadă până acasă, să facă un duş şi să se schimbe.

— Mă întorc într-o oră, îi spusese el. Ea încuviinţă:

— Poţi să te duci. Am să stau eu aici.

O sărută pe frunte. Mâinile li se atinseră. Ea stătea pe scaun, lângă pat, cu ochii spre copil. Aştepta să se trezească, să-şi revină. Abia atunci, probabil, s-ar fi liniştit.

Howard plecă. Trecu în viteză pe străzile întunecate şi umede. Apoi încetini. Până acum viaţa lui decursese normal. Avusese parte de acele lucruri previzibile care îţi dau un sentiment de mulţumire. Studiile universitare, căsătoria, un an de specializare, şi apoi un loc convenabil la o firmă. Mai târziu, copilul. Da, fusese fericit, şi de ce să nu recunoască, destul de norocos. Părinţii lui trăiau încă, fraţii şi surorile lui îşi făcuseră un rost, prietenii din facultate găsiseră slujbe avantajoase. Până acum fusese ferit de nenorociri. Ştia însă că neşansa te poate arunca în situaţii care te strivesc, care te anihilează. Intră pe alee şi parcă. Piciorul stâng începu să-i tremure. Rămase în maşină încă un minut, încercând să-şi explice logic ce se întâmplase în ziua aceea. Scotty fusese lovit de o maşină şi se afla încă în spital. Dar până la urmă totul va fi bine. Închise ochii şi îşi şterse obrazul cu palma. Ieşi din maşină şi se îndreptă spre uşa din faţă. Câinele lătra înăuntru. În timp ce descuia, auzi telefonul sunând. Bâjbâi după comutator. N-ar fi trebuit să plece, n-

ar fi trebuit să plece de la spital. „La naiba”, strigă el. Ridică receptorul şi spuse:

— Acum am sosit.

— Am aici un tort neridicat, se auzi o voce de la celălalt capăt al firului.

— Ce? întrebă Howard.

— Un tort, spuse vocea. Un tort de şaisprezece dolari. Howard ţinea receptorul la ureche, încercând să priceapă.

— Ce tort? Nu ştiu nimic, spuse el. Dumnezeule, ce tot îndrugi acolo?

— Pe mine nu mă duceţi.

Howard trânti receptorul. Se mută în bucătărie. Îşi turnă un whisky. Chemă spitalul. Starea copilului era neschimbată. Continua să doarmă. Ca înainte. Howard dădu drumul robinetului de la cadă. Îşi acoperi faţa cu spumă şi se bărbieri. Abia se băgase în apă, cu ochii închişi, când telefonul sună din nou. Se trase din cadă, apucă un prosop şi ieşi din baie mormăind. „Ce tâmpenie, ce tâmpenie”, exclamă el, gândindu-se că n-ar fi trebuit să plece de la spital în seara aceea. Ridică receptorul şi strigă „Alo”, dar nu primi nici un răspuns. Apoi, cel care sunase trânti receptorul.

Puţin după miezul nopţii, se înapoie la spital. Ann stătea pe acelaşi scaun, lângă pat. Se uită o clipă la Howard, apoi îşi întoarse privirile spre copil. Avea ochii închişi, iar capul îi era bandajat. Părea că respiră regulat, liniştit. Avea prins de braţ un tub prin care se scurgeau picături de glucoză, dintr-un flacon agăţat deasupra patului.

— Cum se simte? întrebă Howard. Ce-s astea? spuse el şi arătă spre tubul şi flaconul de glucoză.

— Doctorul Francis, îl lămuri ea, zice că are nevoie de hrană. Îi trebuie ca să se întremeze. Howard, de ce nu se trezeşte? Dacă totul e bine… Nu înţeleg.

Howard îi puse mâna pe cap. Cu degetele, începu să-i răsfire părul.

— Va fi bine. O să se trezească. Nu mai durează mult. Doctorul Francis ştie mai bine decât noi ce se întâmplă.

După un răstimp îi spuse:

— Poate ar fi mai bine să te duci acasă, să te odihneşti. Rămân eu aici. Dacă sună tâmpitul ăla, nu-ţi pune mintea cu el. Trânteşte-i telefonul de la început.

Un leac bun şi uşor

— Cine a sunat? întrebă ea.

— Nu ştiu. Poate că e unul care se distrează dând telefoane aiurea. Du-te, fii liniştită.

— Nu, spuse ea, clătinând din cap. Nu pot să plec.

— Vorbesc serios. Du-te acasă câteva ore. Mă schimbi mâine dimineaţă. O să fie bine, ai să vezi. Doar şti^ce-a spus doctorul Francis. Scotty îşi va reveni. Să nu ne facem griji. E un somn profund. Atâta tot.

O asistentă deschise uşa. Ji salută, dând din cap. Se îndreptă spre pat. Scoase braţul copilului de sub pătură, îi apucă între degete încheietura, găsi pulsul şi se uită la ceas. Apoi, îi strecură braţul sub pătură şi se mută la capătul patului, unde completă ceva pe foaia de observaţie.

— Cum se simte? întrebă Ann. Mâna lui Howard atârna greu pe umărul ei. Îi simţea apăsarea degetelor.

— Situaţia s-a stabilizat, răspunse asistenta. Doctorul va fi aici în câteva minute. S-a întors la spital pentru vizita.

— Mă gândeam că soţia mea ar putea să meargă acasă să se odihnească, spuse Howard. După vizită, adăugă el.

— Desigur, spuse asistenta. Puteţi pleca împreună, dacă doriţi. Scandinavă, înaltă, blondă, asistenta avea un uşor accent străin.

— Să vedem mai întâi ce spune doctorul, zise Ann. Vreau să discut cu dânsul. Băiatul doarme în continuare. Nu mi se pare normal. Îşi acoperi ochii cu palma, lăsân-du-şi capul puţin în faţă. Howard o strânse o clipă de umeri. Apoi, îi puse degetele pe ceafă şi începu s-o maseze.

— Doctorul Francis va fi aici în câteva minute, spuse asistenta şi părăsi camera.

Howard îşi privi copilul îndelung. Îi văzu pieptul firav ridicându-se şi coborând sub pătură. Atunci o frică îngrozitoare îi paralizã picioarele. Mai avusese această senzaţie, când Ann îi telefonase la serviciu ca să-i anunţe accidentul. Clătină din cap. Scotty era bine. Chiar, dacă nu dormea acasă, în patul său, ci într-un pat de spital, cu capul bandajat şi cu un tub prins de braţ. Dar, acum, de aşa ceva avea nevoie.

Doctorul Francis intră, şi dădu mâna cu Howard, deşi se văzuseră cu câteva ore înainte. Ann se ridică şi îl salută. Doctorul îi răspunse.

— Să vedem mai întâi cum se simte, spuse el.

Se aşează pe marginea patului şi luă pulsul băiatului. Ii descoperi o pleoapă, apoi pe cealaltă. Howard şi Ann stăteau lângă el, urmărindu-1. Apoi, doctorul împinse pătura deoparte şi începu să asculte cu stetoscopul bătăile inirffâi şi plămânii. Apăsă cu degetele de câteva ori pe abdomenul copilului. După ce termină cu palpatul, se opri la capătul patului şi citi foaia de observaţie. Notă pe ea ultimele date. Abia după aceea se uită la Howard şi la Ann.

— Cum e? întrebă Howard. Ce se întâmplă de fapt?

— De ce nu se trezeşte? întrebă Ann.

Doctorul avea o înfăţişare plăcută. Era un tip bronzat, cu umeri masivi. Purta un costum albastru, o cravată în dungi şi butoni de fildeş. Avea părul cărunt, pieptănat cu cărare la mijloc. Arăta ca ieşit de la concert.

— E bine, spuse doctorul. N-avem nici un motiv de îngrijorare. E adevărat, ar putea fi mai bine. Dar deocamdată nu-i nici o problemă. Aşteptăm să se trezească. Şi se va trezi, sunt sigur. Foarte curând.

Doctorul se uită din nou la băiat.

— În câteva ore vom avea mai multe date, spuse el. Atunci vom primi şi rezultatele analizelor. Dar, fiţi liniştiţi, nu e nici o problemă. Diagnosticul îl cunoaşteţi. E acelaşi. Fractură craniană.

— Vai, nu se poate, exclamă Ann.

— Şi comoţie cerebrală. Nu gravă. Acum se află în stare de şoc, cum era de aşteptat, evident, spuse doctorul. Iar somnul, acest somn prelungit, e un simptom al stării de şoc.

— Dar nu mai e în pericol acum, nu-i aşa? întrebă Howard. Nu e vorba de comă, parcă aşa ziceaţi înainte. Starea lui de acum nu este comă, nu o puteţi numi comă, nu-i aşa, domnule doctor?

Howard aştepta cu ochii aţintiţi spre doctor.

— Nu, în acest caz nu putem vorbi de comă, spuse doctorul şi se uită încă o dată la copil. E vorba doar de un somn profund. Organismul îşi ia măsuri de apărare. Copilul dumneavoastră se află acum în afară de orice pericol, pot să vă garantez. Vom avea desigur mai multe

Un leac bun şi uşor date după ce se va trezi. Atunci ne vor sosi şi rezultatele analizelor, spuse doctorul.

— Deci a intrat în comă, adică într-un fel de comă, spuse Ann.

— Nu putem vorbi încă de comă, în sensul precis al cuvântului, replică doctorul. Nu am nici un motiv pentru a da acest diagnostic. Deocamdată, cel puţin. Copilul a suferit un şoc. În asemenea cazuri, reacţia aceasta e firească. Mai ales când se înregistrează o traumă. Dacă a intrat în comă? Ei bine, coma este fără îndoială o stare de inconştienţă, profundă, prelungită. O stare care poate dura câteva zile, sau chiar câteva săptămâni. Dar Scotty nu se află în această stare acum. Cel puţin după datele pe care le avem. Sunt sigur că situaţia se va îmbunătăţi până mâine dimineaţă. Vă garantez. Când se va trezi, vom avea mult mai multe date. Şi acest lucru se va întâmpla foarte curând. Până atunci puteţi rămâne aici sau puteţi pleca acasă. Vă înţeleg. Ştiu că este o situaţie grea. Faceţi cum credeţi eă e mai bine.

Doctorul se uită din nou la copil, apoi se întoarse spre Ann.

— Mămica să fie liniştită. Credeţi-mă, facem tot ce este necesar pentru a-1 readuce la normal. E o chestiune de câteva ore.

O salută pe Ann, îi strânse mâna lui Howard, şi ieşi. Ann puse mâna pe fruntea copilului.

— Bine că n-are febră, spuse ea. Dar adăugă apoi: Doamne, de ce este atât de rece? Howard, e normal să fie aşa? Pune mâna pe fruntea lui!

Howard pipăi tâmplele băiatului. Îşi încetini respiraţia.

— Cred că aşa e normal, spuse el. Ce vrei, e-n stare de şoc. A spus-o chiar doctorul. Doar l-a consultat acum câteva clipe. Dacă Scotty nu era bine, doctorul ne-ar fi

— Spus, nu crezi?

Ann rămase lângă băiat. Îşi strânse buza de jos între dinţi. Se întoarse spre scaun şi se aşează.

Howard luă alt scaun, lângă ea. Se priviră câteva clipe. Ar fi vrut să-i mai spună ceva, s-o încurajeze, dar şi lui îi era teamă. Îi apucă mâna şi o aşează la el în poală. Simţind-o acolo, se linişti parcă. I-o ridică apoi şi o strânse o clipă. Stăteau amândoi, pe scaune, cu mâinile încleştate, privindu-şi copilul. Din când în când, Howard o strângea de mână. În sfârşit, ea îşi trase braţul.

— M-am rugat, spuse ea. El dădu din cap.

— Credeam că n-o să mai fiu în stare, spuse ea. Am închis însă ochii şi am spus: Doamne, ajută-ne, ajută-1 pe Scotty. Atât. Pe urmă a fost uşor. Cuvintele veneau de la sine. Dacă te-ai ruga şi tu…, spuse ea.

— M-am rugat, zise el. M-am rugat azi după-amiază, şi ieri după-amiază, atunci, după ce m-ai sunat, când eram în maşină şi veneam spre spital. M-am rugat tot timpul, spuse el.

— E bine, zise ea.

Simţi atunci, pentru prima oară după accident, că trăiau împreună această încercare. Crezuse înainte că cele întâmplate n-o afectau decât pe ea şi pe Scotty. Pe Howard îl lăsase deoparte, deşi el fusese alături de ei tot timpul, trăise şi el aceleaşi emoţii. Howard era soţul ei şi asta o făcea fericită.

O asistentă, aceeaşi, intră în salon, luă din nou pulsul băiatului şi controlă flaconul cu glucoză de deasupra patului.

Peste o oră sosi alt medic. Se recomandă: Parsons, de la Radiologie. Avea o mustaţă stufoasă, şi purta pantofi sport, cămaşă Western şi blue-jeans.

— Îl ducem jos pentru nişte radiografii, le spuse el. Trebuie să-i facem câteva radiografii şi o tomografie.

— Cum adică? întrebă Ann. O tomografie? Se aşezase între medic şi patul copilului.

— Credeam că aţi isprăvit odată.

— Din păcate, trebuie să mai facem câteva investigaţii, spuse el. Nu vă alarmaţi. E vorba numai de nişte radiografii şi de o tomografie cranianã.

— Dumnezeule! exclamă Ann.

— În astfel de cazuri, e o investigaţie absolut normală, spuse medicul. Trebuie să vedem de ce nu şi-a revenit încă. Fiţi liniştită, nu e nici un pericol. În câteva minute îl ducem jos, zise medicul.

Doi brancardieri intrară în salon cu o targă pe rotile. Erau bruneţi, iar culoarea pielii contrasta cu uniformele

Un leac bun şi uşor lor albe. În timp ce desfăceau tubul de pe braţul băiatului, schimbară câteva cuvinte într-o limbă străină. Ridicară apoi copilul din pat, îl aşezară pe targă şi, împingând căruciorul, ieşiră din cameră. Howard şi Ann intrară după ei în lift. Ann se uită un timp la copil. Închise ochii când liftul începu Să coboare. Brancardierii stăteau tăcuţi Ia capetele căruciorului. Unul dintre ei mormăi ceva la un moment dat. Celălalt dădu din cap, în loc de răspuns.

Mai târziu, în zori, când soarele începu să bată în ferestrele sălii de aşteptare de la Radiologie, brancardierii apărură cu băiatul întins pe targă. Howard şi Ann se urcară în lift, alături de el, şi tot alături de el se aşezară, după ce brancardierii îl culcară la loc în pat.

Aşteptară toată ziua să-şi revină. Copilul continua însă să doarmă. Din când în când unul din ei cobora la bufet să bea

o cafea. Pe urmă, ca şi cum s-ar fi simţit vinovat, se ridica brusc de la masă şi venea înapoi în cameră. Doctorul Francis apăru din nou după-amiază. Examină băiatul. Înainte de a pleca, le spuse că băiatul se va trezi. Acest lucru se putea întâmpla în orice moment, adăugă el. Câteva asistente, altele decât cele din noaptea trecută, intrau în cameră din când în când. Mai târziu, o tânără de la laborator bătu la uşă şi intră. Purta pantaloni şi bluză albă. Aşeză o tavă cu seringi şi epru-bete pe etajera de lângă pat. Fără să scoată vreun cuvânt, se apucă să ia sânge copilului. În clipa în care femeia înfipse acul în braţul băiatului, Howard închise ochii.

— Pentru ce, pentru ce? o întrebă Ann pe asistentă.

— Dispoziţiile doctorului, răspunse tânăra. Eu execut ce mi se spune. Dacă mi se spune recoltează, eu recoltez. Dar ce-a păţit băieţaşul? întrebă ea. Ce drăguţ e!

— L-a călcat o maşină, spuse Howard. Şoferul a fugit.

Tânăra clătină din cap. Se uită din nou la băiat. Apoi, îşi luă tava cu seringi şi ieşi din cameră.

— De ce nu se trezeşte? întrebă Ann. Howard, vreau un răspuns de la oamenii ăştia.

Howard tăcea. Se aşezase din nou pe scaun, picior peste picior. Se frecă pe faţă cu mâna. Privi spre băiat, se rezemă apoi de spetează, închise ochii şi aţipi.

Ann se îndreptă spre fereastră şi se uită la maşinile din parcare. Se făcuse noapte. Maşinile intrau şi ieşeau din careul parcării cu farurile aprinse. Ann rămase la geam cu mâinile prinse de pervaz. Ştia că au ajuns amândoi, ea şi Howard, într-un moment greu. I se făcu frică. Începură să-i clănţăne dinţii. Făcu un efort şi strânse din fălci. In faţa spitalului oprise o limuzină imensă. Văzu pe cineva, o femeie, într-un pardesiu lung, intrând în maşină. Ar fi dorit în acea clipă să fie în locul ei, în locul acelei femei, şi cineva, oricine, s-o ducă departe, într-o casă în care să-1 găsească pe Scotty, iar el să-i sară în braţe şi să-i strige „mamă”.

Curând, Howard se trezi. Se uită iarăşi la băiat. Apoi se ridică de pe scaun, întinse braţele ca să se dezmorţească şi porni spre fereastră. Priveau amândoi, unul lângă altul, la luminile din parcare. Avură impresia o clipă că îşi aud inimile bătând. Într-un chip atât de firesc, teama îi făcuse pe amândoi transparenţi.

Uşa se deschise şi doctorul Francis intră din nou. De data aceasta purta alt costum, altă cravată. Părul său cărunt era pieptănat cu cărare la mijloc. Se apropie de pat şi examină copilul.

— Ar fi trebuit să-şi revină până acum. Nu văd nici un motiv care să-i prelungească somnul, spuse el. Ceea ce vă pot spune este că noi suntem convinşi că băiatul se află în afară de orice pericol. După ce se va trezi, vom fi desigur şi mai liniştiţi în privinţa lui. Şi nu există nici un motiv, absolut niciunul ca să nu se trezească. Eu cred că lucrul acesta se va întâmpla foarte curând. După ce se trezeşte, va mai avea nişte dureri de cap, destul de puternice. Să nu vă alarmaţi. Ele fac parte din reacţiile aşteptate. Şi normale.

— Aşadar e vorba de comă, spuse Ann. Doctorul îşi frecă obrazul.

— O putem numi, deocamdată, comă. Cel puţin până se trezeşte. Bănuiesc că sunteţi amândoi frânţi de oboseală. Nu e uşor. Ştiu că nu e uşor. Ar fi bine să faceţi o pauză, să ieşiţi, să mâncaţi ceva, spuse doctorul. O să vă simţiţi mai bine după aceea. Am să las o asistentă aici până vă întoarceţi. Sfatul meu e să ieşiţi şi să mâncaţi ceva.

— Nu pot să înghit nimic.

Un leac bun şi uşor

— Faceţi, desigur, cum credeţi de cuviinţă, spuse doctorul. Vă asigur însă că toate simptomele sunt bune. Testele n-au arătat nimic obiectiv. În momentul în care va deschide ochii, criza va fi depăşită.

— Vă mulţumesc, domnule doctor, spuse Howard. Îşi strânseră mâinile din nou. Medicul îl bătu pe umăr şi ieşi.

— Unul din noi s-ar putea repezi totuşi până acasă. Măcar să vedem dacă nu s-a întâmplat ceva? spuse Howard. Mai e şi Slug care trebuie hrănit.

— Sună pe cineva din vecini. Sună la Morgan. Roagă-i să dea de mâncare la câine.

— Bine, spuse Howard. După câteva clipe zise: Dragă, de ce nu te duci tu? De ce nu te duci tu acasă să vezi dacă totul e-n ordine? Şi după aceea vii înapoi. N-o să-ţi facă rău o plimbare. Stau eu aici cu copilul. Serios, spuse el. Trebuie să ne menajăm puterile. Va trebui să stăm aici şi după ce se trezeşte.

— De ce nu te duci tu? întrebă ea. Îi dai de mâncare lui Slug, mănânci şi tu.

— Eu am fost înainte, spuse el. Am lipsit exact o oră şi cincisprezece minute. Acum du-te şi tu: Măcar o oră. Mai schimbi aerul. Pe urmă, vii înapoi.

Ann încercă să se gândească la acest drum, dar era prea epuizată. Închise ochii. Se strădui din nou să se concentreze. După un răstimp spuse:

— Cred că am să plec acasă, câteva minute. Cine ştie, dacă n-am să mai stau aici, la căpătâiul lui, tot timpul, poate se va trezi. Ar putea să-şi revină şi când nu sunt eu aici. Poate. Bine, plec. Am să fac o baie. Mă schimb, îi dau de mâncare lui Slug. Şi pe urmă vin înapoi.

— Mă găseşti aici, spuse el. Fii liniştită, am să veghez eu.

Howard avea ochii înroşiţi, duşi în fundul capului, ca după o săptămână de chefuri. Hainele atârnau pe el boţite. Barba îi crescuse. Ann îi atinse obrazul o clipă; pe urmă îşi trase mâna înapoi. Bănuia că Howard vrea să rămână singur o vreme, fără să fie silit să vorbească, să se explice, să-şi dezvăluie îndoielile. Îşi luă portofelul de pe noptieră. El îi ţinu haina.

— Nu lipsesc mult, spuse ea.

— Odihneşte-te puţin, zise el. Mănâncă. Fă o baie. Pe urmă, întinde-te şi stai aşa. Ai să vezi ce bine o să te simţi

atunci. După aceea, vii înapoi, spuse el. Nu-ţi face griji. Doar ai auzit ce-a spus doctorul Francis.

Ann rămase un timp cu haina pe ea, încercând să-şi reamintească exact cuvintşle doctorului, să descopere vreo nuanţă, vreo aluzie dincolo de vorbele sale. Încercă să-şi reamintească reacţia de pe chipul său în clipa în care se aplecase deasupra copilului să-1 examineze. Îşi aminti că liniile feţei i se adunaseră într-o mască impenetrabilă. Atunci când dezvelise pleoapele băiatului şi începuse să-1 asculte la plămâni.

Când ajunse în dreptul uşii, se întoarse şi mai privi

0 dată înapoi. Se uită la copil, apoi la Howard. El dădu din cap. Ieşi atunci trăgând uşa după ea.

Trecu pe lângă oficiul asistentelor. Căută liftul. La capătul coridorului, o luă la dreapta şi intră într-o sală de aşteptare, unde văzu o familie de negri aşezaţi pe scaune de răchită. Bărbatul, de vârstă mijlocie, purta cămaşă şi pantaloni kaki, şi o şapcă de baseball trasă pe ceafă. Lângă el, o femeie dolofană, în rochie de casă şi papuci, stătea prăvălită pe un scaun. O puştoaică în blue-jeans, cu părul legat în zeci de codiţe scurte, stătea cu picioarele încrucişate, pe unul din scaune, fumând o ţigară. Când Ann intră în sală, cei trei îşi mutară privirile spre ea. Măsuţa din faţa lor era plină cu şerveţele murdare de muştar şi pahare de carton. ^

— Franklin, femeia dolofană se dezmeticise. Ceva cu Franklin? Ochii i se căscaseră.

— Haideţi, domniţă, spuneţi-mi, ce-i cu Franklin? încercă să se ridice, dar bărbatul o ţinea strâns de mână.

— Stai aici, Evelyn, spuse el.

— Iertaţi-mă, spuse Ann. Caut liftul. Fiul meu e internat aici în spital. Nu găsesc liftul.

— Liftul e acolo, la stânga, spuse bărbatul, făcându-i semn cu mâna.

Puştoaica trase din ţigară. O privi lung pe Ann. Ochii

1 se îngustaseră ca nişte fante, abia întredeschise. Îşi desfăcu încet buzele cărnoase, lăsând fumul să se prelingă

afară. Negresa se afundase din nou în scaun, cu capul
Un leac bun şi uşor căzut pe umăr. Privea în gol. Prezenţa lui Ann n-o mai interesa.
— Băieţelul meu a fost lovit de o maşină, povesti ea bărbatului, simţind parcă nevoia să-şi explice sieşi ce se întâmplase. A avut o comoţie, o fractură uşoară la cap. Dar se face bine. Acum e-n stare de şoc. Un fel de comă, probabil. Asta ne îngrijorează. Coma. Voiam să ies un pic. Bărbatul meu a rămas cu el. Poate îşi revine până mă întorc eu.
— Ce nenorocire, spuse bărbatul, foindu-se pe scaun. Clătină din cap, se uită la masă, apoi din nou la Ann.
Era tot acolo.
— Franklin, băiatul nostru, spuse el. Îl operează acum. Cineva a băgat cuţitul în el, să-1 omoare, erau la un chef, s-a încins o bătaie acolo, da' el n-a dat în nimeni, a stat deoparte, şi tot degeaba, că aşa e astăzi, o păţeşti când nici nu te-aştepţi. Acum îl operează. Tragem nădejde că Dumnezeu o să-1 facă bine.
O fixă pe Ann cu privirea.
Ea o privi pe fată şi observă că aceasta o urmărea foarte atent. Se uită apoi la femeie, care între timp îşi. Lăsase capul pe piept şi închisese ochii. Îi văzu buzele mişcându-se, în tăcere, alcătuind cuvinte. Ar fi vrut s-o întrebe în clipa aceea ce vor să însemne acele cuvinte. Ar fi vrut să mai vorbească cu aceşti oameni. Erau cuprinşi de teamă, ca şi ea. Aveau ceva în comun. Ar fi vrut să le povestească despre accident, despre Scotty, să le spună că totul se întâmplase chiar în ziua lui de naştere, într-o luni, să le spună că băieţelul ei nu se trezise încă din somn. Nu ştia însă cum să înceapă. Îi privi doar, fără să spună nimic.
O luă pe coridorul pe care i-1 arătase negrul. Găsi imediat liftul. Aşteptă un minut în faţa uşii închise. Nu era sigură că face lucrul cel mai potrivit. Apoi, întinse degetul şi apăsă pe buton.

Ann trase maşina pe alee şi opri motorul. Închise ochii, îşi lăsă capul pe volan câteva clipe. Ascultă zgomotul stins al motorului. Apoi ieşi din maşină. Din casă se auzea lătratul câinelui. Se îndreptă spre uşa din faţă, care era descuiată. Intră, aprinse lumina şi turnă apă într-un ibric, pentru ceai. Desfăcu o conservă pentru câine şi-i dădu de mâncare lui Slug pe veranda din spatele casei. Câinele mâncă repede, clefăind. Apoi fugi în bucătărie după Ann. Ea se aşezase pe canapea cu ceaiul în mână. Atunci sună telefonul.

— Da, răspunse ea. Alo?

— Doamna Weiss? întrebă o voce de bărbat. Era cinci dimineaţa. I se păru că aude în receptor un zgomot înfundat, de hală cu maşini.

— Da, da, ce este? întrebă ea. La telefon doamna Weiss. Ce s-a întâmplat?

Încercă să desluşească acel huruit de fond.

— S-a întâmplat ceva cu Sfcotty? Dumnezeule!

— Daa, Scotty, spuse vocea bărbatului. Despre Scotty e vorba. Chestiunea aceea, da, e pentru Scotty. Cum, l-aţi uitat pe Scotty? spuse bărbatul şi închise telefonul.

Formă imediat numărul de telefon al spitalului. Ceru etajul III. Răspunse o asistentă. Ann o întrebă de băiat. Apoi, îl ceru pe soţul ei la telefon. Era vorba de o urgenţă, explică ea.

Aşteptă, răsucind firul telefonului între degete. Stătea cu ochii închişi. Simţi un gol în stomac. Ar fi trebuit să mănânce. Slug venise de pe verandă ca să se ghemuiască la picioarele ei. Dădea din coadă. Ann îl trase uşor de ureche. La telefon se auzi vocea lui Howard.

— M-a sunat cineva acum câteva clipe, spuse ea. Răsuci firul în mână. Zicea că e vorba de Scotty, izbucni ea.

— Scotty e bine, îi spuse Howard. Doarme, doarme în continuare. Nu s-a întâmplat nimic. Asistenta a mai fost de două ori pe aici de când ai plecat. Asistenta, dacă nu cumva şi doctorul. Totul e bine.

— Howard, era o voce de bărbat. Zicea că Scotty…

— Dragă, odihneşte-te puţin. Ai nevoie de odihnă. Probabil că e tot individul care m-a sunat şi pe mine. Nu-ţi pierde vremea cu fleacuri. Odihneşte-te, şi după aceea vii înapoi. O să mâncăm aici. Poate luăm o gustare. Ceva, vedem noi.

— Să mănânc? spuse ea. Nu vreau să mănânc nimic, nici să n-aud de aşa ceva.

— Ann, ascultă-mă, spuse el. Atunci o să bem ceva, poate un juice, sau altceva, nu ştiu, Ann, nu ştiu, Dum

Un leac bun şi uşor nezeule, nici mie nu-mi arde de mâncare, Ann, mă auzi, mi-e greu să vorbesc acum. Sunt aici, într-un oficiu. Doctorul Francis vine din nou la ora opt dimineaţa. Urmează să ne comunice ceva, ceva mai precis. Aşa zicea una din asistente. Mai mult nu ştia nici ea. Ann, draga mea, poate atunci vom afla ce se'ântâmplă cu băieţelul nostru. Deci la opt. Să fii aici înainte de opt. Până atunci stau eu cu el. Scotty e bine. E la fel, adăugă el.

— Mă pregăteam să beau un ceai, spuse ea, când a sunat telefonul. Spunea că-i în legătură cu Scotty. Se auzea şi un zgomot, ceva înfundat. Venea de undeva, din spate. Când te-a sunat pe tine, tot aşa a fost?

— Nu mai ţin minte, spuse el. Poate că-i şoferul care l-a călcat pe Scotty. O fi vreun psihopat. A auzit de băiat şi ne sună întruna. Linişteşte-te. Sunt aici, cu el. Întinde-te puţin. Fă o baie. Te aştept după şapte. O să vorbim cu doctorul. Amândoi. O să fie biner dragă, ai să vezi. Suntem aici, lângă el, şi eu, şi doctorii, şi asistentele. Iar starea lui s-a stabilizat. Aşa mi-au spus ei.

— Mi-e groaznic de frică, spuse ea.

Dădu drumul la apă, se dezbrăcă şi intră în cadă. Se spălă repede şi se uscă. Pe cap nu se mai spălă. Apoi se schimbă. Îmbrăcă nişte pantaloni largi, de lână, şi un pulover. Intră în sufragerie. Câinele îşi ridică privirea spre ea. Cu coada lovea încet covorul. Afară începuse să se lumineze. Ann ieşi din casă şi se sui în maşină.

Se strecură în parcarea spitalului. Găsise un spaţiu îngust, chiar lângă intrare. Simţi atunci că este într-un fel vinovată

de tot ce se întâmplase cu copilul ei. Se gândi apoi la familia de negri. Îşi aminti de băiatul lor, Franklin, de masa acoperită cu hârtii mototolite, murdare, de puştoaica trăgând din ţigară, de privirea aceea ţintuită spre ea. „Să nu faci copii”, îi spuse ea fetiţei care îi apăruse parcă în faţa ochilor, „să nu faci copii, pentru numele lui Dumnezeu”, repetă ea, în timp ce intra pe uşa principală a spitalului.

Luă liftul până la etajul III, împreună cu două asistente care intrau în tură. Era miercuri dimineaţă, şapte fără cinci minute. Uşa liftului se deschise la etajul III. Auzi un anunţ pentru un oarecare doctor Madison. Asistentele ieşiră primele din lift şi reîncepură discuţia întreruptă cu câteva clipe înainte. Ann străbătu coridorul care dădea în sala de aşteptare unde se întâlnise cu familia de negri. Plecaseră. Scaunele zăceau împrăştiate de parcă atunci ar fi fost părăsite. Pe masă, aceleaşi pahare de carton, hâr-tiile murdare, şi scrumiera plină cu mucuri de ţigară.

Se opri în dreptul oficiului pentru asistente. O soră stătea la birou. Îşi peria părul şi căsca.

— Un tânăr, negru, a fost operat noaptea trecută, spuse Ann. Se numeşte Franklin. Familia lui era în sala de aşteptare. Aş vrea să ştiu cum se simte.

Asistenta care stătea la birou, în spatele peretelui de sticlă, se uită la un grafic. Telefonul sună. Ea ridică receptorul, fără să-şi mute privirea de pe Ann.

— A murit, spuse asistenta.

Peria îi rămăsese suspendată în aer. Continuă să se uite la Ann.

— Sunteţi cumva un prieten al familiei sau aţi întrebat numai din curiozitate?

— I-am întâlnit noaptea trecută, spuse Ann. Şi fiul meu este internat aici. E în stare de şoc. Aşa se pare. De fapt, nimeni nu ştie exact ce se întâmplă cu el. Voiam să aflu ceva despre Franklin. Atât. Mulţumesc.

Se strecură pe coridor. Uşile ascensorului, de aceeaşi culoare cu pereţii, se crăpară şi un bărbat chel, uscăţiv, cu

pantaloni albi şi pantofi de pânză, îşi făcu apariţia, împingea un cărucior greu. Noaptea trecută, Ann nici nu observase aceste uşi. Bărbatul se oprise la prima cameră de lângă lift. Consultă o fişă. Se aplecă, trase din cărucior o tavă, bătu uşor la uşă şi intră. Când trecu pe lângă cărucior, Ann simţi mirosul greu de mâncare caldă. Se îndepărtă, fără să-şi mai arunce ochii la asistentele care treceau pe culoar. Ajunse în dreptul camerei unde se afla copilul ei. Deschise uşa.

Howard stătea la fereastră, cu mâinile la spate.

— Se întoarse în clipa în care Ann intră în cameră.

— Cum se simte? întrebă ea.

Se îndreptă direct spre pat. Îşi lăsă geanta direct pe podea, lângă noptieră. Avu impresia atunci că plecase de foarte multă vreme din acea cameră. Atinse faţa copilului.

Un leac bun şi uşor

— Howard?

— Doctorul Francis a fost aici. A ieşit de câteva minute, spuse Howard.

Ea îl urmări cu atenţie. I se păru că umerii i se ascu-ţiseră.

— Am crezut că nu vor veni înainte de ora opt, spuse ea repede.

— Mai era un doctor cu el. Un neurolog.

— Un neurolog…, repetă ea.

Howard dădu din cap. Da, acum se vedea foarte bine. Umerii i se ascuţiseră.

— Şi ce-au spus, Howard? Pentru Dumnezeu, Howard, ce-au spus? Ce se întâmplă cu el?

— Au spus că-1 vor duce jos să-i facă nişte analize. Ann, draga mea, au spus că s-ar putea să-1 opereze. Să-1 opereze, înţelegi? Nu reuşesc să-şi explice de ce nu şi-a revenit încă. E mai mult decât şoc sau comoţie. Au confirmat-o şi ei. Se pare că este ceva înăuntru. In cutia craniană. Din cauza fracturii. O să-1 opereze, s-a hotărât. Am încercat să te sun, dar cred că plecaseşi deja.

— Nu se poate, vai, Howard, nu se poate, spuse ea, apucându-i mâinile. „

— Priveşte! spuse Howard. Priveşte, Ann! Scotty. O răsuci în direcţia patului.

Băieţelul deschisese ochii, apoi îi închise la loc. Îi deschise din nou. Aproape un minut, ochii lui se uitară fix în faţă. Apoi, se rotiră încet, spre Howard şi Ann. Priveau în gol.

— Scotty, strigă mama, apropiindu-se de pat.

— Hei, Scotty, zise tatăl. Hei, băiete.

Se aplecară deasupra patului. Howard îi luă mâna şi începu să i-o mângâie, s-o apese cu degetele. Ann se încovoiase, apropiindu-se de faţa băiatului. Îl săruta pe frunte întruna. Îi cuprinse apoi obrajii cu palmele.

— Scotty, iubirea mea, noi suntem, mămica şi tăticu', strigă ea. Scotty, mă auzi?

Copilul se uită la ei indiferent. Nu dădea nici un semn că i-ar recunoaşte. Deodată deschise gura, strânse pleoapele şi urlă. Un ţipăt care îi absorbi tot aerul din plămâni. Pentru o clipă, chipul păru că i se destinde, că se linişteşte.

Buzele se desfăcură apoi, şi atunci, fără zgomot, îi ieşi ultima răsuflare din gâtlej, printre dinţii, încleştaţi deja.

Cauza morţii fusese, după opinia medicilor, o ocluzie inaparentă. Un caz la un milion. Dacă ar fi fost descoperită la timp şi operată prompt, copilul ar fi fost salvat. Dar ce indicii aveau? Investigaţiile nu arătaseră nimic.

Doctorul Francis era zguduit.

— Îmi pare' nespus de rău. Nu ştiu dacă mă puteţi înţelege, le spuse el în timp ce-i conducea spre oficiul medicilor.

Înăuntru era un medic. Se uita la televizor, cu picioarele sprijinite de speteaza unui scaun. Tocmai ieşise din sala de naşteri. Era îmbrăcat cu halat, pantaloni largi, bluză şi o bonetă care-i acoperea părul, toate de culoare verde. Se uită la Howard şi la Ann, apoi la doctorul Francis. Se ridică, închise televizorul şi ieşi. Doctorul Francis şi Ann se apropiară de o canapea. Se aşezară unul lângă celălalt. El începu să-i vorbească. Avea o voce joasă, calmă. La un moment dat, se aplecă şi o îmbrăţişă. Ea îi simţi pieptul lipit

de umărul ei, vibrând uniform. Rămase cu ochii deschişi. Howard plecase la baie, lăsând uşa deschisă în urma lui. Izbucni în plâns. Un plâns nervos. Dădu drumul la apă şi se clăti pe faţă. Apoi, se întoarse în oficiu şi se aşează la o măsuţă cu telefon. Se uită la receptor, căutând parcă să afle cu ce ar trebui să înceapă. Dădu câteva telefoane. După un răstimp, doctorul Francis se apropie de el.

— Vă pot ajuta cu ceva? întrebă doctorul.

Howard clătină din cap. Ann se uita fix la doctorul Francis, ca şi cum n-ar fi înţeles ce spusese.

Doctorul îi conduse până la ieşirea din spital. Acolo era un du-te-vino necontenit. Se făcuse unsprezece dimineaţa. Ann observă cât de încet îşi mişca picioarele. Aproape în silă. I se păru că doctorul Francis se grăbeşte, că vrea să-i vadă plecaţi cât mai repede. Tocmai acum când ea ar fi dorit să mai întârzie un timp, când ar fi fost mai bine să nu plece. Se uită la maşinile din parcare, apoi se întoarse şi privi spre intrarea spitalului. Clătină din cap.

— Nu, nu, spuse ea. Nu-1 pot lăsa aici, nu.

Un leac bun şi uşor îşi auzi cuvintele. Sunau atât de penibil. Tot ce fusese în stare să rostească semăna cu replicile auzite la televizor, într-unui din acele filme în care moartea năvăleşte brutal, năprasnic Ar fi vrut ca aceste cuvinte să nu le împartă cu nimeni. Să îi aparţină numai ei.

— Nu, spuse ea, şi atunci îi apăru, fără să ştie de ce, imaginea negresei, cu capul atârnând moale pe umăr.

— Nu, îngână ea din nou.

— Vă caut eu mai târziu, îi spuse doctorul lui Howard. Mai sunt câteva formalităţi de îndeplinit. Sunt necesare pentru a limpezi glumiţe lucruri. Trebuie să găsim totuşi un răspuns.

— E vorba de o autopsie? completă Howard. Doctorul Francis încuviinţă.

— Da, înţeleg, spuse Howard. Apoi, zise:

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu, asta nu, doctore, asta n-o mai înţeleg, nu pot s-o înţeleg, nu pot.

Doctorul Francis îl luase de după umăr.

— Îmi pare rău. Numai Dumnezeu ştie cât de rău îmi pare.

Îşi trase mâna de pe umărul lui Howard şi i-o întinse. Howard o privi o clipă, apoi o apucă. Doctorul Francis o îmbrăţişă iarăşi pe Ann. Nu putea pricepe de ce i se arată atâta compasiune. Îşi sprijini capul pe umărul lui. Ochii îi rămăseseră însă ţintuiţi asupra spitalului. Când ieşi cu maşina din parcare, se uită încă o dată înapoi, spre spital.

Acasă, Ann se aşează pe canapea cu mâinile în buzunare. Howard închisese uşa camerei lui Scotty. Dădu drumul la filtrul de cafea. Apucă o cutie goală. Voia să strângă jucăriile băiatului care erau risipite prin sufragerie. Se aşează însă lângă Ann, pe canapea. Împinse cutia deoparte şi se aplecă, cu braţele căzute între genunchi. Începu să plângă. Ann îi aşează capul în poala ei.

— S-a dus, spuse ea, mângâindu-1 pe umăr. S-a dus. Auzi printre suspinele lui şuieratul filtrului din bucătărie.

— Ei, gata, gata, spuse ea cu blândeţe. Howard, s-a dus. S-a dus şi va trebui să ne obişnuim cu gândul ăsta. Cu gândul că vom fi singuri.

După un răstimp, Howard se ridică şi începu să se plimbe fără noimă prin cameră, cu cutia goală în braţe. Adunase numai câteva jucării, la un capăt al canapelei. Ann stătea ca înainte, cu mâinile în buzunare. Mai târziu, începu să dea telefoane la rude. După ce i se răspundea, Ann îngăima câteva cuvinte şi izbucnea în plâns. Apoi, le explica, cu voce calmă, tot ce se întâmplase. Pe urmă veneau detaliile despre înmormântare. Howard coborâse cu cutia în garaj. Găsi acolo bicicleta băiatului. Lăsă cutia din mână, şi se aşează pe jos, lângă bicicletă. O apucă uşor, „lă-sând-o să-i cadă pe piept. Simţi pedala de cauciuc în coşul pieptului. Învârti roata încet cu degetul.

Ann vorbise cu sora ei. Se pregătea să formeze alt număr, când telefonul sună. Ridică după primul apel.

— Alo, spuse ea şi auzi atunci un zgomot înfundat în receptor, un huruit. Alo, pentru numele lui Dumnezeu, cine-

i acolo? Ce vrei de la mine?
— Scotty, am ceva pentru Scotty, se auzi o voce de bărbat. Aţi uitat de Scotty?
— Ticălosule! ţipă ea. Cum îndrăzneşti, nenorocitule?
— Scotty, repetă vocea de bărbat. L-aţi uitat pe Scotty? apoi urmă o tăcere. Închisese.
Howard auzise ţipetele ei. Veni în grabă şi o găsi cu capul pe masă, plângând. Ridică receptorul. Nu se auzea decât tonul.
Mai târziu, pe la miezul nopţii, după ce îşi anunţaseră toate rudele şi prietenii, telefonul sună din nou.
— Răspunde tu, spuse ea. Howard, e el, sunt sigură. Stăteau în bucătărie, la masă, cu o ceaşcă de cafea în faţă. Howard îşi luase şi o sticlă de whisky lângă el. Răspunse abia după al treilea apel.
— Alo, spuse el. Cine-i acolo? Alo? Alo? Pe fir nu mai era nimeni. A închis, zise Howard. Cine naiba sună?
— El era! spuse ea. Ticălosul! L-aş strânge de gât. L-aş pune la zid. Să crape o dată.
— Ann, ce-i cu tine, pentru Dumnezeu! spuse el.
— N-ai auzit nimic? întrebă ea. Ceva în spate, un zgomot, vreo maşinărie, vreun huruit?
Un leac bun şi uşor
— Nu, n-am auzit nimic, spuse el. N-a durat mult. Câteva clipe. Cred că era un radio deschis. Da, era un radio. Asta e tot ce-mi amintesc. Dar ce naiba se întâmplă? întrebă el.
Ea clătină din cap.
— Dacă aş putea pune mâna pe el!
Şi atunci îşi aminti. Ştia cine fusese la telefon. Scotty. Tortul. Numărul de telefon. Împinse scaunul şi se ridică.
— Howard, du-mă în centru, spuse ea.
— Ce zici?
— În centru. Ştiu cine a sunat. Ştiu cine este. E brutarul, nemernicul acela de brutar. I-am comandat un tort pentru ziua de naştere a lui Scotty. El ne-a sunat. El are numărul

nostru. El ne omoară cu telefoanele. Pentru un tort, Howard. Ce bestie!

Plecară spre centru. Cerul era senin, plin de stele. Afară se făcuse frig. Aprinseră radiatorul din maşină. Parcară în faţa brutăriei. Toate magazinele dimprejur erau închise. În faţa cinematografului, la capătul străzii, aşteptau mai multe automobile. Ferestrele brutăriei erau întunecate. Se uitară pe geam. Nu se vedea decât o luminiţă în camera din spate. Din când în când un bărbat solid, în halat, trecea prin albul egal al luminii. Ann văzu vitrinele dinăuntru, măsuţele cu scaune. Încercă uşa. Bătu în geam. Brutarul nu dădea nici un semn că i-ar auzi. Nu se uita deloc la uşă.

Ocoliră brutăria cu maşina şi parcară la uşa din spate. Ieşiră din maşină. Se vedea o fereastră luminată, dar era aşezată prea sus ca să se zărească ceva prin ea. Lângă uşa din spate stătea agăţată o firmă: Brutărie. Comenzi speciale. Ann desluşi zgomotul slab al radioului, apoi un scârţâit, poate de la balamalele unui cuptor. Bătu la uşă şi aşteptă, Bătu din nou, mai tare. Radioul amuţi. Se auzi un hârşâit, un sunet distinct. Un sertar fusese tras, şi pe urmă închis.

Cineva descuie uşa şi o deschise. Brutarul se aşezase în lumină şi-i măsură cu privirea.

— E închis, spuse el. Ce căutaţi la ora asta? E miezul nopţii. Aţi tras la măsea?

Ann făcu un pas înainte. Lumina care venea prin uşa deschisă îi căzu acum pe faţă. Brutarul clipi. O recunoscuse.
-

— Dumneata eşti? întrebă el.

— Da, eu sunt, răspunse ea. Eu. Mama lui Scotty. Iar el este tatăl lui Scotty. Vrem să intrăm.

Brutarul răspunse scurt.

— Am treabă acum. Am de lucru.

Dar ea păşise deja înăuntru. Howard o urmă. Brutarul se dădu înapoi.

— Miroase ca într-o brutărie aici, nu-i aşa, Howard? Ca într-o brutărie.

— Ce vreţi de la mine? întrebă brutarul. Te pomeneşti că aţi venit după tort. Aşa deci. V-aţi hotărât să luaţi tortul. În sfârşit. Parcă aţi comandat un tort, nu-i aşa?

— Ce brutar deştept! spuse ea. Howard, ăsta e tipu' cu telefoanele.

Strânsese pumnii, iar privirea i se umpluse de ură. Simţea că arde ceva în adâncul ei, o îndârjire care îi dădea senzaţia că este mai puternică, mai puternică decât cei doi bărbaţi de lângă ea.

— Ei, las-o mai moale! spuse brutarul. Deci pentru tort aţi venit. Buun, dacă e aşa, de ce să ne certăm? N-am nimic de împărţit cu dumneata. Poftim. Tortul e acolo. E cam vechi. Stă de trei zile. Vi-1 dau la juma' de preţ. Îl luaţi? E al vostru. Mie nu-mi foloseşte la nimic. Şi nu văd cine l-ar cumpăra. Pe mine m-a costat timp şi bani ca să-1 fac. Dacă-1 luaţi, bine, dacă nu, totuna e. Şi acum lăsaţi-mă în pace. Am de lucru.

În timp ce-i privea, îşi freca limba de spatele dinţilor.

— Ai alte torturi de făcut…, spuse ea.

Ceva continua să crească în ea. Era calmă. Ştia că se poate stăpâni.

— Ascultă, cucoană. Vezi prăvălia asta? Aici muncesc şaisprezece ore pe zi, ca să-mi câştig existenţa.

Îşi şterse mâinile de halat, şi continuă:

— Muncesc zi şi noapte ca s-o scot la capăt.

Ann îi aruncă o privire care-1 făcu să se dea înapoi.

Un leac bun şi uşor

— N-am chef de scandal, pricepi? se răsti el, aple-cându-se spre tejghea, după un făcăleţ. Începu să bată cu el rar în palmă.

— V-aţi hotărât? Luaţi tortul sau nu? Am de lucru.

Brutarii muncesc noaptea, spuse el din nou.

Ochii i se micşoraseră, i se urâţiseră, gândi ea. Păreau îngropaţi printre smocurile de păr de pe obraji. Grăsimea îi

atârna pe ceafă.
— Ştiu, ştiu… brutarii dau în brânci noaptea, spuse Ann. Şi tot noaptea dau telefoane… Nemernicule!
Brutarul îşi lovea uşor palma cu făcăleţul. Se uită la Howard.
— Ai grijă, ai grijă…, îi spuse el lui Howard.
— Copilul meu a murit, spuse ea pe un ton rece, egal, hotărât. A fost călcat de o maşină luni dimineaţă. L-am vegheat până în ultima clipă. N-ai ştiut. Cum ai fi putut să ştii de fapt? Că doar brutarii nu sunt cei mai deştepţi pameni din lume, nu-i aşa? Ce zici, domnule brutar, am dreptate? Da. Copilul meu a murit, a murit. Ticălosule!
Parcă tot atât de brusc pe cât ţâşnise din ea, ura începu să scadă, lăsând în locul ei altceva, o senzaţie cumplită de greaţă. Se sprijini de masa de lemn, pătată de făină, îşi îngropă obrajii în pumni şi izbucni în plâns. Umerii îi tremurau*
— Nu e drept, strigă ea, nu, nu e drept.
Howard îşi aşeză mâna pe spatele ei, privindu-1 în acelaşi timp pe brutar.
— Să-ţi fie ruşine, îi spuse Howard. Ruşine!
Brutarul lăsă făcăleţul pe tejghea. Îşi desfăcu halatul şi îl aruncă deoparte. Se uită la Howard, la Ann, şi clătină din cap încet. Trase un scaun de sub o masă pliantă pe care se aflau hârtii, chitanţe, o maşină de calculat, o carte de telefon.
— Staţi jos. Vă rog, spuse el. Să vă dau un scaun, îi spuse el lui Howard. Staţi jos.
Dispăru în camera din faţă, de unde reveni cu două scaune de fier forjat.
— Oameni buni, staţi jos. Vă rog.
Ann se şterse la ochi. Se uită apoi la brutar.
— Aş fi fost în stare să te omor, spuse ea, aş fi vrut să te văd crăpând.
Brutarul curăţase masa. Împinsese maşina de calculat într-o parte, împreună cu teancurile de chitanţe. Cartea de

telefon Căzu pe jos, bufnind. Howard şi Ann se aşezară, trăgându-şi scaunele lângă masă. Brutarul se aşează şi el.

— Ce-aş putea să vă spun? îmi pare rău, zise brutarul, în timp ce-şi proptea coatele pe masă. Numai Dumnezeu ştie cât de rău îmi pare. Vă spun… Eu sunt un simplu brutar. Nici nu pretind că aş fi altceva. Poate că altădată, cândva, cu ani în urmă, eram altfel. Am uitat. Nici măcar nu ştiu dacă am fost altfel. Acum însă sunt aşa cum mă vedeţi. Un simplu brutar. N-o spun ca şi cum ar fi o scuză pentru ce s-a întâmplat. Ştiu că nu există nici o scuză pentru ce am făcut. Ştiu. Şi îmi pare rău. Îmi pare rău pentru băieţelul vostru, îmi pare rău pentru mizeriile pe care vi le-am făcut, le spuse brutarul.

Îşi întinse braţele pe masă, descoperindu-şi palmele.

— Eu n-am copii. Încerc să-mi închipui ce-aţi simţit în clipele acelea. Tot ce vă pot spune acum este că-mi pare rău. Şi dacă nu vă cer prea mult, iertaţi-mă! spuse brutarul. Nu sunt un om rău. Cel puţin, aşa cred eu. Nu sunt un nemernic, aşa cum strigaţi la telefon. Nu ştiu dacă mă puteţi înţelege, dacă puteţi pricepe ce simt acum. Poate nici nu merit să fiu iertat. Dar dacă, totuşi, în sufletul vostru mai există un strop de iertare pentru mine…

Se făcuse cald în brutărie. Howard se ridică şi-şi scoase haina. O ajută şi pe Ann să facă acelaşi lucru. Brutarul îi urmări câteva clipe. Clătină din cap şi se scula de la masă. Se opri în faţa unui cuptor, răsuci nişte butoane. Scoase la iveală două ceşti, pe care le umplu cu cafea. Aşează pe masă un pahar cu frişcă şi o cutie cu zahăr.

— Cred că trebuie să mâncaţi ceva, spuse brutarul. Vreau să gustaţi din cornurile mele. Sunt proaspete. Trebuie să mâncaţi. Altfel nu veţi rezista. Mâncarea e un leac bun şi uşor când treci printr-un necaz, spuse el.

Aşează în faţa lor nişte cornuri cu scorţişoară. Erau fierbinţi, cu glazura alunecând pe ele. Le aşează alături o bucată de unt şi două cuţite. Apoi îşi trase scaunul şi

Un leac bun şi uşor luă loc lângă ei. Aştepta să-i vadă mâncând. Aştepta să-i vadă mâncând cornurile de pe platou.

— Mâncarea face bine, le spuse el, privindu-i. Mai am, mâncaţi tot, fără grijă, mâncaţi tot ce vă place, am în prăvălia mea toate cornurile din lume.

Mâncau cornuri şi beau cafea. Ann simţi dintr-o dată că i se face foame. Cornurile erau fierbinţi şi dulci. Mâncă trei. Brutarul o privea. Era fericit. Apoi, începu să le vorbească. Il ascultau. Il ascultau, deşi erau zdrobiţi de oboseală. Din când în când dădeau din cap. Brutarul le vorbi despre singurătate, despre îndoielile şi neputinţa care veneau o dată cu vârsta. Le povesti apoi ce înseamnă să trăieşti singur, fără copii, atâţia ani, să te aşezi în fiecare zi în faţa aceloraşi cuptoare care trebuie golite şi umplute, la nesfârşit. Să pregăteşti mereu prăjituri pentru aniversări şi petreceri, să fii tot timpul cu mâinile vârâte în glazură, să pictezi iniţialele de-o şchioapă pe torturile mirilor, de sute de ori, ba nu, chiar de mii de ori, şi zilele de naştere, cu toate luminările acelea arzând, parcă le-ai avea în faţa ochilor, mereu. Da, era o meserie bună. Şi necesară. Să fii brutar. În fond, era mai bine decât să vinzi flori şi coroane. Era mai bine când din mâinile tale ieşea pâinea. Căci pâinea mirosea altfel, mirosea mai frumos decât orice floare.

— Luaţi-o pe asta, spuse-brutarul, rupând în două o pâine neagră. E aspră la gust. Dar e o bogăţie.

O mirosiră. Brutarul le dădu apoi să muşte din ea. Avea gust de melasă, de boabe de grâu. Îl ascultau, mâncând. Înghiţeau bucăţi din pâinea neagră. Parcă se făcuse zi sub cuvele de neon. Când zorii aşternură pe ferestre lumina lor palidă, Howard şi Ann se găseau tot acolo, ascultându-1, neclintiţi. V

Un vechi prieten al nevesti-mii, orb din naştere, îşi anunţase sosirea la noi. Soţia lui murise de curând. Îi rămăseseră nişte rubedenii din partea ei, prin Connecticut. De acolo o sună pe nevastă-mea să-şi anunţe vizita. Sosea

cu trenul, era un drum cam de cinci ore, nevastă-mea urmând să-1 aştepte la gară. Nu se mai văzuseră de zece ani, de când, la Seattle, într-o vară, nevastă-mea lucrase pentru el. Păstraseră, bineînţeles, legătura. Îşi imprimau vocea pe benzi de magnetofon pe care şi le trimiteau apoi prin poştă. Când am auzit că vine la noi m-a apucat groaza. Nu ştiam mare lucru despre el. Decât că e orb, ceea ce era suficient ca să mă indispun. Despre orbi aveam o vagă idee, şi aceea adunată de prin filme, în filme orbii îşi târşâie picioarele, afişâhd nişte mutre deloc vesele. Ba uneori îşi mai iau şi un câine dresat cu ei, să nu piardă cumva drumul. Cred că ar fi fost ultimul lucru la care m-aş fi gândit: că voi dormi sub acelaşi acoperiş cu un orb, şi unde? chiar la mine acasă.

În vara aceea, la Seattle, nevastă-mea rămăsese fără serviciu. Bani nu mai avea. Voia să se mărite în toamnă cu un tip care făcea şcoala de ofiţeri. Dar, şi el era lefter. Se iubeau, cică, la nebunie, şi-atunci, /pasămite, banii nu contau. În sfârşit, găsise*ceva prin ziare: CAUT ASISTENŢĂ – Orb angajează persoană care să-i citească. Era şi un număr de telefon. A sunat, s-a dus la el şi a primit de lucru pe loc. În vara aceea a muncit pentru orb. Ii citea tot felul de bazaconii, studii, analize, rapoarte. L-a ajutat să înjghebe un mic birou de asistenţă socială. Aşa s-a înfiripat prietenia celor doi, a nevesti-mii cu orbul. Povestea o ştiu chiar de la ea. Pe urmă s-a mai

Catedrala întâmplat ceva. Tot de la ea ştiu. Era ultima ei zi de lucru, urmau să se despartă. Stăteau amândoi în birou, când orbul a rugat-o să-1 lase, câteva clipe, să-i atingă faţa. Nevastă-mea n-a zis nu. Cică orbul ar fi pipăit-o atunci cu degetele pe faţă, că nu i-ar fi scăpat nici o bucăţică neatinsă, ar fi pipăit-o şi pe nas, şi culmea, chiar şi pe gât. Scena a fost de milioane. Nevastă-mea, că să scrie niscaiva versuri de aducere aminte, că ea, pasămite, dacă nu scrie râu se simte în apele ei. Pe vremea aceea nu trecea anul

până n-aşternea vreo trăsnaie pe hârtie, întotdeauna după o chestie mai suculentă.

Poezia cu pricina am apucat s-o văd, adică mi-a arătat-o chiar ea, pe vremea când îi făceam curte. Povestea acolo, în poezie, ce simţise ea atunci, ce i se năzărise în clipa aceea, în timp ce orbul o pipăia pe nas şi pe buze. Poezia, ţin bine minte, era o aiureală. Dar de zis, n-am zis nimic. E drept că nici eu nu sunt mare expert în domeniu, iar dacă e să pun mâna pe-o carte, zău că aceea n-ar fi una de poezii.

Va să zică ofiţeraşul nostru intrase în graţiile ei. Prima ei iubire. Până aici toate bune şi frumoase. Pe la sfârşitul verii, aşadar, după scena cu pipăiala, ea îşi ia rămas bun de la orb şi se mărită cu celălalt, prima ei iubire, şi cum individul, între timp, ieşise ofiţer cu patalama în regulă, îşi fac amândoi bagajele şi se topesc din Seattle. Cei doi, adică orbul şi ea, au păstrat legătura. Ea l-a sunat prima, după un an, poate chiar mai repede. L-a sunat într-o noapte, de la o bază aeriană din Alabama. Voia să se descarce, şi s-a descărcat. Orbul a povăţuit-o să-i trimită o bandă în care să-i spună tot ce se întâmplase cu ea. Aşa a făcut. I-a trimis o bandă. Cu destăinuirile ei. Povestea acolo de bărbatu-său, de trambală-rile lor dintr-un stat în altul. Ea zicea că-1 iubeşte pe ofiţer, dar că nu-i place viaţa pe care o duc, că mutatul dintr-o unitate în alta e un chin. Îi spunea orbului, tot pe banda aceea, că scrisese o poezie, în care era vorba de el, şi că avea de gând să scrie alta, să arate ce înseamnă să fii nevastă de ofiţer de aviaţie. Pe asta n-o terminase încă. Adică mai avea de scris la ea. Orbul i-a răspuns, a făcut şi el o bandă pe care i-a trimis-o prin poştă. Ea a primit-o şi a înregistrat alta. Au dus-o aşa ani de zile.

Ofiţerul era trimis în misiuni, când la o bază, când la alta. Ea, după el. Aşa se explică de ce orbul primea benzi de la bazele aeriene Moody, McGuire, McConnell sau Travis, de lângă Sacramento. Tocmai aici, la Travis, într-o noapte, o apucară pandaliile, vedea bine că tot mu-tându-se ba într-un loc, ba în altul, rămâne tot singură, şi atunci şi-a zis că

nu se mai poate aşa. S-a dus la ea în cameră, a luat din sertarul cu medicamente tot ce-a găsit, şi încet-încet, cu o sticlă de gin, le-a dat pe gât pe toate. Apoi, s-a vârât în cadă, a dat drumul la apa fierbinte şi a leşinat. -

N-a mierlit-o. În schimb, a luat-o cu ameţeli. Pe urmă a borât. Când se întoarce acasă ofiţeraşul nostru – mai are vreo importanţă cum îl cheamă? nu-i de-ajuns că fusese prima ei iubire? – individul, deci, se întoarce acasă, o fi fost probabil prin vreo misiune, şi când o găseşte în halul în care" era, pune mâna pe telefon şi cheamă ambulanţa. Mai târziu orbul a aflat toată tărăşenia, cu lux de amănunte, evident tot dintr-o bandă. Ea a continuat să-i trimită benzi cu poşta, expres, înşirându-i vrute şi nevrute. Rămăsese, fără îndoială, singura ei distracţie, pentru a n-o mai pune la socoteală pe cea cu poeziile. Într-o bună zi, îi dădu de veste orbului, bineînţeles tot prin intermediul unei benzi de magnetofon, că s-a hotărât să se despartă o vreme de ofiţer. Imediat, a sosit următoarea bandă cu vestea divorţului. Aşadar orbului nu-i scăpa absolut nimic. Când am cunoscut-o pe nevastă-mea, el a fost informat imediat. Ştia tot sau cel puţin aşa mi se părea mie. La un moment dat nevastă-mea îmi flutură pe la nas ultima bandă expediată de orb, voia să vadă dacă sunt curios s-o ascult. Cred că asta s-a întâmplat acum un an. E vorba de tine, m-a liniştit ea, arătându-mi banda. Fie, hai s-o ascultăm, am zis eu. Ne-am înarmat cu două pahare pline, ne-am tolănit în living. Eram pregătiţi. A aşezat mai întâi banda în magnetofon, a învârtit nişte butoane şi pe urmă i-a dat drumul. S-a auzit la început fâşâitul benzii, apoi o voce puternica. Nevastă-mea a micşorat volumul. După ce am ascultat câteva minute nişte banalităţi, am auzit deodată cum acest străin, acest orb pe care nu-1 întâlnisem în viaţa mea, îmi rosteşte numele. Zicea cam aşa: Din tot ce

Catedrala mi-ai povestit despre el, pot trage o singură concluzie…" în acel moment a intervenit ceva, cred că bătuse cineva la uşă, sau poate am auzit telefonul sunând,

adevărul e că n-am mai apucat să aflu la ce concluzie ajunsese respectivul. Poate că aşa a fost să fie. Să ascult exact cât se cuvenea, nimic mai mult.

Iată că sosise ziua ca orbul, cel de pe bandă, să poposească în casa noastră.

— Ce-ai zice dacă l-aş scoate la o partidă de popice? i-am sugerat eu nevesti-mii.

Stătea lângă chiuvetă cu o oală de cartofi în faţă. A lăsat cuţitul din mână şi s-a întors spre mine.

— Fă-o pentru mine, dacă mă iubeşti, mi-a zis ea. Dacă nu vrei, mă rog, te priveşte. Să ştii însă că dacă tu ai avea un prieten şi el ar veni la noi în vizită, oricine ar fi, să ştii că m-aş da peste cap ca să se simtă bine.

Luă o cârpă de vase şi se şterse pe mâini.

— Mda, numai că eu n-am nici un prieten orb.

— Tu n-ai nici un prieten. Niciunul, accentuă ea. Şi cu asta am încheiat discuţia.

— Ce naiba, tu chiar nu-ţi dai seama, reluă ea firul conversaţiei. Omul abia şi-a îngropat nevasta. E singur, pricepi?

M-am cufundat în tăcere. Nu ştiam mare lucru despre nevasta orbului. O chema Beulah. Beulah?! Bine, dar ăsta nu putea fi decât numele unei negrese.

— Nevastă-sa era negresă? am întrebat eu.

— Ai înnebunit? exclamă ea. Ce-i cu tine? îţi filează vreo lampă?

Apucase un cartof, pe care l-am văzut după câteva clipe rostogolindu-se pe gresia din bucătărie, sub cuptor.

— Ai băut ceva? mă chestionă ea. Hai, spune drept.

— Ce, n-am voie să întreb, am replicat eu.

Abia atunci nevastă-mea s-a apucat să mă pună în temă. Chiar mai mult decât aş fi dorit. Mi-am umplut un pahar şi m-am aşezat la masa din bucătărie ca s-o ascult pe îndelete. Povestirea ei se închegă treptat.

Beulah începuse să lucreze pentru orb cam la un an după plecarea nevesti-mii. N-a trecut mult timp şi cei doi, Beulah

şi cu orbul, şi-au pus verighetele pe deget. A fost o nuntă modestă – cui i-ar fi trăsnit prin cap să asiste la o asemenea ceremonie – doar ei, preotul şi soţia acestuia. Important e că fusese o căsătorie religioasă. Beulah dorise acest lucru, povestea orbul mai târziu. Probabil că încă de atunci cancerul mocnea în ea. Au trăit împreună opt ani, nedespărţiţi, accentuă nevastă-mea, nedespărţiţi. După aceea Beulah a început să se simtă rău şi foarte curând s-a prăpădit. Când a murit, se afla într-un spital din Seattle, cu orbul la căpătâiul ei, ţinând-o de mână. Se căsătoriseră, trăiseră împreună, lucraseră, făcuseră şi dragoste, fără îndoială, şi, într-o zi, iată că orbul a trebuit s-o îngroape. Cum naiba să trăieşti atâta vreme lângă o femeie fără să-i vezi chipul? Pentru mine era de neînţeles. Şi, dintr-o dată, am început să-1 compătimesc. M-am gândit ce viaţă nenorocită trebuie să fi dus această femeie alături de el. Să trăieşti lângă bărbatul iubit, şi să rămâi tocmai pentru el invizibilă. Să nu-i poţi pretinde nici cel mai banal compliment. Sănu-1 poţi mişca nici cu surâsul, nici cu grimasele tale. Chiar dacă ţi-ai mânji faţa cu o oroare de fard, chiar dacă ţi-ai vopsi pleoapele în verde, chiar dacă ţi-ai înfige un ac în nas şi ai purta pantalonaşi gălbui şi pantofiori stacojii, pentru el tot aia ar fi. Iar la urmă să-ţi dai sufletul, cu orbul lângă tine, să-1 ţii de mână, să-i vezi ochii înlăcrimaţi – îmi imaginez cum arătau împreună în acel moment – şi să te gândeşti că în câteva zile vei fi în mormânt, iar bărbatu-tău nu ştie, adică habar n-a avut vreodată cum arăţi. După moartea ei, Robert a rămas cu o poliţă de asigurări. O nimica toată. Şi cu o jumătate de monedă mexicană de douăzeci de pesos. Cealaltă jumătate o lăsase în coşciug, alături de ea. Să te apuce plânsul, nu altceva.

Se apropiase ora sosirii lui. Nevastă-mea plecase la gară să-1 întâmpine. Aveam de. Aşteptat. Tocmai îmi umplusem un pahar şi deschisesem televizorul, când am auzit maşina trăgând în faţa casei. M-am sculat de pe sofa cu paharul în mână şi m-am dus la geam să mă uit afară.

Nevastă-mea râdea. Tocmai parcase. Am văzut-o ieşind din maşină şi închizând uşa după ea. Era cu gura pân-la urechi. Nu-mi venea să cred. A dat ocol maşinii ca să ajungă la orb, care tocmai se pregătea să iasă. Iar

Catedrala orbul, închipuiţi-vă, purta barbă, o barbă impunătoare. Un orb cu barbă. Ei nu, că asta punea capac la toate. Orbul se întinse spre bancheta din spate şi înşfăcă valiza. Nevastă-mea îl luă de braţ, închise portiera din dreptul lui, şi apoi, trăncănind naiba ştie ce, îl purtă pe alee, pe scări, până la uşă. Am închis televizorul, am sorbit ultima picătură din pahar, pe care am avut grijă apoi să-1 clătesc, m-am şters pe mâini şi după aceea m-am îndreptat spre uşă.

Soţia mea făcu prezentările:

— Dă-mi voie să ţi-1 prezint pe Robert. Robert, acesta este soţul meu. Ţi-am povestit despre el.

Radia de bucurie. Îl ţinea pe orb de mânecă. Orbul lăsă valiza şi ridică mâna spre mine. Am apucat-o. Mi-a strâns-o energic. Aşteptam să-i dea drumul, dar el mi-o ţinea în continuare. În sfârşit, mi-am recuperat-o.

— Am senzaţia că ne ştim de undeva, bubui vocea lui.

— Şi eu, am completat eu într-o doară, căci nu-mi venise altceva mai bun în minte. Apoi am adăugat:

— Bun venit. Am auzit o mulţime de lucruri despre dumneata.

Ne pusesem în mişcare, un grup mic, venind dinspre verandă spre living, nevastă-mea ţinându-1 în continuare de mână, ca să nu-1 piardă. În cealaltă mână orbul ducea valijoara. Nevastă-mea strecura din când în când câte-o indicaţie:

— Acum ia-o la stânga, Robert. Aşa. Acum fii atent, aici e un scaun. Aşa. Aşază-te aici pe sofa. Ştii, e nouă, am cumpărat-o acum două săptămâni.

Am încercat să plasez şi eu o replică, ceva în legătură cu vechea sofa, să spun că nu fusese rea nici cealaltă. Dar n-am reuşit să leg nici măcar o propoziţie. Apoi, m-am gândit

c-ar fi potrivit să comentez călătoria pe râul Hudson, era subiectul cel mai la îndemână, să-i explic că ducându-te la New York e recomandabil să stai pe partea dreaptă în tren, iar venind înapoi de la New York, invers, pe stânga.

— Aţi călătorit bine? am zis eu în cele din urmă. Apropo, pe ce parte aţi stat în tren?

— Ce întrebare! Cum adică pe ce parte? se agită nevastă-mea. Ce contează pe ce parte?

— Am întrebat YYumai, m-am retras eu.

— Pe partea dreaptă, răspunse orbul. N-am mai călătorit cu trenul de patruzeci de ani. De când eram puşti. Atunci mă duceau ăi bătrâni de mână. De mult, cam de mult. Aproape că uitasem cum e. Acum am barba ninsă, zise el. Parcă aşa mi-a spus un amic de-al meu, dacă nu mă înşel. Sunt un tip distins, nu-i aşa, draga mea?

Orbul se adresase fireşte nevesti-mii.

— Eşti un tip distins, Robert, aprobă ea. Robert, mă bucur că eşti cu noi.

În sfârşit, ea îşi dezlipi ochii de pe el şi se uită la mine. Am avut impresia că nu-i convine ce vede. Şi, ca să-i răspund, am dat din umeri.

N-am cunoscut personal nici un orb în viaţa mea. Nici măcar n-am întâlnit vreunul în carne şi oase. Orbul care intrase în casa noastră bătea spre cincizeci de ani, era un tip solid, cu un început de chelie, cu umerii încovoiaţi de parcă ar fi cărat pe ei nişte cufere imense. Purta pantaloni şi pantofi cafenii, o cămaşă maro deschis, cravată şi un sacou sport. Îmbrăcat şic. În plus, barba. O barbă de toată frumuseţea. De baston sau ochelari fumurii, nici vorbă. Şi eu care credeam că orbii nu fac o mişcare fără să-şi pună pe nas ochelarii cu lentile fumurii. Şi, totuşi, parcă m-aş fi simţit mai în largul meu dacă ar fi avut şi el o pereche pe nas. În aparenţă, ochii lui nu se deosebeau cu nimic de ochii unui om normal. Când îl priveai mai atent, observai că există totuşi o diferenţă. Mai întâi, irisul era prea albicios. Pupilele se mişcau în orbite alandala, iar el nu ştia sau

poate nu era în stare să le fixeze într-o direcţie anume/Da, era o imagine de groază. M-am uitat fix la faţa lui. Am văzut cum pupila stingă o ia într-o parte, spre nas, în timp ce cealaltă încerca să stea pe loc. Bine zis încerca, fiindcă ochiul cu ipricina părea într-o vânturare continuă, orbul habar n-având de asta.

I-am zis:

— Să pregătesc ceva de băut. Ce preferi? Avem de toate. Ne umplem şi noi timpul cum putem.

— Bătrâne, beau numai scotch, spuse el repezit şi tare.

— Grozav, am completat eu.

Catedrala

Aşadar mă luase cu „bătrâne”. Nici nu se putea altfel.

— Am bănuit eu, deci scotch.

Pipăia cu degetele valiza aşezată lângă sofa. Aşa se orienta el, am priceput de îndată.

— Să o duc sus în camera ta? îi spuse nevastă-mea.

— Nu, nu, stă bine aici, nu mă deranjează, zise el, cu o voce pătrunzătoare. O duc eu când urc.

— Puţină apă? l-am întrebat.

— Foarte puţin.

— Ştiam eu, am zis repede.

— O lacrimă, completă el. Îl ţii minte pe Barry Fitz-gerald, actorul irlandez? Când beau apă, zice Fitzgerald, torn apă. Când beau whisky, torn whisky. La fel şi eu.

Nevastă-mea râdea. Orbul îşi apucă barba, o ridică încet, lăsând-o să cadă apoi. Am pregătit paharele, trei pahare mari cu un strop de apă în fiecare. Apoi ne-am tolănit în living şi-am început să stăm la taclale. Mai întâi, cum călătorise Robert. Zburase de pe coasta de vest până la Connecticut, un drum cam lung, ce-i drept. Apoi, de la Connecticut la noi, cu trenul. Între timp paharele se goliseră, aşa că am mai umplut un rând.

Citisem undeva, nu mai ştiam unde, că orbii nu fumează, că n-ar fuma, zice-se, fiindcă nu pot admira fumul care le iese pe nări. Bănuiam că-i o explicaţie tare îi priveşte numai

pe ei, pe orbi. Vizitatorul nostru, orbul, trăgea cu sete din ţigară, o fuma până la capăt şi, după aceea, aprindea imediat alta. El umplea scrumiera, iar nevastă-mea o golea.

Mai târziu, când ne-am aşezat la masă, am dat gata încă un rând de whisky. Nevastă-mea îi umplu farfuria lui Robert: friptură, cartofi prăjiţi, fasole verde. I-am uns două felii de pâine cu unt. Apoi, i-am spus:

— Aici ai pâine cu unt.

Am dat pe gât încă o duşcă şi am zis:

— Să ne rugăm. V

Nevastă-mea rămăsese cu gura căscată. Orbul lăsase capul în jos.

— Să ne rugăm, am adăugat eu, să nu dea cineva vreun telefon şi să nu se răcească friptura.

După aceea ne-ăm năpustit asupra farfuriilor. Am înghiţit tot, absolut tot ce era de mâncare pe masă. În fulecam de parcă ar fi fost ultima cină din viaţa noastră. Nu se auzea nici un cuvânt. Am mâncat, am ras, am topit totul. Orbul detectase mâncarea imediat, mergea la sigur. Mă uitam la el cu admiraţie. Proţăpise carnea cu cuţitul şi furculiţa. O tăie în bucăţi, vârî apoi furculiţa în gură, culese cartofii din farfurie, şi fasolea, apoi înhăţă o felie de pâine cu unt pe care o înfulecă. Sfârşi cu un gât zdravăn de lapte. Din când în când se ajuta cu degetele, şi o făcea în modul cel mai degajat cu putinţă.

N-am iertat nimic. Am devorat totul, inclusiv o tavă cu plăcintă cu căpşuni. Când ne-am oprit, păream toţi buimăciţi. Transpirasem. Ne-am ridicat, îndepărtându-ne de masa pe care rămăseseră numai farfurii murdare. Ne-am retras în living, unde ne-am trântit fiecare pe locul lui. Robert şi nevastă-mea, pe canapea. Eu, pe scaunul înalt cu spetează. Am turnat încă două rânduri de whisky, poate chiar trei, şi le-am băut cu orbul. Ei doi pălăvrăgeau. Îşi depănau amintiri din ultimii zece ani. Eu, spectator, din când în când mai strecuram câte o vorbă, ca orbul să nu-şi închipuie că m-am volatilizat, iar nevastă-mea că n-am şi eu

ceva de spus. Aşadar, îşi depănau aţnintiri, amintirile lor! Trăgeam cu urechea spe-rând să aud din gura nevesti-mii, o frază de genul: „Şi în ziua aceea a apărut în viaţa mea iubitul meu soţ.” Slabe speranţe. Numai despre Robert vorbeau, de parcă orbul ăsta s-ar fi priceput la toate, de parcă ar fi fost omul minune. Că el şi nevastă-sa ar fi primit un ajutor social din care au trăit amândoi, după câte am înţeles, destul de modest. Că se ocupa de radiotelegrafie. Că avea relaţii cu alţi telegrafişti, povestea el, cu aceeaşi voce pătrunzătoare, cu unii din Guam, Filipine, Alaska sau chiar din Tahiti. Că îşi făcuse o groază de prieteni, şi că, dacă ar fi vrut, s-ar fi dus oricând la ei, unde ar fi fost primit cu braţele deschise. Uneori se oprea şi se întorcea spre mine ca să-mi pună vreo întrebare. De cât timp am slujba asta? (Răspuns: Trei ani.) îmi place ce fac? (Răspuns: Nu.) Am de gând să rămân în continuare în serviciul ăsta? (Răspuns: Am încotro?). În fine, am pândit momentul când, ziceam eu, bateriile lui trebuie să fi fost epuizate, m-am ridicat de pe scaun şi am dat drumul la televizor.

Nevastă-mea mi-a aruncat o privire sumbră. Mai avea puţin şi exploda. Se uită apoi la orb şi întrebă:

Catedrala

— Robert, tu ai televizor acasă?

— Draga mea, am chiar două televizoare: unul color, celălalt alb-negru, o relicvă. Ce mă distrează este că de câte ori dau drumul la televizor, şi asta se întâmplă în fiecare zi, mă folosesc de cel color. Nu-i aşa că-i nostim?

Ce mai puteam să zic? Rămăsesem mască. Fără replică. M-am uitat deci la televizor încercând să desluşesc ce spunea comentatorul.

— E un televizor color, spuse orbul. Nu mă întreba de unde ştiu, dar sunt sigur de asta.

— Aşa e, l-am iuat de curând.

Orbul sorbi din pahar. Îşi ridică din nou barba, o adulmecă, apoi o lăsă să cadă la loc. Se aplecă în faţă, şi

aşează scrumiera pe măsuţa din faţa lui. Îşi aprinse o ţigară. Se rezemă de sofa, încrucişându-şi gleznele.

Nevastă-mea tocmai îşi ascundea un căscat. Îşi întinse braţele ca să şi le dezmorţească.

— Mă duc până sus să-mi iau un capot. Vreau să pun ceva mai comod pe mine. Robert, simte-te ca acasă, spuse ea.

— Mă simt minunat, spuse el.

— Vreau să te simţi bine la noi, spuse ea.

— Mă simt minunat, repetă el.

După ce nevastă-mea a ieşit din cameră, am ascultat informaţiile meteo şi cronica sportivă. Trecuse o bună bucată de vreme, iar nevastă-mea continua să întârzie în camera ei. Probabil că se dusese să se culce. Mi-ar fi convenit mai degrabă să vină înapoi. Nu mă încânta să rămân singur cu un orb într-o cameră. L-am întrebat dacă mai vrea de băut. Desigur, mi-a răspuns el. Apoi, l-am întrebat dacă nu l-ar tenta să fumăm o ţigară de marijuana împreună. I-am spus că pregătisem deja una. Adevărul e că n-o făcusem, deşi ca s-o răsucesc nu-mi trebuiau decât câteva clipe.

— Am să trag una cu tine.

— Colosal! am exclamat eu. Pică la fix.

Am umplut din nou paharele şi m-am aşezat lângă el pe sofa. Apoi am răsucit două ţigări babane. Am aprins una şi i-am întins-o. I-am pus-o încet între degete. A luat-o şi a tras primul fum în piept.

— Ţine fumul cât mai mult, i-am zis eu, bănuind că nu mai fumase aşa ceva în viaţa lui.

Nevastă-mea îşi făcu între timp apariţia. Era îmbrăcata acum în capotul şi papucii ei trandafirii.

— A ce miroase aici? întrebă ea.

— Ne-am gândit să tragem o ţigară cu marijuana, am răspuns eu.

Nevastă-mea mă străpunse cu o privire fioroasă. Se uită apoi la orb şi spuse:

— Robert, n-am ştiut că fumezi aşa ceva.

— E o premieră, zise el. Toate lucrurile au un început. Dar deocamdată nu simt mare lucru.

— E o combinaţie mai slabă, i-am explicat eu. E destul de blândă. Poţi s-o duci fără probleme. Nu te ameţeşte. „

— Zi aşa, bătrâne, va să zică nu te paradeşte, completă el şi izbucni în râs.

Nevastă-mea stătea pe sofa între orb şi mine. I-am întins şi ei ţigara. A luat-o, a tras un fum şi apoi mi-a dat-o înapoi. -

— Şi acum? zise ea. N-ar trebui să fumez, adăugă tot ea. Mi se lipesc ochii de somn. Masa asta m-a terminat. Sunt ghiftuită.

— De la plăcinta cu căpşuni ţi se trage, zise orbul. Ţi-a luat maul, spuse el şi izbucni în râs, un râs care-ţi bubuia în timpane.

După aceea dădu din cap.

— Mai e plăcintă, am adăugat eu.

— Eşti amator, Robert? îl întrebă nevastă-mea.

— Poate mai târziu, spuse el.

Ne uitam la televizor. Nevastă-mea continua să caşte. La un moment dat spuse:

— Patul tău e făcut, Robert, dacă vrei să te culci. A fost o zi grea pentru tine, ştiu. Când vrei să mergi sus, îmi spui.

Îl trase de mână.

— Robert?

El îşi reveni şi spuse:

— A fost o seară de milioane.

— E rândul tău, i-^m spus eu, proptindu-i ţigara între degete.

Catedrala

Trase un fum, îl ţinu în piept un răstimp, apoi îi dădu drumul. O făcu atât de firesc de parcă ar fi fumat marijuana din şcoala primară.

— Mulţumesc, bătrâne, zise el. Cred că mi-am făcut plinul. Am început s-o simt, spuse el şi îndreptă chiştocul către nevasfă-mea.

— Şi eu, spuse ea. Pentru mine e destul, îmi întinse ce mai rămăsese din ţigară.

— Am să stau aici cu voi. N-o să vă deranjez. Dacă nu vă convine, spuneţi-mi. Atât vreau. Să rămân aici, să stau puţin cu ochii închişi. Când vreţi să vă culcaţi să-mi spuneţi şi mie, zise ea. Ţi-am făcut patul, Robert. E lângă camera noastră, sus, la capătul scărilor. Te ducem noi când eşti gata. Să mă treziţi dacă mă ia somnul, spuse ea, închizând ochii şi adormind imediat.

Programul de ştiri se terminase. M-am ridicat să schimb canalul. După aceea m-am întors pe sofa. Nevastă-mea trăsese pe dreapta mai repede decât aş fi dorit. Se răsucise într-o parte, cu capul căzut pe sofa şi cu gura deschisă. Capotul îi alunecase de pe picioare, dezvelindu-i o coapsă. M-am întins s-o acopăr, dar ui-tându-mă o clipă la orb, m-am oprit. M-am prostit, ce naiba! Am lăsat capotul exact cum era.

— Îmi spui dacă mâi vrei plăcintă, am zis eu.

— Nici o grijă.

— Obosit? am întrebat eu. Vrei să te duc sus? Să bagi cornu' în pernă…

— Nu încă, spuse el. Mai stau cu tine, bătrâne. Nu te agasez, nu-i aşa? Când vrei să tragi pe dreapta, îmi spui şi mie. Nici măcar n-am apucat să schimbăm două vorbe, înţelegi… Am impresia că noi doi, adică eu şi ea, am monopolizat seara asta.

Îşi ridică barba. Apoi o lăsă să cadă încet. Apucă de pe masă pachetul cu ţigări şi bricheta.

— Nu mă deranjează, am zis eu. Pe urmă am completat:

— Şi mie îmi place să stau la taclale.

Şi cred că într-adevăr îmi plăcea. În fiecare seară fumam o ţigară cu ijiarijuana. Mă culcam târziu, niciodată înaintea nevesti-mii. După ce mă lua somnul, visam tot felul de grozăvii. Uneori, când mă dezmeticeam, aveam senzaţia că-mi plesneşte inima.

La televizor era un film despre biserica în evul mediu. Şi nu unul de duzină. Aveam chef însă să mă uit la ultccva… Am scninibat canalul, dar n-am g&Slt TSĂ mă intereseze. M-am întors deci tot la primul, scuzându-mă că nu pot să-i ofer ceva mai acătării.

— E-n regulă, bătrâne, spuse orbul. Nu mă deranjează. Poţi să te uiţi la orice, nu te sinchisi de mine. Nu strică dacă mai aflu ceva în seara asta. Omu', cât trăieşte, învaţă. Iar eu să ştii că ciupesc câte puţin din orice. Cu auzul stau bine.

O 'vreme am tăcut amândoi. Orbul şedea aplecat în faţă, cu capul întors spre mine, în aşa fel încât una dintre urechi era pe direcţia televizorului. Cam bizară poziţie. Pleoapele îi cădeau uneori, pentru a se deschide apoi, fulgerător. Din când în când îşi * vâra degetele în barbă şi începea să tragă de smocurile de păr, foarte atent la ce se spunea la televizor.

Pe ecran se vedeau nişte bărbaţi deghizaţi în schelete şi diavoli. Aceştia tăbărâseră pe alţii, îmbrăcaţi în sutane. Cei deghizaţi în diavoli purtau măşti, coarne şi nişte cozi lungi. Spectacolul făcea parte dintr-o procesiune. Englezul care comenta susţinea că respectiva procesiune are loc în Spania o dată pe an. M-am străduit să-i explic orbului ce se întâmpla pe ecran.

— Schelete, zise el. Da, ştiu ce-s alea, spuse el bălă-bănindu-şi capul.

Pe ecranul televizorului apăruse o catedrală. A urmat alta, într-o secvenţă mai lungă. După aceea imaginea se mută pe celebra catedrală din Paris, cu arcuri butante şi fleşe pierdute în nori. Aparatul de filmat se dădu mult înapoi ca să poată prinde catedrala care umplea orizontul.

Din când în când englezul oprea comentariul, lăsând camera să se plimbe pur şi simplu fie în jurul catedralei, fie pe un peisaj de ţară, cu oameni mergând în urma boilor la câmp. Aşteptam să apară altceva. Apoi, am simţit că trebuie să spun ceva.

— Arată exteriorul unei catedrale, am precizat eu. Se văd nişte himere, nişte statui mici, ca nişte monştri. Acum

Catedrala cred că sunt în Italia. Da, chiar în Italia sunt. Se văd nişte picturi pe zidurile unei biserici.

— E vorba cumva de fresce, bătrâne? mă întrebă el, şi sorbi din pahar. H M-am întins după paharul meu. Se golise. Ma gindeam ce răspuns să-i dau.

— Mă întrebi dacă sunt fresce? am zis eu. Daa, întrebarea-i cu schepsis. Să-ţi spun cinstit, habar n-am.

Pe ecran apăruse o catedrală de lângă Lisabona. Diferenţele dintre catedrala portugheză şi cea franceză sau italiană nu erau chiar atât de mari. Dar, erau. Mai ales în interior. Atunci mi-a venit o idee. I-am spus:

— Ştii ce este o catedrală? Adică cum arată? Mă urmăreşti? Cuvântul acesta „catedrală” îţi spune ceva? Ştii la ce se referă? Ştii care-i diferenţa dintre o catedrală şi, să zicem, o biserică baptistă?

Orbul lăsă fumul să i se prelingă printre buze.

— Ştiu că aceste catedrale s-au construit greu, la ele au muncit sute de oameni câte cincizeci de ani, sau chiar o sută de ani, spuse el. Parcă aşa zicea englezul, comentatorul. Mai ştiu că unele familii au ridicat o catedrală în câteva secole. Asta cred că tot el o spunea. Cei care puneau temelia mureau înainte de-a o vedea terminată. Chestia asta îi apropie mult de noi, ce zici, bătrâne, spuse el, şi mă împroşcă cu un hohot de râs.

Pleoapele îi alunecară alene în jos. Capul i se bâţâia molcom. Parcă moţăia. Poate că se visa undeva prin Portugalia. Pe ecran apăruse o altă catedrală. Din Germania. Englezul îşi depăna mai departe comentariul său monoton.

— Catedralele! spuse orbul, îndreptându-se şi lăsân-du-şi capul când în faţă, când pe spate, de câteva ori. Cam asta-i tot ce ştiu, bătrâne. Adică ce-am auzit de la englez. Ai putea să-mi descrii tu o catedrală? Chiar, ce-ar fi să-mi povesteşti tu cum e? Chestia mi-e destul de neclară, de ce să te mint.

Mă uitam ţintă la imaginea catedralei de pe ecran. Cum să i-o descriu? Cu^ ce să încep? Dacă n-aş avea de ales, dacă un nebun m-ar obliga s-o descriu, că altfel m-ar strânge de gât, poate că atunci aş reuşi.

M-am uitat din nou la catedrala de pe ecran, până când în imagine a apărut peisajul de ţară. Degeaba. Nu-mi vcnca rvlci o idee. LxsŁţ, m-am mtOYS” S>OTŁ Otfo Ţ><fflVspus: Y

— În primul rând, sunt foarte înalte, am zis eu, ui-tându-mă prin cameră. Se întind mult în sus, foarte sus. Spre cer. Unele sunt atât de înalte, că au nevoie de suporturi ca să le susţină. Mă înţelegi? Aceste suporturi se numesc arcuri butante. Ele îmi amintesc, într-un fel, de viaducte. Uneori pe faţadele catedralelor sunt sculptaţi tot soiul de diavoli, ca cei din film, sau figuri de bărbaţi şi femei. N-aş putea să-ţi spun de ce.

Orbul mă aproba, dând din cap, în aşa fel încât tot trunchiul părea că i se balansează.

— Nu prea mă pricep la explicaţii, am zis eu., Se opri din bâţâială. Se aplecă peste marginea sofalei.

Îşi plimbă degetele prin barbă, continuând să mă asculte cu atenţie. De lămurit, îl lămurisem buştean. Dar el nu mă întrerupsese. Dădea din cap, parcă ar fi dorit să mă încurajeze. Am încercat să găsesc o formulă mai inspirată.

— Daa, sunt mari, foarte mari, am îndrugat eu. Sunt gigantice. Construite din piatră. Uneori şi din marmură. Odinioară oamenii voiau să se apropie de Dumnezeu, şi cred că de aceea ridicau aceste catedrale. Da, odinioară Dumnezeu reprezenta ceva pentru oameni. Catedralele, felul în care erau construite, ne arată acest lucru. Îmi pare rău, am adăugat eu, dar mă tem că am ajuns la capăt. Mai bine de-atât nu cred că pot să-ţi explic. Asta e, n-am ce-i face.

— Lasă, bătrâne, nu te necăji, spuse orbul. Ascultă, pot să te rog şi eu ceva? Sper că nu te superi. Vreau să-ţi pun o întrebare simplă, la care să-mi răspunzi cu da sau nu. Să n-

o iei ca pe-o mârlănie, dar, ştii, mă râcâie curiozitatea. Spune-mi, tu crezi în Dumnezeu? Nu te superi că te-am întrebat, nu-i aşa?

Am clătinat din cap, ca să infirm, ceea ce oricum nu-mi slujea la nimic, căci el nu putea să mă vadă. Pentru un orb, că dai din cap sau faci cu ochiul e cam totuna.

— Nu, nu cred. N-am nici o credinţă, de nici un fel. Şi nu-i uşor, mai ales când… mă înţelegi…

— Da, te înţeleg, spuse el.

Catedrala

— Bine, am zis eu.

Englezul o ţinea înainte pe-a lui. Nevastă-mea ofta în somn. Respira adânc. Era un somn profund.

— Îmi pare rău că nu pot să-ţi explic cum arată o catedrală. N-am acest dar, al explicaţiei. Şi mai bine decât am f ăcut-o nu cred c-aş reuşi a doua oară.

Orbul mă asculta. Şedea' neclintit, cu capul în jos.

— Ca să-ţi spun drept, am continuat eu, catedralele nu înseamnă mare lucru pentru mine. Nişte catedrale, atât. Ceva la care să te uiţi seara la televizor. Nimic mai mult.

L-am auzit pe orb icnind. Vomitase scurt. Îşi luă batista din buzunarul de la spate.

— A trecut, bătrâne. Se mai întâmplă, dar n-am nimic, nu mi-e rău, fii liniştit, spuse el. Ştii ce, mi-a venit o idee. Ce-ar fi să aduci nişte hârtie mai ţeapănă şi ceva de scris. Să-ncercăm ceva. Să desenăm o catedrală împreună. Hârtie şi plaivaz. Hai, bătrâne, adu instrumentele!

M-am repezit sus pe scări. Nu-mi mai simţeam picioarele. Mi se scursese parcă toată vlaga din ele, ca după o goană turbată. Am umblat prin camera nevesti-mii. Am găsit nişte capete de creion într-un suport de plastic, pe masă. Pe urmă, m-am gândit unde aş fi putut găsi hârtia aceea de care îmi vorbise.

Jos, în bucătărie, am dat peste o sacoşă de hârtie cu coji de ceapă pe fund. Am golit-o, am scuturat-o, am dus-o apoi în

living şi m-am aşezat cu ea lângă picioarele lui. Am făcut loc pe masă, am netezit hârtia şi am întins-o în faţa lui.

Orbul se dădu jos de pe sofa şi se aşează alături de mine, pe covor.

Îşi plimbă degetele pe hârtie, în toate direcţiile. Pipăi marginile, apoi colţurile.

— E bine. Spuse el^Şi acum hai s-o desenăm.

Îmi găsi mâna, mâna care ţinea capătul de creion. O apucă cu mâna lui.

— Dă-i drumul, bătrâne, desenează, spuse el. Fii fără grijă, sunt în spatele tău, o să meargă. Hai, dă-i drumu'. Fă ce-ţi spun. Desenează.

Şi atunci i-am dat drumul. Mai întâi am desenat o cutie care semăna cu o casă. Ar fi putut fi chiar casa în care locuiam eu. Apoi, i-am pus un acoperiş, iar la marginile acoperişului câte o fleşă. Era o dementă, nu altceva!

— E mortal, bătrâne, spuse el. E teribil. Hai că mergi bine. Ce zici, bătrâne, te-ai gândit vreodată la aşa ceva? Viaţa asta e tare sucită, ţi-o spun eu. Dă-i înainte, ţine-o aşa.

Am desenat apoi nişte ferestre cu arcade. Pe urmă, arcuri butante. Am făcut uşile, nişte uşi imense. Nu mă mai puteam opri. Programul la televizor se terminase demult. Nu se mai auzea decât un fâşâit. Am lăsat capătul de creion din mână. Îmi amorţiseră degetele. Orbul îşi plimbă palma deasupra hârtiei. Atinse apoi cu vârful degetelor tot ce desenasem până atunci. Dădu mulţumit din cap.

— Iese bine, spuse orbul.

Am luat din nou creionul. El îmi apucă mâna. Am continuat să desenez. N-am pic de talent la desen, dar nu m-am oprit. Am continuat ce începusem.

Nevastă-mea deschisese ochii şi se holba la noi. Stătea în capul oaselor pe sofa, cu capotul desfăcut.

— Ce faceţi aici? întrebă ea.

Nu i-am răspuns. Desenam mai departe.

— O catedrală, desenăm o catedrală, a râs orbul. Noi doi. Apasă tare acum, îmi spuse el. Aşa. Aşa e bine. Vezi c-ai

prins şpilu', bătrâne. Pe cuvântu' meu, c-ai prins şpiluN-ai crezut c-o să reuşeşti. Da' merge, vezi că merge? Iese brici. Pricepi? în câteva clipe dăm lovitura, ai să vezi. Şi braţu' cum e? îl mai simţi? întrebă el. Ia trânteşte nişte suflete aici. Unde-ai mai pomenit tu catedrală fără oameni?

— Robert, ce se întâmplă aici? întrebă nevastă-mea. Ce naiba faceţi?

— O facem, asta e, zise orbul. Ş-acum închide ochii, îmi spuse el de aproape. „

I-am închis. Am făcut ce-mi spusese.

— I-ai închis? mă întrebă el. Nu trişa!

— I-am închis, am răspuns eu.

— Ţine-i închişi, spuse el. Şi nu te opri, desenează mai departe.

Catedrala

Şi am desenat mai departe. Îi simţeam degetele împingându-le pe ale mele deasupra hârtiei. Incredibil. În viaţa mea nu mai trăisem aşa ceva.

— Cred că asta e. Ai terminat-o, e gata, a zis el, dintr-o dată. Acum poţi să te uiţi. Ei, ce zici?

Rămăsesem cu ochii închişi. Voiam să-i mai ţin aşa câteva clipe. Simţeam în acel moment că trebuie să-i ţin închişi.

— Cum a ieşit? întrebă el. O vezi?

Încă nu deschisesem ochii. Mă aflam acolo, în casa mea. Eram sigur de asta. Şi totuşi aveam senzaţia că sunt altundeva, departe.

— Da, am spus eu. O văd.

Născut la 23 noiembrie 1927 în Andersen, South Carolina. Studiază la Duke University (limbi clasice şi engleza), Oxford University (engleza; licenţa cu o teză despre simbolismul la Joyce), Harvard University (teză de doctorat despre poezia lui Ezra Pound). Predă la Washington University şi Haverford College, iar din 1963 la University of Kentucky. Ţine conferinţe la Toronto în 1984 şi la Washington în 1986. Invitat să ţină un ciclu de conferinţe la

universităţile Yale şi Princeton. În prezent locuieşte în Lexington, Kentucky.

Editor, grafician, libretist, critic, ilustrator, eseist, poet, autor de povestiri, Guy Davenport abordează în cărţile sale un registru foarte larg de teme, de la tălmăciri din Arhiloh şi Herondas până la exegeze despre Joyce şi Pound.

Cărţi de eseuri şi critică: The Intelligence of Louis Agas-siz: A Specimen Book of Scientific Writings (Inteligenţa lui Louis Agassiz: O mostră de cercetare ştiinţifică), Beacon Press, 1963; The Geography of the Imagination (Geografia imaginaţiei), North Point Press, 1981, Every Force Evolves Form (Forţa generează formă), North Point Press, 1987.

Volume de povestiri: Tatlin, Scribner, 1974; Da Vinci's Bicycle (Bicicleta lui Da Vinci), The Johns Hopkins University Press, 1979; Eclogues (Egloge), North Point Press, 1981; Apples and Pears (Mere şi pere), North Point Press, 1984; The Jules Verne Steam Balloon (Balonul lui Jules Verne), North Point Press, 1987.

A tradus şi editat următoarele volume: Carmina Archi*

Proză americană contemporană 1975-1985 lochi: The Fragments of Archilochos (Fragmente din Arhiloh), University of California Press, 1964; Sappho: Songs and Fragments (Sappho: Cântece şi fragmente), University of Michigan Press, 1965; Flowers and Leaves: Poema vel sonata, carmina autumni primaeque veris trans-formationum (Flori şi frunze), Jargon Society, 1966; Cydonia Florentia, Lowell-Adams House Printers, 1966; Pennant Key-Indexed Guide to Homer's Iliad (Concordanţă la Iliada lui Homer), Educaţional Research Associates, 1967; Pennant Key-Indexed, Guide to Homer's Odys-sey (Concordanţă la Odiseea lui Homer), Educaţional Research Associates, 1967; Thasos and Ohio: Poems and Translations 1950-1980 (Thasos şi Ohio: Poeme şi traduceri 1950-1980), 1986.

Premii obţinute: Premiul Anne Flexner pentru Literatură beletristică, 1948; Premiul Blumenthal-Leviton pentru

Poezie, 1967; Premiul Kentucky pentru Cercetare în domeniul umanisticii, 1976; Premiul Morton Dauwen Zabel pentru Literatură acordat de Academia Americană de Artă şi Literatură, 1983.

Tatlin, 1974, marchează debutul în povestire. „Davenport creează un model de ficţiune care, în ciuda influenţelor vizibile ale lui Pound, rămâne deosebit de original: povestiri proiectate pe o canava de colaje, amestecând anecdota istorică, eseul erudit cu idila. Scrise într-un stil dens, înţesate de aluzii ezoterice, presărate de cuvinte rare şi citate străine, cu acţiuni uneori obscure, aceste povestiri merită calificativul de „piese dedalice„, încifrând sensuri care îşi aşteaptă o anevoioasă decodare.” (Hilton Kramer, în The New York Times Book Review) „Consideraţiile de o neobişnuită forţă asociativă, de un intelectualism detaşat şi ferm, personajele şi evenimentele fictive aduse pe scenă în acest volum de numai şase povestiri alcătuiesc o lectură „de o mie de ori mai interesantă„ decât o carte de istorie sau literatură, consumată ca atare.” (Peter Seymour, în Kansas City Star)

Da Vinci's Bicycle (Bicicleta lui Da Vinci), 1979, continuă să exploreze resursele imaginarului din perspectiva anecdotei istorice. Referinţele care oscilează între erudi

Guy Davenport ţie şi ficţiune, speculaţiile surprinzând platitudinea facto-logiei, tonul discret-ironic rotunjesc personalitatea acestor capodopere ale genului. „Davenport se insinuează în teritorii familiare sau obscure, găsind întotdeauna o observaţie surprinzătoare: Nixon în vizită în China, Stein la Paris, Mussolini la tribună, Picasso şi Guernica, Balbinus, poet şi împărat, Charles Fourier, eliberat şi eliberator, Robert Walser, scriitor elveţian care şi-a petrecut de bună voie douăzeci şi şapte de ani în aziluri de nebuni, Marcel Griaule, antropolog francez investigând mitologia dogonilor, Joseph Nicephore Niepce făcând prima fotografie. Davenport îşi regizează proza într-o lume a delectării, care4 nu poate fi altceva decât un paradis

regăsit.” (Georges Kearns, în The Hudson Review) „Din acest volum, povestirea John Charles Tapner se detaşează ca o performanţă stilistică. Davenport reuşeşte să moduleze proza pe un registru foarte întins: primul paragraf, de exemplu, este impregnat de rezonanţa unor aliteraţii în serie, iar ceva mai încolo, în paragraful al treilea, apar cuvinte compuse de autor, procedeu care aminteşte de Joyce.” (James C. Robinson, în The American Short Story 1945-1980)

The Geography of the Imagination (Geografia imaginaţiei), 1981, este un volum care reuneşte patruzeci de eseuri publicate în diferite reviste, în deceniul opt, bucăţi adoptând forme variate: cronică, schiţă biografică, comentariu erudit, fragment autobiografic. „Davenport ne oferă un „regal„ de subiecte, spre groaza conformiştilor şi deliciul speculativilor: o istorie a manierelor „la masă„, Homer şi versiunile sale, imaginea indienilor în America, Picasso şi pictura primitivă, Joyce şi simbolismul religiei mitraiste, Poe şi decoraţia interioară, Ezra Pound şi mitologia. Erudiţia lui Davenport este imensă, ideile originale, elocvenţa firească şi convingătoare. Regăsim în discursul său echilibrat, în patima nobilă a comparaţiilor, în cultivarea elevată a artei un sens profund al valorilor, care îşi are originea în secolul al XVIII-lea. (William C. Watterson, în The New Leader) „Davenport ne furnizează cele mai neaşteptate explicaţii. El porneşte de la premisa că artistul, pictorul, poetul şi toţi cei care descriu minunile acestei lumi gândesc ca el: cu o iuţeală asociativă, imprevizibil, parcurgând epoci diferite pentru a găsi acel

Proză americană contemporană 1975-1985 punct comun şi revelator.„ (Hugh Kenner, în Harper's) „O recenzie la Davenport pare o crasă intruziune. Dar, ţinând cont de limitele deprimante ale harului nostru imaginativ, o asemenea intruziune este chiar justificată. Fiindcă Davenport este una dintre puţinele voci originale, distincte, în literatura americană de astăzi. Guy Davenport şi William

Gass, nume care pot sta alături pe Borges, Raymond Queneau şi Calvino.” (George Steiner, în The New Yorker)

Eclogues (Egloge), 1981, cuprinde opt povestiri tratând subiecte diferite din istoria culturii universale. Davenport ne propune un demers original: scrisul ca rescriere sau imitaţia erudită. Astfel, povestirea The Daimon of Sokra-tes (Geniul lui Socrate) se desfăşoară sub marca stilistică a lui Plutarh. „Davenport a reînsufleţit structura povestirii moderne, conferindu-i densitatea intelectuală a eseului, concizia lirică a poemului şi, bineînţeles, ceva din dificultatea acestuia, precum şi succesiunea montajului cinematografic. Un adevărat tur de forţă.” (The New York Times)

Apples and Pears (Mere şi pere), 1984, cuprinde bucăţi de frontieră, povestiri-eseu şi eseuri-povestire, invitând la o plimbare într-o Arcadie în care convieţuiesc Pindar şi Epicur, Einstein şi Disney. Inventivitate verbală împinsă până la indescifrabil, analogii descumpănitoare, pasaje împrejmuind numele unor artişti ca Seurat, Braque, Proust, Cesar Franck, Picasso, Sartre şi alţii. „Şi cu acest volum Davenport solicită cititorul prin multitudinea de referinţe la istoria literaturii, filosofiei şi artei, precum şi prin disponibilitatea sa lexicală deosebită.” (Bob Halli-day, în The Washington Post)

Despre funcţiile criticii, Guy Davenport face următoarele consideraţii: „Savantul, criticul şi artistul au un scop comun: respectarea principiului continuităţii. Cultura este un şir neîntrerupt de opere. Continuitatea este singurul diagnostic de sănătate pe care îl putem acorda gândirii omeneşti, indiferent de conţinutul acestei gândiri. In momentul de faţă fizicienii dezbat aceeaşi problemă: dacă universul

Guy Davenport este alcătuit din părţi distincte, ca grăunţele de nisip din deşert, sau dacă este o masă continuă de neutrini, în care particulele atomice nu sunt decât nişte aglomerări. Secolul nostru a avut geniul

corelaţiilor, ştiind să alăture elemente care păreau disparate, să le unească în structuri ample, pe dimensiunea verticală a istoriei şi timpului. Orizontalitatea, fiind inserată în geografie, împrăştie.” (Guy Davenport, Every Force Evolves a Form, North Point Press, 1987)

Povestirile The Invention of Photography (Când fotografia a fost inventată la Toledo) şi John Charles Tapner au fost preluate după volumul Guy Davenport, Da Vinci's Bicycle (Bicicleta lui Da Vinci), The Johns Hopkins University Press, 1979.

Bitumul de Iudeea se dizolvă în ulei de lavandă, în zone mai mari sau mai mici de saturaţie, după gradul de expunere la lumină, şi astfel Joseph Nicephore Niepce 1 fotografiază şopronul din ograda sa de la Chalon-sur-Saone, în acelaşi an în care Thomas Jefferson îşi dă obştescul sfârşit2. Lumina, alunecând oră de oră, printr-o minusculă fantă, peste suportul de cositor, preschimbă asfaltul, muiat apoi în lavandă, printr-o imitaţie mecanică a luminii focalizate pe retină de cristalinul ochiului.

Rezultatul, un pozitiv direct, un de Chirico autentic.

Lumina, venind dintr-o sursă atât de îndepărtată, încât prezenţa ei la o fermă franceză pare tot atât de puţin explicabilă ca şi ivirea unui prun înflorit pe lava inertă a lunii, proiectează un romboid de umbră, un con de lumină. Peretele. Şopronul. Gâştele foindu-se de-a lungul şi de-a latul ogrăzii, mistuindu-se cu totul din imagine, după o îndelungă expunere 3.

Foco Betun y Espliego, istoric al fotografiei, după ce prefiră pe mai multe pagini pretenţiile de întâietate ale lui

1 Joseph Nicephore Niepce (1765-1833), fizician francez, obţine primele fotografii pe clorură de argint (1816), pune la punct procedeul de fotografiere cu bitum de Iudeea, cu care reuşeşte să obţină prima imagine după natură, după unii istorici ai fotografiei, în 1824.

2 Thomas Jefferson, preşedinte al Statelor Unite (1801-1809), moare în 1826.

3 Niepce a folosit bitumul de Iudeea întins pe o placă de zinc expus la lumină cu ajutorul unei diafragme cu iris. Datorită expunerii îndelungate (opt ore), soarele pare să lumineze din două părţi ograda din Chalon-sur-Saone.

Când fotografia a fost inventată la Toledo

Friedrich Wilhelm Herschel4 şi Nicephore Niepce întru descoperirea fotografiei, conchide că disputa nu poate fi deocamdată tranşată, lipsind dovezile precumpănitoare.

Herschel, acelaşi care a descoperit steaua George, pe care filosoful Fourier şi poetul Joel Barlow 5, în eposul său neterminat despre canalul Erie6, au numit-o planeta Herschel, cunoscută în zilele noastre sub numele de planeta Uranus.

Un oraş aşezat în împrejurimi sigure, spune Titus Li-vius despre Toledo 7. Situat pe un promontoriu, la convergenţa râurilor.

Oare nu în acest oraş8 a defilat pe străzi o fanfară de cornetişti, cu chivere şi eşarfe stacojii, cântând cu brio şi cu un fel de melancolică euforie Santa Ana's Retreat from Buena Vista9? După ce străbate centrul oraşului,

4 De fapt, cel care îşi dispută cu Niepce meritul inventării fotografiei este Sir John Frederick William Herschel (1792-1871), fiul celebrului astronom Sir Friedrich Wilhelm Herschel (1738- 1822), descoperitorul planetei Uranus (1781) şi a peste opt sute de stele duble. Sir John Frederick William Herschel a introdus hiposulfitul de sodiu în procesul de fixare a clişeelor. Este primul care foloseşte noţiunea de fotografie.

5 Joel Barlow (1754-1812), poet şi diplomat american.

6 Construit între 1817 şi 1825, canalul Erie lega localitatea Albany (pe râul Hudson) de Buffalo (pe ţărmul lacului Erie). După deschiderea canalului, aşezările situate în preajma lui au cunoscut în scurt timp o mare prosperitate.

7 „Acolo se găsea Toletum, un oraş neînsemnat, însă întărit, datorită poziţiei sale.” (Titus Livius, De la fundarea

Romei, XXXV, 22.)

8 E vorba de celălalt Toledo, aflat în Statele Unite, în partea de sud-vest a lacului Erie. Datorită importanţei sale economice şi strategice (cel mai mare port interior din S. U. A. Şi primul port carbonifer din lume), aşezarea a fost viu disputată, provocând în cele din urmă conflictul cunoscut în istorie sub numele de Războiul pentru oraşul Toledo (1835-1836).

9 Marş inspirat de retragerea generalului mexican Antonio Lopez de Santa Anna, după înfrângerea de la Buena Vista. Peste 20000 de soldaţi mexicani conduşi de generalul Santa Anna au atacat la 22 februarie 1847 trupele generalului Zachary Taylor, care nu aveau un efectiv mai mare de 5000 de soldaţi. Americanii, folosindu-şi cu abilitate superioritatea armamentului şi manevrând inteligent, au reuşit să pună pe fugă armata mexicană.

Swan Creek se varsă în râul Maumee 10, care la rândul său se varsă în lacul Erie. Oraşul a purtat numele de Port Lawrence până când Marcus Fulvius Nobilior 11 a înălţat fasciile şi acvila cu inscripţia SPQR în anul 193. La început, oraşul făcea parte din statul Michigan, ca să revină mai târziu, cu acordul preşedintelui Andrew Jackson, statului Ohio. Violetul feroce al cerului sfâşiat de furtuni l-a inspirat pe El Greco în celebrul său tablou. Aici, la Toledo, s-au alăturat vizigoţii bisericii creştine, făcând din Spania o ţară catolică. Iar în 1897 Samuel L. (Golden Rule) Jones 12 a fost ales primar pe lista candidaţilor independenţi. Despre incredibilele apusuri de soare aflăm chiar din eglogele romane târzii.

Când vara este invadată de verdele lăcustelor şi de puful galben al viespilor, râul Tajo alunecă scânteietor pe sub podurile arcuite, scăldând din trei părţi oraşul Toledo. Casa unde a fost inventată fotografia e ridicată pe o fundaţie romană, are ziduri celtiberice, ferestre arabe şi nişte odăi care, deşi mai păstrează decoraţia maură, inscripţiile

cuvioase şi mobilierul hârbuit de pe vremea lui Lope şi a atâtor hidalgo, respiră acum o temerară modernitate.

Edouard Manet a vizitat această casă, cu prilejul unei călătorii în Spania, călătorie care i-ar fi putut fi fatală, căci mâncărurile hispanice întâmpinând din partea sensibilului palat parizian o înverşunată rezistenţă, maestrul impresionist a fost la un pas de moarte prin inaniţie. Mai mult decât atât, Manet a provocat la duel un oarecare domn pentru simplul motiv că acesta îi oferise, pentru a doua oară, dintr-un fel de mâncare cu un gust de-a dreptul scandalos. Manet a interpretat gentileţea gestului drept o insultă deliberată.

10 Râu cu o lungime de 240 de kilometri, care străbate partea de nord-vest a statului Ohio şi care se varsă în lacul Erie prin Golful Maumee.

11 Marcus Fulvius Nobilior, consul roman (sec. II î.e.n.), pretor în Spania, în anul 193 î.e.n. _

12 Samuel Milton Jones (1846-1904), industriaş, om politic, reformator, primar de Toledo (1897-1904). În timpul guvernării sale, a combătut corupţia, a introdus reforme (opt ore de muncă, salariu minim asigurat, concedii plătite). Pentru iniţiativele sale a fost poreclit „Golden Rule Jones” (Guvernarea de aur a lui Jones).

Când fotografia a fost inventată la Toledo

Un radio care seamănă cu un cozonac franţuzesc, împănat cu butoane, prinde viaţă doar atunci când, spre înserat, centrala electrică strecoară, în firele ce împân-zesc oraşul, curentul, ca un fior, becuri delicate, portocalii se aprind în abajururi porfirii, difuzorul aparatului de radio transmite, printr-o perdea de pârâituri, Marşul toreadorilor, apoi discursul unei feţe bisericeşti despre unitatea indisolubilă dintre obligaţiile spirituale şi politice ale fiecărui individ, apoi o conferinţă ţinută de un reprezentant al institutului Opus Dei, combătând cu vigoare plaga ereziilor ce bântuie Franţa, apoi un recital de pian cu Joaquin Turina 13, cântând dezlănţuit la Madrid, în faţa unui microfon rotund

ca o medalie otomană, vrednică de a fi purtată numai de feldmareşalii imperiului, descendenţi colaterali, spun ei, ai Profetului.

Pe o latură a casei, lipită de ea, se află odaia în care a fost descoperită fotografia şi în care vizitatorii au prilejul să urmărească, cu ajutorul microscopului şi cu puţin noroc, coloniile de acarieni-de-brânză desăvârşind un proces natural. Anumite persoane opinează că acest spectacol impietează asupra tihnei sufleteşti, alţii, ceva mai luminaţi, susţin, dimpotrivă, că ceea ce se vede este cât se poate de educativ.

— E atât de franţuzesc, poţi să auzi.

— Este doar o demonstraţie darwinistă, poţi de asemenea să auzi.

— Papa a binecuvântat fotografia. Orice fecioară poate acum să-şi pună fotografia într-un plic şi s-o expedieze drăguţului ei, păstrându-şi astfel neîntinat nepreţuitu-i renume. Nu-ţi mai rămâne decât să te duci la fotograf şi să alegi de pe pereţii atelierului fotografia care seamănă cel mai mult cu chipul băiatului tău, abia plecat pe front, să comanzi o copie după ea, pe care, la momentul cuvenit, să i-o lipeşti pe crucea mormântului, după ce vei fi prt” mit, în gară, pe cheltuiala statului, rămăşiţele sale pă-mânleşti.

El Caudillo, el însuşi, a pozat de nenumărate ori.

13 Joaquin Turina (1882-1949), pianist şi compozitor spaniol, profesor la conservatorul din Madrid.

Şi oare cine n-ar fi încântat să-şi vadă căutătura pe luciul gelatinos şi îndestulat al fotografiei?

Napoleon, în timp ce-şi îndeplinea legiuitele îndatoriri de soţ al Josefinei, a fost muşcat de fund de patrupedul său fidel, care alesese, după cum îi plăcea împăratului să povestească intimilor săi, cel mai nepotrivit moment cu putinţă pentru a-şi exprima neţărmurita afecţiune. Viaţa adevărată, spune Remy de Gourmont, reduce literatura la o improvizaţie deplorabilă, şi nu mă îndoiesc că Balzac, chiar şi el, ar fi fost descumpănit în faţa unui detaliu atât de

penibil, cu desăvârşire inutilizabil. Pur şi simplu dezgustător, desigur. Însă asta e tot ce cuprinde fotografia: viaţa adevărată.

Compilând monumentala-i istorie a fotografiei, Betun y Espliego a cernut prin faţa ochilor mii şi mii de daghe-rotipuri şi ferotipii, încercând să descopere modalităţile de exprimare a atenţiei şi curiozităţii în arta de curând ivită. El reproduce în această lucrare fotografia unui bărbat care stă alături de Einstein, pe un trotuar din Berlin. Cei doi se văzuseră atunci pentru prima oară. Necunoscutul îl oprise pe Einstein, cerându-i îngăduinţa să facă împreună o fotografie pe acel trotuar berlinez.

— Nimic mai simplu, concedă Einstein.

Există o fotografie care îl înfăţişează pŁ Lenin citind Iskra, într-o cafenea din Zurich, fotografie care, întâm-plător, prinde, în partea de sus, din stânga, pe James şi Nora Joyce, ciondănindu-se cu un şofer de taxi pentru câţiva franci. Un fotograf din Philadelphia a făcut mai multe plăci cu fosilele unui cal din paleolitic, la Muzeul de Istorie Naturală. Într-una din imagini, pe fundal, se profilează doi gentlemeni, vizitatori ai muzeului. Unul poartă joben şi rostogoleşte spre aparat o privire nevrotică, inteligentă. Este Edgan Allan Poe. Celălalt are pe cap o beretă şi e saşiu. Dumnezeu ştie cine e!

Pe vremea când se afla la Sorbona, Betun y Espliego a subliniat, cu ocazia unei conferinţe, că, pentru prima oară în istoria artei, accidentalul devine instrumentul iconografic fundamental în reprezentarea lumii.

Singura fotografie a lui Van Gogh adult este făcută din spate. Imaginea apare în fotografia unui domn, cândva de

Când fotografia a fost inventată la Toledo o oarecare însemnătate, azi dat uitării. Pe Van Gogh îl recunoaştem însă, deşi e cu spatele la aparat.

Există o fotografie a lui Vincent la zece ani. Picasso pretinde că aici pictorul seamănă foarte mult cu Rimbaud. Un fost coleg de clasă al lui Vincent, care a apucat o vârsta

destul de înaintată, îşi aminteşte că obrajii şi nasul acestuia erau plini de pistrui şi că părul său cârlionţat era de culoarea morcovului, ceva mai aprins. Observaţi, ne atrage atenţia Betun y Espliego, cum acurateţea fotografiei a trebuit, în acest caz, să fie suplinită de memoria unui bătrân.

După ce fotografia şi-a făcut apariţia la Toledo, indienii au început să vină în oraş să pozeze. A fost singurul lucru mai acătării născocit de feţele palide în timpurile acelea.

O fotografie a lui Socrate, înconjurat de ciraci, ne-ar înfăţişa probabil un matofit slut, cu sprâncene stufoase şi buze de broscoi. Cutele tunicii ar constitui, fără îndoială, cel mai elocvent detaliu al fotografiei, în vreme ce ochii ar fi înghiţiţi de umbră. Dintre junii greci jigăriţi şi rufoşi, cu feţe măslinii, înghesuiţi în jurul maestrului, care ar putea fi Platon? Să fie bubosul acela cu zulufii căzuţi leneş pe frunte? Şi care din ei este Xenophon? Dar femeia aceea, care împlântă degetele spre aparat ca un ies, ea cine e?

Nici cel mai înverşunat sceptic nu poate pune la îndoială veracitatea unei fotografii bazate pe reprezentarea unei realităţi acceptate de toată lumea ca o probă evidentă. Sovieticii au luat la mână toate fotografiile făcute în timpul revoluţiei, ştergând imaginea lui Trotsky acolo unde apărea şi punându-1 pe Stalin alături de Lenin, chiar şi atunci când era limpede cârcei doi bărbaţi de seamă se aflau la o depărtare de sute de verste unul de celălalt, sorbindu-şi în tihnă borşul. Descoperirea fotografiei a pus capăt visurilor noastre depănate în culori.

În 1934, la Toledo, La Sociedad de la Historia Foto-grâfica a aşezat o placă memorială pe uşa casei în care a fost inventată fotografia. Cu acest prilej, Betun y Espliego a ţinut un discurs. Ohio, spunea el, este paradisul pe acest pământ. Era, fireşte, o aluzie la undele cu reflexe albăstrui ale Susquehannei14, la delicioasele cătune de pe malurile ei, unde, aşa cum afirma Sarmiento 15 în Călătoriile sale, se

constată mai mult progres material şi mai multă cultură decât în Chile şi Argentina la un loc.

O retrospectivă a fotografiei a fost organizată în acelaşi an la Luvru. Vizitatorii au putut vedea fotografii înfăţişându-1 pe Ibsen plimbându-se cu mâinile la spate pe aleile umbrite ale unei grădini milaneze, ţigani corsi-cani în jurul unui foc de şatră, Or viile Wright dând mâna cu Wilbur Wright înainte de a arunca moneda de douăzeci şi cinci de centţi ce urma să decidă care dintre ei va urca primul într-un aparat mai greu decât aerul16, Sir Marc Aurel Stein17 cocoţat pe marele zid chinezesc, Jessie James 18 ciupind corzile unei harfe evreieşti, T. E. Lawrence 19 intrând triumfător în Damasc sub flamurile lui Allah, împărăteasa Eugenia20 spunându-şi rugăciunea, Carnot21 şi Şahul Persiei suspendaţi într-un balon, La Duse22 tolănită într-un scaun de răchită, Ugo Ojetti23

14 Râul Susquehanna, de o lungime de aproximativ 990 kilometri, străbate regiunea de nord-est a Statelor Unite, vărsându-se în Oceanul Atlantic.

15 Domingo Faustino Sarmiento (1811-1888), om politic, ziarist şi scriitor argentinian. Ambasador în Statele Unite (1865), preşedinte al Argentinei (1868). Volumul Viajes (Călătorii) a apărut în 1878.

Lb Primul zbor mecanic (un planor cu motor cu explozie) a fost efectuat de Orville Wright la 17 decembrie 1903.

17 Sir Aurel Stein (1862-1943), arheolog şi orientalist englez; săpături în Caşmir, China, Asia centrală. Persia.

18 Jessie Woodson James (1847-1882), împreună cu fratele său Frank James (1843-1915), a condus una dirr cele mai faimoase benzi din istoria Statelor Unite, terorizând, jefuind, ucigând, mai ales în statele din vestul mijlociu, timp de aproape şaisprezece ani. Mai târziu, erou de balade populare şi romane de senzaţie, sinistrul bandit dobândind în posteritate romantica mască a unui Robin Hood american.

10 T. E. Lawrence (1888-1935), ofiţer britanic de legătură în Orientul Apropiat, intră în Damasc alături de trupele arabe la 30 septembrie 1918. N

20 Eugenia Mana de Montijo de Guzmăn, împărătească a Franţei (1853-1870), soţia lui Napoleon III. Catolică fervентă.

21 Mărie Frangois Sadi Carnot (1837-1894), om politic francez, preşedinte al Franţei (1887-1894).

— 22 Eleonora Duse (1858-1924), actriţă italiană, cunoscută în Europa şi în Statele Unite pentru roluri din Ibsen şi D'Annunzio. 23 Ugo Ojetti (1871-1946), scriitor şi ziarist italian.

Când fotografia a fost inventată la Toledo cu mama, doamne din înalta societate îngenunchind pe caldarâm în faţa ostiei (fanfara siciliana pare aici picată din altă lume, alături de preoţii în odăjdii), condamnaţi napolitani coborând lungi scări de piatră, emigranţi încolonaţi sub o arcadă romană, aştepând să ia trenul spre Ellis Island 2un sergent major din escadroanele de dragoni galezi stând cu telefonul în mână în faţa unei orchestre turceşti care intonează, sub îndrumarea lui Allenby 25, melodia The Crescent of Islam Moves Like a Scythe Across the Infidel, regina Victoria aţintind un deget spre un membru irlandez al Parlamentului.

În 1912, Betun y Espliego a abandonat istoria fotografiei consacrându-şi viaţa obţinerii unei imagini clare a monstrului din Loch Ness. Ultima fotografie făcută de el reprezintă un portret de grup, în care Maiestatea sa imperială, ţarul Nicolae II 2G, apare alături de Regimentul de gardă scoţian, în calitate de colonel de onoare al acestei brave unităţi. Este o pildă de ceea ce însemna în epoca aceea fotografia color, întrucât ţarul apare aici cu un ten portocaliu-ruginos, şi cu o barbă de un verde încâlcit şi sumbru. Nuanţele pelerinelor scoţiene sunt reproduse alandala, ceea ce a determinat Consiliul Municipal din Edinburgh să interzică expunerea fotografiei în public, măsură

care nu l-a împiedicat însă pe George V 27 s-o admire în taină, şi pe Mitropolitul de Moscova şi Neva să dispună înrămarea ei în argint şi rubine, pentru a fi aşezată la loc de cinste, în altarul Bisericii Sfinţii Boris şi Gleb.

Betun y Espliego a suferit crunt de singurătate cât timp a stat la pândă pe malurile sure ale lacului. Cimpoaiele i-au distrus rinichii, iar aşa-zisul porridge i-a ruinat stomacul. Religia localnicilor i s-a părut un soi de filosofie

21 Ellis Island, fâşie de pământ în Golful New York, odinioară sediul centrului de imigraţie în Statele Unite (1892-1943). Astăzi încorporată în complexul memorial al Statuii Libertăţii.

25 Edmund Henry Hynman, viconte de Allenby (1861-1936), feldmareşal britanic, comandantul forţelor engleze în Palestina, înnobilat pentru victoriile repurtate în Palestina împotriva turcilor.

20* Nicolae II (1868-1918), ultimul ţar al Rusiei (1894-1017).

27 George V (1865-1936), rege al Marii Britanii, Irlandei de Nord şi împărat al Indiei (1910-1936).

Speculativă faţă de care nu puteai să încerci decât o ne-stăpânită indignare.

Soţia sa Lucinda a făcut drumul până la fruntariile Scoţiei, de unde l-ar fi strigat, peste zid, poruncindu-i să se întoarnă degrabă acasă, la Madrid. Franco şi falan-giştii băteau la porţile Barcelonei. Copiii nu mai conteneau din plâns. Şi ea, vai, nu-şi mângâiase auzul cu un cvartet de coarde de mai bine de şase luni. Oare aceasta era, ţipă ea din nou cât o ţinură plămânii, ţara maurilor?

Viespile, între timp, clădiseră mai multe falanstere într-o casetă de porţelan şi în trei din colţurile tavanului, în aceeaşi casă din Toledo în care a fost descoperită fotografia. Cele tinere îşi exersau vigoarea talentului zbân-ţuindu-se în jurul unui bec electric de douăzeci de waţi, în vreme ce regina coloniei îşi vălsuia zumzăitul într-o splendoare imperială deasupra aparatului de radio, bucu-rându-se de

monotonia fâşâitului câlţos ca de o paşnică vântoasă de vară.

Istoria nu a cunoscut un moment mai sumbru, se auzi o voce din difuzor, ca acela în care imaginea venerabilă a bunicilor, deopotrivă cu cea a războiului au fost fixate pe hârtia cu nitrat de argint, dimpreună cu ele pilonii de la Luxor şi turme de bizoni, iar spiritul uman nu a cunoscut o destrămare mai profundă ca aceea trăită de poporul spaniol silit să fie martor la barbariile unei Africi dezlănţuite în toată neruşinarea ei, femei protestante dez-velindu-şi, în văzul lumii, gleznele şi coatele fragede, ze-peline pulverizate într-un nor de flăcări, câmpuri de luptă, frigidere, biciclete, domeniul invizibil şi de nepătruns al devoţiunii şi meditaţiei prăbuşindu-se în acele subterane ale minţii omeneşti din care somnul raţiunii zămisleşte monştri.

Un puştan cu o hălăciugă de păr zbârlit şi ruginiu, prevestind în adâncul privirii limpezişul unui cer de octombrie, s-a furişat, într-o oarece zi, cât i-a dat ghes neînfricarea, ^ aproape de caravana în care Foco Betun y Espliego îşi ducea traiul într-o veghe neostenită, pândind ivirea monstrului din Loch Ness. Tocmai în dimineaţa aceea Betun îşi proptise aparatul într-o spuză de salomii

Când fotografia a fost inventată la Toledo galbene, vârându-se, el însuşi, sub postavul cerneluit, cu placa sensibilă la îndemână, şi iscodind, prin lentilele obiectivului, netezişul paşnic al apei, liniştit ca o zdreanţă lişteavă sub norii dezolanţi şi trişti.

— Pfffui, scoase ghibirdicul, care nu era mai departe de o aruncătură de băţ, ce-o fi mare scofală să-ţi îndeşi cataroiu' subt tripodul' aista cu poale?

Drept răspuns, o mână bruneţie flutură îngrijorat a linişte de sub cerneluitul postav.

— N-ai frică, glăsuie ţâncul, un pas nu mai fac. Puşlamaua l-a călăuzit, într-o altă zi, chiar pe pastprul bisericii libere, căruia îi trecuse pe la urechi câte ceva despre ce ar fi va să zică fotografia, o fiăscocire a franţu-jilor prea puţin

cuviincioasă. În opiniunea sa, zbieratăă din toţi bojocii, praful se va alege de ea. In altă zi, ţâncul s-a înfiinţat cu stăpânul ţinutaş, şi cu cele două fiice ale domniei sale, pentru care a pretins câte un sfert de penny, de cap. Umbreluţele lor de soare şi cârlionţii gingaşi au dănţuit sub adierea vântului, ţinutaşul declarându-1 cu acest prilej pe Betun drept un idiot incurabil.

— Al'ceva decât spinarea dihaniei nu vede, desluşi flăcăiaşul neastâmpărat ţinutaşului descumpănit.

Şi într-o zi de primăvară, era în 1913, monstrul Nessiteras rhombopteryx, un plesiosaurus cu o puzderie de dinţi, s-a ivit dintre ape, tenebros ca o nălucire jurasică, insectă pe cinci picioare, cu aripi negre şi cu un ochi opulent, captând razele soarelui într-o sumbră lucire. Faţă de acest detaliu, Betun nu a manifestat decât un pauper interes, adăstând tacticos cu degetul pe declanşator, întru definitiva aşezare a cadrului.

Fotografia executată de Betun ne înfăţişează un nas lung, mustos, o buză suflecată, un ochi reptilian spălăcit, o aripă strălucie, lipăind uşor apa. Fotografia a fost publicată în La Prensa, cu negativul întors, şi în londonezul Times, reprodusă anapoda, cu o legendă care anunţă sosirea arhiducelui Franz. Ferdinand la Sarajevo într-o vizită de stat.

Lumina felinarului desluşi din şiragul de exilaţi aduşi de şopotul vălurit al mării pe cel care trimisese reginei acea” infamantă scrisoare. Luntrea îi vărsase pe prundi-şul ţărmului, în apă, şi, uzi până la brâu, îşi coborau acum femeile, cuferele boltite, tot calabalâcul. Veneau din Jer-sey, pe ceaţă, străpungând-o cu jelalnicul gâjâit de sirenă, metalic, spart de cârâitul gâştelor de mare, al pescăruşilor, învăluit de fonfăitul balizelor şi de huietul talazurilor răscolind oceanul, la înfiripatul zorilor.

Şi ce spectacol magnific, să-i vezi ridicându-şi pălăriile şi înclinându-se până la pământ în faţa bătrânelului care descindea din luntre. Aveam, de la şeful poliţiei, o listă cu

numele lor: Bachelet, Dessaignes, Fruchard, Thomas. O liotă de proscrişi, exilaţi fără căpătâi.

Trecuseră mai bine de treizeci de ani de când Napoleon expirase, de ţâfnă, zice-se, pe un petec de pământ, nici jumătate din insula pe care mă aflam, aruncat tocmai pe cealaltă emisferă, şi colbul stârnit de armatele lui încă nu se domolise. Ce să-i faci dacă franţujii se dau în vânt după răpăitul tobelor? Ce să-i faci dacă ţin morţiş să-şi încarce pieptul cu eşarfe stacojii? Pune-le pe masă un talger cu melci, o butelcă ghiolcă, o terfeloagă mustind de scârbavnice istorisiri, şi se vor năpusti după generalul lor mustăcios, umăr la umăr, cu fanfara înainte, spre ţinuturi păgâne, şi dincolo de ele, îngroşând ţărâna cu sângele lor.

Se ivise pe nisipul maroniu, uriaş sfârtecând pâcla, asmuţită de câteva zile peste insula noastră, cu pasu-i înşerpuit de câlţoşenia algelor, firavă oprelişte sub după

John Charles Tapner itul cizmelor, cu barba-i căruntoasă folfăind sub reverele redingotei. De sub boneta şi mantaua găitănată, ceva mai în spate, se iţea nevasta-i, îngrijată, clătinândă, fremă-tând ca un pescăruş auriu. Şi mai încolo, un fâlfâit de volănaşe, mustind de apă, jucăuşenie hâţânată, nu putea fi alta ciecât fiica lui.

— Un – ropot beethovenian, îmi tună el în pâlnia urechii.

Cu felinarul înturnat spre el, i-am urat bun-venit în districtul Guernsey. Nu le-am cerut actele. Ceea ce nu vor scăpa din vedere, la timpul cuvenit, epistaţii comisariatului.

Ochii săi devoranţi scăpărau printre ridurile mătăsoase, privire deprinsă cu meşteşugul cărţii şi al vorbirii, hulpavă şi îndârjită, sfredelind mai abitir decât împunsătura acului.

Fiica, măcar că luase în piept buluceala vântului şi plăpânda întremare a zorilor, se înfăşură acum într-o mască a frumuseţii, de sub care se prelingeau alene croiala lăţită a dinţilor şi suişul repezit al nasului. Mai târziu îi vor sfârâi călcâiele după o pereche de epoleţi, însă aceasta este cu totul altă poveste. De sub mantaua-i şiroindă scoase două cărţi lunguieţe. Shakespeare.

— Monsieur Martin, pronunţă el cu accent francez, îmi apucă mâna cu amândouă mâinile, şi în clipa aceea ^ se prăbuşi cu privirea în tainiţele sufletului meu, dar, Sfinte Dumnezeule, ce privire! încă un vreasc pe foc şi ne-ar fi înhăţat pe amândoi vâlvătaia. Cotropitoare politeţe picurând parcimonios peste preaplinul prudenţei mele, până când madame ne trezi, comandând ritos şi ultimativ un scaun, un posset1 şi niţeluş camfor pentru tâmple\par

— Şi tu ce-ai zis? gâlgâi nerăbdătoare consoarta-mi, Polly, eu aducând butelca de rom.

— Că stă în firea oamenilor de seamă, şi că, fireşte, pentru noi nu poate fi decât o mare cinste. *

I-am găzduit, noi şi vecinii noştri, fusese o zi zbuciumată, şi deqcamdată asta a fost tot, cât a fost să fie. Au

1 Băutură făcută din lapte cald cu vin sau bere şi mirodenii (doctorie împotriva răcelii).

Tras într-o casă arătoasă, pe Hauteville Street, era în 20 noiembrie, locuinţă ţinută de familia Domaille, în care se vor instala plătind chiria pe un an, deşi, după Legea străinilor puteau fi zvârliţi oricând într-o corabie, dacă argumentele sale nu reuşeau să înduplece înaltele foruri de la Londra.

La noi venise de pe insula Jersey, unde sosise după o şedere în Belgia, într-acolo îşi luaseră tălpăşiţa o droaie de exilaţi, doctorul Raspail, autor de broşuri cu trebuincioase sfaturi medicale, şi Edgar Quinet, ţinut ca eretic. Louis Napoleon le făcuse vânt din ţară. Pe Guernsey, de bună seamă, ziarele sunt devorate.

Îi vedeam zilnic, sau aproape, străbătând străzile muiate de ploaie, înghesuiţi sub umbrele, iar pe bătrân, îl puteam zări oricând căţărat pe stânci, perorând deasupra talazurilor. Îi plăcea să stea acolo, şi junii care veneau din Anglia şi Franţa ca să-1 vadă îl găseau tot acolo, căţărat, pregătit parcă de zbor, cu mantia înfoiată, cla-mând în latină tempestelor şi stolurilor de pescăruşi zglobii.

Acelaşi care făcuse dagherotipul lui Tapner se în-fiinţă, în cele din urmă, să prindă, în nemişcare, figura bătrânelului cocoţat pe stâncă.

Jumătate din misivele care soseau sau plecau de pe insulă erau adresate lui sau scrise de el. Câinele său de-o şchioapă şi cu o pată împrejurul ochiului îl însoţea pretutindeni. Senate era numele său.

Trecuseră două săptămâni de la venirea sa pe insulă, când, într-o dimineaţă, apăru în pragul casei noastre zgribulit de frig. Polly schiţă doar un gest vag, o reverenţă probabil ar fi trebuit să însemne, scuzându-se însă că-i nevoită să ne lase singuri, căci, zicea ea, m-aşteaptă o găină să-i tai gâtul.

Observaţie care îi reaminti oaspetelui nostru de straniile dăjdii cu care noi, englezii, suntem îndatoraţi reginei. Droit de poulet, după cum îi spun legiuirile.

— Un adevărat paradis al fucsiilor, exclamă el. Verdele, cetăţene Martin, ştii dumneata că verdele creşte în tărie pe cât urcăm mai înspre nordul Europei? în Mediterana nu există decât o singură nuanţă de verde, un verde acid, de un măsliniu sur, în vreme ce aici, pe GuernJohn Charles Tapner se, y, există patruzeci de nuanţe, de o strălucire incredibilă, smaragd şi chartreuse, şi verdele prăzuliu şi verdele berii şi verdele gălbui. Ochiul se îmbată de atâta verde, pretutindeni, şi pomii, şi hăţişurile, şi crângurile, sunt aici mai multe nuanţe de verde decât tot ce-ar putea dărui minunatul Neapole şi toată Brazilia la un loc. Reliefat de azuriul moale al cerului, de nestăpânitul sforzando al fucsiilor, de splendoarea glorioasă a narciselor. E o altă Polinezie, bântuită de geruri şi ceaţă.

Nu i se stinsese încă ultimul cuvânt, când se răsuci cu spatele la fereastră şi mă pironi cu privirea.

— Povesteşte-mi despre Tapner, zise.

Din pricina lui Tapner trimisese reginei acea infamantă scrisoare. Redactase o scrisoare semeaţă, expediată lui

Palmerston, şi mai târziu tipărită în ziar. Am tuşit. Nici un cuvânt nu rostisem.

— Un loc, continuă el, iarăşi cu ochii pe fereastră, încântător acest Saint-Pierre-Port. Aproape un oraş, mai ales atunci când pachebotul îşi varsă hărmălaia pe chei, dar în rest, vai, ce linişte.

— Nu e totuşi Parisul, am obiectat.

— Parisul! mai-mai că scuipase vorbele. Parisul?! acum fusese mai mult o tânguire. Dar ce înseamnă oare Parisul? Bulevardul Operei? Viermuiala aceea de snobi, misiţi, politicieni, filfizoni, pedanţi şi femeiuşti neghioabe? Dacă mă mai tem de ecspiuljiune e numai fiindcă mă îngrozeşte gândul că ar trebui să mă întorc în tot acel rahat. Poţi să-mi arăţi unde a fost executat Tapner?

— Guernsey este o insulă onorabilă, am zis. Suntem toţi oameni cu frica lui Dumnezeu, cei mai mulţi protestanţi. Neconformişti, precum Milton sau Cromwell. Ne place să credem că suntem independenţi şi foarte morali. Pe insulă trăiesc aproximativ patruzeci de mii de suflete şi, până la execuţia lui Tapner, nu am avut decât trei deţinuţi. Mai sunt doi acum, dintre care unul a fost vârât în puşcărie de nevastă-sa pentru o datorie de şaisprezece şilingi. Cu toate că lumea zice că de iubit tot pe el îl iubeşte, însă cu banii, vorba ei, nu te joci. Nenorocitul mucezeşte în puşcărie de zece ani.

Oaspetele meu bolovăni ochii. Nu m-ar fi mirat dacă în clipa următoare ar fi retractat neţărmuritele efuziuni cu şi despre verdele insulei noastre.

— V-am spus acest lucru, am continuat, pentru a înţelege că aici avem foarte puţine delicte. Tapner însă parcă ar fi fost Satana în carne şi oase. Unul de teapa lui e mai lesne de găsit la Londra, poate într-unui din oraşele acelea de pe continent pline de scursuri, dar nu aici, pe această insulă.

Zâmbi. Era, pot să mă pun rămăşag, un om fermecător.

— Cu domnul Barbet ar trebui discutat, am zis. Este şeful închisorii. Ştie oricum mai mult decât v-aş putea spune eu.

— Sunteţi primarul oraşului, aşa-i?

Am încuviinţat din cap, deşi el ştia dinainte cine eram.

Polly era însă de părere că o dată cu debarcarea acestei familii pe ţărmurile noastre, cele mai oribile nenorociri se vor abate asupra noastră. Francois Victor, fiul, de cum pusese piciorul pe insulă se apucase, zice-se, să traducă în franceză tot ce scrisese Shakespeare. Nu se usca bine cerneala pe hârtie, că se şi grăbeau să le joace, când se-nsera. Umblau zvonuri că la adăpostul nopţii nou-veniţii s-ar duela între ei, folosind, ce-i drept, în loc de spadă, vătraiul, şi că Agatha Tippy, lenjereasa, ar fi primit din partea lor o însemnată comandă, nişte straie caraghioase, o harababură de roşu încins şi de galben, pe care numai un saltimbanc de circ s-ar încumeta să le pună pe el.

Mai mult decât atât. Bătrânelul, nelăsându-se mai prejos, scria tot soiul de istorioare. De la bucătarul lor am aflat cam ce se întâmpla într-una din aceste poveşti; ar fi fost vorba acolo de un leu care-i sfâşia pe creştini, şi că grozăvia asta s-ar fi petrecut pe vremea romanilor. Bătrânelul care se hotărâse să joace rolul leului se îmbrăcă într-un costum care aducea mai degrabă a motan durduliu şi mare, cam cât un ponei. Nu-i decât o veche poveste, am liniştit-o eu pe Polly, în care e vorba de un creştin care, milos fiind, scoate un ghimpe din laba unui leu care nu mai putea ae durere, iar leul3 acelaşi, întâi

John Charles Tapner nindu-1 pe creştin, mai târziu, de data aceasta într-o arenă, în loc să-1 facă bucăţi, aşa cum s-ar fi aşteptat spectatorii romani însetaţi de sânge, s-a ghemuit cuminte la picioarele lui. Aşa a găsit cu cale leul să răsplătească fapta cea bună a creştinului milos.

— Halal de ei, oameni în toată firea, pufni Polly indignată. Soi rău, ce să le faci! Franţujii ăştia… Da' ştii că mai e una cu ei, una de-i zice dom'şoara Drouet.

— Rudă cu ei? am iscodit.

— Ce rudă, aiurea! hurui Polly. Nici la a zecea spiţă nu-i rudă cu şleahta asta. Da' mare nătărău mai eşti, John

Martin! Femeiuşca-i din alea, ştii tu, o coită. Fran-ţuzu' tău, zice târgu', are una de ochii lumii, aia-i nevasta, adică, şi una de tăvălit. Da' nici că-1 doare undeva. Ducă-se-n pustii! Papistaşi, p-ăştia nici dacă-i pici cu ceară nu-i întorci pe calea a bună. Paţachina, ştii ce-a făcut? de cum a băgat nasu'n odaie, a trimis după Hodge Perthmore să-i coasă aşternut cu bibiluri, cu litere, vezi Doamne, că nu putea dormi dacă nu-1 avea la piept pe vi şi pe haş. Ferească Dumnezeu, c-a ajuns să fie mai rău ca-n Babilon, unde zice Biblia că ăia, împăraţii, îşi luau ţiitoare cu nemiluita. Şi colac peste pupăză, pe vicar l-a lovit damblaua, stă tot timpu'-n casă cu prişniţe pe cap.

Şi, ca şi cum rechizitoriul n-ar fi fost destul de elocvent, se mai găsi o acuză, că nou-veniţii fac ce fac şi îl învie pe Shakespeare, îi dau glas adică. Celelalte păcate păreau, pe lângă această oroare, nişte nevinovate rătăciri.

— Îhî, îhî, fârfâi Tabitha Grimble, din adâncul gât-lejului, fixându-şi tacticos ceşcuţa de ceai în acul bărbiei şi răşluindu-ne pe amândoi cu, o privire piezişă. Să n-am eu parte dă linişte de nu-i înto'mai aşa. Că Shakespeare, când e să zică, zice d'acolo, dă sub masă, da' nu zice pân' ce nu face jap, masa, adică face jap, că-i şuie d'un picior. Păi să vezi hărăbaia ceea şi s-auzi p'ăla că vorbeşte dădăsupt, io zic că nu să mai leagă somnu' dă tine, ş'atât face, jap, şi 'ncepe să-i zică Shakespeare d'acolo, dă după, să n-am eu parte dă linişte dă nu-i aşa.

Polly căscase nişte ochi de parcă l-ar fi văzut pe Necuratul.

— E revoltător!

— Şi mai au ş'o tablă, una pă care scriu tot soiu' de litere, proţăpită-ntr-un crăcan, şi doar pun deş'tele pă. Ea, şi asta, cum îi zice, tabla, odată vezi că-şi dă drumu' şi bălmăjeşte, dă zici că-i unu' pă după ea, şi le zice, să n-am eu parte dă linişte de nu le zice, d'acolo, dă după ea.

— Trebuie să fie o şmecherie la mijloc, precis că-i o şmecherie, am zis, tăgăduind nu prea convins.

— Aş, ce şmecherie, nici o şmecherie. Că ăia stau cu ochii-nchişi, şi fata le scrie, le scrie, le tot scrie, adicătelea scrie ce zice Shakespeare, d'acolo, dă după.

— Shakespeare! Ce Shakespeare, că acolo-i Spurcatul, care le vorbeşte, ştiu eu.

— Ctne-s oamenii ăştia? făcu Tabitha. Ştiu că-s oameni cuprinşi, gentilomi, cum le zice p'acolo, pân Franţa, şi mai ştiu că-s la cuţite cu regele lor. Da' chiar aşa dă nărozi să fie franţujii ăştia?!

— Îi cheamă pe toţi d-un fel, lămuri Polly, cu aerul unui om care-a scos la lumină încă o nelegiuire. Mama, Adele. Fata, tot Adele. Tata şi fiul, Victor. Vă zic eu, ăştia n-au mai multă minte decât curcile mele. Şi de porunca a şaptea parcă nici n-au auzit, că bagă-n ei melci, ca-ntr-un sac fără fund. -

— Nu i-au luat ei degeaba d-acolo dă pă Jersey, completă Tabitha, a zis ceva urât dă regină, şi, după ce c-a zis, a mai dat-o şi-n gazetă, pocinog mare, d-aia l-au adus aici, val-vârtej. Io cu ăştia ştii ce-aş face, le-aş da un picior în fund, să mai stea un piculeţ şi pe la ei, p'acasă.

— John, tu trebuie ysă ştii mai bine, cam ce-a scris la gazetă, era cumva scrisoarea aceea despre Tapner?

— Da, era o scrisoare în care intervenea în favoarea lui Tapner. De ani de zile n-a contenit să propovăduiască abolirea pedepsei cu moartea. Teoria lui, în mare, e cam aceasta: că din două rele nu poţi face un lucru bun, şi că aplicând pedeapsa cu moartea, societatea devine şi ea până la. Urmă un criminal.

Tabitha arunca flăcări pe ochi. Polly doar îşi netezea molcom rochia.

— Sunt curios cum ar fi sunat această scrisoare dacă onorabilul nostru oaspete ar fi avut ocazia să-1 întâi

John Charles Tapner xiească pe Tapner în carne şi oase, am zis, fără nici un fel de emfază.

Se îmbrăcase cu mantaua-i îmblănită, afară fiind rece şi o umezeală ce-ţi pătrundea până la oase. Ne-am întâl-nit, conform înţelegerii, în faţa închisorii, pe dealul care

veghează clădirile guvernamentale. O veţi recunoaşte, îl prevenisem eu, după deschiderea arcadelor, dacă o să vă uitaţi mai atent la ele o să vedeţi că seamănă cu litera G, iar deasupra e gravată coroana. Era deja acolo când am sosit, şi sosind m-a întâmpinat cu o privire stă-pânit-amuzată.

— Litera G, zise şi arătă spre ea, şi coroana, fireşte.

Ne-am strâns mâinile, obicei franţuzesc, şi apoi am tras de clopoţelul care atârna în faţa intrării. Un paznic şi-a făcut apariţia, impozant. Temnicerul ne aştepta pesemne, fiindcă, ieşindu-ne înainte, era înarmat deja cu un şirag de chei, zornăind. '

— Barbet, am zis, ţi-1 prezint pe vicontele Hugo, distins scriitor francez, care, după cum probabil ai auzit, şi-a căutat refugiu pe insula noastră. Culpabil doar pentru simplul fapt că nu-1 recunoaşte pe Napoleon III ca împărat al Franţei. Viconte, am onoarea să vi-1 prezint pe Barbet, şeriful districtului nostru.

— În nici un caz viconte, zise el, fâlfâind un deget sever-amuzat spre mine. Domnule este tot ce şi-ar putea dori cineva, sau, în fine, dacă preferaţi altă formulă, cetăţene Hugo, dar asta nu înseamnă, bineînţeles, că nu pot strânge mâna celui care este şeriful districtului.

Urmă o plecăciune, şi se plecă din tot trupu-i, atât de profund, încât eu şi Barbet am fi preferat în clipa aceea să ne aflăm oriunde, în afară de locul acela, primindu-i obsecviosul omagiu. Barbet îmi făcu, insinuant şi discret, semn cu ochiul, şi am ghicit în privirea-i mijită că oaspetele nostru, cum bine ştiam, era uns cu toate alifiile.

— Nu am decât o singură şi neînsemnată dorinţă, rupse tăcerea domnul Hugo, să văd celula în care a fost închis John Charles Tapner. Şi, dacă mi-este îngăduit, să văd şi locul unde a fost executat.

Pronunţase însă Jon Şarl Topneir.

— Înainte de orice am să vă urez deci bun-venit, făcu Barbet, fiindcă trebuie să ştiţi că o dată ce aţi trecut pragul

acestei clădiri vă aflaţi pe teritoriul meu, Hogeacul lui Barbet, cum îi mai zic bunii mei prieteni, carditorii.

Nu mi-a trebuit mult timp ca să pricep că domnul Hugo nu înţelegea engleza decât printre picături. Vorbisem cu el până atunci în franceză, dacă franceză se putea numi bruma de franceză buchisită la şcoală. Când îi venea rândul lui Barbet, Hugo se grăbea să-1 întâmpine cu o privire în care poza sigură de sine a celui care pricepe lesne aluziile convorbitorului se însoţea tăinuit cu nădejdea că spusele acestuia n-ar mai pretinde, vai, nici replică, nici îndreptare.

Am traversat încăperile ce compuneau apartamentul lui Barbet, şi traversându-le i-am putut zări soţia şi fiica, aplecate peste un târn, răzuind morcovi, cu sârg.

Celula în care fusese închis Tapner, când am ajuns la ea, în capătul unui coridor alb şi rece, ne-a întâmpi-nat cu o uşă lată şi neagră, încinsă pe pântecu-i aspru cu dreve grele şi lungi.

— Celula nu e goală, ne avertiză Barbet, cu degetele apucând cheia, şi deschizând-o, cu un gest flasc, searbăd, uşa nefiind pentru el decât un obiect prea puţin vrednic de-a fi băgat în seamă.

Înăuntru era o femeie, tremura. N-avea decât o rochie firavă pe ea, un flentic, încălţări descojite, bortelite, şi un rest de capă, amintirea unei garderobe, odinioară pe umerii unei doamne de vază. Stătea chircită, un ghemotoc pătând patul acela damblagit şi ros, veghind un cămin orb, demult pustiu.

— A fost prinsă cu furtişaguri, desluşi Barbet, cu un ton care ar fi vrut să spună că nenorocita creatură de fapt nici nu exista. De fel, e din Irlanda.

Hugo o învălui cu o privire mustind de compasiune, însă nu adăugă nimic la cele spuse de Barbet. Ar fi vrut probabil să zică ceva, dar se reţinu. Alunecă doar cu privirea peste zidurile coşcovite ale celulei, moho

John Charles Tapner râte până la abrutizare. Găsi în cele din urmă fereastra timid-tăiată în perete, sprijinită-n două

gratii.

— A fost judecată? chestionă el pe un ton neted, ca şi cum ne-ar fi întrebat dacă în ultima vreme a mai plouat.

— Da, a fost judecată, şi acum urmează să se dea verdictul, zise Barbet.

— Şi ce va urma?

— Probabil, deportare. În Australia. Celulele de aici nu sunt decât nişte staţii, dacă le pot numi astfel. De aici condamnaţii sunt mutaţi în alte închisori, atunci când, fără îndoială, nu ajung cumva în Australia sau în ştreang. Condamnaţii îşi ispăşesc pedeapsa în puşcărie, e clădirea aceea de peste drum, zise el sugerându-i probabil lui Hugo' să se uite într-acolo. Regim sever. N-au voie să stea la palavre, n-au voie să cânte, nici măcar să fluiere.

— Puteţi să-mi spuneţi, zise Hugo, de ce nu e-ncăl-zită această celulă? Aici nu se face focul?

— Aici nu se face focul niciodată, completă Barbet; Poate să fie frig oricât ar fi, nu se face, sau, dacă se face, atunci trebuie ordin scris, şi semnat de medic.

Barbet descuie apoi celula alăturată. Era goală, şi tocmai fiindcă era goală arăta mai puţin dezolant decât cealaltă. Tencuiala era scrijelită, poate de un condamnat, cine ştie. Erau câteva cuvinte, război, istorie şi, mai într-o parte, Cain. Şi împrejurul lor, o flotă din tot felul de corăbii, desenate cu o minuţie care se străduise să egalizeze toate detaliile, până la monotonie.

Monsieur Hugo se căţărase pe pat şi scruta, prin oblonul minuscul, depărtările.

— De aici se poate vedea insula Sark, zise. Şi corăbiile împânzind orizontul. Femeia de alături, făcu el pe acelaşi ton, e măcinată de ftizie. Nu mai are mult de trăit.

Barbet scăpără o privire împurpurată spre mine. Acest monsieur Hugo întindea coarda cam tare. '

— Nu-i întreagă la minte, zise Barbet. Ne întreabă de nu ştiu cât timp dacă mai trăieşte mă-sa-mare. Dă' ca să ne spună ceva despre ea, măcar pe unde-şi duce zilele, nici

gând, o ţine numai pe-a ei, parcă-i sfârâie ceva în minte, să-ntrebi mereu acelaşi lucru, vă spun, femeia asta nu-i întreaga la minte.

Barbet ne-a arătat apoi carcera, o celulă în care, fereastra deschizându-se prea sus în perete, deţinutul nu putea ^ să se uite afară, şi unde, patul nefiind decât o stinghie săracă, pedepsitul le dormea de-a-n picioarelea.

— Nu se poate! exclamă Barbet cutremurat de indignare. Iar mi-au jupuit peretele, şi abia l-am spoit!

Un perete acoperit de dâre, şanţuri, zgârieturi, un labirint, galimatie de poteci coticite, cărări şerpuite, drumuri încâlcite, întâlnindu-se, suprapunându-se, pierzân-du-se, fără tâlc.

Monsieur Hugo îşi preumblă buricele degetelor câtva timp pe harababura aceea de nedescris, apoi pufni în râs.

— Pe zi ce trece sunt tot mai convins că n-am să scot nimic din neisprăviţii ăştia şi că n-am să-i învăţ nici măcar cuvenitul respect pentru zidurile proaspăt spoite ale instituţiei pe care cu cinste o conduc – vocea lui Barbet sunase inflamatoriu.

— Nu, zise monsieur Hugo, chipu-i luminându-i-se într-un zâmbet sardonic, vai, aproape sublim. Nu, fireşte că nu, şi nici n-ar fi cu putinţă altfel.

Atâta bucurie îngrămădită pe chipul său nu mai văzusem până atunci. Barbet, ce-ar fi putut face oare? izbucni desigur în râs. Deşi, pentru Dumnezeu! n-avea nici cel mai firav motiv ca s-o facă. Hugo îl bătu domol pe umăr, prăvălindu-se într-un râs stihinic. Apoi, îşi vârî mâinile în buzunar, şi îşi lăsă barba să-i măture pieptul, era, băgasem de seamă, ţinuta obişnuită a prelungilor sale deambulaţiuni. Şi, pe neaşteptate, din râsul acela care se rostogolea clocotitor, împlântă în mine o căutătură pornită şi crâncenă, dezlipită parcă de pe masca lui Mr. Punch.

În această aripă a închisorii se găseşte o celulă, sunt şapte cu totul, în care s-a amenajat o capelă. Înăuntru, doar un jilţ de lemn, al pastorului, fireşte, şi câteva şiruri de bănci,

deţinuţi cu frica lui Dumnezeu, pe care-i aşteaptă, frumos aranjate, cărţi de cântări şi filade şnu-ruite. Barbet descuie, folosindu-se de cea mai groasă din cheile prinse în şirag, o uşă masivă, care dădea într-o

John Charles Tapner curte întinsă şi pustie, era ca şi cum am fi păşit într-un sertar gol, din care cineva a azvârlit, cu neostenită dili-genţă, tot ce s-ar fi putut azvârli. Curtea. Înconjurată din trei părţi de ziduri semeţe, a patra fiind de fapt cealaltă parte a închisorii. Împestriţată de ferestre minuscule, prinse-n rame şi tăiate de gratii vopsite în alb. Începuse să plouă. Din grădina şerifului, de dincolo de zid; crengile răşchirate ale copacilor adunau pâcla în ghemotoace dese, lânoase. Barbet tuşi de câteva ori, zgâlţâit, clătinân-du-se din tot trupul, bălăbănindu-şi vestonul prin aer, atât de întins, încât puteai crede, văzându-1, că cineva trage un clopot, cu sete.

Îşi făcu apariţia şi temnicerul Pierce, cu a cărui soră, ştiam bine, Polly era prietenă la toartă, nu singur însă, în urmă-i venind un tânăr, ciolănos.

— E ultima oprire, preciză Barbet, înainte de îmbarcarea spre Botany Bay. Zece ani, pentru furt.

Condamnatul purta pantaloni de dril, o veste de lână şi o căciulă cu şildul alungit. Pearce ne dădu bună dimineaţa. Vocile noastre se pierdeau în curtea pustie şi lungă, aşa cum s-ar fi pierdut pe un răzor fără margini. Tânărul nici nu se uitase la noi.

Barbet ne îndreptă apoi paşii spre un soi de magazie, care, la fel de bine, putea sluji şi drept adăpost, fără ferestre, lipită de spatele închisorii. Aici, înăuntru, era spânzurătoarea.

— Până sus sunt, le puteţi număra dacă vreţi, treisprezece trepte, nici mai mult nici mai puţin. Condamnatul trebuie să stea aici, pe trapă, şi în clipa când se trage drugul acela de sus trapa se cască şi el cade în gol. Părerea mea însă, am mai spus-o şi la alţii, este că execuţiile ar trebui făcute aşa cum se făceau pe timpuri, adică în văzul lumii, condamnatul

să fie dus în faţa închisorii, şi când se citeşte sentinţa, gloata care-a venit anume pentru asta să zbiere, să-1 huiduiască, aşa cum ştiu ei să huiduiască când un ticălos e atârnat în ştreang.

— Ce să mai lungim vorba, acest Tapner a fost, cum probabil deja aţi auzit, de un calm neînchipuit, ca să nu zic nesimţit, când ştia bine că zilele-i sunt numărate. Ia uitaţi-vă aici.

Barbet scoase din buzunar un dagherotip.

— E făcut cu puţin timp înainte de execuţie. Noi am căutat omul cu aparatul, noi i l-am adus în celulă, ca să i-1 facă acolo, pe loc, fiindcă, după cum vedeţi, lumină era destulă. Iar Tapner, ce făcea? Uitaţi-vă la el. Rân-jea, şi ce rânjet!

Era, într-adevăr, imaginea unui qm mulţumit de sine.

— A trebuit să-1 zgâlţâi, să strig la el, măi omule, fii serios, asta nu-i mutră de condamnat la moarte, sau ai uitat că Ziditorul te-aşteaptă la judecată, abia te-aş-teaptă să vii. O să ziceţi că aşa ceva nu-i cu putinţă, şi aşa ar zice probabil oricine, însă aşa a fost, nenorocitul rânjea de parcă i-ar fi bătut cineva în cuie rânjetul acela. Mi-a spus doar atât, că ce, eu nu ştiu că trebuie să aâm-beşti când stai în faţa aparatului, şi că, ce mai încolo şi încoace, ăsta era un lucru la mintea cocoşului.

— Era, în felul lui, un gentleman. Lucrase în administraţia insulei, dar azi un păhăruţ, mâine o ciupeală, până când, într-o bună zi, drojdia a ieşit la lumină.

— Era totuşi atât de tânăr, zise monsieur Hugo.

— Trăia cu două femei deodată, două surori, soţul uneia şi amantul celeilalte. Familia lui era din Wool-wich, oameni cinstiţi de felul lor, după câte am înţeles la proces. Taică-su om cu frica lui Dumnezeu. Nevastă-sa era distrusă, am văzut-o când a venit ultima oară la el. Ştia că Tapner trăise cu sora ei, şi, cu toate că ştia, l-a iertat. Şi pentru asta, şi pentru toate mizeriile pe care i le făcuse. Poate şi pentru crima aceea oribilă, cine poate şti? Ce oameni! Parcă s-ar fi întors lumea cu fun-du-n sus.

— Înainte de-a fi spânzurat, Tapner a primit o carte de rugăciuni. I-a dat-o preotul. Citeşte-o dacă te simţi vinovat, i-ar fi zis preotul. Nu sunt vinovat, cică ar fi răspuns Tapner. Citeşte totuşi aceste rugăciuni. Toţi suntem păcătoşi. Când s-a întors, după o oră, preotul l-a găsit pe Tapner cu cartea de rugăciuni în mână şi cu ochii plini de lacrimi.

— Tapner şi-a făcut o asigurare pe viaţă în valoare de cinci sute de lire, în care şi-a investit tot salariul. Ca John Charles Tapner să-şi întreţină familia, mai ciupea şi el, de ici, de colo, cât putea.

— Şi după ce-a fost executat, Societatea de asigurări şi-a onorat contractul? întrebă monsieur Hugo.

— Să-1 onoreze? Nici pomeneală.

— Cum adică? N-au plătit nici măcar primele de asigurare?

— Nici măcar. S-ar fi compromis. Nu i-au dat nici măcar un şiling înapoi.

— Vedeţi, domnilor, zise monsieur Hugo, o companie de asigurări e-n stare să jefuiască o biată văduvă, dar după ce c-o jefuieşte, se mai şi proclamă apărătoare a virtuţii şi bunului renume. Se pare că geniul acestui veac este tocmai acesta, să poţi născoci un motiv foarte credibil pentru cea mai josnică mârşăvie. ^puneţi-mi, Tapner ştia că i-am trimis o scrisoare lui Palmerston?

— Da, ştia, răspunse Barbet. Şi pentru acest gest v-a fost deosebit de recunoscător, fiindcă şi-a dat seama ce riscuri implică, era într-adevăr un gest de mare bravură, pe care Tapner a ştiut să-1 preţuiască, deşi era foarte conştient că nu se mai poate face nimic, şi că nici măcar curajoasa dumneavoastră intervenţie nu-1 mai putea salva. Justiţia îşi spusese ultimul cuvânt.

— A fost spânzurat în februarie, pe data de zece. Împlinise treizeci şi unu de ani. Pe vremuri, obiceiul aici era ca să arătăm pe osândit mulţimii, îl duceam prin oraş, prin faţa şcolii, pe strada mare, îl duceam şi prin târg, şase soldaţi deschideau drumul, tobele răpăiau, încet, încet, iar

împuternicitul reginei păşea agale în urma lor, cu sceptrul în mână. Nu-mi aduc aminte să mai fi avut o asemenea execuţie în ultimii douăzeci de ani. Eeeh, alte timpuri, alţi oameni. Cu Tapner nu mai puteam face la fel. Ar fi fost nu ştiu cum să-1 târâm pe străzi, cu funia atârnată de gât. Aşa că l-am spânzurat în coşmelia. Asta, departe de ochii lumii. Căci eu sunt învierea şi viaţa, astea au fost ultimele lui cuvinte, cel puţin atât cât am putut eu s-aud, că după aceea n-a mai zis nimic. Cămaşa atârna pe el, era toată plină de sudoare, şi când puneai mâna pe ea te treceau toţi fiorii, aşa de rece era. I-am mai văzut faţa, ultima oară înainte de a-i pune gluga pe cap, avea nişte ochi, se uita la mine ca o jivină hăituită.

Domnul Hugo pipăi cu piciorul ultima treaptă care ducea la spânzurătoare. De fapt, ochii măsurau grinda de care va fi fost prinsă, în momentul acela, funia. Auzeam stropii de ploaie plescăind pe acoperiş.

— Prin trapa aceasta s-a prăbuşit. Şi imediat după ce s-a prăbuşit, zise Barbet, ceilalţi, adică împuternicitul reginei, preotul şi judecătorul au plecat. Noi am mai rămas, am mai stat o oră, pe urmă i-am tăiat, funia. Am păstrat din ea o fărâmă, ca amintire, restul l-am pus pe foc. Aşa facem de obicei.

Am lăsat în urmă coşmelia cu spânzurătoarea, luând-o toţi trei pe Market Street, spre labirintul acela mărginit de pereţi de cărămidă, cu ganguri întunecoase, în preajma ţarcurilor cu vite, şi îndărătul lor, spre locul care era numit Ogorul Olarului, nici că puteai găsi un altul mai năpăstuit şi mai sumbru ca acesta. Înghesuit, prins într-o împrejmuire povârnită şi rea, năclăit în mărăcinişuri, călcat de pirul reavăn şi sălbăticit, pajişte neîntoarsă de tăişul sapei sau al greblei.

— Într-acolo, făcu semn Barbet, arătându-ne un acoperiş sângeriu, aplecat deasupra unei livezi, este casa în care a locuit Beasse, francezul acela. De aici se poate vedea mai bine peste zid, veniţi mai aproape. Pe Tommy Didder n-o să-1 vedem, asta-i sigur, vă spun.

— Despre cine e vorba? răsună vocea lui monsieur Hugo, dintre reverele mantalei îmblănite.

— Grădinarul lui, fost-a odată. Şi călăul lui.

— Povestea cu Beasse, am explicat, s-a petrecut cu vreo douăzeci de ani în urmă. Era ofiţer, luptase în campaniile din Spania.

— Ca şi tata, zise monsieur Hugo. Şi spuneţi că a fost spânzurat? Aici?

— Păi cam aşa este, a fost spânzurat, zise Barbet, omu' şi-a omorât plodul, un bastard făcut cu bucătăreasa, şi, după ce l-a omorât, l-a dosit, l-a îngropat acolo, John Charles Tapner unde-s copacii ăia, în livadă, numai că lumea prinsese de veste că bucătăreasa-i borţoasă, şi de unde ne aşteptam toţi să vedem boţul cu ochi, ne-am trezit că, aşa, peste noapte, muierea era din nou ca-nainte, cu burta suptă. Cadavru' a fost găsit chiar de ăsta, de grădinar, Didder îi zice. Auzi dumneata ce făcuseră bestiile! îi băgaseră plodului un ţăruş, da' unu' atât de lung că-i intrase pe gură şi-i ieşise prin fund. O crimă atât de oribilă, zicea procurorul la proces, că nici n-ar mai trebui să staţi pe gânduri, juraţilor le zicea, fireşte, tot ce merită acest nelegiuit, Beasse, este să fie aruncat cât mai degrabă în focul gheenei, şi asta nu se va putea întâmpla decât după ce dumneavoastră, zicea el, veţi da verdictul de vinovat. Condamnatul a fost purtat apoi pe străzi, ca să-1 vadă toată lumea, iar soldaţii care-1 păzeau trebuiau să se ferească ca să nu ia cumva în piept toate mizeriile pe care lumea, înfuriată, le arunca în Beasse.

— Alte vremuri, alţi oameni, am adăugat. Niciodată n-a fost mai indignată lumea ca atunci când s-a descoperit cadavrul domnişoarei Saujon, arăta groaznic, cu beregata

tăiată, parcă ar fi fost ciopârţită cu satirul, şi când toate urmele duceau, fără greş, spre un singur făptaş, Tapner. '

— Fără greş?

— Neîndoios, monsieur Hugo, interveni Barbet. Cei doi se întâlneau din pricini păcătoase. Şi după ce te mân-jeşti cu noroi pe-o mână va fi foarte greu să n-o murdăreşti şi pe cealaltă. Tapner parcă era îndrăcit. Ce l-o fi apucat s-o căsăpească pe biata femeie? Aşa, dintr-o dată. Dar de căsăpit, el a căsăpit-o. De asta puteţi fi sigur. Cămaşa lui, când i-au găsit-o, era murdară de sânge, parcă ar fi fost şorţul unui măcelar.

Ajunsesem aproape de zid. Ne-am uitat peste el. Livada era îmbâcsită de gunoi şi aşternută cu fân. Nici urmă de Didder.

— Grădinara' ştie multe, zise Barbet. A fost martora' acuzării, cel mai de seamă, şi tot el i-a pus ştreangu' de gât. Da' Beasse a fost executat încă înainte de-a ajunge să se legene-n vânt, fiindcă pentru el, vă spun, procesul a fost chiar mai cumplit decât execuţia în sine. Magistratul, ca să vedeţi cum le potriveşte viaţa uneori, nu era altul decât prietenu' lui cel mai bun. Cât au stat aici, pe insulă, fuseseră amândoi ca nişte fraţi. Şi tocmai din gura acestuia i-a fost dat să audă condamnarea la moarte. Nici măcar nu s-au mai uitat unul la altul, cât a ţinut procesul, parcă erau acum doi străini. Şi pe urmă, Didder, ăsta ca-re-i săpase grădina, care-i tăiase iarba şi-i udase florile, când a bătut ceasul, s-a apropiat de el şi i-a pus ştreangul de gât. Apoi trapa s-a căscat şi dus a fost. Trapa o mai păstrăm; ca şi pe cealaltă, de la execuţia lui Tapner. Nu folosim niciodată aceeaşi trapă de două ori. Pe toate le ţin acolo, la răcoare, în spate. Vreţi să vi le arăt?

— Nu, zise monsieur Hugo, aş vrea numai să-mi arătaţi, dacă acest lucru este cu putinţă, mormântul lui Tapner.

Parcelele de pe fâşia de pământ erau mărginite de bucăţi de piatră, nu mai mari decât mărimea unei cărămizi. Pământul toropit de apă, mohorât, abia răsuflând sub

bălăriile încârligate, încâlcite, surde. Cineva trebuia să ne desluşească locul cu pricina, şi am dat de el, groparul, era cu lopata în mână săpând mormântul unui nevoiaş.

— Tapner a fost îngropat în hainele lui, aminti Barbet. Asta e regula, şi o respectăm. La Londra, după cum probabil ştiţi, toate efectele aparţin de drept călăului, acesta e obligat doar să arunce peste cadavru un giulgiu, ceva să-1 acopere. Că nu poţi să-1 bagi în mormânt cu părţile ruşinoase dezvelite, cât de ticălos o fi fost la viaţa lui.

Ceaţa se îndesise. Când am găsit-o, piatra de pe mormântul lui Tapner lucea de umezeală. Groparul îmbrânci cu cizma bălăriile crescute, ca să putem vedea mai bine inscripţia zgârcită, cu semne care se sileau să stea orân-duite: JCT 1854.

— Dumneata l-ai îngropat pe Tapner? monsieur Hugo se adresase groparului.

John Charles Tapner

— Mă rog, domnu'?

Accentul lui Hugo parcă-1 lovise cu leuca. Am repetat întrebarea.

— Cine? Otreapă aia? Hă, hă, hă, păi, da cum, eu, cum să nu. Preacurvaru' ăla, ce tândălea, ce să zic, că puţea locu' supt el. Şi după ce-o murit, or venit doi, ziceau că au aia, boala-copiilor, când faci bale pe la gură, şi că or venit să pună mâna pe el, pe ce mai rămăsese din el, că mult nu mai rămăsese, un hoit, ce să rămână, şi ăia după ce l-or atins, s-or dus, p-aci ţi-e calea, cine i-a mai văzut, cică erau doi de la Eldrige, de la fermă, rândaşu' c-o slujnică, s-or fi făcut bine, nu s-or fi făcut, nu pot să ştiu, că aşa cum aţi auzit domniile voastre ceva despre ei, tot aşa am auzit şi eu. Duşi au fost.

Domnul Hugo se aplecă şi smulse un fir de iarbă de pe mormântul lui Tapner, pe care îl strecură apoi între filele unui carneţel, în buzunar. Barbet îi aruncă o privire compătimitoare, de parcă ar fi vrut să spună, să ne spună că de când este el n-a întâlnit un neghiob mai patentat ca acest distins domn Hugo.

— Mai doriţi să aflaţi ceva, mister Hugo? întrebă Barbet. Umezeala mi-a intrat în oase, iar picioarele, vai de ele, abia le mai simt.

Linişte. Îmi orânduiam gândurile, prea răsucite şi amestecate, şi tocmai de acest moment de cumpănă cred că-mi voi aminti mai târziu, de parcă în clipa aceea s-ar fi înjghebat între noi o legătură, pe cât de tainică, pe atât de firavă, poate fiindcă ne aflam lângă mormântul lui Tapner, şi nu altundeva. Şi tot de acest moment îmi voi aminti, mai târziu, când Hugo va redacta o altă scrisoare, de astă dată cerând clemenţă pentru un oarecare John Brown, scrisoare trimisă americanilor, popor de oameni stăruitori şi neînduplecaţi. Şi tot de acest moment îmi voi aduce aminte când fiica lui va fugi cu englezul acela cu epoleţi, în Newfoundland, de unde le va scrie alor săi, minţindu-i că s-a măritat.

— Bănuiesc, aşadar, că asta este chiar tot ce-aţi dorit să aflaţi, nu-i aşa, mister Hugo? făcu Barbet cu o

Tvcvnio din care te mai păstrase decât intenţia, vlăguită şi ea.

— Am auzit, grăi în cele din urmă Hugo, că primul ministru, domnul Palmerston, poartă tot timpul mănuşi albe.

Întinse atunci mâinile, prin aerul pâclos şi reavăn, ca să i le vedem, înţesâfe de riduri şi pete.

— Eu nu port.

Născut în 1927 în Kentucky. Îşi petrece copilăria în statul Michigan. Studiază matematica şi fizica la University of Michigan. Petrece cinci ani în marina americană. Se înscrie la University of Iowa, de unde obţine un doctorat în literatură. Predă literatura la Humboldt State University, pe coasta de nord a Californiei. În prezent locuieşte în Arcata, California.

Publică povestiri în reviste precum New Mexico Quar-terly, Massachusetts Review, Kenyon Review, Red-book, Carolina Quarterly, New England Review/Bread Loaf Quarterly, West

Coast Review, Quarterly West şi altele. Scoate primul volum de povestiri în 1986: When în Florence (Atunci la Florenţa), Doubleday. In 1985 Fundaţia Naţională pentru Artă îi acordă o bursă de creaţie.

When în Florence (Atunci la Florenţa),.1986, cuprinde cincisprezece povestiri care au ca temă comună descoperirea personalităţii pe un fundal istoric şi cultural îm-pânzit de sugestii şi simboluri. „în volumul acesta, Richard Cortez Day redă cu o mare fineţe fascinaţia unui oraş care nu a încetat să fie subiectul preferat al scriitorilor de la Boccaccio încoace. Stilul său simplu, fără şovăieli, îmbie la o lectură fluentă, personajele proiectându-se pe ecranul unui oraş surprins în toate subtilităţile sale." (Elizabeth Spencer) „Atunci la Florenţa îşi extrage pretextele din varietatea de nuanţe istorice şi culturale oferite de unul din cele mai misterioase şi mai fermecătoare oraşe din lume. Day urmăreşte destinele personajelor, între

Proză americană contemporană 1975-1985 pătrunse sau solitare, cuprinse de extazul descoperirii unei civilizaţii sau împovărate de o moştenire istorică atotpre-zentă.„ (Stephen Woodham,. În San Francisco Chronicle) „Citind acest volum scris cu atâta abilitate, înţelepciune şi înţelegere totodată, eşti tentat să te întrebi: unde se află autorul, fiindcă undeva trebuie să se afle, poate ascuns în vreun ungher, aşa cum făceau pictorii din Renaştere care îşi strecurau chipul într-un colţişor al pânzei. Să fie duhul acela ciudat care pluteşte deasupra Florenţei? Sau americanul acela bogat care, înainte de a muri, vede într-o fân-tână principiul etern al vieţii? Sau poate preotul acela agitat care descoperă în foiala umbrelelor şi a oamenilor un simbol universal? Sau figura aceea sinistră de la gară care, cu un simplu gest, e în stare să aducă în faţa ochilor cele mai stranii fantasme? Day cercetează, cumpăneşte, farmecă, un autor care este pretutindeni în acest volum, peste care s-a aşternut înţelepciunea lumii de odinioară şi

fascinaţia lumii de azi.” (Clark Brown, în Chico News and Review)

La întrebarea „Care vi se par cele mai interesante tendinţe în proza actuală americană?”, Richard Cortez Day răspunde: „Deşi este un gen în continuă schimbare, povestirea, depinzând de anumite restricţii impuse formei, păstrează totuşi unele trăsături permanente. O povestire trebuie să fie scurtă, densă, completă, ceea ce înseamnă că limbajul ei se apropie mai mult de exprimarea poetică, foarte concentrată, decât de formele lungi în proză, cum sunt nuvela, şi romanul. De aceea îl consider pe Anton Cehov părintele povestirii americane – un fel de stră-străbunic – descendenţii săi fiind Ernest Hemingway, William Faulkner, Katherine Anne Porter, Flannery O'Connor şi Eudora Welty. Mă interesează, după cum vedeţi, povestirile scrise într-o tradiţie realistă, însufleţite de o imaginaţie activă. Din proza contemporană americană, mă simt atras mai mult de povestirile scrise de Raymond Carver, Shirley Hazzard, Grace Paley, John Updike, Tobias Wolff şi Ann Beattie. Sunt scriitori care diferă foarte mult între ei, Richard Cortez Day însă toţi au o trăsătură comună: forţa de penetraţie a imaginarului. Deşi scurte, povestirile lor dobândesc în mintea cititorului dimensiuni ample. Şi deşi foarte legate de realitate, ele impresionează prin bogăţia imaginaţiei.” (text inedit)

Povestirea Another Margot Chapter (Un alt capitol Margot) a apărut iniţial în revista Quarterly West, *vara 1978. Propusă de Raymond Carver pentru Pushcart Prize IV, 1979-1980. Textul a fost preluat după acest volum.

T

Îmi plac zilele rotunde. Începi cu micul dejun şi sfâr-şeşti cu cina; între timp mai împrumuţi cuiva nişte bani, încasezi o datorie, pui la poştă un plic sau descoperi o surpriză în cutia de scrisori. Îmi place să mă trezesc dimineaţa cu Margot lângă mine. E plecată de câteva zile, iar eu aştept să aud un scrâşnet de cauciucuri pe pietrişul aleii, semn că

Fordul ei albastru s-a întors, s-o văd revenind spăşită, plină de tandreţe, şi dorindu-mă, aşa cum o doresc şi eu. Margot este o femeie încântătoare, dar meseria o obligă uneori să stea departe de mine. Se întoarce însă întotdeauna. E dansatoare, are picioare lungi, zvelte, şi un corp formidabil. Când o aştept, zilele mi se par ne-sfârşite; noaptea nu închid un ochi, orele trec chinuitor de greu, mă zvârcolesc în pat, transpir, am palpitaţii.

În ultimul timp nu mi-a mers prea grozav. Am făcut şi câteva greşeli probabil. Au început să mă caute tot felul de indivizi; evit străzile principale şi Jambalaya, unde odinioară beam bere pe înserat. Când mă duc la poştă, ocolesc cu grijă piaţa din centrul oraşului; alunec pe lângă vitrine, gata oricând să mă pierd într-o alee lăturalnică. Îu aflat unde locuiesc. Ieri o femeie a sunat la uşa mea pretinzând că strânge fonduri pentru tuberculoşi. I-am aruncat câteva monede într-o cutie cu o cruce dublă pe ea. Sunt sigur că nu umbla după fonduri; o interesa mobila mea. Avea o privire pătrunzătoare, deprinsă cu evaluările rapide, şi nări arcuite, bune pentru adulmecat preţurile; un agent fiscal fără scrupule.

Îmi petrec timpul cât mai agreabil cântând la clavecin, sau mai bine zis aş putea, fiindcă nu-1 mai am. O zi bună este ca o simfonie. Are configuraţii clare, începe ca o fugă de Bach şi, în ciuda faptului că părţile ei sunt sepa

Un alt capitol Margot. 269 rate, în final se armonizează, orice disonanţă dispărând. Ca dansatoare, Margot înţelege acest limbaj şi de multe ori ne sfârşim ziua îmbrăţişaţi, discutând fericiţi după ce-am făcut dragoste. „Suntem în coda”, îi spun, „în acel dulce final”. E întuneric, însă îi ghicesc zâmbetul somnoros în timp ce murmură: „Oh, Jim, e minunat.”

Dar Margot e plecată, iar scrâşnetul de pneuri poate că nu vine de la Fordul ei albastru. O uşă trântită. Un lătrat de câine. Nişte necunoscuţi umblă prin curte. Cineva spune: „E frumoasă, Guthrie”, iar altul: „Şi copacul. Se reţine. Le

reţinem pe amândouă.” Şi iar prima voce: „Au şi pui de găină.”.

O faţă rotundă apare la fereastră. Ochii căscaţi, fruntea îngustă, mongoloidă, lipită de geam. Un puştan. Mai-că-sa vine în spatele lui şi strigă: „Guthrie, e cineva înăuntru… bună ziua, ne uităm şi noi la casă.”

Poate fi o simplă recunoaştere, dar poate fi şi atacul final. Deschid uşa. În curte mai e un bărbat îndesat, cu mâini lungi, cu păr scurt şi ţepos, şi dinţi mari şi galbeni, îmi întinde mâna:

— Guthrie. Ea e nevastă-mea. N-am văzut nici o maşină pe alee, aşa că am intrat.

N-am dat mâna cu el. Rânjeşte, cântărind din priviri casa, camera mea de lucru, copacul – un sequoia – şi coteţul de găini. Apoi îşi mută r în jetul spre nevastă şi plod. Juniorul are musculatură şi creier de viitor Her-cule. Ia toporul şi, dintr-o lovitură, despică butucul de tăiat lemne. Maică-sa e o femeie durdulie, îmbrăcată în pantaloni roşii şi bluză albastră.

— Daţi şi puii o dată cu locul? întreabă ea.

Poate că e numai o confuzie. Par destul de inofensivi. Mă hotărăsc să le ofer o şansă.

— Da, şi puii.

Numai că locul, gândesc eu, nu se înstrăinează dacă actul de proprietate e în regulă.

Din păcate, situaţia e tulbure. Cred că am făcut prea multe datorii. Sau poate că au descoperit vreo clauză de invalidare în contract. La drept vorbind, am rămas în urmă cu plata ratelor. Datoriile îmi invadează existenţa ca mucegaiul. Fiecare umbră mi se pare un creditor, fiecare străin un agent de la rechiziţionări.

— Cât cereţi? întreabă Guthrie.

De după colţ apare o fată şleampătă cu gâtul scurt, capul mic şi părul aspru, despărţit la mijloc de o cărare, în urma ei, vin doi bătrâni matusalemici, cu o înfăţişare fantomatică. Le tremură mâinile, dau din gură, dar nu scot nici un

cuvânt. Ca actori ar fi prea deghizaţi, iar ca oameni prea patetici.

— Am trecut pe aici şi am văzut anunţul, zice Guthrie. Cât cereţi?

— Strada se înfundă. N-aveaţi cum să mergeţi mai departe.

— Pe anunţ scrie DE VÂNZARE.

E atât de neghiob şi de îndărătnic, încât chiar ar putea să fie Guthrie, aşa cum pretinde. Dar cine ştie? Perceptorii se travestesc în instalatori, cititori de contoare, acor-dori de piane, vânzători, agenţi fiscali, martori ai lui Iehova – în orice, doar să-ţi intre în casă, unde devin dintr-o dată agresivi şi încep să-ţi care bunurile. Aşa mi-a luat clavecinul un individ care se dăde$ drept muzician, îmbrăcat într-un costum negru, că puteai să crezi că e trimis de pompele funebre. Auzise că am un clavecin, zicea el, şi voia să exerseze câteva passacaglii. Cum* să refuzi un coleg muzician? L-am lăsat să intre. Imediat au ţâşnit din tufişuri două brute care s-au repezit în casă după el. Unul m-a ţinut de mâini – era ca o gorilă – iar ceilalţi au încărcat instrumentul într-un camion, şi duşi au fpst.

Îl las pe Guthrie să-şi facă numărul.

— Hai, intră şi uită-te!

În afară de sobă şi de frigider, ce-ar mai putea să-mi ia? Şi aşa casa e aproape goală.

I-am lăsat să-mi examineze pereţii şi m-am dus în faţa casei, unde într-adevăr era un anunţ DE VÂNZARE. Să fie o farsă a vecinilor? O catastrofă naturală? Mai degrabă e mâna celor de la bancă. Cum rămâi în urmă cu ratele, cum îţi trântesc anunţul în faţa casei. N-au linişte, se agită ca nişte hârciogi, iar noaptea sunt în stare să-ţi plaseze surprizele 6ele mai tari. Într-o seară mi-au luat maşina. O săptămână mai târziu, în timp ce eram cu Margot în dormitor, au intrat în casă şi mi-au

Un alt capitol Margot luat televizorul color şi canapeaua de piele. Nici măcar nu i-am auzit. Au lucrat pe şest.

Clanul Guthrie iese din casă în şir indian, bătrânii abia târându-se în urma lor.

— Pot să vă fac eu reparaţiile, zice Guthrie. Cât cereţi?

— 200000 de dolari. ^ Se aşteaptă să izbucnesc în râs. Ii arunc o privire tăioasă şi adaug:

— Plus drepturile de extracţie. Scrâşneşte din dinţi şi îmi arată pumnul.

— Nevastă, băiete, sus, în maşină! Sue-Ann, urcă-i pe bătrâni!

Se întoarce spre mine:

— Te dau eu pe mâna justiţiei, n-ai grijă.

I-am urmărit cum se urcă în rabla lor, copiii în spate, lângă un câine păros şi urât, iar ceilalţi patru în cabină. Guthrie porneşte motorul, şi într-un huruit îngrozitor, maşina se pune în mişcare. Şoferul întoarce camioneta pe alee, şi apoi, printr-un nor de fum, îmi trânteşte un scuipat la picioare. Câinele mârâie arătându-şi colţii. Nişte Guthrie pursânge! îmi pare rău că i-am indispus, dar nu cred că ei mi-ar fi făcut o primire mai călduroasă dacă m-ar fi prins în ograda lor.

Camera mea de lucru, unde îmi scriu autobiografia, e o simplă magazie cu o sobă pântecoasă. Am tencuit-o pe la găuri, mi-am făcut'un birou din placaj şi mi-am instalat o veioză. Aici e ultima mea linie de apărare. Dacă aş pierde casa, m-aş retrage în acest perimetru. Se poate dormi foarte bine pe o saltea, lângă sobă. Săptămână trecută mi-au tăiat curentul. Mi-am luat o lampă cu gaz. Mi-au tăiat şi apa, aşa că am improvizat closetul în spatele coteţului. Prea comod nu e, dar trăieşti în funcţie de situaţie, te adaptezi. In plus, sunt lucruri mai importante decât confortul. Margot, de exemplu, şi autobiografia mea.

Trimit, o dată la câteva săptămâni, un capitol din autobiografia mea unui agent literar de la New York. El se ocupă de ea. Sau, cel puţin, ar trebui să se ocupe. De câte ori îi expediez ceva, îmi răspunde cu o carte poştală. „Primit capitolul şase.” Sau doisprezece, sau douăzeci. Presupun că

face ceea ce ar trebui să facă un agent lite rar, adică să trimită textele mele unor editori şi să-mi facă publicitate acolo unde e cazul.

Bineînţeles că e doar o presupunere, sigur nu poţi să fii niciodată. Cine ştie, poate că se încălzeşte şi el la o sobă pântecoasă pe care o îndeasă cu capitolele primite de la mine. Încerc să nu mă mai gândesc la asta, dar nu reuşesc, când ştiu că unele din ele sunt rupte din sufletul meu, sunt chiar viaţa mea. Mă gândesc chiar şi la capitolul despre puii de găină. Ştiu foarte multe lucruri despre aceste păsări detestabile, neghioabe, mofturoase, poate mai mult decât oricare alt american. Am şapte găini, canibale toarte, îşi mănâncă propriile ouă, îşi scot ochii, ciugulesc şi fac murdărie în acelaşi castron de mâncare. Sunt dezgustătoare. Şi au un miros ca de hazna. Într-o zi, n-o să am încotro şi am să le mănânc. Numai când mă gândesc la asta mi se întoarce sto'macul pe dos.

Capitolul la care lucrez acum se referă la căsătoria mea cu Margot. Povestesc în acest capitol cum cânt eu la clavecin, şi cântam destul de des, şi cum Margot stă în capătul celălalt al camerei şi scrie o poezie. Lumina cade mirific pe o glastră cu narcise galbene din fereastră. Muzica redă această scenă, Margot, eu, narcisele strălucitoare, camera. Temele aleargă, se ciocnesc, se deschid, ca într-o imagine reflectată, şi din succesiunea matematică de note se eliberează fa diezul narciselor. Margot termină poezia şi o pune pe măsuţa sculptată. O citesc, şi degetele încep să moduleze, mă prăbuşesc din majore în minore. Poezia începe cam aşa:

You must know I have other îovers. How could you know, Living with me în this tight room? When your arm goes over me în the gray dawn, That something în me is not for you? How could you not sense, Oh, I have roots going down and down My belly is knotted cypress, and Tough wood twists în my arms.

Un alt capitol Margot

Don't you feel the rough bark
As your fingers touch my thighs? 1

Poezia este adevărată. Margot nu-mi aparţine în întregime. Tonalitatea minoră se potriveşte acestei nuanţe. Margot pleacă mereu. Dar se întoarce de fiecare dată, şi capitolul va accentua acest dar, aşa cum o compoziţie la clavecin este structurată pe un fa diez. Piesa este excelentă: totul se armonizează atât de bine, îi voi scrie şi partitura, o voi înregistra, şi apoi le voi trimite pe toate, capitol, partitură şi bandă, agentului meu, ca pe un fel de orchestraţie, o operă totală. Îmi imaginez cât de uimit va fi, şi cum se va grăbi să ia contact cu un mare editor.

Dar să lăsăm iubirea la o parte. Inventarul meu este tot mai subţire, nu mi-au mai rămas decât frigiderul, veioza, soba din bucătărie, câteva din rochiile ei de dansatoare, nişte cămăşi şi pantaloni de-ai mei, şi câteva fleacuri în sufragerie. Mă hotărăsc: iau maşina de şlefuit; e portabilă şi cred că-mi vor da ceva bani pe ea. De fapt, maşina nu-i a mea. Am împrumutat-o de la prietenul meu, Ray, un scriitor cunoscut, care acum nu mai şlefuieşte decât prozele sale. Dar o să mă înţeleagă: Ray a fost şi el de multe ori la ananghie. Iar eu trebuie să fac rost de bani. Şi să dau drumul la apă până vine Margot. Ce-o să mai strâmbe din nas când o vedea closetul din spatele coteţului.

Când ies pe uşă, zăresc un individ în stradă uitându-se la casă. Poartă un costum maro închis, o haină descheiată peste cămaşa bej cu guler îngust, şi cravată stil western. E slab, are o bărbie plină, ochi de ucigaş plătit, şi pe nas ochelari cu ramă metalică. În mână ţine nişte dosare. După mutră, pare un tip cu experienţă. Mă aşteaptă.

— Unde-i anunţul pe care l-am pus aseară?

1 Să ştii că am şi alţi iubiţi. /Cum de n-ai aflat, /Tu, care stai cu mine în această cămăruţă? /Când mă îmbrăţişezi dimineaţa, /Cum de n-ai simţit/Că ceva din mine nu este al tău? /Am rădăcini atât de adânci/Un chiparos încâlcit mi-e

pântecul/Crăci aspre braţele. /Nu simţi coaja zgrunţuroasă/Când îmi atingi coapsele? (engl.).

Nu-i genul de om pe lângă care să treci fără să-1 bagi în seamă. Hârtiile din mâna lui vor să spună ceva; un expert are întotdeauna la el un vraf de hârtii şi o privire oficială mai periculoasă decât un pistol. Pe ăsta şi pe alţii de teapa lui am să-i prezint într-un capitol din autobiografia mea. Nişte câini, asta sunt. Nu văd decât un singur lucru: să te jumulească. Trebuie să te baţi cu ei. Dacă dai înapoi, te-au făcut bucăţele. Oricum eşti la bunul lor plac.

— Ai venit prea târziu, casa a fost golită, îi spun eu. Maşina asta de şlefuit e tot ce-am mai găsit. Parcă mai e şi o puşcă. Dar o ţine pe genunchi, aşa că n-ai nici o şansă să i-o iei. Sunt John Philips de la Amalgamated Credit.

— John Crot, îmi răspunde el cu amărăciune în glas. S-a dus şi mobila? Şi soba? Şi frigiderul? Le am aici pe listă.

— Soba e acolo, dar stă pe ea cu puşca în mână. Era să dau nas în nas cu el. Ce spaimă am tras! Am luat asta şi am şters-o imediat.

— Ei, fir-ar să fie, o să-1 iau cu casă cu tot. Surâd condescendent.

— O să-ţi trebuiască un camion cam mare.

— Sau mai multe camionete, răspunse el.

— Atunci succes. Puşca-i un Browning. Valorează ceva. Numai să poţi să i-o iei.

Îl las mârâind. Când dau colţul, mă uit înapoi. E tot acolo, pândindu-mi casa.

Există o regulă înţeleaptă care spune să nu pui totul la bătaie într-un singur joc. Mi-am păstrat asul, maşina de şlefuit, dar potul nu-i grozav, şi nici eu nu sunt într-o zi prea bună. Mai mult de zece dolari nu cred că voi lua pe ea – prea puţin ca să-i conving pe cei de la Alimentarea cu apă să-mi redeschidă conducta. Mai sunt băgat într-un joc, cu o miză mai mare: am datorii de plătit, dar şi de primit. O cunoştinţă de-a mea, fotograf, a făcut un album cu litoralul de aici, iar eu i-am compus nişte versuri pentru text.

Minunea minunilor! A reuşit să găsească un editor care i-a oferit un avans de 2000 de dolari, din care o zecime sunt ai mei. Nu e uşor să

Un alt capitol Margot scrii poezii. Dacă ţin bine minte, pe astea le-am făcut într-un ritm de zece cenţi pe oră. Dar acum 200 de dolari m-ar scoate la lumină. O să am din nou curent şi apă la robinet, şi cu zece dolari am să cumpăr nişte flori şi o sticlă de coniac pentru Margot.

L-am vizitat pe Andy de îndată ce-a primit avansul. Adică am făcut-o chiar de mai multe ori. Am fost şi ieri. Cecul încă nu sosise. Iar azi, trecând iarăşi pe la el, am găsit un plic în uşă. Înăuntru, nici un ban. Doar un bilet: „Am plecat la Dothan, Alabama. O afacere mare. În sfârşit am spart gheaţa. În privinţa banilor, să n-ai nici o grijă. Am să ţi-i trimit. E o datorie de onoare. Mulţumesc pentru tot.” întorc plicul şi-1 scutur.

Pe moment simt că mă ia ameţeala. Încep să trag de uşă, de ferestre, iau o piatră de pe jos, şi nu lipseşte mult ca să-i fac zob geamul. Nu mă las aşa, cu una, cu două, intru eu în casă, am să iau televizorul, sau altceva, cei două sute de dolari care mi se cuvin. Un vecin se apropie de mine şi-mi spune:

— A plecat azi-dimineaţă. Şi-a cumpărat o camionetă Chevrolet, a încărcat totul şi s-a dus. În Oregon.

— Oregon?

— Aşa mi-a zis. Dar cred că s-a dus în Idaho. Avea o prietenă la Twin Falls.

— Atunci de ce-a zis că pleacă în Oregon?

Ce întrebare stupidă! E clar de ce-a spus Oregon.

— Are datorii mari. Îl tot caută nişte indivizi cam suspecţi.

Las piatra din mână. Vecinul mă priveşte compătimitor. Deci sunt lefter.

La bancă funcţionarul îmi oferă numai cinci dolari pe maşina lui Ray: îşi aduce aminte că i-am vândut cândva subalternului său o chitară Montgomery Ward cu şaizeci de dolari, când ea nici nouă nu costă mai mult de cincizeci. Şi

bineînţeles că este încântat să mă vadă. Mi-a dat un dolar pe un toaster nou-nouţ, şi doi dolari pe o valiză de piele care făcea de treizeci de ori mai mult. Se joacă cu mine, chicoteşte vesel, şi mă serveşte cu un rânjet. Sunt la mâna lui şi o ştie foarte bine: e singurul din oraş care plăteşte pe loc.

Totuşi cinci dolari sunt mai buni decât nimic. Cu banii în buzunar ziua mi se pare mai însorită. Prin piaţa din centru trec bătrâni, îndrăgostiţi, copii, câini. E o plăcere. Nu şi pentru mine. Mă strecor cu mare grijă spre poştă.

Poşta mă macină ca o boală cronică: încet, dar sigur. O să existe bineînţeles şi un oficiu poştal în autobiografia mea, în care funcţionarii vor apărea ca nişte forţe ale destinului. Indivizii aceştia în uniforme albăstrui, întotdeauna apatici, zeflemitori, mă cunosc atât de bine. Teama cu care mă apropii de cutia poştală e o adevărată voluptate pentru ei: extrag din cutie capitolul pus de mine şi încep să-1 citească. Ca să se distreze. Apoi îl aruncă la coş sau îl pun la loc în cutie, după cum au chef. Nişte rechini!

Stau în faţa cutiei. Mă uit înăuntru. Vreau să fiu sigur că funcţionarul de la ghişeu n-a strecurat în ea vreo surpriză, vreo păpuşă cu arc, sau vreun pumnal cu resort care să mă înjunghie în burtă.

Găsesc doar o scrisoare şi o înştiinţare de primire. Scrisoarea este de la Acme Collections şi e tipărită cu litere mari: DISTRACŢIA S-A TERMINAT. Nişte fete frumoase bând şampanie alături de câţiva tineri care fumează trabucuri şi arupcă cu bani în stânga şi dreapta. Într-un colţ, deasupra acestui desen, văd câteva rânduri scrise: „Dăm noi de tine, amice!”. Semnează Alex Troc, o anagramă transparentă pentru Crot, funcţionarul pe care am avut plăcerea să-1 întâlnesc în faţa casei. Ce jigodie!

Pachetul mă îngrijorează chiar mai mult. Nu-i ziua mea de naştere, şi nici Crăciunul, n-am făcut nici o comandă la L. L. Bean, Abercrombie sau Brooks Brothers. Să fi trimis cineva

un pachet pentru Margot pe numele meu? Puţin probabil. Să fie vreun şiretlic, vreo farsă a poştaşilor?

Mă duc la ghişeu şi arăt înştiinţarea de primire.

— Cutia 947.

Funcţionarul, un tip de vârstă mijlocie, cu mustaţa tăiată asimetric, nu se deosebeşte cu nimic de ceilalţi. Găseşte pachetul şi, cu o figură pe care nu poţi citi nimic, îl examinează atent înainte de-a mi-1 da. Învelit în hârtie cenuşie, pachetul are aproximativ paisprezece centimetri grosime, şi este mai mult lung decât lat. De colet

Un alt capitol Margot este ataşată o scrisoare care a făcut drumul până la New York şi înapoi.

Fără să mai stau pe gânduri deschid plicul. Mă uit pe furiş la funcţionar, şi văd cum îi lucesc ochii. E foarte satisfăcut.

Nenorocire! Scrisoarea e trimisă de Marvin X. Syl-vester, actualmente fostul meu agent literar. „Vă înapoiez manuscrisele. Ar fi bine să vă găsiţi alt agent care să vă susţină lucrarea cu mai mult entuziasm. Succes. Al dumneavoastră, etc, M. X. S.”

Unui alpinist i se rupe coarda la o mie de metri deasupra prăpastiei. Un naufragiat nu mai reuşeşte să apuce colacul de salvare. Într-un avion cu reacţie hubloul explodează şi pasagerul de lângă fereastră dispare într-o secundă. E ca şi cum aş_ trăi aceste catastrofe, pe toate la un loc. Sau chiar mai mult. * îmi cumpăr cu cinci dolari un whisky la Jambalaya. Singur. – la masă, deschid pachetul. Încep să citesc, o pagină, un paragraf, parcă m-aş plimba prin cimitirul în care m-au îngropat.

Dau pe gât paharul de whisky şi mai comand unul. Ultima speranţă s-a risipit, acum sunt ca un supravieţuitor uitat pe o stâncă în Marea Bering: fără barcă, fără aparat de radio, cu rezerve de hrană doar pentru o săptămână Cade prima zăpadă, fulgii zboară deasupra mării întunecate, şi iarna va acoperi tqtul.

— A trecut Margot pe aici? îl întreb pe barmanul bărbos.

— Azi nu. ^

Se conformează codului etic al barmanilor. Dacă Margot ar fi ieşit cumva cu cinci minute înainte, el mi-ar fi spus acelaşi lucru. Tipul ăsta bărbos, pe nume Morry, deţine secretele tuturor, şi nu suflă o vorbă nimănui. Îi sunt dator. M-a salvat de câteva ori. El, desigur, nu-mi datorează nimic.

Ies în stradă cu manuscrisul autobiografiei mele sub braţ, parcă aş căra un bolovan. Traversez piaţa, târân-du-mi paşii pe lângă câini, copii, îndrăgostiţi şi bătrâni. Mă simt cel mai nenorocit om din lume.

Într-un târziu ajung acasă. Îmi simt trupul amorţit, sufletul îngheţat. Nu-1 mai zăresc pe Crot sau pe Troc.

O fi stând probabil ghemuit într-un tufiş. Zăresc însă o maşină pe alee, un Chrysler aproape nou. Tresar. O fi Margot, poate că a adus-o cineva cu maşina acasă. Las manuscrisele în cămăruţa mea şi intru repede în casa neîncălzită.

— Margot?

Sună a pustiu. Nu-i nimeni înăuntru. În lumina soarelui se vede doar praful agitându-se prin aer. Ies pe verandă, mă uit împrejur şi strig:

— Hei, e cineva aici? Nimic.

Deodată o monedă se rostogoleşte la picioarele mele. Aud un hohot de râs deasupra mea. O fi cineva pe acoperiş.? Nu, e cocoţat în sequoia, pe o cracă între casă şi cămăruţa mea. O altă monedă descrie un arc argintiu, se loveşte de pantoful meu, căzând apoi pe verandă.

— Destul! strig eu. Ce dracu', Ray!

Coboară iute din copac. Solid ca un urs, dar sprinten ca un mândrii. Din câteva salturi ajunge pe craca de jos, se prinde cu mâinile de ea, apoi, balansându-se uşor, aterizează lângă mine.

— Dai şi tu un gin, frăţioare?

— Bănuiesc că ai venit pentru maşina de şlefuit, zic eu cu un glas care trezeşte milă. Îmi pare rău, a trebuit s-o dau.

— Ce maşină?

Oh, Doamne, bine că a uitat. Dar de ce şi-ar fi amintit? I s-a publicat o proză scurtă în Esquire şi foarte curând va scoate un volum. Are deja un agent literar. De ce să-şi încarce mintea cu fleacuri?

— Maşina e a ta, păstreaz-o. Deocamdată sunt pe drumuri, zice el.

— Unde te duci?

— La New York. Am de discutat cu nişte tipi de acolo şi nu pot s-o fac de pe coasta de vest. Dar Margot unde-i? Vroiam să vă invit la masă.

— E plecată.

Nici nu trebuie să-i spun mai mult; eu şi Ray ne cunoaştem de un car de ani. Cândva a fost şi el căsătorit. A dat divorţ până la urmă, după nişte scene de coşmar.

Un alt capitol Margot

Ştie ce înseamnă să stai cu o femeie. N-ar fi nici o noutate pentru el dacă i-aş povesti ce-am păţit eu cu Margot.

— N-am gin. Vrei whisky?

Mă duc în cămăruţa mea, dau la o parte sacii de mâncare pentru pui şi un scaun rupt, ridic nişte scânduri din duşumea şi, dinâr-o ascunzătoare, scot o sticlă de Cutty Stark pusă acolo pentru nopţile geroase. Am s-o beau cu Ray.

— N-am gheaţă, îi spun eu. Frigiderul nu mai merge de săptămână trecută.

Râde.

— Atunci puţină apă.

— N-am nici apă.

— Chiar aşa, nici măcar apă? Ia să vedem.

Mă duce la Chryslerul său, deschide portbagajul şi ia un cleşte.

— Nu plec nicăieri fără asta, precizează el. Unde-i conducta?

Îi arăt, şi din două tăieturi desface lacătul de la valvă.

— Ei, acum avem apă, zice el şi întoarce robinetul.

Chryslerul e cumpărat cu avansul de la carte. N-a achitat decât primele rate, dar urmează să primească şi alte cecuri. El, cel puţin, a ieşit la liman. Vede că mi s-a golit casa, însă nu face nici un comentariu. Nici eu. Sunt lucruri pe care ni le împărtăşim fără să scoatem vreun cuvânt. Ne aducem aminte de timpurile de odinioară, ne povestim unul altuia întâmplări de tot felul, poveşti care vor fi scrise cândva. El zice că ar trebui să-mi intitulez autobiografia Cioburi şi fărâme, eu zic că mult mai bine ar fi s-o numesc Curenţi potrivnici, resturi şi miasme pestilenţiale.

Ne apropiem de fundul sticlei. Episodul cu clavecinul furat îl face să râdă până la lacrimi. Îmi povesteşte şi el trei întâmplări din viaţa lui. Apoi îi povestesc episodul cu „Agentul dispărut”, cu „Pumnalul din cutia poştală”, viitoare capitole din autobiografie. Vorbesc cu Ray, dar n-am uitat nici o clipă de necazurile mele. Ştiu că sunt înconjurat: Crot şi banda lui mă aşteaptă. Temerile mele mi-au lăsat doar un culoar îngust în care mă pot simţi fericit. Şi în care mă fac pulbere cu Ray.

Într-un târziu Ray mă întreabă:

— Crezi că se mai întoarce Margot?

— Eu ştiu?

— Hai să luăm masa undeva. Mai e deschis restau^ rantul lui Garda?

Soarele a apus. Deşi sunt mort de foame, întârzii puţin să arunc câţiva pumni de boabe la găini; încă nu m-a părăsit speranţa că voi scoate totuşi un ou întreg din coteţ. Or fi ele creaturi dezgustătoare, dar un ou proaspăt la masă e un lucru minunat.

Chryslerul alunecă lin pe şosea. Ce bine e să ai o limuzină de lux, fie chiar şi pentru câteva luni. Dacă o să-mi zâmbească şi mie norocul, aş da un acont şi mi-aş lua una ca a lui Ray. Aş vreau s-o duc pe Margot cu maşina la San Francisco sau la Santa Fe. Dacă i se poate reproşa ceva autobiografiei mele, aceasta ar fi numai lipsa de mişcare. Trebuie să introduc nişte capitole cu călătorii.

La Garcâa am mâncat ca un lup. Am înfulecat enchi-ladas, rellenos, burritos şi fasole prăjită. Nu m-am săturat, şi atunci am mai cerut şi o tostada pe care pusesem ochii de la început. Ray, care nu făcuse foame ca mine, nu putea să creadă că e adevărat. Când în fine, am fost gata, mi-a spus:

— Dumnezeule! O să explodezi!

Îmi mai rămăsese un El Zapato, o enormă tortilla umplută cu carne, o minunăţie. Am cerut o pungă ca s-o iau cu mine. Dimineaţa mă scol întotdeauna înfometat.

Ray opreşte maşina în faţa casei, dar lasă motorul să meargă. Vrea să parcurgă o parte din distanţă chiar în noaptea asta.

— Ascultă, îmi spune el, tocmai am vândut o povestire la Playhouse. Mi-au dat 1000 de dolari pe ea. Cum să fac să te ajut?

Îmi strecoară ceva în buzunarul de la cămaşă. Nu-mi vine să cred că am un asemenea prieten.

Un alt capitol Margot

— Să trăieşti, Ray, mulţumesc* mult. Am să ţi-i dau înapoi. E o chestiune de onoare. Ştii ce, ai putea să scrii tu „Pumnalul din cutia poştală”. Îl scot din autobiografie.

Mă bate pe umăr şi râde. *

— Nu, e ideea ta. N-aş şti cum s-o povestesc. Rămâi cu bine, frăţioare!

Chryslerul, un adevărat transatlantic pe roţi, se îndepărtează aproape fără zgomot. Rămân privindu-i ameţit luminile.

Va exista fără îndoială un capitol „Ray” în versiunea definitivă a lucrării mele.

Când aprind lumina în cămăruţă, văd că mi-a dat 250 de dolari, făcuţi sul. Bătrâne, jur c-am-să-ţi răscum-păr maşina de şlefuit şi am să pun deoparte cincizeci de dolari, să ţi-i trimit când o să fii pe drojdie.

Au trecut câteva ore. Aud paşi pe alee. E Margot. Nici un scrâşnet de cauciucuri, nici un Ford albastru.

— L-am pierdut, îmi spune ea, ceea ce înseamnă doar că nu-1 mai are.

— Mi-a fost dor de tine, Margot.

Ca să nu mai auzim zgomotele din casă, ne închidem la mine în cămăruţă. Aprindem focul. Când soba s-a încins, ne dezbrăcăm şi facem dragoste pe saltea. Margot este minunată: uneori aprigă, alteori languroasă. Nici eu nu sunt mai prejos, după atâtea zile de aşteptare. Nu-i pun nici o întrebare, nu-i cer nici o explicaţie. Ne îmbrăţişăm cu patimă. Îi pronunţ uşor numele „Margot, Margot, Margot", şi ea îl murmură pe al meu, într-un răspuns înzecit. Lumea s-a prăbuşit în salteaua de lângă sobă. Îi şoptesc versuri din John Donne:

Such will thou be to me, who must

Like the other foot, obliquely run;

Thy firmness makes my circle just, And makes me end where I begun.1

— Eu ar fi trebuit să ţi le spun. Eu am plecat de lângă tine, murmură ea.

1 Tot astfel pentru mine. Vei fi şi tu, când nevoit sunt/S-alerg pieziş ca braţul celălalt; /Statornicia ta închide cercul/Iar eu sfârşesc în punctul de început. (A Valediction: forbidding mourningf 33-36.)

— Hai să ni le recităm unul altuia. Amândoi deodată. Recităm cu limbajul trupului. Soba a început să se răcească, cărbunii s-au. Stins, şi noi rămânem îmbrăţişaţi.

Ce mai contează lumina unor faruri, paşii înăbuşiţi pe alee, înjurăturile, scârţâitul duşumelelor? Dar ce-i asta? Un camion greu? E Crot, probabil că a venit cu banda lui. Dau ţigla jos, scot stâlpii de susţinere, în mare grabă. Se aud şapte cârâituri ascuţite. Au luat deci şi găinile. Un huruit apoi. Au pus un cablu. Probabil ridică acoperişul de pe coteţ.

— Margot, îi auzi?

— Da, cred că-i toată banca de credit acolo.

— Plus funcţionarii de la poştă. Măcar cei din tura de noapte.

— Şi impresarii. Vai, e înfiorător. Îmbrăţişează-mă! Şi izbucnim în râs amândoi. Îmi plimb mâna peste spatele ei splendid, pe coapsele ei superbe, pe şoldurile ei de dansatoare. Îmi vine o idee, să aprind lumina, să mă uit la ea şi s-o mângâi în acelaşi timp.

— Te iubesc, Margot. Sunt fericit că te-ai întors.

— Îţi aminteşti, îmi spune ea, când cântai la clavecin şi eu dansam. Acum eu sunt clavecinul.

— Şi tu parcă dansai sub degetele mele, adaug eu, continuând imaginea, accentuând-o puţin.

— Margot, n-ai vrea să avem din nou un clavecin?

— N-avem cu ce, îmi răspunde ea.

— Am putea încerca…

Un perete se prăbuşeşte cu un zgomot asurzitor. Câi-nii latră furios. Farurile se agită buimace. Cineva strigă: „Dumnezeule, a căzut peste el.” Sper să fi căzut peste Crot. Ghinion. Îi recunosc imediat vocea aspră: „Gata, ridicaţi acum. Aşa. Foarte bine. Acum trageţi-1 afară. Perfect. Trăieşte.”

— A trecut pe aici Ray, îi spun lui Margot. Mi-a dat nişte bani. Destui ca să plătim prima rată la clavecin.

— Ce bine! O să avem din nou muzică, spune ea.

Pereţii se surpă, duşumelele trosnesc, grinzile se rup, una câte una. Vor ajunge la temelie până dimineaţă. Afară e un zgomot infernal, dar noi suntem împreună. Margot adoarme în braţele mele. Mă gândesc să scriu xin

Un alt capitol Margot capitol intitulat „Casa furată”, altul „Câinij” şi, în sfâr-şit, „Margot”, plin de nerv şi perfect structurat. Margot tresare în somn, murmură ceva.

Mă întorc uşor. Cât de mult o iubesc, îmi spun eu. Aud apoi o cheie franceză deşurubând o ţeavă, scrâşnet de cuie şi un câine lătrând în noapte.

Născut la New York la 6 iunie 1936. Studiază la City College of New York. Licenţa în Relaţii internaţionale, 1958. Lucrează ca reporter la Washington D. C, redactor de ştiri pentru reţelele C. B. S. Şi N. Y. C., redactor de revistă, profesor de liceu, ospătar, proprietar de bar, ghid turistic, agent comercial, precum şi în alte slujbe. „în proză am debutat relativ târziu”, mărturiseşte Stephen Dixon într-un interviu acordat ziarului Baltimore Sun. „A trebuit să lucrez în tot felul de locuri. Mi-am dat seama astfel că pot nu numai să supravieţuiesc, dar să şi scriu. Şi dacă s-ar întâmpla să rămân din nou fără slujbă, mi-aş găsi repede de lucru, ospătar într-un restaurant sau vân-zător la bar. Şi bineînţeles aş continua să scriu.” Publică povestiri din 1963, însă lansarea sa propriu-zisă are loc după 1972 (aproape 90 % din proza sa este scrisă după această dată). Din 1980 este numit profesor la Seminariile de literatură organizate de The Johns Hopkins University. În prezent locuieşte în Baltimore.

Autor prolific de povestiri, cu peste două sute cincizeci de bucăţi publicate în diferite reviste: The Atlantic, Chicago Review, Esquire, Harper's, Playboy, Paris Review, Yale Review, Triquarterly, North American Review, The Threepenny Review, South Carolina Review şi altele.

Volume de povestiri: No Relief (Nici o scăpare), Street Fiction Press, 1976; Quite Contrary: The Mary and Newt Story (Dimpotrivă: Povestea lui Mary şi Newt), Harper, 1979; 14 Stories (14 povestiri), The Johns Hopkins University Press, 1980; Movies (Filme), North Point Press, 1983; Time to Go (Gata de plecare), The Johns Hopkins

University Press, 1984; The Play (Jocul), Coffee House Press, 1988; The Batterer (Bătăuşul), The Johns Hopkins University Press, 1988; Love and Will (Iubire şi voinţă), Cane Hill Press, 1988.

Romane: Work (Treaba), Street Fiction Press, 1977; Too Late (Prea târziu), Harper, 1978; Fall and Rise (Decădere şi

grandoare), North Point Press, 1985; Garbage (Gunoiul), Cane Hill Press, 1988.

Inclus în Prize Stories: The O. Henry Awards cu povestirile Mac în Love, 1977 şi Layaways (Comenzi), 1982. Inclus în Pushcart Prize cu povestirea Milk is Very Good for You (îţi face bine laptele), în 1977.

Premii obţinute: Bursă acordată de Fundaţia Naţională pentru Artă, 1974; Premiul Academiei Americane şi al Institutului de Artă şi Literatură, 1983; Bursă Guggen-heim pentru creaţie literară, 1984.

Proza lui Stephen Dixon a fost tradusă în olandeză, germană, poloneză, maghiară şi în alte limbi.

No Relief (Nici o scăpare), 1976. În acest prim volum de povestiri, Dixon explorează situaţii aparent epuizate pentru o tratare narativă. Dixon ştie să surprindă nuanţe noi în evenimente banale, obişnuite. „Stilul său simplu, clar, realist provoacă efecte suprarealiste. Citindu-1, ne amintim de paginile lui Gertrude Stein cu propoziţiile ei fixate mereu în prezent, accentuate printr-o repetiţie neîntreruptă.” (Library Journal)

Quite Contrary: The Mary and Newt Story (Dimpotrivă: Povestea lui Mary şi Newt), 1979, include unsprezece povestiri care au ca personaje principale doi îndrăgostiţi, Mary şi Newt: „Protagoniştii nu fac decât un singur lucru: discută la nesfârşit tot felul de fleacuri. Avem imaginea unui cuplu care nu reuşeşte să se desprindă din ritualul obişnuinţei. Dixon percepe cu mare fineţe conversaţiile, presărate aici cu o discretă tentă de umor.” (Publishers Weekly).

Fourteen Stories (Paisprezece povestiri), 19.80, include povestiri despre oameni obişnuiţi prinşi în situaţii mai puţin obişnuite, întâmplarea guvernând adesea cele mai grave

Stephen Dixon evenimente ale existenţei. „Povestirile lui Dixon au ceva din ritmul bătăilor inimii: nu obosesc, sunt pline de vitalitate. Un vechi principiu narativ pare să le străbată, ros-togolindu-le spre ultimul paragraf, în care

reîntâlnim, ca pe o presimţire confirmată, ecouri din primele fraze ale povestirii.” (Jerome Klinkowitz, în The South Carolina Review)

Time to Go (Gata de plecare), 1984, un alt volum de povestiri primit favorabil de critică. „Orice i s-ar putea reproşa lui Dixon în afară de concreteţea aproape fizică a povestirilor sale. Retorica este reprimată, banalul întors pe toate feţele. Dixon urmăreşte cu atâta consecvenţă aceste două tehnici, încât obţine un peisaj epurat de imaginaţie şi pasiuni.” (John Domini, în The New York Times Book Review) „Dixon confirmă impresia că avem de-a face cu un scriitor prolific şi flexibil, cu o viziune care echilibrează anxietăţile şi incertitudinile lumii moderne cu umorul şi compasiunea. E timpul să recunoaştem în Dixon pe unul din cei mai buni autori _de proză scurtă din America.” (Richard Burgin, în Saint Petersburg Times)

Garbage (Gunoiul), 1988, este un roman structurat pe o intrigă poliţistă, descriind conflicte caracteristice marilor aglomerări urbane din Statele Unite, în cazul acesta New York. „Romanul examinează umilinţele îndurate de un individ pentru care viaţa nu mai are altă justificare de-a fi trăită decât aceea că este totuşi trăită. Este o fabulă care ne înfăţişează tribulaţiile lui homo urbanus, dispus să-şi apere onoarea, dar lipsit de armura necesară. O incursiune în viaţa oamenilor obişnuiţi, care îşi văd visurile spulberate. Romanul face din fundalul acestor existenţe substanţa însăşi a artei.” (Michael Heaton, în The Cleveland Plain Dealer)

Stephen Dixon face următoarele observaţii privind opera sa: „Scriu proză. Numai proză. Nu. Scriu recenzii, nu fac cronici literare, nu ţin jurnale, nu scriu poezie, şi nici piese (deşi, ca să fiu sincer, am scris două, când eram mai tânăr). Scriu proză, adică povestiri, mai scurte sau mai lungi. Scriu romane, mai lungi sau mai scurte. Asta e tot

 ce scriu. Nu-mi place să fac comentarii despre cum îmi concep

lucrările sau despre cum ar trebui să vadă cititorii textele mele sau despre cât n-au reuşit ei să înţeleagă din proza mea. Nu-mi plac asemenea comentarii. Totul se află acolo, în scrierile mele, unele lucruri sunt evidente, altele probabil că trebuie puţin scormonite pentru a fi aduse la lumină, sau poate doar trase uşor la suprafaţă. Orice comentariu aş face despre ce se află acolo, în scrierile mele, probabil că mai mult ar provoca nedumerire, confuzie, l-aş deruta şi pe cititor, poate chiar şi pe mine. Sunt convins că un scriitor trebuie să stea deoparte, adică să nu se ocupe decât de domeniul care l-a consacrat, fie că acel domeniu se numeşte proză, dramă, poezie sau critică. Domeniul meu este proza. Atât. Mai mult nu se poate cere de la mine. Altfel ar însemna să mă înşel singur.” (text inedit)

Povestirea Layaways (Comenzi) a apărut iniţial în revista South Carolina Review. Inclusă de William Abrahams în Prize Stories: The O. Henry Awards 1982. Traducerea noastră foloseşte textul din acest volum.

Domnul Toon ne spune la revedere, pleacă, în urma lui uşa rămâne deschisă, doi bărbaţi intră. Nu cumpărase mare scofală, şosete, o pereche, cămăşi de bumbac, două, cu precomandă. Bărbaţii, cei doi, s-au postat în mijlocul standului cu costume.

— Dom'lor, cu ce să vă servesc?

— Să vedem, să vedem, răpăie mărunţelul.

— Harry, te superi dacă merg un picuţ pân' la baie? ţine Edna să mă informeze.

— Iar începi? Mi-ai scos sufletul cu întrebările tale de fetiţă neghioabă, când ştii doar că răspunsul nu poate fi decât unul singur: daaa… Dorrr'lor, vă rog să-mi spuneţi dacă vă interesează ceva. Avem şi alte modele, avem şi alte măsuri.

— Mulţumesc, clămpăne mărunţelul.

— Zici că de ce întreb, păi întreb fiindcă aşa-mi place, fiindcă trebuie să întreb, nu sunt eu copilu' care vrea la oliţă?

— O nevastă să vorbească aşa, ca o nevastă, nu ca un bişbirică.
— Oricum aş vorbi,. Tot cu pereţii vorbesc. Aşa eşti tu, bâtă, bolovan, ce să-i faci…
— Ce?
— Nu te prinzi.
— Eu? Eu nu mă prind? Vrei să zici că acum treizeci şi doi de ani nu te-am prins? Aşa de straşnic te-am prins, că-mi ajunge pentru toată viaţa.
— Iată în sfârşit o probă de inteligenţă. Bravo. Fii atent, mă învăluie ea discret, cască bine ochii. Îi vezi pe ăştia doi care au intrat? Nu-mi surâde deloc să te las în compania lor.
— Ce te-a apucat? Ăştia? Ăştia sunt clienţi de duzină.
— Tu eşti orb? Nu vezi ce mutre au? Nu vezi ce uscăţivi sunt? Şi băţoşi. Şi ăla, explică-mi şi mie, de ce are tenişi în picioare?
— Hai, fii serioasă, ce dacă sunt uscăţivi? Şi băţoşi. Ce-i cu asta? Treaba lor.
— Ascultă, ăştia aleargă mult, sunt antrenaţi. Nu ştiu de ce, dar mie îmi pute ceva în chestia asta.
— Am senzaţia că nu mai faci deosebire între clienţii de duzină şi borfaşi. Crezi că dacă stai sâmbătă la tejghea şi vinzi şi tu un pic, le poţi şti pe toate. Ascultă-mă pe mine, eu vând în cartieru' ăsta de multă vreme şi pot să-ţi spun că mă pricep cât de cât la clientelă, ce mai încolo şi încoace, am pentru ei un treilea ochi.
— Da, da, ochiul pe care era să-1 pierzi la ultima spargere.
— Sssstt, mai încet, te-aud clienţii.
— Şi ce, ţi-o fi frică? Nu cumva să ne buzunărească şi ăştia.
— Nu, nu de asta. Nu vreau să-i sperii. Ce-o să creadă lumea? Că am ajuns câmp de instrucţie pentru borfaşi?
— Ei, da, e adevărat, de spargeri nu ne putem plânge.
— Ehh, şi tu, s-a întâmplat, o dată. Parcă ziceai că vrei la baie? Te-ai răzgândit? Hai, du-te, îţi dau voie. Ce mai aştepţi? Du-te!

— Nu mă duc până nu-1 chemi pe Joe.
— Joe e-n pauză.
— Să-şi ia pauza aici.
— Lasă-1, dragă, să stea în depozit, că i-o ajunge şi lui cât şi-a frecat coatele de tejghea… Şi, dom'lor, chiar nu vă pot servi cu nimic? Căutaţi un costum, un sacou sport? Ce mărime?
— Nici o grijă, cum găsim ceva, vă anunţăm, zice mărunţelul. Celălalt, lunganul, stă lângă el, cu un umeraş la piept.
— Şi găliganul, îl vezi, parcă are, gura cusută. Pe ăsta să fim cu ochii!
— Măi, dar tu eşti paranoică, ştii ce-i aia, paranoică? Comenzi
— Nu ştiu. Ce-i aia?
— Adică paranoică, asta eşti, o paranoică.
— Deci nu ştii, am bănuit eu că nu ştii, de aia te-am, şi pus la încercare, să văd dacă ştii.
— Ba ştiu, ştiu foarte bine, ştiu că eşti paranoică, ai înţeles acum? Tu eşti paranoică. Când îi vezi pe ăştia, cum le zici tu, uscăţivi şi băţoşi, gata, te apucă paranoia.
— Da, bine, atunci spune-mi şi mie, ăsta cu tenişi în picioare, de ce-i trebuie costum?
— De ce-i trebuie? Păi caută şi el, umblă, tatonează, de la noi un costum, de la Clyde sau de la Hazlitt o pereche de pantofi, la culoare. Asta e, febra cumpărăturilor. Parcă tu nu ştii cum e, oamenii iau salariul vineri şi a doua zi îl fac praf pe ţoale şi băutură. Tu de ce crezi c-au venit aici? Aşa că să mă scuteşti cu paranoia ta… A trecut o lună şi n-am avut decât o singură spargere, ce mai vrei?
— Adică două.
— Lasă, lasă, aialaltă n-a fost o chestie clară.
— Da? Cea de săptămână trecută? Ia chemă-1 un piculeţ pe Joe să-ţi spună el cât de clară a fost chestia aia, că mocofanu' ăla care a dat buzna peste noi atunci avea un

şuriu cât căpăţâna ta de mare, şi când i l-a vârât lui Joe sub nas, că doar erai şi tu de faţă…

— Bine, bine, dar ăla e sonat, toată lumea îl ştie, umblă cu şişul la el şi se dă grande, bate magazinele, doar-doar i-o pica şi lui ceva, numai că patronii, când îl văd, îl iau tare de la început: n-avem decât mărunt, stimabile, ce să-i faci, a fost o zi proastă. Şi pe urmă îi fac vânt.

— Fie, să zicem că ăla n-a fost borfaş. Deci, după tine, borfaş e numai ăla care-ţi vâră cuţitul în burtă, aşa-i?

— Sssst, te rog, ne-aud clienţii. Hai, du-te, du-te la baie, şi pe Joe lasă-1 în pace, să-i tihnească şi lui pauza.

— Nu mă mişc de aici până nu-1 chemi. Eu cu ăştia nu te las.

— Bine, faci ce vrei.

— Ar trebui măcar să-mi mulţumeşti.

— Să-ţi mulţumesc? De ce să-ţi mulţumesc? Pentru că delirezi? De aia să-ţi mulţumesc?

— Cel puţin, sunt cu conştiinţa împăcată.

— Ce să spun, conştiinţa ta… Eşti o comoară la casa omului. Tu care mi-ai salvat viaţa, tu care m-ai făcut să întineresc cu douăzeci de ani, vai, vai, vai ce noroc pe capu' meu. Acum te-ai găsit să-mi bagi în sperieţi clienţii, tocmai acum când antenele mele supersensibile mă anunţă că vom face o vânzare grasă, tocmai acum când ştii bine că ne arde buza după fiecare cent, tu faci mare caz de conştiinţa ta… Desigur, dom'lor, e o achiziţie excelentă, o bijuterie, ca să zic aşa, vreţi să-1 probaţi, desigur…

— Da, bună idee, să-1 probăm, sigur, dar unde? întreabă mărunţelul. Se îndreaptă amândoi spre tejghea, acolo unde Edna şi cu mine ne cârâim de câteva minute. Mărunţelul ridică umeraşul spre mine.

— Cât face?

— Preţul e agăţat de manşetă. Dacă nu-1 găsiţi, vi-1 arăt eu. Măsura 44? E pentru dumneavoastră, sunteţi sigur? Mai degrabă i se potriveşte dumnealui. Dumneavoastră n-

aveţi mai mult de 36, şi-n afară de asta, costumul e prea lung, iar dumneavoastră aveţi o talie normală.

— Da, sigur, am o talie normală, măsură 36, aveţi perfectă dreptate, se vede că sunteţi vechi în meserie, zice el şi scoate, în aceeaşi clipă, un pistol de sub costumul care-i atârnă pe piept. Celălalt se desface la haină şi scoate o puşcă de vânătoare cu ţeava retezată, pe care o aţinteşte spre Edna. E armată.

— Fără ţipete! Dacă faceţi vreo tâmpenie, v-am ras. Şi acum o să fiţi aşa de drăgălaşi şi o să-1 chemaţi de dincolo pe amicu* vostru Joe, parcă Joe îl cheamă, nu-i aşa? Calm, uşurel, nu cumva să-1 speriaţi… Spuneţi doar atât…

— Ştiu, ştiu ce să spun, adaug eu.

— Tacă-ţi fleanca! Ascultă. Zici doar atât: „Joe, vino te rog o clipă să mă ajuţi la proba asta.” Atât. E clar?

— Da.

— Repetă.

— Joe, vino te rog…

— Bine, dă-i drumu' acum!

— Fă ce-ţi spune, mă îndeamnă Edne.

Comenzi

— Sigur că am să fac, doar nu mă crezi nebun?! Joe, vino te rog o clipă să mă ajuţi la proba asta, am nişte clienţi aici. Te rog.

— Pauza nu s-a terminat, mai am zece minute.

— Ştiţi, e un băiat minunat, e fiul meu. Şi al lui. O să fie cuminte, vă promit. Să nu-i faceţi nici un rău, vă rog.

— Ascultă, femeie, nu pricepi că vrem să vină aici? Strigă-1 şi tu. Acelaşi lucru, nimic în plus, da' ceva mai cu viaţă. Hai, zi!

— Joe, vino te rog niţel. Taică-tu… Harry are nevoie de tine… sunt doi clienţi… are o ajustare de făcut.

— Şi ce, Wnu poţi să-1 ajuţi?

— Joe, nu mă pricep.

— Păi sigur, nu te pricepi… dă' o să te pricepi vreodată? M-am săturat, vreau să respir şi eu, ce naiba, toată ziua

probe, probe, m-am deşelat, strigă Joe, şi în aceeaşi clipă apare în magazin cu*un ziar şi o cană de cafea în mână.

Lunganul ascunde puşca la spate, celălalt în costum.

— Care e cu ajustarea? întrebă Joe.^

— Drăguţă, mai încet motoru', zice mărunţelul şi scoate din nou pistolul. Îl îndreaptă spre Joe. Celălalt îndreaptă puşca spre mine, apoi spre Edna, apoi din nou spre mine.

— Vă rog să nu-i faceţi nici un rău, murmură Edna arătând spre Joe.

— Dacă-i băiat de treabă…

— Da, da… de treabă, repetă Joe. Harry, dă-le toţi banii!

— Tu ce-ţi închipuiai? Că n-o să le dau? Sigur că le dau, haideţi, dom'lor, poftiţi, serviţi-vă, totul e la dispoziţia dumneavoastră. Edna, dă-te la o parte, lasă-i să ia toţi banii din casă.

— Ascultă, femeie, fă rost de o sarsana, da', ştii, să fie una mai barosană, şi bagi marafeţii în ea.

— Da, da, cum ziceţi voi, aprobă Edna şi bate casa. Tipul se uită peste tejghea la tava cu mărunţiş. E mulţumit de ce vede. Edna începe să umple geanta. Tipii stau cu spatele la vitrină şi cu armele îndreptate spre noi. Joe are un pistol pe raftul de sub maşina de calculat, dar e vârât tocmai în spate. Are permis pentru el, l-a obţinut cu o lună înainte, după ce magazinul nostru a fost spart a treia oară în mai puţin de un an. Edna scapă câteva bancnote pe jos. Şi câteva fise.

— Le iau eu, se oferă Joe.

— Nu iei nimic, i-o retează mărunţelul. Apoi, spre Edna:

— Saltă-le!

— Soţia, ştiţi, e cu nervii la pământ, noi am mai avut o spargere, săptămână trecută, un tip, aici, în magazin, a scos cuţitu'…

— Da, aşa e, sunt cu nervii la pământ, recită Edna.

— Hai, umflă-le mai repede şi scuipă restul în sarsana.

— Joe, ai grijă, băiatule, să nu faci vreo tâmpenie…

— Ce? mă ia în primire mărunţelul.

Cineva bate la uşa magazinului, mărunţelul face semn, un deget ridicat, şi individul de afară dispare.

— Adică mă gândeam să nu facă vreo mişcare necugetată, să vă închipuiţi cine ştie ce. Asta-i tot. Nu suntem înarmaţi, n-avem şisteme de alarmă, n-avem sisteme antifurt, nici un fel de sistem, costă, ştiţi, costă foarte mult, nu ne putem permite, noi însă, sigur, vă dăm tot concursul… Joe, băiatule, te implor, nici o mişcare în plus, faci numai ce-ţi spun ei.

— Am înţeles.

Insă din privirea lui îmi dau seama că n-a înţeles. Mă ofer:

— Să vă dau eu banii?

— Tu? De ce?

— Cum să vă spun, nici Joe nu stă bine cu nervii, băiatu' a făcut războiu', şi bolile tropicale, ştiţi cum sunt, n-a scăpat de ele nici acum, săracu'…

— Lasă, tată, că n-am nici pe dracu'. Ce-o lungim atâta? Să le dăm banii, să se care odată de aici.

— Ia mai tacă-ţi fleanca! Ce, v-a apucat trăncăneala? Nu cumva să puneţi ceva la cale, că v-aţi dat foc la valiză! Clar? mârâie lunganul.

— Nu, nu, vă asigur, nu punem nimic la cale.

Comenzi

— Da, da, aşa e, nu pun nimic la cale, îi puteţi crede pe cuvânt, zice şi Edna.

— Absolut nimic, absolut nimic, repetă Joe.

— Ce-ai la spate?

— Ce să am? Nimic. Nu crezi? Vino şi te convinge.

— Hai, tăticu', ce mai aştepţi, saltă banii, îmi ordonă mărunţelul. Acelaşi, puţin mai târziu, către Joe:

— Ia, fă paşi. Aici să-mi stai, în mijloc. Ea rămâne acolo. Clar?

Joe face mişcarea, se mută în mijlocul magazinului. Pe stradă trec oameni. Un cuplu se scurge prin faţa magazinului, se uită amândoi la vitrină, nu zăresc, n-au zărit nimic, fără să ezite măcar o clipă, fără să se oprească,

se scurg încet, mai departe. Radioul din spate susură înfundat. Aud un câine lătrând în apropiere, şi de undeva, de departe, o sirenă de pompieri. Mă aplec, culeg banii de pe jos şi îi pun în geantă, apoi golesc ce mai rămăsese în sertar, tot în geantă, apoi ridic sertarul şi îndes bancnotele, tot în geantă, şi zic:

— Presupun că vă interesează şi portofelele noastre.

Mărunţelul mă completează:

— Şi portmoneul ei, şi ceasurile, şi inelele.

— Dă-le tot, îmi zice Edna. Al meu e sub tejghea. Pot să-1 iau?

— Ia-1!

— Vă interesează şi cecurile încasate astăzi? întreb eu.

— Nu-i nevoie.

Vârâm în geantă portofelele noastre, ceasurile, inelele. Mărunţelul aşteaptă să terminăm. Apoi, zice:

— He, he, gata, gata, uşcheala acum, dincolo… Bărbaţii întâi, ea rămâne aici, nici o grijă, n-o luăm cu noi, o ţinem aşa, de paravan, că, dacă e să fie ceva, i-am luat piuitul. Clar? Hai, uşcheala!

Ne retragem, eu şi Joe, în camera din spate. Joe se uită prin geamul subţire al depozitului, se uită spre vitrina magazinului, nici o lună n-avea de când o schimbasem, îl întreb:

— Ce fac? O iau cu ei?

Aud uşa, s-a închis. Joe se duce în spatele tejghelei, scoate pistolul din sertarul de sub maşina de calculat şi urlă: Culcat, amândoi.„ Edna ţipă la el: „Nu, Joe, lasă-i să plece.„ Mă aud strigând: „Joe, ce faci?„, deşi îmi dau seama că ar trebui să strig cu totul altceva: „Nu trage, lasă pistolul.„ Tipii sunt încă în faţa vitrinei. Au coborât în stradă, cu ei este şi individul care a stat la pândă, vor să agaţe un taxi. Joe deschide uşa. Ei îl văd, se întorc, mărunţelul bâjbâie la curea, celălalt strecoară mâna în geantă şi atunci Joe urlă cât poate: „Ticăloşilor, să vă ia dracu.„ Cei doi au scos armele, însă Joe trage în aceeaşi clipă, dacă nu cumva mai

repede decât ei. Vitrinele s-au pulverizat. Edna zbiară, sângele ei m-a împroşcat pe faţă, pe haine. Cei doi s-au prăbuşit. Edna se izbeşte de zidul din spatele tejghelei. Cioburile vitrinei s-au împrăştiat în magazin, ceasul de deasupra mea s-a dezintegrat, falca Ednei a dispărut, din faţa şi gâtul ei n-a mai rămas decât un terci. Joe este încă viu. Tipul din faţa magazinului se ridică cte pe trotuar şi o ia la goană pe stradă. Joe trage în el, apoi se repede la ceilalţi doi căzuţi pe trotuar. Urlu la el cât pot de tare: „Joe, opreşte-te, ajunge.„ Le-a azvârlit pistoalele din mână, acum aleargă după tipul care o luase la goană pe stradă, se întoarce însă, sare prin hăul vitrinei, o vede pe maică-sa întinsă pe jos şi începe să urle, e ca un animal rănit, cade în genunchi şi murmură: „Mamă, mamă.„ Mă agăţ de umerii lui, şi plâng, şi îngaim „Edna, Joe.„ Se desprinde, se aruncă spre uşă, o deschide şi ţipă: „Ticăloşilor.” Unul din tipii căzuţi pe trotuar ridică puţin capul. Oamenii de pe stradă s-au împrăştiat care încotro. Joe trage două gloanţe. In tipul care ridicase puţin capul. Apucă puşca. Trage lunganului un cartuş. 1-1 trage în cap, după ce mai înainte băgase, tot în el, două cartuşe. Se întoarce la mărunţelul întins pe trotuar. Vâră în el cinci gloanţe. Cu pistolul. Mărunţelul e inconştient, sau deja mort. Joe ia puşca. Pisează ţeasta mărunţelului. Nu mai rămâne din ea decât o băltoacă. Aruncă arma. E făcută zob. Ia pistolul. Sfărâmă ţeasta lunganului. Sau ce mai rămăsese din ea. Le răstoarnă cadavrele cu piciorul. Acum se prăbuşeşte şi el. În genunchi. A băgat pistoalele în buzunar. Stă în genunchi şi izbeşte cu pumnii asfaltul. Câţiva oameni s-au apropiat de el. Clopoţelul de la uşă mă anunţă că a intrat cineva în

Comenzi magazin, simt o durere în piept, o simt cum mi se scurge în braţe, în picioare, şi, deodată, peşte creier se lasă bezna, mai văd doar câteva crăpături de lumină, simt cum mă pierd, cum mă cufund în bezna lăsată peste mine, iar crăpăturile de lumină se subţiază tot mai mult, şi prăbuşindu-mă caut mâna Ednei, o găsesc, o strâng, şi apoi

mă dizolv în durerea care vine, şuvoi, de acolo? din coşul pieptului.

Solicit să fiu în aceeaşi rezervă cu Edna. Doctorii îmi răspund că trebuie să stăm în două secţii de reanimare diferite, aşezate la un capăt şi la celălalt al coridorului, una pentru răni grave, cealaltă pentru accidente cerebrale şi cardiaci.

Joe stă lângă patul meu, are la dispoziţie cinci minute acordate de medic.

— Ar fi mai bine dacă mama scapă de tot chinul ăsta. N-are nici un rost să mai trăiască, în halul în care e, nici un rost, nu i-ar folosi nici ei, şi cu atât mai puţin ţie. Ştii că gloanţele i-au perforat…

Asistenta îi acoperă gura cu palma. Eu dau din cap că am înţeles ce vrea să-mi spună.

— Magazinul cum e? întreb eu.

— Ar fi bine să-1 deschidem mâine, zice el. Avem comenzile de Paşti care trebuie onorate. Dacă nu le dăm măcar cu o zi înainte de sărbători, pe urmă degeaba le mai dăm.

— Atunci ce mai aştepţi? Dă-i drumul.

— Să ştii că nu mi-e frică.

— De ce să-ţi fie frică?

— Am auzit că borfaşii ăia, pe care i-am pisat atunci, ar avea nişte amici, şi că vor să-mi plătească poliţa.

— Şi poliţiştii ce zic?

— Zic că bine am făcut, că în felul acesta am dat o lecţie celor care ar mai fi tentaţi să jefuiască magazinele. Şi, drept răsplată, mi-au suspendat permisul pentru pistol.

— Cât timp? '

— Cică să cerceteze, să vadă dacă nu cumva aş fi putut proceda şi altfel decât am procedat… Cine ştie cât va dura?!

— Atunci nu deschide încă. Mai aşteaptă. Nu vreau* să fii împuşcat.

— Şi cu clienţii ce facem? Şi cu comenzile de Paşti? Avem două zile pline. Vrei să le pierdem?

— Vă rog, n-aţi putea discuta despre altceva cu tatăl dumneavoastră? intervine asistenta.

— Nu-i nici o problemă, zic eu. Când discut despre afaceri, mă relaxez. Şi, de fapt, mă simt foarte bine acum. Ascultă, îi spun eu lui Joe, mai amână o vreme. Apucă-te din nou de facultate. Lasă magazinul. Ar fi mai bine.

— Îmi place munca asta, de ce s-o las? Şi pe urmă, am nevoie de bani. Cu ce să-mi întreţin familia? Nu pot să renunţ la magaşin.

— Bani o să avem. Primim asigurarea pentru magazin. Am putea vinde stocurile care ne-au mai rămas. O să facem totul pe din două. E dreptul tău. Sau, dacă te cramponezi de ideea asta, atunci caută măcar un cartier mai tihnit.

— Într-un cartier mai tihnit dau faliment imediat.

— Atunci investeşte în altceva.

— În ce? Nu mă pricep decât la asta. Îmbrăcăminte bărbătească.

— Important e să ştii să faci comerţ. Nu contează cu ce.

— Mie asta-mi place, asta vând.

— Vă rog, nu cred că aţi ales cel mai potrivit moment pentru o asemenea discuţie, intervine din nou asistenta.

— Domnişoară, mă simt foarte bine. Şi, oricum, oe-arn avut eu n-a fost infarct.

— A fost infarct, domnule.

— Da, tată, a fosft infarct.

— Hai, mă, fii serios, o simplă indigestie, ce infarct, cum să fie infarct? Poate şi ceva cu nervii. E normal să clachezi când sub ochii tăi se întâmplă tot ce s-a întâmplat. Edna, şi tu, şi tot ce-a fost…

— E timpul să vă retrageţi, îi sugerează asistenta lui Joe.

— Am plecat, tată.

Joe mă sărută pe frunte şi pleacă.

— Domnişoară, vreţi să-1 chemaţi înapoi pe fiul meu?

Comenzi

— Ar fi mai bine să nu-1 chem, pentru dumneavoastră cel puţin.

— Aş vrea să-i mai pun o singură întrebare. O întrebare de care depinde liniştea mea.

Asistenta iese şi după câteva clipe Joe reapare.

— M-ai chemat?

— Da, eu te-am chemat. Deci o să deschizi magazinul, aşa-i?

— Trebuie.

— Nu ţi-e frică?

— Am un prieten, Mac, s-a oferit să stea cu mine. E un tip solid, o să-1 pun să stea la casă, de acolo se poate supraveghea mai bine intrarea.

— Ia-1 şi pe Pedro. M-a sunat. Am uitat să-ţi spun, era cu o săptămână înainte de spargere, a vrut să ştie dacă nu l-am putea angaja şi pe el. Sună-1. Găseşti numărul în sertarul de sus de la tejghea.

— Ştiu. Dar cu ce-1 plătim, tată?

— Angajează-1, nu se discută. Dacă e nevoie, plătesc eu din economiile mele. Spune-mi, ăi pus geamurile?

— Da. Ieri. N-am avut încotro. Poliţia nu m-a lăsat să bat scânduri. Proprietarii de pe stradă s-au plâns că facem reclamă proastă dacă ne baricadăm.

— Au dreptate. Fii atent. Nu ţii mai mult de trei sute de dolari în casă. Tot ce trece peste suma asta se depune. Merită să faci un drum până la bancă.

— Da, tată, ştiu.

— Şi să-ţi mai spun ceva. Nu risca nimic! Dacă vezi eă intră în magazin doi indivizi, ca ăia de atunci, sau chiar dacă unul singur intră, unul cu o mutră dubioasă, orice s-ar întâmpla, nu risca nimic, ai înţeles?

— Da, tată, am înţeles.

— Şi dacă ar da buzna peste tine un mucos de zece ani, unul căruia i-ar da prin cap să te jefuiască, nu te pui cu el. Îi dai tot ce-ţi cere.

— O să-i dau una peste ceafă.

Şi dacă îţi vâră un pistol sub nas?

— Ei, atunci…

— Aici voiam să ajung. Dacă cineva intră în magazin jşi răcneşte „Mâinile sus”, oricine ar fi, bărbat, femeie, nu contează, chit că are o puşcă în mână sau nu, le dai tot, nu stai la discuţii. Şi mai e ceva. Vezi să nu pierzi comenzile. Ar fi păcat de ele. X

— Acum să-ţi spun şi eu ceva. Uite de ce mă întorc la magazin. Mă întorc fiindcă am nevoie de bani, fiindcă trebuie să trăim, eu, nevastă-mea, copiii, tu şi mama. Şi mai am un motiv. Să afle nemernicii ăia că nu m-au scos din circulaţie, şi că nu tremur de frica lor.

— Ai impresia că n-au aflat încă? Ascultă-mă, las-o mai moale. Pot să-ţi spun o mulţime de poveşti cu negustori duri care au sfârşit-o ciuruiţi de gloanţe. Nu-ţi reproşez nimic pentru ce-a păţit maică-ta, dar, poate că atunci, dacă nu-ţi pierdeai capul, nu s-ar fi întâmplat toate câte s-au întâmplat…

— Mă socoteşti vinovat pentru…

— Nu.

— Tu îmi reproşezi că mi-am pierdut capul atunci? Tu? Să nu mai spui asta niciodată!

— Poate că ai şi tu dreptate. În felul tău… Joe vrea să plece.

— Unde te duci? Pleci aşa, fără să-1 săruţi pe tata? Hai, dă-i o sărutare, ar fi cel mai mare bine pe care i l-ai putea face acum.

Joe se apleacă şi mă sărută pe frunte. N-o mai făcuse niciodată înainte. Nici eu nu-i cerusem. Ţin minte că tatăl meu mă ruga adesea să-1 sărut, şi eu îl sărutam de câte ori mă ruga. O singură dată l-am sărutat pe buze, şi asta a fost la câteva minute după ce s-a prăpădit. O lacrimă mi se scurge pe obraz. Joe a plecat. Asistenta mă întreabă ce-i cu mine.

— Aveţi vreo veste de la soţia mea?

— Ştiţi că doctorul ne-a interzis să discutăm despre acest subiect cu dumneavoastră.

— Şi ce să-mi închipui atunci? C-a murit?

— N-a murit. V-a spus-o doar şi băiatul dumneavoastră. Se ţine tare.

— Asta nu înseamnă mare lucru, aşa-i?

— Ce să vă spun, ştiţi, avem o secţie de reanimare excelentă, cu tot echipamentul necesar pentru cazurile cele

Comenzi mai grave. Poate că mâine, când veţi fi mutat într-o rezervă, veţi afla mai multe de la doctorii care o tratează.

Trei săptămâni mai târziu, sunt externat, stau o lună acasă, apoi mă întorc la magazin. Între timp Joe este jefuit. Le dă toţi banii de data aceasta, fără să crâcnească. Pedro, de faţă la jaf, îmi promite solemn că aşa ceva nu se va mai întâmpla şi că nimeni nu se va mai atinge de magazinul nostru, chit că nu el este proprietarul. Pedro îşi face rost de pistol. Ca să obţină autorizaţia, vorbeşte cu doi negustori de pe strada noastră să depună garanţie pentru el. Joe, fiind cu permisul suspendat, declară poliţiştilor că are nevoie de un însoţitor înarmat pentru a transporta banii la bancă, şi că acel însoţitor înarmat va fi Pedro. Pedro ţine pistolul în depozit. Îi explică lui Joe dece l-a ascuns acolo: „N-are nici un sens să-1 ţii sub tejghea sau la casă, fiindcă jigodiile, când se năpustesc în magazin, dacă se năpustesc, îşi vâră botul întâi acolo, şi dacă ai baftă să dea cu ochii peste el, eşti un om mort. De trei ori am fost jefuit până acum, ca să nu mai pun la socoteală cele două spargeri de aici, şi de fiecare dată am observat că băieţii au grijă, înainte de a-şi lua tălpăşiţa, să te închidă, fie în depozit, fie în closet, undeva de unde să nu poţi ieşi prea curând.”

Edna este internată într-un sanatoriu. E paralizată de la gât în jos. Chiar dacă şi-ar reveni din comă, tot paralizată ar rămâne. De vorbit, n-o să mai poată vorbi niciodată. Creierul, atât cât a mai rămas din el, mare lucru nu va mai fi în stare să facă atunci când va ieşi din comă, dacă va mai

ieşi vreodată. Poate că ar fi fost mai bine pentru ea să fi murit la spital sau atunci, pe loc, în magazin, sau poate că totuşi mai bine ar fi fost în spital, să mori în spital e parcă mai puţin înjositor decât să-ţi dai sufletul pe jos, într-o prăvălie oarecare. Doctorii mi-au spus că n-o să mai dureze mult, cine ştie, poate cel mult câteva luni. Mă întorc deci la magazin, când de fapt ar trebui să stau acasă, aşa mi-a spus doctorul, să stau acasă, liniştit, da, acasă ar fi trebuit să stau. Însă nu pot să stau degeaba. Îl salut pe Pedro. Îmi răspunde:

— Îmi pare rău pentru tot ce s-a întâmplat.

— Ce s-a întâmplat a trecut.

— N-a trecut, aşa ceva nu trece, sau trece, dar foarte greu, şi soţia dumneavoastră, am impresia că e încă acolo, în spital.

— Poate că ai dreptate, poate că într-adevăr n-a trecut destulă vreme de atunci. Pedro, de fapt voiam să-ţi spun că tu ne-ai fost de mare ajutor, pentru fiul meu şi pentru mine, şi tocmai de aceea aş vrea, atât cât o să ne dea mâna, să-ţi dublăm salariul, şi să te angajăm, dacă va fi posibil, pe toată săptămână.

— Nu-i nevoie, sunt mulţumit cu cât iau acum.

— Pedro, e vorba de patruzeci de cenţi, îţi vom mări salariul pe oră cu patruzeci de cenţi.

— Ce te-a apucat, papa? sare Joe. Ce-ai de gând să faci? Vrei să ne duci la sapă de lemn? De unde naiba o să scoţi banii ăştia?

— Îmi convine şi cu douăzeci, spune Pedro. Mă descurc şi cu atât.

— Atunci aşa rămâne. Îţi vom da cu douăzeci de cenţi mai mult.

Merg la lucru din două în două zile, e sâmbătă, aceeaşi săptămână, Pedro şi cu mine citim ziarul, Joe tratează cu. Un client, când doi bărbaţi intră în magazin. Nici măcar nu mai catadicsesc să ceară un costum, vreun sacou, nişte pantaloni, scot de la început pistoalele, chiar din uşă. Unul

din ei, mai deşirat, îndreaptă pistolul spre Pedro şi spre mine, celălalt, fălcosul, îl aţinteşte spre Joe şi spre client. Răcneşte:

— Nici o mişcare! Sus labele. Nu cumva să atingeţi alarma, că vă ia mama dracului.

Clientul bolboroseşte.

— Oh, Dumnezeule, Dumnezeule, fie-ţi milă de noi. Pedro le spune:

— Băieţi, am îngheţat, nici o grijă, nu suntem tâmpiţi. Fălcosul ia casa în primire, începe să golească banii în geantă. Îl aud pe deşirat zicând:

— Ţine, bă, şi tu!

În aceeaşi clipă mă trezesc că-mi aruncă o geantă în braţe. Apoi, tot el, către mine:

— Portofelul, banii, şi ce mai ai la tine. Hai, executarea.

Apoi, către ceilalţi:

Comenzi

— Şi voi la fel. ^

Vârâm în geantă portofelele, ceasurile, inelele, tot ce avem la noi. Mai puţin inelul meu, e cel pe care nu l-am mai putut recupera după spargerea de atunci, deşi toată captura ne-a fost restituită imediat. Fălcosul se trage după tejghea, intră în camera din spate, trec câteva clipe, iese de acolo şi zice:

— N-avem unde să-i închidem. Nu-i nici o uşă sigură. Apoi, tot el către noi:

— Toată lumea în spate. Se aude? Şi nu scoateţi scăfârlia de acolo cinci minute. Altfel, pe 'cinstea mea, vă bulim pe toţi. Se aude? Pe toţi.

Pedro zice:

— Las' că ştim lecţia. Am mai luat papara asta. O să stăm zece minute, nu cinci. Am eu grijă de asta, băieţi.

Ne cărăbănim, unul câte unul, în camera din spate. Joe se uită pe geam şi zice:

— Au plecat.

Pedro bagă mâna sub un morman de cutii cu cămăşi şi scoate un pistol. Las telefonul din mână şi strig la el:

— Nu, Pedro, asta nu. El zice:

— N-o să-i las să plece cu banii, l-am prevenit pe fiul dumneavoastră că n-o să-i las. N-o să-i las, domnule Sahn.

Clientul şi-a vârât toate degetele în gură şi bălmăjeşte:

— Vai, nu se poate, nu se poate. Joe zice:

— Pedro, dă-mi pistolul. Pedro răspunde:

— Nu pot. Permisul este pe numele meu. Dacă ţi-1 dau, intru la apă.

Joe zice:

— Bine, Pedro, dar eu ştiu să trag cu el. Pedro zice:

— Şi eu ştiu. Mi-au arătat poliţiştii, am fost la o tragere cu ei.

Joe zice:

— La o tragere? Eşti nebun? Vrei să spui că ştii să-1 foloseşti după ce ai tras o dată cu el? Dă-mi-1!

Intervin:

— Nu pleacă nimeni. Lăsaţi-i să fugă. Joe apucă pistolul. Pedro ţipă:

— Ai grijă. E-ncărcat.

Pedro vrea să smucească pistolul din mâna lui Joe, însă pistolul se descarcă, glonţul intră în Pedro, chiar în piept. De afară se aud împuşcături. Ferestrele se fac ţăndări. Clientul ţipă înnebunit de groază. Joe scoate un urlet înspăimântător:

— Ticăloşilor! Bandiţi ordinari!

Joe apucă arma, iese în stradă, însă prea târziu, ei nu mal sunt acolo, aruncaţi într-o maşină, dispăruseră în câteva clipe. ' închid magazinul, vând toate stocurile de marfă. Joe se înscrie din nou la facultatea de farmacie, taxele i le plătesc eu. Pedro moare din cauza rănii la plămân. Edna mai trăieşte o lună, e tot în comă, nu va mai ieşi niciodată din comă, şi apoi, medicii mă informează că Edna a murit, a decedat în somn, zic ei. Fac încă un infarct. Mă mut mai în sud, închiriez o garsonieră într-un hotel slinos, populat de tot felul de boşorogi. Trăiesc din pensia de asigurări sociale, din asigurarea pe viaţă a Ednei, din economiile mele

strânse la bancă, fără vreo speranţă de a scăpa din mizeria de hotel în care locuiesc; trebuie să aştept ca Joe să termine studiile, să iasă pe un salariu suficient de mare pentru a-şi întreţine familia, şi pentru a-mi plăti datoriile. Nu trece mult timp şi primesc un telefon, cumnata lui mă anunţă că Joe s-a încăierat cu trei golani care jefuiau nişte bătrâni, şi că ăia l-au stâlcit în bătaie, i-au făcut zob rinichii şi capul, l-au pisat până l-au omorât.

Mă întorc în oraş, vreau să asist la înmormântare, vreau să scap de viaţa din sud, cu soarele, cu plaja, cu boşorogii ăia care n-au nimic mai bun de făcut decât să-şi aştepte moartea, de ce să fiu obligat să stau cu ei? Mă întorc în oraş, deschid alt magazin, unul mult mai mic, cu bomboane, felicitări, flecuşteţe, deschid într-un cartier mai tihnit. O întreb pe Nancy, nevasta lui Joe, dacă nu i-ar conveni să se mute cu copiii în apartamentul meu, aşa ar fi şi mai ieftin pentru ei, şi mai uşor pentru mine. Îmi răspunde:

Comenzi

— Sinceră să fiu, nu-mi prea convine, şi nu pentru că ai fi mata un om sâcâitor… însă, cum stăm şi aşa prost cu banii, şi cum cei mici au nevoie de tine, o să ne mutăm totuşi, şi, cine ştie, dacă nu-mi găsesc între timp pe cineva, poate rămânem la matale câţiva ani.

Trăim aşadar la un loc, eu luptându-mă cu magazinul într-un cartier în care spargerile sunt o raritate, nepoţeii ţinându-se de mine să mă joc cu ei, să le spun poveşti, ca şi cum aş fi eu tăticul lor, Nancy lucrând doar câteva ore pe zi, ieşind din când în când cu vreun bărbat, rămî-nând la el peste noapte, deşi, mai încolo, nu se încheagă nimic între ei, se despart de parcă nici nu s-ar fi cunoscut. Uneori mergem la cele două morminte săpate pe un loc cumpărat de mine cu treizeci de ani în urmă, şi stăm acolo unul lângă altul, copiii neînţelegând ce se întâmplă cu noi, şi citim câteva rugăciuni dintr-o cărţulie împrumutată de la intrarea în cimitir, şi stăm acolo, şi plângem, şi plângem. *

S-a născut în 1926. Studii la University of Denveiy-Colorado. Obţine licenţa în 1953. Cunoaşte viaţa editorială pe toate faţetele, lucrând încă de tânăr ca vânzător de ziare, tipograf, linotipist, bibliotecar, librar, editor. Redactor la revista editată de Allan Swallow, Literatura Secolului Douăzeci. Întemeiază o revistă literară, Talisman, care publică povestiri, poezii, recenzii. Revista este întocmită, tehnoredactată şi tipărită de Greenwood însuşi. Mai târziu revista capătă statut de editură, Talisman Press, cu sediul în California. Editura este profilată pe cărţi de beletristică, poezie şi sftudii de istorie a vestului Americii. În prezent, Robert Greenwood locuieşte, după cum se exprimă chiar el, „pe colinele de la poalele Munţilor Sierra Nevada din California”.

Autor de proză scurtă. Publică frecvent în reviste cum sunt Reason, Southwest Review, San Jose Studies, Paris Review, Yale Review, Antioch Review, The Denver Quarterly. Cele mai interesante povestiri publicate sunt The Other World (Cealaltă lume), în Reason, decembrie 1973; Last Survivor of Sierra Fiat (Ultimul supravieţuitor din Sierra), în Southwest Review, toamna 1978; Snake Eyes (Ochi de şarpe), în San Jose Studies, noiembrie 1978.

Volum de povestiri: Arcadia and Other Stories (Arcadia şi alte povestiri), Talisman Literary Research, 1985.

Archetypes (Arhetipuri), 1985, este o povestire care, sub aparenţa unei proze poliţiste, propune o dezbatere cu implicaţii morale. Greenwood nu se mulţumeşte să expună

 violenţa ca o trăsătură predominantă a vieţii contemporane americane. În acest caz, violenţa este introdusă într-un scenariu care reproduce un conflict arhetipal. „Greenwood scrie într-un gen privit de unii cu dispreţ: genul povestirii poliţiste. Şi chiar d#că ar aparţine acestui gen, Arhetipuri ar fi una din cele mai captivante şi mai inteligente bucăţi din tot ce a dat genul poliţist până acum, deşi, repet, nu dispreţul este cea mai întemeiată atitudine faţă de povestirea cu caracter

detectivist. Citiţi prima pagină din Arhetipuri! Mă îndoiesc că veţi putea să vă mai opriţi până la capăt. Dacă naraţiunea ritmată, dacă personajele atât de abil prezentate, dacă tensiunea care pluteşte deasupra acestei bucăţi nu reprezintă, nişte calităţi, atunci mă întreb unde vom afla adevărata proză scurtă?" (Burton Raffel, în The Signet Classic Book of Contempo-rary American Short Stories, New American Library, 1985.

La întrebarea „Cum vă concepeţi povestirile?", Robert Greenwood ne-a dat următorul răspuns: „Temele mele sunt, trebuie s-o recunosc, oarecum neconvenţionale. Fapt pentru care mulţi cititori nu mă agreează. Nu sunt însă un relativist, ceea ce iarăşi nu constituie un motiv de bucurie pentru unii critici sau cititori, fiindcă, în ultima vreme, filosofia dominantă la noi este tocmai relativismul. Am încercat întotdeauna să scriu povestiri bazate pe valori certe, precise, nealterate de noţiuni arbitrare, în ce priveşte structura ficţiunii, sau, cum i se mai spune uneori, arhitectura ei, consider că forma ar trebui să se supună funcţiei" (text inedit)

Povestirea Archetypes (Arhetipuri) a fost publicată iniţial în revista The Denver Quarterly, iarna, 1976. Burton Raffel a inclus-o în antologia The Signet Classic Book of Contemporary American Short Stories, New American Library, 1985. S-a folosit textul din acest volum.

Priveam, printr-o lupă puternică, chipul lui Alexandru cel Mare. Când am zărit zgârietura apăsată de pe obrazul său, am crezut că e vorba de un semn lăsat anume de vreun colecţionar avid după antichităţi. Pe urmă, mi-am dat seama că mai văzusem undeva moneda aceea. Da, tăietura de pe obraz, ea era cheia.

Bărbatul care-mi adusese moneda stătea de partea cealaltă a tejghelei. Eram numai noi doi în magazin, în timp ce studiam moneda, îi simţeam privirile aţintite asupra mea.

— Da, e o monedă foarte rară, am declarat eu, deşi nu-mi ceruse părerea.

Îmi întinsese pur şi simplu moneda într-un plic de celofan şi, aşezându-se pe scaun, mă întrebase:

— Cât face?

— Ştiţi ce reprezintă? l-am întrebat, uitându-mă la el. M-a privit indiferent, fără să-mi dea nici un răspuns.

— E o tetradrahmă de arjjint, am spus eu. Emisă în timpul domniei lui Ptolemeu I, regele Egiptului. Pe avers este capul lui Alexandru cel Mare. Pe revers este zeiţa Atena, ţinând în mână o suliţă şi un scut. Din păcate, moneda nu e în cea mai bună stare. Are o zgârietură. Asta îi scade din valoare. M-aţi înţeles?

Omul din faţa mea se răsuci cu tot trupul şi aruncă o privire prin magazin. Mătură cu repeziciune interiorul. Doar asupra intrării zăbovi o clipă pentru a memora elementele esenţiale: uşa de siguranţă şi peretele din preajma ei. Apoi, ochii i se agăţară de mine.

— Cât face? repetă el. Vocea sa avea ceva imperativ. Imperativ sau chiar dispreţuitor. Da, mai degrabă dispreţuitor, am conchis eu?

Abia atunci am reuşit să-mi amintesc.

Mi-am amintit unde mai văzusem moneda aceea. Totul se întâmplase cu aproape doi ani în urmă, într-o zi de vară târzie, în septembrie. Îmi aminteam cu precizie şi ora. Închisesem mai devreme magazinul pentru că voiam să trec pe la amicii mei din branşa. În dimineaţa acelei zile mă sunase un bun prieten de-al meu, Doc Parker, expert în monezi antice, rival de temut pentru negustorii de numismatică. Voia să mă anunţe că achiziţionase un set de monede greceşti şi cretane. „Dă o fugă să le vezi”, îmi spusese el. „Am câteva piese care te vor da gata.”

Magazinul lui Doc se afla într-un mic centru comercial la celălalt capăt al oraşului. Când m-a văzut oprindu-mă afară, în faţa vitrinei, a băgat mâna sub tejghea, unde avea un declanşator pentru broasca automată de la uşă. Întâi am auzit soneria, apoi zăvorul deschizându-se. Am intrat. Mai erau doi clienţi înăuntru. Se uitau la nişte bronzuri romane

dintr-o vitrină. Doc s-a apropiat de mine, a scos dintr-un dulap o casetă, pe care mi-a aşezat-o în faţă. „Uită-te la ele”, mi-a zis el. „Sunt câteva piese de prima mână. Cele mai bune au rămas la mine'ân birou. Ce te interesează pune deoparte. Preţul îl stabilim mai încolo.”

Apoi se întoarse la clienţii săi şi începu să le prezinte bronzurile romane. Am scos câteva monede şi am început să le studiez cu lupa. De acest instrument nu mă despart niciodată. Mă interesa mai*ales o bizară monedă cretană. Bănuiam că fusese bătută cam în secolul V î.e.n., probabil la Cnossos. Avea un model pe care nu-1 mai văzusem până atunci. Pe avers, capul Minotaurului; pe revers, un model complicat, un soi de labirint. Am pus-o deoparte. Voiam s-o studiez pe îndelete mai târziu.

Abia atunci am observat tetradrahma de argint cu capul lui Alexandru cel Mare. Aveam un client care umblase după această monedă ani de zile. Voia însă una în perfectă stare de conservare. Mi-am reglat nerăbdător lupa. Când am zărit însă tăietura de pe obrazul lui Ale

Arhetipuri „ xandru, speranţele mele s-au risipit. Clientul meu era un om cu hachiţe. Un tip dificil, foarte greu de mulţumit. Ar fi fost în stare să se agaţe de cea mai mică hibă ca să scadă preţul monedei. Şi totuşi am pus-o deoparte.

M-am întors spre Doc. El îmi făcu semn să trec dincolo, în biroul său. M-am strecurat deci în cealaltă încăpere. Pe masă mă aşteptau două cutii cu monede: „piese care te vor da gata”, mă prevenise Doc la telefon. În birou nu se putea pătrunde decât printr-o singură uşă. Am închis-o imediat în urma mea. Mai exista acolo şi o fereastră îngustă, care dădea spre interiorul magazinului. Când stăteai la biroul lui Doc, fereastra îţi venea exact la înălţimea ochilor. Din magazin, dacă se întâmpla ca privirile să se oprească asupra ei, încadrată cum era de vitrine, păreş o ogjindă nevinovată, prinsă de zid.

M-am uitat la cutiile cu monede de pe masă. Doc nu exagerase cu nimic. Erau nişte piese excepţionale. Puteau fi date, fără nici un fel de emoţii, şi celei mai selecte case de licitaţii din branşă. Mi-am scos lupa şi am aprins lampa de birou care avea un bec foarte puternic, îmi amintesc vag că am auzit soneria ţârâind, broasca automată, şi apoi uşa deschizându-se. Monedele mă absorbiseră prea tare pentru a mai fi atent la ce se întâmpla dincolo. Totuşi, după câteva clipe, simţind parcă (^tensiune în aer, m-am uitat pe fereastra de lângă mine.

Doc stătea în mijlocul magazinului cu mâinile ridicate deasupra capului. Cei doi clienţi erau lungiţi pe jos, cu braţele răstignite. Un pistol era aţintit spre ei. M-am uitat la bărbatul care ţinea arma. Era uriaş. Aproape un gigant. Avea cu mult peste un metru optzeci. Trunchi puternic, umeri masivi, gât butucănos, ca de taur. Capul ieşea din acel gât imens, aplecat înainte. Avea o coamă deasă de păr alb. Ochii, agresivi, incendiaţi parcă de o inflamaţie. Arăta înspăimântător. Trebuie să fi cântărit peste o sută cincizeci de kilograme. Era trecut bine de treizeci de ani. Sau cel puţin aşa părea. Puloverul alb, de lână, întărea impresia de albino. Dacă m-aş fi uitat la el de aproape, i-aş fi văzut cu siguranţă ochii înroşiţi, în mână ţinea un pistol de calibru 45.

Ştiam că Doc purta întotdeauna arma la el în timpul serviciului. Pistolul era prins într-un toc agăţat de curea la spate, sub sacou. Avea permis pentru el. Dacă i s-ar fi dat prilejul, Doc ar fi scos pistolul de calibru 38 şi, fără să ezite, ar fi tras.

Omul cu grumaz de taur desfăcu una din vitrine şi începu să golească cutiile cu monede într-o geantă de pânză. Adună cu braţul său puternic, dintr-o singură mişcare, toate monedele pe care le lăsasem pe tejghea. Printre ele se aflau şi cele două piese pe care le scosesem din casetă mai devreme. În timp ce individul se învârtea prin magazin, Doc

se întoarse uşor cu faţa spre el, şi cu spatele la mine. Am observat că braţul său cobo-râse foarte puţin în jos.

Primul meu gând a fost să-1 ajut pe Doc. Am deschis sertarele biroului, sperând să găsesc o armă. Nimic. M-am uitat şi după birou, în colţul camerei. Doc ţinuse cândva acolo o puşcă de vânătoare. Eu eram neînarmat. Îmi lăsasem pistolul la magazin, pe raftul din spatele tejghelei. De fapt, nu-1 purtam niciodată la mine. Am apucat telefonul, sperând că nu va fi prea târziu, şi am format numărul poliţiei. Am vorbit în şoaptă, cu privirile pironite pe geam. Individul de dincolo nu dădea nici un semn că m-ar auzi. După ce am anunţat poliţia că are loc un jaf, am pus telefonul jos, cu mare precauţie, şi am reînceput să caut o armă.

Mâna dreaptă a lui Doc ajunsese între timp la niveltâl şoldului. Îşi răsucise mult trupul, într-un efort de a masca mişcarea braţului. Cei doi clienţi zăceau tot acolo, nemişcaţi pe podea.

Mi-am scormonit mintea. Trebuia să întreprind ceva. Ştiam că dacă deschid uşa şi năvălesc în magazin voi fi împuşcat pe loc. Şi totuşi, dacă aş fi născocit o diversiune, poate că Doc ar fi avut timp să scoată pistolul. Mai exista o posibilitate. Să nu intru în magazin, ci doar să izbesc zdravăn uşa despărţitoare, pe neaşteptate, după care, să mă arunc la pământ şi, cu puţin noroc, să scap teafăr.

Mă îndreptam spre uşă, când l-am văzut pe Doc strecurând mâna la şold, sub haină. N-am apucat să schiţez nici un gest. Două împuşcături au răsunat în magazin. Detunăturile au fost asurzitoare, aşa cum numai un pistol de calibru 45 e în stare s-o facă. Doc a fost proiectat pe

Arhetipuri spate de şocul loviturii, prăbuşindu-se peste una dintre vitrine. Murise probabil înainte de a atinge podeaua. Calibrul 45 face ravagii. Un singur cartuş retează braţul unui om. Doc nu fusese lovit în braţ, ci în piept şi în burtă. De două ori. ^

Namila se retrăsese spre ieşire. Ţinea prada în mână. Ochii îi scăpărau. Arăta ca un taur înfuriat, cu muşchii încordaţi ca înaintea atacului decisiv. Mi-am dat seama că voia să treacă direct prin uşa de siguranţă. Era un model de uşă care nu putea fi deschisă decât dinăuntru, de la un declanşator montat sub tejghea. O piesă redutabilă: cadru de oţel, sticlă armată. Bruta n-avea însă timp să mai bâjbâie prin magazin după declanşator. Se opri deci în faţa uşii, ridică piciorul echilibrându-se o clipă pe celălalt, apoi se năpusti cu talpa înainte direct în cadrul metalic. Uşa sări din ramă instantaneu ca o felie de pâine dintr-un toaster automat. Sticla, intactă, ca înainte. Fusese o lovitură atât de năprasnică, încât smulsese rama din perete cu tot cu buloanele de ancorare.

Am ieşit repede din birou şi am înşfăcat pistolul lui Doc. Reuşise totuşi, în ultima clipă, să-1 apuce. Cu o secundă înainte de a fi împuşcat. Cei doi clienţi stăteau răstigniţi pe jos, exact ca înainte, şi mă priveau îngroziţi. Am sărit peste resturile uşii drept în aleea din faţa magazinului. Parcarea era plină de maşini. L-am văzut atunci pe individ aplecându-şi trupul imens spre un Mustang albăstrui. Înainte de a-şi vârî capul înăuntru, mai aruncă o privire înapoi, spre magazin. Motorul porni cu un muget. Trebuia să fac un lucru al dracului de greu: să ţintesc pe cineva într-o parcare înţesată de maşini. Nu m-am lăsat şi am ochit. Am ochit geamul din dreapta, chiar în clipa în care Mustangul ieşea din parcare. Am văzut fereastra făcându-se ţăndări. Pe el însă nu-1 nimerisem. N-am avut timp să mai trag o dată. Şi, de la distanţa la care mă aflam, n-am reuşit să zăresc nici numărul maşinii/

Când m-am întors, am găsit o mulţime de oameni adunaţi în faţa magazinului. Cineva telefonase după ambulanţă. Prea târziu însă pentru Doc. Am intrat să mă uit la el. Nu mai era nimic de făcut. Doc mă sprijinise mult. Mă ajutase în primul rând să pătrund în comerţul cu monede. Deşi era de două ori mai bătrân decât mine, nu-î socotisem niciodată

un ramolit. Îl cunoşteam de zece ani şi nici o clipă n-am avut senzaţia că omul acesta îm-bătrâneşte. Porecla de Doc o primise ca semn de respect din partea celor din branşă. Era preţuit nu numai ca om, dar şi ca expert. Neîntrecut în cunoaşterea monedelor antice. Citea în şase limbi. Istoria antică o ştia la fel de bine ca un profesor universitar. Poate chiar mai bine. Memora monedele cu uşurinţa cu care alţii reţin scorurile la baseball. Avea o memorie perfectă. Nu-i scăpa nici cel mai mic detaliu. Meseria nu făcuse totuşi din el un şoarece de bibliotecă. Dimpotrivă, era un bărbat solid, de peste o sută de kilograme, foarte robust, şi îi plăcea să se distreze. Era înnebunit după vânătoare. Îmi amintesc că eram odată amândoi în deltă şi Doc a văzut un stol de gâşte sălbatice zburând sus, pe cer. Zburau atât de sus, că abia li se mai auzea cârâitul. Doc savura astfel de scene. Altă dată, ţin minte, am plecat împreună după mistreţi în Big Sur. Ajunsesem amândoi într-un ţinut accidentat, când pe neaşteptate o scroafă uriaşă s-a năpustit asupra noastră. Se rostogolea spre noi ca un bolovan imens şi negru. Cu colţii ei albi şi lungi ar fi spintecat un om într-o secundă. Am tras de două ori, cu arma proptită de şold. Riscant, mai ales cu o carabină. Am lovit-o în ceafă şi în rât. Împinsă de inerţie, fiara ajunsese la câţiva paşi de mine, unde se prăbuşise grămadă. Doc m-a îmbrăţişat atunci fericit. Cu atâta forţă, că mi-am auzit oasele trosnind. Pe urmă a început să joace în jurul meu, aplaudând de bucurie. Iar acum îmi zăcea mort la picioare.

Am povestit totul poliţiştilor cu lux de amănunte. Mai ales că observasem ceva nemaipomenit. Când namila a tras în Doc cu pistolul, mâna nu-i zvâcnise deloc. De obicei, când foloseşti un 45, reculul te zguduie zdravăn. Pe el nici măcar nu-1 clintise. L-am descris poliţiştilor. După ce am terminat, s-au uitat la mine de parcă le-aş fi înşirat baliverne. „E adevărul gol-goluţ”, le-am spus eu atunci. _”în viaţa mea n-am văzut un tip mai vânjos. Vânjos şi agresiv. E o arătare cu trup de om, de om uriaş, Arhetipuri şi cap de taur.” Ultima

oară când m-am interesat de el la poliţie, mi-au spus că nu-1 prinseseră încă.

Nu-1 recunoscusem când a intrat în magazin. De astă dată avea cu totul altă înfăţişare. Deşi statura era aceeaşi, de gigant. Nu putea s-o mascheze, orice ar fi făcut. Acum, părul era tuciuriu, lung şi aspru. Parcă şi ochii aveau altă culoare. Băteau spre un verde închis.

Ceva mai devreme, în aceeaşi dimineaţă, cineva mă sunase să-mi spună că are nişte monede de vânzare. I-am explicat. Cum să ajungă la magazin. Când persoana a apărut în dreptul uşii, am apăsat pe butonul de sub biroul meu, declanşând broasca automată. Intrase în chipul cel mai firesc, aşezându-se apoi în faţa mea, pe unul din scaunele confortabile, îmbrăcate în piele stacojie, pe care se tolănesc de obicei clienţii mei.

Purta un pulover negru peste o cămaşă sport, deschisă la gât. Am observat că puloverul era tras peste şold. Avea loc suficient să ţină acolo un pistol de calibru 45, m-am gândit eu. Individul băgă mâna în buzunar, scoase o altă punguliţă de celofan şi, aplecându-se puţin, o depuse pe biroul meu.

— Dar asta? întrebă el. Capul său monstruos de mâre se alungise parcă spre mine. Namila reveni apoi pe scaun. Fiecare gest al său degaja o aroganţă, un soi de dispreţ. Dacă nu faţă de mine în mod deosebit, atunci faţă de tot ce-1 înconjura. Cu alte cuvinte, nu era o simplă pozã. Era pur şi simplu modul său de a fi.

M-am uitat cu lupa la monedă. Era o manevră pentru a mai câştiga timp de gândire. Îmi dădusem seama imediat că era vorba de cealaltă monedă pe care o văzusem atunci la Doc, moneda aceea cretană cu Minotaurul şi Labirintul. Era ca şi cum mi-ar fi înmânat ultima dovadă, aruncân-du-mi-o în faţă, provocator, cu un dispreţ colosal, de parcă totul ar fi fost deja hotărât dinainte. Eu însă aveam o certitudine: în ziua aceea el nu mă văzuse în magazinul lui Doc. Adică n-a avut cum să mă vadă. Aşa a fost să fie, ca el să nu mă zărească. Nici măcar atunci când s-a mai uitat o dată la

magazin, înainte de a-şi vârî căpăţâna uriaşă în Mustangul albăstrui. Nici măcar atunci, sunt sigur, nu mă văzuse.

Se uită spre colţul din spatele biroului. Adică în dreapta mea. Acolo se află un seif de mărimea unei cămăruţe. Cât timp stau în magazin, îlţin deschis. Noaptea, când plec, îl încui. În el îmi ţin majoritatea pieselor. De pe scaunul pecare era aşezat putea să-şi dea seama că e vorba de un seif şi că uşa lui este deschisă. Era suficient, în dimineaţa aceea lucrasem la un catalog pe care voiam să-1 expediez clienţilor. Căruciorul cu cărţi se afla încă acolo, plin cu enciclopedii şi dicţionare. Căruciorul are aproape un metru şi douăzeci înălţime, este din oţel şi rezistă la greutăţi foarte mari. Roţile sunt de cauciuc, iar când e încărcat, abia îl urneşti. Individul continua să studieze seiful. Am bănuit la ce se gândeşte. În viaţa mea am avut de-a face cu clienţi de toate felurile. De obicei, când cineva are o monedă de vânzare, se concentrează asupra preţului. Uneori caută să umfle valoarea piesei. Sau, dacă mai are dubii, încearcă să te tragă de limbă. Poate astfel îţi smulge vreo cifră. Apoi, cu preţul pus de tine, merge la alt anticar unde face tot posibilul să capete o sumă frumuşică. Or el, individul din faţa mea, rămăsese impasibil când îi spusesem că are o tetradrahmă de argint. Avantajul era încă de partea mea. Ştiam că nu venise la mine să-mi vândă monede.

Am continuat să cercetez moneda cretană, sau cel puţin m-am prefăcut c-o cercetez, întorcând-o pe o faţă şi pe alta, sub lupă. Eram conştient că nu-i pot face faţă. Nu eram pe măsura lui, nici măcar pe jumătate. Mi-ar fi putut zdrobi oasele cu aceeaşi uşurinţă cu care spargi două nuci în pumn. Nu^mi făceam nici o iluzie: dacă apuca să mă înhaţe, eram pierdut. În înfruntarea cu el trebuia să speculez fiecare detaliu. Mai fusesem jefuit. Am fost ameninţat şi lovit cu pistolul în propriul meu magazin. Am ripostat, când s-a putut. Dar niciodată n-am întreprins ceva nechibzuit. Numai un nebun s-ar năpusti la un borfaş înarmat.

— E o monedă valoroasă, i-am spus eu. Ţin foarte mult s-o cumpăr.

Îşi întoarse capul cu iuţeală. Părea oarecum amuzat.

— Nu sunt sigur că vă pot oferi exact cât valorează. Am să încerc însă să urc preţul cât mai sus. Între timp aşezasem lupa pe masă.

Arhetipuri

— Dă-mi o cifră, zise el. Gura i se desfăcuse într-un zâmbet insolent.

— Ştiţi, am zis eu, chiar acum lucrez la un catalog pentru clienţii mei. Aş vrea să includ în el şi această monedă. Ar face o mică senzaţie, sunt sigur. Clienţii mei se omoară după monedele rare. Le lasă gura apă, ca să zic aşa.

Mă privea fix, rece, fără nici o reţinere. Se comportă, am conchis eu, de parcă ar fi intrat deja în posesia bunurilor mele, de parcă eu aş fi fost clientul, şi nu el. Uitân-du-te la figura lui, era imposibil să nu încerci această senzaţie. Te simţeai terorizat, ameninţat, umilit. Simţeai dintr-o dată că o mare primejdie planează asupra ta, o primejdie de moarte. Iar el nu scotea nici un cuvânt. Îmi arunca doar o privire rece, fixă.

— De fapt, vreau s-o cumpăr nu pentru că n-aş deţine alte piese preţioase în colecţiile mele, am continuat eu. Am chiar destule. Câteva bucăţi excepţionale vor fi incluse şi în catalog.

Venise momentul să-i arunc momeala.

— Toate se află acolo, în tezaur, am precizat eu, făcând semn cu capul în direcţia seifului.

— Dă-mi un preţ, insistă el, şi din nou zâmbetul acela batjocoritor îi înflori pe faţă.

— Ei bine, pentru moneda cretană, am spus eu, ridi-când-o în palmă, ce-aţi zice de o mie?

Tipul ridică din umeri. Expresia feţei i se schimbă parcă pentru o clipă. Obţinuse o cifră de la mine, era un fel de victorie. Poate chiar mai mult. Mă privea aşa cum un învingător îl priveşte pe cel răpus. Se uită la mâinile mele.

Era rândul lui să mi le studieze. Făcusem şi eu acelaşi lucru, cu ale lui, puţin mai devreme. În timp ce discutam, m-am străduit ca mâinile mele să rămână la vedere. Pistolul meu, de calibru 38, era în sertar/ul de la birou, la câţiva centimetri de degetele mele. Ştiam însă că, dacă aş deschide sertarul, fie şi numai din întâmplare, namila şi-ar fi scos imediat pistolul său de calibru 45. Nu-şi permitea să rişte. Mai ales că nu ştia ce se poate ascunde în sertar. În timp ce-1 priveam, cu un zâmbet care se dorea cât mai convingător, am înţeles că aveam de-a face cu un individ care reuşise să-şi impună voinţa întotdeauna, indiferent cine i s-ar fi opus. Era în el o poftă de putere irezistibilă. Dacă cineva i-ar fi stat în cale, l-ar fi omorât fără să ezite. Îmi dădeam seama că viaţa mea era acum în pericol. A lui sau a mea, m-am întrebat eu, umplându-mi din nou faţa de acelaşi zâmbet. Căci, de un singur lucru eram sigur: unul din noi trebuia să moară. El se uită lung la seif.

— Pe tetradrahma de argint pot să vă ofer cinci sute. Am ridicat moneda cu chipul lui Alexandru cel Mare şi am răsucit-o între degete.

— Deci, o mie cinci sute pentru amândouă.

Nu voiam să întind coarda prea tare. Şi nici să mă arăt prea interesat.

— Bani gheaţă sau cecuri? Ce preferaţi? Sper că am această sumă în seif, am adăugat eu.

Mă privea cu un dispreţ evident. Probabil că mă socotea un biet imbecil. O ţintă uşoară. O fleaşcă. I se citea pe chip dispreţul. Era tot un rictus. Stătea la pândă, ca o fiară pregătită să-şi agaţe prada. Formidabil! înghiţise momeala.

Mi-a venit atunci un gând. În vremurile noastre, jertfele nu se mai aduc ca în trecut. Nu mai măcelărim tineri şi fecioare pentru a-i îmbuna pe zei. Sau poate o facem, dar numai simbolic. Niciodată în sens propriu. Ritualul începe printr-un gest de intimidare. Astăzi ameninţarea cu violenţa constituie adesea un mijloc pentru atingerea unui ţel, şi nu un scop în sine. Întotdeauna vor exista indivizi care să

pretindă sacrificii de la ceilalţi. Fie prin legi, fie prin forţă brută. Probabil că ţelul nu este suprimarea semenilor, şi oricum nu la modul direct, deşi în cazul lui Doc fusese vorba de crimă, ci mai degrabă însuşirea de bunuri, prin deposedare. Dacă un om îşi investeşte ştiinţa şi timpul în strângerea unei averi, atunci ceea ce i se răpeşte este chiar viaţa lui, într-o formă abstractă. Când gesturile de intimidare n-au efect, iar victima refuză să renunţe la bunurile sale, jefuitorul recurge la forţă, la ameninţări, sau chiar mai mult. Dacă totuşi se încăpăţânează să reziste, victima se poate trezi cu o ţeavă de pistol la tâmplă. Şi atunci mi-am amintit de pistolul său de calibru 45. Oare unde îl ţinea? Probabil într-un toc, la spate, sau poate prins de picior.

Arhetipuri

— Înţeleg că sunteţi pasionat de numismatică, am improvizat eu, străduindu-măv să-1 privesc drept în faţă. M-am ridicat de la masă. Am făcut-o ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ţinându-mi în continuare mâinile la vedere. Mă urmărea cu o privire de vultur.

— Altfel n-aţi fi ajuns în posesia acestor monede. Sper c-o să vă facă plăcere să vedeţi câteva din piesele mele de excepţie. Mă refer la cele rezervate special pentru catalog.

Şi, făcând semn spre seif, am continuat:

— În orice caz, banii îi ţin acolo. Vorbesc de cei o mie cinci sute pe care vi-i datorez.

Uriaşul se ridică, dezvăluindu-şi adevărata statură. Se înclină spre mine. Nădăjduiam că ideea mea prinsese, că deschizându-i drum spre ce aveam mai de preţ îl scuteam de efortul de a născoci el o stratagemă ca să mă jefuiască. Totul era ca momeala să nu fie prea grosolană, să nu sară în ochi. Mă privi lung. Aştepta probabil să fac eu primul pas.

— Merg şi eu, spuse el.

Nu se vedea nici un semn de suspiciune pe chipul său. Doar un zâmbet dispreţuitor.

M-am apropiat de seif. Uşa era deschisă. M-am oprit în prag. În sfârşit, putea să vadă înăuntru. Ochii îi sclipiră, devorând într-o clipă totul. Văzu cutiile cu monede pe rafturi, fişicurile de dolari de argint pe masă. Şi căruciorul plin cu enciclopedii. Am intrat.

Namila ezită o clipă. Apoi, se uită la mine şi păşi înăuntru.

— Aici păstrez una din cele mai scumpe monede, i-am spus eu.

Vorbisem ca un negustor care-şi plasează marfa. Cam trivial, dar oricum inspirând încredere totală.

— O piesă într-adevăr rară, am continuat eu. O monedă franceză de aur de douăzeci de ducaţi. La preţurile de astăzi, face pe puţin zece mii de dolari.

Exagerasem, fireşte. Nici vorbă de douăzeci de ducaţi de aur. Era o banală monedă de aur de o sută de franci, care făcea, în cel mai bun caz, vreo opt sute de dolari. Am ridicat-o, depunând-o apoi pe blatul mesei, departe de el. Ca s-o vadă mai bine, trebuia să se întindă. Şi atunci, în clipa când se răsuci spre masă, am căzut în spatele lui, şi l-am izbit cu umărul cât am putut de tare. Îi HicvsoTYi prin surprindere. Folosisem exact secunda aceea când trupul său se afla în mişcare, uşor aplecat deasupra monedei, într-o poziţie dezechilibrată, ca să-1 trântesc de zidul din spatele seifului. 4

Am ieşit imediat din tezaur. Proptindu-mă de uşa de oţel, l-am mai văzut încă o dată cum încerca să-şi recapete echilibrul. Am dat un ghiont uşii masive, şi aproape că se închisese, când am simţit o izbitură dinăuntru. Deşi lovitura mă zdruncinase, am continuat să împing uşa. Mai erau vreo cincisprezece centimetri până să se închidă. Îmi închipuisem că stând afară avantajul va fi de partea mea. Uşa cântărea peste o tonă şi era în aşa fel construită, încât era mult mai uşor s-o închizi decât s-o deschizi. Trecuse mai bine de un minut şi nu reuşisem s-o împing nici măcar un centimetru. Dar nici nu pierdusem teren. Uşa parcă îngheţase într-un punct. Stătea nemişcată, ca şi cum

amândoi am fi împins de o parte şi de alta, cu aceeaşi forţă. Simţeam cum se scurge transpiraţia pe mine. Niciunul din noi nu scosese un cuvânt. Îmijsimţeam doar inima zvâcnindu-mi în piept.

Nu ne zăream. La un moment dat am observat că îşi strecoară mâna prin crăpătură. I-am văzut pistolul. Încerca să întoarcă mâna şi să tragă în direcţia în care bănuia că mă aflu. Avea însă prea puţin spaţiu pentru această manevră, mai ales că arma îl incomoda în mişcări. M-am opintit. Ştiam că huiduma din seif îşi irosise şansa pe care. O mai avea vârându-şi mâna în crăpătura uşii. În felul acesta nu mai putea să împingă. Am profitat, izbind-o, atât de tare, că m-a trecut un junghi în spate, îi prinsesem mâna. Sau cel puţin aşa am crezut, căci şi-o trăsese înapoi împreună cu pistolul aproape fulgerător. Am mai izbit o dată uşa şi abia atunci am auzit broasca ţăcănind. Cu cotul stâng am învârtit minerul seifului. Apoi, m-am aplecat şi am format cifrul.

Pusesem în sfârşit mâna pe el. '

M-am întors, rezemându-mă cu spatele de uşă. Broboane de sudoare îmi picurau pe faţă. Am respirat de câteva ori adânc, încercând să-mi relaxez muşchii. Apoi, m-am îndreptat spre birou, am deschis sertarul de sus şi am scos revolverul de calibru 38. Am ridicat receptorul

Arhetipuri şi am sunat la poliţie. Au vrut să le explic în detaliu ce se întâmplase. Cred că am vorbit cu ei cel puţin cinci minute. Le-am spus că individul pe care-1 prinsesem era acelaşi cu cel care îl jefuise şi îl omorâse pe Doc, cu doi ani în urmă. Acum încercase să mă jefuiască şi pe mine, le-am spus eu. Îl închisesem în seif. M-au anunţat că vor trimite un echipaj de trei poliţişti. Le-am spus că voi aştepta maşina poliţiei la intrarea în clădire.

Nu era o precizare întâmplătoare. Magazinul meu se a'flă în centru, într-o clădire uriaşă, de mărimea a câtorva blocuri obişnuite. Are cinci etaje. La fiecare din ele există cel puţin opt coridoare, multe din ele intersectân-du-se.

Trei scări leagă cele cinci etaje. Clădirea e închiriată proprietarilor de magazine şi birourilor unor agenţii. Când vii pentru prima oară, te poţi rătăci foarte uşor. Unii din clienţii mei botezaseră colosul, oarecum în glumă, „Labirintul”. După două, trei vizite te obişnuieşti. O fermecătoare şi foarte tânără doamnă, amatoare de antichităţi, mă sfătuise să iau cu mine un ghem de câte ori mă afund în clădire. Voia pesemne să spună că mergând pe urmele ghemului deşirat voi fi în stare, mai târziu, să găsesc drumhl spre ieşire.

După ce am închis uşa magazinului, am plecat să-i întâmpin pe poliţişti. I-am întâlnit pe unul din coridoarele de la primul etaj. În timp ce ne apropiam de magazin le-am descris pe scurt situaţia.

— E înarmat. Are un 45. Nu va ezita să-1 folosească. E o huidumă, cât doi oameni la un loc.

Poliţiştii au vrut să ştie dacă există vreo gură de aerisire. Îi tenta ideea să-1 anihileze cu câteva grenade lacrimogene.

— Nu există. Niciuna, am răspuns eu.

— Se poate vorbi cu* el? întrebă poliţistul cu părul cărunt.

— Imposibil, am răspuns eu. N-aveţi pe unde.

— O să audă că deschidem uşa? mă chestionă poliţistul mai rotofei.

— Da, am răspuns eu. O s-audă cifrul şi o să vadă minerul răsucindu-se.

— Atunci să dau fuga până jos s-aduc lacrimogenele, se oferi cel mai tânăr dintre ei.

— Adu şi puşca, strigă poliţistul cărunt. Pe urmă, rămâi în maşină. Supraveghezi ieşirea. Cheamă şi o ambulanţă. Până-1 punem cu botu' pe labe, să fie aici.

Tânărul ieşi repede. Bătrânelul îmi spuse să deschid uşa seifului. Un deget, nu mai mult. În aşa fel încât individul dinăuntru să nu-şi poată strecura pistolul pe lângă ea. Rotofeiul urma să mă ajute. Le-am explicat că uşa era în aşa fel construită, că avantajul era de partea noastră.

— O întredeschizi puţin, mă dirijă bătrânelul. Eu mă aşez în spatele uşii şi-1 somez să arunce arma. Sau încărcătorul. Dacă se ţine băţos, îl ameninţ că-i dăm pe la nas cu lacrimogenele. Om găsi noi pân' la urmă vr'o gaură în chiţimia asta. Mai complicat e cu javra aia de pistol. Hai să proptim amândoi uşa. Îi venim noi de hac.

Tinerelul se întorsese cu puşca şi cu grenadele lacrimogene.

— Le-am încărcat. Pe amândouă. Am chemat ambulanţa, raportă el.

— Dacă auzi împuşcături, îl instrui bătrânelul, chemi încă un echipaj.

Am apăsat pe buton ca să-i deschid uşa de siguranţă. Poliţiştii îşi scoaseră revolverele, ocupându-şi poziţiile din faţa seifului. Mi-am fixat pistolul la brâu. Apoi, mi-am şters mâinile cu o batistă. În sfârşit, m-am întors către bătrânel.

— Gata? l-am întrebat eu.

— O. K., zise el. Ia-o încetişor!

Rotofeiul stătea în dreapta mea, proptit cu toată greutatea în uşă. Am format cifrul, am învârtit minerul, am crăpat uşa. La început, pentru o clipă care mi s-a părut fantastică, am crezut că eram stăpâni pe situaţie. Dar, imediat, în crăpătura uşii s-a ivit capătul bont al unui drug de fier. Extraordinar! Uitasem complet de rangă. O lăsasem în seif cu două săptămâni în urmă, când a trebuit să mut nişte dulapuri metalice.

Namila o transformase într-o pârghie formidabilă. Uşa s-a căscat pur şi simplu. M-am agăţat de ea, dar am fost luat pe sus şi împins într-o parte. Rotofeiul, care încercase s-o stopeze, a fost proiectat peste celălalt poli

Arhetipuri ţist, care pândea în faţa tezaurului. Am văzut apoi cu coada ochiului căruciorul de cărţi la gura seifului. Namila se ghemuise în spatele lui, ca un alergător pregătit de start, cu gâtul arcuit înainte. Am strigat la cei doi poliţişti, dar era deja prea târziu. Căruciorul se rostogoli fulgerător peste ei. Bătrânelul se prăbuşi pe spate.

Căruciorul trecuse peste piciorul drept al rotofeiului, făcând un zgomot groaznic, de os sfărâmat.

Monstrul ieşise cu pistolul său uriaş în mână. Albul ochilor i se împurpurase de furie. I-am văzut buzunarele burduşite de monedele mele. În mâna stingă ţinea o geantă de pânză, era tot a mea, zornăind de bani.

Bătrânelul încercă să se ridice. Îşi pierduse revolverul. Rotofeiul zăcea încă pe podea, cu piciorul zdrobit. Osul ieşise prin carne sfâşiind pantalonul.

Văzând că singurul poliţist rămas teafăr n-avea pistol în mână, namila începu să mă caute. Faţa i se contorsionase de ură. Umbla strângând din dinţi. Mă ghemuisem în spatele uşii de la seif. Bătrânelul se îndreptă spre el încercând să-1 agaţe, dar se pomeni în faţă cu o geantă doldora de monede, care îl proiectă la câţiva metri în spate. Uriaşul prinse căruciorul şi îl orientă direct spre uşa de siguranţă.

Se întorsese aşadar cu spatele la mine. M-am aplecat şi am ţintit cu precizie în piciorul drept. Căruciorul sfă-râmase deja uşa când am tras primul glonţ. Nu s-a prăbuşit. S-a întors doar către mine şi a tras de două ori. M-am lăsat pe vine. Am auzit gloanţele ricoşând din uşa metalică. Se îndepărtă, târându-şi un picior, şi ţinând în continuare geanta în mână. Atunci m-am aplecat şi am tras în celălalt picior. Namila a mugit îngrozitor, ca un taur înfuriat. Apoi, s-a prăbuşit, izbindu-se cu putere de dalele de pe hol. Uriaşul pistol de calibru 45 îi scăpase din mână. Am ieşit imediat cu revolverul aţintit spre el.

Câţiva oameni din magazinele vecine, alarmaţi de împuşcături, se adunară pe coridor. O femeie îşi acoperi gura cu palma, înăbuşindu-şi probabil în ultima clipă un ţipăt de spaimă. Nu se mai auzea nici un zgomot. Era atâta tensiune în aer, încât ai fi putut s-o măsori cu un barometru. Matahala se răsuci, oprindu-şi privirea asu pra mea. Nu văzusem în viaţa mea atâta ură concentrată pe chipul unui om.

Cu o voce joasă, stinsă, îmi spuse:

— Trebuia să mă ucizi. De ce n-ai f ăcut-o?

Apoi mă fixă cu ochii, ca şi cum ar fi vrut să spună: „N-ai să mă opreşti. Nimic nu mă poate opri. Nimic în afară de moarte.” După aceea, se rostogoli şi începu să se târască după pistol. Întinse braţul încercând să-1 apuce. Scoase un geamăt de durere. Ştiam că acum nu mai era în joc viaţa lui, ci a mea. Reuşise să prindă cu degetele minerul pistolului. Cineva din mulţime dădu un ţipăt. I-am auzit apoi împrăştiindu-se în fugă în magazinele din apropiere.

— Lasă-1, am strigat eu, îndreptând arma spre inima lui.

Fără să scoată vreun cuvânt, namila se rostogoli cu iuţeală, ridicând revolverul spre mine, în poziţie de tragere. Nu mai aveam de ales. Am apăsat pe trăgaci.

Ochii îi deveniră inexpresivi, pierduţi undeva în gol. Se prăbuşi pe spate, cu toată greutatea, trăgând de două ori în sus, la întâmplare.

Din depărtare se auzeau sirenele ambulanţei şi ale poliţiei. Lumea începu să iasă din nou pe coridor, cu teamă. Cadavrul zăcea întins pe hol. M-am uitat la el. Coama imensă de păr 'negru aproape că îi inundase faţa.

Există în lumea aceasta, gândeam eu atunci, oameni care trăiesc jertfindu-i pe alţii. Semnul violenţei le stă scris pe chip. Probabil că i-aţi observat printre noi. Aceste brute te ameninţă, te terorizează. Sunt gata să sară la bătaie pentru un fleac. Dacă sunt îmbrânciţi la înghesuială, ripostează cu pumnii. Ai impresia că aceşti indivizi aşteaptă de la tine să-ţi ceri scuze numai pentru simplul fapt că exişti. În clipa când îşi dăduse duhul, în clipa când am zărit acea privire goală, expediată în neant, m-am gândit la victimele sale. M-am gândit la Doc Parker şi la cei pe care nu-i cunoşteam, la nevinovaţii ucişi prin violenţă de acest monstru.

Bătrânelul ieşi şchiopătând pe coridor. Era încă buimăcit după lovitura primită. Mi-am dat seama, văzându-i bărbia căzută şi împietrită, că avea falca ruptă. Arătă

Arhetipuri cu degetul spre cadavrul de pe jos, îngăimând ceva, aproape de neînţeles. Am încercat să-i ghicesc intenţia.

— Dacă e mort? >

Probabil că acelaşi lucru voia şi el să mă întrebe, căci l-am văzut din nou dând din cap şi bâiguind. I-am răspuns:

— Da, e mort. Apoi am adăugat:

— A avut trup de om şi cap de taur.

Născut în South Hadley, Massachusetts, la 26 octombrie 1934. Studii la Holy Cross College, la Boston College, 1963, la Woodstock College, 1967 şi la Harvard University, 1967-1968. Specializări în psihologie, teologie şi literatură engleză. Intră la iezuiţi în 1954, hirotonisit preot în 1966, solicită în 1971 ieşirea din preoţie. Studiază actoria la Academia Naţională de Artă Teatrală. Interpretează diverse roluri pe scenă şi la televiziune. Conduce revista Atlantic Monthly, 1968-1970. Predă literatura engleză şi cursuri de creaţie literară la Tufts, Georgetown, Harvard, Stanford. În prezent, conduce Programul de creaţie literară organizat de Stanford University.

Scrie povestiri, poezie, roman. Publică frecvent în reviste precum Atlantic, Harper's, Esquire, The New Yorker, Fiction, The Threepenny Review şi altele.

Volume de poezie: Quick as Dandelions (Vremelnic ca puful păpădiei), Doubleday, 1964; Rubrics for a Revo-lution, (Sfaturi pentru revoluţie), Macmillan, 1967; One Eye and a Measuring Rod (Ochiul şi vergeaua), Macmillan, 1968; No Place for Hiding (Nici un loc sigur), Doubleday, 1971.

Volume de povestiri; Family Affairs (Probleme de familie), Doubleday, 1974; Deşires (Dorinţe), Hoit, Rinehart and Winston, 1981.

Romane: Tight White Collar (Gulerul alb şi scrobit), Doubleday, 1972; The Clang Birds (Păsări cloncănitoare), Macmillan, 1972; Jessica Fayer, Macmillan, 1976; A Woman Run Mad (O femeie nebună), Viking, 1988.

Proză americană contemporană 1975-1985

Inclus în The Best American Short Stories cu povestirea Clothing (Veşmântul) în 1985. Inclus în Prize Stories: The O. Henry Awards cu povestirile The PriesVs Wife (Soţia preotului), 1980, Brief Life în California (Şedere scurtă în California), 1981 şi Comedian (Comediantul), în 1986. Opera lui John L'Heureux a fost tradusă în rusă, japoneză, spaniolă, italiană şi maghiară.

Tight White Collar (Gulerul alb şi scrobit), 1972. Primul roman al lui John L'Heureux descrie preambulul unei opţiuni irevocabile. Personajul principal, preot iezuit, îşi rememorează experienţe din trecut pe parcursul unei singure zile. La sfârşit, se hotărăşte să abandoneze preoţia. Cartea inaugurează o temă importantă în proza lui L'Heureux: imposibilitatea realizării vocaţiei ecleziastice. „Este portretul fidel, convingător, al unui erou care încearcă să se instaleze în rigorile sfinţeniei. El nu se poatedărui cerului, fiindcă este în aşa fel construit, încât nu se poate dărui nimănui” (Library Journal) The Clang Birds (Păsări cloncănitoare), 1972, este un roman satiric. „De un comic fulminant, scăpărător de inteligent, romanul prezintă mişcarea protestatară iniţiată de câţiva clerici romano-catolici.” (Jonathan Yardley, în Gainsboro Daily News). „O poveste despre oameni care încearcă să trăiască după normele absolute ale principialităţii. Minaţi însă de ispitele erotismului, descrise atât de ironic şi subtil, protagonişti naufragiază până la urmă în relativitatea şi haosul moral al societăţii contemporane.” (Susan Braudy, în The Village Voice) Family Affairs (Probleme de familie), 1974, îl impune pe L'Heureux în competiţia autorilor de proză scurtă. John Gardner elogiază cartea cu următoarele cuvinte: „John L'Heureux se instalează cu acest volum într-o magnifică opoziţie. Într-o epocă bântuită de inovaţii tehnice şi demonstraţii de virtuozitate, L'Heureux îşi construieşte povestirile cu minuţia unui meşteşugar; într-o epocă în care

imaginaţia a luat-o razna, L'Heureux scrie, ca şi venerabilul Cehov, observând, notând fiecare detaliu. Un autor
John L'Heureux înţelept, o înţelepciune atât de aşezată, încât nici nu-i mai putem acorda o vârstă."

Jessica Fayer, 1976, prezintă destinul unei femei confruntate cu violenţa marelui oraş american. „Eroina romanului, o femeie de şaptezeci şi şase de ani, este jefuită şi brutalizată în plină stradă. Incidentul îi prilejuieşte lui Jessica Fayer o reîntoarcere în trecut. Orfană, crescută de călugăriţe, apoi ea însăşi călugăriţă, cu o căsătorie nefericită, ezitând între fidelitate şi o altă iubire, eroina îşi analizează secvenţele propriei biografii. Finalul cărţii aduce împăcarea cu sine." (The National Observer) Pentru implicaţiile sale morale, romanul a fost cotat „printre primele zece cărţi publicate în Statele Unite după al doilea război mondial." (The Wilson Quarterly, 1976)

Deşires (Dorinţe), 1981, volum de povestiri care s-a bucurat de o primire extrem de favorabilă din partea criticii americane. „Povestiri cu efect de fabulă morală, de o ironie ţesută foarte fin, scrise într-un stil dens, elegant, şi pătrunzător în acelaşi timp. Lumea acestor povestiri este subjugată de o singură dorinţă: aspiraţia spre transcendent. Unele personaje încearcă s-o atingă printr-o experienţă mistică. L'Heureux, în povestiri ca Departures (Drumuri) şi The PriesVs Wife (Soţia preotului), găseşte o altă cale: arta." (Johanna Kaplan, în The New York Times Book Review) „Povestiri care solicită. Au o construcţie savant întocmită. Autorul nu face nici un compromis la acest capitol. Cititorul nu are de ales: trebuie să accepte convenţia propusă de L'Heureux. Însă odată depăşit acest prag, câtă desfătare! Nu e o lectură uşoară. E totul. O operă de artă neobişnuită, dificilă, dar superbă." (Carolyn See, în Los Angeles Time) „Avem senzaţia că aceste povestiri ar putea fi reduse la o intrigă, viabilă desigur, însă ceea ce nu putem detecta cu precizie este forţa emanată de ele, implicaţiile nenumărate, ramificaţiile de sensuri care se

desprind din fiecare text în parte. Ne captivează, dar în acelaşi timp ne produc şi un sentiment de nelinişte, prin îngânarea atât de ciudată a unor detalii ale existenţei umane. Viziunea lui L'Heureux este de o mare densitate, Proză americană contemporană 1975-1985 e plină de poezie, într-un contur tăiat extrem de precis.” (D. H. Peterson, în Rawlings Times)

La întrebarea „Care vi se par tendinţele dominante la ora actuală în proza scurtă americană?”, John L'Heureux răspunde: „Două curente sunt astăzi la modă în proza americană: minimalismul şi triumfalismul confesiunii. ^Minimalismul în literatură, aşa cum apare astăzi în America, desemnează o lipsă de subiecte şi teme, absenţa oricărei profunzimi, eliminarea povestirii în sine, a personajului, a oricărui episod revelator, semnificativ. Minimalismul foloseşte aluzia şi sugestia pentru a contura 'experienţe care nu ating niciodată plinătatea. Se sugerează o lume, în loc să fie construită, cu mijloacele tradiţionale ale prozei. Când spun minimalism nu mă refer la Carver, Beattie sau Robison, care sunt socotiţi, în mod greşit, minimalişti. Mă refer în schimb la Amy Hempel şi Lorrie Moore şi la alţi scriitori asemănători. Triumfalismul confesiunii, deşi nu este cel mai fericit termen, se referă la proza scrisă de tinerii care afişează un ton superficial, sofisticat, caustic. Subiectele lor aparţin unei generaţii călăuzite în exclusivitate de hedonism. Personajele descrise de ei nu cunosc alte valori în afară de erotism, senzaţii tari, evaziune şi bani. Aceşti scriitori – Jay Maclnerny, Brett Easton Ellis sau Tama Ja-nowitz – descriu o lume a falimentului moral, un oraş infernal, un oraş al morţii. Cele două curente nu inovează nimic în planul imaginarului. Dimpotrivă, ele utilizează un naturalism depăşit, un realism degradat. Sunt, bineînţeles, mode efemere.” (text inedit)

Povestirea Departures (Drumuri) a apărut iniţial în revista The New Yorker. Pentru traducere s-a folosit textul din

volumul Matters of Life and Death: New American Stories, edited by Tobias Wolff, Wampeter Press, 1983.

Preotul soseşte cu trenul. De fapt, nu este preot, fiindcă are numai douăzeci şi cinci de ani şi n-a terminat încă seminarul; poartă însă guler alb în jurul gâtului şi toată lumea îl crede preot, chiar şi el. Au trecut şase ani de când n-a mai fost acasă la părinţi. S-au mai văzut, desigur, la seminar, niciodată însă acasă, şi de aceea acum are emoţii.

Pe partea cealaltă a culoarului stă un cuplu care dă semne de agitaţie. Pe măsură ce trenul intră în gară, febrilitatea, indignarea lor alunecă în isterie. Nu vorbesc decât despre un singur lucru, că amândoi au fost la un pas de moarte. „Puteau să ne omoare”, zice ea cu o voce stridentă, afectată. „îngrozitor! Am fost la un pas de moarte”.

Pare că discută cu soţul ei, însă ceea ce spune este adresat preotului, şi perechii din faţa preotului, şi celorlalţi din vagon. Privirea ei este cenuşie, amorfă. Printre cuvinte strecoară câte un icnet, câte un ţipăt, în timp ce bărbatul ei, cu o privire la fel de opacă, încremenită, susură: „Aşa e, aşa e”, opintindu-se cu o valiză vişinie, din material plastic. Înaintează amândoi pe culoar, încet, anevoios, exclamând, copleşiţi şi mândri că*au fost atât, de aproape de moarte.

Preotul aşteaptă. N-are chef să fie lângă cei doi bezmetici când se va întâlni cu părinţii săi. Pentru el va fi un moment deosebit, pe care îl doreşte perfect. Cei şase ani de seminar i-au răpit uşurinţa de-a ieşi în lume. Nu mai suportă gălăgia, vulgaritatea, insolenţa vocilor. Impulsurile se revarsă din oameni şi urlă, violenţa explodează pretutindeni, în fiecare ins, pe stradă, în gară, în tren.

Oamenii molfăie gumă. Râgâie. Se îmbulzesc. Câtă neobrăzare ostentativă, e revoltător. La seminar nu există pulsaţii, brutalitate, aroganţă. Cel puţin, nu vizibil. Fiecare păstrează pentru el ce simte.

Preotul rămâne nemişcat pe locul său aşteptând ca cei doi isterici să coboare din vagon. Apoi se ridică, îşi învăluie faţa într-un zâmbet – într-o jumătate de zâmbet – se aranjează

înainte de a-şi vedea părinţii. Coborând scara abruptă de oţel, îşi dă seama că lumea de pe peron stă cu privirile aţintite spre uşa vagonului. Adică spre el? Aşteaptă pe cineva, fireşte, de aceea au venit. O femeie scoate un ţipăt scurt. Preotul se întoarce, gândindu-se că ar putea s-o ajute, gândindu-se la Anna Karenina, prăbuşită sub roţile trenului. A fost numai un ţipăt de bucurie provocat de apariţia unui băieţel, fiul ei probabil. „Billy", strigă ea, „Billy, scumpul meu Billy", şi îl îmbrăţişează, şi îl sărută, scoţând un nou ţipăt. Băieţelul pare jenat, iar el, preotul, nu mai puţin jenat, se îndepărtează. Mama şi fiul, gândeşte el. Ce parodie! Pe părinţi urmează să-i întâl-nească, aranjase acest lucru dinainte, în sala de aşteptare, pe partea de răsărit a gării. Se pierde în mulţimea care alunecă spre scări. Zăreşte în faţa lui, nu departe, un alt preot, de o vârstă cu el, un individ atletic, roşcovan. Musteşte de sănătate, îşi zise el, ce fericire. Când ajung la capătul scărilor, o femeie se repede la preotul roşcovan şi-1 îmbrăţişează de câteva ori, în vreme ce un bărbat, tatăl său, bineînţeles, roşcovan şi el, îl bate cu palma pe spate. „Părinte Joe", îi spun ei, deşi, după cum arată, după vârstă, ar trebui să fie copilul lor. Femeia îşi strecoară mâna sub braţul părintelui Joe, se sprijină pe el, pe fiul ei, singura ei avere.

Ceva îl stânjeneşte acum. Se aude strigat. Cineva îi atinge braţul. E perechea din tren, cei cu tărăboiul, între timp isterizaţi, complet isterizaţi. Trag de el, a devenit o rugăminte agasantă, ca să povestească unei alte perechi din apropiere tot ce se petrecuse în tren. Mulţimea se îngroaşă în jurul lor, în timp ce preotul îşi mută privirea de la unul la altul, nedumerit. Nu înţelege ce i se spune. Vrea numai să scape din această îmbulzeală. Şi parcă atunci, peste şirul de capete, o zăreşte pe mama sa, o

Drumuri vede zâmbind, iar ceva mai în spate, pe tatăl său, care zâmbeşte şi el, sprijinindu-şi mâinile pe umerii ei. O imagine a ordinii în acest haos. Femeia din tren îl smuceşte

de mânecă, dar el se desprinde, trecând de-a dreptul, orbeşte, prin grămada de oameni, spre mama şi tatăl său. Da, îşi zice preotul, am să transform haosul în ordine^

Mama are o frumuseţe senină. Va mai trăi încă cincisprezece ani după această întâlnire. Îi zâmbeşte, ieşindu-i în cale, într-un fel pe care nu-1 va putea uita niciodată. Noaptea, uneori, se trezeşte cu amintirea acestei imagini, cu înfăţişarea, cu gesturile ei. Pentru că ea, apropiindu-se să-1 îmbrăţişeze, să-1 sărute, este oprită cu un zâmbet distant, al stăpânirii de sine. „Te voi săruta numai pe obraz", sunt vorbele lui, „Să nu mă atingi. Pe urmă dau mâna cu tata şi ieşim din vânzoleala asta", se apleacă, acum el, s-o sărute pe obraz, mişcarea încremeneşte însă în aer, căci ea s-a tras într-o parte, ferindu-se. Se albise la faţă. Tot ce-ar fi putut să-i spună se dizolvase în privirea ei înspăimântată.

Tatăl preotului e mort de cinci ani. Acum preotul veghează la patul mamei. Trage să moară. Au trecut cincisprezece ani de la întâlnirea lor. În gară, când încercase să-1 sărute, el o respinsese. Acum e bolnavă. Are Par-kinson. Tratamentul cu dopamină nu mai ajută la nimic. S-a gârbovit, îi tremură mâinile, îi curg balele. Nu se mai controlează, face pe ea. Nu Parkinsonul o ucide, preotul aflase acest lucru de la medici, nu Parkinsonul, ci un cancer. Preotul e obligat să se gândească la moarte, destul de des, şi la lucrurile care ne curmă viaţa. Are patruzeci de ani, a vegheat mulţi muribunzi până acum şi, cum era de aşteptat, moartea a devenit, după ce fusese un spectacol al agoniei, un lucru extrem de agasant, extrem de anost. O veghează de câteva luni, o oră, două pe zi, căci ea trăieşte, încă trăieşte.

E mai mult inconştientă. Sau aproape conştientă. Nici el nu-şi dă seama. Uneori se întoarce spre el să-i vorbească, şi atunci preotul descoperă în cuvintele ei exact gândurile lui. Îşi derula în minte – să fi fost cu o lună în urmă – moartea subită a tatălui său. Un infarct, fără chinuri, totul se petrecuse fulgerător, întocmai cum şi-ar fi dorit dacă i s-ar

fi dat, bineînţeles, vreodată şansa să-şi aleagă singur moartea. „Tata a murit frumos”, îi spuse ea, iar preotul, nedumerit, se aplecă deasupra patului. O crezuse în stare de inconştienţă. „Tata?”, întrebă el. „A murit aşa cum şi-ar fi dorit”, spuse ea. „Da”, încuviinţă el. „Şi eu mă gândeam tot la el.” Ea oftă, dădu din cap şi o lacrimă se ivi în colţul ochiului. „Ce s-a întâmplat?” întrebă el. „Dar, nu cum aş fi dorit eu”, spuse ea. Văicăreala e un lucru inutil, dezgustător, preotul ar fi vrut s-o spună, dar tăcu. Îşi muşcă buza şi spuse: „încearcă să dormi, mamă.”

A trecut o săptămână, poate mai mult. Se gândeşte acum la părinţi, la mama şi la tatăl său, la cei care îi dăruiseră totul, fără a primi nimic în schimb. Ea zace în pat, cu ochii închişi. Are faţa acoperită de sudoare. El o priveşte, ştie că ar trebui să ude un prosop, să i-1 pună pe frunte. Înainte de a apuca prosopul, o aude însă spu-nând: „Ne-ai oferit totul.” Şi ceea ce nu mai poate fi rostit rămâne în privirea ei, sugrumat.

E o coincidenţă care se repetă de mai multe ori. Probabil gândesc amândoi acelaşi lucru, fiindcă stau în aceeaşi încăpere unul lângă celălalt, iar el, mai lucid, o influenţează. Nu, exclus. Veghează în continuare la patul ei. Îi citeşte din Shakespeare – doctoratul în engleză s-a apropiat între timp – îi aranjează pernele, îi şterge fruntea, şi uneori vorbeşte cu ea. Sfârşitul este atât de aproape, e o chestiune de zile. Dozele au fost mărite. Calmantele sunt atât de puternice, încât îi dau o stare de somnolenţă permanentă. El o veghează.

Mama preotului continuă să trăiască, deşi preotul îi aşteaptă moartea. Durerile sunt îngrozitoare, moartea a devenit necesară. Suferinţă interminabilă, de nesuportat. Ea continuă totuşi să trăiască.

În sfârşit, îşi dă sufletul. Înainte de a muri, deschide ochii şi-i vorbeşte, sunt ultimele ei cuvinte. În mintea lui revine momentul acela, trenul intrând în gară, el în-cercând să transforme haosul în ordine şi năruind totul într-o secundă,

„nu mă atinge”, îi şoptise el, şi ea îşi ferise faţa. Îl urmăreşte acest moment, l-a urmărit toată ziua. Ea

Drumuri deshide ochii, e descumpănită, anihilată de calmante, se uită la el şi-i spune: „Nu te teme. N-am să te sărut la venire, n-am să te ating.” „Nu!”, este strigătul preotului, un strigăt ascuţit. „Nu, mamă.” Se apleacă deasupra patului s-o sărute, dar în aceeaşi clipă ea se răsuceşte într-o parte şi spune: „Am să fiu cuminte, promit. Am să fiu cuminte”, şi, horcăind, întoarsă cu spatele la el, este ultima ei suflare, murmură încă o dată. „Promit.”

Aceeaşi zi. Mereu aceeaşi zi. Doar că acum şi-o aminteşte altfel. Preotul este în tren, cursa Boston-Springfield, o călătorie de trei ore. De fapt, nu este preot, fiindcă nu are decât douăzeci şi cinci de ani şi n-a terminat încă seminarul, dar el se consideră preot, şi părinţii la fel. Tatăl său mai are de trăit zece ani. Mama încă cincisprezece. Vor apuca să-1 vadă hirotonisit.

Trenul se urneşte din staţie. Preotul începe să citească o carte. Sartre. L9 exist entialisme est un humanisme. O carte monotonă. Merge, totuşi. Existenţialismul e un lucru interesant. Ca şi umanismul, de altfel. Dar monotonia e inevitabilă. O porţi cu tine cum ai lua geamantanul la drum. A citit o jumătate de pagină. Îşi dă seama că rân-durile îi fug prin faţa ochilor. N-a priceput nimic. Ceva îl nelinişteşte. Ce anume? Nu ştie. Poate că senzaţia asta îl urmărea de când se urcase în tren. Oamenii aceia care se îmbrânceau, bătrâna care molfăia gumă lângă el, vlăjganul care îi râgâise în ceafă. Poate că era din pricina lor, deşi acum i se păreau nişte amănunte îndepărtate, minore. Se îmbulzeau, iar locurile în vagon erau goale. Ce absurditate.

Uşa dintre vagoane se deschide şi o pereche între două vârste îşi face apariţia. Ea cară două sacoşe, una plină de cadouri învelite în staniol, cealaltă îndesată cu lucruri pe care preotul nu le poate zări, fiindcă deasupra lor e un pulover. Bărbatul târăşte după el un geamantan enorm,

vişiniu, de care se izbeşte cu piciorul la fiecare mişcare. E zăpuşeală. Amândoi sunt transpiraţi leoarcă.

„Ce părere ai, e bine aici?” întreabă ea, arătând spre locul din faţa preotului. Observându-1 însă pe acesta, se răzgândeşte şi spune: „Nu, dincolo-i mai bine”, şi se trage un pas înapoi, ciocnindu-se de bărbatul ei, care scapă geamantanul din mână şi trage o înjurătură printre dinţi. „Aici”, repetă ea. „Da, aici e bine. E mai bine pe partea asta. E foarte bine. Stai jos,. Freddie. Nu, lasă-mă pe mine la fereastră.” Fără să rostească vreun cuvânt, bărbatul se opinteşte şi urcă sacoşele în plasa de deasupra banchetei. „Ia-o şi pe asta”, zice ea, împingându-i sacoşa cu cadouri. „Sau nu, pe asta o ţin la picioare”, zice ea şi o trage imediat înapoi. În fine, s-au aşezat. Preotul îi urmăreşte de pe bancheta sa, care se află de partea cealaltă a culoarului, un loc mai în spate. Se uită la ei. Simte acru în gură, nu ştie de ce, şi-ar vrea să scuipe.

Înainte fusese neliniştit. Acum este agasat. Poate că s-a enervat singur. Deschide din nou cartea. Nu e un simplu seminarist. E un seminarist iezuit. Are obligaţii faţă de teologie. Şi faţă de cultură. Citeşte încă două pagini şi-şi dă seama că faţă de Sartre n-are nici un fel de obligaţii, în consecinţă, pune cartea în valiză. Va medita, s-a hotărât. Iezuiţii meditează. Cel puţin o oră pe zi. De obicei îşi aleg un eveniment din viaţa lui Hristos şi meditează asupra lui, zilnic. Fără excepţie. La fel făcuse şi eV Medita. Meditase şi la infirmerie când a fost internat, o săptămână întreagă, cu 39 de grade.

Meditaţia aceea fusese de fapt o experienţă mistică. Momentul răstignirii. Asupra lui se concentrase. Zăcea în pat, cu febră. Îi văzu pe soldaţi cum înfig piroanele în încheieturile condamnatului, cum ridică apoi crucea masivă până la înălţimea potrivită, cum o proptesc cu baza într-o crestătură din stâncă. Se auzi un geamăt. Apoi, văzu cămaşa albă, fără cusături, smulsă de soldaţi de pe trupul răstignitului şi aruncată la poalele crucii, murdară de

sânge. După aceea se lăsă bezna. Adormise probabil, şi după ce se deşteptă, încercă să vadă din nou cămaşa albă aruncată la poalele crucii. N-a mai izbutit. Nu zărea decât spatele lat al soldatului, iar de auzit nu auzea decât zornăitul zarurilor. După ce soldatul se urni într-o parte, îi văzu şi pe ceilalţi trei. Dădeau cu zarul, pe rând. Jucau pe cămaşa şi sandalele răstignitului. Unul din ei ridică zarurile în pumn şi le întinse preotului. I le oferea, deschisese palma, iar ceilalţi se uitau la el aşteptând, şi atunci preotul

Drumuri întinse braţul, cu teamă, cu o încetineală prudentă, şi le apucă. Pe urmă le strânse în pumn.

Febra a durat trei zile. De un singur lucru îşi mai-aduce aminte: că a ţinut în mână zarurile acelea tot timpul. E o meditaţie care îl obsedează. Poate şi fiindcă o poate retrăi în orice clipă. Chiar şi acum, deşi nu ştie dacă are vreun motiv s-o facă. Se gândeşte la ea nu fiindcă ar dori să simtă ceva anume – sentimentele nu pot fi legate de nimic, în nici un fel – ci mai degrabă pentru că astfel şi le estompează, explicându-şi mai bine de ce a ales acest drum, de ce s-a făcut preot.

Era încă în şcoală, când, într-o zi, băiatul cu care împărţea camera i-a spus: „Ştiu că eşti catolic. Şi mai ştiu că cel mai înţelept lucru pentru un catolic este să se preoţească. N-ar trebui să faci şi tu la fel?” Râsese satisfăcut, ştiind că lovitura lui nimerise în plin. „Eşti inteligent, nu te ţii de prostii, nu bei. La urma urmei, de ce nu te-ai face preot? Vreau să zic, nu simţi această chemare?” Se gândise să se facă preot. Era chiar o dorinţă. Îi fusese însă teamă să ceară un semn, o încredinţare. Cuvintele acelui băiat fuseseră un fel de semn, fără a fi o intervenţie miraculoasă. Un argument al raţiunii, nimic mai mult. Nu un fulger căzut din cer, îşi zicea el, ci o uşă trântită. Atât. Iar meditaţia din infirmerie părea o confirmare a acestui semn.

Preotul deschise ochii. Trenul se oprise pentru câteva clipe. Alţi oameni urcară. Acum trenul se îndepărtează din nou de peron. Sunt undeva lângă Worcester. Preotul se uită

pe fereastră. Zăreşte un deal acoperit de iarbă şi trei copii făcând cu mâna. De partea cealaltă a intervalului, femeia scotoceşte în sacoşă. E foarte absorbită. Bărbatul a dispărut. A plecat după apă, la capătul vagonului. Trenul trece acum pe lângă dealul cu copii. Preotul le face cu mâna, dar nu primeşte nici un răspuns. Copiii dau cu pietre în tren, prea încet însă pentru a-şi atinge ţinta. Până la urmă o piatră loveşte geamul de lângă femeia cu sacoşele. Un zgomot, un şuierat. Pe fereastră se iveşte brusc un punct mic, de mărimea unei monede de cinci cenţi, care se desface lent într-o pată strălucitoare, cu nervuri argintii. Preotul e gata să intervină. Nu e cazul însă. În ciuda bufniturii, femeia scotoceşte mai departe în sacoşă, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Cei din jurul ei dorm. Alţii citesc. Sunt foarte concentraţi, n-au auzit nimic. Geamul spart. Nu l-a observat nimeni. În afară de el.

Bărbatul se întoarce cu o ceaşcă de apă în mână. Femeia bea. Privesc amândoi pe fereastră, liniştiţi. „Fereastra asta aşa a fost înainte?" întreabă el. „Fireşte", răspunde ea, şi în aceeaşi clipă se apropie de geam şi îl studiază mai atent. „Deşi… nu sunt sigură", zice ea şi, punând degetul pe punctul alb, începe să-1 plimbe peste crăpăturile care se întind spre marginile ferestrei… „L-o fi spart cineva", zice ea. „Cu o piatră. Trebuie că a aruncat cu o piatră", adaugă el şi se reazemă de spetează, comod. „Nu cumva s-o fi spart când stăteam eu aici? Dacă se făcea ţăndări? Un ciob era suficient ca să mă…", zice ea. „Au dat cu o piatră", repetă el. „Dacă spărgeau geamul? Dacă mă loveau?" întreabă ea. „Un glonţ ar fi putut să mă…".

Femeia s-a înfierbântat. Se apleacă spre perechea din faţa lor. „Dumneavoastră aţi văzut ce s-a întâmplat? Fereastra de lângă mine s-a spart." Dar ei n-au observat nimic. Femeia se întoarce atunci spre individul care stă pe partea cealaltă a intervalului, apoi spre perechea din faţa lui, şi, la urmă, spre locurile goale din spatele lor. Nimeni nu văzuse nimic. Când controlorul apare în vagon, ea îi face semn,

strigând: „Uitaţi-vă aici. S-a întâmplat un accident. Cineva a spart geamul de lângă mine.”

Controlorul se uită la fereastră, apoi la femeie, pe urmă, din nou la fereastră. „Cum adică?”, întreabă el, aşteptând o explicaţie de la oamenii din faţa femeii sau de la ceilalţi. Se uită şi la preot. Preotul povesteşte: „Un băieţel a aruncat cu o piatră şi a spart fereastra.” „Vedeţi? V-am spus eu?” intervine femeia şi, întorcându-se spre preot, spune: „Deci c-o piatră a dat. Iar eu stăteam aici, pe locul acesta? Chiar lângă fereastră?” „Da”, răspunde preotul. „Puteau să mă omoare”, se adresează ea controlorului. „Aţi auzit ce-a spus părintele? Nici pe el nu-1 credeţi? Dacă era un glonţ?” „Puştii dracului”, zice controlorul şi pleacă mai departe pe interval. „Freddie, Drumuri am fost la un pas de moarte”, zice ea, şi de aici încolo, până la Springfield, va fi tot mai agitată.

Pe preot îl apucă greaţa. Haos în lume, haos în gân-dire. Nici o speranţă. Se uită la această pereche de isterici. Monotonia vieţilor fără sens. E deprimant, e scârbos. Şi pasiunile, şi violenţa. Simple exhibiţii.

Trenul ajunge la Springfield. Preotul aşteaptă ca perechea gălăgioasă să coboare din tren. Nu vrea să fie în preajma lor când se va întâlni cu părinţii. Se dă jos pe peron. Aude strigătul unei femei. O mamă îşi îmbrăţişează copilul. Vede un preot gras, roşcovan. E gălăgie. Vulgaritate pretutindeni. Cineva îl sâcâie. E perechea din tren. Încearcă să-1 tragă într-un grup adunat în jurul lor. „Părintele a văzut totul”, zice ea. „Părintele, îl vedeţi? El poate să spună ce s-a întâmplat. Datorită lui suntem acum aici.” Preotul nu-i mai aude cuvintele. O zărise, dincolo de mulţimea de capete, pe mama sa, ea care era de o frumuseţe atât de senină, zâmbind, şi pe tatăl său, în spatele ei. Ea mai are de trăit încă cincisprezece ani. Amândoi vor apuca să-1 vadă hirotonisit. Adică să-1 vadă realizat. Se apropie de ei, îşi dă seama unde se află, că este într-o mulţime, într-un haos unde nu poate exista decât un

cerc restrâns de ordine. Şi, de aceea, când mama deschide braţele să-1 îmbrăţişeze, el îi spune: „Te voi săruta numai pe obraz. Să nu mă atingi. Pe urmă…” Dar ea întorsese deja capul.

Preotul vine cu trenul de la New York la Boston. O călătorie de cinci ore. Au trecut mulţi ani de când a devenit preot. Un preot bun. După părerea lui. De fapt ce înseamnă „bun”? se întreabă el. Nu ştie, îşi dă seama că nu ştie, că de fapt nu-i pasă. Să poţi trage anumite concluzii, iată singurul lucru care i-a mai rămas. Gândurile şi speranţele. E destul. A împlinit cincizeci şi cinci de ani. Mai are de trăit încă cincisprezece. Moartea nu-1 preocupă. E un subiect care nu-1 interesează.

Preotul vine de la New York. A fost la priveghiul mătuşii sale, ultima rudă pe care o mai avea. O despărţire, una definitivă, în care se regăseşte, fără să ştie de ce.

N-a avut timp să facă slujba de înmormântare. Mătuşa murise în vinerea mare, iar înmormântarea ar fi avut loc tocmai luni. Preotul se întoarce deci la Boston, unde îl aşteaptă Vigilia Pascală. A doua zi, fireşte, Liturghia învierii. Straşnic! Ce reacţii necuviincioase are. Sau poate e numai o formă de acomodare la absurdul existenţei, o expresie a amărăciunii, a suferinţei. N-are importanţă. Peste puţin timp va fi la Boston. O să ajungă acasă, o să tragă o duşcă de whisky şi pe urmă o să stea câteva ore în pat, ca să-şi refacă puterile înaintea slujbei.

Călătoriile cu trenul nu-1 mai incomodează. Oamenii care molfăie gumă, care se îmbulzesc, care se bruschează pentru orice'fleac. Nu-i vede, nu se sinchiseşte de ei. Ce poţi face? Viaţa trebuie s-o iei aşa cum e. Şi pe oameni, la fel.

S-a apucat de băutură, dar nu-i nici o problemă, îşi spune el. Poate că ar fi devenit o problemă dacă nu s-ar fi înscris la doctorat, pe la patruzeci de ani. S-a stabilizat oarecum. I se pare mai firesc, mai uman să predea engleza decât teologia. Sunt destui preoţi care ajung la patruzeci de ani resemnaţi,

împăcaţi cu ideea că nu vor realiza nimic. Îi cunoaşte foarte bine. Le ştie supapele. Unii se combină cu asistenta medicală a şcolii şi o şterg. Alţii cu mamele elevilor. Sau se apucă de băutură. E un refugiu. Ar fi fost şi pentru el. Sau poate chiar este. N-o să ajungă niciodată aici. Ştie să se ferească. E precaut. Deocamdată. Bea o sticlă de whisky pe săptămână. Nici o picătură mai mult, chiar dacă rămâne în pană după primele două zile. Mai bea când merge într-o vizită, nu refuză, în fond este sticla gazdei, nu a lui. Este ceea ce se numeşte o convenţie socială, deci cu totul altceva. Un mod fericit de a-ţi găsi echilibrul. Fără regrete, gândeşte el.

Trenul intră în gară. Preotul îşi face loc spre uşa vagonului. Vrea să coboare cât mai repede şi să ajungă acasă. O femeie strigă, e încântată că-şi revede băieţelul pe peron. Dar el n-o aude. Nu vede izbucnirile de violenţă, de frustrare, de bucurie. Nu simte nici măcar mirosul stătut de mucuri şi urină. Cu capul în jos, se îndreaptă spre sala de aşteptare, spre staţia de taxiuri. Lăsaţi morţii să-şi îngroape morţii! îi venea în minte acest gând de

Drumuri câte ori trecea prin astfel de locuri deprimante. Acum însă nu se mai gândeşte la nimic. Un preot care a renunţat la lume. E vorba de el, fireşte.

A ajuns acasă. O cameră înghesuită. Îşi toarnă whisky. Un pahar. Îl dă pe gât, repede. S-a aşezat în faţa oglinzii înalte. Se răcoreşte cu apă pe faţă. E un prilej de a-şi urmări ridurile, cutele. Prea multă mâncare, prea multă băutură. E cazul să mai dea jos câteva kilograme. Se îmbracă cu pijamaua galbenă. Întoarce ceasul. Mai are patru ore. După aceea va îmbrăca veşmintele pentru liturghia de Paşti. Se întinde în pat. Închide ochii. E tâmpul să adoarmă. Dar nu poate. Sunt prea aproape de el drumul la New York, mătuşa, priveghiul, trenul spre Boston. Toate i se perindă prin minte. Se simte mulţumit, şi tocmai pentru că se simte mulţumit are un sentiment de vinovăţie. Trecuseră, şi drumul, monotonie apăsătoare, şi priveghiul, mutre

antipatice, trecuseră. Bine că se terminase, gândi el. Orice sfârşit e bun. Şi totuşi ce înseamnă „bun”? Important, pentru el, este că se simte mulţumit. Adică bine^

Preotul se trezeşte dintr-un coşmar. Îl doare capul. Abia mai respiră. Tremură. Încearcă să-şi amintească ce visase, dar nu reuşeşte. S-a făcut târziu. Se aruncă sub duş, e grăbit, se bărbiereşte, se îmbracă, gândurile însă îl duc înapoi, înapoi la vis, la un vis pe care nu reuşeşte să şi-1 amintească. Probabil că e iarăşi cel cu soldatul. Îl visează uneori, îl vede urnindu-se greu, descoperindu-i pe ceilalţi, pe cei eare dau cu zarurile, răpăitul lor se aude clar, şi, de fiecare dată, ultimul apucă zarurile şi i le întinde lui, preotului, şi atunci el le prinde în mână, le strânge în pumn, dar când se uită în jos şi parcă acest lucru nu-1 mai visase până atunci, acest lucru îngrozitor, vede o şuviţă de sânge prelingându-i-se printre degete, întotdeauna după acest moment se trezeşte. Meditaţia pe care o retrăise cândva şi care îi adusese un soi de consolare abstractă s-a transformat în vis, în coşmar. Şi totuşi nu avusese acest vis, ci altul… pe care nu reuşeşte să şi-1 amintească.

Preotul s-a îmbrăcat. Rosteşte o scurtă rugăciune înainte de a conduce procesiunea din spatele capelei. Vigilia

Pascală are un ritual lung şi complicat. Îşi rememorează secvenţele principale în minte. Mai ales aprinderea focului, operaţiune delicată, toate luminările fiind în clipa aceea stinse. Va trebui să orbecăie cu amnarul în mână. După aceea binecuvântarea focului, binecuvântarea luminării pascale şi, în fine, procesiunea solemnă. Trebuie să cânte tare, altfel vocea sa firavă nu va fi auzită. Apoi, lecturile. Apoi, binecuvântarea agheasmei… Moartea prin înec, îşi spune el, şi pentru o clipă îşi aminteşte de Ţara pustie. Recapitulează mai departe. Urmează botezul – înaintea lui va trebui să verifice numele copilului – şi litania, iar la miezul nopţii, în fine, liturghia. Foc şi apă. Moarte prin foc, moarte prin apă. Lumină în întuneric. Apa naşterii din nou.

Un simbolism atât de vechi, fundamental, încât e cu neputinţă să nu susţină o realitate, gândeşte el. >

Ceremonia a început. Preotul stă sub portal înconjurat de întreaga comunitate. Luminările din capelă au fost stinse. Chiar şi cea de deasupra uşii. E întuneric peste tot. Cei din jurul lui, fără excepţie, aşteaptă un singur lucru. Ca el să scapere amnarul şi să aprindă scânteia, cea care va birui întunericul. Loveşte pietrele amnarului, le freacă, parcă zadarnic însă. Se teme că nu va reuşi niciodată să-1 aprindă, şi o dată cu acest gând apare un sclipet, un rotocol de lumină, cât un punct, flacăra izbucneşte şi se înşurubează în căuşul strimt de ceară. Cu această luminare în mână preotul începe binecuvântarea focului.

, Domnul să fie cu voi„, rosteşte el, iar credincioşii răspund „Şi cu duhul tău.„ Respiră uşurat. Restul rugăciunii îl ştie pe de rost. Se uită drept în flacără şi rosteşte binecuvântarea. „Să ne rugăm. O, Doamne, prin Fiul Tău Isus Hristos, Tu ai revărsat lumina slavei Tale asupra credincioşilor Tăi. Sfinţeşte…”

E clipa în care din conturul flăcării se dezlipeşte coşmarul. Acum şi-1 aminteşte. Soldatul întors cu spatele, zarurile răpăind şi spatele acela urnindu-se, descoperind imaginea cuiva, cei trei au dispărut, în locul lor se află mama sa, preotul o vede, broboanele îi strălucesc pe faţă, are braţul întins spre el, dar nu-1 priveşte, stă cu capul

Drumuri într-o parte, iar printre degete i se prelinge sânge, din zarurile oarbe.

„Sfinţeşte…”, spune preotul încă o dată, pregătindu-se să ridice braţul. Sosise clipa binecuvântării. A împietrit parcă, nu se mai poate mişca, priveşte doar într-un singur punct, în conturul flăcării. „Sfinţeşte…”, spune el iarăşi cu privirea agăţată în acelaşi punct, nemişcat.

„Sfinţeşte…”

Cuvintele răsună prelung în întuneric, iar flacăra se mai zbate o dată înainte ca preotul să întindă braţele şi, cu o singură mişcare, s-o sugrume.

S-a născut la 22 iulie 1925 în Columbus, Ohio. Studiază la Ohio State University (licenţa în engleză şi greaca veche, 1949). Profesor asociat la Urbana College, Ohio, 1959-1962; profesor de engleză la acelaşi colegiu, 1961- 1964. Profesor la Ohio University, Athens, din 1964. Profesor emerit din 1977. În prezent locuieşte în Athens, Ohio.

Scrie poezie, povestiri, romane, critică, eseu. Colaborează la reviste precum Yale Review, Sewanee Review, Georgia Review, Southern Review, Epoch, College English, Commonweal, Southern Humanities Review, Nation, The Malahat Review, Michigan Quarterly Review, The New York Times, The New Republic, The National Review, Poetry, The Kenyon Review şi altele.

Volume de poezie: An Almanac for Twilight (Un almanah pentru amurg), University of North Carolina Press, 1966; Private Landscapes (Privelişti intime), Duane Schneider Press, 1975.

Volume de povestiri: Bitter Knowledge (Cunoaştere amară), Scribner, 1964; Tales of the Ohio Land (Poveşti din Ohio), Ohio Historical Society, 1980; Dubious Persua-sions (Convingeri îndoielnice), The Johns Hopkins University Press, 1981 (volum tradus în limba spaniolă); Crazy Women (Femei nebune), The Johns Hopkins University Press, 1985; Ghostly Populations (Fiinţe fantomatice), The Johns Hopkins University Press, 1986.

Romane: Hanger Stout, Awake! (Hanger Stout, trezeş-te-te!), Harcourt Brace, 1967 (după acest roman s-au făcut până acum patru scenarii de film); Beyond the Bridge

(Dincolo de pod), Harcourt, Brace, 1970; The Tale of aşa Benn (Povestea lui aşa Bean), Harcourt, Brace 1971; The Charisma Campaigns (Campanii cu har), Harcourt, Brace, 1972 (propus pentru Premiul Naţional al Cărţii în 1972); Pictures of the Journey Back (Privelişti* de pe drumul

înapoi), Harcourt, Brace, 1973; Sassafras, Houghton Mifflin, 1983 (dramatizat de Lynn Wells în 1987).

Carte de eseuri: Booking în the Heartland (Incursiune în miezul ţinutului), The Johns Hopkins University Press, 1985.

Alte cărţi cu caracter didactic: The Writer's Signature (Semnătura autorului), Scott, Foresman, 1972; Arche-typal Themes în the Modern Story (Teme arhetipale în povestirea modernă), St. Martin's, 1973; Collecting Rare Books for Pleasure and Profit (Colecţii de cărţi rare: plăcere şi profit), Putnam, 1977.

Inclus în antologiile The Best American Short Stories în 1970 şi 1975 şi în Prize Stories: The O. Henry Awards în 1972 şi 1981. Primeşte bursa Guggenheim pentru creaţie literară în 1974-1975. Membru al Societăţii Phi Beta Kappa.

Hanger Stout, Awake! (Hanger Stout, trezeşte-te!), 1967. Primul roman are ca personaj principal pe Clyde Stout, poreclit şi „Hanger”. Eroul îşi narează experienţele din trecut pe un ton de o incredibilă naivitate. „Cartea exprimă clasica înfruntare dintre inocenţă şi forţele răului. Stout rămâne, ca personaj, neafectat de tentaţiile vieţii moderne, preocuparea lui de căpătâi fiind cum să trăiască cât mai firesc.” (Dictionary of Literary Biography)

Beyond the Bridge (Dincolo de pod), 1970, pleacă de la un fapt real: prăbuşirea podului de pe râul Ohio în timpul unei furtuni în 1967. Neil, supravieţuitor al acestei catastrofe, îşi descrie viaţa într-un jurnal. „Neil este convins că i s-a oferit o şansă: să-şi ia în serios vechile responsabilităţi şi să înceapă o altă viaţă. O asemenea ruptură cu trecutul implică însă un mare efort, pe care Jack Mat

Peter Meinke thews îl descrie prin vocea angoasată a naratorului.” (Stanley W. Lindberg, în Contemporary Novelists)

The Charisma Campaigns (Campaniile cu har), 1972, este povestea unui vânzător de maşini dintr-un orăşel modest de provincie. Matthews opune şi în acest roman tendinţele conservatoare, inerţia împăciuitoare a individului onest şi

naiv reţetelor agresive lansate de viaţa modernă care promit succesul facil şi grabnic în orice domeniu.

Dubious Persuasions (Convingeri îndoielnice), 1981, cuprinde şaptesprezece povestiri, care configurează teritoriile labile ale psihicului uman. Portretele ating uneori cotele grotescului, ca în povestirea No More Babies (Nu mai vreau copii), în care eroina rosteşte o incantaţie a disperării. Alteori umorul este vitalizant, mai ales când surprinde contrastul dintre iluziile protagoniştilor şi realitate, ca în povestirea Irma, the Good Sport (Irma, calul de bătaie), în care o coafeză constată că idolul ei nu este decât un pitic dizgraţios şi alcoolic. „Matthews păstrează faţă de personajele sale o distanţă oscilantă, prezentân-du-le excentricităţile ca pe nişte obsesii, ca pe nişte reverii, sau, ceea ce este mai şocant, ca pe nişte manifestări normale.” (Tom O' Brien, în The New York Times Book Review). „Multe din aceste povestiri ne înfăţişează personaje imobilizate în situaţii imposibile, blocate de neputinţa de a comunica. Scrise cu o ironie care este mai degrabă îngăduitoare decât aspră, povestirile dezvăluie un autor de o mare sensibilitate.” (Publishers Weekly)

Crazy Women (Femei nebune), 1985, include paisprezece povestiri, care descriu comportamentul aberant al unor femei., Folosind un limbaj direct, Matthews dirijează evenimentele spre semnificaţii care ne pun pe gânduri. Căci, sub veşmântul aparent calm al realităţii, se strecoară insidios spaima, disperarea, groaza. Proza sa atinge înălţimi copleşitoare.” (Doris Grumbach, în The New York Times)

Jack Matthews face următoarele comentarii despre opera literară:

Proză americană contemporană 1975-1985 „Fiecare operă literară este, după opinia mea, un loc unde îşi dau întâlnire trei elemente: autorul, cititorul şi personajele. Opera se defineşte în primul rând, dacă nu chiar exclusiv, din perspectiva acestor trei elemente, dar şi din relaţiile stabilite între ele. Opera devine o arenă în care cele trei

elemente îşi exercită infltienţa. Astfel, fiecare povestire poate fi considerată, într-un grad mai mare sau mai mic, un ceremonial al cunoaşterii profunde.

Toate povestirile sunt sondări filosofice, ipoteze, călătorii euristice, hărţi care desenează realităţi posibile, imaginabile, speculaţii, cererhonialuri ale descoperirii. Povestirea le poate cuprinde pe toate acestea, sau doar pe una din ele. Unele povestiri ies minunat, altele sună fals, neconvingător. Totuşi autorul trebuie să abordeze cu îndrăzneală subiectul, să încerce, conştient că doar în felul acesta arta se revitalizează, se îmbogăţeşte." (Contemporary Novelists) *

Pentru traducere s-a folosit textul din volumul Jack Matthews, Dubious Persuasions (Convingeri îndoielnice), The Johns Hopkins University Press, 1981.

Dis-de-dimineaţă, într-o zi de noiembrie, un văduv în vârstă de şaizeci şi patru de ani a hotărât că nu va mai vorbi cu nimeni cât timp va mai avea de trăit.

Soarele acelei dimineţi de iarnă îi invada, timid, domiciliul întunecos – două camere închiriate, deasupra unei tipografii. De fapt, încăperile nu-fuseseră niciodată bine luminate şi, câteodată, Gluck avusese senzaţia că el însuşi era o simplă imagine obscură sălăşluind într-o fotografie ştearsă.

Dar, în dimineaţa aceea, sentimentul de uşurare pe care i-1 dădu hotărârţa luată nu lăsă loc nici unui alt gând. Gol, se sui pe cântarul pe care îl ţinea în bucătărie şi constată, după cum se şi aştepta, că avea o greutate de fix patruzeci şi cinci de kilograme. Mintea îi zumzăia, precum o albină grasă, asupra implicaţiilor pe care le aveau învoiala cu sine şi hotărârea sa la tăcere, în timp ce umplea ceainicul cu apă, pentru ceaiul de dimineaţă, punându-1 apoi, cu grijă, pe plita electrică.

Câtă vreme apa se încălzea, domnul Gluck se îmbrăcă. Apoi turnă apa clocotită peste frunzele de ceai şi mâncă o conservă mică de caise, în timp ce se făcea ceaiul.

Uri singur incident de oarecare importanţă a avut loc în drumul său la slujbă: un băiat de şaisprezece ani, care obişnuia, odată, să îi aducă ziarele la uşă, l-a salutat… şi, fireşte, nu a primit nici un răspuns.

Gluck era bijutier. Era un om inteligent şi ştia că nu fusese niciodată bun în meserie. Credea că motivul era neplăcerea resimţită la îngrădirea vederii sale în limitele unor perspective. Atât de reduse, privirea rămânându-i permanent concentrată asupra unor obiecte atât de reci şi refractare cum erau pietrele preţioase. Poate că şi Dumnezeu ar fi simţit acelaşi lucru dacă ar fi trebuit să privească luna printr-o lupă de bijutier, opt ore pe zi, timp de patruzeci de ani şi dacă, în tot acest răstimp, nu ar fi putut să-1 contemple pe Jupiter, de exemplu, învăluit în metan, sau îndepărtatul strănut de puf, în toată splendoarea lui, Calea Lactee. Gluck era un om cu imaginaţie, după cum o cerea ocazia, şi, deseori, se trezea gândindu-se la cum trebuie să se fi arătat lucrurile în ochii lui Dumnezeu, care, fireşte, nu putea suferi de slăbirea vederii, defect de văz specific bijutierilor şi oamenilor, în general.

Lucra la Tempko şi Fiul. Bătrânul Tempko murise de infarct, chiar acolo, în magazin, cu douăzeci şi unu de ani în urmă, sub privirile fiului său – încă tânăr şi zvelt la vremea aceea.

Acum, acel fiu tindea să devină o copie de toată mân-dreţea a bătrânului său tată. Se îngroşase de jur împrejur, capul îi era la fel de rotund şi de chel ca al tatălui şi avea o privire imperială când se uita, atât la clienţi, cât şi la funcţionari; prin ochelarii săi cu rame groase de os. Expresia de pe chipul său sugera, în permanenţă, dezamăgirea faţă de vreo greşeală omenească iminentă – un amestec de compasiune anticipativă şi nemulţumire.

Totuşi, domnul Tempko era un patron drept. Povara lui era cea a unei lumi imperfecte, decurgând din consimţă-mântul lui tacit de a fi victima slăbiciunilor celor din jur. El credea,

probabil, că era destul de puternic ca să le ingereze scăpările şi, totuşi, să reziste.

Oricum, conducea afacerile prăvăliei cu mai. Mare eficienţă decât o făcuse tatăl său. Avea dese dureri de cap şi obişnuia să îşi arunce pastile de aspirină în gură, de mai multe ori pe zi. Avea o voce ascuţită şi răsunătoare, care trebuie să îi fi dat cumplite migrene, de fiecare dată când spunea ceva, pentru că nu era capabil să o moduleze. Erau funcţionari care lucrau la firmă de trei ani şi care nu îşi aminteau nici o situaţie în care domnul Tempko să fi zâmbit numai, sau să fi avut un glas mai puţin sonor decât cel necesar pentru interpretarea rolului principal de tenor din Rigoletto.

Gluck, sau Oracolul mut

Deci, acesta era omul pentru care Gluck lucra de douăzeci şi unu de ani, bijutierul fiind moştenit de acel fiu o dată cu întreprinderea ca atare, alături de alţi doi funcţionari între două vârste, de o secretară şi mai în vârstă, care se numea domnişoara Barnes (decedaţi toţi trei) şi de o avere estimată la 176 milioane de dolari.

Dar nu se declanşă nici o criză când Gluck intră în magazin, în dimineaţa aceea. Abia dacă domnul Tempko şi-a ridicat capul când mai vârstnicul bărbat trecu prin dreptul tejghelei, spunând cu glas cântător:

— Bună dimineaţa, Gluck.

Apoi îşi lăsă capul în jos, cufundându-se, la loc, în nişte chitanţe pe care le examina, fără să aştepte vreun răspuns.

Dar, puţin timp după ora zece, domnul Tempko se întoarse la colivia în care Gluck şedea petrecându-şi viaţa cu calcule infinitezimale, şi spuse:

— Gluck, a sunat doamna Thompson şi a întrebat de ceas. E gata?

Tăcere.

— Gluck, n-auzi ce-ţi spun?

Încet şi calm, Gluck întinse mâna după o pensetă.

— Gluck! – intonă domnul Tempko (atât de tare, încât trei clienţi şi patru funcţionari care aranjau vitrina magazinului întoarseră capul şi se holbară la ei).

— Gluck! – strigă iar domnul Tempko, clipind din ochi la auzul exploziei din propriul lui glas.

Timp de aproximativ o jumătate de minut, Gluck meşteri la un arc din ceas, ascultând respiraţia stomacului domnului Tempko, în vecinătatea braţului său. Atunci, domnul Tempko îl apucă pe bătrânul bijutier de braţ şi îl scutură, nu foarte tare, ci cu titlu de experiment.

Mai trecură încă treizeci de secunde de respiraţie grea şi tăcere. Funcţionarii şi clienţii îşi apropiaseră, din nou, capetele şi examinau mici obiecte preţioase, pe care le ţineau în mâini. Atunci, Gluck auzi paşii domnului Tempko, care se îndepărta încet, în costisitorii săi pantofi de lac.

La câteva minute după aceea, văzu, lângă cişmea, capul rotund, ca un glob de lampă, al domnului Tempko, şi observă privirea lui plină de reproş în spatele ochelarilor, în timp ce îşi lua apă într-un pahar de carton; după aceea, îşi îndesă două pastile de aspirină în gură şi le înghiţi, dând mânios din cap.

Domnul Tempko mai făcu o încercare, puţin timp după ora unsprezece treizeci, cu, aproximativ, aeraşi rezultat.

Iar apoi, la scurt timp după prânz, a încercat să îi telefoneze lui Gluck. Gluck îl văzu ridicând receptorul telefonului de la intrarea în magazin şi formând un număr. Apoi auzi sunând telefonul de lângă propriul lui cot. Dar nu făcu nici o mişcare. Niciodată nu se simţise atât de calm ca acum. Pe vremuri, ar fi sărit ca un arc la sunetul telefonului aceluia de lângă cot, dar, acum, nu îl deranja nicidecum, pentru că ştia că atâta timp cât mai avea de trăit, nu va mai răspunde niciodată la telefon. Tăcerea îl făcuse imun la orice. Telefonul era ca o ameninţare răsuflată a unui vis înspăimântător, din punctul de vedere al unei persoane care, în final, se trezise de tot.

Telefonul se opri, iar Gluck îl auzi pe domnul Tempko strigând:

— Gluck, eşti surd? Gluck! N-auzi că te chem?

Domnul Tempko striga din sectorul din faţă al magazinului şi încă mai ţinea mâna pe telefon. Poate că se temea să se apropie. '

Bineînţeles că această situaţie nu mai putea continua. Pe la trei şi douăzeci, Gluck îl văzu pe domnul Tempko scriind un bilet la tejgheaua din faţă. Chipul îi era foarte palid – Gluck putu să observe acest lucru, de la locul lui din spate.

Îl văzu pe domnul Tempko dând biletul uneia dintre funcţionare, apoi bătând ostentativ din palme şi freeân-du-le una de cealaltă, cu gestul larg şi teatral al unui interpret la talgere.

Fără să-şi ridice privirea, Gluck o auzi pe funcţionară venind spre el, cu biletul domnului Tempko, împăturit, în mână. Sunetul tocurilor ei înalte, în mers grăbit pe dalele de marmură, creştea în volum, până când Gluck o văzu aruneându-i biletul prin orificiul în formă de semilună al ghişeului de la biroul său. (Acest orificiu era un vestigiu de pe vremea când bătrânul Tempko lucra acolo ca bijutier, ocupându-se, în acelaşi timp, şi de încasări. Era singurul lucru care mai supravieţuia din acele timpuri.)

Gluck, sau Oracolul mut

Gluck despături biletul şi îl citi. Era reţinut în exprimare, aşa cum se şi aşteptase. Dar tonul era definitiv.

Iar la ora patru, Gluck se duse la casierie şi îşi încasă compensaţia pentru concediere, plata pe două săptămâni. La marginea câmpului său vizual, se găsea chipul domnului Tempko, strălucind ca o lună plină, de tristeţe… consternare şi nefericire.

Iar când Gluck vârî banii în buzunar, domnul Tempko se repezi spre el şi se agăţă de braţul lui cu amândouă mâinile. Gluck nu se întoarse, dar ştia că pe degetul mijlociu, ca un cârnat, strălucea inelul cu unul dintre cele mai mari şi mai frumoase diamante pe care le văzuse vreodată.

Gluck încercă să îşi vadă de drum, dar domnul Tempko îl trase şi îl opri. Ceilalţi funcţionari îşi făceau de lucru în spatele magazinului, puţin stânjeniţi şi, în acelaşi timp, puţin alarmaţi de ceea ce se întâmplase cu Gluck şi de ceea ce se întâmpla acum cu domnul Tempko.

— Gluck! – intonă domnul Tempko, şi vocea aproape i se sparse.

Gluck se uita în gol, prin geamul de la uşă, în aşteptare.

— Domnule Gluck! Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a-ntâmplat? Cu ce ţi-am greşit? Nu-i aşa c-am fost un patron bun? Răspunde-mi numai! Nu-i aşa?

Domnul Gluck nu se uita nici la stânga, nici la dreapta. Pur şi simplu aştepta.

Tempko trase repede aer în piept, de trei sau patru ori, ca şi cum ar fi urmat să plonjeze în apă.

— Nu eşti mulţumit de salariu, Gluck? Răspunde-mi numai! E vorba de salariu?

În momentul de tăcere care a urmat, un camion de gabarit mare trecu scrâşnind din roţi prin faţa magazinului, făcu geamurile să zbârnâie, lăsând în urmă o linişte şi mai adâncă.

— Ce ai, Gluck? Eşti cumva bolnav? Poate ai făcut infarct, ca tata?! Asta e?

— Domnule Tempko, să chem doctorul? – întrebă una dintre funcţionare.

— Nu, aşteaptă un moment. Nu cred că e bolnav. Nu i s-a scfiimbat culoarea feţei, iar pulsul e normal.

Nu era nici un dubiu că domnul Tempko îşi strecurase o mână la încheietura mâinii lui Gluck şi, discret, îi presa, cu două degete, degetul mare, la bază.

Apoi, domnul Tempko încercă, uşor, să îl tragă pe Gluck înapoi, spre biroul casierului.

— O vacanţă – spuse el. E numai o vacanţă. Nu e concediat. Ai înţeles?

Casierul spuse:

— Da, domnule Tempko.

— Ai auzit, Gluck? Ai o vacanţă de două săptămâni. Şi banii ăia din buzunar sunt de cheltuit. O vacanţă plătită. Este un avans din vacanţa de anul viitor. Bine-aşa? Noiembrie e o lună bună de vacanţă. Acum e grozav în Florida. Soarele face bine unui bărbat.

Câţiva funcţionari ieşiră pe uşă în faţa lui Gluck, iar el îşi văzu imaginea în geam, apropiindu-se şi depărtân-du-se o dată cu mişcările uşii batante, până când aceasta se opri. Era încă acolo – stând în picioare – cu chipul pe care şi-1 cunoştea de şaizeci de ani şi cu Tempko încă ţinându-i braţul cu o mână şi încheietura mâinii cu cealaltă.

— Concediu de boală! – anunţă domnul Tempko cu un clinchet afirmativ în glas. Cheltuielile vor fi acoperite de compania noastră de asigurări. Îţi păstrezi tot concediul de anul viitor, Gluck. Bine-aşa? E bine şi cu salariul? Hei, amice! E-n ordine cu salariul?

Domnul Tempko îl bătea acum pe umeri, iar vocea îi vibra de camaraderie prietenească.

Dar nici acest lucru nu ţinu mult şi Gluck îl auzi din nou pe domnul Tempko trăgând aer în piept. Cineva stinsese lumina, apoi alţi câţiva funcţionari se strecurară pe uşă afară. După aceea, casierul salută cu o voce stinsă şi plecă. Gluck şi domnul Tempko rămaseră singuri.

— Isuse Cristoase, Gluck! – strigă dintr-o dată domnul Tempko. Spune ceva!

Gluck deschise gura. Tempko scoase un icnet. Gluck suspină. Şi un alt camion trecu hodorogind prin faţa magazinului.

Tempko îi frământa acum braţul cu ambele mâini.

Gluck, sau Oracolul mut

— Domnule Gluck, ai fost prieten cu tata. Nu-i aşa? Tata! Ţi-1 aminteşti pe tata? Cum a murit, chiar aici, pe jos, în timp ce noi toţi stăteam în jurul lui şi ne uitam la el! îţi aminteşti asta? Nu-i aşa că-ţi aminteşti, domnule Gluck? Spune că da! Spune numai atât! Spune: „Da, îmi amintesc.”

Dar Gluck nu spuse nimic… îşi trecu, doar, greutatea de pe un picior pe celălalt. Nici măcar nu părea plictisit. Era clar că era vorba de cu totul altceva.

— Uite – spuse Tempko, eliberându-i braţul şi du-cându-se în spatele lui.

Magazinul era frumos seara, aşa, cu luminile stinse, îi trecu lui Gluck prin minte. Era ca o peşteră de sticlă de o splendidă fineţe, cu faţete pătrate şi rotunjite de lumină tăcută… era ca şi cum ar fi aşteptat cu patimă să izbucnească, în" spiralele de văpăi ale peşterii, o chemare unică şi de neconfundat.

Tempko înghiţea în sec, cu un sunet perceptibil, şi repeta prosteşte un singur cuvânt: „Uite!", în timp ce se tot învârtea prin spatele bătrânului bijutier pocnind nervos din degete. „Uite. Uite. Uite." în final, se opri şi spuse: *

— Domnule Gluck, ţi-aminteşti când eram la colegiu? Tu erai deja funcţionarul cel mai de nădejde al tatei.

Când veneam aici, îmi zâmbeai şi mă întrebai cum merge cu şcoala, iar eu mă aşezam pe un scaun, fumam o ţigară şi stăteam de vorbă cu dumneata, în timp ce lucrai acolo, în spate, pe banchetă. Iar tata zâmbea şi-mi spunea: „Al, nu-1 ţine pe domnul Gluck din lucru. Gluck al nostru e o persoană importantă aici!" Ţi-aminteşti? Aşa-ţi spunea el, „Gluck al nostru"! Ce cald şi prietenos era bătrânul Papa, cu noi toţi!

Tăcere. Dintr-o dată, se auzi sunetul unei duzini de ceasuri neidentificabile, precum ciocănitul în geam al unor păsări mecanice de jucărie, măsurând dimensiunile liniştii adânci care se lăsase în tot magazinul.

— Ţi-aminteşti? – întrebă iar Tempko.

Gluck se întoarse şi privi pe deasupra capului lui Tempko. La ceasul electric al magazinului (cel mai silenţios şi mai eficient dintre toate), fixat de peretele din spate. Îşi dădea seama că Tempko îl privea tânjind oarecum, ca un copil dispreţuit şi ignorat.

Apoi, Gluck se întoarse din nou spre uşă şi făcu un pas spre ieşire. Il auzi pe Tempko plesnindu-şi, obosit, picioarele cu mâinile, în semn de înfrângere, în timp ce ieşea tăcut pe uşă, în vântul rece de noiembrie.

Acum că venise iarna, s-a întâmplat ca sistemul de încălzire din locuinţa lui Gluck să se defecteze. Gluck tot meşterea la cele două radiatoare, înfigând creioane cât putea de adânc în ţevi, apoi un umeraş de haine pe care îl îndreptase în acest scop. Dar ceea ce cauzase tromboza vechilor ţevi nu era de competenţa unui creion sau a unui umeraş de haine; aşadar, încăperile începură parcă să se ceruiască, în frigul umed şi amorţit.

Niciodată Gluck nu fusese aşa de fericit. Era evident că era supus la un fel de test, căci s-ar fi putut duce să dea un telefon, de pe coridor, proprietarului, ca să ceară repararea instalaţiei de încălzire.

Proprietarului îi era puţin teamă de Gluck, pentru că, de unsprezece ani de zile, de când locuia acolo, bătrânului bijutier nu i se întâmplase niciodată să nu achite chiria sau să întârzie cu plata ei. Cu un an sau doi înainte, proprietarul nici nu găsise client pentru cele două camere pe care le ocupa Gluck. Iar acum, bafta care dăduse peste el cu un chiriaş oa acesta îl făcea să joace cu servilism în faţa lui Gluck şi să sară cu promptitudine şi entuziasm la cea mai mică sugestie de schimbare sau de reparaţie (cu atât mai mult, cu cât rareori Gluck se plângea de câte ceva)… şi, o dată sau de două ori, când Gluck l-a întâlnit pe stradă şi a dat mâna cu el, bătrânul bijutier a fost surprins de privirea lui plină de înţelegere şi veneraţie şi i-a trecut prin minte că moşul ahtiat de bani (era cu şapte ani mai în vârstă decât Gluck) ar putea chiar să îi sărute mâna, din instinct, în timp ce stătea acolo, în stradă, şi i-o scutura în sus şi în jos, şoptind:

— Dragul meu domn Gluck, dragul meu domn Gluck, ce plăcere să vă întâlnesc aşa, din întâmplare!

Aşa că Gluck, cu un sentiment al unei puteri echivalente cu cea a unui demiurg omnipotent, chiar dacă deja căzut în dizgraţie – ştiind că tot ceea ce avea de făcut era să arunce un bănuţ în cutia telefonului, să îl sune pe pro

Gluck, sau Oracolul mut prietar şi să formuleze o singură propoziţie… dar fiind sigur că nu o va face, din cauza acelui contract sacru, încheiat cu sine, care îl constrângea să nu mai vorbească cu nimeni atât timp cât mai avea de trăit… – aşa că Gluck îşi mai puse pe el o pereche de izmene, o altă pereche de ciorapi, paltonul şi, mulţumit, se apucă să îşi pregătească ceaiul.

La câteva zile, începură să vină, zilnic, scrisori de la Tempko. Începeau cu îndemnurile previzibile ca Gluck să se întoarcă la slujbă, chiar dacă hotăra să rămână tăcut (Tempko scria că o să îi pună la dispoziţie un bloc de foi de scris şi creioane ascuţite)… continuau apoi cu investigaţii privind măsura în care contribuise Tempko la declanşarea acestei tragedii.

Dar după o săptămână, Tempko păru că a dat uitării problema lui Gluck. Acum, scrisorile deveniseră lungi epistole şi cuprindeau analize ale problemelor personale ale autorului lor. Erau incursiuni intime în viaţa de familie a lui Tempko – câteodată erau pagini întregi de dialog între el şi soţia lui.

Apoi, la câteva zile, veni confesiunea lui Tempko asupra amantei sale, pe care, pur şi simplu, o ura, dar nu putea nici să renunţe la ea şi nici să o dea uitării. Iar într-o altă scrisoare pomenea de fiul său mai mic, pe care Tempko îl găsea prea efeminat; se temea să nu fie homosexual, iar dacă descoperea că acesta era adevărul, scria el, urma să îl alunge din casă pentru totdeauna şi să nu mai vorbească cu el niciodată.

Şi, bineînţeles, la scurt timp apăru în scenă şi Papa. Acel tată drag, iubit, infinit de bun şi răbdător mai trăia încă, trecând în pas uşor prin visele fiului, vorbind despre „Gluck al nostru” şi scuturându-şi trabucul de scrumul amintirilor

pe casetele de sticlă, pe dalele de marmură ale magazinului şi pe mâinile groase şi albe ale fiului său îngrijorat şi supus.

Iar apoi, firește, bătrânului nu i-a mai rămas decât să moară acolo, pe podea, ca şi cum actul acela hidos devenise un obicei care se repeta atâta timp cât fiul său mai trăia… jucându-se în pantomimă, în timp ce fantoma acelui tânăr zvelt, idealist şi proaspăt ieşit din colegiu, stătea privind fascinată şi înfricoşată, iar acum era captivă în bărbatul acesta gras şi chel, pe care toţi îl ştiau sub numele de Tempko.

Toate acestea începură să apară în scrisorile zilnice, confesive şi îndurerate, care veneau la cutia poştală de metal, îndoită şi spartă, din faţa tipografiei, unde era depusă corespondenţa lui Gluck. Plicurile se îngroşau din ce în ce mai tare, până când se umflară precum coca de clătite care dă să se reverse peste marginile crustei, aşa cum erau lipite cu timbre unul lângă altul, cu chipurile identice îndreptate în aceeaşi direcţie şi la fel de tăcute şi de enigmatice ca însuşi Gluck. În a treia săptămână, Tempko nu îl mai rugă pe Gluck să vorbească. Nu părea să mai creadă că Gluck este bolnav sau straniu. În scrisori se făcea aluzie la faptul că Tempko găsise, în tăriile abisale ale retragerii lui Gluck, ceva ce căutase de douăzeci şi unu de ani, de la moartea tatălui său înconjurat de fiu, funcţionari şi clienţi.

Pe de altă parte, Gluck a fost confruntat cu a doua sa hotărâre: dacă, într-o bună zi, să îi scrie sau nu lui Tempko un răspuns la scrisori. Dar, decise el, şi scrisul era o formă de vorbire – cea mai durabilă şi mai incriminatoare, dacă stătea bine şi se gândea – iar hotărârea lui de a nu mai vorbi cu nimeni nu avea nimic de a face cu rostirea cuvintelor şi producerea de sunete, ci cu vorbirea ca atare.

Aşadar, nu răspunse, iar zeiasca lui reticenţă de piatră, ' după toate aparenţele, îl înflăcără pe Tempko, acesta începând să îi expedieze salariul în cecuri, până când vei simţi că vrei să te întorci la slujbă„, explicase el. Gluck observă că

nu spusese, te vei simţi destul de bine”, ci, vei simţi că vrei”. Această formulare atentă avea semnificaţia ei.

Apoi, vremea deveni foarte rece. Gluck continua să trăiască încotoşmănit în haine suplimentare… aşezat în faţa ferestrei, ca un convalescent, şi privind iarna prin ochelarii săi de bijutier. Corpul îi luase o formă monstruoasă din cauza hainelor excedentare, iar noaptea, capul îi îngheţa atât de. Tare, încât începu să poarte o şapcă veche de golf când se ducea la culcare. Zăcea întins pe pat, înfăşurat şi legat într-o duzină de ţesături diferite, de grosimi variabile. Nasul şi urechile căpătaseră o strălucire roşiatică de la aerul îngheţat din cele două încăperi, Gluck, sau Oracolul mut iar pielea frunţii devenise sticloasă şi palidă, cu o tentă slabă de un albastru diafan, ca cel care se vede uneori în porţelanul cel mai fin.

Gluck a descoperit repede, în noua sa viaţă, că această simplă încetare a vorbirii îl eliberase în moduri subtile şi cu totul neaşteptate. Un lucru era cert; acum, când ideile nu îi mai scăpau în cuvinte, nu îşi mai dorea nimic şi nu mai era agitat. Îi trecu prin minte că oamenii înnebunesc numai din cauza cuvintelor rostite.

Şi, concentrându-se asupra acestui gând de mai multe ori pe zi, se adânci şi mai mult în propria-i tăcere.

În plus, mânca mai puţin. Vreo două conserve de gem pe zi, două căni de ceai, o conservă de peşte şi miere unsă pe pâine îi umpleau stomacul. Dar, pentru a se adapta la noul lui trai, bineînţeles că stomacul, pur şi simplu, i se micşorase; iar deasupra corpolenţei umflate şi groteşti a hainelor sale multistratificate, se înălţa chipul lui sfrijit, pe un gât de filament.

Cu toate acestea, pe Tempko nu l-a putut da definitiv uitării. Îi părea chiar rău pentru el, într-un fel, de la distanţă. Adevărul era că Gluck devenise un soi de oglindă a halucinaţiilor lui Tempko, şi nu putea stăvili imaginea patronului său obsedat, care juca în faţa acelei oglinzi ca un copil lovit de demenţă, schimonosindu-şi chipul şi agi-tându-

şi braţele şi dănţuind cu mişcările cele mai groteşti pe care le putea concepe o minte chinuită de coşmaruri.

Cine şi-ar fi putut imagina că Tempko era atât de ciudat, avea atâtea subterfugii şi devenise atât de nenorocit în toţi aceşti ani… ascunzându-şi, în spatele tuturor pastilelor de aspirină, chipul obosit şi tolerant şi bel canto-ul acela furios din vocea-i de tenor?

Apoi, într-o bună zi, scrisorile încetară.

Gluck de abia îşi dădu seama de acest fapt, pentru că niciodată nu făcuse altceva decât să accepte scrisorile acelea – de pildă, nu le aşteptase vreodată, cu atât mai puţin nu le anticipase cu plăcere.

Mai târziu, la vreo două săptămâni, când vremea se încălzi, dar Gluck încă mai era înfofolit în toate hainele pe care şi le putuse pune pe el, auzi un ciocănit în uşă.

O deschise şi se trezi faţă în faţă cu proprietarul.

— Dragul meu domn Gluck. Am auzit de nenorocirea dumitale. Vă rog, J#saţi-mă să intru pentru un minut!

Gluck a dat din c4p şi i-a făcut loc.

Ţinându-şi pălăria cu ambele mâini, proprietarul zise:

— Nu vreţi să-mi spuneţi ce s-a întâmplat, nu-i aşa, domnule Gluck?

Gluck nu răspunse, iar proprietarul adăugă:

— Fireşte, nu e treaba mea, nu-i aşa, domnule Gluck? Apoi se întoarse cu totul şi spuse:

— Ei, dar e înfiorător aici, domnule Gluck. Parcă a dat îngheţul. O să mă ocup de instalaţia de încălzire imediat. Intre timp, aş vrea să vă întreb dacă aţi uitat, cumva, de chirie. Îmi displace enorm să vă deranjez, dat fiind că splendida evidenţă a modului cum aţi avut grijă de chirie vorbeşte de la sine.

— Dar ştiţi că nu aţi plătit-o pe luna aceasta?

Tăcere.

— Bineînţeles că, pur şi simplu, v-a scăpat din vedere. Sunt sigur de asta, domnule Gluck, sunt sigur, domnul meu!

Proprietarul îşi fixă o clipă privirea pe propria-i pălărie.

— Şi mai e ceva, domnule Gluck. V-am spus că am auzit despre lucrul acesta teribil… O adevărată catastrofă, ca să-i spun aşa. Adevărul este că mi-a telefonat soţia domnului Tempko. Ştiţi că el e în spital. A avut o criză gravă de nervi. Se spune că este foarte bolnav.

Proprietarul mormăi, un moment, nefericit, incapabil să suporte tăcerea din privirea sobră a lui Gluck.

— Eram sigur că vestea o să vă afecteze – rosti el, într-un târziu. Şi mai ales când o să aflaţi că domnul Tempko tot cere întruna să vă vadă, pe dumneavoastră, în mod special. De fapt, vrea să vorbească cu dumneavoastră. M-am dus să-1 văd; nu v-am zis? Ei bine, domnule Gluck, l-am asigurat că o să vă duceţi să-l vedeţi. Pare să fie un lucru teribil de important pentru sărmanul om. Domnul Tempko este o fiinţă grozav de sensibilă. Asta se simte imediat. Trebuie să fie un patron minunat. Minunat. Simt că este minunat să lucrezi pentru el. Nu-i aşa? Nu-i aşa, domnule Gluck?

Gluck, sau Otacolul mut

Proprietarul îşi învârtea pălăria în mâini, cu nerăbdare, şi în privire i se citea îngrijorarea.

— Domnule Gluck, când pot să-i spun că mergeţi să-1 vedeţi? Spuneţi numai ora.

Pauză.

— Îatfeleg. Atunci, aţi putea să mi-o scrieţi pe o bucată de hârtie?

Dintr-o dată, proprietarul deveni teribil de agitat. Într-un târziu, suspină tare şi îşi scoase batista pe care şi-o duse repede la gură, fixându-1, în tot acest răstimp, pe Gluck, cu ochi speriaţi. Apoi icni o dată sau de două ori şi nimeri în uşă, izbind-o cu putere, ca şi cum ar fi încercat să iasă cât mai repede, o dată cu alte trei sau patru persoane cuprinse de panică.

Gluck rămase aşa, ascultând paşii bătrânului care o luase la sănătoasa pe scări. Apoi simţi cum podeaua umedă din cameră începe să sughiţă delicat, în timp ce presa

tipografică de la etajul inferior era pusă în funcţiune şi tipărea cu clănţănitul ei tipic.

Deşi afară se încălzise, cerul era foarte întunecat. Iar Gluck observă că se pusese din nou pe ninsoare.

Probabil că singurul care ştia exact câte zile se scurseseră era proprietarul. Tempko nu mai avea, de acum, grija timpului – aşa cum era, într-o ipostază doar de piele şi os, îmbrăcat într-o pijama în dungi, măsurând de la un capăt la altul rezerva în care stătea, intonând instrucţiuni şi văicărindu-se de migrene, cu clinchet de clopoţei în glas. Aparent, migrenele erau halucinaţii, căci Tempko era ţinut, în limitele siguranţei, cât mai aproape de tărâmul somnului… ţintuit acolo de un arsenal întreg de medicamente ataraxice, a căror administrare îl făcea pe doctorul care îl îngrijea să se mire de capacitatea lui Tempko de a-şi continua plimbările de la un capăt la celălalt al încăperii.

Între timp, Gluck şedea în scaunul lui de la fereastră şi privea în stradă, prin monoclul lui de bijutier, pe care nu uitase să şi-1 ia de la antrepriza Tempko şi Fiul. Bijutieri. 0

Iar când poliţiştii, în cele din urmă, îl evacuară, refuză să se uite la ei altfel decât prin monoclu – celălalt ochi era atât de tare strâns şi orb, încât semăna cu un ombilic care îi crescuse ca o monstruozitate pe faţă. Fireşte, nu răspunse la niciuna din întrebările lor. Iar când i-au scos trupul din cameră, l-au cărat pe scări, în jos, şi l-au aşezat în picioare în faţa tipografiei, unde presa clănţănea în vechiul ei ritm strident… când l-au pus în picioare, bă-trânul se puse în mişcare şi se îndepărtă pe stradă, ca un soi de păpuşă mecanică – cu monoclul încă la ochi, păşind lejer, cu mâinile la spate.

Evident că nu îl puteau lăsa să umble aşa, de capul lui şi, după încheierea procedurii legale necesare pentru examenul medical, a fost internat chiar la spitalul unde îşi trăiau suferinţa rămăşiţele din piele şi os ale lui Tempko.

De altfel, Tempko îl şi zări pe Gluck, pe când un asistent medical îl conducea pe bătrânul bijutier prin holul spitalului. Făcuseră o greşeală atunci când l-au lăsat pe Tempko să stea într-o rezervă cu o ferestruică la uşă.

Oricum, Gluck nici nu întoarse privirea spre fostul ^său patron… în pofida strigătelor înfricoşătoare, de recunoaştere, care se auziră din celulă.

În schimb, Gluck a fost dus într-un salon şi aşezat într-un scaun. Stând acolo, începu să se uite la pereţi, prin monoclu. Îl auzea însă pe Tempko strigând din camera lui.

— Gluck! Gluck! Trebuie să-ţi vorbesc, Gluck!

După câtva timp, Tempko nu se mai auzi, iar Gluck trase concluzia că i se făcuse o injecţie şi adormise.

Gluck se instalase foarte confortabil în prima noapte. Iar în ziua următoare, când a fost dus în salon, află că Tempko se spânzurase în timpul nopţii, cu fâşii rupte din halat.

Când i s-a transmis vestea, Gluck îşi dădu seama că era privit cu atenţie, de câţiva dintre cei internaţi în salonul său. Într-un fel sau altul ştia că, în general, toţi erau conştienţi de faptul că el şi Tempko se cunoscuseră.

Chiar în clipa aceea, Gluck realiză că tăcerea putea atrage spre sine absolut totul, reducând voinţa celorlalţi la neputinţă.

Gluck apucăymonoclul şi îl înfipse şi mai tare în ochi, apoi începu să vorbească… să spună. „E extraordinar tot ceea ce se poate vedea printr-un obiect ca acesta!”

Gluck, sau Oracolul mut

Dar nu îi ieşi nici un sunet din gură. De fapt, era mai mult un căscat decât un act de vorbire.

Un alt locatar al salonului observă mişcarea maxilarului bătrânului bijutier şi se înghesui şi el mai aproape.

— Încearcă să vorbească. Uitaţi-vă la buzele lui cum se mişcă.

Fusese uitat un lucru tainic, dar esenţial. Aşa că GlucK îşi dădu seama că avusese un succes enorm şi incredibil. Puţini

erau aceia care ar fi putut duce la bun sfârşit ceva, aşa cum reuşise el.

Monoclul îi căzu atunci din ochi, eliberat din strân-soarea muşchiului ocular, din cauza efortului de a vorbi. Iar când ochiul acela sensibil se deschise asupra mediului impur în care se afla acum – pereţii cu tencuiala coşcovită de atacurile din trecut cu linguri groase de metal, cu pantofi şi degete, şi împestriţată cu pete de cafea aruncată cu furie şi de sânge împroşcat de primele capete izbite sinucigaş de pereţi… când ochiul percepu toate aceste lucruri în întreaga lor nuditate, se rotunji îngrozit.

Născut la 29 decembrie 1932 în Brooklyn, New York. Studii la Hamilton College New York, 1955, la University of Michigan, 1961 şi la University of Minnesota, de unde îşi ia doctoratul în 1965. Predă engleza la un liceu din Mountain Lakes, New Jersey, 1958-1960, şi la Hamline University, Minnesota, 1961-1966. Asistent universitar, 1965-1966; asistent la Florida Presbyterian College, din St. Petersburg, 1966-1968; profesor asociat la acelaşi colegiu, 1968-1972. Din 1972 preia conducerea Centrului de creaţie literară de la Eckerd College din St. Petersburg, Florida. Invitat să predea un curs despre Chaucer la University of Sussex în 1969. Invitat ca poet rezident de Hamline University, Minnesota, în 1973. Lector Fulbright la Varşovia, 1978-1979. Invitat ca poet rezident la Hamilton College, din Clinton, New York, 1981. Ţine conferinţe în Iugoslavia şi Ungaria. În prezent locuieşte în St. Petersburg, Florida.

Scrie poezie, critică, proză scurtă, cărţi pentru copii. Colaborează la diverse periodice precum The Atlantic, The New Republic, The New Yorker, The Nation, Poetry, Yankee, The Georgia Review, The Virginia Quarterly, Redbook, Antioch Review, Trace, Red Clay Reader şi altele.

Volume de poezie: Lines from Neuchâtel (Versuri din Neuchâtel), Konglomerati Press, 1974; The Night Train and the Golden Bird (Trenul de noapte şi pasărea de aur),

University of Pittsburgh Press, 1977; The Rat Poems (Poemele guzganului), Bits Press, 1978; Trying to

Surprise God (Să-i facem o surpriză Domnului), University of Pittsburgh Press, 1981; Underneath the Lantern (Sub felinar), Heatherstone Press, 1986; Night Watch on the Chesapeake (De strajă, noaptea în Chesapeake), University of Pittsburgh Press, 1987; Far From Home (Departe de casă), The Heatherstone Press, 1988.

Cărţi pentru copii: The Legend of harry the Lizzard (Legenda lui harry şopârla), John Knox Press, 1969; Very Seldom Animals (Animale foarte rare), Possum Press, 1970.

Cărţi de critică: Howard Nemerov, University of Minnesota Press, 1968.

Volume de povestiri: The Piano Tuner (Acordorul de piane), University of Georgia Press, 1986 (distins cu Premiul Flannery O'Connor pentru cel mai bun volum de povestiri al anului 1986).

Inclus în Prize Stories: The O. Henry Awards cu povestirile The Ponoes (Drăcuşorii), în 1983, şi Uncie George (Unchiul George) în 1986. Prezent în antologiile Keener Sounds, New Fiction from New England, The Best of Yankee, Ardis Anthology, The Human Experience, Bo-restone Mountain Anthologies, The Writing Workshop, Light Year şi altele. Bursă de creaţie literară acordată de Consiliul Artelor din Florida, 1978; Premiul Emily Clark Balch pentru proză scurtă în 1982; Premiul literar Luciile Medwick în 1984; Premiul literar acordat de Consiliul Artelor din Florida, pentru activitate pe tărâmul prozei scurte, 1985; Premiul Flannery O'Connor pentru proză scurtă, 1986; Premiul literar acordat de revista Southern Review, 1987. Membru al PEN clubului.

The Piano Tuner (Acordorul de piane), 1986, este primul volum de povestiri după şase volume de poezie. „Povestirile lui Meinke demonstrează cât de abil poate topi un autor începutul, mijlocul şi finalul unei naraţiuni într-o urzeală

perfectă. Debutul fiecărei bucăţi îl acaparează pe cititor, pregătindu-1 pentru impactul cu momentul culminant al acţiunii. Cele paisprezece povestiri gravitează în jurul aceleiaşi teme: evenimentele şocante ale existenţei nu au nevoie întotdeauna de înve

Peter Meinke lişul nopţii pentru a ne înspăimânta, ele ne pot lua prin surprindere şi în mijlocul zilei, ţâşnind pur şi simplu din rutina cotidiană. Astfel, sosirea acordorului de piane, în povestirea care dă titlul volumului, spulberă liniştea protagonistului, un scriitor erudit, tobişnuit să încredinţeze toate chestiunile mărunte soţiei. Acordorul de piane nu aduce cu sine ordinea, aşa cum ar fi de aşteptat, ci haosul şi violenţa, un adevărat şoc pentru existenţa netulburată a naratorului.„ (P.eter Jordan, în Nashville Tennesseean) „în povestirea Acordorul de piane suspansul este atât de bine regizat, încât cititorul nu-şi revine decât în finalul bucăţii, complet buimăcit, cu senzaţia că a scăpat dintr-o teribilă tensiune. Efectul este într-adevăr extraordinar, iar lectura, irezistibilă.„ (Shannon Ravenel, în St. Petersburg Times) „Rareori un volum de povestiri poate exprima cu o intensitate mai mare experienţa umană. Omul ne apare ca o fiinţă captivă, prinsă în ipostaza pe care şi-a asumat-o singur, neputincios în faţa elementelor străine care-i invadează existenţa. De aici, tensiunea, dacă nu chiar spaima, în faţa unor personaje care pătrund, pe neaşteptate, în universul pe care se obişnuise să-1 socotească numai al său.” (Warren Eyster)

La întrebarea „Care vi se par tendinţele cele mai interesante la ora actuală în proza scurtă americană?”, Peter Meinke răspunde: „Aspectul cel mai încurajator mi se pare a fi prezenţa tot mai numeroasă a prozei scurte de calitate în presa americană. Stimulate de organizaţii specializate (PEN, de exemplu), zeci de ziare au început să publice povestiri, de preferinţă în ediţiile de la sfârşitul săptămânii. Trebuie să amintesc aici că zece din povestirile mele au apărut în acest fel. Sper că fenomenul actual va

lărgi numărul celor care citesc proză scurtă de calitate, încu-rajându-i în acelaşi timp pe autori să scrie pentru un public avizat.

După părerea mea, povestirile se pot scrie oricum: experimentalist, minimalist, expresionist, realist, dadaist, sau altfel. În momentul de faţă, se remarcă o înclinaţie spre experimentalism, în defavoarea realismului, încli

Proză americană contemporană 1975-1985 naţie încurajată şi de critici. Un echilibru este însă de dorit, şi, cu ajutorul publicităţii făcute de ziare, el va fi probabil atins până la urmă.

Important este să scrii bine, şi nu în ce mod. Stilul meu variază adesea de la realism la suprarealism, în funcţie de subiectul povestirii, şi în acest sens Acordorul de piane, ca povestire, foloseşte atât elemente realiste, cât şi modalităţi care ies din domeniul realismului.” (text inedit)

Povestirea The Piano Tuner (Acordorul de piane) a fost publicată iniţial în The Atlantic Monthly. Gail Godwin şi Shannon Ravenel au inclus-o în The Best American Short Stories 1985. Pentru traducere s-a folosit textul din acest volum.

Acordorul era o namilă de om, care de-abia încăpea pe uşă. Nu ştiam că urma să vină, dar m-am ridicat de la birou să-i deschid uşa: soţia mea nu se întorsese încă de ia cumpărături. Omul avea capul prea mic în comparaţie cu trupul, iar cureaua era aproape ascunsă de burta răsfrântă. Cred că-i ajungeam la umăr, iar mirosul lui de sudoare mă ameţea. Pe bluză, era imprimat: „THE PIANO EXCHANGE”.

— Unde-i pianul? – întrebă el.

— Acolo. Şi am arătat spre camera de muzică. Dar nu cred că are defecţiuni prea mari.

— Vom vedea. Şi vocea i-a răsunat ca un contrabas într-un cvartet de amatori.

L-am condus prin sufragerie spre camera de muzică, într-un colţ, harpa rusească de mahon a soţiei mele strălucea în

lumina de asfinţit a soarelui. Lângă oberliht, în dreapta, stătea vechiul meu pian negru.

— E un Kimball din 1899 – i-am spus eu.

Eram mândru de acest obiect vechi şi frumos, cu picioarele în spirală şi banchetă potrivită.

— Nu-i atât de vechi – spuse cu acreală acordorul, dar seamănă foarte bine cu un Kimball.

— Dar scrie Kimball.

Şi i-am arătat inscripţia aurie. S-a aplecat peste clape dând din capul lui mic.

— Asta nu înseamnă nimic. O să ia ceva timp. Mă duc să-mi aduc sculele.

Şi se îndreptă din şale, trăgând brusc aer în piept, de parcă cineva l-ar fi lovit în rinichi.

— O, Doamne! – spuse el.

Am vrut să mă duc la birou să-mi continui lucrul. Fredericks se va înfuria dacă întârzii iar cu recenzia, mai ales că de data asta îmi dădea destul de multă bătaie de cap. Problema era că-i cunoşteam pe autori; nu era niciunul pe care să-1 pot ataca fără riscuri. Van Buren era, evident, cel mai slab, dar spusese lucruri atât de frumoase despre ultima mea carte, încât trebuia să mă revanşez într-un fel. Prokol era prieten cu Fredericks. Şi tocmai când hotărâsem să-1 atac pe Foreman, care era destul de bun, dar fără influenţă, acordorul a sunat la uşă.

' Aş fi vrut ca soţia mea să nu mai facă astfel de aranjamente fără să-mi spună dinainte. Şi, la urma urmei, era pianul meu, iar pentru mine suna foarte bine. Exersasem Valsul lui Durând, o piesă nu prea grea dar rapidă, cu ruladă pentru mâna dreaptă şi ritm sacadat pentru stânga, dar nu observasem nimic. Poate şi bemol să sune fals când şi când. Exersam intens când soţia mea era plecată, deşi pretindeam că nici nu mă aşez la pian. Ea era o foarte bună harpistă şi trebuise să muncească din greu pentru asta.

Nu-mi venea să-mi reiau lucrul când ştiam că bădăranul acela mătăhălos îmi umblă prin casă. Cine era el, ca să afirme că pianul meu nu era chiar atât de vechi? Aveam prin casă o grămadă de suveniruri scumpe – de neînlocuit chiar – şi s-ar fi putut să-şi strecoare în buzunar scrumiera noastră Wedgwood sau să-şi bage în pantalonii kaki, strânşi sub pântecul său pantagruelic, un platou polonez din lemn. Unde putea fi oare? M-am uitat pe uşa din faţă., Stătea în drum, lângă o furgonetă veche, şi vorbea cu un negru slăbănog, jumătate cât el. Pe geamurile furgo-netei era pictată grosolan, parcă de mâna unui copil nepriceput, o pădure; la spate păreau a fi desenate nişte turnuri de castel. De câte ori vreo maşină trecea pe străduţa noastră îngustă şi cotită, negrul se înclina puţin pe spate şi se făcea că îi aplică o lovitură de karate, cu piciorul, dând pe alături, apoi pleca mai departe. Acordorul nu-i dădea atenţie, dar vorbea cu ardoare, aplecat înainte, Acordorul de piane degetele lui împungând aerul. Când m-a văzut că-1 privesc, mi-a strigat:

— Ajută-mă să duc astea, te rog.

Am văzut la picioarele lui două cutii metalice cu scule.

M-am gândit o clipă că erau două cutii şi că el avea tot două mâini, dar tonul îi era atât de categoric, încât m-am conformat şi am pornit-o spre el. De aproape, negrul arăta groaznic. Pielea de pe faţă, braţele şi mâinile îi erau acoperite de pete mari şi neregulate, roşiatice. Nu-1 priveam insistent, dar, cu toate acestea, el întrebă:

— La ce te uiţi, omule?

Bineînţeles că nu i-am răspuns, şi m-am întors spre acordor.

— Să fi fost şi mai bolnav – spuse negrul păşind între noi – aş fi fost alb ca tine.

Apoi şi-a luat avânt, ţintind cu piciorul către mine, dar, când am făcut un salt înapoi, s-a răsucit, s-a aplecat întâi în faţă şi a lovit cu piciorul în spate, înfundând serios aripa furgonetei.

Acordorul se îndrepta deja spre casă, cărând una din cutiile cu scule, cu atâta uşurinţă de-ai fi zis că-i goală, şi nu se mai întoarse. Am săltat-o cu greu pe cealaltă şi l-am urmat împleticindu-mă.

— Atenţie la flori! – am strigat, neştiind dacă să mă uit în faţă sau în spate.

Bocancul lui cu vârf pătrat tocmai strivise o tufă de azalee de pe marginea aleii. Îi spusesem soţiei că nu era bine să le plantăm chiar atât de aproape de locul de trecere, dar ea era întotdeauna optimistă, imaginându-şi că toată lumea este atentă şi simţită şi calcă pe unde trebuie. De două ori pe an, curăţa azaleele noastre de uscături, ţinând în ghivece vlăstarii, timp de două luni, în amestecul ideal de pământ şi muşchi de turbă, înainte de a-i transfera în diferite locuri ale terenului nostru, în cadrul programului ei permanent de înfrumuseţare.

Ea era replica lui Lady Bird Johnson, dată de cartierul nostru.

Acordorul se opri în uşă, aşteptându-mă să-i deschid.

— Soţia mea iubeşte mult azaleele, aşa că, te rog, ai grijă.

— Mie nu-mi plac florile – spuse el. Îmi fac rău la astm.

Observasem deja că are o respiraţie grea. Cu inima strânsă, am deschis uşa şi l-am condus înăuntru, încer-când să-1 fac să-mi urmeze exemplul şi să nu calce pe delicatele noastre carpete persane, amintiri ale anului petrecut în Iran. Dar, greoi şi nepăsător, soios şi înnoroiat, tropăi de-a dreptul pe ele. Cu o iuţeală şi dexteritate neaşteptate pentru un om atât de masiv, demontă într-o clipă partea din faţă şi capacul pianului. Clapele dezgolite se-nghesuiau unele-ntr-altele ca nişte şiruri de soldaţi dezbrăcaţi. Îşi potrivi ciocanul de acordaj şi începu să lovească repetat câte o coardă.

— Cred că-i bine – am spus eu. -

— E fals. – replică el fără să mă privească – trebuie să-1 urc cu cel puţin un ton. Asta o să vă coste cel puţin cincizeci de dolari.

— Câteodată şi bemol se înţepeneşte – am spus eu, încercând să dovedesc oarecare cunoştinţe în acest domeniu.

Puteam descifra muzica, dar eram afon. Notele lui stridente nu-mi spuneau nimic.

— Mda, e nevoie de nişte ciocănele noi. Vreun nepriceput a încercat să le fixeze cu bandă de lipit. Asta o să coste ceva în plus.

Am văzut, atunci, banda uscată, jupuită de pe cuie, ca un bandaj vechi, de tifon.

Acordorul nu s-a aşezat. Stătea aplecat peste clape, cu mâna dreaptă mânuind ciocanul de acordaj. Degetele îi erau atât de late, încât îţi venea greu să crezi că poate să apese doar o singură clapă o dată.

M-am întors la studiul meu, dar n-am fost în stare să lucrez în camera aceea confortabilă, fără ferestre; zgomotul repetat, de coarde lovite era prea enervant. Concomitent, am simţit nevoia să deschid uşa, ca să-1 pot supraveghea pe acordor, în care instinctul îmi spunea să n-am încredere. După ce am stat nemişcat la biroul

Acordorul de piane meu un timp ce mi s-a părut o veşnicie, m-am ridicat şi mi-am luat ceva de băut. De ce întârzia nevastă-mea? Se lăsa seara. Uitându-mă pe fereastra sufrageriei, am văzut că negrul acela era tot pe alee. Acum avea căştile pe urechi, iar un aparat stereo portabil, destul de scump, stătea rezemat de unul din stâlpii ce susţineau panoul de baschet atât de drag fiului nostru înainte de a fugi de-a-casă. Omul dansa pe muzica pe care numai el o auzea, mişcându-şi bărbia, gâtul şi mâinile, cu gesturi asemănătoare figurilor de karate, practicate puţin mai înainte.

M-am îndreptat spre camera de muzică.

— Omul acela mai este încă acolo – am anunţat eu, inutil, de altfel, căci putea fi văzut foarte clar prin oberliht.

— Suntem o ţară liberă – spuse acordorul, ridicându-şi privirea.

Broboane de sudoare i se scurgeau pe faţă, iar părul rar îi strălucea lipit de capul ca un glonte. Pete întunecate şi umede i se conturau pe bluză, şi bărbia parcă i se înnegrise şi mai mult din pricina ţepilor neraşi, care deveniseră acum mai aspri şi mai deşi. Se uită fix la băutura mea.

— Vrei un pahar cu apă sau o bere? – am întrebat eu.

— Nu – spuse el, mai bine nişte whisky. Berea îmi face rău la stomac. Poate ai nişte Jim Beam.

— Am nişte whisky de porumb, nu mai ştiu de care.

— Da, un strop de whisky mi-ar ajuta la digestie. Am o digestie tare proastă.

— Ai mâncat? – am întrebat eu.

M-am trezit făcând conversaţie fără să vreau. Luă ciocanul de acordaj mormăind.

— Nu, când era să mănânc? O să mănânc mai târziu. Sunt obişnuit. Adică vreau să zic că, dacă se rupe o coardă, va trebui să mai dai nişte bani. A

Când i-am adus de băut, s-a aşezat cu un oftat şi şi-a săltat pantalonii, strângându-i în jurul coapselor. L-am întrebat cât o să-i ia acordajul; în caz că i-ar fi luat prea mult timp, i-am sugerat să vină în altă zi.

— Nu – spuse el, dacă eşti acordor trebuie să lucrezi şi noaptea ore suplimentare. Da, şi nici măcar aşa nu-ţi poţi permite să-ţi plăteşti o femeie. Lovi pianul cu putere, împroşcând whisky-ul din pahar.

Am. Vorbit, zâmbind în liniştea care ne învăluia, ca de la bărbat la bărbat.

— Nu ştiam că azi încă mai trebuie să plăteşti femeile. Se uită la mine cu scârbă.

— Ce vorbeşti, pe ce lume trăieşti? Parcă n-ai fi văzut niciodată fetiţele alea drăgălaşe din mahala, cum stau la colţ de stradă! Ce dracu' crezi că fac? Inginerie edilitară?

Sorbi tot whisky-ul dintr-o înghiţitură.

— Fetrul e ros de gândaci – continuă el, uitându-se cu atenţie la pian. Şi asta o să te mai coste ceva.

Am aruncat o privire peste umărul lui; fetrul era într-adevăr zdrenţuit, iar pe alocuri era rupt de tot.

— Dacă nu plăteşti o femeie – continuă el – dai de bucluc. Aveam odată un prieten foarte bun şi eram încurcat cu femeia lui; aveau patru copii. Când a aflat, s-a supărat şi a plecat. A luat şi maşina. Dumnezeu ştie unde s-o fi dus.

Sudoarea îi picura pe clape, în timp ce strângea corzile; buza de jos îi atârna de parcă stătea să izbucnească în plâns, sau poate era doar o expresie de nemulţumire faţă de nedreptăţile lumii, sau se concentra, pur şi simplu, asupra lucrului.

— Ştii – am spus eu – nu trebuie să te simţi vinovat. Bacă ai distrus o astfel de căsnicie, poate că nici măcar nu merita să fie salvată. S-ar fi destrămat oricum, mai devreme sau mai târziu. Nu-ţi face probleme.

— Da – spuse el. Toţi murim, mai devreme sau mai târziu, aşa că aş putea foarte bine să te strâng acum de gât, nu?

Urmă un alt moment de tăcere, timp în care se uită fix la mine. Încercam să zâmbesc.

— N-am dreptate? – spuse el.

Nu-mi venea să cred că soţia mea nu sosise încă. Trecuse deja ora cinci. Se mai întâmplase asta, dar întotdeauna îmi lăsase ceva de mâncare în cuptor. Negii

Acordorul de piane jenţa nu-i stătea în fire. Mă tot uitam împrejur aşteptând parcă, pe undeVa, să se materializeze şi să apară din perete.

Acordorul se aşează din nou şi scormoni după o ţigară într-un pachet boţit. M-am năpustit în bucătărie după una dintre vechile noastre scrumiere de sticlă şi i-am adus-o.

— Eu şi soţia mea încercăm să ne lăsăm de fumat – i-am explicat eu.

— Oamenii care fumează sunt mai vânoşi – spuse el cu convingere. Doar patru ţigări pe” zi, ce zici?

— Am auzit că poţi fuma chiar şi şase pe zi, fără să-ţi dăuneze, dar nu pot să mă limitez la atâta.

Fumul din ţigara lui mă ameţea. O parte din scrum se scutura pe clape.

— Fumez patru pe zi – spuse el. Nu-mi dă mâna să mă îmbolnăvesc şi trebuie să am şi eu o plăcere.

— Toată lumea are.

— Bogaţii nu se îmbolnăvesc. Ei au şi toate femeile pe care le vor, şi mâncare bună. Săracii muncesc şi rabdă.

— Viaţa-i grea – am spus eu, încercând să schimb vorba.

— Poate fi şi mai rău. Lovi câteva coarde.

— Scuip sânge în fiecare zi, dar nu vor să-mi facă o radioscopie; nu ştiu de ce. Am făcut şi cinci flotări pe zi, trei zile la rând, şi tot nu mi-am revenit. I-am spus doctorului că sunt un acordor care lucrează cu braţele şi nu pot să-mi permit să fac artrită la mâna dreaptă.

— Cum sună pianul? – l-am întrebat, încercând să schimb subiectul, intrând puţin în specialitate.

A exersat diferite game, începând cu başii şi urcând spre înalte.

— Pianinele nu fac doi bani, dar Kimball-ul ăsta vechi merită întreţinut. Ştiu pe cineva care a recondiţionat unul şi l-a vândut cu două mii nouă sute de dolari. Surdinele sunt înţepenite. – spuse el acţionând pedalele – şi asta o să vă mai coste ceva.

Se întunecase de-acum. I-am mai adus un pahar de whisky.

— Asta cât timp îţi mai ia?

— Mult – şuieră el, lovind cu ciocanul de acordaj. E fals de tot. Am mult de lucru la ele. S-ar putea să-mi ia toată noaptea, dar după ora nouă mă plăteşti dublu.

Era o perspectivă sumbră, aşa că i-am spus:

— Nu cred că am atâţia bani.

— Da' să ştii că merită. E un instrument foarte bun. Aproape la fel de bun ca harpa.

Harpa părea foarte scumpă în lumina aceea palidă.

— Am cumpărat-o în Rusia – am spus eu. Acolo n-a costat prea mult.

— Aici e foarte scumpă, o grămadă de bani – spuse el rotind uşor mâna. Ştii că harpa asta are peste două mii de părţi mobile?

Îşi întoarse din nou privirea spre harpă.

— Şi corzi de cadgut, cadgut adevărat. Multe animale moarte în camera asta. – zău aşa. Ascultă – îşi ridică umerii căzuţi, cu uri oftat greu – aş mai vrea un pahar de whisky.

Îl înghiţise ca pe apă, dar şi eu mai aveam poftă de unul, aşa că m-am îndreptat supus către bucătărie.

După ce i-am dat whisky-ul – unul mic de data asta, nu doream să-mi fac de lucru cu un acordor beat – m-am întors în camera mea de lucru şi m-am aşezat. Eram îngrijorat din cauza soţiei mele. Era un om de cuvânt. Am avut poate prea multă încredere în ea, iritat fiind de vocea ei nazală, deşi, practic, nu era vina ei. Încă mai era atrăgătoare. Când o să vină acasă, o să-i spun asta. O fi fost la vreun matineu cu Iris şi or fi stat să comenteze filmul la o gustare. Nu-mi plăcea să discut despre filme. Nu ştiam niciodată ce să spun. Dar de ce oare nu m-a sunat?

M-am ridicat brusc şi m-am dus la telefon. Evitasem treaba asta până atunci, telefonul era pe peretele de lângă camera de muzică şi era oarecum penibil să-mi caut soţia de faţă cu acordorul. Lucra acum la registrul de înalte. Telefonul lui Iris suna ocupat. Acordorul nu-şi încetă lucrul cât am format numărul, dar, când am pus

Acordorul de piane receptorul în furcă, s-a oprit, iar liniştea a venit ca o uşurare după zgomotul obsedant al notelor repetate.

— Am o convocare mâine – i-am spus eu. Vreau să aflu când trebuie să plec. Era într-un fel adevărat, deşi reţinerea pe care o aveam de a vorbi în faţa lui despre soţia mea mă intriga.

— Lucrezi pentru armată?

— Da. – am spus – sunt căpitan în rezervă. Asta îmi aduce un venit suplimentar bunicel.

Dintr-o dată am regretat cele spuse; omul acela mă făcea să trăncănesc ca un idiot.

— Ai fost în război? – întrebă el, oarecum ambiguu, gândindu-se la evenimentele recente.

— Da, dar am fost mobilizat la Washington, am lucrat cu documente.

— Am fost la marină în şaizeci, în timpul războiului din Vietnam. Acordorul oftă. N-am făcut mare lucru, dar ştii ce-mi plăcea?

Degetele lui late de la mâna stingă loveau încontinuu clapele, în timp ce mâna dreaptă mânuia cheia întinzând corzile. Capul mic îi era aplecat peste pian, aproape atingând clapele.

— Îmi plăcea să zac în pat şi să ascult motorul, să-1 simt cum zguduie cabina, torcând ca o pisică uriaşă. Alteori mă trezeam şi vedeam, prin hublou, o pasăre mişcându-se o dată cu vaporul, alunecând cu aripile desfăcute, nemişcată, de parcă era pictată acolo, cu picioruşele negre strânse sub burtă ca nişte bombe în miniatură. Grozavă metodă de adormit.

Se ridică gâfâind, înălţându-se brusc deasupra mea.

— Acum mă doare spatele şi nimeni nu dă doi bani. N-ai un aspirator? Vreau să curăţ obiectul ăsta pe dinăuntru.

— Ba da, sus în dormitor. Mă duc să ţi-1 aduc.

— Nu-i nevoie.

Cu o viteză care m-a derutat, păşi pe lângă mine spre capătul scării.

— Trebuie să-mi dezmorţesc picioarele.

De îndată ce a dispărut, am telefonat din nou la Iris. De data asta a sunat, dar nu a răspuns nimeni.

Se făcuse deja întuneric beznă. M-am uitat pe fereastră. Furgoneta părea o maşină blindată pe alee, becul din stradă proiectând asupra ei umbra copacilor ca un camuflaj; nu era nimeni în apropiere. Acordorul era sus la toaletă, aşa că mi-am pregătit o băutură tare şi m-am aşezat în camera de lucru, aşteptându-1 să iasă. De-ar fi fost şi soţia mea acasă! îmi veni în gând că, de fapt, ea era aceea care-i dădea afară pe nepoftiţi. Asta era treaba ei. Ea trântea comis-voiaj orilor uşa în nas şi agenţilor comerciali telefonul. Deşi aveam o reputaţie de critic dur şi intransigent, de temut chiar, nu reuşeam să mă descurc în astfel de confruntări directe. Ba, odată, chiar m-am întins pe jos în bucătărie în timp ce nişte adventişti hălăduiau prin vecini cu cărţile, broşurile şi predicile lor; o altă alternativă ar fi fost o prelegere plicticoasă de o oră. Soţia mea le-a tras în schimb un perdaf şi i-a poftit să-şi vadă de drum.

Acum aspiratorul mergea şi am răsuflat uşurat. Probabil că era aproape gata. În fond, pentru orice om, casa este castelul său. M-am aşezat la maşina de scris şi am încercat să mă concentrez asupra recenziei. După un timp, mi-am dat seama că acordorul se tot ducea în bucătărie şi-napoi, dar m-am hotărât să-1 ignor. Timpul trecea, iar eu lucram foarte puţin. M-am trezit gândindu-mă cum o cunoscusem pe soţia mea. Stătea în capul scărilor, într-o rochie de vară, cu ochii ei strălucitori, plini de voinţă şi energie, cu picioarele ei bronzate, lungi şi subţiri. Nimeni nu aştepta de

la viaţă mai mult decât ea şi chiar în clipa aceea am hotărât că eu voi fi acela care poate să-i ofere totul. Acum, privind în jur, mi-am dat seama că nici măcar nu aveam o fotofrafie de-a ei pe biroul meu, doar una a fiului nostru trăgând cu mingea la coşurile de pe alee. Şi mi-am amintit cât m-au enervat salturile repetate ale mingii.

Deodată, pianul începu să cânte; acordorul alesese Imnul de luptă al Republicii – „Ochii mei au văzut

Acordorul de piane lumina la venirea Domnului”; vocea sa groasă acompania pianul. Mi-am băgat carnetul cu cecuri în buzunarul de la spate şi m-am îndreptat spre camera de muzică. Pianul era tot aşa, sticla de whisky stătea lângă aspirator, uneltele erau răspândite pe podea – nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Am crezut c-ai terminat! – am strigat eu. Aproape că îmi venea să plâng.

— Doamne, ce-mi place cântecul ăsta! – spuse el,: şi vocea sa profundă se stinse dintr-o dată.

Cânta încet şi greoi.

— Ascultă, ce părere ai?

— E bine – am spus, atras din nou în discuţie, încercând să mă controlez, gândindu-mă care-ar fi fost metoda cea mai bună să scap de el. Mi-a plăcut întotdeauna sonoritatea anumitor cuvinte.

— Nu, nu! Vreau să spun că mă face să doresc să port drapelul, înţelegi ce vreau să spun? Adică, să ies şi să mărşăluiesc pe străzi.

Lovi din nou corzile.

— Ei bine. – am încercat eu să zâmbesc, ca să-i intru în voie – n-am fost niciodată un patriot, „Pentru ţara mea, la bine şi la rău”.

Acordorul îşi răsuci trupul gras şi se uită urât la mine.

— Ascultă. – am spus – sper c-ai terminat. Probabil c-ai obosit. Eu, cel puţin, sunt extenuat. Îţi plătesc şi du-te acasă.

— N-am pus încă fetrul; şi asta-i o treabă grea. O să coste ceva. De-abia am curăţat fetrul vechi cu aspiratorul.

— Ascultă. – am repetat eu – ajunge. Ai sta't destul aici, pe ziua de azi. Sună mâine şi o să fixăm o altă zi ca să termini treaba.

Luă sticla de whisky şi-şi turnă în pahar. Sorbi lung şi începu să tuşească. Se făcu stacojiu la faţă.

— Nu mă bate la cap – spuse el tuşind – fixez numai fetrul. Doar avem un contract.

— Ce contract? N-avem nici un contract, pentru Dumnezeu!

I-am pus mâna pe braţ, unde ţigările boţite stăteau rulate în mâneca suflecată a cămăşii, aşa cum obişnuiau să le ţină prin anii cincizeci puştii care se dădeau mari.

Se ridică brusc şi o porni clătinându-se printre obiectele răvăşite de pe podea, reuşind, ca prin minune, să treacă pe lângă sticla de whisky, fără să o răstoarne. M-a apucat de braţ, puţin deasupra cotului.

— Tu vezi-ţi de treabă, la biroul tău, până termin – spuse el, propulsându-mă până în celălalt capăt al sufrageriei.

Singura modalitate de a opune rezistenţă ar fi fost să mă smucesc şi să-1 lovesc, sau să mă las la podea. Bineînţeles, n-am făcut niciuna, nici alta.

— O să dai de bucluc, ştii asta – am spus eu, sim-ţindu-mă laş şi umil. Dar avea şaizeci de kilograme în plus, şi ce era să fac? Mi-a dat un ultim, brânci, o lovitură uşoară cu mâna lui groasă şi păroasă, de m-am împleticit până în biroul meu. Uşa se trânti în urma mea şi cheia, care era întotdeauna în broască, se răsuci.

Mă încuiase în propriul meu birou. Pentru prima dată, în decursul atâtor ore, nu mai eram agitat sau speriat – ci furibund. Am bătut în uşă, am zgâlţâit-o, am lovit-o cu picioarele. Şi, brusc, s-a deschis. Mi-a trecut o clipă prin gând că glumea – o glumă idioată; dar nu m-am amuzat deloc.

Stătea înfipt acolo, bineînţeles, aşa că i-am strigat cu toată forţa de care mai eram în stare:

— Ieşi afară din casa mea!

Ca o broască apucând o molie-n zbor, mâna lui dreaptă s-a repezit şi m-a înhăţat de mâna stingă. Mi-a dat degetul mic peste cap, încât mi-au trosnit încheieturile şi am căzut în genunchi. Am simţit o durere acută în ceafă şi mi-am înfipt degetele sub corzile de pian pe care mi le încolăcise în jurul gâtului. M-a săltat în picioare, în timp ce patru dintre degetele mele mai erau încă sub sârme.

— Ascultă. – şopti el – data viitoare dacă mă mai plictiseşti, îţi scot ochii. M-a îmbrâncit înapoi în camera de lucru şi a încuiat uşa.

Acordorul de piane

Vreme îndelungată am zăcut pe podea. Un timp a cântat de parcă lovea pianul cu pumnii. Clapele se spărgeau, lemnul se făcea ţăndări, într-o simfonie drăcească. Muzica de la radio, dată la maxim, făcea concurenţă pianului., Ce absurd„, m-am gândit, ce-o să creadă vecinii?” Şi mi-am amintit că nu ştiam nici măcar cum îi cheamă. Mi-am desluşit plânsul cu suspine, apoi, sunetul unui glas feminin, familiar. M-am rostogolit pe podea şi mi-am lipit urechea de uşă. În zgomotul asurzitor, am auzit vocea soţiei mele.

— O, Doamne – spuse ea. Când venise oare?

— O, Doamne, Dumnezeule – strigă ea. O, Doamne J

S-a născut în Lockport, New York, la 16 iunie 1938. Studiază la Syracuse University şi University of Wiscon-sin. Îşi pregăteşte doctoratul la Rice University din Hous-ton. Debutul în proză coincide cu apariţia numelui său pe lista celor mai bune povestiri publicate în cursul anului 1960, listă redactată de Martha Foley şi adăugată la sfâr-şitul volumului The Best American Short Stories. Primul volum îi apare în 1963. Urmează o serie impresionantă de cărţi abordând toate genurile, proză, poezie, dramă, critică. Recunoaştere pe plan naţional în 1970, când primeşte

pentru romanul Them Premiul Naţional al Cărţii. Invitată să predea la University of Detroit şi University of Wind-sor. Invitată la Princeton University pentru a preda un curs de creaţie literară. Din 1974 editează împreună cu soţul ei, Raymond J. Smith, revista The Ontario Review: A North American Journal of the Arts.

Cel mai prolific scriitor al Americii zilelor noastre. Face proză scurtă, traduce, este autoare de eseuri şi cronici literare, publică romane şi volume de poezie, editează antologii, prefaţează diverse apariţii, colaborează frecvent la cele mai diverse reviste literare.

Volume de poezie: Women în Love (Femei îndrăgostite), Louisiana State University Press, 1968; Anonymous Sins and Other Poems (Păcate nenumite şi alte poeme), Louisiana State University Press, 1969; Love and Its De-rangements (Iubirea-i neorânduită şi alte poeme), Louisiana State University Press, 1970 (distins cu Premiul Naţional al Cărţii); Angel Fire (Focul angelic), Louisiana State University Press, 1973, Dreaming America (America visu

 lui meu), Aloe Editions, 1973; The Fabulous Beasts (Fiare fabuloase), Louisiana State University Press, 1975; Women Whose Lives Are Food, Men Whose Lives Are Money (Femeile mănâncă, bărbaţii adună bani), Louisiana State University Press, 1978.

Volume de povestiri: By the North Gate (Lângă North Gate), Vanguard, 1963; Upon the Sweeping Flood (Puhoiul care vine), Vanguard, 1966; The Wheel of Love and Other Stories (Roata iubirii şi alte povestiri), Vanguard, 1970; Marriages and Infidelities (Căsătorii şi adultere), Vanguard, 1972; The Hungry Ghosts: Seven Allusive Comedies (Fantome înfometate: Şapte comedii transparenţe), Black Sparrow Press, 1974; Where Are You Going, Where Have You Been? Stories of Young America (Unde te duci, de unde vii? Povestiri despre America tânăra), Fawcett, 1974; The Goddess and Other Women (Femeia adorată şi alte femei),

Vanguard, 1974; The Poisoned Kiss and Other Stories (Sărutul otrăvit şi alte povestiri), Vanguard, 1975; The Seduction and Other Stories (Seducţia şi alte povestiri), Black Sparrow Press, 1975; Crossing The Border: Fifteen Tales (Traversând frontiera: Cincisprezece povestiri), Vanguard, 1976; Night-Side: Eighteen Tales (Vocile Nopţii: Optsprezece povestiri), Vanguard, 1977; AU the Good People Vve Left Be-hind (Şi câţi aţi fost, şi câţi aţi mai rămas), Black Sparrow Press, 1979; A Sentimental Education (Educaţie sentimentală), Dutton, 1980; Last Days (Ultimele zile), Dutton, 1984; Raven's Wing (Pană de corb), Dutton, 1986; The Assignation (Întâlnirea), Ecco Press, 1988.

Romane: With Shuddering Fall (Prăbuşindu-se cu totul), Vanguard, 1964; Garden of Earthly Delights (Grădina plăcerilor terestre), Vanguard, 1967; Expensive People (Risipitorii), Vanguard, 1968; Them, Vanguard, 1969 (distins cu Premiul Naţional al Cărţii în 1970); Wonderland (Ţara minunilor), Vanguard, 1971; Do With Me What You Will (Fă ce vrei cu mine), Vanguard, 1973; The Assassins: A Book of Hours (Asasinii: O carte a orelor), Vanguard, 1975; Childwold, Vanguard, 1976; Triumph of the Spider Monkey (Triumful maimuţei), Black Sparrow Press, 1976; Unholy Loves (Iubiri nelegiuite), Vanguard, 1979; Cybele, Black Sparrow Press, 1979; Bellefleur, Dutton, 1980;

Angel of Light (înger de lumină), Dutton, 1981; A Bloods-moor Romance (O poveste veche), Dutton, 1982; Mysteries of Winterhurn (Misterele din Winterhurn), Dutton, 1984; Solstice (Solstiţiu), Dutton, 1985; Mary a, Dutton, 1986; We Must Remember This (Să nu uităm nicicând!), Dutton, 1987.

Volume de critică şi eseuri: The Edge of Impossibility: Tragic Forms în Literature (Marginea imposibilului: Formele tragicului în literatură), Vanguard, 1972; The Hostile Sun: The Poetry of D. H. Lawrence (Soarele ostil:

Poezia lui D. H. Lawrence), Black Sparrow Press, 1973; New Heaven, New Earth: The Visionary Expe-rience în Literature (Un cer nou, un pământ nou: Experienţa vizionară în literatură), Vanguard, 1974; Contrarie s: Essays (Contrarii: Eseuri), Oxford University Press, 1981; The Profane Art – Essays and Reviews (Arta profană: Eseuri şi cronici), Dutton, 1983.

Prezentă de nenumărate ori în antologiile The Best American Short Stories, Prize Stories: The O. Henry Awards, Puschart Prize şi altele.

Membru al Academiei Americane şi al Institutului de Artă şi Literatură.

O prezentare a reacţiilor criticii la cărţile lui Joyce Carol Oates ar umple fără îndoială multe pagini, poate tot atât de multe pe cât ocupă, în antologia de faţă, însăşi proza ei. Vom recurge de aceea la câteva opinii cu caracter general, menite să sublinieze rolul autoarei în literatura americană contemporană.

„în domeniul povestirii, Joyce Carol Oates nu are rivali. Neîntrecută în arta dialogului, punctul ei forte, Oates îşi situează povestirile într-o mare varietate de locuri: oraşul, campus-ul, localităţile rurale, ferma. Structurile narative sunt şi ele foarte diverse. Personajele sunt în general oameni alienaţi, urmăriţi de obsesii, ceea ce face ca povestirile să erupă, nu o dată, în violenţă şi haos.” (James C, Robison, în The American Short Story 1945-1980) „Opera lui Oates este una din cele mai sensibile mărturii ale dinamicii vieţii intelectuale, sociale, şi mai ales a celei emoţionale din epoca noastră. Oates a cucerit un număr

Proză americană contemporană 1975-1985 impresionant de premii literare, inclusiv un O. Henry Award pentru activitate îndelungată în domeniul povestirii, şi, în ciuda rezervelor manifestate de criticii avangardişti, proza ei a câştigat admiratori şi discipoli devotaţi. Oates este frecvent inclusă în antologii; opera ei este predată la cursurile de literatură din colegii şi face subiectul a numeroase teze de

doctorat; articolele ei apar în orifce fel de periodice, de la Southern Review la Chelsea, de la Journal of Existenţial Psychology and Psychiatry la Chatelaine, de la Redbook la Family Circle.< (G. F. Waller, Dreaming America – Obsession and Transcendence în the Fiction of Joyce Carol Oates, Louisiana State University Press, 1979) „După ce au meditat asupra vieţii şi operei lui Joyce Carol Oates, criticii s-au simţit datori să observe vizibila discordanţă între viaţa autoarei, definită chiar de ea ca o viaţă obişnuită, aproape „burgheză„, şi literatura ei, plină de episoade violente. Într-un interviu cu Oates, Walter Clem-son nota: -"Oates este atât de discretă, încât dacă o întâl-neşti la o reuniune literară şi nu reuşeşti să-i auzi numele, cu greu ţi-ai putea închipui că ea este aceea care scrie impecabil şi semnează Joyce Carol Oates.„ Opera lui Oates, declară un alt critic, este ca un câmp de mine unde, dacă te încumeţi să pătrunzi, te poţi aştepta în orice moment la uluitoarele explozii emoţionale." (Ellen G. Friedman, în Joyce Carol Oates, Frederick Ungar Pu-blishing Co., 1980)

Joyce Carol Oates face câteva comentarii asupra conceptului de „inspiraţie": „A fi inspirat: ştim ce înseamnă, ştim ce senzaţie ne dă, dar totuşi ce este de fapt? Să te simţi dintr-o dată copleşit, plin de vitalitate, de energie, o emoţie pe care abia mai poţi s-o stăpâneşti. Şi totuşi de ce unele lucruri – un cuvânt, o licărire, o imagine văzută prin fereastră, o amintire rătăcită, o anecdotă întâmplă-toare, o fărâmă de vis – de ce totuşi ne pot investi cu o uriaşă forţă creatoare, în vreme ce altele nu reuşesc? Nu putem şti. Impulsul creaţiei, ca şi cel al distrugerii, rămâne un mister absolut. Poate unul din cele mai mari

Joyce Carlos Oates din câte ne străbat existenţa." (fragment dintr-un discurs ţinut la University of Michigan la 15 aprilie 1987)

Povestirea In the Autumn of the Year (întotdeauna^ toamna) a apărut iniţile în Bennington Review; inclusă în Prize Stories 1979: The O. Henry Awards şi apoi în volumul

Jayce Carol Oates, A Sentimental Education, Dutton, 1980, de unde a fost preluată pentru antologia de faţă.

Povestirea The Witness (Martorul) a fost selectată din volumul Joyce Carol Oates, Last Days, Dutton, 1984.

Întotdeauna, toamna

Se afla acolo şi fiul amantului ei. Al fostului ei amant. O prezenţă bizară: tânăr, cu început de chelie, cu firişoare de păr atârnându-i din nări, urmărit de un tic supărător – îşi freca întruna unghiile – arborând un zâmbet chinuit, difuz, abrupt.

Ceilalţi o tratau cu o deferenţă care atingea absurdul. Solicitudinea lor gâlgâitoare îi displăcea. Sau poate, dimpotrivă, o încânta: cu trecerea anilor descoperise în fastul ceremoniilor delicii meschine. Cu ce vă putem fi de folos, domnişoară Gerhardt? Suntem la dispoziţia dumneavoastră.

Cu eleganţă, le spunea că nu mai are nevoie de nimic, le zâmbea.

Cu eleganţă, îşi muta privirea de pe un chip pe altul, întârziind, în fracţiuni egale de timp, pe fiecare din ele. (Cu fiul fostului ei amant schimbase câteva priviri, pe ascuns… la aeroport el se recomandase, avea o voce poticnită, nesigură, era atât de emoţionat, încât Eleanor, gâtuită şi ea de emoţie, începuse să se bâlbâie. Ce. Prostie! îşi revenise însă foarte repede.) Explică gazdelor că ar fi preferat să se odihnească, avionul de New York a avut întârziere, şi zborul a fost atât de obositor, o explicaţie care păru să mulţumească pe toată lumea. Evident, prezenţa ei îi complexa: atât de celebră, atât de venerabilă.

Înainte de a pleca, decanul crezu de cuviinţă să închege o conversaţie. Era mulţumită de camera pe care i-o oferiseră? Observase mobilierul stil? Şi căminul cochet din piatră neşlefuită? Dacă i se face frig noaptea, poate să aprindă focul… de fapt, Casa de Oaspeţi a Universităţii e, în totul, un loc foarte pitoresc, iar el, decanul, speră ca

Întotdeauna, toamna oaspetele să se simtă cât mai bine aici şi la festivitatea de premiere, pregătită pentru seara aceasta, desigur, astfel de ceremonii trebuie că i-au devenit de mult familiare, e vorba, fireşte, de toate participările la recepţii, cu elogiile, felicitările şi fotografiile obişnuite în asemenea împrejurări, şi, tocmai de aceea, ţinu el să precizeze, cu un surâs care-i acoperi faţa, da, tocmai de aceea, Colegiul Linden, membrii conducerii, în mod deosebit, îi sunt recunoscători pentru prezenţa ei aici.

Deşi nu se simţea deloc stânjenită, murmură câteva cuvinte care sunară stingher. O femeie modestă. În ciuda celebrităţii, rămăsese o femeie modestă, fără aere de vedetă. Puţin mai târziu, decanul îi destăinui soţiei că vizita aceasta nu punea nici un fel de probleme; că Eleanor Gerhardt părea o persoană binevoitoare, afabilă, calmă, deosebit de atrăgătoare, deşi împlinise şaizeci şi cinci de ani. Păr alb, perfect aranjat, siluetă zveltă, ochi de un verde pal, emanând seninătate, bunăvoinţă. Gâtul, purtând probabil urmele necruţătoare ale bătrâneţii, era ascuns sub o eşarfă elegantă, în nuanţe stacojii şi gris-perle.

— Şi acum, spuse decanul, vă lăsăm să vă odihniţi, domnişoară Gerhardt. Vom trimite pe cineva la ora şase să vă conducă la dineu. Vă convine ora şase?

— E perfect, spuse Eleanor.

În timp ce se retrăgeau, bărbatul care era fiul fostului ei amant se uită încă o dată la ea, zâmbindu-i vag, cu ochii mijiţi parcă spre un fascicul puternic de lumină. Eleanor îi răspunse, făcându-i cu mâna. Ar fi vrut să-1 ştie liniştit. Bietul om părea atât de nesigur în mişcări... Oare se simţea vinovat pentru faptele tatălui său, pentru relaţia lui cu ea? Era însă puţin probabil ca el să ştie ceva despre legătura dintre Eleanor şi Edwin Holler, fiindcă pe vremea aceea nu era decât un copil.

Acum era şeful catedrei de muzică de la Colegiul Linden, fiind în acelaşi timp director şi dirijor al orchestrei din

Ellicot. Trebuia să aibă în jur de patruzeci şi cinci de ani, gândi Eleanor. Nu-l mai văzuse de aproape trei decenii.

Numele său era Benjamin. Oare ar fi putut să şi-l amintească singură? Probabil că nu.

Vreau ca băiatul meu să nu sufere, îi spusese amantul ei. Şi nici maică-sa. Dar mai ales băiatul, la el ţin cel mai mult. A moştenit tendinţa mea nevrotică de a exagera lucrurile… şi înclinaţia maică-sii spre disperare.

Înţeleg, spusese Eleanor.

Uneori îi răspundea furioasă. Alteori ironică. Sau cu o francheţe dezarmantă. În sfârşit, degajată, cu un aer îndelung studiat, crezând că în felul acesta îşi putea masca mai bine disperarea. Da, înţeleg, zicea ea, mângâindu-i faţa, ghemuindu-se în braţele sale. Minţea. De fapt, nu-l înţelegea deloc.

Întotdeauna, toamna, se lăsa copleşită de o melancolie vlăguitoare. Nu se mai cenzura… ore întregi se lăsa purtată de gânduri, îi veneau în minte ceasurile de dragoste, imaginea morţii, chipul copilăriei, şi singurul bărbat pe care îl iubise, adică singurul bărbat pe care îl iubise cu adevărat (fuseseră, desigur, mulţi alţii). Întotdeauna, toamna, îşi rememora cu acuitate senzaţii care acum nu-i mai aparţineau, plăcerile aspre, bogate, terifiante ale trupului. Poate era din pricina luminii care cădea pieziş, poate din cauza mirosului înecăcios de frunze arse, sau poate din pricina copiilor care mergeau grăbiţi la şcoală. Zilele curgeau precipitat, împinse parcă de o febrilitate a momentului pe care ea nu mai putea să şi-o asume. Toamna rămânea un anotimp pentru alţii, pentru cei tineri. Nu-i părea rău. Devenea doar elegiacă, asculta cvartetele lui Beethoven, se întorcea la poemele încă nefinisate, la poemele acelea lungi evocând tragismul necesar at renunţării.

Uneori izbucnea în plâns, dintr-o dată, fără motiv. Se trezea din vis plângând, zguduită de un bocet mut, chinuitor. Plângea fiindcă îmbătrânise, fiindcă-era deja

bătrână. Bătrână! O noţiune pe care n-o putea înţelege. Dar, cel mai adesea, se lăsa în voia amintirilor, a lacrimilor purificatoare. Anumite experienţe le putea converti în cuvinte, era un fel de triumf pe care încă şi-1 putea îngădui. Era totuşi poetă. Meşteşugar abil, stăpân pe arta sa. Cu ani în urmă, după relaţia ei nefericită cu Edwin Holler, se hotărâse să supravieţuiască eliminând lamentările şi scriind despre propria ei experienţă. Descoperise atunci o forţă pe

Întotdeauna, toamna care nu avea s-o mai piardă niciodată, forţa de a se împotrivi suferinţei.

Sincere felicitări, suna telegrama trimisă de Edwin, după ce volumul ei de Poezii primise premiul Pulitzer, cu câţiva ani în urmă. Cu admiraţie. Şi cu un dram de invidie.

A râs atunci încântată de rândurile lui, însă nu i-a trimis nici un răspuns.

Întotdeauna, toamna, o invadau astfel de amintiri. Amantul ei murise… dar, într-un fel, continua să rămână viu. Îşi amintea glasul său. Amintirile, atunci când o năpădeau, îi aduceau în faţa ochilor oameni la care ţinuse foarte mult cândva, figura tatălui, imaginea mamei, a unuia din fraţii săi, a uneia dintre mătuşi, oameni care nu mai erau în viaţă, dar pe care şi-i putea apropia în minte, dacă ar fi vrut.

Mulţi ani o obsedase o idee stranie, gândul că nu va supravieţui iernii. Îşi anticipa moartea: fulgurantă, sclipitoare ca o dimineaţă de ianuarie. Nu s-ar fi opus, n-ar fi luptat împotriva ei. (Numai durerea o înspăimânta, în faţa ei fusese întotdeauna îngrozitor de laşă.) Nu avea nici un motiv, niciunul raţional ca să-şi aştepte moartea, era încă destul de sănătoasă, cel puţin pentru o femeie de vârsta ei, dar îşi închipuia, poate mai mult în glumă, că, Edwin Holler murind la şaizeci şi doi de ani, adică cu un deceniu în urmă, ea nu va reuşi să depăşească acest prag, această vârstă. Se surprindea uneori regizându-şi sfârşitul, o făcea cu acel sentimentalism care pe el probabil l-ar fi încântat. Casa cu acoperiş de şindrilă din Chestnut Hill, Pennsylvania, moştenită de la părinţi, ar fi lăsat-o nepoatei sale, o tânără

profesoară de liceu, căreia i-o şi închiriase cu ani în urmă, pentru o sumă modică de şaptezeci şi cinci de dolari pe lună. Sally era o fată de nădejde, ambiţioasă, harnică, nu foarte drăguţă, nici măcar cu şarm; Eleanor continua s-o socotească nepoata ei favorită, ştiind că pentru acest dar i-ar fi rămas mereu recunoscătoare. Mobila din apartamentul ei de pe East Eighty-fifth Street s-ar fi vândut, cărţile s-ar fi împărţit probabil pe la prieteni, ca şi discurile, şi bogata ei garderobă, de altfel; bijuteriile, unele de o mare valoare, ar fi rămas cunoştinţelor ei; banii din bancă, ca şi cei investiţi în diverse întreprinderi, o sumă considerabilă totuşi, ar fi urmat să fie donaţi unor instituţii de binefacere, printre acestea numărându-se şi Asociaţia Americană de Oncologie. Erau momente când îşi plimba privirile peste toate aceste planuri, şi atunci simţea că un ciudat sentiment de mulţumire o cuprinde. Desigur, nu voia să moară, viaţa constituia pentru ea o imensă bucurie, dar în acelaşi timp… în acelaşi timp viaţa ei începuse să devină ciudat de ireală, mai ales în ultimii zece ani. Dacă simţea acest lucru din pricina lui Edwin sau din alt motiv, asta n-o putea şti. (Se despărţi-seră de mult. Să fi trecut douăzeci şi nouă de ani de atunci? Probabil că totuşi nu era din pricina lui.)

Totuşi…

Totuşi ştia că nu este o superstiţioasă. Făcuse, probabil, unele greşeli în viaţă, însă şi acelea niciodată din ignoranţă. I-a plăcut întotdeauna să-şi epateze prietenii cu inteligenţa ei. Ştii prea multe, îi spunea de obicei Edwin, râzând, îndepărtându-se de ea, mimând o teamă caraghioasă. Şi nu numai despre mine, ci despre tot ce există… despre toate. E înspăimântător… începu să cerceteze camera. Era într-adevăr o încăpere plăcută. Adecvată împrejurării. Tapet de mătase în nuanţe albăstrui şi gri, o masă de scris stil Queen Anne, podea de stejar, carpetă orientală, pat cu cadru de alamă. Şemineul îi atrase atenţia. Era foarte curat, fără nici o urmă de praf pe el, iar cei doi buşteni aşezaţi în mijlocul său nu păreau să aibă decât o funcţie decorativă. Probabil

că acolo nu se făcuse focul niciodată. Pe Eleanor o tentase cândva ideea să se încălzească cu lemne. Trăind singură, nemăritată, nu avusese însă niciodată energia necesară, poate nici îndemânarea s-o facă. Dacă fumul vine înapoi în cameră? se întreba ea. Cum să umble cu un lucru despre care nu avea nici cea mai vagă idee?

Pe consola şemineului se aflau un felinar de vânt, un vas Wedgwood, pictat în albastru şi alb, şi un album, Istoria Colegiului Linden – 1894-1964. Cândva, pe vremea când abia începea să fie invitată de felurite universităţi şi instituţii, asemenea cărţi ar fi constituit o noutate pe care, din respect pentru gazde, s-ar fi apucat s-o răsfoiască. Acum nu mai era aşa.

Întotdeauna, toamna

Din oglinda scrinului nu mai rămăsese decât o pată orbitoare de lumină, soarele amiezii lăsând peste chipul ei reflectat un văl dens pe care, deocamdată, n-ar fi vrut să-1 dea la o parte. (Poate că la aeroport curentul îi răvăşise o clipă părul, şi poate că pungile moi, vineţii, dezolante, care-i atârnau sub ochi se îngroşaseră între timp, şi poate că buzele se încărcaseră din nou de acel rictus, arborat uneori fără voie, însă ce importanţă mai avea acum, când vălul acela îi acoperea încă faţa, în oglindă? Până la venirea lor, la ora şase, voia să rămână invizibilă.) Se aşează la fereastră şi dezveli cu privirile peisajul de ţară. Părea cufundată într-o linişte desăvârşită. Oare unde se afla? în partea de nord-vest a statului Connecticut? Nu reuşea să-şi amintească dacă mai fusese aici vreodată. Şi chiar dacă ar mai fi fost, locurile i se păreau acum încântătoare, colinele decupate graţios, frunzele virând deja spre cărămiziul toamnei, o pace gravă, nemărginită: eterna consolare a frumuseţii fără cuvinte.

Vă putem fi de folos cu ceva? o întrebaseră gazdele, ceea ce nu putea fi decât un gest de politeţe, un respect ceremonios. Se afla acolo şi fiul fostului ei amant, copilul său, nu se putea abţine să nu-1 privească. Era mult mai

plăpând decât tatăl său, nu moştenise nimic din aerul acelui om, febril, efervescent. Ochii însă erau aceiaşi… şi fruntea lată, aceeaşi. Îl privi şi schiţă un zâmbet. Încercă şi el să zâmbească. Oare cei din sală observaseră schimbul lor de priviri? Vă mulţumesc, rosti ea, cu eleganţă, dar aş dori să rămân singură pentru câteva ore. Simt nevoia să fiu singură.

Se făcuse trei fără zece. Brusc o cuprinse oboseala: toată povara i se scurse în picioare, ca un plumb. Vârsta, bineînţeles, putea fi o explicaţie. Trase jaluzelele, îşi desfăcu şalul de la gât, îşi scoase rochia, pantofii, se aşează încet pe pat şi închise ochii. Trebuia să se odihnească. Să doarmă. Trebuia să se pregătească pentru întâlnirea din seara aceea, cel puţin psihologic: vocile zumzăind în sala aceea înaltă, elogiile ca nişte hiperbole, solicitudinea risipită, haotică, a unor oameni care voiau să-i arate cât de mult o preţuiesc, pe ea, o străină, Eleanor Gerhardt, şi totuşi un om oarecum apropiat lor, poate şi fiindcă era atât <de bătrână, toţi o socoteau o celebritate, un nume consa crat, o prezenţă plăcută, un soi de monument reconfortant… Vă suntem deosebit de recunoscători pentru că aţi acceptat invitaţia noastră, aveau să-i declare ei în seara aceea.

Cu el, cu Edwin Holler, se zvârcolea pe canapeaua îngustă din păr de cal. Biroul mirosea a praf, a cărţi. Erau sute de cărţi. Undeva în spatele ei, dedesubt, sub capul ei, pe care îl simţea zvâcnind, se auzea un pian: notele aveau uneori un sunet vătuit, neclar, alteori extraordinar de precis. Cu două etaje mai jos un băieţel exersa la pian. Ore întregi, cu o tenacitate exasperantă. Era fiul lui Edwin, Benjamin, despre care se spunea că e talentat. Deosebit de talentat. Eleanor îl auzea schimbând gamele, sărind de la un fragment la altul, fixându-se în cele din urmă pe o bucată pe care o cânta în întregime. (Abia mai târziu, mulţi ani mai târziu, a aflat că bucata aceea lentă, frumoasă, de o excesivă luciditate, era un Saţie.) Notele îi înotau în auz. Nu reuşea să le asculte. Plângea în hohote, asurzită, orbită.

Frumoasa mea, îi spunea Edwin. Micuţa mea frumoasă.

O săruta cu lăcomie, o îmbrăţişa, se îngropa în ea. Când vorbea de dragoste îl cuprindea fervoarea. Şi îi vorbise atunci, abia păşise, pentru prima oară, în biroul său de mansardă, îi vorbise despre dragoste, despre căsătorie; o îndemnase chiar să plece împreună în Europa. Ar fi fost oare cu putinţă? Ofta, rezemându-se de fruntea ei, trepidând, sărutând-o cu sălbăticie. Lacrimogen, tumultuos, alintat, imprevizibil. Edwin Holler. Se născuse la Miinchen, ar fi vrut să-i arate şi ei oraşul acela. Ar fi vrut să plece împreună în Turcia, în Afganistan, în India. Scria o carte despre Bactria, străvechea Bactrie. Istoria unei civilizaţii, cu distrugerea şi sfârşitul ei. Voia să scrie o carte remarcabilă: cea mai ambiţioasă, cea mai cuprinzătoare în acest domeniu. Voia să devină celebru, un savant celebru. Să fie invitat pretutindeni în lume, să ţină conferinţe, să fie visiting professor, iar ea să-1 însoţească peste tot. Micuţa lui, micuţa lui frumoasă.

Eleanor râdea disperată.

Se agăţa de el, îl săruta. Ar fi fost oare cu putinţă?

Întotdeauna, toamna

Avea douăzeci şi nouă de ani când s-au întâlnit şi treizeci şi patru când s-au despărţit. S-au cunoscut la mijlocul anilor patruzeci, la Boston. Edwin Holler preda la un colegiu de fete şi locuia la Cambridge. Eleanor l-a văzut pentru prima oară la o petrecere, şi curând după aceea s-a dus la el, a urcat scara aceea exterioară, de serviciu, in-trând direct în biroul lui de la mansardă, păşind ca o mireasă neajutorată, stingherită. Te miră că am venit? l-a întrebat ea atunci. Şi pe mine mă miră. Când vezi o femeie atât de insistentă, cred că îţi pierzi capul…

Insă el n-o asculta. Frumoasa mea, şoptea el. Micuţa mea frumoasă.

Profesorul Holler era un bărbat masiv, tumultuos, exuberant, cu o figură care părea mult mai îmbătrânită decât era în realitate. (Avea numai treizeci şi opt de ani

când l-a cunoscut Eleanor.) Nu era un bărbat frumos. Avea momente când devenea chiar urât. Frunte – latã, întinsă, ochi sfredelitori, şi un nas prea ascuţit. Degete mari, nesigure, veşnic pătate de cerneală. Obişnuia să vorbească singur, cuprins de exasperare, de fericire.

Unde se scurg orele? era refrenul său. Pentru Edwin viaţa era precipitată, melodramatică. Nu se sfia să plângă, nu se sfia să implore. Când citea poeziile lui Eleanor (pe vremea aceea, versurile ei afişau o retorică metafizică, foarte gustată de unii tocmai din pricina dificultăţii lor, retorică repudiată de Eleanor mai târziu) nu se sfia să recunoască, să admită că nu înţelegea decât foarte puţin din ele, şi că într-un fel, imaginaţia ei îl înfricoşa.

Nu cred că am mai întâlnit pe cineva care să-ţi semene, spunea el.

Nu minţea. Era sigură că atunci n-o minţise.

Intrase atunci în biroul său, soţia sa era în apartamentul de mai jos, băieţelul lui era acasă, poate că şi vecinii stăteau la pândă, şi totuşi el nu se sinchisea, indiferenţa lui era într-adevăr uluitoare. Despre nevasta lui nu spunea decât un singur lucru, că este o femeie „dificilă” şi „egoistă”. Erau căsătoriţi de mulţi ani, de foarte mulţi ani, se luaseră de tineri, nu aveau pe atunci decât douăzeci de ani, însă cu timpul se înstrăinaseră, se întâmplase ceva. Din vina cui? El nu se socotea vinovat, în nici un fel.

Poate că totuşi vizitele lui Eleanor nu aveau nimic şocant în ele, atâţia studenţi, atâţia prieteni obişnuiau totuşi să-1 caute adesea. Urcau scările, ca şi ea, băteau la uşă şi, dacă el nu era înăuntru, sau lucra cufundat printre cărţi, plecau, coborând pe aceeaşi scară. Uneori reveneau mai târziu sau îl căutau la facultate. Se întâmplase de câteva ori ca Eleanor să audă şi ea aceste bătăi în uşă, erau împreună, înghesuiţi pe canapeaua îngustă, iubindu-se, şi dintr-o dată să fie cuprinsă de teamă, dar nu fiindcă ar fi fost surprinsă alături de el, ci pentru că altcineva i l-ar fi putut răpi. Nu

voia să-1 împartă pe Edwin cu nimeni, nu voia să cedeze nici măcar o f arama din atenţia lui binevoitoare.

Se vedeau în acel birou de mansardă unde nu te puteai strecura decât printre mormane de cărţi, şi unde ceasurile de dragoste erau trăite mai intens poate tocmai din pricina celorlalţi din casă – soţia lui, mereu invizibilă, şi băieţelul care exersa la pian. Mai târziu a început s-o viziteze Edwin în apartamentul ei dintr-o casă veche, pitorească, aşezată chiar pe culmea dealului, pe Beacon HilL îi aducea întotdeauna cadouri, o sticlă de vin, un coniac, un buchet de trandafiri, de gura leului sau azalee, păpuşi bizare în brocarturi aurii, un volum de poezii în germană de un autor de care Eleanor nu auzise până atunci, dar pe care Edwin îl considera un „geniu formidabil”. Alteori se întâlneau la un hotel din centru, se plimbau cu un combi al lui Edwin pe coastă, până la Swampscott sau Marble-head. De câteva ori au ajuns şi la New York. Edwin era un îndrăgostit de modă veche, mereu atent, până la exagerare, dramatizând uneori, până la ridicol.

Era convinsă că el trăieşte prima lui aventură de când s-a căsătorit. Era convinsă că ea este prima femeie de care s-a îndrăgostit cu adevărat.

Într-o zi s-au certat, şi atunci, ca s-o potolească, el i-a răsucit mâna. Bine! Strânge mai tare. O merit. Hai, loveş-te-mă! Era capricioasă, neastâmpărată, imprudentă, poate şi puţin proastă. La începutul relaţiei lor, ea fusese aceea care se implicase mai puţin, păstrându-şi o oarecare detaşare, îşi repeta întruna că nu are de gând să se mărite, acest pas nu dorise niciodată să-1 facă, numai ideea în sine de mariaj i se părea imbecilizantă, absurdă. El o avertizase, îi

Întotdeauna, toamna spusese că va regreta amarnic această obstinaţie. Era nefiresc ca o femeie să rămână nemăritată, să pună atâta în-căpăţânare în acest refuz, o să vadă ea, o s-o simtă pe pielea ei, o ameninţa el. S-au certat, întâi în glumă, apoi mai serios, s-au împăcat însă repede, şi atunci Eleanor s-a hotărât să se despartă de el, măcar

câteva săptămâni, să-1 ţină la distanţă, să-şi contemple în linişte, singură, sentimentele. L-a lăsat acasă, el s-a apucat atunci de lucru, muncea douăsprezece, paisprezece ore pe zi. Când s-au revăzut, s-au certat din nou. Abia atunci însă Eleanor şi-a dat seama cât de mult îl iubea. Avea douăzeci şi nouă de ani. Împlini treizeci. Apoi, treizeci şi unu.

Vrei să mă sinucid? îl întrebă ea o dată, împinsă parcă de un impuls.

Apucase balustrada podului ca şi cum s-ar fi pregătit să se arunce, azvârlise piciorul înainte, ca într-un joc, nici nu putea fi altceva, căci ce era'dacă nu o simplă glumă, ea, Eleanor Gerhardt, n-ar fi putut face un asemenea gest disperat. Edwin însă reacţionă ca şi cum totul ar fi fost serios. Opreşte-te! Ai înnebunit? Ce-i cu tine? O să regreţi… I-a vorbit atunci cu atâta spaimă în glas, cu atâta îndârjire, încât Eleanor a izbucnit în râs. Chiar îşi închipuise că ameninţările lui ar mai fi putut avea vreun efect asupra unei femei hotărâte să se sinucidă? Nu fusese, bineînţeles, decât o farsă, nimic mai mult decât o farsă, oricine şi-ar fi dat seama de asta, oricine, numai Edwin Holler nu. Mai târziu, când au ajuns acasă, acum erau iarăşi în apartamentul ei, culcaţi în pat, Edwin a vrut cu orice preţ să-i amintească de acest joc, să-i spună că jocul de-a sinuciderea nu-i decât o tâmpenie, o glumă idioată de care, cândva, la bătrî-neţe, o să-şi amintească, fără îndoială, cu destulă jenă.

Nu mai ştia ce să creadă. Parcă i-ar fi vorbit în altă limbă. El care era o fiinţă atât de histrionică, capabilă de cele mai surprinzătoare teribilisme, cum se putea preta la asemenea inepţii, cum putea să debiteze asemenea naivităţi? Le scotea din colecţia lui de proverbe germane sau din legendele pentru copii? Nu se mai putea abţine, izbucni în râs.

O plesni peste faţă. S-o potolească.

Da. Aşa-i. Ai dreptate. Loveşte-mă. Fă ce vrei cu mine. Ştiu, o merit.

Niciodată nu se simţise atât de tânără. Era sigură că nu va îmbătrâni niciodată.

În braţele lui devenea nemuritoare.

Degetele ei pierdute în părul său aspru, des; gurile prinse într-o sfâşiere prelungită; trupurile amestecate într-o zvârcolire; ritualurile necesare ale iubirii. (După ce s-au despărţit, Eleanor îşi făcuse un ţel din a căuta alţi bărbaţi; un timp, umblă după bărbaţi înalţi, de o lene-voasă afabilitate, puţin dezordonaţi, bărbaţi care să aibă, bineînţeles, familie; bărbaţi care s-o facă să sufere. Voia să-şi elibereze memoria, să-1 şteargă pentru totdeauna din ea. Nu-1 iertase, nu-1 putea ierta, oricât timp ar fi trecut de la despărţirea lor. Ar fi vrut să-1 vadă mort. Abia după cinci, şase ani reînvăţa să facă dragoste, fiindcă după legătura ei cu Edwin îi amorţiseră toate simţurile, devenise crispată, neatentă, stânjenită, sau prea lucidă. Din cauza lui se înstrăinase de propriul ei trup, şi de aceea nu-1 putea ierta.), Premiul Edna şi Walter G. Davison pentru merite în literatura americană îi aducea un câştig de o mie cinci sute de dolari: Era un motiv pentru care se simţea datoare să mulţumească, cu un zâmbet plin de recunoştinţă şi acomodat împrejurărilor, şi să recite poemul ei despre toamna în New England, o elegie cu care era sigură că va cuceri publicul din sală; apoi, ţinu un scurt discurs care lăsă o foarte bună impresie. Şi astfel se sfârşi cea mai dificilă parte a serii.

Lumea se adună în jurul ei, voiau s-o felicite, să-i strângă mâna, mâna aceea atât de plăpândă, atât de fragilă. O clipă se dădură înapoi lăsându-1 pe fotograf s-o prindă în cadru, alături de tânărul, jovialul decan al Facultăţii de litere.

E o cinste să vă avem în mijlocul nostru, se auziră câteva voci din jurul ei. * E o mare cinste.

Dădu autografe pe cărţile ei, cele mai multe erau ediţii ieftine de Poezii. Obosise, însă n-ar fi vrut s-o arate. Se putea sprijini discret de podium dacă o lăsau puterile, se

Întotdeauna, toamna putea ajuta de mâna cealaltă, mai odihnită. Nu mai distingea toate cuvintele care îi erau adresate, continua însă să-şi învăluie asistenţa într-un zâmbet amabil, şi nu trebuia decât să dea încet din cap, cu înţeles, pentru ca cei din preajma ei să se declare mulţumiţi. N-ar fi fost deplasat nici dacă le-ar fi cerut să repete câteva cuvinte, vreo întrebare, nimic mai firesc cu atâta gălăgie în sală. Din fericire, reuşise să doarmă vreo trei sferturi de oră în camera pe care o primise la Casa de Oaspeţi a Universităţii, probabil că altfel i-ar fi fost foarte greu, poate* că nici, discursul n-ar fi fost în stare să şi-1 mai ţină, dezamăgin-du-şi astfel publicul, iscând speculaţii, discuţii, exact ceea ce i se părea lui Eleanor de nesuportat, dezagreabil: vâlva inutilă.

Recepţia avea loc într-un salon cu o decoraţie sofisticată, numit şi Camera Fondatorilor; Eleanor observă că decanul, soţia sa şi Benjamin Holler alcătuiseră în jurul ei un fel de scut protector, voiau probabil s-o apere de vorbăreţii agasanţi, de inoportuni. (în ultimii ani doar foarte puţini poeţi tineri apelaseră la ea, oferindu-i spre lectură un volum sau cerându-i părerea.) Cineva îi întinse un whisky cu sifon pe care îl acceptă. Îşi auzi râsul, era ca un chicotit de fetiţă, melodios. Oare cine erau aceşti oameni? Aceşti străini. Era, desigur, impresionant să fii tratată cu atâta deferenţă, să ţi se încredinţeze, ca semn de preţuire, un premiu literar, să auzi tot felul de elogii, că poezia pe care o scrii reprezintă foarte mult pentru ei, că poezia pe care o scrii contribuie în mod evident la îmbogăţirea literaturii americane – oare ce înţeleg ei prin literatura americană? oare ce înseamnă literatura americană? se întrebase ea, nu o dată – era atât de plăcut să auzi aceste lucruri, deşi nimic nu putea fi adevărat, nimic în afară de politeţea lor desăvârşită. Atinsese o vârstă când, în orice colţ al ţării s-ar fi dus, ar fi fost primită la fel, cu aceeaşi afecţiune, cu aceeaşi admiraţie, cu aceeaşi generozitate. I se păreau toţi atât de irezistibili, atât de tineri.

Auzi dintr-o dată o voce lângă ea.

— Mai doriţi ceva de băut, domnişoară Gerhardt?

Se întoarse şi-1 zări pe fiul lui Edwin. Fără să fie nevoie, se sprijini uşor de braţul său. Strânse sub degete materialul aspru al sacoului. Da. Nu. Ei, poate. Îi trecu prin minte atunci că mâna ei palidă, subţire, fragilă, străbătută de vinişoare delicat-albăstrui, era încă atrăgătoare. Safirul în formă de stea, prins în diamante, era superb. Arăta ca un inel foarte vechi, ca o moştenire de la o rudă îndepărtată, când, de fapt, nu era decât o bijuterie destul de recentă, un cadou pe care Eleanor şi-1 făcuse singură, ca un capriciu, când împlinise cincizeci şi nouă de ani.

— Da? Deci să vă mai aduc un pahar? întrebă Benjamin. '

— Dacă nu te deranjează, spuse Eleanor.

În timp ce soţia decanului îi povestea cât de multe lu-* cruri se schimbaseră la Vassar (făcuseră amândouă studiile la Vassar, însă în perioade diferite), Eleanor îl urmări pe fiul lui Edwin care se îndrepta spre bar. Abia astăzi aflase că Benjamin Holler preda la Linden – cuixi ar fi putut oare să afle mai devreme acest lucru? – dacă nu cumva ştiuse de mult că el este profesor aici, însă, cu vremea, uitase complet acest amănunt. Trecuseră mulţi ani, foarte mulţi, de când spionase, de la distanţă, discret, casa soţilor Holler, pe vremea aceea ştia aproape tot ce se întâmpla acolo, dar, după ce Edwin a divorţat de soţia lui şi s-a mutat în California, după ce s-a recăsătorit, după ce a acceptat postul de visiting professor la Universitatea din Hawaii, de unde n-a mai revenit niciodată în State, după derularea atâtor evenimente, Eleanor n-a-mai ştiut exact ce trebuie să afle şi ce trebuie să dea uitării. Ştia că Benjamin Holler studia muzica. Se înscrisese la Juillard, încercă ea să-şi amintească, încă de la o vârstă fragedă, nu putea avea mai mult de cincisprezece, şaisprezece ani pe vremea aceea. Dar, între timp, Edwin plecase din Boston. Viaţa lui a luat alt curs. Ca şi a ei, de altfel.

Un timp, s-a simţit îngrozitor. Lovită, crunt lovită. El îi declarase la început că o iubeşte, îi făcuse curte, îi dăduse impresia că vrea s-o ia de nevastă, dar, după câţiva ani, când legătura lor a intrat pe alt făgaş, când a devenit limpede că cea care nu poate trăi fără celălalt este Eleanor, şi nu Edwin, el nu i-a mai amintit despre căsătorie, pomenindu-i în schimb de obligaţiile sale de soţ şi tată; şi asta nu pentru că şi-ar fi iubit soţia, ci pentru că, zicea el, era de datoria lui să se îngrijească de ei, de nevasta şi copilul său. Pe vremea aceea, Eleanor era o tânără încântă

Întotdeauna, toamna

40Îtoare, fire deschisă, chiar puţin insolentă, renumită în Boston pentru nonşalanţa şi sarcasmul ei, dar şi pentru versurile care apăreau în tot felul de reviste, atât de des, încât începuse să trezească invidii. Îşi făcuse multe cunoştinţe, dar şi duşmani, nici ea nu ştia de ce, o gaşcă de detractori. Nu-i păsa, avea impresia uneori că este invincibilă: era hotărâtă să-şi perfecţioneze tehnica, s-o rafineze, după cum tot atât de hotărâtă era să ia cu asalt toate premiile literare. (Prima ei carte, o tentativă destul de timidă, intitulată Nutriri, a primit Premiul Consiliului Naţional *al Artelor, iar un ziar din Boston s-a grăbit să publice un interviu cu ea, cât se poate de măgulitor.) Erau şi momente când, dimpotrivă, se simţea vulnerabilă, neajutorată ca un copil, ridicol de fragilă, şi atunci, ghemuin-du-se în braţele lui, plângea. Nu voia să se mărite, dar poate că totuşi… Oare n-ar fi fost cu putinţă să plece împreună un an, undeva departe, l-a întrebat ea la un moment dat, de fapt fusese mai mult o rugăminte, oare nu. Avusese chiar el această idee la început, şi atunci de ce renunţase la ea, de ce se răzgândise între timp? N-o mai iubea? Poate că nici n-o iubise vreodată? încerca s-o liniştească, însă toate explicaţiile pe care i le dădea o înfuriau şi mai mult, fiindcă poruncindu-i să înceteze, să tacă, să se liniştească, o îndepărta de fapt de el, fiindcă ea, în loc să-1 asculte, i se împotrivea, furioasă, îndârjită. Cum l-ar fi

sfâşiat atunci, dacă ar fi putut, cu mâinile ei l-ar fi sfâşiat! Când erau împreună, dragostea lui părea deasupra oricărei suspiciuni. Nici o altă femeie n-ar fi putut pretinde mai mult, o iubire mai pătimaşă. O iubea ţipând, erau strigăte smulse din trupul său, cu o brutalitate împinsă până la neruşinare. Şi ea îl iubea, ar fi putut oare să nu-1 iubească? (Mai târziu, peste ani, îşi va aminti că tot timpul cât au fost împreună a urmărit-o luciditatea, o înspăimântătoare, anihilantă luciditate, chiar şi în momentele când părea copleşită de pasiune, de furie. O tânără necugetată, lacrimogenă, debordantă, şi cu toate acestea, mereu întoarsă spre sine, spre propriile gesturi, ca spre un spectacol urmărit de la distanţă, indiferent. Ca o actriţă care repetă replicile dificile tocmai pentru a le controla până când cuvintele, în loc să fie supuse, o supun pe ea, împin-gând-o încotro vor, subjugând-o.)

Te părăsesc, îi striga ea. Am să te părăsesc. Iubita mea, Eleanor, te implor…

Ştiu ce vrei, ştiu ce urmăreşti, ce ai urmărit tot timpul. Şi tocmai de aceea te părăsesc. -

Şi totuşi legătura lor nu s-a rupt. A continuat, s-a mai târât încă un an. Telefoane, în fiecare noapte, ameninţări cu sinuciderea, crize de plâns urmate de perioade de luciditate, de calm, de speranţe; se întâlneau din nou, la Boston, petreceau câte un week-end la New York; erau frânturi de dragoste disperată. Relaţia cu Edwin a durat cinci ani; el se schimbase foarte puţin: părul i se albise parcă, devenise mai zbârlit; se îngrăşase cu vreo cinci kilograme. În mare, însă, rămăsese neschimbat. Eleanor însă era alta. Se schimbase foarte mult. Nu mai era ca înainte… nu mai era tânăra. Încă o urmărea imaginea ei de odinioară, imaginea acelei tinere încântătoare, până când, alunecându-i întâmplă-tor ochii pe oglindă, îşi dădea seama cât de jalnic putea să arate în realitate.

M-a urâţit, mărturisea ea oricui ar fi fost dispus s-o asculte. Uitaţi-vă ce-a făcut din mine. *

Şi cunoştinţele ei se amuzau, parcă le-ar fi spus o glumă bună, nu s-a urâţit deloc, se înşală, ziceau ei, însă, mai târziu, când se despărţeau de ea, începeau s-o bârfească. Avea tot mai mulţi duşmani. Nu se mai putea încrede în nimeni.

Am să te părăsesc, îl ameninţa ea.

El îi apucă în palme chipul palid, înfierbântat, şi o sărută, un sărut de despărţire. Am să te părăsesc…

Gazdele şi-au dat seama că recepţia începea s-o obosească. Deşi era numai zece, s-au grăbit s-o conducă la Casa de Oaspeţi a Universităţii. Benjamin Holler îi însoţea, aşezat în maşina decanului, alături de ea, pe bancheta din spate.

Se discuta degajat, se trecea de la un subiect la altul cu uşurinţă, era tot mai evident, de altfel, că se aflau în faţa unei toamne splendide, şi împrejurimile aveau, fără îndoială, un pitoresc al lor, iar fondurile cu care era înzestrată facultatea se dovedeau a fi, nici nu se putea altfel, din cele mai generoase, fiindcă facultatea, ziceau ei, şi-a

Întotdeauna, toamna demonstrat cu prisosinţă „tinereţea, vigoarea, spiritul comunitar”. Pe Eleanor n-o interesau câtuşi de puţin aceste discuţii, ceea ce n-o împiedică să-şi audă de câteva ori glasul, prins în schimbul de replici. Avea totuşi un sentiment de mulţumire, ştia că se achitase în modul cel mai onorabil cu putinţă de obligaţiile ei din acea seară. O seară care se apropia acum de sf îrşit. Erau încă proaspete în memoria ei primirea entuziastă a sălii, aplauzele generoase ale publicului. Probaţii că după o săptămână, poate mai mult, amintirea vizitei la Colegiul Linden va păli, poate că după o lună impresiile de aici se vor amesteca, se vor suprapune cu cele de la Universitatea Virginia, unde, cu un an în urmă, i se înmânase un grad onorific. Şi acolo aceeaşi afabilitate, căldură, generozitate, aceleaşi strângeri de mână, fotografiile de circumstanţă,

clincănitul vesel de pahare, şi apoi, zborul de întoarcere acasă.

Dar Benjamin Holler? Şi pe el îl va uita? Nu, fără îndoială, imaginea lui îi va rămâne în memorie.

Cel puţin a fost dragoste adevărată, simţi brusc nevoia să-i spună, în timp ce erau acolo, în maşină. Tatăl tău şi cu mine ne-am făcut destul rău unul altuia, am suferit, ne-am chinuit, dar cel puţin am fost vii, am trăit. Am fost stăpî-niţi de pasiune… am trăit această iubire cu toată fiinţa noastră. Ani de zile l-am urât, i-am dorit moartea, şi apoi, dintr-o dată, înverşunarea aceasta s-a topit, acum, când mă gândesc la el, o fac iarăşi cu dragoste, de parcă timpul nici nu s-ar fi scurs, ca şi cum totul ar fi neschimbat. Sunt încă amanta lui tânără, lacomă, înspăimântată.

După ce a plecat din Boston, Eleanor s-a întors, pentru câteva luni, la familia ei din Chestnut Hill. Nu s-au înţeles însă, îi făceau mereu reproşuri, deveniseră posesivi (evident, sub pretextul intangibil al iubirii), posesivi şi foarte susceptibili. Avea treizeci şi cinci de ani. Se simţea o ruină, o femeie ratată, oribil de secătuită: de câte ori se gândea la Edwin, simţea un nod în gât, simţea că se înăbuşă, parcă un hohot de plâns i s-ar fi oprit în coşul pieptului. Nu mai avea nici un prieten. Şi nici nu voia să-şi mai facă vreunul. Se mută la New York, într-o cameră parţial mobilată, din West Side, unde zăcu în pat câteva zile, în letargie, epuizată, incapabilă să se îmbrace, să scrie. Era convinsă că nu va mai scrie niciodată, ce rost ar mai fi avut să scrie? Avusese cu poeziile ei destule succese; era invidiată chiar şi pentru succesele ei efemere, locale. Însă tot timpul muncise cu îndârjire; ştia că, apucându-se din nou de lucru, ar fi putut ajunge iarăşi o poetă de clasă. Dar, ce rost mai avea să scrie? La început, Edwin se arătase interesat de poezia ei, mai târziu însă avea s-o privească cu indiferenţă. La început, o iubise într-adevăr, o iubise foarte mult, însă cu timpul dragostea lui s-a mistuit. Şi chiar dacă s-ar fi apucat iarăşi de scris, chiar dacă ar fi avut un mare

succes cu volumele ei, tot n-ar fi reuşit să-1 recucerească pe Edwin, să-1 convingă s-o iubească din nou.

Îl ura. Într-un mod mai mult abstract, fiindcă ura ei aluneca dezlânat, fără să se poată fixa de imaginea lui, lăsând doar o mâzgă în urma ei, murdărind aerul. Într-o zi, îşi aşează uşor lama pe încheietura braţului, ar fi vrut să vadă ce se poate întâmpla dacă… Cât de mult se detesta: era atât de falsă, atât de laşă. Lama îi juli puţin pielea fină, şi atunci, fără să mai stea pe gânduri, o aruncă la coş. Dumnezeule, ţipă ea, ce prostie!

Lama lăsase o urmă subţire pe piele. Dinţii pieptenului cu care îşi îndrepta părul îi zgâriau pielea capului. Aerul limpede, cumplit de rece al iernii îi sfâşia plămânii. Ce decădere, gândi ea. Parcă nu mai era ea.

Voia să-i telefoneze. Voia să-i scrie.

Era sigură că dacă ar fi reuşit să ia din nou legătura cu Edwin, el ar fi reprimit-o. O iubise totuşi atât de mult…

Nu-i telefonă, nu-i expedie nici o scrisoare. În schimb, începu să lucreze. La început haotic, minată doar de cinismul situaţiei. Dacă tot se detesta atât de mult, de ce n-ar fi exploatat poetic acest simţământ? Era preferabil, desigur, să-ţi iubeşti eul, sau măcar să-1 tratezi cu o oarecare toleranţă, însă dacă această relaţie nu mai era de conceput, atunci trebuia să construiască doar cu ce mai rămăsese. După luni de zile, rezultatele întârziau să apară, eforturile ei se conturau doar în mormane de ciorne, de schiţe. Senzaţii fruste. Cuvinte. Apoi, se lansă într-o nouă legătură, de data aceasta era perfect conştientă că nu-1 iubea pe celălalt, că nu se simţea în nici un fel atrasă, însă o făcea numai fiindcă avea nevoie de o persoană, de un obsta

Întotdeauna, toamna col între ea şi Edwin Holler, fiindcă nu putea să-şi controleze propria experienţă atâta timp cât nu se detaşa de ea, cât nu lua o distanţă. Apoi, emoţiile s-au transformat în cuvinte. Cuvintele urmau, la rândul lor, să capete o anumită direcţie, un anumit ton. O anumită

structură în care să se lege, în care să rămână. O structură perfectă, ar fi spus ea.

Doi ani mai târziu a apărut Un anotimp al iubirii. O carte stranie, nu avea mai mult de o sută de pagini, cu bucăţi scurte, enigmatice, unele în versuri, altele în proză, într-un stil eliptic, cu totul nou faţă de ce scrisese Eleanor până atunci. Volumul nu s-a bucurat de prea multă atenţie din partea criticii, ca majoritatea cărţilor de poezie, de altfel, însă Eleanor nu s-a simţit dezamăgită, în fond nici nu se aştepta la altceva. Ar fi dorit însă ca măcar Edwin să-i fi citit volumul, ar fi dorit să primească o scrisoare, câteva rânduri de la el, şi poate că în felul acesta… El însă nu-i va scrie nici un rând. Probabil că nu citise cartea, sau poate că nici măcar nu auzise de ea.

Câţiva ani mai târziu, într-un moment când pregătea alt volum pentru tipar, a primit un telefon de la un director de teatru care, după ce citise Un anotimp al iubirii, o carte care îi plăcuse foarte mult, ar fi dorit să-i facă o ofertă de dramatizare, bineînţeles cu colaborarea unui regizor. La început a refuzat, ideea în sine i se păru ridicolă. Nu avea nici o noţiune despre ceea ce înseamnă să scrii o piesă, iar perspectiva unei colaborări o irita. Cât despre subiect, i se părea prea banal: o poveste de iubire, un sfârşit trist, doi oameni care suferă foarte mult şi care, în final, se despart. Directorul a insistat totuşi. Până la urmă Eleanor a acceptat. Rezultatul: o piesă surprinzător de bună. Foarte uşor de montat, fiindcă nu cerea decoruri deosebite, şi nu avea decât două personaje. O piesă de dragoste, care câştigă repede publicul, mai ales pe femei. Deşi subiectul era destul de banal, piesa era scrisă într-o limbă percutantă, incisivă, subtilă, necruţător de precisă, impresionantă. Reuşi să vadă spectacolul, şi nu regretă deloc. După aceea se întâmplă ceva extraordinar. Piesa începu să aducă încasări, mai ales de la teatrele universitare şi de la cele de vară. Pe la începutul anilor şaizeci, un teatru din New York o prezentă într-o nouă

montare. Eleanor Ger hardt, între timp poetă consacrată, câştigă renumele de precursor al mişcării feministe. Era apreciată pentru francheţea opiniilor, pentru eficienţa şi forţa cu care condamna ideile preconcepute pe care se construise supremaţia bărbaţilor. Ar fi putut să scrie şi alte piese, ar fi putut să scrie un roman, dar, prudentă, ocoli asemenea riscuri. Nu era avidă după aplauzele publicului; poezia îi era suficientă. O vreme, primi drepturile de autor cu un oarecare simţământ de culpabilitate… ca poetă era mereu tentată să creadă că un autor nu e plătit niciodată la adevărata lui valoare. Mai târziu, cu trecerea anilor, după ce câştigurile şi tirajele cărţilor ei s-au mărit, a început să-şi încaseze veniturile cu aerul cel mai firesc: nu numai că n-o mai deranjau, dar socotea că esle cel mai normal lucru să le primească.

Cunoştinţele ei ştiau că Un anotimp al iubirii era inspirat de relaţia ei cu un bărbat, Edwin Holler, şi mai ştiau că Holler publicase o singură carte, un studiu erudit despre un aspect obscur al civilizaţiei greceşti; pe Holler însă nu-1 cunoşteau personal, şi nici nu ar fi avut curiozitatea să-1 cunoască. Cum a reacţionat el la piesă? o întrebau ei pe Eleanor. Ce reacţie ar fi putut să aibă un bărbat care îşi vede faptele, personalitatea, viaţa dezvelite, expuse spectatorilor pe scenă? Eleanor le răspundea scurt că nu ştie şi că nici nu-şi poate imagina reacţia bărbatului într-o asemenea situaţie. Dar soţia lui, ea cum a reacţionat? insistau ei. Probabil că a văzut în piesă o ironie, fosta amantă a soţului ei făcând din acea legătură subiectul unei piese de succes. Eleanor nu mai aflase nimic despre nevasta lui Holler. Însă cum ea nu fusese niciodată o mare cititoare, probabil că nici nu auzise de volumul ei de poezii, şi cu atât mai puţin de piesă. De fapt, ele nici nu se cunoşteau, nu se văzuseră niciodată. Ar fi putut bănui ceva, însă nu existau nici un fel de dovezi. Se spunea că această femeie era egoistă, vanitoasă, limitată, ocupându-se numai de căminul şi copilul ei. Soţul ei n-a mai stat mult cu ea, după ruperea

legăturii cu Eleanor. A divorţat, s-a căsătorit cu o femeie de douăzeci şi cinci de ani, soţia unui fost coleg al său.

Am fost prima lui amantă, îşi spuse Eleanor. Se întreba dacă acest lucru era adevărat. Probabil că se înşela:

Întotdeauna, toamna îi plăcea însă sunetul cuvintelor, ironic, ferm şi resemnat în acelaşi timp.

Să-i facă o cafea? în camera alăturată era o mică bucătărie înzestrată cu cele trebuincioase. Nu, nu era nici un deranj.

El refuză, spunând că o singură ceaşcă îl ţine treaz toată noaptea, când, şi aşa, suferă de insomnie. Eleanor murmură ceva, dându-i dreptate. Zâmbiră amândoi, uşor stânjeniţi.

Eleanor se aşezase pe un scaun cu spate de pânză, lângă şemineu, într-o poziţie care îi apăru de la început destul de rigidă. O doamnă bătrână, venerabilă. Cu mâinile strânse în poală. Benjamin Holler stătea în faţa ei pe un scaun firav, îmbrăcat în creton. Era foarte agitat. Eleanor observă că degetele lui se mişcau continuu, ca şi cum ar fi însăilat o melodie la pian, pe un ritm tainic. Ar fi vrut să-i povestească, să-i spună cât de frumos cânta când era copil, nu-i ieşea din minte sunetul acela, erau câteva bucăţi melancolice, obsedante, care nu-i mai ieşeau din minte…

— Am putea să…

— Mă gândeam că…

Se opriră amândoi. Eleanor începu prin a-1 întreba dacă mai aflase ceva despre tatăl său, ar fi vrut să ştie dacă în ultimii ani de viaţă fusese fericit, acolo în Hawaii, parcă în Hawaii trăise, nu-i aşa? '

— N-am putut afla prea multe despre el, răspunse Benjamin, cu un zâmbet difuz, amar. N-am păstrat legătura cu el.

— Îmi pare rău, spuse Eleanor.

— Îmi închipuiam că… probabil a păstrat legătura cu dumneavoastră.

— Nu, spuse Eleanor uimită. Nici gând.

— M-am gândit că poate…

— O singură telegramă, acum câţiva ani… adică acum doisprezece, poate chiar paisprezece ani… doar o singură telegramă, nimic mai mult.

Degetele lui Benjamin alergau în gol, nestăpânite, vioaie. -

— Întotdeauna s-a purtat ca un om de nimic, spuse el.

Luată prin surprindere, Eleanor pufni în râs. Era însă numai un gâlgâit strangulat, tern.

— A fost un om… un om excepţional… ar fi fost în „tare să…

— A fost un om de nimic, spuse Benjamin sec. Scoase apoi din sacoul său cenuşiu, de tweed, un plic gros; pentru o clipă expresia feţei i se schimbă. Eleanor se temu că-1 va vedea izbucnind în plâns.

— Maică-mea credea că toate relele i se trag de la eşecul lui profesional, fiindcă nu ajunsese niciodată acolo-unde ar fi dorit, o autoritate în domeniu, nu devenise celebru, aşa cum credea că o merită. Era atât de meschin, era atât de ranchiunos, atât de răuvoitor… nu se dădea în lături de la nimic, putea să scrie recenzii veninoase despre cărţile lui Eliade, le trimitea la tot felul de reviste, şi asta numai ca să-şi vadă numele tipărit, nu conta că în felul acesta lovea într-un vechi prieten. Şi totuşi cred că mama se înşela… Chiar dacă ar fi ajuns vreodată celebru, probabil că tot atât de mizerabil ar fi rămas… un om de nimic.

— Oare? întrebă Eleanor nedumerită. Se uită insistent la Benjamin. Nimic din imaginea iubitului ei de odinioară nu se mai afla pe acest chip: chiar şi ochii erau alţii, străini. Da, acest tânăr cu început de chelie, atât de pornit împotriva tatălui său, îi era străin.

— Am crezut că… da, am crezut într-adevăr că îl iubeai, spuse ea cu o voce muiată, am crezut că totuşi… îl iubeai pe tatăl tău…

Benjamin râse; un sunet înfundat, hârâit.

— Când?

— Poftim?

— Când ai crezut?

— Când am crezut că îl…
— Când ai crezut că îl iubeam?
— Nu ştiu… nu mai ştiu. Poate când erai copil.
— Şi când te gândeai la asta?
Eleanor era descumpănită, nu-şi putea reveni. Începu să-i explice, apoi, brusc, se opri.
— Te gândeai la asta când făceai dragoste cu tata? Sau poate după aceea…
Benjamin bătea cu degetele în plicul gros de pe genunchii săi. Tonul său, bănui Eleanor, deşi plin de asprime, întotdeauna, toamna trăda o mare nelinişte, o nervozitate. Începu şi ea să tremure. Se simţea sleită.
— Câţi ani au trecut până când ai ajuns să te gândeşti la asta?
— Am crezut că nu ştii nimic, murmură Eleanor.
— Ce să ştiu? *
— Despre legătura dintre mine şi tatăl tău… despre…
— Să nu ştiu? Cum să nu ştiu, am ştiut amândoi, şi eu şi maică-mea. Când a început povestea aceea, aveam zece ani, când s-a sfârşit totul, împlinisem cincisprezece. Am ştiut totul. Sau aproape totul. Era imposibil să nu aflu.
Benjamin râse din nou.
— Bine, dar…
— V-aţi purtat ca nişte porci. Amândoi, îi spuse Benjamin.
Pentru câteva clipe se aşternu tăcerea. Eleonor nu-şi putea dezlipi privirile de pe chipul lui. Simţea că i se zbate ceva în gât, în timpane. Să nu leşine cumva… Ce-o să se întâmple cu ea? Văzu că buzele tânărului din faţa ei se mişcă din nou şi pricepu că el îi vorbea.
— Ar fi fost imposibil să nu aflu, repetă el. Ştiam toţi. Nu mai era un secret pentru nimeni. Într-o zi, eram aşezaţi la masă în salon, când tata a azvârlit o sticlă de vin, a izbit-o în perete, a început să urle la mama, s-o întrebe de ce tace, de ce se poartă cu el ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ca şi cum ar avea ceva de împărţit cu el… bătea cu pumnul în masă ca un dement şi o înjura… Nu, nu făcuse nici un

secret din relaţia voastră, el nu ţinea să aibă secrete. Pentru el un singur lucru conta: pasiunea, credea numai în pasiune, spuse Benjamin cu o voce stinsă.

— Nu ştiam…

— Ba ştiai, ştiai foarte bine.

'Eleanor închise ochii pe jumătate. Se auzi negând totul, se auzi implorând înţelegere. Oare acest tânăr răvăşit de furie nu putea pricepe cu nici un chip că ea?

— Aţi fost nişte porci. Amândoi, spuse Benjamin, sec. Sigur, trebuie să recunosc că dintre voi doi el s-a purtat mai odios. Te-a prostit, ţi-a luat minţile, te-a înfricoşat, a făcut ce-a vrut din tine. Câtă plăcere îi făcea s-o chinuie pe mama, îi spunea că are o amantă, o femeie care îi este devotată, care îl iubeşte cu patimă, o femeie de o inteligenţă sclipitoare, tânără, mai tânără decât tine, îi arunca mamei în faţă, urlând, da, ea e frumoasă, iar tu nu eşti decât o pocitură… Dumnezeule… ce orori putea să spună! îi plăcea să ţipe, să zbiere, să se învârtă prin casă, gesticulând ca un apucat. Aşa se manifesta pasiunea la el, aşa trebuiau să se poarte oamenii cuprinşi de pasiune. Să fie plini de viaţă, pricepi? Debita numai tâm-penii. Zicea că instinctul e suveran, că suntem dirijaţi orbeşte de el. Toate cursurile şi le împăna cu astfel de idioţenii. Adevărul e că îl rodea că nu reuşea să publice. Nimic substanţial, că ideile se scurgeau pe lângă el, că îmbă-trânea şi că, la urma urmei, nu era decât un biet ratat, un nimeni… de aceea era atât de pornit împotriva colegilor, era obsedat că toţi îl ridiculizează. Pe urmă ai apărut tu. A început coşmarul cu maică-mea. Pe ea însă a distrus-o.

— Bine, dar n-am fost eu singura femeie din viaţa lui, îngăimă Eleanor. Nu am fost nici măcar… prima… adică nu cred să fi fost eu prima.

— Ai fost însă cea mai fidelă, replică Benjamin. Te-ai ţinut scai de el. Nici dacă ar fi vrut să scape n-ar mai fi putut, deşi am impresia că tocmai acest lucru îl încânta, faptul că erai îndrăgostită de el, că îl iubeai ca o nebună, că voiai să

te măriţi cu el, să plecaţi în India, fireşte pe banii tăi… Iar el ce făcea? îi cerea sfaturi mai-că-mii sau prietenilor care veneau pe la noi, îi întreba ce să facă, fetişcana asta se îndrăgostise ca o nebună, cum să scape de ea, ce să facă? Maică-mea n-avea încotro, trebuia să-1 suporte debitând toate tâmpeniile astea. Uneori se îmbăta şi începea să zbiere prin casă, să dea din mâini, să gesticuleze, ca, pe urmă, să spună că-i pare rău, că-i este ruşine de tot ce se întâmplase. Bătrân scâr-bos. Ce porc! Dumnezeule, ţipa el cu ochii holbaţi la mine, cu privirea aceea imbecilă, teatrală, de brută, Dumnezeule, ce-o să se întâmple cu Benjamin… cu noi toţi? Ii era teamă pesemne că într-o bună zi o să te sinucizi.

— Să mă sinucid? reacţionă Eleanor cu un glas străveziu. E absurd… e ridicol. N-am vrut niciodată să mă sinucid. N-am vrut niciodată să-1 iau de bărbat… nici pe el, nici pe altcineva. Minţea, bineînţeles că minţea… întotdeauna, toamna

— Nu minţea deloc, o întrerupse Benjamin. Era prea idiot ca s-o facă. Adevărul este că l-ai implorat să vă căsătoriţi, l-ai ameninţat chiar cu sinuciderea. Ştiam toţi, nu mai era un secret. Ideea îl îngrozise probabil pe moment, însă apoi îl făcuse să delireze: oare era cu putinţă ca o femeie să fie atât de îndrăgostită de el încât să se omoare, să-1 iubească pe el cu atâta înverşunare, să renunţe la toate de dragul lui? Deşi, dacă până la urmă te-ai fi sinucis…

— E ridicol ce spui, tresări slab Eleanor.

— Aici sunt scrisorile tale, zise Benjamin, întinzându-i plicul care stătea pe genunchii săi.

— Cu o iarnă înainte de a vă despărţi i-ai scris o mulţime de scrisori. Ţin minte, îi plăcea să citească din ele când rămânea cu mama, doar ei doi, în dormitor, eu stăteam la uşă, trebuia să fiu în preajma ei, dacă s-ar fi întâmplat ceva, să pot să sar în ajutorul ei. Cred că atunci, dacă ar fi îndrăznit să se atingă de mama, aş fi fost în stare să-1 omor. Da, în iarna aceea i-ai trimis nişte scrisori lungi,

interminabile, îl implorai să te ia de nevastă, îl ameninţai cu sinuciderea… Dacă nu mă crezi…

— Nu i-am scris nici o scrisoare, se apără Eleanor. Nu i-am scris niciodată.

— Când a plecat de la noi a lăsat în urma lui un pod plin de cărţi, de reviste şi corespondenţă. Erau printre ele şi scrisorile tale, într-un sertar. Am vrut atunci să arunc toate resturile, însă mama a ţinut să le păstreze. Am păstrat deci majoritatea cărţilor care erau acolo, şi o parte din scrisori, le-am lăsat cum erau, la locul lor, în teancuri. Dacă era după mine, le puneam pe foc, dar mama nu m-a lăsat. Il mai iubea încă: era o parte din suferinţa ei.

Eleanor se uită la plicul gălbui din mâinile sale. Nu trimisese nici o scrisoare, era foarte sigură că nu-i trimisese nici o scrisoare, că nu-1 implorase niciodată pe Edwin Holler s-o ia de nevastă.

— Nu-mi vine să cred, şopti Eleanor. Nimic din ce mi-ai spus. Nu-jni vine să cred.

Benjamin îi spulberă cuvintele într-o clipă.

— Părerile dumitale nu mă interesează, domnişoară Gerhardt, şi cu atât mai puţin sentimentele dumitale. De fapt, persoana dumitale nu mă interesează deloc. Ceea ce ştiu este că tata te-a manipulat după bunul lui plac, că ai fost destul de naivă ca să crezi ce-ţi spunea el şi, tocmai de aceea, a fost o vreme când te-am urât crâncen, acum însă, în seara aceasta, ceea ce crezi sau simţi dumneata nu mă mai interesează. Voi doi m-aţi făcut să înţeleg ceva din sensul vieţii, m-aţi făcut să înţeleg că „pasiunea” şi „libertatea” nu sunt decât nişte cuvinte oarecare folosite pentru a masca egoismul, indiferenţa, mai ales atunci când eşti tânăr, şi tot datorită vouă am înţeles că pentru a-mi clădi viaţa fără să-i fac pe alţii să sufere va trebui să-mi găsesc alte modele. Ceea ce am şi făcut. Nici nu a fost greu, crede-mă. M-am îndrăgostit de

0 femeie, m-am căsătorit, i-am rămas credincios. După câte auzisem din gura lui tata, după toate absurdităţile

debitate de el odinioară, nici nu aş fi putut alege altă cale. Pentru mine familia reprezintă o noţiune mult mai tradiţională, dacă pot să mă exprim astfel, tradiţională în comparaţie cu ideile care se vântură astăzi. De aceea şi modul în care concep eu fericirea e mai tradiţional, însă vnu fac mare caz din asta, crede-mă. Nu voiam să ajung aici cu discuţia, îmi pare rău. Am vrut doar să vă dau aceste scrisori, domnişoară Gerhardt, de aceea v-am însoţit până aici.

Eleanor împietrise. Să primească acest plic gălbui? Dar nu avea nici o legătură cu scrisorile acestea… n-avea nici un motiv să le primească.

Benjamin aşeză încet plicul pe masă.

Respiraţia îi era întretăiată de scurte poticniri. Chipul

1 se umpluse de o strălucire ciudată, dispreţuitoare.

— I-ai fi provocat, desigur, o imensă bucurie dacă te-ai fi sinucis atunci… ar fi urmat probabil un spectacol cu plânsete şi ţipete. Era genul lui, zicea el, să nu ţină nimic ascuns. Era convins că marile trăiri nu pot fi tăinuite. Mi-a distrus viaţa. A distrus-o şi pe maică-mea. Şi tot el se lamenta. Zicea că nu ştie încotro să se îndrepte, încotro s-o apuce, că viaţa este un teribil mister. Mama a înghiţit atâtea umilinţe din partea lui, încât aproape că-şi pierduse minţile. Ea era din Boston, tatăl ei fusese pastor prezbiterian. Pur şi simplu nu mai ştia ce să facă. Îl iubea, adică îl mai iubea încă după tot ce se

Întotdeauna, toamna întâmplase, după ce toată lumea aflase că bărbatul ei o înşală. Aflase chiar şi familia ei. Se simţea atât de înjosită, atât de terfelită. S-a apucat de băutură. Îmi spunea uneori: Ce sunt eu? un gunoi, o cârpă, un nimic. Veneam de la şcoală şi o găseam în bucătărie, băuse, băuse şi nu se mai putea ţine pe picioare. Mi-era atât de milă de ea. Însă nu ştiam ce să fac. Ce-aş fi putut face? Se certau îngrozitor. El urla ca un dement, apoi începea să urle şi ea, aruncau unul în celălalt cu ce le venea la mână. A doua zi o găseam din nou beată. Încerca să se agaţe de

mine, să-mi spună că se simte ca un” gunoi, ca o epavă, şi că va fi aruncată, aşa cum e aruncat gunoiul, murdăria, că n-o să mai dureze mult şi o să crape. Iar eu ce puteam să fac? Ce-aş fi putut face pentru ea atunci? A fost o femeie extraordinară, inteligentă, studiase la Radcliffe, avea o diplomă în franceză… însă, când a început să fie înşelată, s-a dezintegrat pur şi simplu: pierduse tot ce avea. Parcă ar fi trebuit să se întâmple altfel, nu ştiu de ce, dar lucrurile ar fi putut să se întâmple altfel. Apoi, a făcut un gest disperat. Nu cred că ştii ce s-a întâmplat. Lui i-ar fi fost ruşine să-ţi povestească. Mama a rămas gravidă. La patruzeci şi unu de ani. A vrut-o. Pesemne ca să-1 lege de ea. Să-1 câştige cu feminitatea ei.

Eleanor îl privi fără să se clintească.

— A rămas gravidă? şopti ea. Nu putea pricepe, era cu neputinţă. Ce se întâmplase oare? îl iubise pe Edwin la nebunie, şi în acelaşi timp o* altă femeie, vaporoasă, ireală, continuase să existe alături de el. Soţia lui Edwin. Nu devenise niciodată o realitate, o prezenţă.

— Mama ta aştepta un copil? îngână ea. E cu neputinţă…

— Probabil că tata ţi-a dat impresia că se culca numai cu tine, că erai singura femeie din viaţa lui, spuse Benjamin. Aşa e? Sigur, era stilul lui, maiestuos, insolent, fiindcă le făcea pe toate să creadă că sunt, în felul lor, unice, stârnind, întreţinând pasiunea, marea lui pasiune. Maică-mea nu mai credea în acest truc, ea îl cunoştea, desigur, foarte bine… Şi totuşi biata femeie a rămas gravidă, pentru el, avea atunci patruzeci şi unu de ani. A trebuit să avorteze. Nu se mai putea. Era bolnavă, băutura o măcinase, ar fi însemnat o sinucidere, oricum tot n-ar fi rezistat, era prea slăbită, distrusă, trebuia să avorteze, şi ăsta a fost sfârşitul ei.

— N-am ştiut… n-am ştiut absolut nimic, bâigui Eleanor.

— N-ai ştiut? Chiar n-ai ştiut absolut nimic? întrebă Benjamin ridicând vocea, imitând parcă tonul ei. Ce spui? Chiar n-ai ştiut nimic? repetă el.

— Nu, n-am ştiut… n-am ştiut… n-am ştiut nimic.

— Iubitul tău nu-ţi făcea probabil confesiuni, spuse Benjamin… Poate că în asta îi stătea şi şarmul, să fie un versatil, un îndrăgostit pătimaş, de modă veche. Era irezistibil, nu mă îndoiesc.

Eleanor îşi strivi obrajii cu palmele. Simţi o apăsare în gâtlej. Abia mai putea respira. N-am ştiut, ar fi vrut să-i strige. N-am ştiut, de ce-mi spui tocmai mie toate lucrurile astea, de ce nu mă laşi în pace? N-am ştiut. Sunt nevinovată, crede-mă!

— N-are nici o importanţă, nu mai are nici o importanţă, spuse Benjamin Holler şi se ridică de pe scâun. Şi acum vă las.

Ea îl privi disperată. Pentru o clipă crezu că bărbatul care stătea în faţa ei o va lovi.

El se dădu un pas înapoi. Vizita se încheiase. Cuvintele lui îi înotau în auz, zvâcnind ca un ecou, ca un puls. Nu le mai putea descifra, nu le mai putea distinge. Chiar avea de gând să plece fără să-i întindă mâna? Ea era încă acolo, în camera aceea…

— Noapte bună, domnişoară Gerhardt.

— O clipă…

Se uită lung la uşă. Era oare tot acolo? Cât era ceasul? Bărbatul acesta, un străin, cum de fusese atât de dur, atât de înverşunat, nu putea înţelege. Fiindcă ea, desigur, nu putea avea nici o vină. Ieşise într-adevăr fără să-i mai întindă mâna. De ce?

— N-am ştiut nimic, ţipă ea. N-am nici o vină.

Focul năvăli orbitor. Apoi, se stinse din nou.

Il aţâţă cu un coupe-papier pe care îl găsise într-un sertar. Se apleca greu, icnind. De ce nu iau foc odată? Ce se întâmplă? Se auzi suspinând.

Întotdeauna, toamna

Luase nişte coli de hârtie din birou, erau nişte foi aproape transparente, le mototolise, le aşezase în jurul scrisorilor, ca un fel de rug, şi aplecându-se, respirând adânc, aprinse un

chibrit pe care îl ţinu sub mormanul de hârtii. Flacăra izbucni imediat, ştergându-i o clipă degetele.

Stătea în faţa căminului, gâfâind, zgâlţâită de un tremur nervos. Se uită la colile zdrenţuite. Scrisorile acelea pe care nu voise să-şi arunce ochii urmau să ardă acum. Şi, în sfârşit, începură să ardă.

Unde se scurg orele? se întrebă ea.

Se frecă la ochi cu dosul mâinii. Era atât de obosită. Epuizată. Fusese nedrept cu ea, atât de nedrept, nici măcar nu-i întinsese mâna înainte de a ieşi. Nici măcar nu-i pomenise de poezia ei, nici un elogiu, nici un cuvânt măcar. Fusese atât de nedrept cu ea. Ce vină avea ea? Scrisorile ardeau încet, prea încet. Oare vor arde până la urmă? Trebuie să ardă, da, fără îndoială, chiar dacă va sta aici, în faţa căminului, toată noaptea, până la urmă vor arde.

Tata stă întins pe pătură, cu pernele proptite la spate, cu o scrumieră în forma de scoică pe piept, cu o ţigară fumegândă în mână: răsfoieşte Biblia, se uită pe fereastră şi surâde., Duhul sfânt m-a părăsit", răsună glasul său, din când în când. Ca o adiere uşoară de vânt, alerg pe acoperişuri, pe Main Street. Alunec printre rufele întinse la uscat, mă strecor pe lângă antenele de televiziune. O vecină mă strigă. Ai grijă, să nu te împiedici, o să cazi, o să te loveşti, însă n-o mai aud, am făcut un kilometru, sunt departe, un kilometru, cinci, alerg iute, ating pământul, şi sprintenă, agilă ca o maimuţă, mă azvârl mai sus, şi părul îmi fâlfâie în vânt.

Baţi câmpii, se răsteşte mama la mine. Are ochii umflaţi de plâns. Buzele crăpate… s-a şters tot rujul de pe ele. Mincinoaso! Visezi cu ochii deschişi.

Fugisem de acasă, dar nu era pentru prima oară. Şterpelisem trei dolari şi optzeci şi şapte de cenţi din sertarul scrinului. Acolo ţinea mama banii ascunşi, printre ciorapi şi maieuri, sub o foiţă de ambalaj rămasă de la Crăciun. Alergam, zburam, galopam. Nu mă putea prinde nimeni, nu mă vedea nimeni. Doamna Ledbetter, murătura

de la etajul întâi, cobora scările. Hei, căluţule, unde goneşti aşa repede? Stai pe aici, în blocul ăsta?

De ce mă urmăresc cu vocile lor gâjâite, şi grase, de ce îşi întind mereu labele să-mi aşeze cârlionţii, să mi-i netezească? Am învăţat să mă feresc de ei, şi iarăşi alerg, alerg mai departe.

Martirul

Ia mai lasă poveştile astea, îmi zice surioara mea Irene. Sigur că da, îmi poartă şi ea pică.

S-au scurs mulţi ani de atunci, prea mulţi ca să le mai ţin socoteala. Se zice că mai jos de parcul Water-man nu e sănătos să te plimbi de unul singur. În acel loc, bărbatul cu haina aruncată pe umăr vorbeşte cu o femeie îmbrăcată în bluză ţărănească, îi vorbeşte însă în şoaptă, furios, iar eu nu-1 pot auzi, fiindcă mi-am astupat urechile cu palmele. Ce vină am eu? Abia am împlinit unsprezece ani.

E ultima vară petrecută în Main Street, Main Street colţ cu Mohigan, înainte de incendiul acela, înainte ca totul să se schimbe. „Ce-o să faceţi acum?", întreabă sora mamei, cea din Trenton. „îmi închipui că a devenit un pericol pentru voi, adică pentru tine, ^ pentru fete..." La început mama nu i-a răspuns. Simţea probabil că mă ascunsesem după uşă şi trag cu urechea. A scos un sunet pe care nu l-am putut descifra, parcă râdea, un râs înfundat, obosit, anemic. Zicea: „Nu, fetele sunt în siguranţă, le iubeşte ca pe ochii din cap."

Fug de ei, din apartamentul de pe Main Street. Împărţeam cu Irene acelaşi pat, mama dormea pe canapea în living, tata în dormitorul „cel mare". Ar fi fost în stare să ne facă vreun rău? Nu, sau cine ştie, dar, nu, sigur că n-ar fi fost în stare, să ne facă vreun rău. Ne iubea, vedeam asta pe chipul lui. Iubirea îi răbufnea în priviri, şi atunci, ruşinat, se ştergea cu dosul mâinii la ochi.

Alerg spre parcul Waterman. Tata amestecă teancul de cărţi pentru un gin rummy, însă deodată se răz-gândeşte, şi lasă cărţile să cadă, şi ele se revarsă, alunecă, aproape fără

zgomot, ca o cascadă mută. Nu-i beat, ci numai cam urâcios cu noi. Stă în picioarele goale, ce culoare ciudată au, albicios-albăstruie, iar unghia de la degetul mare, cea de la piciorul rănit, s-a îngroşat, acum are vreo jumătate de centimetru, şi e arămie ca o prună.

Întinde mâna să apuce Biblia, apoi ia un pachet de ţigări nedesfăcut.

Îmi zice: „Ieşi. Închide uşa. M-am săturat de voi. Mă spionaţi încontinuu… toţi.” Are o voce domoală, mur murată. Nu se răsteşte la noi. Niciodată nu se răsteşte la noi.

E o după-amiază de august. Afară e cald, zăpuşeală, totul a împietrit. Alerg pe scările întunecoase până pe acoperiş, am trei hârtii de un dolar în fundul buzunarului şi ceva mărunţiş, nimeni n-o să ştie încotro am luat-o. Mama e plecată la serviciu, surioara mea, la o prietenă, tata stă cocoţat în vârful patului, zâmbeşte, se încruntă, surâde şi se uită pe fereastră, cine ştie unde. Pătura e plină de găuri de la scrumul de ţigară.

O zbughesc afară. Am trântit uşa după mine, n-am vreme s-o mai închid. Catranul acoperişului zvâcneşte de căldură. E ultima vară petrecută în blocul acesta. Apartamentul nostru de patru camere e aşezat deasupra magazinului de încălţăminte. E un bloc cenuşiu, placat cu gresie. Main Street colţ cu Mohigan. Mami lucra la un spital, pe East End Avenue, Irene avea paisprezece ani şi era în clasa a zecea. Tata ieşea rar, mai ales seara. Se întorcea abia pe la două, trei noaptea, chiar mai târziu, pe la opt dimineaţa, noi însă nu-1 vedeam; când venea, intra în baie şi închidea uşa după el. Îi plăcea însă mai mult să stea acasă. Odată, când s-au luat la harţă, am auzit-o pe mama cum spunea „De ce nu pleci? Du-te înapoi la Isle Royale, rămâi acolo… sau du-te în Alaska, dar, pentru Dumnezeu, nu ne mai chinui, lasă-ne în pace…” Tata îi răspundea, avea o voce domoală, murmurată: „Unde? Unde să mă duc? Aici mă simt bine. Aici. Nu în altă parte.”

Tata stă întins, cu pernele adunate, strivite, ghemuite sub el. La încheieturile degetelor de la picioare are smocuri de păr negru. Aerul din cameră e îmbâcsit, miroase a fum de ţigară, a whisky, a ruţe nespălate. Ultima oară când a plouat şi tata a uitat să închidă fereastra, salteaua s-a udat leoarcă, iar tapetul s-a umflat de pete. Atâta doar că s-a aerisit camera. Cum adică, întreabă neroada de Irene, cum adică l-a părăsit Duhul Sfânt? E vorba de Dumnezeu, de Isus Hristos…? Şi noi? N-o să păţim nimic?

Alerg pe acoperişul blocului. Alerg, zbor cu braţele întinse. Nu mă mai poate ajunge nimeni din urmă. Nu

Martorul 419 mă vede nimeni. O femeie îşi aranjează rufele la uscat: cârlige, o funie de nailon, un coş umplut cu cămăşi ude. Mă strigă, n-o mai aud, am trecut deja de coşurile de cărămidă, sunt pe acoperişul celuilalt bloc, şi nimeni nu ştie cum mă cheamă. O clădire, încă una, şi încă una. Aerul se clatină de căldură. Bucăţi de catran păstoase, calc peste ele, peste şipci de lemn, cărămizi împrăştiate, grămezi de bitum, cutii de bere, ziare îngălbenite. Primăvara trecută un băiat m-a dus până la marginea acoperişului, voia pesemne să mă facă să plâng, însă eu m-am ţinut tare şi n-am plâiis, voia să mă rog de el să-mi dea drumul, însă eu m-am încăpăţânat şi nu m-am rugat de el, şi după ce mi-a dat drumul, şi după ce m-a lăsat în pace, şi după ce am luat-o la fugă, l-am auzit cum strigă în urma mea: „Aleargă ca o căprioară”, vai, ce mândră m-am simţit atunci. Ca o căprioară, ca un căluţ sprinten, ca un ghepard. Alerg, în salturi, prin aer. Cu braţele întinse, cu părul în vânt. „Visezi cu ochii deschişi”, îmi spune mama. Însă nu dorm, sunt trează şi nu sunt în patul meu. Soarele e sus pe cer, iar eu alerg pe acoperişuri, pe Main Street, în salturi mari, parcă aş fi o căprioară, un căluţ, un ghepard, alerg cu ochii deschişi, privind înainte.

Altădată ne-am suit, eram câţiva copii din cartier, pe scara de incendiu, de unde ne-am strecurat pe o fereastră într-un vestibul. Am nimerit-o rău. Ne-a luat în primire o babă

grasă şi urâtă, s-a pus cu gura pe noi de cum am intrat. „Dracilor”, a zbierat ea, „chem poliţia.” Noi însă o şi tulisem înapoi pe scara de incendiu, şi de acolo, ţuşti, pe acoperiş. Ce-am mai râs atunci, chit că nu şterpelisem nimic. Când colo, tot pe noi au dat vina, iar Irene m-a pârât, i-a zis mamei tot ce făcusem. Câţiva puşti furaseră scrisorile unui papă-lapte din bloc, cică ar fi fost şi nişte cecuri printre ele, şi atunci au dat vina pe noi, ne-au zgâlţâit puţin să zicem ce ştim, dacă şi unde le-am pitit, însă noi habar n-aveam cine le luase, nu eram noi vinovaţi. Ia să dăm foc la blocu' ăsta, le-am zis atunci celorlalţi. La ăsta şi la celelalte! Poate aşa le trece supărarea.

Am împlinit unsprezece ani. Nu mai cresc. Asistenta medicală de la şcoală mi-a zis că sunt cu capul în nori. Ce-i cu semnele astea pe picioarele tale? Mi-a venit să intru în pământ de ruşine când ne-a pus să ne descălţăm, să ne scoatem şosetele, fiindcă ştiam că sunt murdară pe picioare. Termină cu smiorcăiala, m-a repezit atunci una din fete. Da', ce, eu mă smiorcăiam?

Funii întinse la soare, antene de televizor, porumbei şi urme de găinaţ peste tot. Nici nu mai ai pe unde să alergi în picioarele goale. Catranul s-a încins, asfaltul arde. Când mă uit în jos, peste balustradă, mă ia cu ameţeală. Noi stăm la cinci, pe Main Street blocurile nu sunt foarte înalte, nici nu se compară cu blocul Wolcott, unde ne-am fugărit odată cu ascensoarele: cincisprezece etaje, plus subsolul. Parcă mă strigă cineva. Să fie mami? Alerg pe scări, e întuneric beznă. Ştiu unde sunt, e blocul de la capătul străzii, între La Mode Wo-men's Fashions şi Dutch Boy Paint & Paper.

Dii, dii, căluţule, mă cârâie stafiditul de Ledbetter.

Să nu pui laba pe mine, mă zburlesc eu. Şi alunec iute pe sub braţul lui.

Ce căutam în parcul Waterman, mă vor întreba ei mai târziu. Ce mă apucase? Să iau autobuzul/singură, şi să merg cinci kilometri ca să ajung acolo, de capul meu… Nu ştiam cine e femeia aceea care se tot poticnea când voia să

facă un pas, prin iarba înaltă de pe malul canalului. Nici măcar nu m-am uitat la ea. Am închis ochii, mi-am astupat urechile. Cred că era de vârsta mamei. Părul semăna la culoare cu cel al mătuşii June, era un castaniu închis, mâzgălit parcă cu cerneală violet. Avea în jurul gâtului un batic fin şi moale, de culoare roşie, ca acelea cumpărate de Irene de la Woolworth, pe care le agăţi la gât să zici că eşti şic sau le pui pe cap ca să nu ţi se vadă bigudiurile.

Mai demult, într-o zi când ai mei se luaseră iarăşi la harţă, şi când Irene era plecată cu un prieten la patinoar, am fugit la unchiul şi mătuşa mea, care stăteau tocmai în cealaltă parte a oraşului. Asta s-a întâmplat demult, cred că într-o vară. Mătuşa m-a ascuns în baie, nu voia să fiu văzută de verişorii mei mai mici. M-a spălat pe faţă, m-a pieptănat, m-a strâns în braţe şi mi-a şoptit să nu plâng. Pe urmă, m-a întrebat ce face tata. Dacă mai merge la doctor, la vreun doctor? M-a întrebat ce face

Martorul mama. „De ce nu dă şi ea măcar un telefon? Mi-e dor de ea…” N-am ştiut ce să-i răspund. I-am spus doar că vreau să rămân acolo, la ea, şi că în ruptul capului nu mă mai întorc acasă. Mi-a promis că n-o să-i sufle nimic mamei despre mine.

M M-a lăsat apoi să-mi prăjesc floricele. Pentru mine şi pentru verişorii mei. Am topit untul într-o ceşcuţă de aluminiu, pe plită. Am pus însă prea multă sare, fiindcă aveau o solniţă cu care nu eram obişnuită.

Îmi promisese că n-o să-i anunţe pe ai mei, însă nu s-a ţinut de cuvânt, şi, după câteva zile, mama şi tata au venit să mă ia cu o maşină împrumutată de la un vecin de-al nostru. Am fugit, m-am ascuns sub scară. N-am plâns, numai dinţii îmi clănţăneau, cred că de frică. Când m-au dibuit, am apucat să-i strig mătuşii June, cât am putut de tare, că o urăsc de moarte. Atunci mama mi-a tras o palmă. Ştiam că o să mă pocnească, de aceea nici că mi-a păsat. N-am plâns. De-aş putea, aş închide acum ochii să văd mutra mătuşii June cum arăta ea atunci, însă nu pot. Doar atât, să-

i văd mutra ei de atunci. Şi casa aceea de pe Ingleside Avenue, cu faţadă din cărămidă aparentă şi pe verişorul meu în scutece. Mătuşa era drăguţă, deşi nu ca mama. Era tânără, cât să fi avut atunci, poate douăzeci şi şase, douăzeci şi şapte de ani. Avea o aluniţă pe obraz şi părul lucios, castaniu, tuns paj, buzele mereu pline de un ruj carmin, şi sprâncenele desenate, parcă ar fi fost Elizabeth Taylor, prea groase şi prea negre pentru faţa ei îngustă. De-aş putea s-o văd cum era atunci, însă nu pot. Nu m^i e tânără acum. Deschid ochii şi zăresc o babă care se zgâieşte la mine. Are ochii injectaţi. Fire subţiri, albe îi acoperă, în smocuri rare, ţeasta. Are cancer. A făcut o operaţie la gât şi acum nu mai poate vorbi deloc. I-e ciudă pe mine fiindcă eu voi trăi şi după ce ea nu va mai fi, şi fiindcă atunci i-am strigat că o urăsc de moarte. Însă nu m-am gândit că o să moară, şi nici n-aş fi vrut să se întâmple asta. Dumnezeu să mă ierte dacă am greşit cu ceva. Numai să nu fie şi Dumnezeu supărat pe mine!

Zburd prin galantarele magazinelor, mă strecor din-tr-unul în altul fără să mă opresc. Trec prin ferestrele maşinilor parcate la bordură. Le fac în ciudă vânzătoare-lor. Nu-mi pasă, nici nu mă uit la ele, şi nimeni nu ştie cum mă cheamă. Vitrina de la magazinul de bijuterii, apoi cea de la drugstore, apoi vitrinele mari, lăbărţate, de la Woolworth, şi peste ele umbra unei fetiţe care aleargă uşor, sprintenă ca o căprioară. Tata spune că n-are nici un sens să se întoarcă la Isle Royale, să muncească din nou pentru Administraţia Parcurilor Naţionale, n-are nici un sens să-i viziteze pe bunicii care locuiesc în nordul peninsulei, să caute o slujbă, să-şi ocupe din nou locul în biserică (după ce a ieşit din spital, câteva luni tata a mers din uşă în uşă să împartă Biblii, însă ce s-a întâmplat după aceea n-am mai reuşit să aflu, iar mama probabil că n-o să-mi povestească niciodată): n-are nici un sens să plece, căci toate locurile sunt în ochii lui Dumnezeu la fel, iar el este foarte mulţumit acolo unde se găseşte acum. Voiam să iau autobuzul pentru parcul

Waterman, fiindcă îmi plăcea la nebunie să merg acolo. Şi pentru că acolo mă simţeam grozav de bine.

O singură dată însă am făciit-o boacănă. Spre norocul meu, n-a aflat nimeni ce s-a întâmplat atunci.

Atunci, la picnicul cu ai lui Jaycee, când mami şi mătuşa June ne-au scos pe toţi la plimbare, şi când eu am câştigat locul întâi la o cursă pentru copii, şi când am primit ca premiu un dolar de argint, şi când un băiat, Pat, pe care-1 ştiam din şcoală, unul dintr-a şaptea, m-a întrebat dacă-i dau voie să se uite la monedă. Zicea că nu văzuse până atunci un dolar de argint adevărat. I l-am arătat. Pot să-1 ţin în mână? m-a întrebat el. I-am zis: De ce? Poţi să-1 vezi şi aşa. Nu, a zis el, şi s-a apropiat de mine, nu, eu vreau să-1 ţin în mână, dă-mi-1 numai o clipă. Dolarul era încă în palma mea, îl simţeam. Hai, a zis el, dă-mi-1 numai un pic, să văd şi eu*cum arată. N-am vrut să i-1 dau, însă, când am deschis palma, mi l-a smuls şi a şters-o apoi în spatele bufetului cu foişor. M-a bufnit plânsul. Pe urmă m-am potolit. N-am povestit nimănui ce se întâmplase, nici măcar lui Irene. Doar atât i-am spus, că pierdusem dolarul de argint. „înseamnă că te-ai prăjit de două ori", mi-a râs ea atunci în nas.

Tata zice că e mândru de fetiţa lui, de amândouă fetiţele, însă tot el zice că n-are chef să stea de vorbă cu noi, Martorul fiindcă îl doare capul şi fiindcă oricum tot n-ar avea nimic nou să ne spună. Îl supără lumina. Şi vocea mea îl supără. „Dacă mi-ar fi dat să iubesc pe cineva, atunci pe tine te-aş iubi", îmi spune el în timp ce scutură ţigara în scrumieră, „însă, vezi tu, Duhul Sfânt nu m-a găsit vrednic, şi de aceea m-a părăsit, m-a lăsat aşa cum laşi în urma ta o scoică goală, secătuită, iar eu nu pot face nimic, nu mă pot împotrivi. „Vântul suflă încotro vrea.„ Tu înţelegi ce înseamnă asta? Astă înseamnă totul"

Mama izbucneşte în plâns. Icnete seci, urâte, ca o tuse enervantă. Tata îi întoarce spatele. Îl dezgustă ce vede.

Tace. Nu se răsteşte la ea. Niciodată nu se va mai răsti la ea.

„Nu vreau să mă mânjesc cu sânge”, zice el. „Nu vreau. Nu mai vreau.”

Negrul de la volanul autobuzului nu s-a mirat deloc când m-a văzut că urc singură în maşină, că arunc două monede de cinci cenţi în automatul pentru bilete şi că mă aşez la fereastră, pe una din băncile din spate. Inima îmi bubuie să-mi spargă pieptul. Simt un gol în stomac. Să merg singură cu autobuzul! în parc, singură! Păcat că nu mi-am luat şi costumul de baie cu mine. Ce m-aş mai fi bălăcit în bazin! Cu două săptămâni înainte, într-o duminică, Irene şi cu mine am venit în parc, cu o maşină plină de copii, conducea mama unei prietene de^a lui Irene, şi atunci ne-am zbenguit în apă toată ziua, apoi am întins mâncarea pe iarbă, şi mai târziu ne-am întors acasă. Acum sunt singură. Sunt singură, şi aşa voi rămâne toată viaţa.

Scrumiera în formă de scoică e o amintire din Tâmpa, Florida. Are la mijloc o sirenă în miniatură, din scoici mai mici, crem-portocalii, cu o coadă de peşte răsucită şi nişte ochi albaştri care privesc undeva, în depărtare. Sirena are, în loc de păr, un smoc de alge care-i acoperă sânii. E foarte arătoasă. Acum însă n-o mai admiră nimeni. S-a decolorat de atâta tutun, s-a acoperit de grăsime, fiindcă tata pune mereu degetele pe ea. Acum n-o mai bagă nimeni în seamă.

Scrumiera stă când pe pieptul, când pe burta tatei. O văd cum coboară şi urcă, ca un val, încet, încet. Treptat se umple de scrum. Şi atunci e golită la coş. Mă uit la tata. Ii văd părul de pe piept, prin maieu, un păr creţ, roşcat, care a început să încărunţească. Are păr şi la subsuori. Îmi amintesc cum îi creştea părul în jurul tâm-plelor şi, când era cald afară, îi atârna pe frunte, în şuviţe ude. Acum a început să chelească. Ochii lui au culoarea pietricelelor de pe fundul bazinului, nu sunt albaştri, nici gri, ci mai deschişi decât pielea, de un alb-cenuşiu neobişnuit. Pe frunte, pe obraji, i-au apărut riduri, atâtea riduri, de ce oare? Şi stă

mereu pe gânduri. Se încruntă, se strâmbă, îşi plimbă arătătorul, degetul îngălbenit de tutun, pe dinţii din faţă., N-am încredere în mine. Acolo…„, zice el şi face semn spre-fereastră, spre strada de sub noi, spre tot ce se află dincolo de camera în care ne aflăm. „Nu vreau să mă mânjesc cu sânge. Nu mai vreau.”

Fumează Camei. Patul, podeaua sunt pline de foiţe de celofan, de benzi subţiri, roşii. Marca sticlei de whisky e mereu alta, însă nu pot reţine niciuna din ele. Sunt scrise atât de încâlcit, nu sunt ca cele de ţigări, ordonate, clare.

Uneori ne apucăm să jucăm gin rummy. Cu fise de un cent. Cine câştigă trebuie să vâre mărunţişul într-o „ca-niotă”, adică într-o cutie de ţigări de foi. Alteori jucăm dame, sau Parcheesi *, sau vreun alt joc cu zaruri după care se înnebuneşte Irene. Agităm zarul într-un pahar negru, de carton, care, pe măsură ce trece prin mâinile noastre transpirate, se face din ce în ce mai moale. Dăm fiecare cu zarul, pe rând, şi ne prăpădim de râs, ce chiote se aud, iar ploaia izbeşte în geam, ca un berbec înfuriat, iar în cameră aerul e atât de greu, şi totuşi ne simţim atât de bine, poate fiindcă suntem împreună, toţi trei, rupţi de ce este în jurul nostru. Mama nu joacă niciodată, chiar dacă stă şi ea acasă.

Tata avea o pensie de invaliditate, însă cineva încurcase probabil hârtiile, sau poate că el nu le completase cum trebuie, că banii nu ajungeau niciodată la el. Din cauza asta mama îl certa rău de tot. El însă ne explica, mie şi lui Irene, că e mai bine să trăieşti fără bani decât

Joc originar din India, asemănător cu tablele.

Martorul să te guduri pentru ei. „Vor să mă gudur la picioarele lor”, zicea el. „Duhul lui Dumnezeu e prea mândru ca să se gudure pe lângă ei.” Tata stă în capul oaselor pe cuvertură, fumează, soarbe din whisky, e liniştit. Uneori îşi aruncă ochii peste vreun ziar sau prin cărţile mele de şcoală, însă după aceea tot la Biblie revine, fiindcă nu se desparte de ea nici măcar o clipă. Citeşte un verset sau o pagină, sare la alt capitol, citeşte şi buzele i se

arcuiesc, şi fruntea i se încreţeşte. Pentru el, tot ce se găseşte acolo, în Biblie, este important. E important chiar dacă ar deschide-o la întâmplare, fără să se uite, punând degetul pe primul verset care i-ar ieşi în cale. E cel mai important lucru din viaţă. Este chiar viaţa. Nici un verset nu este mai puţin important decât celelalte.

Ce-o să se întâmple cu voi? întreabă sora mai mare a mamei, cea din Trenton.

Nu ştiu, răspunde mama.

Adică… n-a devenit periculos pentru voi? Din moment ce l-au arestat atunci, când a vrut să-1 omoare pe nenorocitu' acela, care-o fi fost…

N-o să se mai întâmple aşa ceva niciodată, zice mama.

De unde ştii că n-o să se mai întâmple niciodată?

Fiindcă n-o să se întâmple.

Dar, pentru Dumnezeu, de unde ştii?

Nu ştiu, zice mami. Du-te şi întreabă-1 tu.

Şi dacă o să dea în tine sau în fete?

Nu, de fete nu se va atinge, zice mama calmă. Le iubeşte ca pe ochii din cap.

Pătura are o puzderie de găuri de la scrum, e una şi pe faţa de pernă, o gaură lunguiaţă, îngustă. Tata zice că nu era adormit când s-a întâmplat, deşi atunci ţigara i-a scăpat din mână. Altădată focul a izbucnit pe la patru dimineaţa, chiar lângă el, şi tata a fost nevoit să-1 stingă cu degetele; îi curgeau lacrimile de durere, dar nu s-a lăsat, trebuia să-1 stingă. Mama a ţipat la el, şi, în timp ce ţipa, smulgea aşternutul de pe pat. Irene încremenise în patul ei. Aproape că făcuse pe ea de frică. Şi atunci am ieşit din cameră, eram numai cu pijamaua pe mine, şi am văzut-o pe mama că stă acolo şi plânge, iar pe tata l-am văzut cum îşi făcea palmele căuş, vai, ce curios, degetele lui se îndoiseră ca nişte gheare, şi cum încerca s-o liniştească pe mama. „Nu s-a întâmplat nimic”, zicea el. „A fost numai un accident. Atât. Potoleşte-te, poto-leşte-te. Dumnezeu a voit să luăm aminte.” ~ în parcul Waterman poţi întâlni uneori un

schilod, care nu este însă cerşetor, un bărbat cu pielea pătată cam fistichiu şi care, în loc de coapse, are doar nişte cioturi pe care şi le plimbă, alunecând pe o platformă de lemn, pe rotile. Ca să-şi apere mâinile de zgârieturi, bărbatul poartă tot timpul mănuşi. Nu-mi place să mă uit la el. Acum însă ochii parcă m^ar trage spre el, şi abia când ajung în dreptul lui şi îl depăşesc, mă uit, o clipă, undeva, în sus. Mami zice că numai oamenii răi se uită la schilozi, dar nu din pricina ei m-am uitat eu în altă parte.

El e aici şi în după-amiaza aceasta, îşi împinge scân-durica lunguiaţă pe rotile în jurul bazinului de înot unde copiii se bălăcesc în apă. Îl văd cum îşi încordează muşchii, are un gât masiv ca al tatei, iar pe cap poartă o şapcă de postav, deşi afară e o căldură de te topeşti. Alunecă pe banda de asfalt. Nu se grăbeşte, fiecare mişcare e atât de precisă, parcă ar fi fost de multe ori repetată, exact în acelaşi loc. Dacă dai cumva peste el, ai să vezi că unul din ochi e alburiu şi zgâit, ai crede că vânează vreo arătare de aiurea, însă dacă te uiţi şi la celălalt, ai să vezi că e pironit pe tine, ţintă, nemişcat.

De ce te-ai dus singură în parcul Waterman, or să mă întrebe ai mei. Tu, să mergi singură în parc? Măi ţâcă, măi puşlama!

Ai vrut să vezi dacă Dumnezeu te iubeşte? o să mă întrebe tata. Dar tu ar trebui să ştii dacă Dumnezeu te iubeşte sau nu. Ar trebui să ştii că Dumnezeu te iubeşte oricum. Nu poţi să iei nimic din dragostea lui, după cum nu poţi să-i adaugi nimic. Nici măcar nu ai cum s-o pui la încercare.

Alerg prin apa tulbure de la marginea bazinului, e plină de clor, alerg, îi. Ocolesc pe ceilalţi copii. Alerg desculţă şi apa îmi vine până la genunchi, ce fericită sunt, am început să râd, să chiui, şi nimeni nu mă poate ajunge oricât m-ar fugări. Fusta e leoarcă, sunt toată udă. Acum aş vrea să râd, să ţip, să dau din mâini ca o moară nebună, nebună. Mă izbesc de o fetiţă, cât să aibă, şase, Martorul şapte ani, şi ea cade cu capul în apă, însă eu n-am nici o vină, alerg mai

departe. Cineva strigă în spatele meu, însă eu fug mai departe, şi dau din mâini, şi ţip, şi nimeni nu mă poate ajunge.

' Am ajuns la leagăne, îmi fac vânt, în sus, mai sus. Cerul e gol şi foarte albastru. Întind picioarele. În spate nu mai e nimeni. Cine să mă împingă? Şi nici împrejur nu mai e nimeni. Cine să-mi spună că mă dau prea tare? Cine să-mi spună c-am luat-o razna? Oare să mă arunc acum, să sar, să mă azvârl din leagăn? Ştiu, mi s-a mai întâmplat o dată aşa, eram mai mică atunci, mă împingea bunicul, şi tot el m-a bruftuluit. Acum însă nu e nimeni, sunt aici, şi nimeni nu ştie. Aş putea să sar acum din leagăn, aş putea să fac orice năzbâtie, fiindcă nu mă vede nimeni.

Urechile îmi ţiuie, gâtul mi s-a uscat. Mă urc pe o scăriţă, mă caţăr, parcă aş fi o maimuţă, mă scălâmbăi. Ajung în vârf şi de acolo mă arunc, ştiu, am mai făcut-o altădată şi n-am păţit nimic, doar că te furnică puţin tălpile când atingi pământul. Acum, să-mi ţin bine echilibrul, să nu cad cumva din greşeală. Simt că se învârte pământul cu mine. Cobor pe aceeaşi scăriţă, sunt ca o fetiţă ascultătoare, cobor, treaptă cu treaptă, şi mâna parcă mi se lipeşte de metalul încins, vai, cum mă mai văicăresc. Ce caut eu aici? Oare cum am ajuns aici? O s-o păţesc, o s-o iau pe coajă, o s-o încurc… Am pus piciorul pe pământ, în sfârşit am ajuns jos, ţopăi de bucurie. Am scăpat, ce bine că am scăpat! Acum nu-mi mai pasă de nimeni, orice s-ar întâmpla.

„Mâna asta, o vezi cum se mişcă? Aici sălăşluieşte Dumnezeu”, zice tata şi ridică alene mâna chiar sub ochii mei. „Dar nu numai aici…”, zice el mai departe şi întoarce capul, făcându-se că se uită la cealaltă mână, care rămăsese ascunsă la spate, „sălăşluieşte Dumnezeu, ci pretutindeni, în toate ungherele, în toate cotloanele. Înţelegi ce înseamnă asta?” Se opreşte o clipă să vadă cum reacţionez la întrebarea lui. Zâmbeşte moale. „Asta înseamnă totul”

Conul cu îngheţată s-a topit şi ciocolata a început să-mi alunece pe braţ, spre cot. E atât de dulce, că nici nu-i mai

simt gustul. Mă ustură gâtul din cauza prafului.

Dintr-o dată, mă apucă furia… mi se face greaţă. Arunc îngheţata într-un boschet. Mă supără ceva, dar nu ştiu ce anume. Nu ştiu de la ce mi se trage.

Îmi vuieşte capul. Nu mai ştiu pe unde s-o iau, pe unde s-o apuc, şi aş fugi, aş fugi acum, aş fugi fără să mă mai opresc. Poate că aş uita şi de foame, şi de oboseală, numai să fug, tot timpul, tot timpul, numai să fug. În salturi, prin aer, mai sus, mai sus, să planez uşor şi apoi să cad pe degetele mele elastice, agile, şi pământul să mă azvârle, şi iarăşi, în salturi să alerg. Cine să mă mai oprească? Nu ştie nimeni unde am plecat. Mami şi-a şters lacrimile de la ochi, pe urmă a trecut pe lângă mine, nici măcar nu s-a uitat la mine, parcă nici n-aş fi existat, nu mi-a spus un cuvânt, nu m-a certat, nu m-a dojenit, în spatele ei era tata. Zicea: „Te iubesc, ştii că te iubesc. Te voi iubi numai pe tine. Mereu.” Abia îl auzeam. Are o voce domoală, murmurată. Niciodată nu se răsteşte la noi.

Oare poţi să adormi cu ochii deschişi? Cum? Mă uitam la nişte porumbei care ciuguleau lângă coşul de gunoi. Câţi să fi fost? Cinci, şase, şapte? Aveau aripi frumoase şi cozi înfoiate. Ochii, de culoarea pietrişului de pe alee. Piguleau mâncarea cu ciocurile, izbeau scurt, şi întotdeauna acolo unde trebuie. Când unul dintre ei se înghesuia mai mult decât se cuvenea, era pus imediat pe fugă de ceilalţi. Ce răi sunt! Aproape că ţi-e frică să le dai de mâncare din palmă. Ţi-ar scoate şi ochii cu ciocurile lor ascuţite!

Oare poţi să ai vedenii când eşti treaz? Cum? Să zici că visezi. Firimituri, fâşii, umbre. De vis. Şi totul cu ochii deschişi.

Ştiu o fotografie cu tata şi cu o vulpe roşcată, de pe vremea când muncea la stat, la Isle Royale, fotografie făcută pe lac, cu soarele în faţă. Tata are un hanorac albastru şi o şapcă de lână. Stă pe vine şi se hlizeşte în aparat, în timp ce vulpea, la numai câţiva paşi de el, îşi dezveleşte botul ei subţire, parcă s-ar hlizi şi ea. Tata arată

bine, doar faţa îi este puţin umbrită de cozorocul de la şapcă. Totul străluceşte de lumină, fiindcă e o imagine supraexpusă. „Tăticu* a trebuit să plece o vreme, dar asta nu înseamnă că nu ne mai iubeşte”, ne explicase mama atunci. Repeta acelaşi lucru la toată lumea.

Martorul

Tata fusese angajat în cadrul unui proiect de cercetare finanţat de guvern. Voiau să studieze comportamentul lupilor cenuşii. Voiau să vadă dacă numărul lor este în creştere sau nur, dacă vânează numai căprioare, elani şi iepuri, şi mai ales cât. La început, tatei i-a plăcut munca. Era singur, avea linişte, lucra uneori săptămâni în şir fără să-1 tulbure nimeni. Mai târziu însă treaba a început să-1 scârbească: trebuia să umble după cadavre de animale devorate, să facă fotografii cu hoituri, să ţină evidenţa mortăciunilor.

— Mai şchiopăta încă de pe urma accidentului de la topitorie. Frigul, care uneori ajungea până la -30° , şi vântul care îţi tăia respiraţia i-au răscolit rana. După opt luni s-a întors acasă. „Te-am iubit mereu”, mi-a spus el atunci. „Dar tu? Şi tu m-ai iubit?” îl aud pe olog cum bodogăneşte pe scândurica lui ţintuită de rotile. Nu mă uit la el. Dacă eu nu-1 văd înseamnă că nici el nu mă vede pe mine. Porumbeii pigu-lesc de lângă acelaşi coş de gunoi, îşi împart acum un corn desfăcut. Îşi înfoiază aripile, se zburlesc unul la celălalt. Chiar nu s-a schimbat nimic? Şi timpul să nu fi trecut deloc? Soarele parcă ar fi înţepenit pe cer.

Doamne, Dumnezeule, mi-e atât de teamă de ce-o să se întâmple. Doamne, Dumnezeule, iartă-mi păcatele. Aju-tă-mă să fiu o fetiţă ascultătoare!

Mami zice întruna: „Lucrurile stau mai bine acum. Ce-a fost rău a trecut.”

Mami vorbeşte la telefon în timp ce-şi toarnă whisky în pahar. Zice în continuare: „Are nevoie de mine. Mă iubeşte. Şi eu îl iubesc. Nu e ce crezi tu.”

Un băiat de vreo şaptesprezece ani stă ghemuit în rondul de trandafiri şi fotografiază o pereche de tineri căsătoriţi. Zâmbesc toţi, râd, se strigă pe nume, poate sunt şi puţin ameţiţi de băutură. Dacă m-aş furişa în spatele mirilor, m-ar prinde şi pe mine în fotografie, însă aici sunt aşezată prost, chiar în spatele fotografului, după o arcadă cu flori. În alaiul de nuntă sunt cinci femei, să tot aibă vreo patruzeci de ani, aranjate, dichisite, cu bucheţele de flori prinse la umăr, cu pălării de paie cu boruri, şi alături de ele doar trei bărbaţi. Niciunul din ei nu se uită la mine. Mireasa, în rochia ei lungă, albă, superbă, cu un voal de dantelă care-i atârnă pe spate, zâmbeşte spre mine, deşi n-are cum să mă vadă. Şi dacă m-aş holba, şi dacă aş scoate limba la ea, orice mi-ar trece prin cap aş putea să fac, aici, unde mă aflu, căci ea tot nu m-ar zări.

Sunt un căluţ care forăie, un elan cu capul plecat, galopez pe alee, tropăi peste pietrişul grunţuros. Ce vă holbaţi la mine, nătărăilor? Diii, căluţule! încolo e Polul Nord, iar dincolo e ecuatorul, şi pretutindeni îl vei întâlni pe Dumnezeu.

Am ajuns la marginea parcului. O inimă micuţă, neastâmpărată îmi zvâcneşte în mijlocul frunţii. N-ai voie să cobori pe aici, e un semn cu Atenţie, sunt stânci şi mult grohotiş, şi bolovani de pământ uscat, poţi să aluneci, să cazi, să te loveşti, m-am zgâriat la mână, îmi curge sânge, dar nu mă doare, am numai o senzaţie de amorţeală, praful o să oprească sângele până la urmă, o să-1 închege. Cânt, e mai mult un ţiuit care mă asurzeşte, cânt, şi mă cuprinde dintr-o dată un râs gâlgâitor. N-am să mă întorc acasă niciodată: am să rămân aici, în parc, pentru totdeauna.

Nu mă mai iubeşti? şopteşte cineva în apropiere… iubeşti? iubeşti? iubeşti?

Sunt toată numai copite, şi aripi, şi coarne, un fulger. Alunec scrijelind aerul.

Şi apoi, deodată, îmi apar amândoi în faţă: un bărbat şi o femeie, pe marginea canalului, aceiaşi pe care-i văzusem

înainte pe mal, cuibăriţi în iarba înaltă, însă acum eu nu mai pot face nimic.

Bărbatul îşi înfige degetele în braţul ei dezgolit şi o smuceşte. Ea începe să ţipe, însă n-ar trebui să ţipe, fiindcă urletele ei îl întăreită şi mai mult. Îmi dau seama acum că o va omorî, însă nu pot face nici o mişcare, nu-1 pot opri.

Haina îi stă agăţată pe după umăr, iar pantalonii au dâre de praf. Poartă o cravată din material argintiu care sclipeşte. Părul lui n-are nici o culoare, e tuns scurt, şi stă ţeapăn în sus ca o perie. Gura seamănă cu botul unui porc, e roşie, bălţată. Vorbeşte încet, însă e limpede acum că fierbe de mânie.

Femeia nu arată grozav. Are buze prea cărnoase, umflate parcă de osânză. Sub bărbie îi atârnă carnea, strânsă

Martorul ca într-o pungă care se clatină de câte ori îi zvâcneşte capul, de câte ori o zgâlţâie el. Arată oribil. Nici nu mă pot uita la ea. Părul e ruginiu, e vopsit şi stă ca o claie de fân. La gât poartă un batic subţire. Are pantofi cu tocuri înalte şi, de câte ori încearcă să facă un pas, se clatină prin iarbă ca ameţită. Poartă o bluză decupată la spate şi la umeri, din acelea pe care le găseşti la Sears, aduse probabil din Mexic sau Spania, şi o fustă roşie, de bumbac, încinsă cu o curea neagră, sintetică, peste care se revarsă nişte şolduri dolofane, nişte sâni mari. Când porcăria începe, mă ghemuiesc, mă ascund, închid ochii, îmi astup urechile cu palmele. N-o mai aud cum urlă, nu mai aud bufniturile, gemetele. Nu mai aud nimic.

Nu adormisem. Când am deschis ochii din nou, mă aflam tot în parc, în rondul de trandafiri, ghemuită în spatele arcadei cu flori. Era încă lumină afară. Poate că nici nu trecuse timpul. Copiii se jucau tot acolo, în bazin, aveam impresia că îmi alunecă ceva prin creier, însă nu eram rănită, nu-mi curgea sânge, aşa că probabil nu păţisem nimic. Trandafirii din jurul meu erau atât de frumoşi, parcă atunci i-aş fi văzut pentru prima oară. Mirii şi alaiul nu mai erau acolo.

Mi-am dat seama că era târziu, fiindcă mi se făcuse foame. Soarele îşi schimbase şi el locul pe cer.

Am început să plâng. Nu puteam să mă mai opresc. Plângeam.

O femeie în şort galben s-a apropiat de mine, şi după ea a venit o altă femeie, apoi un poliţist, şi o grămadă de oameni, voiau toţi să ştie ce se întâmplă cu mine, de ce plâng. Genunchii îmi amorţiseră, nu mai puteam să stau pe vine, m-am aşezat pe fund, deşi mi-era teamă că o să-mi murdăresc fusta. Plângeam. Nu mă mai puteam opri. Femeia aceea zăcea cu faţa în sus, avea fusta ruptă, i se vedea carnea palidă, cu şanţuri de grăsime. Pierduse un pantof cu toc, doar, cureluşa de la el îi rămăsese agăţată de gleznă. N-am văzut nici o urmă de sânge. N-am auzit nimic. Când bărbatul a luat-o la fugă, cravata i-a fluturat un pic peste umăr. Nu, n-am văzut nimic. Nici nu m-am uitat la ei, nu-i aşa? Stăteam chircită în spatele unei stânci, mă ascunsesem acolo, îmi astupasem urechile cu palmele, şi ochii. Inima îmi zvâcnea în piept. Mi-era frică să nu pocnească.

M-au întrebat ce-i cu mine, însă nu puteam să deschid gura, mi se încleştase parcă, nu mai puteam să scot nici măcar un cuvânt. Mi-era rău? Mă lovisem? Sau poate mă bătuse cineva? Căzusem de pe scăriţă? O femeie îi povesti poliţistului că mă văzuse mai devreme cum mă dădeam în leagăne. I se păruse ei încă de atunci că ceva nu-i în regulă. Poate că mă pierdusem de părinţi, zicea ea. Oamenii continuau să se strângă în jurul nostru. Puştii se uitau la mine cam nedumeriţi. Mă rătăcisem? Unde erau părinţii mei? Erau în parc? Cum mă cheamă?

Tremuram aşa de tare, că poliţistul a luat un prosop de plajă de la una din femei şi m-a învelit cu el. Mi-a spus să fiu liniştită, că n-o să mi se întâmple nimic rău. Îmi clănţăneau dinţii îngrozitor şi gâfâiam atât de tare, încât abia mai puteam respira.

E o criză de isterie, a zis poliţistul, sunt foarte frecvente astăzi. Poliţistul purta ochelari de soare cu lentile verzi, întunecate. Vorbea calm, fără nici o umbră de reproş în glas.

În ambulanţă, în timp ce mă duceau la spital, am făcut pe mine. Nu mi-au spus nimic, şi nimeni nu m-a certat, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

O, mare tăcere" se aşternuse peste tata. Asta s-a întâmplat după ce doi oameni au murit în accidentul acela de la topitorie şi după ce tata a fost internat în spital.

Acolo a stat mai tot timpul în pat. Ieşea uneori pe coridor, sprijinit în baston, îi plăcea să se oprească şi să spună câte o istorioară, când asistentele aveau chef să-1 asculte. Alteori se proptea de fereastră şi îşi înfunda privirea în parcarea din faţa spitalului („Descoperi uneori Strălucirea soarelui, o descoperi în parbrizul maşinilor: nimic nu e mai simplu", îmi spunea el). Apoi a simţit o apăsare în urechi, un zgomot asurzitor, şi după aceea tăcerea. Atât. Tăcerea.

Nu mai auzea, nu mai putea să înghită, nu mai putea să clipească. Deşi nu se schimbase nimic, lui începu să i se pară totul atât de străin. Locul său era în mintea lui Dumnezeu. Auzea gândurile lui Dumnezeu, şi acestea

Martorul erau aceleaşi cu ale lui. „Viaţa mea a avut o primă parte", zicea el, apoi, a urmat a doua parte. Acum mă aflu în această a doua parte. De fapt, am fost aici tot timpul, fără să-mi dau seama. Dumnezeu a fost alături de mine şi eu nu mi-am dat seama. Îţi închipui că eşti singur – şi cât timp eşti copil, ce bine e să fii singur; – că nu depinzi de nimeni, că poţi să pleci oriunde, că poţi să faci ce vrei. Dumnezeu* este însă pretutindeni. Nu eşti liber. Chiar şi gândul acesta, că ai putea să fii liber, este un gând insuflat tot de Dumnezeu. Dumnezeu precede fiecare gând sau faptă de-a noastră. De aceea nu poţi da greş niciodată. Totul are un rost, chiar şi înştiinţările Sale."

Uneori când ninge, după ce zăpada se aşterne zile de-a rândul, aşa cum a fost şi iarna trecută, mă rezem de

fereastră şi aud liniştea din jurul meu. Presimt că într-o zi liniştea aceasta mă va înghiţi şi pe mine aşa cum l-a înghiţit pe tata.

La spital am început să le povestesc despre femeia aceea de pe marginea canalului, despre porcăria care se întâmplase acolo, însă vorbeam greu, stâlceam groaznic cuvintele, şi gâfâitul acela necontenit nu-mi dădea pace. Dacă aş fi închis ochii, aş fi văzut-o din nou cum zăcea pe marginea canalului. Deschideam însă ochii şi atunci totul se ştergea, nu-mi mai aduceam aminte de nimic. Femeia avea o dâră de sânge pe falcă, avea sânge şi pe bluză, o pată rotundă, întinsă.

O omorâse şi apoi fugise. N-avea picioare zvelte cu care să alerge, să sară, să zburde. Nici copite sau aripi nu avea. Pe cămaşă îi rămăseseră urme de sânge. Îi uram. Pe amândoi. Erau atât de hidoşi.

„N-ai văzut nimic”, îmi şopteşte mama, în timp ce se apleacă deasupra patului, şi, pe ascuns, îmi dă un ghiont uşor. „Ai priceput? Bagă-ţi minţile în cap!”

Au trimis pe cineva să cerceteze locul, lângă canal, dar n-au găsit nici un cadavru şi, bineînţeles, nici urme de sânge. Parcă nu s-ar fi întâmplat nimic acolo. Doar un singur pantof cu toc, rătăcit prin iarbă. Asta e tot ce-au găsit.

„Bazaconii d-ale ei”, zice mama, fără să se uite la mine.

Mai târziu, când s-a reclamat dispariţia unei femei, au dragat canalul. N-au găsit nici un cadavru. Între timp eu mă întorsesem acasă (la spital n-am stat decât o noapte, în salonul pentru copii), între timp începuse şi şcoala.

„Spune-le că nu-ţi mai aminteşti nimic”, îmi zice mama. „Spune-le că nu ştii ce s-a întâmplat… Oricum, astea nu sunt decât bazaconii scornite de tine, să nu-mi spui că nu-i aşa.” Nu mai am voie să intru la tata în cameră. Pentru mine uşa lui este zăvorită. Lipesc urechea de eâ şi îl aud cum cântă, cum murmură de unul singur. Uneori e şi Irene acolo, cu una din prietenele ei, joacă împreună gin rummy, rostogolesc zarurile în paharul negru de carton. Îi aud cum

râd, stau acolo toţi trei, parcă ar face-o dinadins ca să-i aud., Oricum, astea nu sunt decât bazaconii scornite de tine, să nu-mi spui că nu-i aşa.” Mama îşi aprinde o ţigară şi mă priveşte fix.

Nu mi-a pomenit nimic de cei trei dolari şi optzeci şi şapte de cenţi ascunşi de ea în sertarul scrinului. Poate că nici nu-i furasem eu… iar dacă nu-i furasem eu, atunci nu se întâmplase nimic. Au trecut unsprezece zile şi uşa de la camera tatei e tot zăvorită pentru mine. Deasupra patului meu, zgârii tencuiala cu un ac, în fiecare dimineaţă, ca să nu pierd cumva şirul zilelor.

Născut la 24 februarie 1948 în Cincinnati, Ohio. Studiază la Yale University (licenţa în 1970) şi la Oxford University (licenţa în 1973). Din 1981 colaborează regulat la revista Outside cu o rubrică de eseuri pe teme ştiinţifice, în prezent locuieşte în Bozeman, Montana.

Publică articole cu caracter ştiinţific în reviste precum Esquire, Rolling Stone, Harper's, Audobon, Science 80, Fly Fishermen şi altele. Semnează cronici literare în The New York Times Book Review şi ştiinţifice în The Chris-tian Science Monitor.

Cărţi de eseuri pe teme ştiinţifice: Natural Acts (Fenomene naturale), Nick Lyons Books, 1985; The Flight of the Iguana (Zborul iguanei), Delacorte Press, 1988.

Romane: To Walk the Line (Ia-o înainte!), Knopf, 1970; The Zolta Configuration (Configuraţia Zolta), Doubleday, 1987; The Soul of Viktor Tronko (Sufletul lui Viktor Tronko), Doubleday, 1987.

Volume de povestiri: Blood Line: Stories of Fathers and Sons (Rudenie de sânge: Povestiri despre părinţi şi fii), Graywolf Press, 1988.

Propus în 1984 pentru Premiul Naţional de Jurnalistică (secţia eseu şi critică) pentru colaborările la revista Outside. Câştigă acest premiu, la aceeaşi secţie, în 1987.

Natural Acts: A Sidelong View of Science and Nature (Fenomene naturale: O privire din afară asupra ştiinţei şi

naturii), 1985, reia o parte din colaborările lui Quammen la revista Outside. Scrise alert, cu spirit, eseurile surprind aspecte inedite ale unor fenomene naturale. „Quammen

 scrie articole ştiinţifice cu detaşarea şi eleganţa pe care numai un diletant abil le poate turna într-un stil atrăgător. Un naturalist amator, un pescar avid după scufundări spectaculoase în apele repezi de munte, Quammen ştie să abordeze însă cel mai potrivit ton pentru a descifra cititorului complicatul mecanism al evoluţiei, fără să afecteze cu nimic splendoarea peisajului general al lucrării. Quammen ştie însă la fel de bine să se oprească din expunerile sale documentate, ca să strecoare, la momentul cuvenit, o vorbă de spirit, o glumă. El ne menţine treaz interesul descriindu-ne detalii neglijate de noi până astăzi sau facilitându-ne accesul la o experienţă pentru el de mult familiară. Ca şi David Attenborough, realizatorul binecunoscutei emisiuni Planeta vie, Quammen este convins că natura rămâne o sursă de inspiraţie pentru fiecare din noi.” (William A. Henry, în Time)

The Soul of Viktor Tronko (Sufletul lui Viktor Tronko), 1987, este un roman de aventuri cu implicaţii psihologice. „David Quammen desfăşoară firul unei complicate intrigi, cu acţiuni care se închid ca într-ion şir de cercuri concentrice: agenţi dubli capturaţi, trădări date la iveală, tot angrenajul necesar. Proza lui Quammen, acum la al treilea roman, este incisivă, personajele sunt puternic conturate, şi un umor acid străbate întregul roman.” (William Hood, în The New York Times Book Review)

Blood Line: Stories of Fathers and Sons (Rudenie de sânge: Povestiri despre părinţi şi fii), 1988, cuprinde trei nuvele care dezvăluie influenţe diferite. Maeştrii lui Quammen sunt aici Hemingway, pentru povestirea La vână-toare, William Faulkner, pentru nuvela Scrisoarea lui Uriah şi autorii de romane gotice ai Sudului american pentru povestirea Balada lui Nathan. În două din ele, Quammen

aduce în scenă copii care îşi ucid din greşeală tatăl. „Povestirea La vânătoare ne prezintă un tată care încearcă să-şi iniţieze fiul în tainele vânătorii. Cei doi pleacă împreună după un elan, pe care, până laurmă, îl găsesc şi îl împuşcă. Dar apariţia neaşteptată a unui urs provoacă un accident: arma se declanşează şi tatăl este rănit grav. Quammen investighează aici resursele relaţiei tată-fiu. Băiatul, în vârstă de numai unsprezece

David Quammen ani, îşi cară tatăl, prin zăpadă, mai mulţi kilometri, o acţiune care dă povestirii valoarea unui act iniţiatic.„ (James Kaufmann, în USA Today) „în aceste povestiri, dragostea, sau chiar dragostea întrupată în ură, nu acoperă toate resorturile admiraţiei, vinovăţiei, neînţelegerii, rivalităţii, răzvrătirii şi morţii, resorturi care dau sens legăturii dintre tată şi fiu. Murind, tatăl consolidează cu sângele său, vărsat la modul propriu, această relaţie.„ (Edwin J. Kenney, în The New York Times Book Review). „Povestirea La vânătoare este mărturia unei maturizări, în stilul lui Hemingway, vânătoarea transformându-se într-un preambul al morţii. Proza lui Quammen este de o frumuseţe unică, întotdeauna foarte exactă, şi, dacă n-o putem elogia pentru inovaţiile tehnice aduse, atunci să ne permitem măcar să-i lăudăm forţa imaginativă.” (Publishers Weekly).

La întrebarea „Cum apreciaţi direcţiile actuale din proza americană?”, David Quammen răspunde: „Cele mai multe din celebrităţile literaturii americane, oameni uimitor de tineri, reprezintă doar nişte mode trecătoare: nu sunt tentat să le urmăresc cariera, nici ca cititor, nici în calitate de coleg. Locuiesc aici în Montana la o depărtare considerabilă de New York, şi dacă am preferat să menţin această distanţă, este numai fiindcă am dorit să rămân în afara tumultului iscat de goana după celebritate, de trecerea de la o modă la alta. Cel mai important romancier rămâne, după opinia mea, William Faulkner. Deşi nu l-am cunoscut personal, el a fost profesorul care a exercitat

asupra mea cea mai – mare influenţă. Romanele sale le-am citit, le-am recitit (mai ales Absalom, Absalom!) de nenumărate ori. În timpul studiilor universitare (la Oxford l-am avut ca profesor pe Richard Ellmann), am cercetat structurile romanelor lui Faulkner cu aceeaşi stăruinţă cu care un viitor arhitect ar analiza Parthenonul. Faulkner a avut, fără îndoială, impactul cel mai puternic asupra prozei mele, pe alocuri poate prea puternic.

Proză americana contemporană 1975-1985

Un alt profesor care a exercitat o mare influenţă asupra mea a fost Robert Penn Warren. Am studiat cu el critica literară (la Yale), devenindu-i mai târziu prieten şi discipol. Îi datorez începutul carierei mele de scriitor. Şi, într-o mare măsură, gusturile literare şi atitudinile mele critice. Îl consider cel mai mare scriitor american în viaţă, şi când fac această afirmaţie mă gândesc la activitatea sa de poet, romancier şi eseist. Faptul că lui Warren nu i s-a acordat Premiul Nobel mi se pare de neînţeles.” (text inedit)

Povestirea Walking Out (La vânătoare) a apărut iniţial în revista Triquarterly. Inclusă de Tobias Wolff în antologia Matters of Life and Death: New American Stories, Wampeter Press, 1983. Traducerea s-a făcut după acest volum.

Când trenul a oprit în Livingston, îl văzu stând cu braţele încrucişate, îmbrăcat într-o cămaşă kaki, încheiată la buzunare. Mâna băiatului zvâcni în sus, într-un gest reflex, şi faţa i se lumină de un zâmbet. Omul îi zâmbi şi el, şi dădu din cap. Dar nu se mişcă. Băiatul se întoarse de la fereastră şi, cu prudenţa unui copil gras care se simte nesigur în mişcări, se opinti ca să-şi dea jos valiza. Tatăl său îl aştepta pe peron. Cum a dat cu ochii de el, băiatul înţelese că nu mai avea nici o scăpare.

Merseră cu vechiul său Willys decapotabil spre cabană, dincolo de oraş. Parbrizul era ridicat, dar picăturile de ploaie mărunte, reci şi tăioase îi băteau în faţă şi băiatul nu putea să-şi ridice ochii şi să privească drumul. Purta un hanorac pe care tatăl său i-1 dăduse în gară. Bărbatul,

apărat doar de cămaşa kaki, îşi strângea buzele într-un rictus aducând mai mult a rânjet decât a crispare. Să mergi prin oraş în ploaia rece, mândru şi cu capota lăsată, udându-te până la piele, ca şi când asta ar fi fost o necesitate, era – aşa cum băiatul îşi dăduse vag seama – o modă de sezon.

— Am dat de o coadă de elan – strigă tatăl.

Băiatul nu spuse nimic. Nu înţelese ce vroia tatăl său să spună cu asta, că a dat de o coadă de elan.

— Am dat de unul, un mascul. L-am pândit două săptămâni. Sus, în munţi. Când ajungem la cabană, o să facem un foc pe cinste.

Făcu o pauză, iar apoi continuă:

— Şi mama?

Suna oarecum a întrebare. Băiatul aşteptă.

— Ce mai face?

— Cred că bine.

Ca să acopere zgomotul maşinii şi vântul care îi ducea vocea aiurea, băiatul trebuia să ţipe.

— Te înţelegi bine cu ea?

— Cred că da.

— E tot aşa de frumoasă?

— Nu ştiu, cred că da, nu ştiu asta.

— Trebuie să ştii. Începe şi ea să facă riduri ca mine? Cum pare? Neliniştită? Tristă? Sau este încă o femeie foarte frumoasă? Asta trebuie să ştii.

— A rămas încă o femeie frumoasă. Aşa cred.

— Ţi-a spus să-mi transmiţi ceva?

— Mi-a spus… mi-a spus să-ţi spun că se gândeşte cu drag la tine – minţi băiatul, spontan, cu stângăcie.

Se simţi apoi jenat de ceea ce făcuse.

— Mulţumesc, David – spuse tatăl său.

Ajunseră la cabană, după vreo doi kilometri de drum noroios, care şerpuia printr-o pajişte, spre o pădurice de molid. Înăuntru, băiatul fu izbit de un miros puternic de răşină şi insecticid, combinat cu cel de cufere umede şi

mucegăite, specific cabanelor de munte. Avea podele galbene de pin, preşuri împletite, perdele brodate cu mărgele în dormitor, o sobă de gătit din fier, căreia nu îi lipsea nici un capac sau mâner, iar chiuveta din bucătărie era prevăzută cu o pompă. Se mai găseau câteva numere vechi din revista Field and Stream, iar pe poliţa şemineului, în care acum ardea focul, o fotografie a bunicului băiatului, telegrafistul gării, care fusese, cândva, proprietarul cabanei.

Tatăl prăji nişte şuncă. Băiatul, deşi lui nu îi plăcea şunca şi se aşteptase la o conservă de tocană sau de carne, nu spuse nimic. Tatăl îl întrebă, apoi, despre şcoală. Băiatul îi povesti, iar el păru interesat.

Era cald şi bine, iar băiatul începu să se simtă ocrotit de propria-i suferinţă. Apoi, tatăl spuse:

— Mâine, pe la zece, o pornim.

Anul trecut, când băiatul venise în vizită, vânaseră păsări. Dormiseră şase nopţi în cabană şi, în fiecare zi, umblau după fazani pe mirişte, potârnichi în pădure, sau raţe de-a lungul canalelor de irigaţie. Uneori, pe băiat îl pătrundea umezeala sau frigul şi se simţea jalnic, dar, în

La vânătoare fiecare seară, se întorceau la cabană şi la valiza cu haine uscate. Mâncau hrană caldă, gătită pe plită, adulmecau mirosul din cabană şi dormeau împreună în acelaşi pat. In şase zile de vânătoare, băiatul nu reuşise să împuşte nici o pasăre. Şi totuşi, atunci, ştiuse că, cel puţin o dată pe zi, se va simţi bine, dacă nu chiar fericit. Anul acesta tatăl său hotărâse ca nici măcar să nu se simtă bine. Îi scrisese, în ultima scrisoare ajunsă la Evergreen Park, înainte ca băiatul să plece din Chicago, dar când era oricum prea târziu ca să-şi mai schimbe hotărârea, că îl va lua în munţi, cu cortul, la vânat mare. Şi păruse convins că băiatul se va bucura.

La zece fără zece, Willys-ul era încărcat şi gata de plecare.

Timp de trei ore, străbătură Big Timber, apoi o luară spre nord, pe şosea, apoi din nou spre vest, pe un drum forestier

şerpuit şi plin de hârtoape, care îi duse sus, în munţi. Norii albi, ca nişte fâşii de bumbac, pluteau printre copacii de pe creste, fragmente luminoase şi dense, proiectate pe verdele intens, măsliniu, ca într-o fotografie alb-negru. O ţinură pe drumul cu grohotiş, timp de o oră, încât băiatul crezu că vor face pană sau că se va rupe un ax de la roată. Ştia că, dacă făceau pană, tatăl său va schimba roata şi vor continua drumul până vor face altă pană, departe de şosea. În cele din urmă, trecură peste un pârâu, iar tatăl său opri maşina în nişte buruieni.

— Aici – spuse el.

— Unde?

— Lângă canalul acela mic, spre gura izvorului.

— E departe?

— La vreo patru sau cinci kilometri.

— Acolo ai văzut elanul?

— Nu, acolo am văzut coliba ciobanului. Elanul e mai departe, spre vârf.

— O să dormim în colibă? Credeam că urma să dormim în cort.

— Nu, ce rost are să ne cărăm cu cortul până acolo, sus, când există o colibă în perfectă stare în drumul nostru?

Băiatul nu putu să răspundă la întrebare. Simţea că nu-şi mai putea stăvili lacrimile. Ştiuse că, la un moment dat, o să izbucnească în plâns.

— Nu vreau să dorm în colibă – spuse el, cu un hohot sincer în glas şi cu ochii scăpărând.

Îşi ţinea gura încleştată ca să nu îi tremure bărbia.

Tatăl băiatului îşi lăsă capul pe volan, de parcă şi în el s-ar fi rupt ceva, proptindu-şi fruntea de dosul palmelor. Rămase o clipă aşa, respirând adânc. Ridică, însă, capul, înainte de a vorbi.

— Nu ne obligă nimeni să stăm, David. Băiatul nu spuse nimic.

— E.o colibă veche a'unui cioban, făcută din bârne, e aproape de locul unde o să vânăm, şi putem s-o încălzim şi

să ne simţim bine în ea. Am crezut că o să te bucuri şi că o să fie mai plăcut decât în cort. Dar nu ne obligă nimeni să stăm în ea, dacă nu vrem. Putem să mergem înapoi, în Big Timber, şi să cumpărăm un cort, sau să ne întoarcem la cabană şi să vânăm păsări, ca anul trecut. Facem cum vrei tu. Iartă-mă că mi-au venit astfel de idei. Sper să poţi. Nu trebuie să facem lucruri pe care tu nu vrei să le faci.

— Ba nu, vreau!

— Eşti sigur?

— Nu. – spuse băiatul – dar aşa vreau.

Îşi croiră drum prin tufele de la marginea pârâului, călcând pe un strat gros şi moale de muşchi, pământ şi cetină, urcând prin hăţiş. Apoi, hăţişul se rări şi începură să urce de-a lungul văii unui râu de munte, lată de vrea treizeci de metri, întunecată de brazi şi cedri. Mai departe, dădură 4de o potecă ce îi duse în sus, de-a lungul râului. Şi mai departe, poteca făcea o ramificaţie, apoi încă una şi, în final, se bifurca.

— Oare cine o fi făcut poteca asta? Ciobanul?

— Nu, cerbii şi căprioarele – spuse tatăl.

Treptat, micul chei al râului se îngusta, iar umerii săi de piatră, ascuţiţi şi împăduriţi, se apropiau tot mai mult, ca pereţii unui horn. Cărările făcute de animale se bifurcau şi se încrucişau ca un labirint, dar, curând, rămaseră numai două ramuri, apoi una singură, foarte bătătorită. Se strecura printre sălcii şi anini, trecând pe lângă tufe

La vânătoare uscate de mure, aşa încât băiatul şi tatăl nu mai vedeau nimic la mai mult de şase metri înainte. Când se opriră să se odihnească, tatăl îşi scoase puşca din teacă şi o încărcă.

— Acum trebuie, să fim atenţi. S-ar putea să întâlnim vreun urs – îi explică băiatului.

Sub cedri, valea emana o umezeală rece, care părea că se adunase de la o iarnă la alta. Deodată, băiatului i se făcu frig. Îşi puse haina şi continuară să urce. Curând, însă, începu să transpire din nou, în aerul rece de munte.

Pe un mic platou, unde aninii se retrăgeau dinspre pârâu, era construită o colibă, într-o margine de chei, sub coasta înverzită a povârnişului. Uşa era o deschidere joasă şi întunecată. Cu patruzeci sau cincizeci de ani în urmă, îi explică tatăl său, acea colibă fusese construită şi locuită de un păstor basc. Pe vremea aceea, trăiau mulţi basci în Montana şi îşi duceau oile chiar pe acea creastă a munţilor Crazy. Tatăl uită să îi explice sensul cuvântului „basc”, iar băiatul nu îl întrebă.

Făcură focul. Tatăl luase cu el nişte muşchi de vacă şi o ceapă, iar băiatul a fost foarte mulţumit. În timp ce mâncau se lăsa întunericul, dar băiatul şi tatăl său adunaseră un maldăr de lemne uscate. În întunecimea nopţii, la lumina focului, tatăl pregăti o budincă de ciocolată. Era surpriza lui. Băiatul stătea pe o rogojină şi punea lemne pe foc, în timp ce tatăl său îşi bea cafeaua.

Scânteile se ridicau la căldura focului şi” băiatul le urmărea cum se înălţau spre vârfurile cedrilor şi spre peticele negre de cer. Budinca nu se răcise încă.

— David, ţi-1 mai aminteşti pe bunicul?

— Da – spuse băiatul.

În clipa aceea îşi dori să şi-1 fi amintit într-adevăr, îşi aducea aminte numai de o înmormântare, pe când avea trei ani.

— Bunicul tău m-a adus aici, în munţi, când aveam şaptesprezece ani. Atunci a fost ultimul an când a mai mers la vânătoare.

Băiatul ştia la ce se gândea tatăl său. Dar ştia, în acelaşi timp, că locul său era în Evergreen Park şi că era, acum, copilul unui alt bărbat şi purta numele acelui bărbat, deşi acesta era tatăl lui.

— Bunicul tău avea cu cincizeci de ani mai mult decât mine.

Băiatul nu spuse nimic.

— Iar eu am cu treizeci şi patru de ani mai mult decât tine.

— Iar eu am doar unsprezece ani – îi atrase băiatul atenţia.

— Da. Iar într-o zi, vei avea un fiu şi vei avea cu patruzeci de ani mai mult decât el şi vei dori nespus ca el să ştie cine eşti, atât de mult, încât să simţi că-ţi vine să plângi.

Băiatul se simţea stânjenit.

— Iar asta se numeşte ciclul infinitei înţelepciuni a vieţii – spuse tatăl, luându-se în râs.

— De ce-a murit? – întrebă fiul, încercând, cu disperare, să iasă din focarul frământărilor tatălui.

— Avea optzeci şi şapte de ani. Era istovit.

Tatăl băiatului tăcu. Apoi dădu din cap şi îşi turnă restul de cafea. – în noaptea aceea, băiatul nu reuşi să se mai încălzească. Dormi pe o parte, cu genunchii strânşi, în această poziţie incomodă pe care trupul i-o cerea ca să îşi păstreze căldura. Pământul tare şi rece de munte se simţea prin culcuşul de crengi de brad făcut de tatăl său şi sorbea căldura din trupul băiatului ca o lipitoare. Îşi strânse bine sacul de dormit la gât şi îi îndoi partea rămasă liberă vârându-şi-o sub picioare. Îl trezi brusc un zgomot. Deşi tatăl său dormea între el şi uşa colibei, un timp băiatul stătu treaz, ascultând speriat, apoi se trezi din nou, stând pe spate, şi se întrebă cât timp trecuse. Auzi picăturile care loveau prelata întinsă de tatăl său peste acoperişul de pământ, al colibei. Apa nu ajungea până la el.

Se ridică adulmecând focul. Prelata era rigidă de lapoviţă şi îngheţ. Lemnele de foc şi rucsacurile erau îngheţate. Era ceasul când răsăritul e cenuşiu, înainte de a se lumina şi, printre crengile de deasupra, băiatul nu putu să-şi dea seama dacă cerul era mohorât sau senin. Ace delicate de gheaţă atârnau peste tot, dar nu era pic de umezeală. Ploaia fusese redusă la tăcere de ger.

— Cât e ceasul?

La vânătoare

— E încă devreme. *

— Cât de devreme?

Când se gândea la frigul de acasă, băiatul avea în minte timpul petrecut pe 96th Street, în aşteptarea autobuzului care îl ducea la şcoală, dar acest lucru i se părea firesc şi deloc neplăcut, în comparaţie cu ceea ce simţea acum.

— Devreme. N-am ceas. Ce importanţă are, David?

— Niciuna.

După micul dejun, porniră în susul văii. Tatăl avea o puşcă de calibru 270, iar băiatul un Winchester vechi, de calibru 30-30, cu vizor deschis. Înaintau cu uşurinţă, şi, făcând acest exerciţiu uşor, în răcoarea dimineţii, băiatul se simţi, curând, bine şi înviorat. „Acum merg la vânătoare de elani cu tata” – îşi spuse el în gând. „Da, chiar asta fac.” Puţini băieţi din Evergreen Park au fost vreodată la vânătoare de elani, în Montana, cu taţii lor, o ştia prea bine. „Asta fac eu acum” – îşi spuse băiatul.

Ajungând la marginea unei pajişti înalte, la vreo doi kilometri mai sus de colibă, nu văzură nici măcar o pasăre care să le tulbure liniştea.

În faţa lor, la câteva sute de metri, se deschidea o câmpie cu iarbă înaltă, fără viaţă, uscată de vânturile de septembrie şi ucisă de geruri, care începea să putrezească în ploile de noiembrie. Pârâul era, aici, un şanţ adânc şi tăcut, şerpuind lin, cu ierburi atârnând pe margine şi o suprafaţă neagră ca păcura. După ce avansară vreo cincizeci de metri pe pajişte, tatăl se întoarse şi arătă spre un pin mare, cu coroana în formă de V, care se înălţa la capătul văii. Îi arătă băiatului o pădurice de plopi, la mijlocul drumului, dincolo de pajişte, spre care se şi îndreptară.

— Lângă pădurile de acolo, departe, e un heleşteu făcut de castori. Acolo se adapă elanul. Putem să stăm la pândă între plopi şi să supraveghem toată pajiştea, fără să fim observaţi. Dacă nu vine, o luăm prin alt chei şi-1 urmărim pe drumul de întoarcere.

Aşteptară o oră, apoi încă una. Băiatul stătea cu mâinile în buzunare, strângându-şi jacheta pe lângă trup, dar şezutul i

se udase de la umezeala pământului. Tatăl său stătea pe vine, ridicându-se, din când în când, ca să scruteze pajiştea în toate direcţiile. În cele din urmă, se ridică, îşi fixă privirea în depărtare, la marginea pădurii, şi rămase nemişcat.

— David – îl chemă el.

Băiatul se ridică şi veni lângă el. Tatăl îi puse mâna pe umăr. Băiatul văzu o umbră mare şi întunecată, rostogolindu-se către ei, prin iarbă, ca o monedă uriaşă.

— E elanul?

— Nu – spuse tatăl. E un urs. Un mascul bătrân. Băiatul a fost impresionat. Simţi, în forma aceea uriaşă, o aureolă de putere, teamă şi autoritate, chiar şi de la două sute de metri distanţă.

— Îl împuşcăm?

— Nu.

— De ce?

— N-avem autorizaţie, şi, de fapt, nici nu vrem asta. Ursul se îndreptă spre heleşteu, apoi se opri. Încremeni în iarbă, cu urechile ciulite.

— Asta n-ar însemna că vânezi pentru carne, ci de frică. Iar eu, de frică, n-am nevoie. Şi aş* am destule temeri în viaţă.

Ursul se întoarse şi fugi, croindu-şi cu greu drum prin iarbă. Se pierdu, din nou, în pădurile îndepărtate.

— Ne-a auzit.

— Poate – spuse tatăl băiatului. Să mergem să aruncăm o privire la heleşteu.

Un cadavru cu blană netedă zăcea în apă, intrat deja în putrefacţie şi acoperit de muşte lucioase. Cam de patru zile, îşi dădu cu părerea tatăl băiatului. Elanul fusese împuşcat de cel puţin optsprezece ori, cu un pistol de calibru 22. Un ochi îi fusese găurit şi fusese împuşcat de două ori în maxilar; şi toată partea care se vedea plutind era ciuruită de gloanţe. Stând în genunchi, în baltă, tatăl numără

găurile şi scormoni cu cuţitul într-una din răni. Se înfurie şi mai tare. Azvârli plumbul cât colo.

Timp de trei ore, alături de tatăl său, retras în tristeţea şi amărăciunea lui caracteristice, băiatul se simţi abandonat. Nu înţelegea de ce elanul fusese ucis cu un pistol de calibru 22 şi lăsat să putrezească acolo. Tatăl său nu catadicsi să îi explice; ca şi ursul, părea că înţelege atât cât îi era necesar.

La vânătoare

Continuară să meargă, dar nu mai vânară.

Părăsiră pajiştea şi intrară într-o pădure de pini, apoi într-una de zadă, cu copacii desfrunziţi, unde acele galbene, căzute aproape toate, puţin roşiatice, acopereau poteca. Băiatul şi tatăl său merseră pe jos, pe o potecă dreaptă, trecând, apoi, prin alt chei, cu o intrare largă, îngustându-se spre marginile înalte de stâncă dezgolită. Traversară de mai multe ori pârâul ciobanului, care, în cheiul acela, se transforma într-un şuvoi înaintând vijelios printre stânci. Mergând la cinci metri în urma tatălui său, privindu-i linia umerilor ce degajau răceală şi mânie, băiatul se simţea îngrozitor de stânjenit că acesta devenise atât de rezervat şi tăcut. Trecură peste trunchiuri căzute care blocau poteca, escaladară o stâncă de mărimea unei cabane şi intrară într-un câmp de urzici care îi înţepară prin pantaloni. Văzură bălegar proaspăt de cerb şi fecale de urs, cu resturi de seminţe. Sătul de atâtea meditaţii melancolice, tatăl îi arătă băiatului cum să stea la pândă. Înainte de înserat, chiar în ziua aceea, împuşcară un cerb.

Pe o coastă lină de deal, se întindea o pajişte, pe aproape cinci sute de metri, mărginită de plopi tremurători, niciunul mai înalt de patru sau cinci metri. Cerbul era sus. Tatăl îl puse pe băiat să-şi proptească arma în ramurile unui plop şi să tragă primul foc. Nu nimeri.

Cerbul se întoarse şi vru să o ia la fugă, dar tatăl îl ucise. Îi curăţară măruntaiele şi îl târâră spre liziera de pini înalţi de lângă pârâu, unde urmau să îl tranşeze a doua zi. În amurg, se întoarseră la colibă.

Noaptea, chiar ghemuit în culcuş, băiatul nu a mai reuşit să se încălzească. A tremurat, ore în şir, fără să poată adormi. Se bucura că ziua următoare, deşi vor merge mult, vor măcelări prada şi vor face alte lucruri neplăcute, va fi, totuşi, ultima lor zi în pădure. Nu auzi nimic. Când se trezi, văzu, prin uşa colibei, albul intens al zăpezii.

Se aşternuse un strat de zăpadă de paisprezece centimetri şi încă mai ningea. Privea uluit. Când stratul era de şapte centimetri, în Evergreen Park, uruitul plugurilor şi zornăitul lanţurilor îl trezeau înainte de răsăritul soarelui. Aici, însă, nu era nici un semn că dăduse zăpada. Nu îi era cu mult mai frig decât cu o zi în urmă, iar transformarea pădurii părea misterioasă şi blândă, oarecum amuzantă. Ii veni în minte Crăciunul. Apoi, tatăl se răsti la el.

Într-un fel, şi starea lui se schimbase, dar în alt sens; era îngrijorat şi grăbit. In timp ce curăţa vasele cu zăpadă, îl punea pe băiat la treabă. Părăsiră tabăra, cu două raniţe goale, cele două puşti, un fierăstrău şi o frânghie. Băiatul înţelese curând de ce tatăl său se grăbea; le luă aproape o oră să urce până la pajişte. Zăpada continua să cadă. Nu se opriră pentru odihnă, până nu ajunseră la plopi.

— Dimineaţa, la masă, mă gândeam să lăsăm cerbul aici, să strângem bagajele şi să coborâm – spuse tatăl. Poate era mai bine şi cerea mai puţin efort. Puteam să mă întorc pe schiuri, săptămână viitoare. Dar până atunci, zăpada poate să se facă de un metru şi să se adune în troiene. Putem să luăm două sferturi azi. Asta o să-mi uşureze mie treaba, mai târziu.

Băiatul era surprins de două lucruri: că tatăl său era atât de speriat în faţa unei ninsori atât de liniştite şi că el însuşi ar fi fost dezamăgit să părăsească pădurea în dimineaţa aceea. Abundenţa albului de pe pajişte impregna întreaga atmosferă.

— Dacă stă ninsoarea, e bine – spuse tatăl. Dar ningea fără încetare.

Poteca ce ducea spre canionul îndepărtat era greu de urcat, zăpada fiind de douăzeci de centimetri. Băiatul căzu o dată şi îi intră zăpadă la guler şi la mâneci, iar cătarea puştii îi lăsă un semn în bărbie. Dar nu se descurajă. Noaptea aceea vor fi la căldură şi la loc uscat, în cabană. Mai merse vreo opt sute de metri şi se opri lângă tatăl său, care privea nişte pete întunecate, de sânge.

Dâre adânci şi urme de pântece târât prin zăpadă duceau spre locul plin de sânge unde se dăduse lupta. Dârele erau lungi de vreo douăzeci şi cinci de centimetri şi aveau formă de gheare. Tatăl se lăsă în genunchi. În timp ce băiatul privea, o pată maronie, de mărimea unei farfurii, se scufunda încet, dispărând sub zăpadă. Sângele încă mai era cald.

Cercetând urmele cu atenţie, tatăl spuse:

— Are un pui cu ea., La vânătoare

— Ce s-a întâmplat? m

— Un omor. Pare să fie o pasăre. E prea mult sânge pentru o potârniche, dar nu văd urme de patruped. Poate vreun curcan sălbatic.

Se încruntă.

— Un curcan fără pene. Nu ştiu. Ce nu-mi place e că are pui. * fncărcă puşca de 270. Urmărind petele roşii, dădură de nişte urme. La vreo cincisprezece metri mai încolo, găsiră şi cadavrul. Era pe jumătate îngropat. Cutia craniană fusese smulsă, iar creierul puiului, devorat până la ultima bucăţică.

— Dumnezeule! – exclamă tatăl.

Părăsiră poteca. Tatăl îi făcu semn, iar băiatul îl urmă îndeaproape. Merseră în semicerc, prin boscKeţi, şi se întoarseră după ce făcură vreo patru sute de metri. Tatăl îşi croia drum prin zădapă, oprindu-se adesea, ţinând puşca pregătită, privind în jur, până când băiatul îl ajungea din urmă şi i-o lua înainte. Acesta era derutat. Ştia că pe tatăl său îl cuprinsese îngrijorarea, dar el” nu se simţea în pericol. Întâlniră, din nou, urma şi merseră spre dealul cu

plopi, fără să se oprească pentru odihnă. Băiatul scuipă în zăpadă. Îl dureau plămânii.

— De ce a făcut asta?

— Nu ea a făcut-o. Alt urs i-a ucis puiul. Un mascul. Poate chiar cel pe care l-am întâlnit ieri. Apoi ea s-a luptat cu el pentru cadavrul puiului şi a învins. Puţin a lipsit să nu dăm peste ei.

— S-ar putea să ne fi urmărit. Nimic n-ar fi înfuriat-o mai tare.

Apoi, adăugă:

— Dacă se întâmplă s-o întâlnim, te rog să te sui repede în cel mai înalt copac cUn apropiere. Nu te opri, până nu eşti la cel puţin şase metri deasupra. Eu o să rămân jos şi o să hotărăsc dacă e cazul s-o împuşc. Puşca ta are piedica trasă?

— Nu.

— Trage-o şi pune siguranţa. Poate fi un urs negru, şi urşii negri se caţără în copaci. Dacă se urcă după tine, apleacă-te, pune-i puşca la gură şi trage; aşa nu dai greş.

Armă Winchester-ul aşa cum îi spusese tatăl său. Porniră în jos, spre şuvoi şi spre dâmbul unde era cerbul lor. Zăpada continua să cearnă, într-o tăcere premeditată. Băiatului i se făcu sete. Nu puteau fi multe grade sub zero, îşi dădea seama de acest lucru, deoarece, făcând mişcare, nu avea mâinile reci, ba, mai mult, şi le simţea transpirate la degete.

— Pot să beau apă?

— Da. Fii atent să nu te uzi la picioare. Nu te depărta prea tare. Şi grăbeşte-te.

Merse câţiva metri, îşi croi drum printre tufe, până la marginea râului, şi îngenunche în zăpadă ca să bea apă. Era atât de rece, încât îl duru gâtul şi îi îngheţară mâinile. Ridicându-se, observă trupul unui animal, puţin maiîn faţă, pe malul râului. In acel moment, a fost sigur că era cadavrul unui alt pui. Chiar atunci, tatăl îl strigă.

— David! Vino imediat încoace!

Băiatul vru să răspundă. Însă, mai întâi, se apropie de cadavru şi vru să îl întoarcă cu piciorul. Dar, la atingere, brusc prinse viaţă. Dintr-o dată se ridică, cu un ţipăt ascuţit, îşi răsuci capul ca un şarpe şi se repezi. Băiatul urlă de durere. Puiul de urs îi strângea mâna între fălci; şi nu îi dădea drumul.

Trăgea, zvârcolindu-se, înfigându-şi colţii tot mai adânc, smulgând carne la fiecare mişcare. Băiatul nu mai simţea durerea. Îşi dădea seama că mâna îi era rănită. Lucrul aceştia îl îngrozea, şi încerca, cu disperare, să i-o scoată din gură, înainte să i-o sfâşie de tot. Dar nu avea cum. Văzu că puiul de urs era tot atât de înnebunit ca şi el, şi ţipă, crezând că, aşa, o să îi dea drumul. Dar ţipetele îl speriară şi mai tare. Capul ursului smucea înainte şi înapoi.

Băiatul nu se gândi nici o clipă să îşi strige tatăl. Nu îl văzu şi nici nu îl auzi venind.

Înainta cu paşi mari, alergând fără zgomot prin zăpadă, fără să spună nimic, ţinând în mână puşca pe care nu o folosise, parcurse ultimii doi metri câştigând viteză, şi, cu bocancul drept, izbi puiul de urs în burtă. Lovitura îl săltă din zăpadă. Îşi deschise fălcile, scoţând un ţipăt care aducea mai mult a guiţat, iar băiatul îşi simţi mâna eliberată din strânsoare, ca şi când tatăl său ar fi desfăcut, cu piciorul, lamele unei capcane. Puiul se rostogoli şi dispăru în spatele malului de râu, apoi reapăru în josul apei, zbă

La vânătoare tându-se şi ţipând. Băiatul îşi privi mâna, îngrozit. Tot nu simţea durerea, dar mâna era de nerecunoscut. Degetele erau jupuite până în palmă, atârnând ca o banană cojită. Avu o senzaţie de vomă şi s-ar fi uitat în continuare, prosteşte, la mâna sângerândă, dacă tatăl său nu l-ar fi smucit brusc. Îl înhăţă de mână şi îl târî şpre un pom, fără să se uite la mâna lui. Băiatul se smuci înapoi, cu mânie, de parcă ar fi fost lovit. Ţipă la tatăl său. Ţipă că avea mina rănită, crezând că acesta nu observase, şi, ţipând, începu să plângă. Începu să simtă o durere arzătoare. Îl neliniştea faptul că pierdea atâta sânge. Îşi

imagina sângele curgând în zăpadă şi topind-o, şi nici nu vru să se mai uite. Nu mai vroia să facă nimic, până nu îşi pansa mâna. În clipa aceea îşi ura tatăl. Dar acesta a fost mai puternic, îl duse până la copac.

Îl ridică în braţe. Cu o voce calmă şi grăbită, în discordanţă cu strânsoarea brutală a braţului, spuse:

— Agaţă-te bine şi urcă-te mai sus cu câteva ramuri. Aşază-te pe un picior şi ţine-te strâns, şi, dacă poţi, pune-ţi mâna rănită la subsuoara celeilalte. Vin şi eu imediat. Ţine-te bine, pentru că o să-ţi vină ameţeală.

Băiatul pipăi după o creangă, cu disperare. Tatăl îl susţinea de jos, în aşteptare. Reuşi sŁ se caţere. Picioarele i se hârşâiau de trunchiul pomului. În cele din urmă, ajunse în copac. Bucăţi de scoarţă şi răşină i se lipiseră de mâna dreaptă, care era, acum, carne vie. Tatăl spuse:

— Acum, ţine asta; mai repede.

Băiatul nu a ştiut niciodată dacă şi tatăl său fusese atât de speriat încât uitase, în clipa aceea, de mâna rănită sau dacă îşi păstrase sângele rece. Poate că, judecind după el, se aşteptase ca băiatul să fie în stare să se caţere în copac, aşa rănit cum era, şi să ţină şi puşca, totul cu o întinse patul Winchester-ului spre băiat. Acesta vru să spună ceva, dar lacrimile şi spaima îl împiedicară. Se cutremură şi nu putu să scoată nici un sunet.

— David! – îl îmboldi tatăl.

Băiatul se aplecă, se clătină şi se prinse de trunchi cu braţul sănătos. Plângea şi gâfâia, şi vroia să spună ceva. Îi era frică să nu cadă din copac. Îşi dădu drumul, din nou, şi se înclină. Tatăl întinse puşca, mai sus, ţinând-o de ţeavă. Băiatul îşi îndreptă, atunci, brusc, spre el, mâna rănită, împroşcându-i faţa cu sânge. Ajunse la puşcă şi, încercând să apuce patul armei, cu degetele care îi atârnau fără vlagă, apăsă pe trăgaci.

Glonţul intră în partea de jos a femurului, făcându-i tatălui genunchiul ferfeniţă, trecu de-a lungul tibiei şi se înfipse în pământ, ieşind prin călcâi.

Tatăl se prăvăli şi puşca îi căzu alături. Zăcea nemişcat, în zăpadă. Pentru o clipă, băiatul îl crezu mort. Apoi, îl văzu bâjbâind după puşcă. O găsi şi se rostogoli pe burtă, ţintind spre ursoaică. La vreo cincisprezece metri de ei, pe deal, înălţându-se pe labele din spate, îşi înclina capul nehotărâtă. Când puiul ieşi din râu şi ajunse pe un morman de zăpadă, îl mârâi neînduplecată. Puiul veni spre ea, cu capul plecat. Îl lovi cu laba ei uriaşă şi îl azvârli cât colo. Puiul scheună. Apoi, ursoaica se întoarse repede. Puiul o urmă.

Pădurea era tăcută. Detunătura avea un ecou prelungit, înfiorător, în mintea băiatului. Răsuna, de fapt, în el, fără zgomot. Nu simţea nimic. Văzu trupul tatălui său întins pe zăpadă şi nu îi venea să creadă că se afla acolo. Nu vroia să se mişte; vroia să se trezească. Stătea în copac şi aştepta. Ningea la fel de liniştit ca şi înainte.

Tatăl său se întoarse pe spate. Băiatul îl văzu ridi-cându-se în şezut, privindu-şi piciorul fără ca faţa lui să exprime ceva, apoi căzu înapoi, pe spate. Clipea des şi îşi ridica ochii, în căutarea privirii băiatului. Acesta stătea în aşteptare. Credea că o să-i spună: „Croieşte-ţi drum la vale, cu coatele şi cu genunchii, şi ia trusa de prim ajutor, fierbe apă şi telefonează doctorului. Numărul e scris pe disc.” Tatăl se uita fix. Băiatul văzu cum, în spatele acestei priviri, licăreau gândurile. Îşi ridică, încet, braţele, încrucişându-le peste faţă, de parcă se pregătea să. Aţipească la soare.

Băiatul sări din copac. Avu o aterizare proastă şi căzu pe spate. Se aşeză lângă tatăl său. Mâna îi sângera încet, pe zăpadă. Se temea că tatăl său urma să se hotărască să moară. Vroia să-1 roage să se răzgândească. Nu-1 mai văzuse niciodată atât de neajutorat. Îi era frică.

Dar nu se mai temea de tatăl său.

La vânătoare

Apoi, tatăl îşi descoperi faţa şi spuse:

— Ia să văd!

Bandajară mâna băiatului cu o bucată din cealaltă mânecă a cămăşii. Tatăl îi înfăşură mâna strâns, tăie în două capătul bandajului, cu cuţitul de vânătoare, şi îl legă cu putere, în două locuri. Băiatul simţea, acum, o durere înfiorătoare în palma sfâşiată, iar stomacul i se întoarse pe dos când se gândi la rană, dar, aşa, cel puţin, nu mai trebuia să o vadă. Curând, bandajul de cârpă începu să se coloreze în roşu-brun. Tăiară o mânecă de la cămaşa tatălui, ca să lege rana de la genunchi. Ridicară cracul de la pantalon şi văzură vânătaia de-a lungul gambei care sângera abundent în şanţul săpat de glonţ. Abia atunci tatăl îşi dădu seama că sângera şi prin călcâi. Băiatul îi scoase bocancul şi îi puse o batistă folosită sub talpă, în locul pe unde ieşise glonţul, aşa cum îl învăţase tatăl său. Apoi îl ajută să se ridice. Tatăl încercă să păşească, dar se prăbuşi în zăpadă, cu un răcnet de durere îngrozitor. Nu îşi dăduseră seama că genunchiul era făcut praf.

Băiatul urmărea cum pieptul tatălui său se zbătea şi auzea aerul şuierându-i în nări, în timp ce gâfâia neputincios. Tatăl începu să respire mai liniştit şi păru că se gândeşte. Spuse:

— Poţi să găseşti drumul înapoi la colibă. Băiatul îşi ţinu respiraţia şi nu se mişcă.

— Poţi, nu-i aşa?

— Dar nu plec. Nu plec singur. Plec numai cu tine.

— Bine, David, ascultă-mă, te rog. Nu mi-e frică de îngheţ. Nu mi-e teamă c-o să murim îngheţaţi. Nimeni nu îngheaţă în pădure, în luna noiembrie, dacă se îngrijeşte. Nici chiar în Montana. Nu-i atât de frig. Am chibrituri şi carne proaspătă de cerb. Nu cred că vremea asta o să se înrăutăţească. Mâine dimineaţă, s-ar putea să plouă din nou. Ceea ce mă îngrijorează este sângerarea. Dacă fac prea mult efort, timp îndelungat, încercând să plec de aici, aş putea să pierd prea mult sânge şi să mor. Iar, cu mâna ta, cred că n-o să fie probleme. E o rană urâtă, dar doctorii vor putea să o vindece; şi atunci, o să fie ca nouă. Sunt sigur de asta. Iţi promit că aşa va fi. O să mai curgă sânge. Dar, dacă

ai grijă, mâna n-o să-ţi sângereze mai mult când mergi, decât atunci când stai pe loc. Iar diseară, ai să ajungi la doctor. Dar, dacă merg şi calc pe piciorul ăsta, o să curgă sânge întruna şi o să pierd prea mult sânge. Aşa că eu rămân aici şi mă înfăşor ca să-mi fie cald, iar tu pleci după ajutor. Îmi pare rău, n-am încotro. Iar tu n-ai cum să te rătăceşti. Te ţii de urma asta, drept în jos, prin chei, aşa cum am venit, până ajungi la pajişte. Stai cu faţa spre pinul cu coroana în formă de V. Când ajungi la pomul acela, ai să dai, din nou, de pârâu. S-ar putea să nu-1 vezi, dar stai liniştit şi ascultă. O să-1 auzi. Mergi pe firul lui în jos, treci de colibă şi ajungi la maşină.

Cu greu, îşi băgă mâna în buzunar după chei.

— N-ai condus niciodată o maşină, nu-i aşa? Băiatul strângea din buze. Îl dureau muşchii obrajilor de atâta încleştare. Clătină din cap.

— O să poţi, nu-i greu.

Tatăl alese una din chei şi începu să-i explice băiatului cum să pornească maşina, cum să acţioneze ambre-iajul, cum să găsească marşarierul şi viteza întâi şi a doua. În timp ce tatăl îi explica poziţiile schimbătorului de viteză, băiatul ridică mâna dreaptă, bandajată. Tatăl se opri. Se frecă la ochi, de parcă s-ar fi trezit din somn.

— Da, aşa este. Ei bine, va trebui să mă ajuţi.

Cu mâna stingă, băiatul luă fierăstrăul şi tăie un plop tânăr, cu tulpina bifurcată. Tatăl îi arătă unde să-1 scurteze, în aşa fel încât furca să îi ajungă sub braţ.

Apoi se ridică, cu ajutorul băiatului. Dar cârja nu-i era de nici un folos pe o pantă abruptă, cu iarbă mare şi acoperită cu zăpadă. Tatăl se sprijini de umerii băiatului şi urcară povârnişul, timp de o oră.

Când băiatul călcă într-o groapă şi căzură amândoi, nu scoase nici un crâcnet. Se întrebă dacă pe tatăl său îl durea genunchiul tot atât de rău pe cât îl durea pe el mâna. Avea senzaţia că îl durea mai rău. Nici nu pomeni de mână, deşi, de mai multe ori, în timp ce mergeau, şi-o lovise sau şi-o

sucise. Ajunseră la potecă. Ninsese încontinuu, iar zăpada le acoperise urmele paşilor.

Tatăl spuse:

— Avem nevoie de una din puşti. Am uitat. E vina mea. Va trebui să te duci s-o aduci.

La vânătoare

Băiatul nu mai găsi pomul de care tatăl său spusese că proptise puşca. Şe duse spre râu şi căută urmele de sânge. Nu văzu niciuna. Urma corpului tatălui său se ştersese deja, la doi centimetri sub marea de linişte. Îşi băgă mâna în zăpadă şi se cutremură dând de sângele cleios şi rece, ca flegma, care îi năclăi degetele. Alături, găsi Winchester-ul.

— Asta-i cea cu noroc – spuse tatăl. E-n regulă. Uite!

Manevră puşca şi un cartuş sări afară, iar el îl prinse în zbor. Îl privi neînduplecat, apoi îl aruncă în zăpadă. Îi arătă, apoi, băiatului puşca şi, cu degetul mare, coborî pârghia cu o diviziune.

— Îţi aminteşti? Siguranţa.

Băiatul ştia că ar fi trebuit să-i fie îngrozitor de ruşine. Dar nu-i era foarte tare. Tatăl său nu putea să-1 mai rănească aşa cum o făcuse cândva, deoarece, acum, băiatul începuse să-1 înţeleagă. Tatăl nu se putea stăpâni. Nu vroia ca băiatul să se simtă vrednic de dispreţ, dar simţea, totuşi, nevoia să o facă, din cauza singurătăţii şi amărăciunii, şi din cauza mamei băiatului; nu se putea stăpâni.

După*încă o oră, abia urcaseră dealul cu plopi. Az-vârlind, cu o furie neputincioasă, cârja, tatăl se aşează în zăpadă. Băiatul nu ştia dacă se mai gândea cum să ajungă la capăt, sau dacă urma, deznădăjduit, alegerea făcută. Lumina scăzuse pe nesimţite, părea mai mult noapte cu lună decât după-amiază. Zăpada devenise cenuşie, fără profunzime, netedă, iar cerul mohorât ameninţa cu noaptea. Pe băiat îl cuprinse neliniştea. Apoi se hotărâră. Tatăl se urcă în cârcă şi se lăsă pe umerii băiatului, cu puşca în mână. Acesta îl susţinea, vârându-şi braţele, îndoite, până la cot, sub

genunchii lui. Băiatul era înalt şi solid pentru cei unsprezece ani ai săi.

Băiatul o porni.

Se mişca încet, ca troienele duse de vânt: întâi un pas, apoi pauză, apoi încă un pas. Greutatea i se păru, la început, copleşitoare. Nu crezu că o să fie în stare să-1 care prea departe.

După câţiva paşi, avu senzaţia că o să se prăbuşească. Nu căzu, aşa că merse mai departe." Braţele şi umerii nu-i obosiră atât de repede pe cât se aştepta, aşa că nu se opri. Să îţi croieşti drum prin zăpada adâncă şi prăfoasă era echivalent cu a căra un birou de stejar pe scări. Dar, pentru un timp surprinzător de lung, povara nu i s-a mai părut grea. Îşi găsise echilibrul. Îşi găsise ritmul. Înainta.

Întunericul învăluise pădurea, dar zăpada era luminoasă. Putea discerne bine urmele. Merse mai departe.

— Cum îţi mai e, David? Mai poţi?

— Da.

— Ne oprim puţin, ca să te odihneşti. Lasă-mă aici. Băiatul continuă să meargă. Se mişca atât de greu, încât la fiecare pas dădea senzaţia că s-a oprit. Dar continua să meargă.

— Dă-mă jos. Nu vrei să te odihneşti?

Băiatul iju răspunse. Ar fi vrut ca tatăl său să nu-1 mai oblige să vorbească. La început, gâfâia. Acum respira normal şi regulat. Îşi urmărea picioarele cum despicau zăpada. Nu dorea să fie întrerupt. După un timp, spuse:

— Nu.

Mergea. Ajunse la puiul de urs, acoperit, acum, de zăpadă; nu îl văzu şi se împiedică de el. Faţa i se înfundă adânc în zăpadă, sub greutatea tatălui său. Nu se putea mişca, dar putea să respire. Se odihni. Simţi, apoi, piciorul tatălui său presându-i mâna dreaptă. Îşi aminti de rană. Avusese noroc că ţinuse mâinile pe lângă corp, altfel, poate, în cădere, s-ar fi proptit în mână. Şteptând ca tatăl său să se dea la o parte, băiatul simţi schimbarea de temperatură. Transpiraţia îi îngheţa repede. Începu să tremure.

Tatăl deveni, din nou, tăcut. Băiatul ştia că n-o să se plângă şi nici n-o să pomenească de durerea de picior. Nici el nu vroia să pomenească nimic de mână. Sângele ieşit prin bandaj devenise lipicios. Nu mai vroia să se gândească la amestecul încâlcit de carne, tendoane şi oase, înfăşurat în cârpă. Durerea era prezentă, dar o ţinea la distanţă. Nu mai era mâna lui. Nu mai spera să o recupereze vreodată. O dată ce ajunsese la concluzia aceasta, La vânătoare nici durerea nu mai putea fi a Iui. Era doar o durere oarecare, de care era conştient. Mâna sănătoasă îi amorţise.

— O să ne odihnim, acum.

— Nu sunt obosit – spuse băiatul. Începe să-mi fie frig.

— O să ne odihnim. Eu sunt obosit.

Sub genunchiul tatălui său, băiatul observă, în zăpadă, o băltoacă de sânge proaspăt şi cald. Bandajul de cârpă, închis la culoare, din jurul coapsei, nu părea lipicios. Strălucea.

Tatăl îi spuse cum să despice puiul de urs, cu cuţitul de vânătoare.

Stătea într-un picior, sprijinit de un buştean, cu Winchester-ul pregătit, rotindu-şi privirea în timp ce vorbea. Băiatul se folosi de mâna stingă şi de ambii genunchi, împunse puiul de urs în partea de jos a pântecului, până se auzi un pârâit uşor, apoi tăie, cu băgare de seamă, în sus. Nu îi scoase măruntaiele. Tăie doar o bucată pătrată de carne. I-o întinse tatălui său, iar acesta îi dădu puşca.

Tatăl scoase pieliţa şi lăsă grăsimea. Tăie carnea în două. Rulă o bucată şi o băgă în buzunarul hainei. Pe cealaltă o împărţi în două. Ii dădu o bucată bună, cu grăsime strălucitoare.

— Mănânc-o. Cu tot cu grăsime. Mai ales grăsimea. Pe cealaltă o s-o gătim mai târziu. Nu vreau să facem focul aici, să n-o aţâţăm pe ursoaică.

Carnea era jfreu de mestecat. Insă băiatului nu i se păru dezgustătoare. Îi era foame.

Tatăl se aşează, din nou, pe jos, şi îşi scoase bocancul din piciorul sănătos. Înainte ca băiatul să înţeleagă ce avea de gând, îşi puse bocancul la loc. Ţinea în mână o şosetă de lână, umedă.

— Dă-mi mâna stingă.

Băiatul îi întinse mâna sănătoasă, iar el îi trase şoseta pe ea. -

— Se lasă frigul. Şi avem nevoie de mâna asta.

— Dar tu ce-o să faci? Avem nevoie şi de mâinile tale. Să-ţi dau…

— Nu. Nu-mi dai nimic. Avem nevoie de picioarele tale mai mult decât de orice. Bine. O să mi le bag în cămaşa ta.

Îl săltă pe tatăl său şi porniră mai departe.

Băiatul înainta neabătut, în bezna rece. Curând, începu să transpire din nou, de la coaste în jos şi în bocanci, îşi simţea numai mâinile şi urechile strivite parcă într-o menghină rece de metal. Tatăl tremura. Băiatul se opri.

Tatăl nu-şi lăsă picioarele pe pământ. Băiatul rămase pe potecă şi aşteptă. Îşi trase uşor mâinile. Picioarele tatălui său căzură dintr-o dată. Băiatul era foarte atent cu piciorul rănit. Tatăl continua să se ţină strâns de gâtul băiatului, îi simţea degetele reci pe grumaz.

— Am ajuns la colibă?

— Nu; n-am ajuns nici măcar la pajişte.

— De ce te-ai oprit?

— E frig. Tremuri. Putem să facem focul?

— Da – spuse tatăl, fără vlagă. Să ne odihnim. Cât e ceasul?

— Nu ştiu, n-avem ceas.

Băiatul adună vreascuri. Tatăl curăţă zăpada de pe un bolovan, cu patul Winchester-ului, şi făcură focul. Tatăl rupse ramuri de pin şi le înfăşură în hârtia igienică uscată pe care o ţinuse în buzunarul de la pipet, aranjară lemnele, dar mâinile îi tremurau prea tare ca să poată aprinde chibritul. Băiatul aprinse focul. Bătători zăpada, aşa cum îi spusese tatăl său, făcând, în faţa bolovanului, un adăpost în

formă de cuptor. Tăie ramuri de pin şi căptuşi cu ele paravanul. Adăugă vreascuri. Dincolo de norii invizibili, se zărea, din când în când, luna.

— Nu mai ninge – spuse băiatul.

— De ce?

Băiatul nu mai spuse nimic. Vocea tatălui său suna ciudat. După un timp, acesta spuse:

— Da, aşa este. Nu mai ninge.

Frigeau bucăţile de carne de urs, înşirate pe ţepuşe din lemn verde. Grăsimea topită făcea focul să se zbată în vâlvătăi. Carnea se arse pe deasupra şivrămase crudă pe dinăuntru. Era tot atât de gustoasă ca orice carne pe care o mâncase până atunci. Îşi fripseră cerul gurii cu bucăţile fierbinţi de grăsime. A tloua ţepuşă arse, fără

La vânătoare ca ei să observe, iar carnea căzu în foc. Tatăl trase o înjurătură şi băgă mâna în flacără după ea, o scăpă, apoi o apucă, o trase afară din foc şi îşi vârî mâna în zăpadă. Nu îşi privi degetele arse. Mâncară. Băiatul văzu că mâinile tatălui său deveneau din ce în ce mai neîndemânatice şi că aproape nu se mai putea folosi de ele.

Băiatul se duse după lemne. Găsi un buştean, nu departe de potecă, dar, cu o singură mână, nu putu decât să rupă şi să care câteva mănunchiuri de vreascuri. Se aşezară în adăpost, înghesuindu-se unul într-altul, băiatul mai aproape de foc. Se acoperiră cu crengi de pin, să nu se aştearnă peste ei zăpada. Se lipiră unul de altul. Tatăl băiatului era zgâlţâit de frisoane acum, şi îl strângea în braţe ca într-un cleşte. Băiatul îi luă mâinile şi i le băgă în cămaşă. Adormi. Se trezi când focul era aproape stins, mai aruncă nişte lemne şi adormi iar. Se trezi, din nou, aţâţă focul, schimbă locul cu tatăl său şi adormi la loc. De data aceasta, dormi mai puţin adânc, cu tatăl între el şi foc.

Se trezi, din nou, când acesta începu să vomite.

Băiatul era îngrozit. Tatăl se smuci deodată şi începu să vomite carnea de urs, un lichid galben şi sânge, răs-pândindu-le pe zăpadă, în lumina roşu-cenuşie a focului,

golindu-şi stomacul, dar nu se linişti. Se zbuciuma înfiorător. Băiatul îl ruga să îi spună ce se întâmpla cu el. Dar el nu putea sau nu vroia să îi răspundă. Spasmele stomacului îi scuturau tot trupul, care se încorda în convulsii groaznice. Între crize, respira cu un huruit venit din adâncul plămânilor. Nu vorbea. Când se oprea din vomitat, respiraţia i se transforma în suspine bolborosite, trecea într-un gâfâit slab, apoi în suspine domoale. Aerul i se oprea în gât, apoi în gură, se chinuia parcă să scoată un dop şi începea iar să vomite. Băiatul credea că o să se sufoce. Înghenunche lângă el, îl ţinu în braţe şi plânse. Nu îi vedea faţa şi nici nu încerca să se uite de aproape, atâta timp cât din trupul său ieşeau nişte sunete ce nu păreau omeneşti. Băiatul nu fusese niciodată aşa de speriat. Plânse pentru el şi pentru tatăl său. Bănuia, din sunetele şi mişcările acelea, că tatăl său putea să moară. Nu credea că îşi va mai reveni.

Când tatăl se linişti, băiatul se duse şi mai aduse nişte lemne. Rupea vreascuri, cu o insistenţă frenetică, şi le aducea în braţe, făcând flacăra tot mai mare. Il adăposti pe tatăl său lângă foc, se aşeză la spatele lui şi îl luă în braţe. Nu dormea, deşi îşi ţinea ochii închişi. Aştepta. În cele din urmă, deschise ochii şi văzu că se iveau zorile. Tatăl său se ridică şi începu să scuipe.

— Mai adu o legătură de vreascuri, ţine-mă aşa şi încălzeşte-mi puţin spatele; apoi o să plecăm.

Băiatul făcu întocmai. A fost surprins că încă mai putea să vorbească. I se părea ciudat, acum, că tatăl său era atât de preocupat de propria lui soartă şi că îl interesa atât de puţin soarta băiatului. Nici măcar nu îl întrebase cum îi era.

Îl ridică şi o porniră.

Pe măsură ce se lumina de ziuă, ninsoarea se înteţea. Nu se mai aşternea liniştit. Vântul care bătea din spate, spre chei, în jos, o spulbera uşor. Avea senzaţia că se rostogoleşte înainte, o dată cu zăpada, ca într-un vârtej, pe verticală. Se rostogolea încet. Trupul tatălui său îi apăra

spatele de vântul rece. Amândoi aveau hainele ude. Tatăl său tremura din nou.

Băiatul înainta. Muşchii spatelui şi ai gâtului îl dureau de la efortul făcut cu o zi înainte. Il dureau şi braţele şi umerii şi coapsele, dar, cel mai rău, îl durea gâtul. Îşi aplecă înainte capul, ca să atenueze greutatea şi durerea, urmărindu-şi picioarele cum ieşeau din zăpadă. Simţi, în stomac, o durere surdă de foame; nu era poftă de mâncare, ci suferinţă. Se gândea la maşină. Mergea înainte. '

Recunoscu marginea pajiştii, dar, prin viscol, nu zări pilcul de plopi. Zăpada era mai adâncă în locul unde părăsi poteca din pădure. Vântul îşi schimba, acum, direcţia, spulberându-i zăpada în ochi sau biciuindu-1 din dreapta. Zăpada şi iarba i se agăţau de coapse, şi mergea poticnindu-se, gata să cadă înainte, apoi se echilibra din din nou. De două ori călcă în nişte firicele de apă şi căzu foarte rău, de i se tăie respiraţia, iar, a doua oară, aproape scrântindu-şi glezna. Mai departe, pe pajişte, zări plopii. Erau la vreo sută de metri în dreapta. Nu o porni direct

La vânătoare spre ei. Ii era frică să nu mai nimerească în vreun pârâu ascuns sub zăpadă. Nu mai era sigur, acum, dacă pârâul principal se găsea între el şi plopi sau în spatele lui, la stânga. Încercă să se orienteze, luând ca reper poteca ce ducea spre plopi şi spre pinul bifurcat, din partea cealaltă a pajiştii, de-a lungul unei linii drepte imaginare. Se orientă spre vârful îndepărtat, unde ar fi trebuit să se afle pinul. Dar nu văzu coroana în V. Nu vedea nici măcar copacii. Văzu doar o coroană întunecată, deasupra * unei coline albe. Merse înainte.

Trecu de plopi şi îi lăsă în urmă. Cu vântul bătându-i în faţă, băiatul se opri de câteva ori, în plină pajişte, şi se odihni. Nu îşi lăsă povara jos. Tatăl nu-şi putea controla tremurul. Nu mai vorbise de mult timp. Băiatul se îndârjea în dorinţa de a ajunge la capătul pajiştii. Ciorapii îi erau uzi, bocancii şi manşetele erau poleite cu gheaţă. Vântul îi biciuia faţa şi îl ameţea. Il dureau coapsele de parcă i le

zdrobise cineva cu o bâtă. Vru să renunţe şi să îl dea jos din cârcă pe tatăl său. Ii venea să plângă de ciudă; era nedrept; dorea să ajungă la copacii din depărtare. Totuşi, nu se îndoia că îşi va continua drumul. Merse mai departe.

Zări copacii. Ridicându-şi anevoie capul, miji ochii împotriva fulgilor care îl izbeau. Nu văzu coroana în V. Continuă să meargă. Se opri, din nou, şi privi cu ochii strânşi. Îşi roti privirea peste un pâlc de pomi, fără să-i vadă. Se întoarse cu totul şi privi înapoi. Vântul spulbera zăpada de-a lungul pajiştii şi i se părea că, în orice direcţie s-ar întoarce, l-ar fi izbit în faţă. Strânse mai tare din ochi. Plopii încă se mai zăreau. Dar nu-şi mai amintea unde dădea poteca de pe chei în pajişte. Nu mai ştia nici de unde venise. Privi spre plopi, apoi, din nou, spre pini. Cântări lucrurile. Era enervant că pinul în V nu se arătase încă, dar nu intră în panică. Nevoit să aprecieze direcţia, o porni într-acolo.

Văzu pinul cu coroana bifurcată, departe, în stânga direcţiei lui de mers. Se întoarse şi o porni mulţumit de el. Ajungând mai aproape, îşi ridică privirea. Se opri. Băiatul nu era sigur că acela era pomul pe care îl căuta. Nu avea nimic deosebit, în afară de stratul gros de zăpadă care îi îngreuna ramurile şi, totuşi, părea diferit. Văzuse mii de pini în ultimele zile. Acesta era la fel ca şi ceilalţi. Şi avea coroana bifurcată. Intră în pădure.

În zadar se aşteptase să găsească poteca. Nu era nici o potecă. După vreo sută de metri, încă îşi mai croia drum printre copaci, buşteni şi tufişuri. Îşi aminti de pârâul ciobanului, care era la capătul pajiştii, şi ducea spre chei. Se întoarse pe urmele lăsate, la pinul bifurcat. Căută pârâul. Nu auzi nimic decât vântul şi respiraţia sacadată a tatălui său.

— Unde-i izvorul? Nu-1 găsesc.

— Ce-ai zis?

— Am traversat pajiştea şi am găsit copacul, dar nu dau de izvor. Am nevoie de ajutorul tău.

— Busola e în buzunar.

Îl lăsă în zăpadă. Găsi busola în buzunarul de la piept, o deschise şi o ţinu drept. Băiatul observă că, pe coapsa dreaptă, era mânjit de sânge proaspăt. Pentru o clipă, crezu că avea o altă rană. Apoi îşi dădu seama că era sângele tatălui său. Acul busolei se opri.

— Ce fac acum?

Tatăl nu îi răspunse. Repetă întrebarea. Tatăl său nu spuse nimic. Stătea în zăpadă şi tremura.

Băiatul îl lăsă şi dădu târcoale în jurul pinului, până găsi un pârâu. Ii urmară firul care curgea drept, la început, apoi şerpuia coborând lin. Băiatul nu ştia ce altceva putea face. Ştia că nu era pârâul la care dorise să ajungă. Spera să se verse în pârâul ciobanului sau să îi ducă măcar la acelaşi drum unde lăsaseră maşina. Era foarte obosit. Nu vroia să se oprească acum. Nu îi mai păsa de frig. Dorea numai să ajungă la maşină şi să îşi salveze tatăl.

Se întreba dacă tatăl său îl va iubi mai mult pentru că făcuse acest lucru. Se întreba dacă tatăl său îl va ierta vreodată pentru că făcuse acest lucru.

Dacă dădea greş, tatăl său nu ar mai fi putut niciodată să îl facă să îi fie ruşine, se gândi băiatul, cu naivitate. Deci nu îi fu frică de eşec. Nu îi era frică nici de moarte. Mâna nu îi mai sângera şi se simţea puternic. Merse de-a lungul pârâului care şerpuia în jos, spre stânga, La vânătoare cu toate că ştia că nu acela era drumul. Nu vroia să se mai întoarcă. Ştia că, dacă s-ar fi întors, s-ar fi simţit dezorientat, disperat şi speriat. Atâta timp cât urma un drum şi cobora, se simţea puternic.

În după-amiaza aceea ucise o potârniche. O doborî cu o creangă, aruncând-o ca pe un bumerang. Pasărea căzu în zăpadă, începu să se zbată, iar băiatul alergă şi se aruncă peste ea. O simţi zdrobindu-se sub pieptul lui. Băgă mâna după ea, dar ea îl ciupi, iar atunci o prinse de gât şi strânse sucindu-i-1 fără milă, până când pasărea încetă să se mai zbată.

O curăţă, aşa cum văzuse că făcea tatăl său. Făcu un foc mic, cu chibrituri pe care le luă de la tatăl său, din buzunarul cămăşii, şi străpunse pasărea cu o ţepuşă. Îşi hrăni, apoi, tatăl. Acesta nu mai putea să mestece. Băiatul o făcea pentru el, scotea dumicaţii mestecaţi şi-i băga tatălui în gură. Încă mai putea să înghită. Dar nu mai vorbea.

Băiatul continuă să meargă. Se gândi la mama lui, care se afla la Evergreen Park, şi se simţi deodată slab şi vulnerabil. Se gândi la chipul şi la vocea ei când o să i se spună că fiul ei, rănit la mâna care nu avea să i se mai vindece vreodată, se pierduse în pădurile din Montana, împreună cu tatăl său, care fusese împuşcat, îşi pierduse cunoştinţa şi trăgea să moară. Şi-o imagină primind vestea că şi fiul ei s-ar putea să moară dacă nu reuşea să îl ducă pe tatăl său până la marginea pădurii şi să găsească poteca spre maşină. O văzu schimbându-se la faţă. Îi auzi glasul. Băiatul trebui să se oprească. Plângea. Nu îşi mai putea controla rictusul de plâns al gurii. Nu mai plângea cu durere, aşa cum plânsese când îl strânsese în braţe pe tatăl său, ştiind că o să moară. Acum, îşi plângea singur de milă. Îşi dădea seama de diferenţă. Şi totuşi, plângea.

Îşi dădu, apoi, seama că nu trebuia să se mai gân-dească la mama lui. Cu gândul la ea, nu reuşea decât să se simtă mai slab. Dacă ea ar fi ştiut unde se afla şi ce avea de făcut, l-ar fi împiedicat. Avea noroc că ea nu ştia nimic, îi trecu lui prin minte.

Nimeni nu ştia ce făcea el sau ce făcuse până atunci. Nici chiar tatăl băiatului nu mai ştia. Avea noroc. Nimeni nu privea, nimeni nu ştia, iar el era liber să fie puternic.

Îşi închipui că este singur la mormântul tatălui său. Mormântul era descoperit. Coşciugul fusese coborât. Stătea în faţa mormântului, îmbrăcat în costumul lui negru pe care îl purta de Crăciun, îşi ţinea mâinile în jos, încrucişate, şi nu plângea. Oamenii cu lopeţi stăteau ceva mai în spate, aşteptând semnul lui, ca să umple groapa. Simţea o bucurie copleşitoare. Oamenii îl priveau, iar el se uita în groapă.

Ştia că este o minciună. Dacă tatăl său ar fi murit, mama lui s-ar fi grăbit să vină în Livingston, l-ar fi înmormântat şi ar fi vegheat la mormânt, îmbrăcată într-o rochie neagră, şi purtând voal. Şi l-ar fi strâns pe băiat în braţe, ca pe un copil. Dar, acum, băiatul nu putea face nimic. Un motiv în plus pentru a-şi vedea de drum.

Apoi l-ar fi luat pe băiat cu ea în Evergreen Park. Iar el ar sta în stradă, pe 96th Street, dimineaţa, în zori, înainte ca trupul tatălui său să se înstrăineze descompu-nându-se în coşciug. Ea l-ar târî înapoi, şi, atunci, băiatul nu ar mai putea face nimic.

Îşi dădu seama că, dacă, după înmormântare, s-ar întoarce cu mama sa, nu ar mai revedea niciodată cabana de lângă Livingston. Nu avea să îşi mai petreacă verile şi nici luna noiembrie în altă parte decât-în Evergreen Park.

Cabana era, acum, centrul vieţii lui. Şi-o imagina la mijlocul drumului între această vale înzăpezită şi gara din Chicago. Curând, urma să fie cabana lui.

Nu ştia nimic de testamentul tatălui său şi nimeni nu îi spusese că era moştenitorul legal al cabanei. Pentru el, nu avea nici o însemnătate. Cabana putea fi proprietatea mamei sale, putea fi vândută pentru a se plăti datoriile tatălui său, sau putea fi confiscată de stat, dar, cu toate acestea, rămânea cabana lui. Întotdeauna va fi a lui. Tatăl său îi spusese: „O vezi? Iţi aparţine. Fii gata să o primeşti!” Băiatul era pregătit pentru acest lucru. Dar fusese ameninţat şi devenise îndărătnic. Realiza, acum, că putea să stea la căldură, în cabană, peste câteva ore, sau putea să nu o mai vadă niciodată. Îşi dădea seama că era drept să fie aşa. Merse mai departe.

La vânătoare

Se gândea la tatăl său, ca şi când ar fi fost foarte departe de el. Se văzu, din nou, în costumul negru, la mormânt, şi îl auzi pe tatăl său spunând: „Aşa. Acum, ridi-că-ţi ochii şi spune-le, cu voce de bărbat, să înceapă. Apoi, întoarce-te şi coboară dealul, fără să te grăbeşti. Aşa.” Băiatul se opri. Îşi

simţi ochii umplându-i-se, din nou, de lacrimi. Ştia că era o minciună. Tatăl său nu va fi niciodată acolo ca să îl felicite. Nu va şti niciodată cât de bine se descurcase el.

Respiră adânc, de câteva ori. Se aşează. Da, tatăl său poate va şti, îşi închipui el. Tatăl său ştiuse, de fapt, tot timpul. Tatăl său ştia.

Făcu un nou adăpost, aşa cum făcuseră în noaptea trecută, numai că, de data aceasta, găsi un loc neted, între un bolovan şi un trunchi mare de plop canadian. Dădu la o parte zăpada, puse crengile şi făcu focul. La început, culcuşul era cald. Apoi, zăpada topită de foc începu să se scurgă şi să se adune în mijloc, formând sub ei o băltoacă plină de crengi ude. Băiatul se ridică şi săpă şanţuri prin zăpada bătătorită, ca să se scurgă apa. Se culcă, din nou, şi dormi la căldură, ţinându-şi tatăl în braţe. Se trezea la fiecare jumătate de oră şi punea lemne pe foc.

Ninsoarea se opri în miez de noapte şi nu mai reîncepu. Pădurea părea mai tăcută şi liniştită, suspinând sub greutatea zăpezii. Ceea ce trebuia să se întâmple se întâmplase.

Băiatul obosi de atâta cărat de vreascuri şi o porni iar la drum, înainte de a se lumina de ziuă. Mai merse încă timp de vreo cinci ore. Nu mai încercă să omoare vreo potârniche, căci nu vroia să îşi. Piardă timpul ca să o cureţe şi să o gătească. Se grăbea. Bău apă din pârâu. La un moment dat, văzu nişte insecte mici şi negre, ca nişte furnici cu aripi, forfotind prin zăpadă, lângă pârâu. Se opri şi le adună, apoi mâncă vreo treizeci sau patruzeci. Nu aveau nici un gust. Nu se osteni să îi dea şi tatălui său. Avea senzaţia că mersese la vale destul de mult. Simţea că, de acum, ar fi trebuit să dea de şosea. Urmă pârâul, care începuse să primească mulţi afluenţi şi se transformase într-un râu. Terenul devenise neted, d'in nou, iar albia râului se deschidea spre lumină. Ducându-şi tatăl în spinare, începuse să îl doară capul. Se opri, devenind

conştient de toate celelalte dureri. Pe la prânz, ajunse la un gard.

Tresări. Se uită împrejur şi, brusc, pulsul începu să i se accelereze. Se aşteptase să vadă o întindere de zăpadă spulberată şi bucăţi de gard rupt, şi se gândi la păstorii basci care părăsiseră aceste locuri cu cincizeci de ani în urmă. Văzu, însă, o colibă şi fum. Se destinse şi nu mai putu să facă vreo mişcare. Apoi, plânse râzând. Plânse fără ruşine, bucurându-se şi mirându-se prosteşte, fără să îi pese de nimic. Il ţinea pe tatăl său în cârcă şi plângea. Îl puse jos, apoi îşi spălă faţa cu zăpadă şi se îndreptă spre uşă.

Traversă curtea, cu paşi lenţi şi cu povara în spinare. Nu se mai simţea obosit.

Când îi văzu, tânăra femeie se sperie şi se schimbă la faţă, iar, la început, nu păru deloc prietenoasă.

— Avem o maşină, parcată prin apropiere, dar n-o găsesc – spuse băiatul. El este tatăl meu.

Nu vorbiră cu el. Îl dezbrăcară şi îl aşezară lângă foc, învelit în pături, îi dădură ceai şi îl lăsară să aştepte. Vroia să vorbească. Vroia să i se pună întrebări. Dar ei se mişcau în linişte, cu gesturi rapide, încercând să îl încălzească. Tatăl său era în dormitor.

Bărbatul avea o barbă neagră, care îi acoperea faţa aproape în întregime. Telefonă după doctor. Se duse în dormitor, mai luă nişte pături şi zăbovi acolo. Soţia sa trecea dintr-o cameră într-alta, cu ceaiul fierbinte. Îi freca umerii prin pătură, îi ducea la gură ceaşca cu ceai, dar nu vorbea cu el. El nu ştia ce să îi spună şi nu putea să îşi mişte buzele. Dar ar fi dorit ca ea să îl întrebe ceva. Se frământa în timp ce se dezmorţea, în tăcere, lângă vatră.

Se gândea că o să se întoarcă la cabana lor, cât de curând. Îi dădea bărbosului indicaţii, în minte, cum să îi ducă pe el şi pe tatăl său la cabană. Nu era departe. Nu i-ar fi luat mult timp. O să îi mulţumească şi o să îi dea o bucată de

carne de elan. Mai târziu, el şi tatăl său se vor întoarce după maşină. Putea şi el să îl încălzească pe

La vânătoare tatăl său, la cabană, aşa. Cum făceau ei aici; băiatul era convins de acesta.

În timp ce femeia era în dormitor, băiatul îl auzi pe bărbos rostind cu voce tare:

— Ce-a făcut?

— L-a cărat până aici – şopti femeia.

— Cum adică, l-a cărat?

— L-a adus în spate. Am văzut eu.

— De unde l-a adus?

— De unde s-a întâmplat. Poate de la pârâul oilor.

— Treisprezece kilometri?

— Da.

— Atâta drum? Cum o fi putut?

— Nu ştiu. Nu-mi dau seama cum. Şi, totuşi, a făcut-o.

Doctorul veni într-o jumătate de oră, când băiatul începuse deja să tremure. Se duse în dormitor, unde stătu cinci minute. Femeia îi mai turnă băiatului ceai, înge-nunche lângă el şi îl strânse în braţe, ţinându-1 de umeri.

Când doctorul ieşi, îl examină pe băiat, fără să spună nimic. Acesta dorea ca doctorul să îi pună întrebări, dar, în acelaşi timp, îi era teamă că, din cauza tremurului, nu va putea să îi răspundă cu glas bărbătesc. În timp ce era palpat, consultat şi i se lua temperatura, băiatul îl privea pe doctor drept în ochi, ca să îi arate că se simţea bine.

Doctorul spuse:

— David, tatăl tău a murit. A murit mai de mult. Probabil de ieri.

— Ştiu.

S-a născut la 30 noiembrie 1932 în Atlantic City, New Jersey. Studiază la Rutgers University, New Jersey (licenţa în 1954), University of Chicago, 1955 şi Brandeis University, Massachusetts (doctorat în 1962). Specialist în literatura engleză a secolelor XVI-XVII. Asistent universitar la

Syracuse University, New York, 1962-1967. Predă literatură engleză la State University of New York, din Cortland, 1967-1969. Asistent la Skidmore College din Saratoga Springs, New York, 1969-1972. Din 1972, profesor asociat la Skidmore College. În prezent, predă un curs de creaţie literară la State University of New York din Binghamton, New York. Locuieşte în Greenwich, New York.

Barry Targan scrie poezie, eseu, roman, povestiri.

Volume de poezie: Let the Wild Rumpus Start (Când s-o stârni zarva cea mare), Best Cellar Brest, 1972; Thoreau Stalks the Land Disguised as a Father (Bântuie Thoreau înveşmântat ca un părinte), Greenfield Review Press, 1975.

Romane: Kingdoms (Regate), distins cu Premiul Programelor asociate de creaţie literară).

Volume de povestiri: Harry Belten and the Mendelssohn Violin Concerto (Harry Belten şi Concertul pentru vioară de Mendelssohn-Bartholdy), University of Iowa Press, 1975 (distins cu Premiul Şcolii de Literatură de la University of Iowa, 1975); Surviving Adverse Seasons (Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă), University of Illinois Press, 1979 (distins cu Pre

Proză americană contemporană 1975-1985 miul Saxifrage pentru literatură acordat de University of North Carolina).

Prezent de două ori în antologia The Best American Short Stories cu povestirile Surviving Adverse Seasons, 1976 şi The Rags of Time (Fărâme de timp), 1980.

Harry Belten and the Mendelssohn Violin Concerto (Harry Belten şi Concertul pentru vioară de Mendelssohn-Bartholdy), 1975. Primul său volum de povestiri propune o structură narativă tradiţională susţinută de un mănunchi de valori morale bine cristalizate. „Barry Targan scrie, ca majoritatea autorilor contemporani de substanţă, despre moarte şi alienare. Spre deosebire de cei mai mulţi dintre contemporanii săi, Targan oferă însă soluţia izbăvirii. Personajele sale, descrise cu o tuşă fină, dar convingătoare, înfruntă, ori se înfruntă, într-o luptă cu propriile lor

anxietăţi şi limite. Când nu biruiesc, ei câştigă totuşi o statură a demnităţii, sau, confruntându-se cu alţii, provoacă treziri, consolidări necesare. Targan îşi asumă un risc evitat de majoritatea scriitorilor de azi: anatomia sentimentului. El construieşte scenele în aşa fel, încât să descoperim treptat complicatele, şi, în aceeaşi măsură, autenticele confruntări cu şinele.” (James C. Robison, în The American Short Story 1945-1980)

Surviving Adverse Seasons (Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă), 1979, cuprinde patru povestiri în care accentul este aşezat pe confruntarea personajelor cu situaţii limită. Moartea intervine de obicei cu brutalitate, transformând înfruntarea într-o luptă inegală, sortită eşecului. Apelul la luciditate transformă însă deznodământul într-o transfigurare prin suferinţă. „Ceea ce uimeşte în aceste povestiri este limbajul folosit de Targan. Epurat sever de artificii sau preţiozitate, el câştigă în schimb o simplitate care funcţionează – ce ironie a formei – ca un ornament verosimil şi desăvârşit.” (Publishers Weekly)

La întrebarea „Care vi se par tendinţele cele mai interesante din proza americană contemporană?”, Barry Targan răspunde:

Barry Targan „Nu sunt sigur că proza care mă interesează pe mine ar trebui să se bucure de mai multă atenţie decât se bucură efectiv în momentul de faţă. Proza aceasta, care nu a încetat să atragă cititorii de-a lungul istoriei literaturii, avea şi are aceleaşi caracteristici: imaginea realistă, transparentă a vieţii. – în toate detaliile ei. Aerul, adesea dur, al umanităţii. Ritmurile cotidianului, ale teluricului, pregnante, palpitând energic.

Nu am nimic de spus împotriva diferitelor curente care străbat întruna literatura americană contemporană – minimaliste, conceptualiste, suprafictioniste, postmoderniste, deconstructiviste (dacă literatura deconstructivistă nu e cumva un oximoron?) şi altele asemenea lor. Nu am

nimic de spus împotriva celor care scriu dintr-o onestitate intelectuală acordând limbajului atenţia cuvenită. Nu am nimic de spus împotriva celor care scriu. Am însă mai multe de spus împotriva celor care pornesc şi întreţin războaie, care menţin oamenii într-o sărăcie strigătoare la cer, obligându-i să trăiască sub cel mai elementar nivel de trai, care permanentizează o clasă de sub-oameni. Aceasta este într-adevăr o nenorocire. Aceasta dăunează societăţii, spiritului uman. Şi nu scrisul, de orice speţă ar fi el.

Literatura de valoare, ca şi pictura, este doar aceea care se apleacă direct asupra condiţiei umane, vorbind despre ea în aceiaşi termeni pe care îi folosim şi noi (acum, în trecut, întotdeauna) pentru a-i descrie înfăţişarea, în toate nuanţele ei.

Nu ştim – şi poate că nu vom şti niciodată – sensu] absolut al lucrurilor, cel cuprins de un adevăr inalterabil. Şi atunci, ce-i de făcut? Limitele acestea de natură filosofică nu sunt însă şi limitele literaturii. O asemenea certitudine, aceeaşi pe care o revendică postmoderniştii (respingând-o, totuşi) nu constituie nici iluzia, nici ţelul literaturii. Ea este mai degrabă atrasă de incertitudine, ambiguitate, paradox şi enigmatic. În orice caz, nu de răspunsurile categorice. Deşi literatura adevărată (cea mai preţuită^ fiindcă este şi cea mai citită) nu s-a ocupat exclusiv de ambiguitate sau enigmatic, n-a făcut din ele un subiect. Literatura adevărată şi-a ales întotdeauna o

Proză americană contemporană 1975-1985 poziţie morală. Ea ne înfăţişează opţiunile noastre ca fiinţe umane. Sursa ei este identificabilă, ea nu creşte din orice şi oricum. Ea nu se ocupă de mijloacele prin care e produsă. Se ocupă doar de condiţia noastră, de splendorile, derizoriul şi tainele ei.” (Michigan Quarterly Review, 1/1988).

Povestirea Surviving Adverse Seasons (Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă), a fost publicată iniţial în revista Salmagundi 31-32/1975-1976. Inclusă de Martha Foley în The Best American Short Stories

1976, volum dedicat lui Barry Targan. Reluată în volumul de povestiri Surviving Adverse Seasons, University of Illinois Press, 1979. Traducerea noastră s-a făcut după antologia The Best American Short Stories 1976. Citatele din latină sunt preluate după tălmăciri româneşti consacrate. Ţinem să mulţumim distinsului clasicist Petru Creţia pentru substanţialul sprijin acordat în găsirea surselor (pe care versiunea din The Best American Short Stories nu le menţionează), precum şi pentru traducerea pasajelor care nu au putut fi identificate.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă

Ori dezordine, destrămare şi împrăştiere, ori unitate, rânduială şi providenţă divină. În primul caz, la ce-aş mai vrea să-mi petrec viaţa într-o asemenea lume alcătuită la întâmplare, într-o astfel de confuză dezordine? 1

Britannia est insula. 2

Pentru Abel Harnack începea aşadar încă o dată. Era un alt început într-o viaţă care, prelungindu-se, lăsa în urmă multe începuturi. Şi un sfârşit, cel puţin.

Britannia est magna insula. 3

— Şi acum aş vrea ca limba pe care o învăţaţi să ajungă şi la urechile voastre, tot atât de clar pe cât vi se înfăţişează înaintea ochilor, aş vrea s-o simţiţi pe buzele voastre, s-o simţiţi în toată frumuseţea ei. De aceea v-aş ruga să citiţi acum textul acesta cu voce tare. Vă rog, spuse ea, apleeându-se uşor deasupra catalogului, domnule Harnack, începeţi dumneavoastră.

El citi clar, meticulos, cele două rânduri, apoi următoarele două, până ce sfârşi întreg paragraful. Britannia non est patria nostra, sed Britannia est terra pulchra. 4 îi trebuise un an ca să ajungă aici, până aici. Luni seara. Pagina 1. Britannia est insula. Însă nici în dimineaţa aceasta nu era sigur că va reuşi să continue. Parcă nu-1 mai împingea nimic, nu mai era ca altădată, dinamic, avid, nerăbdător să-

şi încerce forţele, dornic să învingă, să se impună, să reuşească. Nu se mai recunoştea, parcă ar fi fost altul.

1 Către sine, VI, 10 (traducere de M. Peucescu şi D. Burtea), Editura Minerva, 1977.

2 Britania este o insulă.

3 Britania este o insulă mare.

4 Britania nu este patria noastră, dar Britania este o tară frumoasă.

— Du-te, îi spusese fiica lui, în timp ce luau micul dejun împreună. Nu abandona!

Locuiau în apartamente diferite; dimineaţa, obişnuia să treacă pe la ea, să ia împreună o mică gustare, la ora când soţul ei Charles era deja plecat la slujbă, iar cei doi copii, la şcoală. Când o ştia dusă cu treburi în oraş, se mulţumea să treacă doar, alunecând pe lângă poarta ei, lăsându-se în voia unei zile, a acelei zile spre care se îndrepta.

Câteodată se împotmolea în dreptul unui pâlc de muncitori, pe lângă un şantier de reparaţii. Ca un buştean greu, târât de firul apei, se apropia, captivat de ţesătura complicată de mişcări, în aerul trepidând de zvâcnetul asurzitor al perforatorului, în ploaia azurie de scântei lăsate de vreun aparat de sudură.

Pe la prânz, când totul amuţea, aluneca mai departe, despotmolit. Ca să colinde magazinele, să revadă fabricile, atelierele de care odinioară fusese atât de legat. Cu o vară în urmă îşi făcuse un obicei: se oprea în parc şi se uita la tinerii care jucau baseball. Când se lăsa seara, făcea drumul înapoi, iarăşi prin faţa casei lui Vivian (o dată pe săptămână îl aşteptau să ia masa cu ei), ajungea acasă, unde îi mai rămâneau câteva ore care trebuiau umplute într-un fel, dacă nu intervenea până atunci altceva.

Noaptea, pe la douăsprezece, după ce sorbea câteva înghiţituri de whisky, adormea, în sfârşit, cădea într-un somn profund, netulburat de anxietăţi, încrâncenări sau speranţe. La şase, se trezea şi lua totul de la capăt.

— Du-te, îi spusese Vivian în timp ce luau micul dejun. Nu abandona! Du-te, continuă. O să-ţi facă bine.

— Bine? Bine la ce? întrebă el.

— Hai, tată, lasă asta, făcu ea, întorcându-se cu spatele la chiuveta plină cu farfurii.

Nu mai adăugă nimic. Ajunseseră din nou în punctul în care discuţiile lor se blocau, de fiecare dată.

— Foarte bine, domnule Harnack, spuse Sylvia Warren. Vă mulţumesc. Şi acum, doamna… domnişoara Green. Vreţi să continuaţi dumneavoastră?

Şi domnişoara Green continuă cu Britannia, cu Europa, cu Sardinia, cu Italia, despre unele se spunea că

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 475 sunt insule, despre altele că nu sunt, despre unele că sunt mari, despre altele că sunt mici.

La sfârşitul celei de-a doua ore, după ce epuizaseră conjugarea întâi şi a doua, după ce trecuseră şi prin declinarea întâi, după ce atinseseră oarecum şi ablativul, Abel Harnack se hotărî să renunţe la cursul de latină.

— Vale, se adresă Sylvia Warren celor din clasă care tocmai îşi strângeau lucrurile.

— Vale, se auzi răspunsul lor.

Apoi se risipiră în parcarea din spatele liceului, fiecare spre maşina lui, doar Abel Harnack, care avea de gând să meargă pe jos, rămase puţin în urmă.

— Vreţi să vă duc cu maşina? se oferi ea, când îl văzu că traversează singur parcarea şi se îndreaptă spre Wilson Street.

— E maşina dumneavoastră? întrebă el, întorcân-du-se, deşi cu portiera deschisă, cu geanta aruncată la vedere sub geamul din spate, aceasta nu putea fi decât maşina ei.

— Da. E comoara mea.

Era un tip mai vechi, un M. G., automobil sport, clasic, oarecum lăbărţat, vopsit într-un verde strălucitor, intens, cu spiţe la roţi, cu faruri despărţite de aripi şi parbriz

detaşabil, cu volan cafeniu şi tapiţerie de piele. Nu în această maşină şi-ar fi închipuit-o.

Şi totuşi i se potrivea. Ea, o femeie zveltă, suplă, cu gesturi prompte, agile. E sprintenă, gândi el. Încărunţise, îşi purta totuşi părul lung, drept, desfăcut elegant, puţin deasupra umerilor. Un zâmbet nesofisticat, deschis, întotdeauna binevoitor îi invada faţa. Şi totuşi automobilul i se potrivea. Chiar dacă, şi Abel Harnack încercă să ghicească, a împlinit cincizeci şi cinci de ani, sau poate mai mult.

— E o maşină arătoasă.

Urmă o clipă de aşteptare, pentru amândoi.

— O. K., încuviinţă el în cele din urmă. Deşi stau la doi paşi de aici. Pe Wilson Street, la nici un sfert de oră de mers pe jos.

Ocoli maşina. Se opri apoi şi o întrebă:

— Dar cum se intră?

— Cam aşa. Întâi te aşezi, pe urmă îţi tragi picioarele înăuntru.

Îi arătă cum să facă. El deschise cealaltă portieră şi îi imită exemplul. „

— Foarte bine. V-aţi descurcat foarte bine.

— Învăţ repede.

— Da, am observat la curs.

Maşina prinse viaţă. Trecu în marşarier, apoi traversă parcarea şi o luă la stânga, pe Wilson Street, spre locuinţa lui. Conducea uşor, graţios, schimba vitezele cu mişcări scurte, aruncând maşina înainte poate puţin prea repede, însă foarte sigură pe volan. Îi face plăcere să conducă, constată Abel Harnack.

După două minute, oprea în faţa casei lui, acolo unde îi arătase el, cu câteva clipe înainte; motorul rula încă, când el se strecură afară din maşină.

— Mulţumesc.

— N-aveţi pentru ce, răspunse ea şi schimbă brusc viteza, pornind. Pe luni, adăugă ea şi, în timp ce apăsa pe accelerator, îi făcu semn cu mâna, strigându-i: Vale!

— Vale, repetă el stins.

Latona est irata quod agricolae sunt în aqua. 5

— Vedeţi, le spuse ea, quod agricolae sunt în aqua este propoziţia subordonată. Ea este determinată de cu-vântul irata.

Se întorsese totuşi.

După prima zi de curs, marţi dimineaţă, la micul dejun, îi declară lui Vivian că vrea să renunţe la orele de latină, şi când Vivian îi ceru, aşa cum era de aşteptat, o explicaţie, nu reuşi să-i spună decât atât, că interesul lui pentru latină nu mai era atât de mare, dacă fusese vreodată, că nu mai simţea nici un îndemn să se ducă, şi că, de fapt, atât cât a fost, a fost suficient, zicea el, m-am dus, am văzut cum e, şi cu asta basta.

Vivian, care stătea în faţa lui, dădu din umeri. Aşadar se irosise un an, după atâtea emoţii, după atâtea strădanii; acum nu-i rămânea decât să-1 accepte întocmai cum era. Avea şaizeci de ani, ieşise din serviciu la cerere, cu un an în urmă, după moartea soţiei; sfârşitul lui Estelle fusese

5 Latona este mânioasă fiindcă plugarii sunt în apă.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 477 ca un spasm teribil, o agonie care te cuprinde pe neaşteptate, şi din care nu-ţi mai revii.

După înmormântarea soţiei, viaţa lui Abel Harnack stagnă. Acesta era cuvântul, stagnă, fiindcă pentru a-i da un impuls ar fi trebuit să accepte, încă o dată, tot ce-i oferea existenţa – care nu era altceva decât propria lui viaţă sau virtualităţile acestei vieţi – cea cunoscută de el până atunci. Or, tocmai într-acolo n-ar fi vrut să se îndrepte. Adică nu s-ar fi cuvenit să se îndrepte, mai ales după ce-şi imprimase în minte, fulgerător, un fapt esenţial, îl aflase atât de repede, o săptămână îi fusese de-ajuns, nu mai mult, îi apăruse evident că tot eşafodajul de presupuneri pe care îşi clădise viaţa nu fusese niciodată contestat, şi că el îl acceptase ca atare, aşa cum un copil îşi clădeşte lumea lui: post hoc, propter hoc. Ceea ce aflase, însă, atât de repede

era că nimic, şi cu nici un chip, nu decurge din altceva. Nici anotimpurile, nici mareele, nici aspiraţiile omului, chiar şi cele mai neînsemnate, ele probabil cel mai puţin.

Trecuse un an şi el continua să rămână deoparte, nu mai avea nici îndârjirea celui care se implică, nici detaşarea celui care contemplă. Orice s-ar fi întâmplat, nu voia să se bizuie iarăşi pe vechile lui presupuneri, nici pe ele, nici pe altele noi, clădite altfel.

— Pentru săptămână viitoare aş vrea să recapitulaţi substantivele din declinarea întâi şi a doua. Să revedeţi, de asemenea, declinarea lui bonus la toate genurile. Aş vrea să citiţi şi să traduceţi primele trei povestiri din apendice, punctul a, pagina 280. Scrieţi, vă rog, traducerea pe caiet. Şi nu uitaţi regulile învăţate.

După terminarea orei, în parcare, el o anunţă că abandonează cursul.

— Dar nu înţeleg de ce. Mergeţi atât de bine. Mă surprinde, mai ales că am avut impresia că vă face plăcere să veniţi. N

— Bonus, bona, bonum? murmură el. Midas în magna regia habitat? 6 E povestea regelui Midas. Vedeţi? Am învăţat-o deja.

6 Midas locuia într-un palat mare.

— Bine, dar acesta e numai începutul, pornirea. Latina nu se rezumă numai la declinări. Latina îţiseamnă şi Ver-giliu, şi Horaţiu, şi Ovidiu. Şi Catul, fireşte.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus, rumoresque senum seueriorum omnes unius aestimemus assis. Soles occidere et redire possunt: nobis cum semel occidit breuis lux, nox est perpetua una dormienda.

Ştiţi ce spune Catul în versurile acestea?

Să ne iubim, o! Lesbia mea cea scumpă, Şi să trăim! Pe ce şoptesc bătrânii Posomoriţi noi nici un ban să nu dăm! Căci soarele apune şi răsare, Dar când s-a stins văpaia vieţii scurte, Atunci dormim pe veci o noapte lungă. 7

Nu, domnule Harnack, declinările şi exerciţiile nu sunt decât începutul. Ţelul este poezia, începutul. Iarăşi începuturi.

Era prima săptămână din octombrie. Vremea, care nu se răcise încă, amintea de lunile de vară. Luminile din jurul parcării pâlpâiau prin perdeaua deasă de insecte, păreau nişte luminări bătute de o briză plăpândă. Ecoul lui Catul persista, reverberat parcă de aerul nopţii. Oare chiar atât de puternic declamase? Oare o auziseră şi cei dimprejur, aşezaţi acum în verandele lor întunecate, Tânduite pe Wilson Street, oare ajunsese până la ei, plutind prin aer, versul latin, rostit de o femeie, această femeie care stătea acum în faţa lui? început, începuturi, nu, nu mai voia un alt început, se săturase.

— E un drum prea lung între regele Midas şi… versurile acestea.

— Prea lung?

— Prea lung pentru mine. N-am timp. Nu mai sunt chiar atât de tânăr.

7 Catul, Poezii, V, 1-6, (în româneşte de Teodor Naum), E. L. U., Bucureşti, 1969.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 479

— Poate că aşa e. Poate că fără să vreţi vă vin în minte lucruri pe care le credeaţi de mult uitate. Însă totul e la locul său, nemişcat. Trecutul.

El nu mai adăugă nimic.

— Haideţi să vă duc acasă, îi spuse ea, îndreptându-se spre maşină.

Nu o urmă.

— Nu, mulţumesc. E o noapte superbă. Am să merg pe jos.

Vorbele abia i se auziră. Acum, după ce totul fusese rostit cu forţă, pregnant, atât de direct, încât îi provocase un fel de iritare. Catul declamat în plină noapte, discuţii despre ţeluri, despre trecut, despre ce-ar putea fi înfăptuit, despre ce-a fost, şi totul numai de dragul sonorităţii unor cuvinte, ca să fie spuse, ca să fie auzite.

— Domnule Harnack, ar fi păcat să renunţaţi atât de uşor. Ştiu, am mai pierdut şi alţi cursanţi, de aceea nici n-o iau ca

pe o ofensă la adresa mea, însă, repet, ar fi păcat să renunţaţi. Latina nu e o limbă la îndemâna oricui. Să mergem totuşi.

Urcă în maşină. Aşteptă, nu mult, fiindcă el se grăbi' să deschidă portiera şi să intre. Să plece odată de aici, să termine odată această discuţie.

Maşina opri în faţa casei lui.

— Mulţumesc, spusa el coborând.

— Sper totuşi că ne vedem luni, îi spuse Sylvia Warren, făcându-i semn cu mâna şi plecând apoi, imediat.

Reveni totuşi la curs. Reveni, săptămână următoare, luni, cu lecţiile pregătite, cu exerciţiile bătute la maşină, conştiincios. Reveni fiindcă ştia că efortul pe care ar fi trebuit să-1 facă ca să blocheze impulsul, aşa fragil cum era, i-ar fi cerut prea multă energie. Trecuse un an, şi acum se afla deja pe un drum care nu avea cum să-i mai provoace emoţii, un drum de care riu depindea nimic, şi pentru care nu trebuia inventată nici o justificare, nici o raţiune de a fi. Voia sau poate că nu mai avea încotro, de acum încolo trebuia să ocolească toate drumurile care l-ar fi dus spre o ţintă anume, de care ar fi atârnat o mizâ, de orice fel. Urma să înveţe latina, adică îşi găsise un mod de a-şi ocupa timpul, fără să fie implicat, fără să depindă de ea, fiindcă latina nu putea să mai joace nici un rol în viaţa sa, în anii, poate chiar în deceniile, pe care le mai avea de trăit. Latina n-ar fi fost probabil niciodată în stare să-i ofere o bucurie palpabilă, durabilă, şi totuşi de ea voia să se ocupe, fără să se mai întrebe de ce se oprise asupra ei, tocmai asupra ei, şi nu alesese altceva.

În timpul orei, ploaia care căzuse necontenit toată ziua se înteţi, transformându-se într-o răpăială de vară, ce-şi amâna scadenţa, neverosimil de mult, într-un octombrie însorit.

— Cadens imber mari similis est. Ploaia care cade este asemenea mării, spuse ea oprindu-se o clipă în dreptul ferestrei.

Ploaia se năpustea acum în fâşii groase, izbindu-se de pereţii clădirii, zguduindu-i. După terminarea orei, ea îi făcu semn să vină la catedră.

— Sunt fericită că v-aţi întors. Iar rezultatele dumneavoastră, ce să mai spun, sunt la superlativ.

Apoi, ca şi cum şi-ar fi amintit deodată, îi spuse:

— Astăzi n-o să mai puteţi merge pe jos acasă. Numai o maşină cred că v-ar scoate din încurcătură.

— Mulţumesc, însă am venit cu a mea.

Ea clătină din cap, zâmbi, apoi îşi adună lucrurile împrăştiate pe catedră, cărţi, lucrări, le vârî în geantă, şi împreună cu ceilalţi cursanţi ieşi din clasă, pe lângă portarul care se pregătea să închidă luminile. In parcarea din faţa şcolii întunericul devenise, în bătaia ploii, aproape tangibil.

— Greu de condus pe o vreme ca asta, spuse Abel Harnack.

— Nu ţine mult, completă ea. Se domoleşte. Cursanţii se înghesuiseră în pragul uşii ţintuiţi între două pânze de întuneric.

— Acum! spuse Sylvia Warren, şi în aceeaşi clipă se aplecă cu bărbia în piept, strângând geanta în braţe, şi o luă la fugă spre maşină.

Cursanţii, rămaşi în urmă, o priveau, complexaţi parcă de atâta temeritate; în câteva secunde întunericul o înghiţi, nu se mai zăreau, pâlpâind, decât becurile străjuind parcarea, globuri tremurânde în perdeaua vâscoasă de ploaie. Apoi, se împrăştiară şi ei, patru înspre o maşină, trei spre alta, câţiva în altă direcţie, iar Abel Harnack spre automobilul său.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 481

Maşinile porniră, se angajară încet, una câte una, pe Wilson Street. Când îi veni şi lui rândul să iasă din parcare, zări, prin desişul ploii, automobilul ei; zăcea acolo, ţintuit, inert. Răsuci imediat volanul şi trase chiar lângă maşina ei.

Silueta ei se distingea mai bine acum, ieşise din maşină, desfăcuse o parte din capotă, şi cu lanterna în mână, umbla la motor. Gluga de ploaie îi căzuse pe spate. Coborî şi se apropie de ea.

— Ce motor nenorocit! exclamă ea înfuriată. Am impresia că a intrat apă, e un scurtcircuit, sunt sigură, dar nu ştiu unde. Poate la distribuitor.

— Încercaţi să-1 porniţi, îi strigă el. Mă uit eu. Trecu un minut, poate mai mult, şi el îi făcu semn cu mâna.

— Cred că am găsit hiba, spuse el arătându-i un element fixat pe firul care ducea la bobină. E condensatorul de deparazitare.

— Da, ştiu. Eu l-am pus acolo.

— Nu stă bine aici, după câte văd eu.

Scoase fişa de contact, îndepărtă condensatorul, apoi legă firele la loc.

— Acum, încercaţi din nou. Şi motorul porni imediat.

— Mulţumesc, strigă ea, ambalând motorul. Îmi pare rău, văd că v-aţi udat tare de tot. Din cauza mea… Adă-postiţi-vă acum. Poate o să-mi explicaţi săptămână viitoare ce s-a întâmplat cu condensatorul acela.

Trase portiera după ea, apoi dădu drumul la faruri. Nu apucă însă să plece, fiindcă el îi deschise portiera, spunându-i grăbit:

— O clipă. N-am fixat legătura. Dacă intră din nou apă, sigur n-ajungeţi acasă. Să oprim la mine. O montez în câteva clipe.

Îşi strânse gulerul în jurul gâtului, ploaia însă îl pătrunsese deja până la piele.

— O. K.

— Era în maşina lui, conducea atent, cu ochii pe oglinda retrovizoare, urmărind farurile maşinii din spate cum spintecau perdeaua de apă. După ce coti pe o alee, apăsă pe un buton de la bordul maşinii, şi imediat, în faţa lor, se desfăcură porţile unui garaj uriaş. Ea îl urmă, se stre cură

în spaţiul lăsat liber în stânga maşinii lui, apoi coborî şi se scutură ca un ogar bătut de ploaie.

Garajul lui Abel Harnack era de fapt un atelier înzestrat cu tot ce era necesar pentru a demonta sau repara orice maşină. Sau pentru a construi, de ce nu, o alta, complet nouă. Strunguri cu diferite cuţite, maşini de găurit, ferăstraie mecanice şi cu bandă, maşini de şlefuit, pârghii şi prese, aparate de măsură şi control, aparate de sudură, cu arc electric şi oxiacetilenică, rafturi metalice, rasteluri cu chei, ventile şi matriţe, ciocane, dălţi, cricuri hidraulice, dispozitive de ungere, un troliu motorizat gli-sând pe o grindă metalică. Într-un colţ stăteau înghesuite, în vrafuri până în tavan, zeci de sertare, ca într-un magazin de fierărie, unde obiectele de vânzare sunt agăţate de buza cutiilor: arcuri, piuliţe, pivoţi, garnituri de reglare, dornuri, cabluri, şaibe, o diversitate atât de mare, încât privirea naufragia printre ele, descumpănită. De un raft suspendat atârnau, ca nişte stalactite, mai multe curele, furtunuri, garnituri de plastic şi cauciuc.

Şi totul într-o ordine desăvârşită, şocând nu numai prin luciditatea cu care erau dispuse, exact, fără greş, ci şi prin forţa cu care demonstrau că pot exista atât de multe lucruri din care se pot construi, negreşit, altele, tot atât de multe, cu totul noi.

— Domnule Harnack, totuşi cine sunteţi dumneavoastră?

Între timp el ridicase capota maşinii, şi începuse să repare legătura, s-o lipească, de fapt să facă alta, nouă. Termină în mai puţin de cinci minute.

— În sfârşit, spuse el, arătând spre fir. E ca nouă. N-o să mai aveţi probleme cu ea. Decât cel mult aici, spuse el, arătându-i garniturile de etanşare de sub carburator.

Ar fi putut să-i spună mai multe despre maşina ei, probabil totul. Însă socoti că şi aşa vorbise prea mult. Închise capota şi, când se uită din nou la ea, o văzu că se roteşte nedumerită prin atelierul minune.

— N-am văzut niciodată aşa ceva. Nici măcar în fotografii.

Era udă, tremura de frig, însă parcă nici nu-i păsa, descoperise în această încăpere o lume, şi acum trăia din

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 483 această descoperire, ca într-un fel de combustie. Părul i se lipise de frunte, căpătase o strălucire ciudată, capul îşi desluşea formele, fiecare teşitură sau proeminenţă devenită transparentă, ieşind din frisoane iuţi, scurte.

— O cafea?

— Da, răspunse ea, răsucindu-se spre el. Da, mulţumesc. Ar fi grozav, într-adevăr, o cafea.

11 urmă. Străbătură atelierul îndreptându-se spre uşa care dădea în casă. În locul clanţei se afla o simplă placă metalică pătrată, din oţel. Îl urmări cum îşi plimbă degetul pe modelul desenat pe placă. Uşa se deschise. Intrară într-o încăpere mai călduroasă.

— Domnule Harnack, cine sunteţi dumneavoastră? întrebă ea, în timp ce păşea după el, în bucătărie. Ce castel fermecat e acesta?

Râdea încântată ca un copil care dă buzna într-o lume mirifică, ^ ispitit şi înspăimântat în acelaşi timp de puterea vrăjii.

— Ce sunt? Nimic, răspunse el. Un pensionar.

O aşteptă, în tăcere, să-şi tragă cafeaua în faţă. Ochii ei alunecară încet, prin cele două uşi deschise din bucătărie, spre living, şi spre o altă cameră, mai mică. Era tot ce se putea vedea, de pe scaunul ei. Casa emana o ordine, o limpezime, care te făcea să te gândeşti la un cub de gheaţă, împietrit, solidificat în transparenţa lui.

— Soţia mea a murit. În august se face un an.

— Îmi pare rău, spuse Sylvia Warren.

Şi apoi nu-i mai rămase nimic de adăugat, nimic din ce-ar fi putut să-i spună ea în acel moment. Existau nişte limite, le simţea, înţelegându-le. Se aplecă încet deasupra ceştii.

Erau acele limite de care Abel Harnack n-ar mai fi vrut să ţină cont. De ce să ridice ziduri de apărare în jurul său –

oare asemenea ziduri pot fi într-adevăr ridicate? – când ameninţarea venea tocmai din fiinţa lui, era amărăciunea aceea care îl chinuise cândva. După moartea lui Es-telle, trăise câteva săptămâni cumplite, de nesiguranţă, de prăbuşire, tot mai adânc, tot mai jos, până când reuşise, în sfârşit, să iasă din nou la suprafaţă, să se prindă iarăşi de pojghiţa subţire de aer a vieţii. A unei alte vieţi, a unei vieţi care, de data aceasta, trebuia cumpănită, împinsă printre întâmplări şi fapte, prudent, cu grijă, strecurată printre moleculele alunecoase, instabile, ale fiecărui gest în parte. Trebuia să-i vorbească, tocmai de aceea, ca să-şi dovedească, acum, că nu mai avea nevoie de cumpănirea aceea atentă, istovitoare.

— Am fost inventator, un fel de inventator. Am făcut şi afaceri cu produsele mele.

— Inventator? întrebă ea, şi îşi aşează ceaşca pe masă.

— Da, sau, ca să fiu mai exact, un amator. E suficient să cunoşti modul de funcţionare al unor aparate ca să le poţi face să meargă mai bine. N-o să mă credeţi, probabil, dar uneori şi cea mai neînsemnată variaţie, fie că-i vorba de grosimea unui metal sau de calibrul unui cablu, poate da peste cap funcţionarea unui întreg angrenaj.

— N-am mai întâlnit un inventator până acum. E impresionant, recunosc că e impresionant. De câte ori spun inventator, îmi vine în minte, nu ştiu de ce, numele lui Thomas Edison.

Ridică uşor ceaşca. Ochii ei exprimau forţă, aveau o tentă albăstruie, trădând vitalitate, vioiciune, prospeţime. Se feri s-o privească în ochi.

— Ce Edison! Nici pomeneală! spuse el. Mai degrabă domnul Meştereşte-Tot. Am început de când eram copil. Până să ajung la facultate, îmi făcusem deja un atelier, cu tot dichisul, unul adevărat. Câştigam destul. Îmi ajungea ca să mă întreţin, şi ce îmi mai rămânea investeam în utilaje. După ce am terminat studiile, m-am întors tot la asta. Adică la reparaţii. Apoi am înjghebat o mică industrie. M-am

dezvoltat. M-am extins. Nimic spectaculos, drumul obişnuit, dacă pot să mă exprim astfel. Mai târziu am constatat că nu mă mai ocup de reparaţii, ajunsesem un fel de om afaceri, şi atunci am lichidat întreprinderea, am vândut tot. Am devenit consilier, de un gen cu totul deosebit. Răspundeam de probleme de înaltă tehnicitate, inginerii apelau la mine când voiau să afle ce echipamente ar trebui să folosească, şi mai ales de unde să şi le procure. Aveam o răspundere foarte mare. Într-o oarecare măsură eram implicat în toate deciziile lor şi nu exagerez când spun că succesul iniţiativelor depindea în mare parte de sugestiile mele. În afară de asta, îmi rămânea timp şi pentru mine.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 485

Continuă să-i povestească, cum colabora el cu diferite industrii şi companii, mai mari sau mai mici, cum dădea formă, prin sfaturile sale, unor proiecte foarte concrete. Şi în timp ce-i povestea, îşi dădu seama că nu mai vorbise de mult cu cineva pe îndelete, poate doar cu fiica sa, Vivian.

Sylvia Warren se ridică de la masă şi se îndreptă spre plita electrică să-şi mai ia o cafea. Începuse să toarne apa fierbinte în ceaşcă, când, brusc, se opri.

— Vai, iertaţi-mă. Ce obrăznicie din partea mea, nici măcar nu v-am cerut voie, însă, credeţi-mă, m-aţi făcut să mă simt atât de bine, pur şi simplu nu mi-am dat seama.

— Nu-i nimic, vă rog, serviţi-vă, vă rog, spuse el, făcându-i în acelaşi timp semn să-şi toarne cafeaua.

Era însă adevărat. Vorbise mai mult decât şi-ar fi închipuit că e posibil. Ii oferise o ceaşcă de cafea. Un simplu gest de politeţe. Acum se simţea obligat, tot din politeţe, s-o ofere pe a doua. Simţi un uşor tremur, parcă ar fi fost un fel de încrâncenare, o împotrivire, îl simţi întâi în picioare, era amintirea unei perioade nu prea depărtate, când trupul se zbătuse, prăbuşit, agonizând, când fiecare parte, fiecare organ fusese cuprins parcă de o furioasă răzvrătire, în vârtejul hormonilor, al enzimelor, penumbre ale durerii şi

haosului. Însă şi zbaterea aceea chinuitoare avusese un sfârşit. Redus la cele mai elementare procese biologice, trupul reuşise până la urmă să-şi recapete forţele. Doar uneori, poate şi acum, câte un neuron uitat făcea o conexiune, dar nu pentru multă vreme, fiindcă nici o speranţă nu-1 alimenta, nu-1 hrănea, nu-i îngăduia să se bizuie pe ceva trainic; în orice parte ar fi luat-o, drumurile se închideau, nu duceau nicăieri, pornind de nicăieri. Aflase acest adevăr tot atunci, când peste sufletul său se lăsase bezna, şi poate că datorită acestui adevăr reuşise până la urmă să supravieţuiască.

— Vă rog, serviţi-vă, repetă el.

Aşadar nu se mai socotea o victimă.

Ea îşi turnă cafeaua şi se aşează din nou. Pe scaun. Părul i se zvântase, şi mişcările parcă erau mai iuţi, mai agile, culoarea îi revenise în obraji, se simţea bine, fireşte.

— Cum se ajunge la o descoperire? Cum se procedează? Cum apare ideea unei invenţii? Totul pare atât de… mistic.

— Nu e mistic deloc, răspunse el. Tot ce trebuie să faci este să te gândeşti că un obiect a devenit necesar. Dacă ştii asta, te poţi apuca de lucru.

— Nu înţeleg.

— De pildă, broasca de la uşă, chiar aceasta pe care ati văzut-o înainte. Un obiect foarte solicitat, mai ales în zilele noastre. Deci iată necesitatea. Apoi urmează să te gândeşti cum s-ar putea construi o broască mai bună decât cele care există deja pe piaţă.

— Şi? Mai departe? Ce se întâmplă?

— Vedeţi, această plăcuţă de metal, aparent rigidă, este de fapt de o mare flexibilitate, avârld pe spatele ei mii de tuburi. E suficient să torni un fluid în câteva din aceste tuburi ca să obţii un model. Care va fi cheia, de fapt. Când vei apăsa plăcuţa, vei opera de fapt cu modelul de pe ea. Plăcuţa va funcţiona ca o broască obişnuită, cu întrerupătoare care deschid zăvorul.

— Splendid, exclamă ea entuziasmată. Cred că această invenţie te poate îmbogăţi peste noapte.

— Credeţi? Nu cunoaşteţi psihologia cumpărătorului. El vrea o cheie pe care s-o simtă în palmă, deşi necazurile pornesc uneori tocmai de aici. Mai sunt şi alte impedimente; de exemplu, ce facem cu familiile care au mulţi copii? Nu văd cum am putea să-i învăţăm pe cei mici să umble cu această plăcuţă. Sau ce te faci dacă vrei să laşi cheia unui vecin sau unui prieten, ca să-ţi ude florile sau ca să dea de mâncare la peşti când eşti plecat în concediu? Decât să-1 înveţi cum să umble cu plăcuţa, mai bine îi laşi cheia sub preş.

Pufniră în râs amândoi.

— Vai, ce păcat, exclamă ea. Şi chiar trebuie să ţii cont de toate aceste lucruri când faci o descoperire?

— Bineînţeles, răspunse el. Trebuie să ştii la ce să te aştepţi. Şi eu am ştiut, şi cu toate astea am ţinut să inventez o plăcuţă. M-a captivat, ca să zic aşa. Am obţinut şi un brevet cu care s-ar fi putut câştigă nişte bani buni.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 487

Apoi, îi povesti despre invenţiile sale. Despre procesul complicat de brevetare a unei invenţii, despre procedurile legale care trebuie urmate, despre preţul de cost, aici ea rămase oarecum descumpănită („între o mie şi două mii de dolari”), despre toate încercările prin care trece un inventator, dornic să găsească o soluţie, şi de obicei, pe cheltuiala lui. Apoi, îi povesti despre el, cât de mult reuşise, folosindu-şi îndemânarea, imaginaţia, inteligenţa, să sporească, încă puţin, spectrul invenţiilor. Şi, bineînţeles, veniturile sale.

— Şi apoi? întrebă ea, încântată de descoperirea făcută, de această forţă uriaşă de a dirija, de a stăpâni obiectele.

Pe nesimţite însă ajunseseră cu discuţia într-un domeniu al afirmaţiilor incontrolabile, fiindcă în privinţa lui Abel Harnack, cel puţin acest lucru îi devenise şi ei foarte

limpede, deşi cum ajunsese la această concluzie nici ea nu ştia, trecutul nu anunţa, nu pregătea în nici un fel viitorul.

— Iartă-mă, spuse ea, ştiind totuşi că intuiţiile ei rămăseseră intacte.

— Şi apoi? murmură el. Pericula belii non suntp, şi indicativul viitor. Şi apoi?

Şi iarăşi pufniră în râs. Ea se ridică de pe scaun.

— A fost minunat. Totul. Absolut totul, zise ea şi se strecură repede, cu o mişcare agilă, sigură, în trenciul încă ud de ploaie. Un inventator, continuă ea, aruncân-du-şi părul peste guler. E prima oară în viaţa mea că stau de vorbă cu un inventator.

— Iar eu cu un profesor de latină.

— Vai, dar nici nu se compară, interveni ea, arcuin-du-şi buzele, amuzată. Nici pe departe.

Ar fi vrut să-i răspundă, sau poate să-i mai spună ceva, însă se opri.

Ea se aşezase în faţa uşii zăvorite de la bucătărie.

— Sesam, 'deschide-te! se adresă ea uşii, desfăcân-du-şi larg braţele şi aşteptând. Am impresia că nu am rostit formula potrivită.

8 Nu există pericole de război.

— Da, într-adevăr, formula e alta. Iat-o, spuse el şi întinse mâna spre marginea uşii, unde răsuci un comutator.

Apoi, se trase câţiva paşi în urmă şi rosti:

— Sesam, &u cum te-o mai fi chemând, deschide-te! Şi uşa se deschise brusc. Sylvia Warren dădu un ţipăt de uimire.

— E o încuietoare declanşată cu ajutorul vocii. Bună mai ales la bucătărie, când ai mâinile pline cu farfurii.

Sylvia Warren se trezi înviorată, primenită de aerul rece adus peste noapte. Toamna era în toi, chiar primele semne ale iernii îşi făceau simţite prezenţa, deşi până la căderea zăpezii mai erau câteva săptămâni, răgaz în care pajiştile, crângurile, pădurile mai puteau fi colindate încă, nestânjenit. Se dădu jos din pat, îşi pregăti gustarea de dimineaţă, apoi, în timp ce îşi bea a doua ceaşcă de cafea,

desfăcu agenda ca să contemple, scriind, arhitectura zilei, a acelei zile care urma să înceapă.

Marţi.

Dimineaţa, sau cea mai mare parte a ei, o va petrece corectând lucrările la latin§ sau pregătindu-şi orele pentru săptămână următoare. Îi mai rămânea ceva timp pentru altele, corespondenţă, mici chestiuni financiare, planuri, liste, tot felul. Marţi. Pe urmă, un drum la bibliotecă, la un program ce includea prezentarea ultimelor apariţii, acolo va sta până la unu, apoi, împreună cu Mildred Latham, va face o excursie la Rezervaţia Naturală Tri-verton, înarmată cu tot echipamentul necesar, fileuri, borcănaşe de prins insecte, pensete; pe seară, se va întoarce cu prada, insectele capturate, la Clubul de Biologie, iar la şase va lua cina cu Mildred Latham, conform unui obicei stabilit de multă vreme. Însă înainte de a păşi în această zi, îşi derulă în minte cele întâmplate cu o seară în urmă.

Începu să scrie, cuvintele se închegau repede, exact, descriind cu neutralitate, alcătuind un fel de raport, întocmai cum procedează şefii de şantiere, care consemnează zilnic date din cele mai diverse, cărămizile aduse, cimentul turnat, grinzile fixate, sau cum sunt obligaţi să facă toţi comandanţii de navă, care trebuie să noteze în

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 489 jurnalul de bord datele privind schimbările atmosferice, vântul, curenţii, de parcă realitatea ne-ar aştepta cuminte, răbdătoare, s-o luăm în primire, întotdeauna acolo unde bănuim că trebuie să apară. Se opri deci la Abel Harnack şi notă:

Abel Harnack, trecut de cincizeci de ani (?), văduv, condiţie fizică excelentă, foarte bine instruit, inteligent, îmi repară maşina pe o ploaie torenţială, mergem la el acasă. Inventator. Atelierul său, o peşteră fermecată. E reţinut? Timid? Poate fiindcă nu a trecut destul timp de la moartea soţiei. Doar un an. Cu ce se ocupă acum? A abandonat

serviciul. Oare un inventator poate abandona cursa vreodată? Rămâne de elucidat acest punct.

Închise agenda, se îmbrăcă şi se aşează la birou; de explorarea acelei terra incognita – Abel Harnack – urma să se ocupe altă dată. Începu să corecteze lucrările la latină. Făcea intervenţii prompte, nota întâi greşelile, apoi dădea explicaţiile necesare pe margine, sau între rânduri, comentarii scurte, îndreptând acolo unde era cazul, îndemnând, încurajând.

Sylvia Warren predase latina (ţinuse şi câteva ore de franceză, chiar şi de spaniolă) timp de douăzeci şi trei de ani la liceul din localitate, şi o făcuse cu atâta devotament, cu atâta plăcere, încât această limbă devenise o materie interesantă, dacă nu chiar atractivă, mai ales pentru acei cursanţi, e adevărat, tot mai răsfiraţi în ultima vreme, care, după ce depăşeau monotonia declinărilor şi conjugărilor din anul I, izbuteau să treacă de Cezar, cu ale sale Însemnări despre războiul cu galii din anul II, şi să ajungă în cele din urmă la sublimul prozei lui Cicero, la splendorile poeziei, la Tacit, pagini vibrante, anevoioase, memorabile. O meserie ciudată, anacronică, îşi dădea şi ea seama de acest adevăr uneori, să predai latina, o limbă perfectă, desăvârşită, într-o lume tulbure, agresivă, zgomotoasă, fremătând de palpitante inovaţii tehnice, cuprinsă de vârtejul schimbărilor, tot mai tentante, irezistibile. Dacă predase latina, nu o făcuse ca un apărător al ei – oare frumuseţea ar putea fi apărată, dacă strigătul ei de ajutor s-ar auzi vreodată? Nu se aliniase nici sloganurilor Asociaţiei Profesorilor de Limbi Clasice, sloganuri învechite, neconvingătoare, întreţinute de o asociaţie care, cu fiecare an, îşi subţia vizibil rândurile: Latina este limba istoriei sau Învăţarea latinei este cea mai bună pregătire în vederea studierii limbii engleze.

Nu. Erau devize pe care nu le putea accepta, pe care nu le acceptase niciodată. Latina nu era un instrument. Dacă ar fi fost aşa, cu siguranţă că n-ar fi supravieţuit. Latina se

învăţa ca o limbă în sine, ea îşi oferea singură răsplata, deşi ceea ce putea oferi în acest fel nu mai spunea mare lucru tinerei generaţii. Sylvia Warren îi înţelegea, le înţelegea de fapt reacţia, refuzul. Latina era, devenise, irelevantă. Şi o dată cu ea, Sylvia Warren. Nu persoana, ci meseria ei.

Avea destulă vechime ca să se poată retrage din serviciu, dacă ar fi vrut să facă acest pas la un moment dat, dar, la fel de bine, ar fi putut rămâne în şcoală, şi câţiva ani să predea ore de franceză, să suplinească, să se ocupe de sala de lectură. Avea cincizeci şi trei de ani. Dacă s-ar fi retras acum din serviciu, pensia ar fi fost mult mai mică decât dacă ar fi aşteptat termenul legal de pensionare, până atunci mai erau câţiva ani buni, s-ar fi descurcat oricum, fiindcă avea economii, strânsese ceva bani, nu i-ar fi fost greu să trăiască din ei, până atunci. Se putea retrage, era convinsă c-o putea face în orice moment, doar să vrea.

Insă nu voia, sau nu voia s-o facă cu orice preţ. Preda la liceul din localitate, venise aici la douăzeci şi riouă de ani şi, în mai puţin de un an, se ataşase de aceste locuri, aşa cum o uşă bine fixată în lăcaşul ei pare a fi acolo de când lumea; în mai puţin de un an îşi făcuse prieteni, îşi descoperise preocupări, îşi conturase o lume, care, cu trecerea anilor, nu numai că nu suferise nici o modificare, ci, mai mult, căpătase o profunzime, o densitate a ei, ca un vin lăsat să se învechească, îmbogăţit în arome. Dacă a fi mulţumit poate fi socotit un sentiment autentic, o bucurie nedisimulată a vieţii, atunci sentimentul acela o stăpânea acum, oferindu-i o plenitudine, din care îi era dat să trăiască, aşa cum odinioară Horaţiu se îndestulase şi el, în Epistole, înălţându-1:

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 491

Ia dar mulţumitor în mâini fericitele ore
Cari un zeu ţi le dă: n-amâna cele bune pe alt an
Şi te vei şti trăind fericit oriunde în lume. 9

De aceea viaţa ei nu se bizuise niciodată pe imprevizibilul unor plăceri, pe exotismul unor evaziuni, pe insolitul unor deviaţii. Foarte puţine lucruri se schimbaseră în ultimii douăzeci şi trei de ani. -

Şi totuşi renunţase la orele ei, ca şi cum acest pas, neînsemnat cum era, ar fi fost capabil să scoată la iveală şi altceva, modificând fie şi numai o fracţiune din ritmul obişnuit, cunoscut, să descopere acea diferenţă care întârziase să apară, pe care însă nu încetase s-o aştepte, ca într-o pândă, în toate spiralele succesive, domoale, aşezate, ale vieţii, din care tot ce se ivise la timpul lui fusese doar atât cât s-ar fi putut ivi, nimic mai mult.

O dimensiune pierdută, lăsând în ea mai degrabă o nedumerită curiozitate decât tristeţea neîmplinirii, energia, inteligenţa, puterea de înţelegere purtând-o dintr-un spaţiu al trăirii în altul, spre marginile vagi, nesigure, ale altor experienţe, în penumbra aceleia, singure, care stătea să irupă, întreagă, puternică, ca să devină altceva, mai presus de ceea ce devenea totuşi până la urmă. Aşa se întâmplase cu pictura, şi ea o experienţă.

Răspândite peste tot în apartamentul ei încăpător, acuarele în rame duble, argintii, stăpâneau aproape fiecare perete, în fiecare cameră: şoproane, cătune pe ţărmul mării; sate de pescari pe malul unui râu, peisaje de ţară, în toate anotimpurile. Măiestria execuţiei, a fiecărui tablou luat în parte, a tuturor la un loc, izbucnea într-un talaz de lumină, care ameninţa să se reverse, copleşitor, ca să rămână totuşi, până la urmă, înţepenit, pe loc, tablourile prăbuşindu-se de pe culmile viziunii pe şesurile calme ale meşteşugului. Aşa îşi evalua ea lucrările, opu-nându-se cu încăpăţânare avalanşelor de elogii, cu care prietenii, nelipsiţi de la vernisajele anuale, nu ezitau s-o acopere. Îşi dădea seama că nu poate prinde în tablourile ei explozia aceea de lumină, deşi o simţea atâta de acut,

9 Horaţiu, Epistole, XI, 23-25 (în româneşte de Mihai Eminescu), în Horatius, Opera Omnia, ediţie critică de

Mihai Nichita şi Traian Costa, Editura Univers, Bucureşti, 1980.

Când, aşezată sub soarele agonic, vedea umbrele instalându-se sigur, definitiv. În schimb, îşi descoperea limitele, şi le distingea atât de limpede, încât nici un elogiu, da oriunde ar fi venit, n-ar fi putut s-o convingă*

Pe un perete erau prinse mai multe fotografii făcute de ea, compoziţii de o logică, de o structură atât de bine regizată, încât parcă ar fi reprodus o, scenă ehormă în plină zi, cu decoruri şi actori. Lumina şi umbrele îşi îndeplineau perfect rolul, fixând conturul gesturilor pe obiectiv. Dar, odată uscate şi prinse de perete, fotografiile nu mai izbuteau să stârnească neliniştea originară, efemerul subversiv, îngheţat în imagine, privirea se scurgea pe lângă ele neutră, rece. Iar Sylvia Warren se uita la ele şi înţelegea, înţelegea că oricât de puternice ar fi fost trilurile din sonatele lui Mozart, pe care le cânta uneori la pian, muzica nu reuşea să se înalţe, rămânând doar o zbatere confuză şi joasă, nimic mai mult. După cum, atunci când juca tenis, ştia că nu poate miza niciodată pe al doilea serviciu, nu putea fi sigură că va fi eficient, nu numai bun. Nimic, absolut nimic nu reuşea să ajungă atât de departe pe cât ar fi fost posibil să ajungă. Pe cât ar fi trebuit să ajungă.

Nu fusese niciodată măritată. Nici măcar nu avusese un prieten. Nu reuşise, şi nu înţelegea de ce. Uneori, noaptea, o cuprindea subit o stare ciudată, parcă ar fi dorit să aibă pe cineva lângă ea. Însă i se întâmpla rar acest lucru. Îşi dădea bine seama, ar fi fost de altfel imposibil să nu ajungă la această concluzie, că în viaţă există anumite momente pe care, în mod inexplicabil, le ratăm. Fusese o femeie atrăgătoare, şi încă mai era, însă nu făcuse din această calitate o punte de legătură între ea şi bărbaţi, deşi tot atât de adevărat era că nici nu se izolase în spatele timidităţii. Pe vremea când era mai. Tânără, la început, căutase o explicaţie, crezuse că numai comportamentul ei e de vină, sau poate volubilitatea excesivă, entuziasmul zgomotos,

erau câteva defecte despre care citise, despre care auzise, şi care îi sunaseră cândva în urechi că un fel de avertisment. Însă nu acestea erau motivele, nu acestea, şi nici altele: Fiindcă de fapt nici nu exista un motiv. Se întâmplă uneori ca un om să rateze o ocazie, deşi, după toate probabilităţile, n-ar trebui s-o

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 493 scape, însă totuşi o ratează, aşa cum clientul cu numărul 1000000, în loc să-şi adjudece cuvenitul premiu, se apleacă, doar o secundă, ca să-şi lege şiretul, irosindu-şi astfel unica şansă.

Nu existau motive, şi atunci nu puteau exista nici explicaţii. Ea rămăsese ca la început. Nu apăruse nimic ca s-o abată din drumul ei. Sau să-i deschidă altul. Nimic sau mai degrabă nimeni, se corectă ea. Da, gândi ea, aşa era. Poate că aşa era.

Nu-i era teamă să se gândească la ea, să-şi răscolească, să-şi exploreze fisurile, crevasele fiinţei. Trăise atâta vreme cu propriile ei gânduri, încât se obişnuise să le respecte, n-o mai înfricoşau ca altădată când deveneau insistente. Pericolul apărea doar atunci când încetai să mai ţii cont de ele. Era handicapul fetelor bătrâne, şi ele profesoare nemăritate – în minte îi veni atunci imaginea lui Mildred Latham – fiindcă le era frică să se gândească, de fapt, se fereau de propriile lor gânduri, şi de aceea tot ce făceau le ieşea pe dos, mai ales când erau nevoite de împrejurări să discute cu un bărbat. Eşuau din pricina ambiţiei, fiindcă voiau cu orice chip să-i elimine din minte, să-i şteargă, însă, până la urmă, se împleticeau în propriile lor inerţii, obosite, de o penibilă suficienţă.

Renunţase la ore închipuindu-şi că astfel îşi va putea elibera din energiile până atunci încătuşate, reţinute, şi că acestea, odată scoase la lumină, se vor topi într-un şuvoi, se vor aduna ca într-o fervoare irezistibilă, fecundă, asal-tând toate zăgazurile, şi că, în cele din urmă… însă nimic din toate acestea nu se întâmplă. Continua să trăiască, ca şi în

trecut, aceleaşi bucurii, care-i ofereau, firesc, aproape împlinirea.

Dimineaţa se terminase. Marţi. În hol, înainte de a ieşi din casă, îşi aşează în rucsac un pulover mai gros şi bocancii, echipamentul de care avea nevoie pentru excursia de după-amiază.

— Ştii cât am umblat după acest exemplar? E un Vendalia tarda, spuse Mildred Latham, agitând unul din borcănaşele cu dop. De bumbac. Ca să-1 găsesc tocmai acum, în octombrie. Şi sunt din abundenţă, inclusiv ouă.

O femeie scundă, îndesată, fără a fi greoaie, sărind prin bucătărie ca o minge de plajă, pe jumătate dezumflată, ricoşând imprevizibil în toate direcţiile. Mildred Latham.

— Ascultă un pic, spuse ea, întorcându-se din nou spre masa din bucătărie. Pe ea se afla un număr din Revista de entomologie, desfăcut printre farfuriile care aminteau de o cină abandonată.

Fără a fi o specie rară în cadrul ordinului Coleoptere, Vendalia tarda este greu de întâlnit chiar şi în zonele ei de răspândire, respectiv în sudul Statelor Unite. Vendalia tarda apare foarte rar deasupra paralelei 32, în statele de pe coasta de est, sau deasupra paralelei 33, la vest de Munţii Apalaşi. Pe coasta de vest nu a fost semnalată încă.

Faptul că Vendalia tarda apare destul de rar chiar în zonele ei de răspândire şi că prezenţa ei la nord de zona amintită este doar accidentală se explică prin condiţiile specifice de viaţă ale acestei insecte, în mod deosebit condiţii de lumină şi căldură, necesare pe parcursul fiecărui stadiu de dezvoltare, respectiv în stadiul de ou, larvă, pupă şi adult. Diapauza quadruplă la Vendalia tarda este aproape un caz unic la insecte. Se pare că diapauza quadruplă suprapune un ciclu întreg de viaţă şi că, între depunerea oului şi apariţia insectei adult, capabilă să depună la rândul ei ouă, poate trece şi o perioadă de patru, cinci ani. Au fost înregistrate şi perioade mai lungi de diapauză (Born-stein).

Mildred îi citi iar, adăugind din când în când propriile ei explicaţii.

— Înţelegi? Fiinţa aceasta se poate dezvolta numai în anumite condiţii de lumină şi temperatură. Care îi sunt necesare nu numai într-un stadiu de evoluţie, ci în toate patru. Când e ou, larvă, pupă şi, apoi, adult. Ceea ce înseamnă că oul, să zicem, trebuie să stea la o temperatură constantă de treizeci de grade, pe parcursul a douăsprezece ore de lumină. Să aibă aceleaşi condiţii, la începutul iernii şi mai târziu, la sfârşitul iernii, când din ou urmează să iasă larvele. Fii atentă, spuse ea, şi reîncepu să citească din revistă:

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 495

Este cu atât mai regretabil că – din pricina acestui ciclu de viaţă evident neprielnic numărul exemplarelor din această specie este foarte mic, cu cât Vendalia tarda se hrăneşte cu cinci insecte dăunătoare. Amplitudinea apetitului la Vendalia tarda pare să fie o consecinţă a faptului că insecta trebuie să se dezvolte în condiţii deosebite, care impun asigurarea hranei necesare în perioade diferite din timpul anului.

Continuă să citească. Despre cât de dificil este să creşti aceste insecte în condiţii de laborator, ţinând cont de complexitatea ciclurilor duble din cele patru stadii de dezvoltare.

Nici un entomolog nu ar avea răbdarea (şi nici resursele necesare) pentru a obţine condiţiile specifice de lumină şi temperatură. Cele câteva succese înregistrate în creşterea acestei insecte se datorează mai curând iniâmplării decât perseverenţei.

Mildred pocni cu palma peste revistă.

— Extraordinar! exclamă ea. Vendalia tarda.

— A trăi lent, traduse Sylvia Warren.

— Da, a trăi lent, repetă Mildred Latham ridicându-se de la masă. Am prins cinci exemplare; le-am pregătit pentru

întâlnirea din seara asta. E un eveniment, ca să zic aşa. Vreau să-i duc şi profesorului Alberts, de la Universitate, alte zece exemplare. Plec cu maşina mâine dimineaţă. Vii şi tu? întrebă ea, însă nu aşteptă răspunsul şi spuse: Pe celelalte le păstrez. O să văd mai târziu oe fac cu ele. Şi să mai dăm o raită pe la Triverton, poate mai găsim ceva.

— Şi totuşi ce-o să faci cu ele? întrebă Sylvia Warren. Ai vreun plan?

— Da, vreau să le hrănesc, să încerc să le cresc. Sigur, va fi doar o încercare, însă pentru mine înoercarea asta va fi o premieră, cel puţin cu aceste gângănii. Şi acum, hai să mâncăm. Să nu întârziem la club diseară.

— Să mâncăm, dar ce? întrebă Sylvia Warren.

Pe masă era risipit arsenalul vânătorii din după-amiaza aceea, borcănaşe pentru prins insecte, sticluţe cu alcool, pensete, lupe, ace entomologice, fileuri şi, printre ele, ici colo, câte o bucată de brânză, câte o felie de pâine, o cutie de sardine, o ceapă începută, câteva ceşti de ceai, uitate.

— Mda, asta cam aşa e, mormăi Mildred Latham. Da, ştii ce, îţi iau un hamburger pe drum.

În maşina, în timp ce mergeau spre întâlnirea de la club, ea veni cu alte amănunte, îi explică Sylviei Warren cum ar putea fi crescută, în condiţii de laborator, Vendalia tarda, ce mijloace sofisticate va trebui să conceapă, întâi să le conceapă şi apoi să le construiască, ce habitat deosebit va trebui să născocească, dar nu numai să-1 născocească, dar să-1 ţină şi sub observaţie, iar pentru asta avea nevoie de nişte sisteme de reglaj deosebit de sensibile.

— N-am nici o şansă, recunoscu ea, nu fără^o oarecare vioiciune. Deşi ştiu, sau poate doar am impresia că ştiu ce urmează să fac. Probabil că până la urmă am să mă împotmolesc undeva, nici eu nu ştiu unde. Am fost şi rămân un om de teren; pentru laborator, la tehnica de laborator mă refer, ei bine, pentru laborator n-am făcut niciodată o pasiune. E adevărat, am mai crescut insecte, şi încă destul

de multe, acum însă e cu totul altceva, am senzaţia că merg pe dibuite. Dar, nu mă las, ce naiba.

Maşina rula. Când ajunseră la. Primul semafor, Sylvia Warren avu o idee; îi trecu atunci prin minte că cineva ar putea să-i ajute, şi că acela ar fi Abel Harnack.

Miercuri.

Miercuri îi rezerva deliciul unei dimineţi fără angajamente, câteva ore care nu erau legate de nimic şi de nimeni, încă o jumătate de zi în care se putea odihni, răgaz înainte de asaltul din finalul săptămânii. Până la ora unu era liberă, după aceea o aştepta o după-amiază de yoga, înot şi saună. Seara, cânta la pian, într-un trio, alături de două vechi prietene. La 8.30 îl sună pe Abel Harnack. Voia să-i explice situaţia.

— Aşa că, spuse ea în final, prietena mea ar avea nevoie de un mecanism care să regleze lumina… şi dacă se poate şi temperatura… şi totul la intervale fixe de timp. Ceva în genul acesta/Mă tem că a ieşit o bramburească din tot ce v-am spus, adică datele privind diapauza, experimentul, în sfârşit… cred că ar fi mai bine dacă v-aţi întâlni cu ea, să vă explice cum stau lucrurile.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 497 El refuză însă.

Sylvia Warren se reculese repede, îşi ceru scuze pentru telefon, şi apoi închise.

În subsolul casei lui Abel Harnack, pe aproape jumătate din suprafaţa sa, se afla o reţea complicată de sârme, de grosimi variabile, încolăcite, răsucite, prinse în noduri sau sudate, toate atât de încâlcite, încât privirea se rătăcea printre ele, deşi tocmai atunci când grămada aceea de cabluri părea să se transforme într-un talmeş-balmeş absurd, se profila, brusc, o structură bine conturată, în care nimic nu era de prisos. Şi nu era decât o simplă maşinărie. Un proiect la care Abel Harnack muncise ani de zile, smulgând din orele lui de răgaz atât cât îi mai rămânea după ce se împărţea între familie, slujbă şi comenzile de la

particulari. Voia, lucrând la acest proiect, să introducă în reţea o sarcină electrică, pe care, amplifi-când-o apoi, modulând-o în gradaţii minuţios calculate, s-o conserve la infinit, fără să mai apeleze la alte surse de energie.

„Aici ajung toţi inventatorii, mai devreme sau mai târziu”, încerca el să-i explice lui Estelle. „Pricepi”, îi spunea el, „pe toţi îi interesează un singur lucru: energia. Fie că-i vorba de soare, fie că-i vorba de un banal deschizător de conservă. Energia, iată cu ce operăm toţi.” Estelle îl aproba, dădea încet din cap, uitându-se pe furiş la mâncarea de pe plită. Detaliile rămâneau pentru ea obscure, ca şi proiectele lui de altfel. El însă, persoana lui, îi apărea foarte clar. Ceea ce fusese, pentru amândoi, îndeajuns. Da, oamenii căutaseră mereu secretul mişcării perpetue, şi el îi povestea, pe îndelete, amănunţit, toată această istorie: cine-şi ce încercase, şi de ce, de fiecare dată, se împotmoliseră, toţi, fără excepţie. Fiindcă făceau aceeaşi greşeală, foloseau materiale supuse uzurii, distrugerii, fiindcă utilizau pârghii, manete, care înghiţeau tot atâta energie pe cât ar fi trebuit să producă. Iar el nu voia să repete această greşeală. Plănuia să antreneze doar energia electronului, care, singură, să prolifereze, la nesfârşit.

Şi reuşise, aproape că atinsese performanţa de a păstra pe reţea o mică sarcină electrică, timp de douăsprezece ore, înainte ca aparatele de măsură să-i indice disoluţia ei, întâi lentă, apoi abruptă, totală. Se întorcea acasă, într-o zi, când, dintr-o dată, îi venise în minte o idee, o îmbunătăţire prin care ar fi putut câştigă încă două ore, depăşind pragul la care se oprise înainte, şi asta, făcând o modificare minoră în circuit, probabil că într-o oră sau două ar fi fost gata. Se grăbi să ajungă acasă, dar când deschise uşa n-o mai găsi pe Estelle acolo. Era numai Vivian.

„Tată”, îi strigase ea atunci, „am încercat să te sun la serviciu.” Pe urmă i-a povestit ce se întâmplase.

Se grăbise să ajungă acasă, ca să câştige încă o bătălie, să smulgă universului încă un centimetru, şi acasă descoperi

că Estelle nu mai era acolo, fusese internată la spital, soţia lui, Estelle, n-avea s-o mai vadă niciodată aşa cum o cunoscuse el. Nu mai putea face nimic pentru ea, şi nici pentru el, absolut nimic: stătea la căpătâiul ei şi îi atingea uşor mâna. Nu, nu mai putea face nimic. Iar dacă pentru ea nu mai putea face nimic, atunci tot ce-i fusese cândva la îndemână acum nu-i mai era îngăduit, nu-i mai stătea în putinţă, nici acum, nici mai târziu, niciodată. Ridicase atunci pumnul, revoltat de sfârşitul acela de o incredibilă vulgaritate, moartea ei fusese ca o sfidare insolentă, colosală, fiindcă o zdrobise pe Estelle înjosind-o, o nimicise aşa cum striveşti pe un ochi de geam murdar o muscă oarecare. Era revoltat de născocirea aceasta rău ţesută, pe care nu poţi s-o mai schimbi, pe care nu ai cum s-o mai îndrepţi, viaţa. Şi strigătul acela de revoltă îl eliberă, pentru totdeauna, de tentaţia obscenă a creaţiei, de orice fel.

Pe la mijlocul orei, Sylvia Warren le spuse:

— Mi se pare că am făcut destule exerciţii cu indicativul perfect, cu timpul imperfect. Aş vrea să citim, în minutele care ne-au mai rămas, nişte versuri.

Trecuse mai bine de jumătate din oră, le corectase la tablă exerciţiile, le predase lecţia nouă, parcursese cu ei temele pentru săptămână următoare.

— Şi acum, lăsaţi totul deoparte. Vreau numai să mă ascultaţi. Nu vă străduiţi să înţelegeţi, fiindcă şi aşa mai mult de un cuvânt, două, de vreo expresie ici-colo, mare lucru nu cred că veţi putea înţelege. Concentraţi-vă mai bine asupra sonorităţii. Urmăriţi cum sună fiecare

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 499 cuvânt. De acum încolo, în fiecare săptămână vom citi şi câteva versuri. O să vedeţi cât de mult o să vă ajute. Ca să nu mai vorbesc de plăcerea de-a asculta poezie.

Le citi din Eneida. Le dădu apoi, tot ea, traducerea.

— Şi acum, molliter cubes. Noapte bună, zise ea.

— Noapte bună. Vale, răspunseră ei.

Apoi se ridicară, şi, unul câte unul, ieşiră din clasă.

— Domnule Harnack, îi spuse ea când îl văzu trecând prin faţa catedrei. Îmi pare rău că v-am deranjat ieri dimineaţă. A fost o impertinenţă din partea mea. Mea culpa, zise ea, zâmbind cu toată faţa, clar, deschis. Cu siguranţă că v-am apărut ca o persoană impertinentă, dar să ştiţi că nu este aşa. Există nişte limite, ştiu…

De fapt nu acesta era cuvântul pe care ar fi dorit să-1 folosească, însă nu-i venise altceva în minte.

— Oricum, îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat, repetă ea, întinzându-i mâna. El i-o strânse.

— Nu era nevoie, zise el. Nu m-am simţit jignit.

Mâirjile li se depărtară. El se răsuci şi plecă mai departe, spre uşă. Mai întoarse o dată capul. Nu era cazul să se justifice, însă nici n-ar fi vrut ca lucrurile să rămâne neclare.

— Pur şi simplu nu vreau să mai fiu angrenat în alte proiecte, zise el.

— Atunci vă pot cere măcar o informaţie? insistă ea.

— Desigur, răspunse el, revenind la catedră.

— Unde am putea găsi pe cineva care să conceapă instalaţia de care are nevoie prietena mea?

— Mai spuneţi-mi o dată despre ce este vorba.

Începu să-i explice şi, după ce termină, el scoase o foaie de hârtie din caiet şi desenă nişte schiţe cu atâta precizie, încât păreau executate la planşetă, rezumând foarte clar situaţia.

— Iată ce doreşte prietena dumneavoastră, spuse el, arătându-i Sylviei Warren obiectele desenate schematic pe hârtie. Şi aici sunt materialele necesare, preciză el, după care se grăbi să calculeze, pe aceeaşi foaie, codificând fiecare obiect cu numere minuscule. La sfârşit, notă adresa unei firme din New York, în colţul de jos al paginii.

— Spuneţi-i prietenei dumneavoastră să precizeze în comandă că eu sunt cel care a solicitat să i se acorde o reducere corespunzătoare de tarif.

— Extraordinar, exclamă Sylvia Warren. Aţi făcut această instalaţie atât de… atât de tangibilă. Nici măcar nu ştiu cum să vă mulţumim. Mildred va fi în culmea fericirii. O s-o vedeţi curând, spuse ea, însă brusc se opri şi adăugă: Vai, scuzaţi-mă. Mulţumesc. Mulţumesc foarte mulf.

— N-aveţi pentru ce, zise el. Îmi pare bine că v-am putut fi de folos. Şi acum, molliter cubes.

Se împotrivise, cu o dimineaţă în urmă, la telefon, nu numai unei oferte, ci presupunerii cu care odinioară fusese atât de obişnuit să convieţuiască, gândul că nimic nu este mai firesc decât să conceapă şi să construiască tot ce-i stă în putinţă. Mai mult, se împotrivise şi entuziasmului cu care fusese rostită oferta, un entuziasm pe care ar fi trebuit să şi-1 asume dacă ar fi acceptat-o, însă modulaţiile ispititoare îi erau prea cunoscute ca să nu le respingă. Era oricând dispus să dea o mână de ajutor, o rezistenţă, un condensator, simple înnădituri care nu-1 implicau, ca şi orele de latină, nu vedea în ele nici un pericol. De ce să nu le ajute în fond, dacă asta voiau? Plecă acasă cu maşina, nopţile fiind acum prea reci ca să le bată cu pasul.

Săptămână următoare, după curs, ea îl abordă din nou. Se ivise o defecţiune pe circuit. Îi povesti cum procedaseră, ea cu Mildred Latham. Cum Mildred Latham, nemaiavând răbdare, se urcase în maşină chiar în ziua în care primise proiectul, şi cum plecase imediat la New York. Cum firma respectivă respectase întocmai planurile lui. Şi, totuşi, după ce l-au pus în funcţiune, au observat că în mai puţin de cinci minute aparatul de măsură indica o creştere îngrijorătoare a parametrilor. În rest, totul părea să fie în ordine. Doar că lumina şi căldura nu puteau fi controlate. Cei de la firmă nu ne-au putut ajuta cu nimic, adăugă ea.

— Sigur aţi introdus o rezistenţă aici? întrebă el, arătându-i locul care îl interesa.

— Da, bineînţeles. Am controlat de două ori. Undeva, totuşi, trebuie să fie un scurtcircuit. Poate între şasiu

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 501 şi comutatoarele care sunt fixate pe el. Nu înţeleg de ce se încălzeşte aşa de greu, abia în cinci minute. Iar pe urmă tensiunea o ia razna. Un scurtcircuit, asta trebuie sa fie.

— Dar văd că ştiţi o mulţime de lucruri despre acest domeniu.

— Nu chiar. Câteva noţiuni, prea puţin. Mildred a mai lucrat cu aparate electrice. Cât despre mine, cred că mi-am vârât nasul cam peste tot.

— Şi totuşi ştiţi foarte mult. E uimitor. ^ Ea făcu o scurtă pauză, apoi zise:

— Ne puteţi ajuta?

— Da, răspunse el. De fapt sunt obligat s-o fac. Dacă lucrurile stau aşa cum spuneţi, atunci e de vină proiectul meu. Cu ce drept v-aş ţine pe loc? Fiindcă altfel, fără mine, nu văd cum aţi putea ieşi din încurcătură. Când vreţi să-1 repar?

— Oricând, e în funcţie de dumneavoastră.

— De mine? Eu sunt un om liber. Deci cu cât mai repede, cu atât mai bine. Fiindcă, după câte am înţeles, e vorba de o experienţă cu animale. Mâine la opt şi jumătate. Vă convine? Ştiu că la ora aceea sunteţi de mult sculată.

— Deci marţi?

— Nu e bine marţi?

Ii auzise, previzibil, replica, poate chiar înainte ca ea s-o rostească, s-o audă, ea însăşi.

— Da, e bine marţi, răspunse ea prompt. La opt şi jumătate. Poftim adresa, zise ea şi se aplecă să i-o scrie pe o bucată de hârtie.

— Luăm şi micul dejun împreună, ce ziceţi? întrebă ea.

— Nu, eu mănânc mult mai devreme, zise el. Totuşi, mulţumesc pentru invitaţie.

Sosi exact la opt şi jumătate. Se apucă imediat de lucru. Montă aparatul de măsură, verifică circuitul, în întregime, încercă fiecare legătură, cu atenţie, notă câteva date într-

un carneţel. Cele două femei îl urmăreau în tăcere. Trecură douăzeci de minute.

— Aici e buba, făcu el, atingând termometrul de sticlă. Siguranţa introdusă aici e mai mare decât cea proiectată de mine. De aceea curentul este deviat pe aici, zise el, urmărind cu degetul legătura pe traseul ei. Îl fac într-o clipă, continuă el, în timp ce deschidea cutia de depanare, o trusă voluminoasă, închisă la culoare.

Scoase din ea un ciocan de lipit, câteva scule, o rezistenţă, în două minute totul era gata.

— Încercaţi acum.

Mildred Latham răsuci comutatorul. Lămpile se aprinseră, acul indicator se ridică, rămânând fixat pe poziţie. El verifică întregul montaj, încă o dată. Trecuseră abia zece minute.

— Merge, anunţă el, întorcându-se spre ele. Dădură amândouă un chiot de bucurie.

— Pot să vă ofer o cafea, domnule Harnack? întrebă Mildred Latham. Măcar atât.

— Vai, sigur că da, domnişoară Latham. Mi-ar prinde foarte bine.

Se aşezară în salon la o ceaşcă de cafea. Mildred Latham îi aşeză în faţă o farfurie cu fursecuri fine, apetisante, însă el nu părea prea interesat de ele, le lăsă aşa cum erau, neatinse.

— Sunteţi ca un medic, zise Sylvia Warren. Geantă neagră. Stetoscop electronic. Hapuri care se numesc rezistenţe, condensatoare, şi câte-or mai fi. O asemănare perfectă. Doctorul Harnack a venit, şi iată, pacientul e sănătos.

Abel Harnack îşi ţintuise privirea în fundul ceştii de cafea, parcă ar fi căutat un pretext ca să nu se uite în ochii lor. Femeile se priviră descumpănite.

— Domnule Harnack, sunt sigură că v-ar interesa să aflaţi ceva despre viaţa insectelor, interveni Mildred Latham.

Ajunseseră într-un punct mort al discuţiei, fără să ştie de ce, fără să ştie cum, deşi Mildred Latham îşi dădea seama

că o ieşire trebuie să existe, că ea o va găsi.

— Seamănă foarte mult cu nişte maşini, cu nişte mecanisme, încercă ea să-i câştige atenţia, să-1 capteze. N-au personalitate. De fapt, insectele nu au nimic pentru care le-am putea îndrăgi.

Vocea îi devenise stridentă. Se întâmplase ceva?

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 503.

— Ne atrag însă prin ceva abstract, nici nu ştiu dacă acesta e cel mai potrivit cuvânt, în orice caz ele sunt cu totul altceva decât mamiferele, acestea au un mod al lor direct de-a ne atrage, şi nu numai ele, şi cu păsările se întâmplă la fel. Nici nu e greu să îndrăgeşti un mamifer sau o pasăre, să te simţi legat de ele. Cu insectele însă e cu totul altceva, accentuă ea, uitându-se, nedumerită, la Sylvia Warren. Insectele sunt fascinante nu atât pentru ce li s-ar putea întâmpla, în acest sens acţiunile lor sunt perfect previzibile, cât pentru comportamentul lor: viaţa lor arată ca o splendidă partidă de şah, sau ca un ceas elegant şi precis.

Abel Harnack se uita tot acolo, pe fundul înnegrit al ceştii de cafea. Conversaţia părea compromisă. Fără să înţeleagă ce se întâmplă, însă simţind că trebuie să întreprindă ceva, Mildred Latham nu reuşea decât să-i împotmolească şi mai adânc.

— Da, continuă ea, sunt sigură că pentru un om cu talentul dumneavoastră analitic, cu preocupările dumneavoastră, insectele ar reprezenta un domeniu foarte interesant. Ştiţi de ce unele insecte dau din aripi atât de repede? întrebă ea, ca să ofere, în aceeaşi clipă, precipitat, răspunsul. Le-am putea compara cu…

— Nu mă pot concentra, spuse Abel Harnack, rete-zându-i explicaţia şi ridicându-şi, pe neaşteptate, privirea, dezmeticit parcă atunci dintr-un somn adânc. Îmi vuieşte capul. Am impresia că aud numai conjugări şi declinări în

latină, continuă el, cu o voce scăzută. Să mai verific o dată circuitul, zise el apoi, ridicându-se.

Le lăsă pe amândouă în salon, trecu grăbit în camera cealaltă, care adăpostea instalaţia. Îl urmară şi ele, după vreo cinci minute. Lucra încă la instalaţia electrică.

— Am să fac câteva modificări, spuse el. Nu e complicat. Termin repede.

După cincisprezece minute, îşi adună sculele, le băgă în cutia de depanare, îşi luă rămas bun de la ele, şi plecă.

Diapauza este o perioadă de repaus aparent la insecte, în care acestea îşi încetinesc funcţiile vitale, supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă. Diapauza îngăduie insectei să intre într-o stare de somnolenţă în care orice proces de dezvoltare încetează, metabolismul reducându-se la un nivel foarte scăzut, doar atât cât să menţină organismul în viaţă. In acest fel, rezervele de hrană ale instectei sunt suficiente pentru o perioadă foarte îndelungată. Această stare de somnolenţă, respectiv diapauza, poate surveni în orice stadiu de dezvoltare al insectei: ou, larvă tânără sau dezvoltată, pupă sau adult, în cazul din urmă oprirea procesului de creştere ducând la încetarea reproducerii. Nu este un fapt ieşit din comun ca diapauza să dureze mai multe anotimpuri, sau ca pupa să rămână în aceeaşi stare timp de doi, trei ani, înainte de a da naştere insectei adult. Recordul în această privinţă îl deţine, probabil, Stiodiplosis mo-sellana, una din musculiţele de gogoşi, care atacă spicele de grâu (Cecidomidae) şi care, în timpul iernii, trăiesc în sol, ca larve. Sunt înregistrate cazuri în care insecta a rămas în această stare de somnolenţă timp de optsprezece ani, după care larva s-a transformat în pupă, şi apoi în insectă adult.

„… după care larva s-a transformat în pupă, şi apoi în insectă adult.” Recitise ultimul rând şi nu-i venea să creadă.

Întorcându-se acasă, după vizita făcută lui Mildred Latham, se gândise să se abată pe la bibliotecă. Mildred Latham îi vorbise de caracterul perfect previzibil al

insectelor, folosise exact aceste cuvinte. Se referea oare la un anumit lucru sau fusese doar o simplă expresie? Era, desigur, un domeniu în care se simţea la ea acasă, nu putea vorbi decât în deplină cunoştinţă de cauză, şi, totuşi, să se fi gândit oare la acest lucru, când îi amintise de caracterul „perfect previzibil* al insectelor? Voia să se convingă singur, să verifice dacă spusele ei aveau un temei. Era oarecum o senzaţie nouă, să verifice, confrun-tând, poate că totuşi o mai avusese cândva, dar trecuse foarte multă vreme de atunci. Fiindcă pentru Abel Harnack demult însemna, sau mai degrabă ajunsese să însemne, de atunci.

La bibliotecă începu cu Enciclopedia Britanică, pentru informaţii generale, apoi ceru cărţi de specialitate. Le răsfoi, oprindu-se în cele din urmă la Viaţa insectelor.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 505

Citi primele două capitole, apoi căută la index cuvântul „diapauză”. Era termenul de care se lega experimentul pe care-1 făceau ele. Incredibil. Închise volumul, se ridică de la masă, şi porni, cu toate cărţile sub braţ, spre masa custodelui. Şi atunci le văzu pe ele, cele două femei care erau tot împreună, aşa cum le lăsase, cu câteva ore în urmă.

— Extraordinar! exclamă Sylvia Warren. Ce coincidenţă, domnule Harnack! Drumurile noastre se întâl-nesc iar.

Ar fi vrut să-şi retracteze cuvintele, şăgălnicia lor măcar, fiindcă nu era gehul ei, şi ştia că rostindu-le greşeşte, punându-1 şi pe el, bineînţeles, într-o situaţie care nu putea fi decât penibilă. Mildred, care asistase la scenă, stătea deoparte căutând să desluşească titlurile cărţilor pe care Abel Harnack le ducea în braţe, spre catedra custodelui.

— Caut ceva despre insecte, încercă el să se justifice, îndreptând cotoarele, ca să se vadă mai bine. Trebuie să recunosc că m-aţi făcut curios.

— Excelent! făcu ea. Apelaţi la mine oricând aveţi nevoie de o consultaţie în acest domeniu.

Dădu din cap, parcă ar fi vrut să-i spună ca aşa va face, întocmai.

— Noi am venit pentru un program informativ, sunt prezentate ultimele apariţii, câteva cărţi interesante. Se ţine în fiecare marţi, la prânz, precizează Sylvia Warren.

Părea lipsit de sens ce făcea, însă totuşi explicaţiile ei sunau ca un fel de scuză, ca şi cum i-ar fi fost teamă că vor fi bănuite că se ţin după el.

— Vă doresc o după-amiază plăcută, le spuse el, dând încă o dată din cap.

Le depăşi apoi, continuându-şi drumul. De fapt, nu-1 interesa deloc dacă ele aveau un motiv anume pentru care veniseră aici. Ştia doar că el însuşi făcuse un salt, pe care cu numai trei ore înainte nu şi l-ar fi imaginat. Gândurile îi pluteau acum în alte direcţii, adulmecând, nerăbdătoare, inaccesibile.

Şi iarna sosi în cele din urmă.

, Abel Harnack o petrecu alături de cărţile de latină, îşi făcea temele cu scrupulozitate, epuiza capitolele de gramatică avid, precipitat, ablativul absolut şi conjugarea perifrastică pasivă, declinarea la gradul comparativ, şi capitole mai ezoterice, precum conjugarea lui eo sau construcţiile circumstanţiale de loc şi de timp. Vocabularul sporea treptat, vizibil. Limba devenea, pe zi ce trece, o delectare. Orele, temele, explicaţiile din clasă îl făceau să simtă tot mai bine stilul de gândire latin, tonalitatea limbii, a celei vorbite în epoca de aur, sau mai târziu, acea limbă scandând eroic sau decadent, hrănită de stoicism şi înveşmântată întotdeauna într-o impecabilă urbanitate. Atât cât reuşea el să se apropie de aceste constante, niciodată prea mult, niciodată până în profunzimile lor, izbutea totuşi să perceapă, să simtă magma tumultoasă, nemărginită, de ambiţii şi fapte măreţe din care se zămislise, pe care le zămislise latina, iar şi iar. Cicero vorbind despre prietenie. Horaţiu tânjind după tihna vilei sabine. Pliniu aruncând pe

ecranul închipuirii pulsaţiile raselor. Vergiliu întemeind o istorie.

Iar deasupra lor, dominând, echilibrul subtil al bunului simţ, rostit în silabe minore, efemere, dar şi în propoziţii vitale, definitive, implicat în destinul unei naţiuni sau al întregii umanităţi, dar şi în înverşunarea denunţului, în josnicia linguşirii, rămânând mereu acelaşi, un echilibru autoritar, neasemuit, rezonând sub arcurile ordinii, o ordine care stăruie şi în visul ei spulberat, chinuitor, fiindcă nici măcar declasaţii, brutalizând, n-o pot izgoni, schimbând-o cu altceva.

Pentru Abel Harnack, ordinea din lumea insectelor ţinea de alt domeniu, un proces mult mai fascinant decât învăţarea latinei şi, pe deasupra, şi mult mai uşor de descifrat în intimitatea lui. Cu cât citea mai mult despre insecte, cu atât era mai convins că viaţa lor se bizuia în primul rând pe perpetuarea energiei la nesfârşit. Aproape că atinsese, el însuşi, această ţintă, întinzând în subsolul casei păienjenişul acela de cabluri şi sârme, crezuse atunci că energia poate fi conservată la infinit, însă maşinăria inventată de el, fără a fi foarte complicată, se dovedise totuşi prea dependentă de materie, care, inevitabil, fie că e vorba de cupru, cositor sau argint, până la urmă tot se oxidează devenind iarăşi ceea ce a fost la început, adică nişte simpli electroni.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 507

Insectele însă atingeau perfecţiunea, se metamorfozau la nesfârşit, preschimbând materia, mai încet sau mai grabnic, ca nişte molecule impasibile într-o formulă chimică, fiecare parte componentă fiind prinsă într-o structură, cu precizia cu care sunt legaţi ionii între ei sau atomii de oxigen într-un lanţ de carbon. Iar părţile nu erau dependente unele de altele, furnicile puteau să-şi poarte povara şi după ce li se secţiona abdomenul, iar călugăriţele îşi puneau la cale conspiraţiile şi după ce erau decapitate. Fără ochi, cu

membrele amputate, insectele supravieţuiau totuşi. Le puteai îngheţa într-un cristal, ca să le readuci la viaţă mai târziu, topindu-1.

Pentru Abel Harnack devenise tot mai limpede că insectele nu puteau înţelege ce se întâmplă cu ele, după cum nu puteau discerne, şi că de fapt soarta nu le afecta în nici un fel, şi nici nu le-ar fi putut afeâta, fiindcă ele îndeplineau nu un destin, ci o funcţie. Limpezimea aces^ tui adevăr aproape că îl cutremură. Pricepu aşadar că visul mişcării perpetue este, cu toate opreliştile, un vis realizabil, posibil, deşi pentru a-1 atinge trebuie să dai la o parte orice altceva. Dar, şi mai tulburătoare era descoperirea acestui mecanism, diapauza, mecanism prin care insecta îşi anula însăşi necesitatea de a exista, ca să devină o prelungire a luminii aşternute peste ea, o exflorescenţă.

Citi în iarna aceea foarte multe căpţi despre viaţa insectelor. Află o mulţime de lucruri noi, pe care însă le ţinu pentru el, deşi ar fi putut să i le împărtăşească şi lui Mildred Latham atunci când se întâlneau. Se mulţumea s-o asculte; uneori îi punea câteva întrebări, însă se oprea aici. Despre lecturile lui nu scotea nici un cuvânt. Era un subiect de care nu voia să se atingă, devenise un fel de răspântie decisivă pe care ar fi vrut s-o depăşească fără martori. Adică fără să fie văzut de ea, sau de altcineva. Fiindcă pentru ea, insectele nu erau decât nişte maşinării. Nu numai că se asemănau cu nişte maşinării, dar chiar erau, ele însele, nişte maşinării. Unele din ele nici măcar nu aveau nevoie de sex ca să se reproducă.

Iarna trecea greu. Îşi ocupa timpul cu noile îndeletniciri, fără să renunţe însă la cele de odinioară. Aceleaşi ore, aceleaşi deprinderi. Dimineaţa, o vizită la Vivian, mai ales când se îmblânzea vremea. O dată pe săptămână lua masa cu ei. Vivian era fericită, îl vedea din nou activ, preocupat.

— Arăţi bine, îi spuse ea.

— Mă simt sănătos. Fac plimbări lungi, pe jos, în fiecare zi, dacă nu e urât afară. Dorm suficient. E normal să mă simt

în formă.
— Deci latina îţi prieşte.
Charles era în sufragerie, se uita la televizor. Copiii erau sus, tropăiau în camera lor. Vivian stătea de vorbă cu tatăl ei în bucătărie, farfuriile deja stivuite, spălate, masa şi plita curăţate, totul pregătit parcă pentru micul dejun de a doua zi.
— E O. K., zise el. Mă ţin de ea.
— Şi profesoara? Cum o cheamă?
— Dornnişoara Warren. Sylvia Warren.
— Şi ea? Ea ce face?
— Ce vrei să spui?
— Cum te împaci cu ea? insistă Vivian uitându-se la el.
— La ce faci aluzie?
— Ştii bine la ce fac aluzie.
— Nu. Nu-i ce crezi tu, spuse el. Suntem doar cunoştinţe. Prieteni, să zicem. Deşi, e mult spus prieteni.
— Am văzut-o. N-arată rău.
— Las-o baltă, Vivian.
— Dar. Nu-i nici o nenorocire, tată, ştii bine, zise ea apăsând cuvintele, cu o voce în care vibrau speranţele ei de odinioară, acum altfel, precipitat. Nu eşti bătrân, continuă ea. Aşteptând apoi răspunsul, pregătită să se dueleze, să-1 înfrunte, să se bată cu el, pentru el.
Trecutul era în urmă, îngropat, n-ar fi trebuit decât să privească înainte, viitorul îi oferea în fond destule lucruri, putea încă să aleagă. Însă el nu-i răspunse. „Nici t ea nu e bătrână.” Nu, nu avea ce să-i răspundă. Vivian se ridică atunci de la masă şi începu să se învârtă nervoasă prin bucătărie. Tăcerea lui o iritase.
Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 509
— Ai impresia că ştii multe, zise el, într-un târziu. Dar tot ce ştii se reduce, îţi spun eu, la un singur lucru: relaţia bărbat – femeie, soţ – soţie.

— Poate, încuviinţă ea. Poate că într-adevăr nu ştiu decât atât. Dar poate că nici nu există altceva.

— Altceva mai important, o înfruntă el, curios, stârnit, ridicându-se de la masă, dezvelindu-şi întreaga statură, ca şi cum adevărul l-ar fi constrâns, pe neaşteptate, să se arcuiască. Mai important, strigă el.

Apoi se aplecă şi o sărută pe frunte. Trecu prin celelalte camere şi, după ce îşi luă la revedere de la Charles şi de la copii, plecă acasă.

Iarna se învrăjbise. Pământul îngheţase. Cerul era împietrit, fără culoare. Câmpiile, pădurile păreau să se fi retras într-un cuib nevăzut. Şi oamenii.

Nu treceau mai mult de două săptămâni fără să primească câte un telefon, câte o scrisoare, prin care era invitat să-şi reia postul. Ofertele, propunerile de contract continuau să sosească pe adresa lui, deşi, de când abandonase serviciul, se scursese mai bine de un an. Insă calităţile lui excepţionale, unii îl socoteau de neînlocuit, stârneau, ca şi în trecut, interesul. I se simţea absenţa, mai ales acolo unde sfaturile lui dăduseră rod. Uneori pleca la vreun prieten să depaneze, să repare vreo instalaţie, însă nu stătea mai mult de o zi, două. Îşi impusese singur limita, pe care se străduia să n-o depăşească, oricare ar fi fost pretextul.

Veni şi ianuarie. Completă cererea de înscriere pentru al doilea semestru de latină. Nu mai rămăseseră decât cinci elevi din toată grupa de unsprezece cu care începuse cursul. Trei abandonaseră la sfârşitul primului semestru, iar alţi trei, la sfârşitul vacanţei, când n-au mai completat actele necesare. De fapt, cinci era şi limita, fiindcă regulamentul nu permitea organizarea de cursuri cu grupe de patru cursanţi. Dacă nu s-ar fi înscris, cursul ar fi luat, inevitabil, sfârşit. Deşi nu se înscrisese ca să-i facă ei o favoare, nici nu se gândise că decizia lui ar fi putut sluji la ceva, voia să continue pentru că latina îşi câştigase un loc, un rost în viaţa lui, şi dacă la început nu existase nici un

motiv serios ca să înceapă cursul, cu atât mai puţin nu exista acum un pretext ca să-1 abandoneze.

Apoi, într-o dimineaţă, primi din partea tribunalului

0 decizie prin care i se comunica verdictul într-un proces cu General Electric. Câştigase aşadar litigiul deschis cu cinci ani în urmă, pretenţiile lui fiind considerate juste.

1 se remiteau, de fapt, drepturile de inventator încălcate cândva, o sumă considerabilă, pe care se grăbi s-o depună într-un cont la bancă. Şi s-o lase acolo, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

În februarie veni viscolul, zăpada se întări, zgrunţu-roasă. Într-o dimineaţă, din cauza vântului puternic, un stâlp de înaltă tensiune se prăbuşi. Şi atunci, făcându-şi drum printre nămeţi, se luptă să ajungă la Mildred Latham. Ca să le monteze un generator de mare putere, pentru ca lumina şi căldura să vină fără întrerupere, pentru Vendalia tarda.

Şi continuă astfel, zilele treceau, fireşti, previzibile, ducându-şi cu sine rostul, împlinirea. Se îndepărtase atât de mult de ceea ce fusese el însuşi cu un an în urmă, încât era tentat uneori să-şi măsoare seninătatea rămânând. Singur, cu propriile lui amintiri. S-o măsoare ar fi însemnat de fapt să deschidă uşa, încet, aşa cum o deschisese atunci, când venind acasă, n-o mai găsise pe Estelle, şi deschizând-o să aştepte valul acela sufocant, năucitor, să-şi aducă aminte de clipa când fusese ţzbit, aruncat în vârtejul învolburat al frustrării, şi să-şi dea seama că acum i se putea împotrivi, zăgăzuindu-1, îl simţea doar năvălind. – rostogolindu-se în dig, de partea cealaltă a digului, încor-dându-se furios, vibrând apoi, slăbind treptat, şi în cele din urmă mistuindu-se, pierind. Probabil că viaţa nu-i oferise niciodată o plăcere mai autentică ca aceea pe care o trăia acum.

Era spre sfârşitul lui februarie, după terminarea cursului, se pregătea să meargă acasă, când, înainte de a ieşi, se opri câteva clipe la toaletă. Inscripţia era aceeaşi, o recunoscu imediat, o plăcuţă cu litere albăstrui pe un fond alb, o ştia de pe vremea când a fost ridicată şcoala, cu patruzeci de

ani în urmă. Vivian învăţase aici. Şi nepoţii lui, acum, învăţau tot aici. Afară vântul mătura parcarea, Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 511 nu era violent, ci doar stăruitor, insistent, împingând, pre-sând tot ce întâlnea în cale, ca o plesnitură care nu lasă urme. Zăpada, după ce se topise, îngheţase din nou, iar şi iar, până când pământul se transformase într-un fel de fâşie selenară, denivelată, cu adâncituri şi ascuţişuri. Se apropie de maşina lui, şi atunci o zări pe Sylvia Warren. Stătea în genunchi, lângă roţile automobilului, cu palmele desfăcute peste zăpada zgrunţuroasă, cu fruntea sprijinită de portiera maşinii.

Îşi făcu drum spre ea, prin rafalele de vânt care nu conteneau.

— Domnişoară Warren, o strigă el. Ea ridică puţin capul.

— Am alunecat. E ca sticla pe jos.

Il privea cu o mină oarecum destinsă, ca şi cum poziţia în care stătea şi-ar fi ales-o de bună voie, ca să-şi tragă sufletul un pic. O aşteptă să se ridice, însă ea nu se clinti.

— Să vă ajut, se oferi el, aplecându-se şi apucând-o de braţ.

— Mulţumesc, şopti ea. M-am lovit, am impresia că m-am lovit.

Acum era în picioare. Se uită mai bine la ea. Avea o tăietură la genunchi, şi începuse să-i curgă sânge.

— Vă simţiţi bine?

— Puţin zguduită, zise ea, deschizând portiera maşinii. O ajută să se urce.

— Sunteţi sigură că e numai atât? Nu vreţi să conduc eu? Puteţi lăsa maşina aici, o luaţi mâine.

— Nu, zise ea încet. Am alunecat, asta-i tot.

— E un om foarte drăguţ, spuse Mildred Latham. Inteligent. Cam tăcut, e adevărat, însă cu o intuiţie extraordinară. Şi atât de blând. Asta întotdeauna e un semn bun.

— Un semn bun pentru oe? întrebă Sylvia Warren.

Erau împreună în apartamentul ei. Pin camera cealaltă, un disc cu muzică de Bach, abia perceptibil, o muzică atât de amplă, pusă atât de încet.

— Pentru un soţ potrivit? Cum, Mildred, vrei să spui că n-ai renunţat încă la gândul de-a te mărită?

— Eu? sări Mildred Latham, de fapt fusese un fel de ţipăt. Nu e vorba de mine, ci de tine.

Sylvia Warren râdea. Înţelesese, desigur, la ce se referea Mildred Latham, era vorba de fapt de persoana ei, întotdeauna fusese vorba doar de persoana ei, de când se cunoşteau, de aproape douăzeci şi cinci de ani.

— Tot mai încerci să-mi găseşti un soţ?

— Crede-mă, nu-i vorba de asta. Doar am mai discutat. Pur şi simplu nu înţeleg de ce n-ai făcut-o până acum. Eşti o femeie atrăgătoare.

Bach îi absorbi ultimele cuvinte.

— N-am de gând să-mi schimb viaţa, Mildred. Cu atât mai puţin nu sunt dispusă să las pe altcineva să mi-o schimbe. Te rog, nu te băga. Ştii că lui Abel Harnack nu-i place să fie amestecat în poveşti de soiul ăsta. Sigur că e plăcut să stai în compania lui. Dar să nu cerem mai mult. E suficient.

— Sigur că n-am de gând să mă bag, doar nu-ţi închipui că nu mai ştiu ce fac.

Subiectul era închis. Sylvia Warren se ridică să pregătească un ceai. Cândva încercase, forţându-şi limitele imaginaţiei, să-şi închipuie viaţa cu totul altfel decât era în realitate, căci, totuşi, până la urmă, ar fi fost oare cu putinţă să devină soţia lui Abel Harnack? Soţia lui Abel Harnack? Ideea însă nu-i spunea nimic, n-avea nici o rezonanţă. Pur şi simplu nu o putea vizualiza. Gândul în sine i se părea nelalocul lui, iar ei doi deveneau şterşi, reduşi la un contur spălăcit, neînsemnat. Erau deocamdată toţi trei, deveniseră cu timpul buni prieteni. Chiar dacă – dacă – viaţa le-ar fi putut oferi mai mult, nu le putea pretinde totuşi mai mult decât aveau. De ce să se predea atunci unei pasiuni, când ea n-ar fi fost în stare nici măcar s-o accepte, ca un dar, de

ce să se abandoneze? Bineînţeles că-i plăcea. Abel Harnack avea un aer neobişnuit, care părea să transmită ceva. Şi totul cu o politeţe copleşitoare. Nici nu dorea mai mult. Viaţa îi oferise încă o plăcere. O acceptase. Era suficient.

La începutul lui aprilie devenise evident că experimentul cu Vendalia tarda a eşuat. Din ouă nu ieşise nici o larvă. Rămăseseră toate ca înainte, în diapauză.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 513

— Dar sunt încă viia nu-i aşa? întrebă Abel Harnack. Poate că vor ieşi peste un an, peste doi, cine ştie.

— Şi atunci ce propuneţi? Să lăsăm experienţa să continue?

Mildred Latham se învârtea pe lângă clopotul de sticlă sub care ouăle păreau nişte bucăţi de materie, inerte, suspendate în aşteptare, într-o aşteptare indefinită.

— Încă un an? Şi apoi? încă unul, şi încă unul? Şi pe urmă? Ce-o să facem cu toată instalaţia? O s-o punem în braţe celor de la universitate?

Palma ei descria valuri, prin aer, deasupra instalaţiei.

— Da, zise Abel Harnack.

Venise să ia cina împreună cu ele. Iarăşi. Se instituise un fel de obicei. Se simţeau bine împreună, de fiecare dată discutau despre latină, despre insecte, dar şi despre tehnica fotografiei, şi despre sistemele sofisticate de măsură şi control, despre microscopulelectronic, despre utilitatea plasticului, despre mecanismul morilor de vânt, şi despre distanţele dintre stele.

— Iată-ne în mica noastră Academie Regală, proclamă Sylvia Warren, chiar în seara aceea, deşi eşecul cu Vendalia tarda era încă foarte proaspăt.

Acum, după ce luaseră cina, după ce băuseră cafeaua, stăteau toţi trei, în ultima cameră din apartamentul lui Mildred Latham.

— Nu mai am entuziasmul de odinioară, mărturisi ea. In plus, a venit primăvara. E aici, a venit, repetă ea spriji-

nindu-şi braţele pe umerii Sylviei Warren.

— Ne vezi? Noi două? Eu şi Warren, locul nostru e acolo, pe câmp. Vreau să văd ce iese efectiv din ouă, nu să-mi pierd vremea păzind nişte vietăţi care nu există.

— Şi totuşi ce-o să facem cu ele? întrebă el.

— Le punem înapoi de unde le-am luat. Dacă n-ai nimic împotrivă, desigur. Vino cu noi marţea viitoare să vezi cum e. Ce zici, te tentează?

O să vină, era de acord.

Triverton, o lume alcătuită din terenuri brăzdate de pâraie şi bălţi, de pajişti şi crânguri de pini şi păduri de stejari, o lume care îi ertt tot atât de puţin cunoscută, pe cât putea fi motorul unui automobil pentru un profan. Oricine are o idee despre pajişti şi bălţi, ca şi despre motoare, ceea ce este însă foarte departe de cunoaşterea profundă a acestor lucruri, până acolo încât să vezi înaintea ochilor, ca într-un film, supapele de admisie şi mişcările pistonului comprimând combustibilul-aer din interiorul cilindrului, aşa cum le vedea Abel Harnack, sau aşa cum îi apăreau lui Mildred Latham celulele din vârful rădăcinii la Symplocarpus foetidus, proliferându-se, divizându-se mai departe în sol. Aici însă, în lumea aceasta, în care fiecare detaliu devenea un fapt obiectiv, şi unde realitatea era susţinută de toate lucrurile la un loc, aici, Abel Harnack nu mai fusese niciodată. Ajunsese abia acum, descoperind, atingând o altă limită.

Sclipeţi, iarba fiarelor, ferigi, muguri de fag ascuţiţi ca nişte vârfuri de suliţă, cuiburi cu ouă de călugăriţă, acoperite de cruste, ciuperci răsărite de sub coaja prăfoasă a arborilor, muşchi firavi înverziţi, un vindereu ţâşnind de sub coama copacilor, câte un şoarece de câmp stingher, musculiţe îmbrobonind luciul tihnit al bălţilor. Oare mai putea pătrunde în această lume, după ce o descoperise atât de târziu, şi oare o putea primi, asemenea lor, ca pe un, elixir, ca pe o poţiune vrăjită? Le vedea cum se depărtează de el, parcă ar fi desenat pe pământ o dâră miraculoasă.

Una din ele călcând apăsat, cu un mers uşor previzibil, cealaltă, mai tânără, profilându-se în gesturi agile, consistente, ferme. De pe înălţimea pe care se afla, ea îi apărea ca o fetişcană neastâmpărată. Se aflau amândouă într-o lume în care transfigurarea devenea posibilă, chiar în momentul acela, în după-amiaza aceea. V

— Domnule Harnack.

Fusese strigătul ei, al Sylviei Warren.

— Veniţi să vedeţi ce-am găsit.

Mildred Latham era undeva pierdută în iarbă. Se apropie de ele, şi atunci ea se ridică brusc cu un şarpe subţire în mână. Îl apucase de deasupra capului, cu cealaltă mână sprijinindu-i coada.

— Thamnophis ordinatus, anunţă ea. Sau, cu alte cuvinte, şarpele jartieră. Îl ştiţi?

— Nu, spre ruşinea mea, nu-1 ştiu. E un personaj necunoscut pentru mine.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 515

— Şarpele este, cum să vă spun eu, un animal frumos. Vedeţi, aici pe burtă, unde se întâlnesc solzii simpli cu cei dubli. Iar aici începe coada.

Şi ea continuă să-i explice, îi vorbi despre şerpi, despre glandele post-anale, care produc nişte secreţii urât mirositoare, ca mijloc de apărare, despre glandele Jacobson de la cap, care pot detecta sursele de căldură, despre modul în care se reproduc, cei mai mulţi se nasc din ouă? deşi acest Thamnophis ordinatus se naşte viu, exact ca omul, adăugă ea. Dădu drumul şarpelui, care, cu un zvâcnet abia perceptibil, dispăru în smocurile de iarbă. Soarele sporise în tărie, o briză uşoară răzbătea câmpul, încă pustiit după trecerea iernii. Din depărtare se auzea cârâitul ciorilor. Împrejurul lor, pământul încă moale împrăştia în aer arome ca un abur străveziu.

— E fantastic, zise Mildred Latham, cu ochii sclipind. Sylvia Warren o luă de mână şi împreună plecară mai

departe.

Întunericul coborî pe neaşteptate, aşa cum numai în aprilie se poate întâmpla, albastrul strălucitor al zilei fiind înghiţit de cenuşiul aspru al înserării. Începu să plouă. Erau încă destul de departe unii de alţii, iar până la maşină mai aveau o bucată bună de mers. Ii făcură semn cu mâna. Înţelese imediat despre ce era vorba şi o luă la fugă spre ele. Se afundară cu toţii în desişul pădurii, şi apoi sub un molid uriaş, de un verde întunecat. Ca să-şi facă loc, ridicară crengile de jos, întocmai cum ai ridica tivul unei rochii care mătură podeaua.

— Hai înăuntru, îl îndemnă Mildred Latham.

Se aplecă, îngenunche, şi se strecură înăuntru. Ele îl urmară imediat. Mirosul greu de molid, la început ameţitor, se lichefie treptat, iar respiraţiile lor deveniră mai pregnante, coborâte parcă la o mare adâncime, sub apă. Lumina aluneca printr-o reţea infinită de ace, străpun-gând fin bezna dinăuntru. Nu se udaseră, deşi afară ploaia cădea cu înverşunare. Stăteau acum împreună în culcuşul cafeniu şi moale, sub un molid îmbătrânit, stăteau ca într-un cuib, ocrotiţi.

— Nu mâncăm şi noi ceva? se agită Mildred Latham, şi apoi tot ea se grăbi să scoată din rucsac un termos cu cafea şi câteva sandvişuri cu pâine neagră şi şuncă.

— Îmi place când plouă. E minunat. Să te poţi ascunde sub un copac, şi acolo să te ospătezi în tihnă, ferit de' ploaie, ferit de tot ce-i afară. Şi totuşi, dacă n-ar ploua, nu ştiu cum, parcă n-ar mai avea nici un farmec.

Le împărţi gustările şi cafeaua. Se înfruptau, din când în când reveneau la cele văzute cu câteva ore înainte: o raţă cu ochi de şoim, alunul pitic şi rodul pământului, toate ivite parcă atât de timpuriu, ca şi cum primăvara şi-ar fi pierdut, dintr-o dată, răbdarea.

— Ei, domnule Harnack, ce ziceţi, vă place aici?

— Da, într-adevăr, e foarte plăcut, domnişoară Warren. De fapt, tot ce-am văzut aici e nou pentru mine.

— Nimic nu stă pe loc, spuse Mildred Latham. Iarna, primăvara, vara, toamna.

După ce termină ceaşca de cafea, mai turnă una, pe care i-o întinse lui. Apoi, spuse:

— Aş putea rămâne aici. Afară să cadă ploaia. Sau să fie senin. Şi eu să stau aici, cuibărită sub molidul acesta, oricât, toată viaţa.

— Da, făcu Sylvia Warren. Am trăit şi eu această senzaţie. Tot aici. Dar nu numai aici. Şi când pictez simt acelaşi lucru. Sau când mă aşez la pian şi cânt. Sau când citesc din Vergiliu. _

Şi izbucni în râs. Abel Harnack se uită la ea uimit. Râsul ei, întotdeauna însoţit de o oarecare suavitate, atât de limpede, acum îi sună, dimpotrivă, tăios, ca o salvă care te cutremură. Parcă ar fi aflat dintr-o dată un secret ţinut cu străşnicie, dezvăluit doar aceluia care l-ar tăinui cu aceeaşi emoţie cu care l-a primit.

Nu ştia ce să spună, nu ştia nici măcar dacă ar mai fi fost ceva de spus. Tot ce aflase de la femeile acestea îi era foarte limpede, atât doar că nu reuşea să găsească în trecut un termen de comparaţie, sau poate ar fi găsit, dar numai cu Estelle, imaginea ei încă vibra, însă pe ea n-ar fi îndrăznit s-o asemuiască cu nimic altceva.

Ridică ceaşca de cafea încercând să soarbă şi deodată, cuprins parcă de un acces, trupul i se zgudui. Cafeaua se prelinse leneş, ca şirul anilor, clipă rostogolită molcom, căscând un interval lung de timp, îndeajuns să încapă în el toate gândurile. Îndeajuns ca să priceapă că viaţa, aşa cum o concepuse el, se transformase într-un fel de redută, Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 517 în timp ce fâşii de memorie năvalnice îl cotropeau din toate părţile, rupând stăvilarele. Îşi dădea seama că se înşelase. Şi că acum, după ce fortificaţiile erau străpunse, după ce puhoiul se năpustise peste el, prin toate crăpăturile şi fisurile posibile, nu mai avea de ales, suspendat între spaima de a fi doborât şi dorinţa de a se apăra, trebuia să

decidă, şi din hotărârea lui, asumată sau nu, urmau să se clădească celelalte hotărâri, toate câte vor mai fi.

Iubirea i se înfăţişase şi lui ca o experienţă, profundă, răscolitoare, inexplicabilă, o experienţă nesupusă nici unui tipar sau oprelişti, stăruind perpetuu într-o anume indeterminare. Experienţă pe care ar fi vrut s-o prelungească, ca să rămână la adăpostul ei, totdeauna.

De fapt, de ce acceptase să vină aici, să le urmeze în această lume care le aparţinea numai lor? Oare cât din tot ce agonisiseră ele se putea pierde aici? N-ar fi trebuit să vină, să păşească pe acest teritoriu care îţi transmitea toate vibraţiile sale, care îţi dizolva orice sentiment de siguranţă, sau, dacă reuşeai totuşi să mai păstrezi vreunul, acela era legat tot de certitudinea că te aflai acolo, şi nu în altă parte.

— Vai, sări Sylvia Warren chiar în clipa în care cafeaua i se prelinse pe genunchi.

O simţi trecându-i prin pantaloni, însă de acum fierbinţeala se muiase. Un spasm, fusese ca un spasm, însă se linişti repede. Îi întinse ceaşca Sylviei Warren şi ea bău ce mai rămăsese. Terminară de mâncat. Vremea, întocmai cum prezisese Mildred Latham, se înseninã iarăşi. Le lăsă întâi pe ele să iasă din adăpost, apoi se târî şi el afară, unde îl întâmpină un cer clar, albastru, de aprilie. Erau acolo toate incertitudinile lui de odinioară, intacte.

— După cum v-am mai spus, se adresă ea cursanţilor, nu veţi susţine un examen la sfârşitul anului. Nota va reflecta activitatea dumneavoastră din timpul semestrului.

Cuvintele se rostogoleau precipitat. Continuă:

— A fost un an deosebit de plăcut pentru mine, şi nădăjduiesc că şi pentru voi. Am reuşit să ne cunoaştem destul de bine. Am reuşit, de asemenea, să învăţăm ceva latină împreună. Sunt mândră. De voi. Aţi fost la înălţime.

Era un discurs de adio, derulat cu iuţeala. Adăugă:

— Aş vrea să nu vă opriţi aici. Sunteţi abia la începutul unei mari aventuri. Poate la vară, sau poate anul viitor, cine ştie, se va ivi o posibilitate să continuaţi cursul. Se aplecă

uşor, rostind acum ceea ce ar fi trebuit să însemne mai mult decât nişte simple cuvinte.

— Voi încheia cu un citat din Marcus Aurelius, zise ea, şi le dădu citatul, ca de obicei, întâi în latină, şi apoi în traducere: „Îndepărtează-te, deci, mulţumit de această viaţă, pentru că şi cel care te îndepărtează de ea este mulţumit.” 1

— Vale, spuse ea, şi părăsi clasa înainte ca acest salut să mai poată fi rostit o dată.

Se hotărâse să pună capăt întâlnirilor, să nu le mai vadă, să nu mai calce în Rezervaţia de la Triverton. Ho-tărâri pe care însă nu reuşi să le respecte.

Ar fi fost lipsit de sens să le ocolească doar pentru că stabileau ele programul acelor zile. Era atras de cunoştinţele lor, dar şi de prietenia, de compania lor. De fapt, prezenţa lor îi făcea bine. De când le cunoştea, aflase o mulţime de lucruri. N-avea nici un rost să se dispenseze de această plăcere, să renunţe la ea. Dacă ar fi încercat să fugă de ele, să le ocolească, s-ar fi trezit probabil din nou gonit, hăituit de temerile lui de odinioară, ar fi reînceput fără îndoială să se apere fugind, alergând, o fugă care nu şi-ar mai fi găsit niciodată sfârşitul. Viaţa ar fi alunecat iarăşi în vechile albii, acelea săpate după moartea lui Estelle, la care s-ar fi adăugat o spaimă descoperită nu demult, la adăpostul uriaşului molid. I se păruse posibil să încheie un armistiţiu. Se înşelase însă. Cât timp lupta continua, îndârjită, necruţătoare, nu putea fi vorba de nici un armistiţiu. Trebuia să le vadă, de câte ori i s-ar fi ivit prilejul, să rămână alături de ele, de Sylvia Warren şi Mildred Latham.

Se întoarse aşadar la Triverton. Aşa cum se obişnuise, aşa cum îl obişnuiseră ele. Şi nu o dată. Venea uneori cu ele, alteori însoţea cercurile de ştiinţe naturale care organizau excursii aici, sau pur şi simplu venea singur. Aşa cum venise acum.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 519

De pe culmea dealului le vedea pe amândouă. Erau într-o poiană din vale. Mildred Latham, înarmată cu un fileu, bătea smocurile de iarbă, căutând insecte de tot felul. Sylvia Warren, cu un fileu mai mic, căuta fluturi pe care ar fi vrut să-i prindă direct din zbor. Înaintau amândouă agale pe întinderea verde. De departe, de unde se afla, îşi dădea seama că stăteau de vorbă, le vedea cum izbucnesc în râs, cum îşi ating mâinile, cum chicotesc ca nişte şcolăriţe, metamorfozate parcă de o bucurie fremătătoare.

Sylvia Warren purta o bluză de un galben ce amintea de sânzienele de grădină sau de pilcurile de garoafe târzii. În bătaia soarelui, părul ei încărunţit se luminase, devenise de un alb strălucitor, reflectat parcă de o oglindă. Le vedea cum păşesc, Mildred Latham arcuindu-se, cu fileul în mână, purtată de un ritm interior, înainte, şi Sylvia, întinzându-şi plasa, în mişcări sacadate, iuţi. Se opreau din când în când, nu mergeau mai mult de trei, patru metri, după care scoteau din rucsac borcănaşele pentru insecte şi sticluţele cu alcool. Mildred Latham făcea uneori Un popas mai lung, monta obiectivul pe aparat şi fotografia, pe loc, câteva detalii. Apoi plecau împreună mai departe. Sylvia se oprea şi ea uneori, începea să descrie cercuri mici în jurul lui Mildred Latham, bătând din braţe ca un fluture neastâmpărat. Mildred se lua atunci după ea, alerga prin iarbă, prefăcându-se că vrea s-o prindă în plasă.

Sylvia se apropiase de un ciot de copac, era destul de gros ca să poată sta pe el. Se urcă pe el desfăcându-şi larg braţele, declamând probabil spre nemărginirea aceea plină de flori şi poieni, spre dealul ce se întrezărea în depărtare, spre cerul înalt şi imens. Abel Harnack încercă să-i urmărească privirea, şi, deodată îi veni să zâmbească, îşi dădea seama că ea se crede, acolo în vale, singură, într-o efuziune fără martori. Poate că acum îşi deschidea inima, generos şi fără nici un fel de sfială, chiar lui Horaţiu, se

simţea numai alături de el, destăinuindu-se. Şi apoi, când se uită mai bine, n-o mai văzu, dispăruse. O văzu doar pe Mildred Latham alergând, încercând să alerge, spre ciotul acela. Se ridică şi el atunci, năpustindu-se în vale.

O găsi întinsă pe jos. Fruntea, pometii, nasul se coloraseră într-un purpuriu încins, ca şi cum cineva i-ar fi şters faţa cu o perie aspră. Lângă ea, Mildred Latham scâncea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

Niciuna din ele nu se arătă surprinsă de apariţia lui. De parcă ar fi fost cel mai firesc să-1 întâlnească aici, aşa cum îl întâlniseră şi altădată, de atâtea ori.

— Domnişoară Warren, ce s-a întâmplat?

— Nu ştiu, domnule Harnack, răspunse ea. Nu ştiu. Nu ştiu. Nu ştiu.

Insă ea ştia foarte bine ce se întâmplase, şi în clipa când se aplecă s-o ridice în braţe, era uşoară acum ca o scoică golită de miez, în clipa aceea a ştiut şi el, la fel de bine, ce se întâmplase.

La spital, doctorul îi întrebă:

— Sunteţi cumva din familie?

— Nu, răspunse Mildred Latham. Nu are familie. Suntem prietenii ei. Prietenii ei cei mai apropiaţi.

Încercă apoi să-i explice doctorului ce înţelegea ea prin „cei mai apropiaţi”, însă doctorul pricepuse deja, sau poate că se prefăcea că înţelege, fiindcă nu voia să afle mai mult. Dacă erau sau nu familie nu mai conta acum, avea să le comunice ceva, şi trebuia să le comunice, oricine ar fi fost ei. Stăteau într-un birou îngust, lângă camera de gardă. Erau după o aşteptare de patru ore.

— Îmi pare rău că a trebuit să aşteptaţi atâta timp. Am vrut totuşi să vă comunicăm ceva concret, ceva de care să fim cât de cât siguri. Nu am primit încă rezultatele de la toate analizele. Ceea ce vă pot spune însă acum este că avem de-a face cu o formă de lupus. Lupus erythematosus.

— Ahh, exclamă Mildred Latham şi apoi amuţi.

— Despre ce e vorba de fapt? întrebă Abel Harnack. Doctorul le explică: le spuse că e vorba de o afecţiune reumatică înrudită cu artrita sau cu febra reumatică, însă mult mai gravă decât acestea; o boală a sângelui care produce anticorpi dirijaţi împotriva propriului organism; o boală necruţătoare fiindcă atacă nu numai ţesuturile de legătură, dar şi organele vitale; o boală care provoacă, în timp, leziuni mari; şi care duce, în cele din urmă, la moarte.

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 521

— În timp? în cât timp? întrebă Abel Harnack.

— E greu de calculat, spuse doctorul. Boala se caracterizează prin perioade de acalmie şi prin crize, care apar alternativ şi brusc. Pe parcurs se ivesc tot felul de complicaţii, elemente noi de care trebuie ţinut cont. Am început să-i facem injecţii cu hormoni corticosteroizi. Pentru inflamaţii şi dureri se poate folosi aspirina.

Aspirina? zise Abel Harnack. Părea prea banal ca să fie adevărat. Doctorul însă nu se înşelase, era într-adevăr vorba de aspirină.

— Mâine dimineaţă o mutăm la Clinica Universitară. Mai sunt de făcut nişte investigaţii. O va prelua doctorul Felner. Specialistul reumatolog. In momentul de faţă este imposibil de evaluat ce şanse de supravieţuire are, spuse doctorul şi apoi se grăbi să adauge: Când e vorba de lupus, nu poţi să fii sigur niciodată.

Urmă un minut în care nimeni nu scoase nici un cuvânt.

— Îmi pare rău, continuă doctorul. Aş fi vrut să vă spun aceste lucruri mai pe ocolite, deşi cred că acesta e singurul mod în care pot fi spuse.

Apăsă pe un buton de pe birou, şi după câteva clipe în oficiu intră o asistentă. Doctorul ieşi. Asistenta îi informă unde va fi mutată Sylvia Warren a doua zi, când o vor putea vizita, pentru cât timp va fi internată în spital, şi ce lucruri să-i aducă, urmară apoi alte^ şi alte detalii, pe care Mildred

Latham nu le mai auzi. Pe care însă Abel Harnack le ascultă cu atenţie, notându-le pe o bucată de hârtie.

Urmă o noapte de nesomn. Abel Harnack se sculă din pat la patru dimineaţa, luă o gustare, şi apoi se urcă în maşină şi plecă la universitate. Avea de făcut un drum de vreo trei ore. Maşina înainta prin pâcla dimineţii care începuse să se rarefieze. Abel Harnack nu avea în minte decât un singur lucru. Lupus erythematosus. Lupus. Adică lup. Ce denumire înfiorătoare pentru o boală! Şi totuşi nici o denumire nu i s-ar potrivi mai bine acestei boli care devorează ca un animal de pradă. Toate bolile sfârşesc prin a sfârteca. Se gândi întâi la Estelle. Apoi la Sylvia Warren. Şi la el. Câte trecuseră peste el până acum! Şi cu ce ră-r măsese, dacă nu cu o necuprinsă seninătate, după atâtea şi atâtea.

Ajunsese la universitate. Căută drumul spre bibliotecă, deşi era încă devreme, abia peste două ore începea programul. Se apucă atunci să cutreiere campusul. Liniştea învăluia încă locurile. Soarele se ridica greu, prevestind parcă o zi fierbinte. Se apropie de liziera pădurii. Dar, în loc să se afunde în ea, aşa cum făcuse cu un an înainte, sau aşa cum ar fi fost în stare să facă doar cu două zile în urmă, împins de curiozitate, acum se opri doar, oarecum indiferent, de parcă ar fi locuit aici dintotdeauna, de parcă întinderea aceea cândva bântuită de taine n-ar mai fi fost în stare acum să spună absolut nimic. Fiindcă acum nu mai era nimic de spus, sau de aflat. Căldura, tot mai aspră, risipi grabnic fuioarele de rouă desprinse din iarbă, era aproape ora nouă, şi cerul se spălase din tot adâncul lui.

Nu voia să se lase doborât din nou. Venise aici cu un scop limpede, să îndeplinească un rol care fusese dintotdeauna al lui, era singurul rol pe care l-ar fi putut juca, fără greşeală, să repare ce era stricat, să îndrepte, să facă un lucru mai bun. Să încerce.

Cu latina pe care o ştia, atât cât o ştia, se prăvăli ca o secure, crestând adânc, adunând frânturi dintr-o limbă veche, perfectă, cizelând, pe cât mai frumos cu putinţă, un

dar, prin care cuvintele să alcătuiască singure tot ce-ar fi putut el să-i spună, tot ce-ar fi trebuit ea să afle. Era singura limbă din care s-ar fi putut înjgheba acest dar.

Găsi tot ce avea nevoie în cubul de sticlă care era clădirea bibliotecii, la etajul trei, în aripa de răsărit, cea mai tihnită. Ca să-i dea o formă coerentă, ar fi trebuit să mî-nuiască latina cu uşurinţă, însă, cum acest lucru era cu neputinţă, se mulţumi să adune, să pună cap la cap fragmente, care în cele din urmă să alcătuiască mesajul dorit, începu să scormonească, să caute prin antologii, prin colecţii, răsfoind volum după volum din seria de autori latini, din colecţia Loeb, cu texte paralele în original şi traducere. Era ca un om care se târăşte, care se caţără, prins de un versant nesigur, ascuţit, stâncos. Sute de pagini îi trecură prin faţa ochilor, în traducere, în original, înainte

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 523 de a alege, ici-colo, un fragment, un pasaj, pe care să-1 scrie repede pe hârtie:

Dar, după părerea mea, nimeni nu va putea fi un orator întrunind toate laudele, dacă nu-şi va însuşi ştiinţa faptelor mari şi a tuturor artelor 2

Era Cicero, cu surâsul său superior.

Ac, mea quidem sententţia, nemo poterit esse omni cum laude cumulatus orator, nisi erit omnium rerum mag-narum atque artium scientiam consecutus.

Pasajele se adunau treptat. Uneori alegea, fără să ştie de ce.

Nigro multa mari dicunt portenta naturae, Monstra repentinis terrentia saepe figuris, Cum şubiţo emersere furenti corpora ponto.

Oare la ce i-ar fi putut sluji acest citat?

Se spune că în marea cea neagră sunt multe minuni ale firii, Monştri care adesea îngrozesc cu formele lor neaşteptate, Când trupurile lor au ieşit subit din marea clocotitoare.3

Oare inepuizabilul Vergiliu nu i-ar fi putut oferi un pasaj mai potrivit? Ochiul însă îl purta înainte, doar el, constrâns parcă de o forţă interioară.

Nu însă rar, când plugarul, ducându-şi în galbena holdă

Secerători, va să taie subţirile paie cu spice, Eu am văzut cum, în luptă-nfruntându-se, vânturi vrăjmaşe

Până în zare bogata recoltă-o zmulgeau din ţărână

Cu rădăcini ţi-o purtau; şi la fel c-un vârtej de-ntuneric

Via furtună mâna ca-ntr-un zbor uşurelele paie.4

Ar fi vrut să apuce fructul de aur, adesea îl şi atingea, însă doar pentru o clipă, ca apoi să-1 scape iarăşi* rămânând doar cu veghea.

Metamorfoză-n noi forme a formelor gândul îmi este Să povestesc, o zei (şi-acelea-s a voastră lucrare); Fiţi de-ajutor năzuinţelor mele şi-mi aduceţi povestea De la obârşia lumii până în vremile noastre.5

Pentru invocaţii însă era prea târziu.

Răscolea înfrigurat, căuta fără oprire, Tibul, Ovidiu, Properţiu, Lucan, ei şi alte nume de care până atunci nu auzise, poeţi atârnaţi de Fiinţă cu o frântură de strofă. Trebuia totuşi să aleagă, şi alese, în cele din urmă.

Lucreţiu:

Căci tot aşa cum tremură copiii Şi-n noaptea oarbă ei se tem de toate, Noi la lumina soarelui ne temem De nişte lucruri care-ntru nimica Nu sunt mai de temut decât acele De care noaptea se-ngrozesc copiii, Crezând că pot să li se-ntâmple-aieve.6

Horaţiu:

Frigul hain e-mblânzit de zefiri, primăvara o mână vara trece şi ea

Când încărcată de rod vine toamna, şi iar se arată iarna cu chip amorţit.7

Şi Catul, pe care ea îl îndrăgea atât de mult:

De-ai dorit ceva şi soarta dorul tău l-a împlinit Când nici nu visai, atitnce mai ales eşti fericit. Fericit şi eu sunt astăzi, ba mai scump ca o comoară E norocul meu: la sânu-mi, Lesbia,

te-ntorci tu iară, Te-ntorci la sânu-mi dornic. Fără să mai fi sperat, Azi mi te redai pe tine. Zi cu alb însemnat 1

Supravieţuind astfel unor condiţii nefavorabile de existenţă 525

Cine-i fericit ca mine? Cine va mai spune oare Că decât viaţa asta mai doresc ceva sub soare? 8

Din noianul de notiţe clădi mesajul pe care voia să-1 transmită, după ce trecuse peste atâtea pagini, eliminând, adăugind, potrivind, şi după ce scrisese atât de mult, încât mâna începuse să-i amorţească, înţepenită pe stilou. Se rezemă pentru câteva clipe, încercând să aşeze între el şi vraful de cărţi o distanţă, încercând de fapt să-şi contemple singur efortul. Reciti tot ce era scris pe hârtie, un mesaj în latină, o limbă de care nici acum şi probabil nici mai târziu nu s-ar fi putut apropia decât cu sfială, descumpănit şi stingher. Dimineaţa trecuse demult. Se hotărî, în sfârşit, apucă iarăşi stiloul şi întregi „ construcţia aceea proiectată pe hârtie, simţind că în fiecare zvâcnet al mâinii pulsează eşecul sau poate izbânda: ceea ce înseamnă că suntem toţi, asemenea insectelor, supuşi morţii. Moartea este inevitabilă, fie că e vorba de oameni sau gâze. După ce încetează metabolismul, începe autoliza, şi în cazul lui Homo sapiens, şi la Vendalia tarda. Dacă există undeva vreo consolare, atunci ea nu poate fi găsită decât în acest adevăr, ori-cât de neîndurător ar fi el, fiindcă din puterea cuvinte* lor sale ţâşneşte, nebiruit, adevărul.

Apoi, se ridică de la masă, îşi adună hârtiile şi plecă, lăsând totul în urma lui neschimbat, ca şi cum acolo nu s-ar fi petrecut nimic.

Când intră în salon, o văzu pe Mildred Latham alături de ea. Arăta ceva mai bine, deşi stigmatele violacee îi stăruiau încă pe chip. Parcă le-ar fi avut acolo dintot-deauna, un semn din naştere. Aflase şi ea diagnosticul. El se apropie de pat şi îi întinse hârtiile, cu un gest cât se poate de firesc. Ea se uită pe ele, le citi, apoi, după ce ochii i se umeziră, îşi şterse lacrimile, zâmbi, se uită la el şi dădu încet din cap. Se

aşează atunci şi el alături, în aşteptarea unei nopţi, poate mai lungă decât celelalte.

John Hoyer Updike s-a născut la Shillington, Pennsyl-vania, la 18 martie 1932. Studiază la Harvard, unde o întâlneşte pe Mary Entwistle Pennington, cu care se va căsători în 1953. Studiază un an la Oxford. În 1955 intră în redacţia revistei The New Yorker. Debutează în 1958 cu un volum de poezii. Urmează o serie de romane, volume de povestiri, critică şi eseuri, volume de poezie şi, bineînţeles, o mulţime de premii literare. Are patru copii cu Mary Pennington. Divorţează în 1976 şi se căsătoreşte, un an mai târziu, cu Martha Bernhard. „Am avut multe satisfacţii, bani, premii. Nu-mi lipseşte nimic. Aş vrea însă, în timpul care mi-a mai rămas de trăit, să dau la iveală partea cea mai bună din mine”, declara John Updike revistei Time, în 1982.

Updike scrie poezie, roman, povestiri, critică, eseu. Publică frecvent în revista The New Yorker.

Volume de povestiri: The Same Door (Aceeaşi uşă), Knopf, 1959; Pigeon Feathers and Other Stories (Pene de porumbel şi alte povestiri), Knopf, 1962; Olinger Stories (Povestiri din Olinger), Vintage, 1964; The Music School (Şcoala de muzică), Knopf, 1966; Bech: A Book (Bech: O carte), Knopf, 1970; Museums and Women and Other Stories (Muzee şi femei şi alte povestiri), Knopf, 1972; Too Far to Go (Uri drum prea îndepărtat), Fawcett, 1979; Problems (Probleme), Knopf, 1979; Bech is Back (Bech s-a întors), Knopf, 1982; Trust Me (Încrede-te în mine), Knopf, 1987;

Romane: The Poorhouse Fair (Bazarul azilului de săraci), Knopf, 1959; Rabbit, Run (Fugi, Rabbit), Knopf, 1960; The Centaur (Centaurul), Knopf, 1963 (distins cu Premiul

Naţional al Cărţii în 1964); Of the Farm (De la fermă), Knopf, 1965; Couples (Cupluri), Knopf, 1968; Rabbit, Redux (Rabbit s-a întors), Knopf, 1971; A Month of Sundays (O

lună din duminici), Knopf, 1975; Marry Me (Căsătoreşte-te cu mine), Knopf, 1976; The Coup (Lovitura), Knopf, 1978; Roger's Vision (Viziunea lui Roger), Knopf, 1986; The Witches of Eastwick (Vrăjitoarele din Eastwick), Knopf, 1984; S., Knopf, 1988.

Volume de poezie: The Carpentered Hen and Other Tame Creatures (Găina de lemn şi alte făpturi domestice), Harper and Brothers, 1958; Telephone Poles and Other Poems (Stâlpi de telefoane şi alte poeme), Knopf, 1963; Midpoint and Other Poems (Punctul de mijloc şi alte poeme), Knopf, 1969; Tossing and Turning (Sucite şi învârtite), Knopf, 1977.

Cărţi de eseuri şi critică: Assorted Prose (Proze variate), Knopf, 1965; Picked-Up Pieces (Bucăţi regăsite), Knopf, 1975; Hugging the Shore (Lângă ţărm), Knopf, 1983.

Inclus frecvent în antologii. Membru al Academiei Americane de Artă şi Ştiinţă, din 1977.

Selectăm mai jos din reacţiile criticii la volumul Too Far To Go: The Maples Stories (Un drum prea îndepărtat: Povestirile soţilor Maple), 1979.

John Theroux: „Atât de multe din personajele lui John Updike cochetează cu infidelitatea, încât suntem tentaţi să credem că apariţia lor stă sub semnul poligamiei. Updike poate înfăţişa existenţa simultană a mai multor amante şi neveste cu o fluenţă imună la orice fel de confuzie sau suprapunere. Totul pare cu atât mai straniu, cu cât scenele acestea sunt departe de a fi pesimiste sau deprimante, personajele părând ispitite-de un singur gând: cum să iasă mai repede din capcana mariajului. Acum o sută de ani, reputaţia unui scriitor se cântărea după numărul de verighete produse în ultimul capitol al cărţii – şi Trol-lope este o bună pildă în acest sens – acum însă mariajele sunt pe ducă, zilele lor de glorie s-au dus. Updike este poetul acestei agonii moderne. Povestirile lui nu celebrează, ci pun gardă. Titlurile povestirilor sunt chiar mai explicite decât povestirile însele, dezvăluind limitele mo

John Updike deşte ale ambiţiei. Dacă totuşi lipseşte ceva, atunci acesta nu poate fi decât punctul de vedere al personajului feminin central: Joan. Mă tem că femeile care vor citi aceste povestiri îl vor învinovăţi pe autor – şi pe bună dreptate – de părtinire. I se poate reproşa astfel că favorizează personajul masculin, Richard, că are grijă să ni-1 prezinte în situaţiile cele mai convenabile. Dacă acest cuplu n-ar fi în pragul despărţirii, probabil că atitudinea părtinitoare a autorului n-ar deranja atât de mult. Dar dacă personajele n-ar fi în pragul despărţirii – divorţul bate totuşi la uşă – probabil că nici n-ar mai fi atât de interesante ca personaje. Updike observă în prefaţa la acest volum: „Morala acestor povestiri este că, în viaţă, bine-cuvântările vin foarte amestecat. Şi că oamenii îşi rămân fideli doar lor înşişi, o fidelitate incorigibilă.” Cred că Updike ar fi trebuit să mai adauge ceva: că nimeni nu aparţine în întregime celuilalt şi că mariajul este o instituţie în care drumul spre ieşire e uşor de găsit. Updike este totuşi unul dintre puţinii autori care au exprimat cu o rafinată subtilitate ceea ce alţii s-au grăbit să alunge ca pe un coşmar înfricoşător.” (The New York Times Book Review)

Suzanne Henning Uphaus: „Cele şaptesprezece povestiri care urmăresc istoria şi disoluţia căsătoriei lui Joan şi Dick Maple sunt probabil familiare celor care urmăresc revista The New Yorker. Povestirile au fost reunite în 1979 în volumul Too Far to Go, şi puţin mai târziu adaptate pentru un film de televiziune. Scrise pe parcursul a douăzeci şi trei de ani, povestirile narează evenimentele care au marcat prima căsătorie a autorului. Dick Maple, ca şi Updike, s-a căsătorit la începutul anilor cincizeci. Personajele, ca şi autorul şi soţia sa, au avut patru copii, divorţând după douăzeci şi unu de ani pe baza unei hotă-râri care nu învinovăţeşte pe niciunul din parteneri – o adevărată premieră în domeniul deciziilor judecătoreşti în statul Massachusetts. Cea mai mare parte a povestirilor sunt narate din perspectiva lui Dick Maple, un bărbat care,

asemenea multor personaje din Updike, suferă de insomnie şi de alte multe şi neînsemnate tulburări (o criză de stomac, o febră trecătoare, răceli efemere). Sunt tulburări care exprimă relaţia tensionată a lui Dick Maple cu

 propriul său trup. Când nu este incomodat de boli mărunte, personajul este bântuit de dorinţe erotice. Este o stare incomodă de independenţă şi totodată de insecuritate, agravată nu atât de prezenţa soţiei, cât de statutul său de om căsătorit. Dick îşi bănuieşte soţia, atunci când n-o acuză de-a dreptul; uneori însă devine posesiv, ca să recadă apoi într-o stare de indiferenţă. Totul pare un dans foarte elaborat, gândit în aşa fel, încât partenerii fac numai acele mişcări care îi îndepărtează treptat şi definitiv. Cuplul Dick-Joan este în centrul atenţiei. Amantele (sau amanţii) rămân în umbră, personaje abia schiţate, când nu sunt implicite, fără să accentueze distanţarea dintre soţi. Şi ca o ironie a acestei distanţări, discuţiile celor doi se dovedesc a fi inutile, ele săpând prăpastia în loc s-o umple. Cuvintele îşi au limitele lor, pare să ne sugereze Updike, mai ales atunci când vor să transmită ceea ce nu poate fi transmis.” (John Updike, Frederick Ungar Publishing Co., New York, 1980)

În octombrie 1981, John Updike a participat la o masă rotundă organizată de Colegiul Skidmore din Saratoga Springs. Discuţia a fost condusă de Robert Boyers, redactor şef al revistei Salmagundi.

Robert Boyers: Ai impresia, John, că în ultima vreme se scrie o literatură mai interesantă în afara Statelor Unite?”

John Updike: „Cred că modernismul, ca set de speranţe şi experimente mai mult sau mai puţin clare, este practicat deocamdată de scriitori europeni, de pildă – Calvino sau Grass – şi de unii latino-americani, Marquez sau de venerabilul Borges, încă nerăsplătit de premiul Nobel. Găsesc că aceşti scriitori sunt mai inventivi, mai îndrăzneţi decât mulţi autori americani. Pe de altă parte, scriitorii americani ştiu să folosească limba, să descrie lucruri

accesibile, interesante. Îmi vine în minte acum numele lui Barthelme, scriitor experimentalist de la care am învăţat foarteimult şi care întotdeauna m-a surprins ctt ultimele lui producţii. Totuşi trebuie să recunosc că termenul de modernism nu este suficient de cristalizat la noi pentru a putea recunoaşte cu uşurinţă experimentul.

John Updike îmi amintesc că pe vremea studenţiei mele am dat peste nişte povestiri publicate în The New Yorker de un scriitor care se numea J. D. Salinger. Au fost nişte revelaţii pentru mine. Şi ca formă, şi ca dialog. Mi se deschidea o nouă lume, fiindcă până atunci crezusem că nimic nu poate fi deasupra lui Hemingway sau Dorothy Parker. Cred că prin astfel de iluminări pot evolua experimentele şi„ stilul unui autor. Deşi, ca să mă întorc la întrebare, scriitorul din mine este tentat să caute în afara Statelor Unite noi idei în ce priveşte literatura.” (Salmagundi, 57/1982)

Povestirea Separ ating (Despărţire) a apărut iniţial în The New Yorker. Publicată în 1976 în Prize Stories: The O. Henry Awards. S-a folosit pentru traducere acest volum. Povestirea Gesturing (Un mic gest) a apărut iniţial în revista Playboy. Inclusă de Stanley Elkin şi Shannon Ravenel în The Best American Short Stories 1980. S-a folosit pentru traducere acest volum.

Era o zi luminoasă. Strălucitoare. Toată luna iunie, vremea îşi bătuse joc de nefericirea soţilor Maple arborând un soare puternic – scânteieri de aur şi cascade de verde, în mijlocul cărora conversaţiile lor fuseseră roase de carii nevăzute, eurile lor tânguitoare fiind singura pată din natură. De obicei, la vremea asta, erau deja bronzaţi; dar, când s-au întâlnit cu fiica lor, care se întorcea cu avionul după un an petrecut în Anglia, erau aproape la fel de palizi ca şi ea, cu toate că Judith a fost prea ameţită de iureşul opulent al verii din ţara ei natală pentru a observa acest lucru. Nu i-au spus imediat, ca să nu-i strice momentul întoarcerii acasă. Aşteaptă câteva zile, las-o să-şi revină din

oboseala călătoriei, fusese una din formulele ei, în tot acel şir de dialoguri serbede, la cafea, la un pahar de coktail sau de Cointreau, în care se conturase strategia dezbinării cuplului, în timp ce, neobservat din spatele ferestrelor închise, pământul îşi făcea numărul anual de scamatorie a renaşterii. Richard se gândise să plece de Paşte; Joan insistase să aştepte până se adunau toţi cei patru copii, cu toate examenele trecute şi obligaţiile sociale îndeplinite, cu o vară care-i aştepta ca premiu de consolare. În tot acest răstimp, el trudise, cu dragoste şi groază, reparând adăpostul, ascuţind maşinile de tăiat iarbă, nivelând şi acoperind cu humă noul teren de tenis.

Terenul ieşise din prima iarnă surpat şi cu stratul roşu de deasupra împrăştiat de vânt. Cu ani în urmă, soţii Maple observaseră la diverşi prieteni cum divorţul urma unei îmbunătăţiri majore în casa lor, ca şi cum căsnicia se zbătea într-un ultim efort de supravieţuire;

Despărţire cea mai mare criză din propriul lor menaj se ivise în mijlocul prafului de moloz şi al ţevilor expuse la vedere, pe când se zugrăvea bucătăria. Totuşi, cu o vară în urmă, în timp ce buldozere galbene precum canarii nivelau un dâmb cu iarbă presărat cu părăluţe, preschimbându-1 într-un câmp noroios, iar o echipă de tineri cu părul împletit în codiţe grebla pământul şi îl tasa, această transformare nu li se păruse de rău augur, dimpotrivă, un prilej de sărbătoare, cu toată indecenţa ei; căsnicia lor putea sfâşia pământul pentru amuzament. În primăvara care a urmat, trezindu-se în fiecare zi în zori, cu o senzaţie de cădere, ca şi cum patul se surpa, Richard găsea terenul de tenis gol, fileul şi benzile de fixare nedesfăcute încă erau în hambar, iar totul în jur se potrivea cu starea lui de dezolare justificată, inclusiv huma care se sfărâma în crăpăturile şi gropile de pe teren (câinii zburdaseră pe-acolo în timpul topirii zăpezii, iar râuleţele săpaseră şanţuri în teren), o foarte nimerită activitate elementară şi interminabilă. Îşi

dorea din toată inima sa pecetluită să nu mai vină lumina zilei.

Acum sosise ziua. O zi de vineri. Judith se reaclima-tizase; se adunaseră toţi cei patru copii, înainte ca munca, şcoala' şi călătoriile să-i împrăştie, din nou, care încotro. Joan era de părere că era mai bine să i se dea vestea fiecăruia în parte. Richard se pronunţa pentru un singur anunţ, când se adunau cu toţii la masă. Ea spuse:

— Cred că dacă le-am spune aşa, ar suna ca o mărturisire la poliţie. Vor începe să se certe, să discute între ei, în loc să se concentreze asupra faptului. Ştii, ei sunt, fiecare în parte, fiinţe individuale, şi nu un obstacol oarecare în calea libertăţii tale.

— Bine, bine, sunt de acord.

Planul lui Joan era precis. În seara aceea urmau să dea o masă de bun venit cu homari şi şampanie, în cinstea lui Judith, ce-i drept, cu o oarecare întârziere. Apoi, la sfâr-şit, amândoi, cei care cu nouăsprezece ani în urmă o plimbaseră în cărucior pe Tenth Street spre Washington Square, urmau să o scoată la o plimbare la podul de pe râuleţul cu apă sărată şi să-i dea vestea, conjurând-o la tăcere. Urma, la rând, Richard junior, care pleca direct la un concert rock la Boston şi care ar fi aflat seara, târziu, la întoarcerea sa cu trenul, sau sâmbătă dimineaţă, înainte de a se duce la slujbă; avea şaptesprezece ani şi lucra într-o echipă de întreţinere a terenului de golf. In cursul zilei de sâmbătă, puteau să-i informeze pe mezini, John şi Margaret.

— Şi cu asta basta – conchise Richard.

— Ai cumva un plan mai bun? Aşa, ai la dispoziţie restul zilei de sâmbătă ca să răspunzi la eventualele întrebări, să-ţi strângi bagajele şi să-ţi faci minunata ieşire din scenă. V

— Nu – răspunse el, vrând să spună că nu are o soluţie mai bună şi că este de acord cu planul ei, cu toate că avea ceva de ordine falsă, se vroia atoatecuprinzător în aparenţa deplinei lui împliniri, precum listele ei lungi de treburi

gospodăreşti şi socotelile ei financiare iar, pe vremea când o cunoscuse, prea amplele note de lectură. Planul ei îi transforma, lui, un singur obstacol în patru ziduri cu margini tăioase ca lama de cuţit, fiecare, cu verticalitatea lui abruptă, pregătindu-i o cădere în gol.

Toată primăvara Richard fusese conştient într-un fel morbid de ceea ce se petrecea în fiinţa sa şi de ceea ce se întâmpla în jurul lui, de bariere şi delimitări. El şi Joan se ridicaseră ca o barieră îngustă între copii şi adevăr. Fiecare moment era o delimitare, cu trecutul de o parte şi viitorul de cealaltă, un viitor ce conţinea un acum de neconceput. Dincolo de cele patru ziduri cu tăiş de cuţit îl aştepta o viaţă nouă, nedesluşită încă. Mintea lui ascundea un secret, un chip palid, temător şi liniştitor, străin şi cunoscut, pe care vroia să-1 apere de lacrimi, pe care îl simţea permanent în preajmă, aievea precum lumina soarelui. Bântuit de această prezenţă, a fost cuprins de obsesia ferecării casei în faţa propriei lui absenţe, înlocuind draperii şi cordoane de jaluzele, balamale şi zăvoare, precum un Houdini 9 care-şi pregăteşte evadarea, lăsând totul în ordine, în urma lui.

Despărţire

Şi mai era broasca de la uşă. Încă mai avea de înlocuit broasca de la una din uşile de la verandă. Treaba asta, ca cele mai multe treburi de acest gen, s-a dovedit a fi mai anevoioasă decât şi-ar fi imaginat. Vechea broască, dintr-un metal mâncat acum de rugină, devenise inutilizabilă prin construcţie. La niciunul din trei magazine de feronerie nu găsi vreuna care cât de. Cât să se potrivească în locaşul eliberat de vechea încuietoare. – pe care o scoase cu o surprinzătoare uşurinţă. Trebuia scobită o nouă gaură, iar dălţile erau prea mici, ferăstrăul prea mare, şi trebuia acoperit vechiul locaş cu o bucată de lemn, iar dălţile erau tocite, ferăstrăul ruginit, degetele lui umflate de atâta nesomn. Soarele îşi revărsa lumina dincolo de verandă, asupra unei lumi indiferente. Deja trebuiau ajustate tufele ornamentale, de pe zidul casei expus la vânt se desprindeau

solzi de vopsea, croind drum spre interior ploii, insectelor, putregaiului şi morţii, după plecarea lui. Familia sa, toţi cei pe care urma să-i piardă, se perinda prin zonele de graniţă ale conştientului său, în timp ce se lupta cu găuri de burghiu, aşchii, instrucţiuni neclare de folosire a uneltelor, detalii de feronerie.

Judith, prinţesa întoarsă din exil, stătea în verandă, îi desfăta cu poveşti despre lipsa de combustibil, despre teama de bombe manifestată în rândurile mişcării de opoziţie, despre pakistanezele care o acostau fără ruşine în drumul ei spre şcoala de dans. Joan era într-un du-te-vino continuu, mai calmă decât s-ar fi cuvenit, lăudându-i truda de la broasca uşii, ca şi când ar fi fost una şi nu ultima dintr-un şir de treburi gospodăreşti pe care le făceau împreună. Fiul lui mai mic, John, ajuns brusc la cincisprezece ani, inconştient de cât de bine arăta, i-a ţinut, câteva minute, uşa şubredă de la intrare, în timp ce tatăl mânuia cu stângăcie ciocanul şi dalta. În fiecare lovitură de ciocan Richard auzea un suspin. Fiica mai mică, după o petrecere care durase toată noaptea, dormea în hamacul din verandă, în zgomotul acela asurzitor. Somnul îi era greu şi dulce, încrezător şi fără apărare. Timpul, precum lumina soarelui, se scurgea fără încetare; razele începeau încet să lumineze pieziş. Azi era una din zilele cele mai lungi. Se auzi un clănţănit; se potrivise. Corvoada se încheiase. Îşi luă ceva de băut; bău chiar în verandă, as-cultând cuvintele fiicei sale.

— Era aşa de frumos, să fi văzut cum, în momentele cele mai grele, toate măcelăriile şi franzelăriile ţineau ' deschis, cu luminările aprinse. Toţi erau aşa de curajoşi şi de drăguţi. Din ziare, situaţia apărea mult mai rea acolo – oameni care, chipurile, trăgeau în cei care stăteau la rând la gaz şi toată lumea care îngheţa de frig.

Richard o întrebă:

— Tot mai vrei să te stabileşti în Anglia, pentru totdeauna?

Totdeauna: conceptul acesta, devenit acum realitate pentru el, îl apăsa şi-1 zgâria în gât.

— Nu – mărturisi Judith, întorcându-şi chipul prelung spre el, cu ochii încă de copil, depărtaţi, dar cu buzele care parcă se înfruptau dintr-o mâncare suculentă şi gustoasă. Abia aşteptam să vin acasă, doar sar*t americană.

Era într-adevăr femeie. Ei o crescuseră; el şi Joan s-au înhămat împreunăla creşterea ei, singura dintre toţi cei patru copii ai lor. Fiecare dintre ceilalţi mai avea încă de crescut. Totuşi, gândul că va trebui să îi spună lui Judith – imaginea ei, primul lor copil, mergând de mână între ei doi, spre pod – îl sfâşia. Bariera care îi stăvilea lacrimile cedă. Richard se aşează la masa festivă cu un nod în gât; şampania şi homarii păreau rupte din soare; le-a văzut şi le-a gustat printre lacrimi. Clipi din ochi, înghiţi şi, cu glas răguşit, glumi pe seama alergiei lui de vară. Lacrimile nu conteneau să picure. Nu izvorau dintr-un orificiu care se putea astupa, ci dintr-un punct permeabil al unei membrane, şi se prelingeau consecvent, pur, rodnic, necontenit. Lacrimile deveniră o pavăză împotriva celorlalţi, a feţelor lor, a faptului de a fi din nou împreună, ultima oară în starea de inocenţă, la masa în capul căreia se aşezase pentru cea din urmă dată. Îi picurară lacrimi din nas în timp ce spărgea crusta homarului; când sorbi din pahar, şampania avea gust de sare; gheara crudă din gât i se părea delicioasă. Nu-şi putea fi de nici un ajutor.

Despărţire

Copiii au încercat să se facă a nu-i observa lacrimile, în dreapta lui; Judith îşi aprinse o ţigară şi-şi ridică privirea, urmărind traiectoria fumului eliberat printr-o expiraţie prea energică şi elaborată: lângă ea, John îşi aplecă faţa concentrându-se asupra extragerii ultimelor rămăşiţe – picioare şi segmente de coadă – din cadavrul stacojiu. La celălalt capăt al mesei, Joan îl privi surprinsă, reproşului din ochii ei luându-i repede locul o grimasă de iertare sau de încuviinţare a darului superior de simţ strategic cu care-1

învestea. Între ei, Margaret, căreia nu-i mai spunea Beau şi care era foarte bine dezvoltată pentru cei treisprezece ani ai ei, îl privea pierdută, dincolo de fereastra lacrimilor, ca şi cum s-ar fi uitat la un obiect mult dorit dintr-o vitrină, îl privea pe el, tatăl ei, un mănunchi cristalin de frânturi şi amintiri. Cu toate acestea, nu ea a pus întrebarea, la bucătărie, în timp ce goleau farfuriile şi aruncau carapacele de homari, ci John:

— De ce plânge tati?

Richard auzi întrebarea, dar nu şi răspunsul în şoaptă. Apoi o auzi pe Beau tânguindu-se:

— Oh, nu-uh – exclamaţia uşor dramatizată a cuiva care se aşteptase de mult la cele întâmplate.

John se întoarse la masă cu un vas de salată. Făcu un semn rapid cu capul spre tatăl său, iar buzele lui schiţară cuvintele conspirative:

— A spus.

— A spus ce? – întrebă Richard tare, nesăbuit. Băiatul se aşează pe un scaun, în semn de reproş la adresa diversiunii create de exemplul bunelor maniere dat de tatăl său, şi spuse simplu:

— Despărţirea.

Joan şi Margaret veniră de la bucătărie; copila părea mai mică, în ochii lui Richard deformaţi de lacrimi, ' şi uşurată, uşurată să-1 vadă aievea pe bau-bau.

O strigă – distanţele se măriseră extraordinar.

— Ai ştiut-o, ai ştiut-o dintotdeauna – vroia el să spună, dar gheara din gât îl împiedică să vorbească.

De departe, o auzi pe Joan vorbind pe un ton aşezat, înţelept, recitind tot ceea ce pregătiseră amândoi; era o despărţire de-o vară, un experiment pe care-1 făceau. Ea şi cu tati, amândoi, căzuseră de acord că asta le făcea bine; aveau nevoie de spaţiu şi timp ca să mecTiteze; ţineau unul la altul, dar parcă nu reuşeau să-şi dea unul celuilalt destulă fericire. Judith, imitânH tonul obiectiv al mamei sale, dar în felul ei tineresc şi fals, prea rece, spuse:

— Cred că e o prostie. Ar trebui ori să trăiţi împreună, ori să divorţaţi.

Ca un val care atinsese^apogeul şi se spărgea, plânsul lui Richard deveni tumultuos; dar fu depăşit de un alt tumult, pentru că John, atât de rezervat până atunci, acum lua, în ochii lui, proporţii uriaşe. Probabil că îl marcase presupusa informare prealabilă a surorii lui mezine.

— De ce nu ne-aţi spus? – întrebă el cu un glas mare şi rotund care nu semăna cu glasul lui.

— Trebuia să ne fi spus că nu vă împăcaţi bine. Richard s-a văzut nevoit să facă încercarea de a-şi forţa cuvintele să iasă printre lacrimi: '

— Necazul este că ne-mpăcăm bine, aşa că nici măcar pentru noi nu e evident… că nu ne iubim, cam aşa ar fi sunat restul frazei, dar nu putu să o formuleze până la capăt.

John nu se lăsă înduioşat.

— Ce vă pasă vouă de noi? – izbucni el. Suntem numai nişte mici obiecte pe care le-aţi avut odată.

Râsul surorilor lui îi produse o ilaritate pe care o transformă într-un rânjet cinic şi parodic:

— Ha, ha, ha.

Richard şi Joan şi-au dat seama amândoi, deodată, că băiatul se îmbătase cu şarrî^anie. Simţind nevoia să se menţină în centrul atenţiei, John scoase o ţigară din pachetul lui Judith şi o vârî în gură, o lăsă să-i atârne de buza inferioară şi miji ochii precum un gangster.

— Nu sunteţi nişte mici obiecte pe care le-am avut odată. – strigă Richard la el. Voi sunteţi lucrul cel mai important. Dar sunteţi mari acum. Sau aproape.

Băiatul aprindea chibrituri. Însă în loc să-şi aprindă ţigara (niciodată nu-1 mai văzuse fumând; rolul de copil „ascultător” fusese modul său de a fi aparte), le apropia de faţa mamei sale pentru ca ea să sufle şi să le stingă.

Despărţire

Apoi, aprinse toată cutia – se auzi o trosnitură şi se văzu o făclie pe care o ţinea aproape de faţa mamei sale. Deformată de lacrimi ca o prismă, flacăra era tot ceea ce Richard vedea; nu ştiu cum a fost stinsă. O auzi pe Margaret spunând:

— Termină o dată cu parada asta.

Şi-1 văzu pe John care-i răspunse rupând ţigara în două, băgându-şi bucăţile în gură şi mestecându-le, apoi scoţând limba la sora lui, cu firele de tutun rămase lipite pe ea.

Joan îi vorbi chibzuit – un ocean de chibzuinţă incoerentă.

— Vorbim despre asta de ani de zile… copiii noştri trebuie să ne ajute… Amândoi, tati şi cu mine, vrem…

În timp ce asculta, băiatul împăturea cu atenţie un şerveţel de hârtie în foile de salată din farfuria lui, făcu un ghemotoc din hârtie şi lăptuci şi şi-1 înfundă în gură, privind în jurul lui, în aşteptarea ilarităţii scontate. Nimeni nu râse. Judith spuse:

— Poartă-te ca un om matur. Şi pufăi din ţigară. Richard se ridică de la masa aceea sufocantă şi-1 conduse pe băiat afară.

Cu toate că în casă era o lumină scăzută de asfinţit, afară lumina era încă puternică, acea risipă prelungită a verilor târzii. Râzând amândoi, îl supreveghea pe John în timp ce scuipa în flori lăptucii, hârtia şi tutunul. Îl luă de mână – John avea mâini late şi ferme, de bărbat aproape, dacă nu ar fi fost moi. Totuşi, îi susţinu strân-soarea. Alergară spre pajişte, pe lângă terenul de tenis. Marginea terenului, neatinsă de buldozere, era presărată cu părăluţe. Dincolo de terenul de tenis şi de un loc neted unde obişnuiau odată să joace baseball cu toţii, se ridica semeţ, în lumina soarelui, un dâmbuleţ verde, cu buruienile şi ierburile profilate distinct, precum anlumi-nurile care împodobeau scrierile medievale pe pergament. ^ – îmi pare rău, îmi pare aşa de rău – spuse Richard, plângând. Ai fost singurul care mi-ai dat o mână de ajutor la toate corvezile astea blestemate.

Printre suspine, nestânjenit de lacrimile sale şi de şampania băută la masă, John explică:

— Nu e vorba numai de despărţirea noastră, ci de tot anul acesta mizerabil, urăsc şcoala aia, n-am nici un prieten acolo, iar profesorul de istorie e un dobitoc.

Se aşezară în vârful micului dâmb, tremurând şi încălziţi de atâtea lacrimi, dar uşuraţi, iar Richard încercă să îşi concentreze atenţia asupra anului trist pe care-1 avusese copilul său – zilele de lucru cu lecţii multe şi lungi, sfârşitul de săptămână acasă, petrecut în camera lui, în mijlocul aeromodelelor sale, în timp ce părinţii stăteau jos, împreună, vorbind în şoaptă şi pregătindu-şi despărţirea. Cât de egoişti şi orbi putuseră ei doi să fie, îşi spuse Richard în sine; îl ardeau ochii. Îi spuse fiului său:

— O să încercăm să te transferăm la altă şcoală. O viaţă are omul, şi e păcat să fie nefericit.

Îşi spuseseră şi ei ce putuseră, dar nu doreau încă vindecarea rănilor, aşa că vorbiră mai departe despre şcoală, despre terenul de tenis, dacă va fi vreodată la fel de bun ca în prima vară. S-au dus să-1 încerce şi întinseră mai tare o parte din benzile de fixare. Puţin cam exagerat, poate pentru a da momentului o mai mare importanţă, pentru a-1 prelungi, Richard îl duse pe băiat în locul de pe pajişte cu priveliştea cea mai frumoasă, râul de un albastru metalic, mlaştina de culoarea smaraldului, insuliţele răspândite cu umbre violete în lumina de asfinţit, peticele albe de plajă în depărtare.

— Vezi – spuse el – totul continuă să fie frumos. Iar mâine va fi. Tot aici.

— Ştiu – răspunse John cu nerăbdare. Atmosfera acelui moment se risipise.

Înapoi, în casă, ceilalţi beau vin alb, şampania terminându-se, iar cele trei femei încă mai stăteau la masă, la taifas. Joan se aşezase în capul mesei. Se întoarse spre el, fără urme de lacrimi pe faţă, şi întrebă:

— Totul e-n regulă?

— Totul e bine – spuse el, iritat, dar uşurat că petrecerea continuase în absenţa lui.

Mai târziu, când s-au dus la culcare, ea i-a explicat:

— Presupun că n-am putut să plâng acum pentru că am plâns prea mult toată vara. De fapt, n-a fost drept

Despărţire deloc. A fost ideea ta şi ai dat impresia că eu sunt cea care te alungă.

— Îmi pare rău – spuse el. N-am vrut să se întâmple asta, dar nu m-am putut stăpâni.

— Zici că n-ai vrut?! Totul ţi-a „fost pe plac. Când ai făcut anunţul pentru toată lumea, de fapt, ai făcut ca tine.

— Mă bucur c-am isprăvit-o – admise el. Doamne, ce grozavi au fost copiii ăştia! Atât de curajoşi şi de nostimi în acelaşi timp!

Întors acasă, John îşi făcuse de lucru la un aeromodel, în camera lui, şi le striga în continuu:

— Sunt bine! N-am transpirat!

Richard continuă, bucurându-se de propria-i uşurare:

— Şi, mai ales, n-au pus la îndoială motivele pe care le-am invocat. Nici măcar nu le-a trecut prin minte că ar putea fi implicată o terţă persoană. Nici chiar lui Judith.

— Asta chiar a fost emoţionant – spuse Joan. Richard o luă în braţe. S

— Şi tu ai fost minunată, draga mea, şi-ţi mulţumesc. Cu vinovăţie, îşi dădu seama că nu se simţea despărţit de ea.

— Ştii că ţi-a mai rămas Dickie – îi spuse ea.

Aceste vorbe i-au conturat, în beznă, un munte întunecat; respiraţia rece şi greutatea pe care o simţea aproape îl apăsau şi-şi simţi pieptul strivit. Dintre toţi cei patru copii, cel mai tare îi stătea pe conştiinţă Dickie. Joan nici nu trebui să adauge:

— Asta este o parte din treaba ta mârşavă la care n-am să te ajut.

— Ştiu, o s-o fac singur. Culcă-te. ~ în câteva minute, respiraţia îi deveni mai rară şi se cufundă în uitarea unui somn adânc. Mai era un sfert de oră până la miezul nopţii.

Trenul lui Dickie, care venea de la concert, sosea la unu şi un sfert. Richard puse ceasul să sune la unu. De câteva săptămâni bune, dormea îngrozitor. Dar, ori de câte ori închidea ochii, vreo licărire de imagine îi ardea pleoapele – Judith scoţând fum de ţigară cu un soi de înverşunare, privirea aţintită şi goală a lui Beau, dâmbuleţul scăldat în soare de pe pajiştea unde se odihnise alături de John. Muntele care-î stătea în faţă se apropia tot mai mult şi intra în el; era imens şi copleşitor. Durerea din gât îi dădea o senzaţie de rânced. Aşa cum dormea, lângă el, soţia lui părea că fusese omo-râtă. Când, nemaiputându-şi suporta pleoapele fierbinţi şi inima grea, s-a ridicat din pat şi s-a îmbrăcat, se trezi şi ea, şi se întoarse spre el.

El îi spuse:

— Dacă aş putea dezlega tot ce-a fost, aş face-o.

— Şi de unde ai începe? – întrebă ea.

Nu avea de unde. Ea îi dădea curaj. Pe întuneric, îşi băgă picioarele goale în pantofi. Copiii dormeau fiecare în camera lui, le auzea respiraţia, iar parterul era cufundat în linişte. În confuzia generală lăsaseră luminile aprinse. Le închise pe toate, în afară de cea din bucătărie. Se duse la maşină. Motorul porni imediat. Sperase contrariul. Singurii drumeţi erau el şi razele de lună; acestea păreau un însoţitor diafan, dând licăriri frunzelor din copacii de pe marginea drumului, bântuindu-i oglinda retrovizoare precum un urmăritor mohorât şi topindu-se sub faruri. Centrul oraşului, care nu era chiar pustiu, era straniu la ceasul acela din noapte. Un poliţist tinerel, în uniformă, şedea în mijloeul unui grup de copii în tricouri, pe treptele Băncii. Vizavi de gară, câteva baruri mai erau încă deschise. Clienţii, cei mai mulţi tineri, intrau şi ieşeau din căldura nopţii, bucurându-se de noutatea verii. Se auzeau strigăte din maşinile care treceau; i se părea că nimerise în toiul unei imense conversaţii generale. Richard parcă maşina şi, cuprins de oboseală, îşi lăsă capul pe scaunul de lângă volan, ca să iasă din raza vân-zolelii şi a luminii farurilor.

Era ca în filme, când asasinul îşi duce misiunea la capăt trecând, neabătut, prin toată efervescenţa unui carnaval – numai că filmele nu pot să arate panta abruptă şi atât de palpabilă din abisul fiinţei omeneşti. Nu mai poţi reface drumul înapoi, ur-când: căderea este singura posibilitate. Ţesătura sintetică a scaunului încălzit de obrazul său emana un iz de vanilie venit parcă din amintiri şi vremuri de demult.

Despărţire ' 543

Şuieratul unui tren îl făcu să-şi ridice capul. Venea la timp; sperase că va întârzia. Barierele înguste de pe peron coborâră. Un clinchet vesel îi anunţa sosirea. Trupul voluminos din metal moletat pe orizontală se opri într-un legănat şi adolescenţi somnoroşi coborâră din tren, fiul său printre ei. Dickie nu se arătă surprins văzându-şi tatăl care îi aştepta la acea oră imposibilă. Se îndreptă alene spre maşină, împreună cu doi amici. Amândoi îl depăşeau în înălţime. Spuse un „bună" tatălui său şi se trânti în scaunul de lângă volan cu o promptitudine care exprima recunoştinţa. Amicii se urcară în spate, iar Richard se simţi, la rându-i, recunoscător; aşa, câştigă câteva minute de amânare, în timp ce-i ducea pe la casele lor.

Întrebă:

— Cum a fost concertul?

— Excelent – răspunse. Din spate unul dintre ei.

— A prins – spuse celălalt.

— A fost bun – spuse Dickie cu moderaţia care îi stătea în fire şi care, în copilărie, lovindu-se de iraţionalita-tea lumii, îi provocase multe dureri de cap, stomac şi greaţă.

Când îl lăsară pe cel de al doilea în faţa unei case întunecate, băiatul izbucni:

— Tati, mă dor ochii îngrozitor de la alergia mea la fân. Toată ziua n-am făcut decât să tai la ia^ba aia blestemată!

— Mai avem picăturile alea?

— N-au avut nici un efect, vat-a trecută.

— Poate, vara asta, o să aibă. ~ Richard făcu o întoarcere din trei mişcări pe strada pustie. În câteva minute ajunseră acasă. Richard îşi simţi din nou muntele acela în gât.

— Richard – spuse el, şi îl simţi pe băiat care, aşa prăbuşit în scaun şi frecându-şi ochii, se încordă numai la tonul din glasul lui – nu am venit doar ca să-ţi fac viaţa mai uşoară. Te-am aşteptat la gară pentru că mama ta şi cu mine avem să-ţi dăm nişte veşti, iar tu, de câtva timp, ai fost greu de găsit. Sunt veşti proaste.

— Bine.

Starea de linişte s-a transmis uşor dar rapid, ca şi cum ar fi izbucnit dintr-un vârf de arc.

Richard se temuse că lacrimile o să-1 sufoce, dar bărbăţia fiului era un exemplu pentru el, aşa încât spuse cu o voce sigură şi calmă:

— Sunt veşti proaste dar nu neapărat tragice, cel puţin în ceea ce te priveşte. Nu ar trebui să-ţi afecteze viaţa de zi cu zi, cu toate că, fără-ndoială, te vor marca afectiv. Vei munci la slujbă şi te vei întoarce la şcoală în septembrie. Amândoi, mama ta şi cu mine, suntem mân-dri de tine. Nu vrem să-ţi schimbi modul de viaţă.

— Mda – spuse încet băiatul, în timp ce trăgea aer în piept, păstrându-şi calmul.

O luară după colţul străzii; biserica la care se duceau de obicei se profila ca o fortăreaţă părăsită. Casa celei cu care Richard spera să se căsătorească se afla dincolo, de pajişte. Dormitorul era luminat.

— Mama ta şi cu mine am hotărât să ne despărţim – spuse el. Pentru o vară. Nimic oficial, deocamdată fără divorţ. Vrem să vedem cum e. De câţiva ani încoace, nu facem destul unul pentru celălalt, nu ne facem fericiţi aşa cum ar trebui. Nu ţi-ai dat seama?

— Nu – spuse băiatul.

Era un răspuns cinstit, fără nici o implicare emoţională: adevărat sau fals, ca întrebările dintr-un chestionar.

Bucuros că fusese stabilită baza faptică, Richard intră în amănunte, cu locvacitate. Vorbi despre apartamentul său din celălalt capăt al oraşului şi accesul complet liber pe care-1 vor avea la el, proiectele de vacanţă separată, libertatea mai mare de mişcare şi varietatea pe care o oferea vara aceea. Dickie asculta şi prindea totul.

— Ceilalţi ştiu?

Richard îi descrise modul în care li se dăduse vestea.

— Cum au luat-o?

— Fetele cu mult calm. John a luat-o razna; a zbierat, a mâncat o ţigară, a făcut o salată din şerveţelul lui şi ne-a spus cât de mult urăşte şcoala. '

Fratele lui John chicoti:

Despărţire

— Adevărat?

— Da. Dickie, vreau să-ţi spun ceva. Ora pe care am petrecut-o aşteptându-te în gară a fost cea mai cumplită din viaţa mea. Urăsc treaba asta. Pur şi simplu, o urăsc. Tatăl meu ar fi preferat să moară decât să-mi facă mie una ca asta.

Se simţea extraordinar de uşurat în timp ce vorbea. Trecuse asupra băiatului toată povara muntelui. Ajunseră acasă. Cu mişcări foarte iuţi, ca o umbră, Dickie coborî din maşină şi se strecură în bucătăria luminoasă. Richard strigă după el:

— Vrei să bei ceva? Poate un pahar cu lapte?

— Nu, mulţumesc.

— Vrei să dăm mâine un telefon că eşti bolnav şi că nu te duci la lucru?

— Nu, nu-i nevoie.

Răspunsul a venit slab, din uşa camerei lui; Richard aşteptă să audă uşa trântindu-se cu furie. Zgomotul uşii închise normal îi făcu rău.

Joan se adâncise în primul somn adânc şi se trezi cu greu. Richard trebui să repete:

— I-am spus.

— Ce-a zis?

— Mai nimic. Ai putea să te duci şi să-i spui noapte bună? Te rog.

Ea ieşi din dormitor fără să-şi pună halatul. Richard se dezbrăcă încet, îşi puse pijamaua şi se duse în hol. Dickie era deja îh pat, Joan se aşezase lângă el, iar radioul cu ceas murmura un cântec. Când se ridică, o lumină inexplicabilă – să fi fost luna? – îi contura trupul prin cămaşa de noapte. Richard se aşează în locul cald pe care-1 marcase cu trupul ei, pe salteaua îngustă, îl întrebă:

— Dormi aşa, cu radioul deschis?

— Tot timpul e deschis.

— Poţi să dormi cu el aşa? Eu n-aş putea.

— Da.

— Nu ţi-e somn?

— Ba da.

— Bine. Eşti sigur că vrei să te scol? ea-^ă^/ţluci la lM^i^'&Afeqvj”tOD JJm (r) t&bmg&<'Es uso-iv P9bbiG s. O.

— BirfqfriVireteto Ł99 Jaoî Ł e-jcg nî oJ-l'bnââqojţs o-Jl'dgtââs. Oalturna. Atfqe&j2l&> şi^lă$ji&viţ^j^^ po$i Săiâtfdrjiafczf0âu#6 |>i*$im şia t^iţgjfe jşi^ary^ujgşti. Când era mic, obişnuia să doarmă atât de adân&j^qgnţiş-cat^şb^ransgiiâj cui atfâ&fat&sit^ ^eanu^jăuto^nâr^ i^yiică. MafaotârgWpî^afââaMăGufc (c) srşij&S ilffi9§îă? a#&. Phiar aţipea la televizor, răşchirându-şi picioarejqelgijjjgproase şi bronzsetetfqsl ud ifirffiq au 9jŁ0cI? ^793 isd ga i9iV

— Bine, băieţaş. Dickie, ascultă-g^^işiâji^eşjc^rasă de mulg nicilorfaiiţaştfet rc$te] ^&; ^ povestea asta, o să fiu întotdeauna cu tm^^Lirp^Pigaă.

Richard se aplecă, pregătindu-saţp^ş^ij. ^^^ sărut pe <? b^jMieg^Sie9^6? ii0Î, m Pe buze> pătimaş, ca o femeie. Gemând, r^ig^iyja îmju^chea tată: 9}9q97 B2 iudei) b” De ce? s<pq<? De ce. Era un şuierat de vânt într-o sp^rjşură, un cuţit pa] un MIC gest

I-a spus cu un mic gest pe care nu-1 observase ia ea niciodată înainte. Joan telefonase de la gară,: după: ce luase prânzul cu iubitul ei, şi asta Richard „or ştia-Era sâmbătă, iar fiul său mai mare plecase cu 1 maşina lui decapotabilă; noul Volvo al lui Joan la început ma-vrut să intre în viteză. Când el a ajuns în centruheraşuluiy ea străbătuse deja strada principală şi urcase'idealul. Până pe pajişte. Era un septembrie cald şi înfrunzit, olar-totul era cuprins de un fior rece de cristal, de o limpŁzkn (c) tulburătoare. Chiar de la distanţă şi-au zâmbit. Dând cu privirea unul de celălalt. A deschis portiera: >şi s^a urcat în maşină, şi-a pus centura de siguranţă-pentru îri readuce la tăcere bâzâitul dojenitor. Faţa îi eta îmbujorată, de atâta mers, hainele de oraş arătau ca o costumaţie, avea cu ea câteva pachete, dovadă a „cumpărăturilor^ pe. Eare le făcuse. Richard încercă o întoarcere din.1; rer: mişearî pe strada îngustă, şi, în momentul prelungit; al-optiiriij în timp ce căuta marşarier-ul, ea i-a spus. -: c: -~

— Dragule – zise ea, plesnind ŁV*; 4eg^tel§_ de-la o mână în palma celeilalte, ciudat, timid, îr$*irdi ge&tsânţr^ bătutul din palme de bucurie al unyi-tppiL-gijlRCQ^af^ unui adult de a atrage atenţia – m-am decis să te alung* O să te rog să pleci din oraş.; jc: ti; o noni^i^r: ^

Brusc, îşi simţi inima zvâcnindu-^îjfc pieptiş eE§i&şe& c§ îşi dorise. I.^1 r. I Ł:;4

— Bine. – spuse el cu băgarerder. §^jnă f^ri^^ă-crezi că o să te descurci. Se uită la fa$a: ^îmhup3^1â, îtiâaie, ca să-şi dea seama dacă vorbise ^erir^^mi îi^enea să creadă că era aşa. Un camion de^sta^^ipgfe; îft r^şu. – ălb şi albastru oprise în spatele lor, claxonându-i, mai mult în semn de/recunoaştere decât de avertizare; familia Maple era cunoscută în oraş. Trăiseră aici cea mai mare parte din viaţa lor de când se căsătoriseră.

Richard nimeri marşarier-ul, dădu înapoi, întoarse şi o porniră spre casă în goană. Maşina, atât de nouă şi rigidă,

părea, în mişcare, aeriană şi uşoară, ca şi cum se evaporase şi ea în micul gest jucăuş al lui Joan.

— Suntem într-un impas. – explică ea – ne-am blocat; nu ajungem nicăieri aşa.

— Nu renunţ la ea – replică el.

— Ştiu, mi-ai mai spus-o.

— Şi nici nu te văd pe tine renunţând la el.

— Aş face-o, dacă mi-ai cere-o tu. Mi-o ceri?

— Nu, Doamne fereşte! El este singurul meu atu.

— Ei bine, deci. Pleacă unde doreşti. Cred că cel mai amuzant pentru copii ar fi să vină în vizită la Boston. Şi cel mai puţin plictisitor pentru tine.

— Sunt de acord. Când zici tu că o să se întâmple asta?

Profilul ei, la marginea câmpului său vizual, îl simţea fragil, gata să se frângă dacă ar fi spus un cuvânt nepotrivit, prea dur. Îşi ţinea respiraţia încercând să fie detaşat, aerian, uşor, precum maşina în mişcare. Trecură hopul de pe pod; Joan dădu drumul fumului de ţigară.

— De îndată ce o să-ţi găseşti să stai undeva – spuse ea. Săptămână viitoare. E prea devreme?

— Probabil că este.

— Este prea trist? Par oare prea brutală cu tine?

— Nu, pari minunată, foarte delicată şi dreaptă, ca-n-totdeauna de altfel. Aşa e just. Este numai un lucru pe care eu însumi nu l-am putut face. Cum poţi oare trăi fără mine?

La marginea câmpului său vizual, faţa ei se întoarse; se întoarse şi el; avea o expresie răutăcioasă, curajoasă, şi era aprinsă la faţă. Probabil că băuseră vin la prânz.

— Uşurel – spuse Joan.

Ştia că era o înşelătorie, un gest de bravadă din partea ei; de fapt, implora o amânare. El rămase însă tăcut, refuzând să discute. Aşa avea orgoliul ei de partea lui.

Un mic gest

Drumul cu şerpuirile lui se scurgea în viteză, cutiile poştale, copacii, unii deja cu frunzele uscate de schimbarea anotimpului.

Întrebă:

— A fost ideea ta sau a lui?

— A mea. Mi-a venit în tren. Tot ceea ce a spus Andy a fost că tot timpul pare că mi-1 petrec dându-ţi de mâncare.

Din vara aceea când îşi făcuseră vacanţele separat, în săptămânile care se scurseseră de atunci, Richard dormise aproape în fiecare noapte într-o baracă pe plajă, închiriată* la două mile depărtare de casă; a încercat să doarmă acolo, dar, în fiecare seară, odată cu nopţile mai lungir părea mai uşor şi mai bine pentru copii să mănânce ceea ce gătea Joan. Se obişnuise cu felul ei de a găti; de fapt, fiecare celulă din trupul lui era compusă din hrana pregătită de ea. După cină urma un pahar, în timp ce copiii (doi dintre ei învăţau în alt oraş, doi încă mai stăteau acasă) se chinuiau cu lecţiile sau căscau gura la televizor, iar la un pahar discutau, îşi făceau confidenţe, se certaur vărsau lacrimi sentimentale şi urma, ocazional şi concesiv, o prăbuşire verticală în pat. Avea dreptate; nu era nici sănătos, nici constructiv. Se făcuseră deja douăzeci de ani de când ar fi fost potrivit să se iubească.

A găsit apartamentul din Boston după două zile de căutări. Agentul imobiliar avea părul roşu, fundul rotund şi o mască de machiaj, aplicat ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă tinereţea. Richard se simţea fericit şi speriat în timp ce urca şi cobora scările în spatele ei. Mai plictisită ea de el decât el de ea, ea întoarse cheia în broască, cu nerăbdare, deschise uşa cu umărul şi îi arătă interiorul cu un gest neputincios al braţului larg deschis. Podeaua nu era nici din linoleum şi nici din parchet, era din mozaic alb şi negru ca cea dintr-un tablou de Vermeer; se uită spre fereastră, văzu zgârie-norul şi atunci ştiu că acesta era apartamentul care-i trebuia. Zgârie-norul, de ani de zile suspendat într-o faimoasă stare de neîm-plinire, era un dezastru frumos, faimos pentru că era dezastru (oglinzi cădeau încontinuu) şi dezastruos pen tru că era frumos; arhitectul avusese o viziune. Visase o clădire invizibilă şi totuşi imensă, oglinzile trebuiau să

reflecte cerul şi conturul Boston-ului şi să se topească în cer. Geamurile din oglinzi cădeau în stradă şi erau înlocuite cu bucăţi opace de placaj negru. Totuşi rămăsese o suprafaţă reflectantă suficientă pentru a da încă impresia, prin vechea fereastră tremurătoare a acestui apartament găsit în pripă, a unei imensităţi de albastru, ruda verticală a imensităţii orizontale de albastru al mării, pe care Richard o avea în faţa ochilor când se trezea în fiecare dimineaţă, în frigul care intra până la os în baraca sa neîncălzită. Îi spuse roşcatei, „excelent”, iar sprâncenele ei de culoarea cărbunelui se ridicară. Mâinile lui tremurau în timp ce semna contractul de închiriere, după ce scrisese „despărţit” la rubrica pentru starea civilă. Telefonă dintr-o drogherie pentru a da vestea, nu soţiei sale pe care ar fi întristat-o, ci amantei, care se afla la fel de departe.

— Ei bine. – îi spuse pe un ton acuzator – am găsit o locuinţă. Am semnat contractul. De necrezut. In mijlocul anunţului pentru închirierea apartamentului era această simplă propoziţie: „Nu se vor folosi saltele cu apă”.

— Îţi tremură glasul.

— Parcă aş fi zămislit o temniţă. *

— N-o face, dacă nu vrei s-o faci.

După pauza şi scăderea intensităţii din vocea lui Ruth, îşi imagină că se întindea după o ţigară sau o scrumieră, pregătindu-se pentru o şedinţă de mângâiere a fiinţei iubite.

— Vreau s-o fac. Şi ea vrea s-o fac. Toţi vrem s-o fac. Chiar şi copiii o vor. Sau numai se prefac.

Ea trecu peste „se prefac”.

— Descrie-mi locuinţa.

Tot ce şi-a putut aminti a fost podeaua şi imaginea dezastrului albastru, cu norii care i se reflectau în faţadă, şi femeia roşcovană. Îi spusese de unde să-şi cumpere alimente, unde să-şi dea rufele la spălat. Oare avea spălătorie?

Ruth^? câfad^terrr^atrce şclavâiat sie spiifr. FDeiiinşi^. Uaul „&auii; îpaşaaşuhe^^ fatai^câiqned *&e$<bmc&: oâi3<bep^ hlijâfaamea-hli. I^I 9lr> o-rfliî eb lolnudkjo & u&z diufi iul ob-q CBij&re^tat*$6 dcăgmfci? f>-^^ă9l [BM^i7j9iq muoorq

VĄţfcâ^: $ad8 J3jŁr; unim ud ^înamugis Ł9 fio aols/niânid ca te^ttoesc^m 19 '^f„1”1^! lL'ooI [ifri nî ImooBioeqz o-<i i-TTi^â6^ +t0l9l loliioiua

4S” nici pe jumătate, care i se 9&MŞt OTfj 'Ł iflfeqţar Ju$^u-ge cu disperare sa; suprayie%iasca. TQsipa |i pstentŁ&Ła d^'^iMe” îf 'orice „ Ml” iată

? no

^llH^^%fj§bî^^^^S^im ŁsŁ38i9vnx un Łbnrfgu o j: d îâftei^de Vr#F FSSnarfPl&S #îj#^fl r§faterâin&> ^c^M^a^Sl^^^^

Htfth, ^S^^ifilţlfiâfiPâiScHi„ ctfJlt”S] î*iĄi'i%Bî^lJoţ4 [ipralide -^tin^'pr^fnâtâ^eâayridicei ier„JJIw) ian, 9bu (imiirauri otfte; gfcjg&r& lââflft'tf*'ţrcurt*} înmii JjetfaufiaŁd<^e^} pJ4. §fKa xsăi-”bsiairKie căâfjiisb u„a/^3Bnte'ŞK§lej5n*rftr ifrS&iţa&fjyşeun ggat (3eij”. /Ł„e CMRţftiqnCpajsip. I&gggs” %#r^ d^dine; djî nedescris, farfuriile murdare, iar fiecare dintre cele trei scrumiere (una de sticlă, una de ceramică şi una improvizată. Dintr-un capac de tablă) fusese folosităv Golindu-le, zâmbea la vederea cadavrelor dezordonate ale lui Ruth sau a cuiburilor de filtre ale lui Joan, discrete precum pietricelele albe dintr-un acvariu. Când o dojenea pe Ruth pentru că stingea ţigările prea devreme, bineînţeles că ea argumenta, cu minunata ei încredere nestrămutată în valoarea ei extraordinară, cât de bine era pentru ea, pentru plămânii ei, să stingă ţigara din timp; şi fără îndoială că avea dreptate; era mai bine să-1 distrugă pe celălalt decât pe sine. Ruth se întrupa din dragoste şi din viaţă, iată de ce o iubea. Totuşi, spiritul de economie irezistibil al lui Joan, dorinţa ei ascunsă de moarte îi erau la fel de familiare şi dragi, ca şi scrisul ei mărunt, cenzurat, şi părul pubic creţ şi

strâns, aşa încât Richard zâmbea în timp ce golea şi scrumierele ei. Zâmbetul lui era un gest fără public. El, care îşi iniţiase spectacolul în mijlocul părinţilor şi al bunicilor, fraţilor, surorilor şi animalelor dragi din copilărie, care şi-1 regizase pentru un public format din colegi de şcoală şi profesori, şi care şi-1 rafinase în faţa unei audienţe fermecate iniţial, copiii săi, nu putea să nu-şi continue jocul chiar şi în singurătate. Îşi născocise un fel de partener, un singur spectator măreţ – zgârie-norul albastru, îl simţea tot timpul aproape.

Albastru, el apărea totuşi mai verde decât cerul. Un timp, Richard a fost nedumerit că norii care se reflectau în el se deplasau în aceeaşi direcţie cu cei din spatele lui. Cu un efort de imaginaţie în spaţiu, şi-a dat seama că o oglindă nu inversează mişcarea, cu toate că fizionomia se modifică în oglindă, gura capătă un rictus, astfel încât chiar faţa unei fiinţe iubite pare străină şi urâtă când e privită în oglindă, aşa cum – ce gând straniu – se vede pe sine. El observă că o oglindă aşezată în mijlocul zgârie-norului nu afecta mişcarea unui pâlc întreg de nori şi, de multe ori, jumătatea unui nor reflectat se potrivea cu jumătatea altui nor de după colţul blocului, făcând una cu ea, străpuns de dâra unui avion cu reacţie, ca de săgeata lui Cupidon. Dezastrul răs

Un mic gest pândea lumină în inima oraşului. Noaptea, se vedea ca un şirag palid de luminiţe, precum un vas suplu navigând pe cer, iar în ploaie sau ceaţă dispărea de tot, în timp ce coşurile de cărămidă şi turlele metalice din prim plan prindeau consistenţă într-o culoare întunecată. Richard încercă să descifreze logica înlocuirii geamurilor din jocul de oglinzi şi spaţii libere. Nu detectă nici o logică, numai truda înceată a unor muncitori invizibili, care goleau şi umpleau celulele de sticlă, cu lipsa de raţiune a albinelor. Dacă privea mai mult timp, vedea cum un spaţiu gol devenea sticlos şi reflectant, albastru-verzui, precum condensarea unui strop de rouă. Trecură multe zile până

să-şi dea seama că, pe geamul vechi, în ape, al ferestrei sale, chiar sub nasul său, chiriaşi care îl precedaseră, înarmaţi cu diamante, scrijeliseră iniţiale, nume, date, şi, cel mai adânc şi cel mai alb dintre toate, persistase un legământ emoţionant şi comic, incizat în două rânduri pentasilabice:

Cu acest inel Pe tine te leg

Ce bogăţie transparentă a vieţilor anterioare se aş-ternea peste bucuria actuală a oraşului? în timp ce hoinărea pe străzi, propria lui fericire îl mira. Se aşteptase să fie trist, vinovat, plictisit. În schimb, zile-le-i erau umplute în mod plăcut de listele pe care le făcea, de incursiunile după hrană şi băutură, de întâlnirile cu problematicele substitute de soţii precum spălătoriile automate, unde studenţii meditau la Hesse şi-şi sprijineau bărbia în palmă, în timp ce hainele se rostogoleau într-o eternă cădere circulară, şi unde gospodinele negrese fredonau încetişor, în timp ce împătureau rufele spălate. Ce plăcere neaşteptată era să meargă noaptea spre casă strângând la piept hainele curate, fierbinţi ca pâinea proaspătă, trecând prin faţa ferestrelor arcuite din cartierul Back Bay, strălucitoare asemenea unor vitrine de lux.

Se simţea lucid şi binedispus, împăcat cu tot ceea ce făcuse în ziua aceea, la ceasul când, găsindu-se în vreun eartier mărginaş, obosit de drum, se afla la al doilea pahar băut în grabă, înainte de cină. Îi plăcea să aducă acasă mâncare, se bucura de satisfacţia tautologică de a o găti şi de a o consuma pe toată la o masă, în timp ce aparatul de radio îi hrănea auzul cu Bach sau Bechet^ iar o carte îl privea senină de pe etajera pe care o cumpărase; savura ciudatul joc disciplinat de a consuma hrana înainte ca alimentele să se altereze şi laptele să se acrească. Îi plăcea hoinăreala avioanelor pe cerul cenuşiu al nopţii, care părea un alt oraş, subţiratic, suspendat peste oraşul lui, şi cântul sirenelor poliţiei anun-ţând vreun dezastru care-i era străin. Nu putea ţine mult această fericire. Era o stare

provizorie, o vacanţă. Dar era o fericire ciudat de curată şi dreaptă, egală şi demnă, chiar dacă era câteodată întreruptă de goluri de teamă subită şi dezorientare. Trebuia să-şi planifice fiecare ceas al zilei, altfel era pierdut. Se mişca precum un gândae pe apă sau o piatră aruncată în undele unui râu, trecând razant pe suprafaţa lucioasă şi tensionată a vieţii sale. Se ducea peste tot. Odată s-a dus la zgârie-norul său albastru, aproapele şi martorul său. A fost oribil. Corsete grele de placaje şi tunele din plase de sârmă, păzite de poliţişti lătrători, protejau trecătorii de oglinzile care căzdeau şi pe proprietarii clădirii de alte multe citaţii la tribunal. Strada era ticsită de postamente şi camioane. Nivelele inferioare erau din placaj rezistent, de un negru întunecat, edificiul, cu trupul său minunat înălţat spre cer, avea rădăcinile murdare şi încâlcite. De-atunci Richard nu mai trecu pe acolo vreodată. UB3Lând îl vizita Ruth, se jucau de-a curăţenia – frecau: (c) $&fttnuEăte^Sj? ^ a* podelei Vermeer cu o cârpă de lus-toĂp>^n^i) ^î^2(c) ^ (^toate carourile albe erau curate. Tktetfgşu tete pătdut^rrâlegâye^. Goală, în timp ce freca. Pedffiaaiap. Ristflqqf) ^ genunchi, apleeată), iQ sqrârgii^ $J^iitii^i^ ciwiulafe. O! ^) jbpat#, nffirâteâcd^„e Qte^^^-pt^cr^8&tdî*ii „n feibde^ (i^amăj^dnq^^., aftrtâi ramvapfcc^-s&fc&a^^ dfe (uojjoaiiQUi^deî podeai 'Eknpliljiplahifâttat ^tâţrrde. ^tebt j^o<jtoepisfiâgrito fî^; fiŁ> iă^6ŁPB&teuoi&âţââiklcâr^i) 2^^ni6ilte9jaM

Un mic gest stea de vorbă împreună abia la sfârşit, când ea era deja cu mâna pe clanţă.

— E uluitoare clădirea asta, cu tot apusul oglindit în ea! – exclamă ea.

— O iubesc mult. Şi ea mă iubeşte pe mine.

— Nu-i adevărat. Eu sunt aceea care te iubesc.

— Nu poţi să-mparţi iubirea?

— Nu:

Avea un sentiment puternic de posesiune faţă de apartament; când i-a spus că şi Joan fusese acolo, numai

aşa, de „pam-plaisir”, se culcase cu el, cu soţul ei legitim, Ruth zbieră în telefon:

— În patul nostru?

— În patul meu – răspunse el cu o fermitate care nu-i stătea în fire.

— În patul tău – cedă ea, cu* o voce răguşită de copil somnoros.

Când dialogul s-a încheiat, după ce şi-a împăcat amanta, Richard se duse la fereastră şi îşi anină privirea de prietenul său uriaş, lipsit de viaţă, care îşi întuneca încet culoarea într-o parte, căpătând o tentă mov, încă azuriu pe partea opusă, striat uşor de reflexia unui nor cirus din înălţimi. Şi vorbea, aşa cum numai privirea unei necuvântătoare poate vorbi, despre frumuseţe şi suferinţă, despre o simplitate sortită pieirii, despre deznădejde. Seara îi topea umbra în noaptea care îi învăluia conturul. Raza vizuală scăzu treptat şi Richard dădu cu ochii de inscripţia de pe geamul ferestrei, pe care o citi cu iritare pentru a o suta oară. Era acelaşi fragment de litanie lipsită de pudoare şi pios tulburătoare, gravată strălucitor de focul muribund al soarelui.

Cu acest inel Pe tine te leg

De câteva luni bune Ruth nu mai purta verighetă. Venind la el pentru o călătorie de-o noapte, purta pe degetul până atunci gol un inel cu diamant, moştenire de familie, ca o concesie pe care o făcea fără tragere de inimă imposturii. Pe vremea când încă se mai duceau la hotel, Ruth suferise mult pentru că trebuise să-şi piardă numele în presupunerea falsă că l-ar purta pe al lui, cu toate explicaţiile lui că aceasta nu era decât o convenţie. „Dar îmi place să fiu cine sunt acum”, protestase ea. Aceasta era, într-adevăr, adevărata ei podoabă, indestructibilă şi luminoasă. Îi plăcea cine era ea. Fiecare avusese drumurile lui de făcut, şi, întoarsă la hotel înaintea lui, ceruse la recepţie cheia după numărul camerei. Recepţionerul a

rugat-o atunci să îşi spună numele. Era o strategie. Nu dădea cheia unui număr.

— Şi cum i-ai spus că te numeşti? a întrebat-o Richard când ea s-a oprit din povestit.

În răgazul şi privirea ei fixă, de un albastru intens, el văzu re-creată ezitarea ei din momentul provocării re-cepţionerului. De altfel, înainte de a se căsători, Ruth fusese profesoară de liceu, iar Richard vedea acum felul în care trebuie că apăruse în faţa claselor de copii – formală, exigentă şi dominatoare.

— I-am spus că mă numesc Maple. Atunci Richard a zâmbit.

— Ai spus ce trebuia.

Când a dus-o pe Joan să ia masa în oraş, i s-a părut că face un gest nelegitim. Ei i-a venit ideea aşa, de „pam-plaisir”, la sfârşitul unei duminici petrecute cu copiii acasă. Locuia de două luni la Boston, noi obiceiuri luaseră locul celor vechi şi era tentant să îi lase acasă pe copiii care se plictiseau şi găseau că e mai uşor să te plictisească televizorul decât propriul tău tată, vizitatorul autoritar.

— Nu mai îmi tot spune că te plictiseşti – îl certase pe John, cel mai docil dintre ei şi cel faţă de care se simţea cel mai vinovat. Cincisprezece ani este şi trebuie să fie o vârstă plictisitoare. Când. Aveam eu cincisprezece ani, lâncezeam citind cărţi de science-fiction. Tu lânce-zeşti uitându-te la Kung-Fu. Cel puţin, eu învăţam să citesc.

— Dar e un program bun – protestă copilul cu vocea lui de adolescent, puţin spartă şi de teama de a fi deranjat tocmai în momentul când privea o figură de tai chi filmată cu încetinitorul.

Un mic gest

Când locuia încă acasă, Richard văzuse programul destul de des pentru a recunoaşte că era bun, într-un sens al cuvântului, că pasivitatea orientală a eroului, „eliberată de izbucniri de violenţă mistică, se insinua în sistemul etic al copilului, aşa cum Richard îşi luase idealurile de

comportament din filmele ieftine şi din cărţile comice – sângele rece de la Bogart, nesăbuinţa jovială de la Errol Flynn, dualitatea şi şmecheria de la Superman.

Se lăsă într-un genunchi lângă canapeaua de unde John, cu mustaţa mijind şi sprâncenele lui masculine, întunecate, privea resemnat licărirea transcendentă a televizorului, însăşi vocea lui Richard sunase aproape spart atunci când întrebă:

— Crezi că te-ai plictisi mai puţin dacă tata ar mai locui încă aici?

— Nuuuuuu…

Răspunsul veni instantaneu şi nerăbdător, ca şi cum întrebarea fusese anticipată. Oare băiatul credea ce spunea? Privirea lui nu alunecă nici un moment într-o parte, poate din teama de a se trăda sau poate numai dintr-un plictis sincer faţă de adulţi şi gesturile lor. Din fericire, la televizor, gesturile ucideau. Richard se ridică din poziţia de implorator, uşurat când o auzi pe Joan coborând scările. Se îmbrăcase de oraş în veşnica ei rochie neagră cu decolteul festonat şi gulerul de argint mexican. Cel puţin nu se întâmplase să o plictisească vreodată şi, recunoştea el cu ciudă, nici ea pe el. Şi asta era, poate, un semn al fascinantei lor nepotriviri. Era prudent. Trebuia să fie prudent. Totul între ei se consumase. Trebuie că era aşa.

Dar cocktail-urile, scoicile şi vinul risipiră prudenţa; se auzi spunând chipului atât de familiar şi totodată străin din faţa sa:

— E minunată, şi ştii că mă iubeşte? (se simţi stân-jenit, ca un fiu care şi-a dat seama brusc că mama lui, cu toată atenţia politicoasă pe care i-o acorda, era indiferentă la farmecul unei lupte atletice pe care el i-o descria). Dar explică absolut totul şi vrea să i se explice totul. E ca şi cum aş fi din nou la şcoală. Şi, din nefe ricire, cu toată această explicitare, cu toată superba experienţă erotică pe care mi-o dă, ea nu este încă aievea pentru mine, aşa cum eşti tu. Şi aici îl lăsă vocea. Mersese prea departe.

Joan îşi puse mâna stingă, la care încă mai purta verigheta, pe faţa de masă, cu un gest practic şi neutru.

— Va fi – spuse ea. E o chestiune de timp.

Vechea stare de lucruri rămase aceeaşi în ochii lumii. Chelneriţa, care-şi dăduse copiii la şcoala duminicală, îi întâmpină ca şi cum căsnicia lor era aceeaşi; obişnuiau să ia masa la restaurantul acesta de trei-patru ori pe an şi veniseră la timp. Îl cunoscuseră pe contractorul care construise aripa aceasta de local, imitaţie a stilului clasic, cu vreo doisprezece ani înainte, şi care părăsise apoi oraşul de ruşinea falimentului, dar într-o ciudată stare de optimism. Amintirea lui încă mai stăruia în decorul localului. Un alt cuplu, mai în vârstă decât ei – soţul lucrase odată cu Richard într-un comitet orăşenesc – se îndreptă spre separeul unde luau masa de obicei, drăgăstos, vesel şi radios, aşa cum îi stă bine unei familii de americani. Oare aflaseră de ei doi? Oricum, faptul n-avea nici o importanţă în această ţară de aranjamente temporare. Joan şi Richard răspunseră cu aceeaşi veselie şi reveniră la starea lor iniţială numai după ce perechea cealaltă se îndepărtă. Joan se uită lung în urma lor.

— Stau şi mă-ntreb, oare ce au ei şi noi nu am avut?

— Poate că au avut mai puţin decât noi şi tocmai de asta nici nu s-au aşteptat la mai mult.

— E o explicaţie prea simplă.

Richard simţea în Joan o umbră de rezistenţă la complimentele lui voalate; şi era recunoscător. „Te implor, rezistă mai departe”.

O întrebă:

— Cum crezi că se descurcă puştii? Joan părea absentă.

— Aşa e John, nu te mai lua atâta de el.

— Nu vreau decât să nu se simtă dator s-o facă pe soţiorul tău grijuliu. Ce mare pare acum casa!

— Bine că mi-o spui tu.

Un mic gest

— Îmi pare rău.

Şi chiar îi părea rău; îşi aşează amândouă mâinile pe masă.

— E uimitor cum azi o sticlă de vin nu mai ajunge la două persoane – spuse Joan.

— Să comand alta?

Într-ascuns, se îngrozi în sinea lui: Ce iroseală! Ea îşi dădu seama şi spuse: N

— Nu. Cedează-mi doar jumătate din paharul tău.

— Ia-1 pe tot.

Îi turnă vinul în pahar. Ea spuse:

— Deci amorul e superb cu ea!

El se simţi stânjenit şi se temu că remarca ei putea da o turnură de prost gust situaţiei. În timp ce cu Ruth trebuia să afişeze o întreagă etichetă a adulterului, cu Joan trebuia să se respecte un cod al despărţirii.

— De obicei, aşa se întâmplă cu cei care nu sunt căsătoriţi.

— Chiar aşa, omule?

Deja înghiţise vinul lui. Pe Joan începea deja să d umfle râsul.

Se aplecă peste masă atât cât îi permise spaţiul.

— Trebuie să promiţi că n-o să mai spui asta niciodată, nimănui, nici măcar lui Ruth. Şi-şi însoţi cuvintele cu un mic gest de protest, agitându-şi mâinile.

— Poate tu n-ar trebui să-mi spui mie. Da, chiar aşa, nu-mi spune nimic!

El înţelese de ce fusese ea atât de laconică până atunci; tot timpul dorise să-i povestească despre iubitul ei, ocro-tindu-1 în ea ca pe un prunc. Era pe cale să-1 trădeze.

— Te rog, nu! – spuse Richard.

— Termină cu ifosele. Eşti singurul om cu care pot sta de vorbă. Asta n-are absolut nici o importanţă.

— Este exact ceea ce-ai spus şi când te-ai culcat cu mine în apartamentul meu.

— S-a supărat cumva?

— Teribil.

Joan izbucni în râs şi Richard rămase frapat pentru a mia oară de perfecţiunea dinţilor ei rotunjiţi şi albi, dezvăluiţi de

buzele ei, ca pentru a scoate la iveală un craniu fără cusur, un suflet imaculat. Veselia ei o purta într-un fel de paradis în timp ce povestea despre ea şi Andy – cum el se certase cu administratoarea unui motel pentru că nu erau prosoape în camera închiriată pentru o după-amiază, cum el dormea exact şapte minute de fiecare dată după ce făceau dragoste. Richard îl cunoştea pe Andy de ani de zile. Era un tip înalt, oacheş, specialist în legislaţia corporaţiilor. El însuşi divorţase, cu toate că prin natura profesiei se ocupa de aranjamentele dificile legate de fuzionarea concernelor gigant. Era preocupat de cum se îmbrăca, se ducea la biserică, iar în multe ocazii arbora o demnitate nepotrivită şi poate că fusese atras mai mult de răceala de suprafaţă a lui Joan, de firea ei glacială caracteristică celor din New England, decât de demonii ei ascunşi.

— Psihiatrul meu crede că Andy era în simbioză cu tine şi că acum că te-ai dus, el e de prisos.

— Nu e de prisos. E bun, leal, arată bine şi are o situaţie prosperă.

Şi plăteşte. Handicapul lui este că te iubeşte.

— Vrei să zici că te apără de mine. Şi nasturii lui! – trebuie să lăsăm o marjă de o jumătate de oră ca să-şi poată încheia toţi iţasturii. Dacă s-ar face costume din patru piese, fii sigur că le-ar purta. Şi se spală, spală totul, de fiecare dată.

— Termină, o imploră Richard. Nu-mi mai spune toate astea.

Dar era deja năucă în vârtejul de oglinzi ale trădărilor ei, cu obrajii în flăcări şi fremătând, încât chelne-riţa chicoti înţelegătoare în timp ce le turna cafeaua. Faţa lui Joan era roşie ca un bujor, ochii de un albastru pal ca gheaţa, aproape transparenţi. Richard şi-a dat seama de înţelesul cuvintelor ei – că aceşti iubiţi, oricât de mult i-am iubi, nu sunt noi, nu sunt sacri aşa cum numai realitatea poate fi. Noi suntem realitatea. Noi am făcut copii. Noi ne-am dat trupurile tinere unul altuia. Noi am promis că vom îmbătrâni alături unul de celălalt. Joan relată un incident

petrecut în casa ei, odată a lor, când a venit pe neaşteptate instalatorul. Richard a fost nevoit să râdă cu ea; instalaţiile casei aceleia deveniseră.

Un mic gest de mult obiect de glumă pentru ei, o poveste care nu se mai încheia niciodată.

— S-a auzit soneria la uşa din spate, domnul Kelly a intrat direct în casă; şi ştii ecoul pe care orice zgomot din bucătărie îl are în dormitor, aşa că atâta ne-a fost.

Il privi ca să se convingă dacă se făcuse înţeleasă. El dădu din cap afirmativ. Ochii ei aruncară scântei. Ea accentuă:

— Chiar în acel moment.

Şi cu un gest asemănător celui din maşină, cu un veac în urmă, schiţă cu vârful degetului, în aer, un A, ca şi cum ar fi început să scrie oceZ. Mişcarea a fost avidă, timidă, încântătoare, sfioasă, încrezătoare. El a văzut semnificaţiile ei şi atunci a ştiut că Joan nu va înceta niciodată să facă un mic gest în adâncul fiinţei lui; niciodată; chiar dacă îi va despărţi o sentinţă, ori chiar moartea, micul ei gest va dăinui gravat în sticlă.

SFÂRŞIT